

8/7900

TÖRTÉNELMI TÁR.

KIADJA

A M. TUD. AKADÉMIA TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK

HOZZAJÁRULÁSÁVAL

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT.

SZERKESZTI

DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

UJ FOLYAM XI.

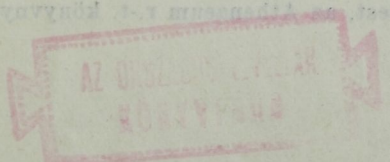
1910-diki ÉVFOLYAM.

BUDAPEST.

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT TULAJDONA.

1910.

*S.
1/2 v.
bonyos*

TÖRTÉNELMI TÁR.

A M. TUD. AKADÉMIA TÖRTÉNELMI KISZAKASZÁK

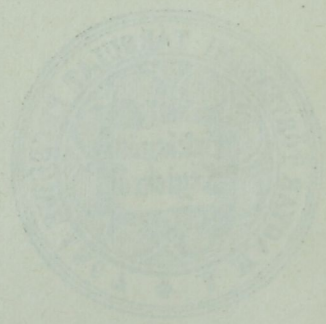
HONLAPJAI

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT

ELNÖK

DR. KOMAROMY ANDRÁS

III. KÖLÉNYEK

M. N. MUZEUM

M. N. MUZEUM
Levéltári Osztálya
Cs. Sándor Imre
gyűjteménye
1934. év 40. szám.

Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

TARTALOM.

	Lap
Adatok Nagy Lajos király olaszországi összeköttetéseihez. Közli: <i>Aldássy Antal</i>	1
Adalékok II. Rákóczi Ferencz felkeléséhez Szabolcs vármegye levéltárából. Közli: <i>Zimmermann Rezső</i>	7
A Debreczeni Diarium. (Öt közl.) Közli: <i>Dr. Csűrös Ferencz</i> 51, 223, 354, 566	
Adatok a magyar protestáns gályarab lelkészek történetéhez. (Négy közl.) Közli: <i>Thury Etele</i>	95, 198, 429
Opuli László herceg nádorispáni tartózkodási helyei. Közli: <i>Pór Antal</i>	111
Székely oklevelek a XVI. századból. (Két közl.) Közli: <i>Dr. Vass Miklós</i>	121, 253
Kiadatlan oklevelek. <i>Új sorozat.</i> (Öt közl.) Közli: <i>Dr. Wert-</i> <i>ner Mór</i>	144, 291, 455, 597
Máramaros vármegye jegyzőkönyveiből. Közli: <i>Komáromy A.</i>	161
Az árvavármegyei oláhtepek kiváltságlevele. Közli: <i>Gagyi Jenő</i>	186
A Pannonhalmán őrzött Guary-levéltár Mátyáskori kiadatlan oklevelei. (Két közl.) Közli: <i>Sörös Pongrácz</i>	270, 405
Széchenyi Istvánnak a pesti hengermalomra vonatkozó kiadat- lan iratai. (Két közl.) Közli: <i>Viszota Gyula</i>	321, 481
Magyar levelek a XVI. századból. Sárkány Antal levelei. (Két közl.) Közli: <i>Komáromy András</i>	375, 517
Gróf Nádasdy Ferencz meghívója a Lékán építendő családi sírbolt és templom alapkövetételére 1656. Közli: <i>Dr. Kárfy Ödön</i>	608
<i>Név- és tárgymutató.</i> Összeállította: <i>Gagyi Jenő</i>	609

ADATOK NAGY LAJOS KIRÁLY OLASZORSZÁGI ÖSSZEKÖTTETÉSEIHEZ.

A Történelmi Tár 1902. évfolyamában Fraknói Vilmos néhány oklevelet közölt, melyek Nagy Lajosnak a szentszékkal való összeköttetéseiire vonatkoznak és amelyek Endre herceg nápolyi katasztrófájára vetnek világot. Az alábbiakban néhány oklevelet közlünk melyek Nagy Lajosnak összeköttetéseihez Olaszországgal, jelesen Francesco da Carraraval, Padua urával, az 1373—1380. évekből újabb adalékokkal szolgálnak. Az oklevelek a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárából valók, egy a Kisfaludy-család idősebb ágának ott letéteményezett levéltárában, a többiek a törzsgyűjteményben őriztetnek.

Az eseményekre, melyekre ezek az oklevelek vonatkoznak, bővebben nem terjeszkedünk ki. Az Anjouk korának tudós történetírója, Pór Antal, egyes munkáiban, nevezetesen Nagy Lajosról írt művében, továbbá a milleniumi Magyar nemzet története III. kötetében ez évek történetét már felderítette. Az általa megrajzolt kép nagyjában alig fog változni, csakis egyes részletei fognak esetleg módosulni, illetve újabb adatokkal kiegészítést nyerni. Ily kiegészítést nyújtanak az alábbi oklevelek is.

Az I., II., III. és V. számú oklevelek ugyanazon tárgyra, az Olaszországban Francesco da Carrara támogatására működő magyar csapatok kapitányainak pénzügyeire vonatkoznak. E kapitányok Himfi Benedek, Czudar György és István Dénes fia, mint azt Lajos királynak 1373. január 9-én hozzájuk intézett leveléből látjuk (I. sz.), Francesco da Carraratól bizonyos pénzösszeget vettek fel. A király ezen megütközését fejezi ki, nem tudja megmagyarázni, minő czim alatt fogadták el a pénzt Carraratól. Három hónapra terjedő hitellel látta őket el, s minthogy a hadjárat költségeit a király óhajtja fedezni, meghagyja nekik, hogy Francesco da Carraratól zsoldot ne fogadjanak el, hanem ha pénzre volna szükségük, kérjék a szükséges összeget Carraratól a király számlájára kölcsön, megjegyezve, hogy ez ügyben Carraranak már írt. Pár nappal később, január 16-án, Visegrádról

írt levelével (II. sz.) ¹⁾ meghagyja ugyancsak Himfi Benedeknek, István főlovászmesternek és Czudar Györgynek, hogy Francesco da Carrara és a velencei köztársaság között igyekezzenek békét vagy legalább is fegyverszünetet létesíteni. Meghagyja nekik, hogy további rendelkezésig maradjanak ott, a hol vannak, mindaddig, míg őket el nem hívja, más csapatokkal fel nem váltja. Himfi Benedeket felhatalmazza, hogy, ha pénzre van szüksége, kérje kölcsön azt a király számlájára Francesco da Carrarától, s a mennyiben szükséges, adjon abból kölcsön Imre nádor és Czudar György embereinek is. Ez csakhamar meg is történt, mert 1373. márczius 31-én (III. sz.) ²⁾ a paduai Curtaroduloi Vilmos és Rabatta Mihály, Carrara familiarisai, tudatják a flórenczi származású Francesco Bernardi és Azzo de Curtesius budai kereskedőkkel, hogy Himfi Benedeknek 200 arany forintot adtak kölcsön, mely összegnek visszafizetését Himfi Benedek a következő június 24-re ígérte és erről pecsétes írást is adott. Minthogy pedig Benedek úr azt mondá, hogy könnyebbségére van, ha ez összeget a nevezett kereskedők egyikének Budán fizeti ki, utasítják a levélírók nevezetteket, hogy ha Benedek úr a kölcsönvett összeget nekik lefizette, nyugtázzák azt az ő nevükben és küldjék el nekik a pénzt Paduába vagy Velenczébe. Benedek bán a 200 arany forinton kívül még Francesco da Carrara orvosától, Jacobo de Arquadatól is vett fel pénzt, 100 arany forintot. Ezen összesen 300 arany forintnyi tartozását Himfi Benedek nem fizette le a nevezett budai kereskedőknek, hanem 1377-ben a hitelezők egyikének, Rabatta Mihálynak kezeihez fizette le, ki akkor mint Francesco da Carrara követe Lajos udvarába jött. Ez alkalommal vette fel úgy a maga és társa, valamint az Arquada által kölcsönadott összegeket — 300 arany forintot — és erről 1377. november 8-án Lajos király előtt nyugtatta Benedek bánt. (V. sz.)

A IV. számú oklevél Francesco da Carrara levele Himfi Benedekhez a magyar seregek kapitányához, július 30-án kelt. Évszáma nincs kitéve, de tartalmát tekintve, azt hisszük, nem tévedünk, ha ezt is 1373-ra tesszük. E levélben Francesco da Carrara tiltakozik az ellen, hogy a magyar csapatok az ő területén állomásozzanak, minthogy Lajos ezeket a csapatokat nem azért küldötte, hogy a páduai területeket pusztítsák, hanem hogy az ellenség területeit nyugtalanítsák és azoknak okozzanak kárt.

A VI. számú oklevél évszáma szintén nincs kitéve, csak

¹⁾ A levélnek évi kelte nincs, de kétségtelenül az előbbivel függ össze, tehát 1373-ból való.

²⁾ Ennek a levélnek sincs évi kelte, de kétségtelen, hogy szintén 1373-ban kelt.

napi kelte, augusztus 7-e, de tartalmából megállapítható, hogy 1379-ből való. Francesco da Carrara értesíti benne Himfi Benedeket, a magyar seregek kapitányát, hogy a genuai hajók Chioggia alá érkeztek, mire ő rögtön seregeket küldött Castelcarro felé.¹⁾ Ebben a hadjáratban, illetve Velenczének a genuaiak által folytatott ostromában a magyar hadak is részt akartak venni, de Francesco da Carrara csak a főbb magyar uraknak, 20—25-nek volt hajlandó a részvételt megengedni.²⁾ Erre vonatkozik a levélnek az a része, hogy az a húsz nemes, a kinek eljövételéről szó van és a kik között a herczeg Toldi Miklóst is szeretné látni, jöjjön előbb Paduába, a honnan kellő kísérettel indulhatnak majd a harctérre.

Végül a VII. számú oklevél Durazzói Károlynak és János macsói bánnak, a magyarországi seregek kapitányának, levele 1380 szeptember 18-ról³⁾ Benedek bán familiarisaihoz, melyben zsoldjuk nem fizetése esetére szabad visszatérést engednek nekik, valamint hogy zsoldnemfizetés mellett 15 mértföldnyire Flórenczen túl nem fogják őket táborba vinni.

Azt hisszük, e levelek közlésével nem végeztünk felesleges munkát és legalább egy-két adalékkal hozzájárultunk az Anjouk külföldi összeköttetéseiének történetéhez.

I.

1373. január 9. Buda.

Lodovicus dei gratia rex
Ungarie, Polonie, Dalmatie etc.

Fideles nostri dilecti. Intelleximus quod vos a domino Paduano nostro amico, ad cuius servitia directi estis certam recepissetis pecuniam. Nescimus tamen sub quo colore, cum vos ad tres menses expedivimus pecunia inparata. Et quia nos huiusmodi servitium ad quod perficiendum transivistis ad nostras proprias expensas facere et expedire intendamus, ob hocque nullum stipendium a domino Paduano recipiatis, sed rogavimus ipsum dominum Paduanum, ut dum vos eundem requisitum habueritis, quod vobis certam pecunie quantitatem mutuet et concedat nostram ad rationem, de qua tamen sibi erimus obligati. Vos tamen pecuniam talem ab ipso, si necesse fuerit, recipere studeatis, de qua etiam nos poterimus contentari, aliud non

¹⁾ L. erre nézve Pór Antal idézett munkáin kívül Cittadella, Storia della dominazione Carrarese in Padova. I. 377. s. kk. lapok.

²⁾ Pór Antal: Nagy Lajos, 499. lap.

³⁾ Évszáma nincs kitéve, de tudjuk az eseményekből, hogy Durazzói Károly részére Lajos 1380-ban küldött segédcsapotokat.

facturi. Datum Bude die dominico proximo post festum Epiphaniarum, anno domini M^oCCC^oLIII^o.

Kívül : Fidelibus suis Benedicto de Heem, item Georgio Zudar, necnon Stephano filio Dyonisii capitaneis gentium nostrarum domino Paduano ad servitia transmissarum presentatur.

Papiron, zárlatán vörös viaszpecsét nyomaival, alatta Commissio domini regis propria.

II.

(1373.) január 16. Visegrád.

Lodovicus dei gratia rex Ungarie
Polonie, Dalmatie etc.

Fideles nostri. Si potestis tunc pacem et concordiam, vel saltem treugas inter dominum Paduanum et Venetos facere procuretis, sed hec habeatis in secreto et agatis. Interim autem non exeatis ab hinc quousque cum alia gente nova loco vestri transmittenda permutationem faciemus vel per alias literas evocaverimini, si ipsa pax fieri non possit et celebrari. Preterea si pecuniam indigetis tunc vos Benedicte bane tantam a domino Paduano ad nostram rationem pro mutuo recipiatis pecuniam, que eis utilis et non superflue sufficere videatur. Gentibus etiam domini Emerici palotini et Georgii Zudor tantam de ipsa pecunia pro mutuo recipienda detis, ut caristiam magnam habere non videantur. Datum Vissegrad die dominico proximo post octavas festi Epiphaniarum domini.

Kívül : Fidelibus nostris magnificis viris Benedicto [quondam bano comiti Themesiensi, Stephano magistro agazonum nostrarum et Georgio Zudar detur.

Papiron, zárlatán vörös viaszpecsét nyomaival, alatta Relatio Emerici palatini presente episcopo Vacienti.

III.

(1373.) márczius 31. Padua.

Amici carissimi. Mutuavimus gratuite et ex bono amore egregio militi domino Benedicto bano, florenos ducentos auri boni et iusti, quos promisit nobis restituere hinc ad festum sancti Johannis de mense Junii proxime futuri. Et de hoc habemus scriptum suo sigillo sigillatum. Eapropter quia dicit commodius esse sibi dictos florenos consignare alteri vestrum, postea huc nobis per recipientem mittendos, rogamus vos affectuose, ut si dictos florenos vobis solvet et restituet in dicto termino, velitis ei facere appocam et scriptam de solutis et restitutis nomine nostro. Et dictos florenos postea sic ab eo receptos nobis mittere

Paduam vel Venecias consignandos. Datum Paddue die XXXI° Marcii.

Guillelmus de Curtarodulo de Padua

Michael de Rabatta

familiares domini Paduani.

Kívül : Provisis viris Francisco Bernardi de Florentia et Azzoni de Curtesiis, mercatoribus in Buda amicis carissimis.

Papiron, zárlatán pecsételés nyomaival.

IV.

(1373.) julius 30. Padua.

Magnifice frater carissime. Intellixi quod gentes serenissimi domini mei regis volunt stare et campum tenere super territorio meo etc. Ego enim vobis dico quod quum ipse dominus meus rex misit gentes suas ad partes istas, misit michi dicendo quod gentes sue et ego cum gentibus meis deberemus facere guerram emulis suis et quod stare deberent super territorio inimicorum et quod ipse mittebat eas ad intentum et in finem ut ipsi starent super territorio inimicorum et eis dampna, quanta possent, inferre. Et similiter fraternitati vestre recolo, quod quum ad has partes pro ipsarum gentium capitaneo venistis, dixistis michi, quod de mandato regio super territorio inimicorum ad dampna et offensas ipsorum mansurus eratis. Quapropter cum ipse gentes regie non sine dispendio territorii mei et subditorum meorum possent super territorio meo manere, fraternitatem magnificentiam vestram rogare et suadere decrevi, quatenus gentes ipse regie ad dampna et dispendia inimicorum super eorum territorio et non super meo maneant et campum teneant. Quando enim hoc facient gentes predictae, illud libenter videbo, si autem pur vellent super territorio meo manere dolebo et aliud facere non potero. Nec credo, quod serenissima regia maiestas gentes suas huc misisset, si credidisset eas territorium meum lesuras aut dampnum michi aut territorio vel subditis meis laturas.

Intellexi preterea prout et dixi magnifico nato vestro, quod multi hungari de campo vestro recedunt et recesserunt ad proprias redeuntes. Datum Padue XXX. Julii.

Franciscus de Carrara Paduanus etc.

Kívül : Magnifico et potenti viro domino [Benedicto] bano, regii exercitus capitaneo fratri carissimo.

Papiron, alján vörös viaszba nyomott kis pecsétel, zárlatán papirfölszetű pecsétel.

V.

1377. november 8. Zólyom.

Nos Ludovicus dei gratia rex Hungarie, Polonie, Dalmatie etc. Notum facimus universis presentes inspecturis, quod sapiens vir magister Michael de Rabatta secretarius et ambasiator domini Paduani amici nostri carissimi in nostri constitutus presentia confessus extitit, a fideli nostro barone magistro Benedicto filio Pauli filii Heem condam bano Bulgarie habuisse et recepisse ducentos florenos auri nominibus suo et domini Gyllermi de Kurtadolo secretario dicti domini Paduani, quos ipsi accomodasset tempore quo dictus banus in nostris servitiis Padue fuisset constitutus. Insuper ab eodem bano habuisse et recepisse centum florenos auri sapienti viro magistro Jacobo de Arquada phisico ipsius domini Paduani apportandos. Super quibus trecentos florenos auri ipsum magistrum Benedictum condam banum commisisset expeditum, ymmo commisit coram nobis. Datum Zoly in octavis festi Omnium Sanctorum anno domini M^{mo} CCC^{mo} LXX^{mo} septimo.

Rongyolt papiron, alján rányomott pecsét töredékével. M. N. Múzeum, Kisfaludy-család idősebb ágának levéltára.

VI.

(1379.) augusztus 7. Padua.

Magnifice frater carissime. Significo fraternitati vestre, quod hoc mane in aurora diei habui novum, quod galee Januenses applicuerunt Chigiam. Unde statim emito versus Castrumcarrum. Eapropter quoniam volunt venire ad campum nostrum illi viginti nobiles, qui debent venire possunt, inter quos vellem libenter esse dominum Cogne Nicolaum, et faciatis, quod primo veniant Paduam, ubi dabitur eis guida, que ipsos hinc ducet ad dictum nostrum campum. Datum Padue die VII° Augusti.

Francesco de Carrara Paduanus etc.

Kívül : Magnifico exercitus regi carissimo.
Papiron, rongyolt állapotban, zárlatán pecsét nyomaival.

VII.

(1380.) szeptember 18. Arezzo.

Nos Karolus de Duratio etc. et Johannes banus Machoviensis exercitus regii maiestatis Ungarie in Italia capitaneus generalis. Universis familiaribus domini Benedicti bani in exercitu iam dicto militantibus. Si decem diebus nobiscum in territorio fueritis

Florentino et infra dictum tempus solutionis nostre ac gagiorum vobis debitorum residuum habere vos non posse cognoveritis, pro vobis et vestris gentibus, quos tunc reperiemini vos habere, que quidem velint ad regia servitia remanere, ex tunc vobis tenore presentium liberam concedimus recedendi, promittentes ex nunc vos absque solutione non ducere per miliaria quindecim ultra Florentie civitatem, ac testantes ubique locorum non per vos sed defectu pecunie remanere, quia iussa regia compleantur. In quorum testimonium presentes vobis impendimus sigillis nostris solutis communitas. Datum Aretii, die XVIII. mensis Septembris IIIe indictionis.

Papiron, alján egy keresztalakú és egy kerek, vörös viaszba nyomott pecséttel.

ÁLDÁSY ANTAL.

ADALÉKOK II. RÁKÓCZI FERENCZ FELKE- LÉSÉHEZ SZABOLCSVÁRMEGYE LEVÉLTÁRÁBÓL.

— BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

201.

Bercsényi Szabolcs vármegyéhez. Szécsény, 1705. okt. 2.

»Az téli időnek közelítéséhez képest, az n. vármegyék könynyebbségére nézve is, és hogy a n. vármegye most actualiter táborban continuuskodó hadainak oly szabad alkalmatossága és oka az eloszlásra ne lehessen, tétetett dispositio, azok itten ex cassa bellica munderungoztassanak, úgy mindazonáltal, hogy a végre erogálandó expensákat a n. vármegyék az cassában fogyatkozás nélkül refundálják. Mire nézve ezen n. vármegye gyalog hadának megruháztatása bízott nemzetes vitézlő Lónyay Ferencz uramra.«

Fasc 6. Act. nro. 59.

202.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Túri tábor, 1705. okt. 5.

»Nem kétlem, a t. n. vármegye máshonnan is megértette, hogy kglmes urunk ő nga Szécsénynél az gyűlést szerencsésen végezvén, az Tiszán által fog jönni, először Ecsed várát megtekintvén, azután Erdélyre vevén útját. A Tiszán pedig vagy Csegénél, vagy Tokajnál leszen általköltözése. És noha semmi kétségem benne, hogy a n. vármegye azon leszen, mentül illen-

döbb tisztességgel s becsülettel excipiálhassa, mindazonáltal praesentibus akartam hírré tennem ő nga jövetelit. Elhiszem, ha tegnap nem is, ma bizonyosan lészen az Tisza mellől indulása, hogy a t. n. vármegye ő nga eleiben maga követjeit praevie megindítsa s beérkeztvén ő nga, mentül jobban és becsületesebben lehet, excipiálja.»

Fasc. 6. Act. nro. 136.

203.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Nyirbátor, 1705. okt. 19.

»Egynehány rendbeli tiszt hiveink relatiojokból, sőt más-ként is hadainknak az élés administratiojában való fogyatkozások iránt előttünk lett panaszokból nyilván tudjuk, hogy a nemes vármegye tisztai nemzetséges közügyünk előségelésére köteles hivataljokban restesen járván el, nem hogy az eddig elmúlt holnapokra való restantiákat administrálták volna a magazinumokban, sőt computust is ineálni restelvén, avagy szántszándékkal abban hagyván, a menstrualis impositiokat is az szokott mód szerint kiszedni elmulatják, mely miatt is hadaink disgustáltatván, az haza szolgálatjában minemű fogyatkozás következhetik, kiki által láthatja. A n. vármegyének azért serio intimáljuk, minekelőtte hadainknak a kénytelenség miatt rendetlen excessusokra ösztön adattatik, maga tisztai által nemcsak computust ineáltasson, hanem annak felette oly szorgalmatossággal ineáltassa is a szükséges menstrualis impositio szerint való élést s egyszersmind nemzetes vitézlő Krucsay Márton districtualis commissariusunk dispositioja alá administráltassa, hogy jövőben vagy az haza szolgálatjában való rövidség, vagy megtörténhető excessusa hadainknak a nemes vármegyének ne tulajdoníthatassék.»

Fasc. 6. Act. nro. 153.

204.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Zilah, 1705. okt. 25.

»Erdélyi fejedelemségünknek székiiben való beállításunkhoz képest, kívántuk kgteknek intimalnunk, hogy mivel az hadi operatiok messzünenn alkalmasan nem kormányoztathatnak, szükségesnek itéltük méltóságos gróf székesi Bercsényi Miklós főgenerális és szenátor urat az hadi dolgokban praeficialnunk oly móddal, hogy ha kik azon állapotban refractariuskodnának is, lehessen auctoritása a megérdemlett és illendő büntetésnek executiojában.

A kinek és a mely helynek lovas zsoldosa és portális gyalogja meghalna vagy elesnék, azon időtől fogva annak praestatiojátul immunis legyen és csak esztendőnek forgása alatt tartozzék per formam recrutae mást állítani helyette.«

Fasc. 6. Act. nro. 1.

205.

A fejedelem nyílt parancsa. Magyar-Egregy, 1705. okt. 29.

Id. Barkóczy Ferencz gróf, zempléni főispánt »a Tisza két mellékin való nemes vármegyékben az eloszlott hadaknak és akármely fegyverviselő és viselhető rendeknek s lakosoknak egyben való gyűjtésére« kiküldi és felszólítja e vármegyék minden »felső-, közép- és alsó-sorsú lakosait«, hogy az ő táborába gyülekezzenek.

Fasc. 6. Act. nro. 44.

206.

A fejedelem nyílt parancsa. Magyar-Egregy, 1705. okt. 29.

Mivel a libertásoknak értéke a forgalomban devalválódnak kezdett, a fejedelem jószágvesztés terhe mellett meghagyja, hogy a rézpénzt teljes értékében mindenki elfogadni köteles.

Fasc. 6. Act. nro. 150.

207.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Mező-Terem, 1705. nov. 2.

»Mivel kglmes urunknak újabb parancsolatját vettem, amelyben ő nga serio intimálja, hogy mindeneket az confoederatiora kényszerítvén, magam mellé felvegyek, és a kik refractariuskodnak, nota infidelitatis pronuciálván ellenek, fogassam, kit már egynehány ízben praemittáltam s urunk kglmes patenseit is a n. vármegyének transmittáltam. Azért praesentibus intimálom a n. vármegyének, hogy letött hiti szerint kiki személyében nemine excepto harmad napok alatt *tasnádi* táboromra jelen lenni el ne mulassa.«

Fasc. 6. Act. nro. 35.

208.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Nagykároly, 1705. nov. 5.

»Úgy látom, az ellenünk dühösködő ellenségnek szándéka már effectusban is vetetődni kezdődött Erdélyben való menetelére szolgáló felvett útjaira nézve; azokáért énnekem is az

hadaknak egy részével hol elül, hol hátul, hol mellesleg esvén az ellenséggel, szükség nyomakodnom: hogy penig ezen földnek ir securitása legyen, hogy minden helységek határjokban megmaradhassanak, ámbár az Váradban lévő ellenség szokott dühössége szerint kicsapdosva is, más részét az hadaknak, bizonyos ezerekbül állót rendeltem és küldöttem Várad elejére, hogy szorgalmatos vigyázással lévén ottan, az ellenségnek kicsapdozó szándékát és igyekezetét, mentől jobban s erősebben lehet, prope diálják.«

Fasc. 6. Act. nro. 32.

209.

Bercsényi Szabolcs vármegyéhez. Nagyszombat, 1705. nov. 11.

A szökevények üldözésére *ármányosok* felállítását rendeli, kik mellé Berthóty Ferencz egynehány »medgyesi német-félét« fog küldeni. Intézkedik fizetésükről, kéri névjegyzéküket, hogy utasítást küldhessen nekik.

Fasc. 6. Act. nro. 60.

210.

Károlyi Sándor nyílt parancsa. Zilah, 1705. nov. 12.

»Tegnapi napon az német nemzet Zsibóhoz szállván, nagy felfuvalkodásával mindjárt 8 óra tájban regvel ostromhoz fogván egész délután 3 s 4 óráig keményen víván, az mieink is dicsíretesen tartván, nagy sokára találkozott olyan, a ki az alsó sánczban tovább meg nem állhatván, az ellenség előtt kinyomakodott, és az erdőt vette nyakában, a többi pedig az öregbik sánczban dicsíretesen egész estvig benn maradván, estvének idejin, csak mi kevés kárral csoporton mellém jövének. Hanem az kik az erdőre nyomakodtak, azok ki egy s ki másfelé szakadozván, mindenütt különb-különbféle hazug s hamis hireket hirdetnek s fundálnak, hogy annyival alkalmasabban hazájokban szökhesenek. Minthogy penig Isten ő szent felsége ezen alkalmatossággal *Schlick* generált és gyalog *Tromp* . . . generált három vice-colonellussal s tizenkétszáz némettel bizonyosan elvesztette s igen felest sebek által megerőtlenített, kit már máskint is éhség s nyughatatlanság miatt jobbára elsenyvitének, remélhetjük, Isten a többit is nemzetünk vigasztalására itten veszti, csak minden nemes vármegyék, valakik felkelhetők, tizenkét esztendősen felől egy szívvel lélekkel igyekezzenek rajta.«

»Minthogy penig az német útját követi s én is, Isten jóvoltából követem, parancsoltatik a n. vármegyéknek szálljanak viszsza . . . s az lézengőket hajtsák« stb.

Fasc. 6. Act. nro. 74.

211.

Bercsényi nyílt parancsa. Nagyszombat, 1705. nov. 22.

Personalis insurrectiora hívja fel a vármegyét vagy Barkóczy Ferencz vagy Károlyi Sándor zászlaja alá. Ebben a következőket írja :

»Nemcsak az circumstantiáktúl, de maga megvallásából is az német ellenségnek írhatom, hogy az Dunán által, s onnan földünknek belső részeiben oly reménységgel indította vala armádiáját, hogy valamerre menend, nemcsak az föld népe, de vármegyék s vitézlő rendeink általjában hozzá állanak ; de ezen felvett reménységeitől megcsalattatván, s már annyira bemenvén maga határitól, mind az sok fogyatkozásitól, s mind az időtől kényszerítettve, kész kénytelenségből fordította Erdélynek magát ; az holott is, jóllehet a méltóságos fejedelem igyekezet az passusokon való dispositiokkal ellentállani, de az, már desperatióban lévő ellenségnek kész kénytelenségből maga nagy kárával is által köllött verni magát. Tagadhatatlan, ha Isten vagy most, vagy eddig ezen ellenségünk táborát kezünkben adta volna, nemcsak nyugodalmunk, de örökös dicsőségünknek elértük volna koronáját, de midőn ezt csak óhajtani is hazafiúságunk elégségesnek hiszszük, személyes szíves segítségünket az egyenlő munkásatul, az egyenlő haszonnak köz javátúl elvonjuk. Nemde magunk vagyunk-é okai szabadságos nyugodalmunk haladásának ? Ime azért még előttünk vagyon minden szabadságunknak dicsőséges pályája, igazán most Erdély annak czélja, ha már oda szorult az aranykoronát őrző sárkány. Mert ámbör béférkezett is, tapasztalóképen láthatjuk, hogy azt tulajdon veszedelmére fordíthatja Isten, mivel ha itt tavaly télen országának szomszédságában, az honnan mind népe, mind provisioja tenyészhetett az egymást Pozsonytól Nagyszombatig érő kerített városokban, sok ezer embernek veszedelmével kellett kitelelni és egy mér-földnyi környületű földnek ura nem lehetett, mit remélhet mást egyebet akárki is, hanem hogy annyival inkább fogyni fog magában is ott, az hol nemcsak számos hadainknak szorgalmatos munkálkodási által nyughatatlaníttathatik és elfogyattathatik, de minden communicatiojának megrekesztésével és provisiojának fogyatkozásából is nyilvánvaló romlása következhetik. Mert ugyan már ismét annyi földre, se recrutája, se remundája, ha csak más armada nem kíséri, nem lehet, nem szaporodik, nem fiadzik Morvából s Ausztriából mint eddig, csak apró fogyatkozásával is, mint az óra minutával, elfogy.«

»Hacsak magunk szíves fáradozásinkban alább nem hagyunk, hanem valamint tavaly, ámbár szerencsétlen ütközetünk után

is, az szorgalmatos téli operatiókhöz és ellenségünk téli nyughatatlanításához fogunk, bizonyos reménységgel lehetünk szabadságunk czéljának elérésében. Mert új armádának állításához Bécs sem bízik, ezen Erdélyben szorult ellenségnek pedig sem száma, sem ereje nem több annál, mint az, ki fegyverünk megindulásakor volt Erdélyben Rabutinnál; ha azt Isten elfogyatni engedte vala, ehhez is lehet, csak szívesen fogjuk, reménységünk.«

Fasc. 6. Act. nro. 28.

212.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Kovácsi, 1705. nov. 23.

»Ugy kívánván a nemes haza mostani szükséges szolgálatja, kellek az nemes vármegyén három regimentből álló, mélt. generális gróf Esterházy Antal úr commendója alatt levő hadainknak Kassa felé menni, mely hadainknak is ezen n. vármegyében első statiója lészen úgymint Nyirbátorban, Gyulajban, második statiójok Pócson, Petriben, *Simony*-ban, harmadik Nyiregyházán, Pazonyban, *Oroszi*-ban, negyedik statioja pedig lészen Rakamazon, Timárban és Balsán. Kihez képest a n. vármegyének kívántuk intimalnunk, hogy az megnevezett helyeken ezen hadak számára elégséges provisiot tétessen, mely is tempore computus az commissariatusságtól acceptáltatni fog.«

Fasc. 6. Act. nro. 134.

213.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Ecsed, 1705. decz. 16.

»Kglmetek levelét vévén, értjük abból nztes vzlő Szentmarjay Ferencz kapitány hívünk ellen való panaszát. Nem kevésbé csudálkozunk pedig, hogy tudván a n. vármegye a mostani szécsényi gyűlés alkalmatosságával lett articuláris végezést, mely szerint miként kellessék azokat, a kik a mostani közügy kezdetén fegyvert fogván, immár a fegyvert letették, az újabb fegyverviselésre kényszeríteni, maga a n. vármegye recognoscálhatja. Kihez képest is, nem hogy a n. vármegyének említett kapitányunk ezen munkáját gátolni kellene, sőt inkább szövetségbeli kötelessége szerént promovealni; a minthogy intimaljuk is kglmeteknek, hogy fenn megírt kapitányunk munkáját, a mennyiben patensünk tenora szerént maga kötelességét követi, az oly haza szolgálatját kerülők iránt ne is akadályoztassa.«

Fasc. 7. Act. nro. 14.

214.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Beregszász, 1705. decz. 22.

»Mivel Erdélyben lévő ellenségünknek nem kevés consideratiojára esett Dunántul, Morvában, Ausztriában levő hadainknak szerencsés operatiojok, melyre nézve igyekezetit, úgy látjuk, a felmenetelre czélozza.«

Kihez képest a n. vármegye mindnyájan és kiki mennél jobb készülettel és fegyverben való öltözettel, kitül miképen lehet, javainak elvesztése alatt, se tisztségével sem mással nem menthetvén magát, nemine excepto, valaki nemesi renden vagyon, a kiktül lovon való jövetelek nem lehet, gyalog, jó rendelt seregekben e következő 1706. esztendőbeli január havának 15-ik napjára, n. Szabolcs vármegyében levő Rakamaz nevű helyhez okvetetlen compereáljanak.

Fasc. 7. Act. nro. 17.

215.

A fejedelem Szabolcs vármegyének. Tokaj, 1706. jan. 14.

»E jelen való esztendőbeli Szent-György napjáig az elesettekért s akármilyen módon megholtakért nem tartozván másokat állítani, Szent-György nap után ezen defalcált portáinak száma szerént fogja a n. vármegye maga personalis hajdúit recrutálni és subsistentiájokat praestálni.«

Fasc. 7. Act. nro. 52.

216.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyének. Károly, 1706. jan. 24.

»Ugy értettem, hogy az t. n. vármegye urunk ő nga kglmes parancsolatja szerint personaliter insurgalván, már Rakamazhoz ment volna. Minthogy pedig kglmes urunk ő nga Tizán innen való n. vármegyéket mellém parancsolta jönni, akartam azért az t. n. vármegyének praesentibus intimalnom, mivel n. Szatmár vármegye Király-Daróczhoz jön, az hova több n. vármegyék is concurrálnak, az t. n. vármegye is késedelem nélkül oda compereáljon, az holott commissariussal megmustráltatván, az kiltarra való nem léznek, visszabocsátom.«

Fasc. 7. Act. nro. 20.

217.

A fejedelem elrendeli az árúk limitálását és megszabja a pénzek értékét. Miskolcz, 1706. febr. 6.

Fasc. 7. Act. nro. 43.

218.

Forgách Simon Szabolcs vármegyéhez. Miskolcz, 1706. febr. 14.

»Kglmes urunk ő nga s az mélt. senatus determinatiója szerint az regularis regementek számára kívántató lovaknak erga contentationem az n. vármegyék által leendő megszerzetések végett lett repartitio iránt, nem kétlem, vette ekkoráig az n. vármegye kglmes urunk ő nga parancsolatját. Mivel penig azon repartitio szerint obveniált az n. vármegyére 30 ló, melyek tekintetes nzetes vzlő Győri Nagy János obester uram ő kglme regimenti számára assignáltattak : kívántam az n. vármegyének in tempore intimalnom azon 30 lovakat (kik is máskint dragonyosok alá alkalmasok legyenek) úgy igyekezzék megszerzetni, hogy circa ultimum currentis mensis februarii készen találtsanak, és az akkoron oda küldendő oberster uram tisztinek, az ki iuxta factam eatenus determinationem minden lóért 25—25 magyar forintokat fog exsolválni, fogyatkozás nélkül resignáltathassanak. Observálván azt az n. vármegye, hogy azon lovakat bizonyos jeggyel bélyegeztesse, s úgy assignáltassa azon tiszt kezéhez, hogy valami módon el ne változtassanak és az következő mustrán az n. vármegyék lovai annyival is inkább discernáltathassanak.«

Fasc. 7. Act. nro. 104.

219.

Krucsay Márton Szabolcs vármegyéhez. Kisvárda, 1706. febr. 25.

»Sok és szoros foglalotosságim között elfordulván szegény házamhoz, nem találtam egyebet pusztaságnál és szegény jobbágyimnak mind az t. n. vármegye impositiói, mind más gravamenjei miatt való jajgatásánál, a mint most legközelebb is az t. n. vármegye impositioval erejek felett, az mint referálják, nyavalyások aggraváltattanak. Kire nézve ngtokat, kgteket nagy alázatossággal kérem, szegény s pusztá jószágomra reflexióval lenni s erejek felett nem aggraválni méltóztassék.«

Fasc. 7. Act. nro. 91.

220.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Károly, 1706. febr. 27.

»Emlékezik, nem kétlem, a t. n. vármegye, az felső napokban kglmes urunk ő nga kglmes parancsolatjából s resolutiájából minémű modalitással, mustráját véghez vivén, bocsátotta vissza kglmes urunk ő nga tovább való dispositiojáig ; nem különben arra is, minémű erős parancsolatja legyen nzetes vzlő Szent-

marjay Ferencz kapitány urnak, hogy t. i. az olyanokat, a kik ezen mostani nemzetséges ügy mellett lett fegyvernek felvételekor fegyvert fogtanak, ezereben s zászlók alá állottanak, ámbár csak egy óráig voltak is, már belé fáradván az hadakozásban, magokat subtrahálván, jószágokban letelepedtenek, akár nemesi, akár parasztrenden valók legyenek, szabadon maga ezerében felvehesse s applicálhassa.

Azért ámbár eddig az megírt praetextus alatt magokat elvonták is, minthogy az hazának magoknak való kedvezések által ártani szándékoznak, akartam a t. n. vármegyének praesentibus intimálnom, hogy valakik, akár nemesi, akár paraszti renden valók (lovass vagy gyalog) találtnak olyanok, a kik azelőtt a mezei hadakban lévén, már most magokat kivonták, requiráltatván a t. n. vármegye nevezett kapitány úr, vagy becsületes tisztje által, nemcsak azoknak kikeresését s felvételét engedelmesen nézve s engedje, de compeltálni is nevezett kapitány úr mellé való felülésre igyekezzék.«

Fasc. 7. Act. nro. 60.

221.

Szabolcs vármegye rendei tudtul adják mindenkinek, a kit illet, 1706. márcz. 4-én, Thason tartott közgyűlésükből, hogy Károlyi Sándor kerületi parancsnok kiküldöttje, Krucsay Márton jelenlétében elintézték azon pört, mely egyfelől Szabolcs vármegye némely nemesi, másfelől Szentmarjay Ferencz ezredskapitány között a vármegyére kirótt lovasok összetoborzása körül támadt.

»Minek utána méltóságos vezérlő fejedelmünk kglmes urunk ő nga által egy lovas ezernek felállítására ezeres kapitánynak resolváltatott nzetes és vzlő Szentmarjay Ferencz uram ő kglme között egyrészről, másrészről pedig t. n. Szabolcs és Bereg vármegyék között megírt kapitány uram ő kglme által e gremio inclytorum cottuum fogott és maga ezeréhez applicált nemesiségnek elfogása iránt, méltóságos generális Károlyi Sándor uram ő nga, kglmes urunk ő nga hadainak marschalja és a Tiszán innen levő földnek grális commendánsa előtt bizonyos controversiák és kérdések exoriáltak volna, azoknak eligazítását és megírt mlgos grális uram ő nga által említett kapitány uramnak ő kglmének adott instructiója szerint való decisióját, grális uram ő nga ennékem immittálván, azon difficultások és kérdések decidáltattak e szerint :

1. Praespecificalt mlgos grális uram ő nga instructiojának negyedik punctumából világosan constál, hogy a mely nemes.

emberek kglmes urunk ő nga kglmes parancsolatja szerint zsoldosokat adtanak és felállítottanak az mezei hadakban, azokat semmiképen megnevezett Szentmarjay Ferencz uram praedecarált regementben való beállásra nem compellálhatja és nem erőltetheti; a mint is azon mlgos grális uram instructiójának 4-ik punctumának ez a rendi:

A vármegyék panaszából világosan constál, hogy olyan nemeseket szedett fel kgd, az kiknek az mezei hadakban zsoldosai vagynak; a minthogy pedig egy húsról két bőrt nem vonhatni, kgd az olyanokat ezentúl személyekben semmiképpen ne háborgassa; valakiről pedig comperiáltatik, hogy zsoldosa vagyon, sőt ha comperiáltatnak is már seregben levők, bocsássa vissza, kglmes urunk ő nga resolutioja az lévén, s a köz igazság is azt hozván magával.

2. Minthogy n. Szabolcs vármegye részéről comprobáltatott és remonstráltatott, hogy a mely nemességeket Szentmarjay Ferencz uram az nemes vármegye közül kifogott, azok kglmes urunk parancsolatja szerint zsoldosokat állítottak az mezei hadban, injungáltatik Szentmarjay Ferencz uramnak azon nemeseket minden jószágokkal és portékáikkal bocsássa vissza. Továbbá pedig, ha valamely nemes embertől — magát el nem fogván — fegyverét, lovát vagy másféle portékáját elvitte vagy elhozatta volna, azt is egészben és minden fogyatkozás nélkül megadja vagy megadassa.

Melynek is edoctiója nemes vármegye részéről ez szerint következik:

Ötvenkét nemes neve.

»Mely praespecificált személyek zsoldosokat az mezei hadakban praestáltak az limitatio szerint actu és effective adtanak, praesentibus recognoscáljuk.«

Fasc. 7. Fct. nro. 27.

222.

A consilium oeconomicum Szabolcs vármegyéhez. Beszterczebánya, 1706. márcz. 6.

»Vehette eddig ngtok kgtek méltóságos vezérő fejedelem kglmes urunk ő nga parancsolatját, hogy az fejer pénz rézpénzért cum super additamento ne váltassék, hanem minden lány (!) nélkül egyaránt keljen, venáléknak is és matériáléknak szabott árúja legyen: s azon fejedelmi parancsolathoz s ngtok kgtek homagialis kötelességéhez képest, nem kétlők, eddig is az egész árúkat limitatioba hozta. Parancsolni nekünk is méltóztatott ő nga rendelnénk minden vármegyében *fiscusokat*, az kik ezen

decretalis és méltóságos senatusnak tanácsából költ parancsolatnak megtartására vigyázzanak.

Kérjük ngtokat, kgteket, ne terheltesék hova hamarább e gremio sui ilyen fiscusnak, hanem érdemes és alkalmas subjectumokat előttünk denominálni s egyszersmind az árúknak limitatioját is authentica pecsétje alatt kezünkhez küldeni.«

Fasc. 7. Act. nro. 96.

223.

Bihar vármegye Szabolcs vármegyéhez. Debreczen, 1706. márcz. 10.

»Kglmes vezérlő fejedelmünk kglmes parancsolatját, az venalék limitatiojáról, nem kétljük, a mint mi, úgy ngtok kgtek is vette. Mely dologban azon kglmes parancsolat szerint munkálkodván, az eddig való drágaságnak okát tanáltuk a kétféle pénznek megkülönböztetésétül s abból származott nagy difficultásból, hogy n. Debreczen városabéli becsületes kalmárok semminemű árujokat, a melyeket idegen országból szoktanak inducálni, folyó veres pénzen a felsőbbektől nem vásárolhattak és így a veres pénzt, adósságok complanatiója kedvéért kénytelenítettettek két annyiban elcserélni. Ez lévén fundamentuma a több venaléknak is, úgy igyekezte kiki árúját adni, hogy subsistálhasson, abban is, a mit veendő. Mi ugyan, a mire mehetünk, ngtokkal kgltekkal egyetértvén in medio nri mindeneket limitálunk. Kérvén ngtokat kgteket, azon n. vármegyében minemű modalitást observál, bennünket informálni ne terheltesék.«

Fasc. 7. Act. nro. 49.

224.

Irinyi Zsigmond, a tiszántúli vármegyék fiscusa Szabolcs vármegyéhez. Nagy-Károly, 1706. márcz. 18.

»Nem kétlem, lehet már tudtára ngtoknak kgteknek, hogy a Tizán innen levő vármegyékben kglmes urunk ő nga engemet méltóztatott kglmesen fiscussá tenni; mely tisztemnek instructiom szerént való folytatása iránt sub dato 4-ta praesentis kglmes urunk ő nga kglmes parancsolatját alázatosan most vettem; kiben a többi között intimálja ő nga, hogy parancsolt mindenemű venale bonumoknak limitatioja felől.

Minekokaért praesentibus kellett ngtoknak kgteknek becsülettel intimálnom, hogy azon kívánt venale bonumoknak helyes limitatioját admaturalni s kezemhez küldeni ne terheltesék, hogy az méltóságos udvart voltaképpen mindenekről informálhassam.«

Fasc. 7. Act. nro. 51.

225.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Eger, 1706. márcz. 30.

A fejedelem Miskolczról, 1706. febr. 15-iki kelettel közli Szabolcs vármegyével »a zsoldosoknak felállításáról és a renitenseknek vigore articuli Szécsénensis büntetésekrül, úgy a personalis insurrectionak observatiojárul való punctumit.«

Ehhez mellékeli Szabolcs vármegye tiszteinek a megye nevében lett amaz írásbeli nyilatkozatát, melyben a confoederatiohoz csatlakoztak. Ez szószerint a következő :

»Mi tekintetes nemes Szabolcs vármegye nemzetünk szabadságáért fegyverkezett hadainknak főtisztjei recognoscalkjuk praesentibus. Hogy az elmúlt 1705. esztendőben Szécsényben confoederált statusoknak celebrált gyűlésében, látván az ellenségnek hazánkra, nemzetünkre való nagyobb-nagyobb agyarkodását, egyenlő szívvel és akarattal kívánván inkább meghalnunk, mintsem több igáját szenvednünk, országostúl fegyverre resolváltuk magunkat, kiben is az mi jó kglmes vezérlő fejedelmünket, méltóságos felsővadászi Rákóczy Ferencz Erdélyországnak választott fejedelmét választottuk fejünknek, adván szabad jóakaratumkbúl teljes hatalmat és autoritást annak vezérlésében és folytatásában ő nagyságának, mely mellett is az midőn az elmúlt holnapban nemes vármegyénk kegyelmes urunk kegyelmes parancsolatját vette volna, feljebb declarált homagiombeli kötelességünknek meg akarván felelnünk, azonnal felültünk és ő nga kglmes parancsolatja szerint mezőben szállottunk, holott is tekintetes és nagyságos Károlyi Sándor úr ő nga Tiszán innét való földnek főgenerálisa s commendója megjelenvén közöttünk, megírt kglmes urunknak ő ngának mostani — hazánk dolgaiban szükséges — determinatioját előnkben terjesztette, hogy t. i. keservesen hallotta némely nemes vármegyéknek csüggedését, hogy sokan meg nem emlékezvén magok hitekrül, hazájokhoz való szeretetekrül, gyalázatosan magokat absentáltak.

Sokan pedig az reájok obveniált zsoldosokat esztendő forgása alatt ki nem állították, melyek ellen az szécsényi gyűlésben constituált difficultas noha notát praescribálna méltán és mindnyájuknak infligáltathatnék, mindazonáltal most egyszer kegyelmességében vette és az alól felszabadítván szenvedhetőbb poenat denunciált.

Mint hogy peniglen az absensek magok hajlékában contumaciter békével nyugosznak, noha az haza szolgálatja személyekben való jelenléteket kívánta volna. Mindazonáltal mi is haza bocsátatván, per praesentes obligáljuk magunkat, hogy Isten vissza vivén, nemes vármegyénkben mindezeket bőséges relatiot

veszünk (?) . . . valakik absensek voltak és fegyverre alkalmatosak lesznek, compániánkban in corporáljuk kglmes urunk ő ngától designált . . . iuxta articulum 21. anni 1622 in fallibiliter exigáljuk és kglmes urunktól előnkben adatott főcolonellusunk kezében administráljuk, azon felül, az még fel nem állított zsoldosokat, mindazokat, valakik elmulatják vagy protrabálnák, executione mediante is azokat compelláljuk. Valamidőn penig hazánk szükségére nézve nemes vármegyénknek in occurenti extrema necessitate generalis insurrectiója intimáltatik, azonnal magunk sereginek össze gyűjtésére és declarált colonellusnak mellé való meneteljére magunkat obligáljuk, kinek is alkalmatosságával, ha kik újabban hitekről meg nem emlékeznének, és contumaciter abscutálnák magukat, praemissa citatione megirt colonellus eleibe statualjuk. Kinek nagyobb bizonságára saját kezünk írásával és pecsétünkkel megerősített levelünket adtuk. Datum Pócs, die 18. febr. 1706.

Zoltány Jósa kapitány.

Szulyok Ferencz hadnagy.

Füló László zászlótartó.

Jósa István strázsamester.

Pongrácz György furer.

? custos.

Apagyi Péter kvártélymester.

Dániel Eördögh pro nunc capitaneus, inclyti comitatus de Szabolcs. (P. H.)

Sigismundus Erdődy ductor inclyti cottus de Szabolcs. (P. H.)

Ladislaus Fuló vexillifer incl. cottus de Szabolcs. (P. H.)

Nicolaus Nyárádi vigiliarum magister incl. cottus de Szabolcs.

(P. H.)

Fasc. 7. Act. nro. 19.

226.

Esterházy Antal gróf Szabolcs vármegyétől 30 drb háts lovát kér, két hét alatt, egyenként 30 rh. forintért. Lőcse, 1906. ápr. 5.

Fasc. 7. Act. nro. 103.

227.

Károlyi Sándor és Orosz György a kóborló katonák üldözését sürgetik. 1706. ápr. 7. *Abrudbánya és Zilah.*

Fasc. 7. Fct. nro. 45. és 69.

228.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Eger, 1706. ápr. 7.

»Repraesentálta előttünk n. vitézlő Lányi Pál salétrom inspector hívünk, minémű szükséges legyen Kálló várának elhányása és az salétrom helyek elintézése. Kihez képest a n. vármegyének intimáljuk, mindezen két dolognak effectuatioját accelerálja az n. vármegye, ne talán, a midőn tovább való időkre halad ezen munka, az salétrom procreatiojából jöhető haszon az n. ország kárával impediáltassék.

Fasc. 7. Act. nro. 72.

229.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Abrudbánya, 1706. ápr. 9.

»Már egészen belefáradott kglmes urunk ő nga, úgy magam is minden nemes vármegyékre kiadatott szoros parancsolatoknak, intimatioknak reiteratiojában, az vitézlő rendek közül magokat elvonó, szökő és házoknál alattomban lappangó katonaságnak megzabolázása végett, hogy azokat valahol tanálják, üldöznék, kergetnék, nyakaztatnák; de a nemes vármegyék nem láttatnak engedelmeskedni.

Minthogy azért recenter n. vitézlő Bóné András, Gencsy Zsigmond lovas, Kajdi István s Öllüs János gyalog kapitány uraimék ezereikbül felesen haza szökvén, bizonyosan a n. vármegyékben tartózkodnak, a nemes vármegyének akarám serio értésére adnom, insurgálván, az olyan szökevényeket hajtsák, üldözzék, öljék, nyakazzák és akasztassák.«

Fasc. 7. Act. nro. 62.

230.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Kis-Tapolcsány, 1706. ápr. 28.

»A váraknak és más rendbeli erősségeknek a törvényes jórend szerint praestálni szokott gratuitus labor által való conservatioját biztuk nzetes vitézlő Sréter János artilleriánk főinspectorára.

A n. vármegye Bereg és Ugocsa vármegyékkel együtt Munkács várához rendeltetik. Hat-hat ökrös szekér és 50 munkatévő gyalogszeres ember obveniál a n. vármegyére.«

Fasc. 7. Act. nro. 99.

231.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Kis-Tapolcsány, 1706. máj. 8.

Azoknak üldözésére hívja fel a vármegyét, kik a várak erősítésében foglalatoskodó népnek rézpénzért élelmet nem adnak.

Fasc. 7. Act. nro. 73.

232.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyének. Abrudbánya, 1706. máj. 18.

»Noha az zurki hídnak készítésérül is már praevia megírtam vala a n. vármegyének, hogy n. Bereg vármegyével azon hídnak erectiojára oly készen tartsa az Tiszaparton az fáját, hozzá való készületit, hogy dum et quando intimatiomat veszi iránta, azonnal exigáltathassa.«

Fasc. 7. Act. nro. 59.

233.

Bay László Szabolcs vármegyéhez. Munkács, 1706. május 18.

A Munkács várához rendelt munkásokat és azok »intentioniojára való vágókat« kéri.

Fasc. 7. Act. nro. 79.

234.

A fölkelést elmulasztók megbüntetése. Kis-Várda, 1706. júni. 11.

»Mi, Szabolcs vármegye mágnásai és nemesei, emlékezetül hagyjuk, hogy midőn szentháromság vasárnapja után való szombaton, azaz 1706. júni. 11-én Kisvárda városában a közügyek tárgyalása végett összejöttünk: vármegyénk alispánja elénk terjesztette az alábbi nemesek ügyét, mely szerint:

A folyó 1706. év januárjában a fejedelem ő méltósága nyílt felhívást küldött vármegyénkre, hogy az összes nemesség Rakamazhoz fegyveresen jelenjen meg, személyesen felkelvén a vármegye zászlója alatt. Egyszersmind a hadi szemle és hadkiegészítés is megejtetett.

Ezen alkalommal azok, kik mind a személyes felkelés alól, mind a hadi szemle alól magokat elvonták, az 1622: XXI. t.-cz. értelmében — vagyoni állapotuk tekintetbe vételével — megbírságotlaltak, illetőleg felmentettek a következőképen:

Borbély Mihály 24 for., Szokoly János 6 for., Budaházy György 12 for., Dudás Ferencz 6 for., Török István 12 for., Bor-

bély György igazolása elfogadtatik, Szücs Lukács 24 for., Munkácsi Mihály 50 for., Munkácsi János 30 for., Soós Zsigmond 40 for., Mester István 8 for., Egri András 12 for., Ilosvay Pál felmentetik, Szabó János 40 for., Szabó István 30 for., Farkas András 12 for., Pócsik András igazoltan felmentetik, Lövey Mihály betegség miatt felmentetik, Lövey György 4 for., Petri Ferencz a vármegyén kívül léte és a fölkelés nem tudása miatt felmentetik, Dicső Ferencz meg nem büntettetik, Gonda Ferencz fia szolgál, felmentetik, Fazekas Gábor 12 for., Gersenyi Mihály 3 for., Horváth Péter javai lefoglaltatnak 100 forint erejéig, Kis Ferencz örült felmentetik, Dibáczy Ferencz hadjáratban elfoglalt, felmentetik, Juhász András 100 for., Szabó István fejjértői 100 for., Baranyi István betegsége miatt felmentetik, Szinnay Ferencz fia szolgál, felmentetik, Bán Ferencz 12 for., Katona István 12 for., Bartha Mihály betegség miatt felmentetik, Ibrányi Mihály atyja elesett, felmentetik, Elek György 100 for., Juhász György igazoltan felmentetik, Miskolczy András 100 for., Barkay András és Tatay András külföldön tartózkodtak a felkelés ügyében, felmentetnek, Komoróczy Ferencz 50 for., Nagy Márton öreg felmentetik, Gaál István 12 for., Komjáthy Gábor felmentetik, Fejes Mihály 12 for.«

Fasc. 7. Act. nro. 31.

235.

Bay László Szabolcs vármegyéhez. Munkács, 1706. júli. 3.

A fejedelem újabb parancsára hivatkozva »nem 24, hanem legalább is 50 szekeret és kézi művest is nem 50, hanem 5—6 százat« kér. Ugyanily értelmű rendelet ment Bereg vármegyére. Sőt a fejedelem maga munkácsi birtokára 150 embert és 60 szekeret vetett, a kik szüntelen dolgoznak. »Az szekerek jók, erősek legyenek, az emberek pedig ahhoz való munkatehetősek, hasonlóképen az kézművesek is. Ismét annak idejében felváltsák, hogy ne szökjenek, az mint is már elkezdettek ajaki és napkori gyalogszeres emberek.«

Fasc. 7. Act. nro. 77.

236.

Győri Nagy János ezredes Szabolcs vármegyéhez. Újvár, 1706. júli. 3.

»Az hadak számára kívántató lovaknak repartitíója után azon nemes vármegyére obveniált lovaknak felszedése és exolváltatása végett nemes regimentembeli nzetes vzlő Horváth Péter kapitány ő kglme ennek előtte majd 3 hónapoknak eltelésé-

vel expediáltatott vala. Az ki is mi oktul viseltetvén, mind ekkoráig sem érkezett meg, sem pedig az lovakat nem resignálta. Kinek is oly hosszas késedelmeskedésén igen csudálkozom. Arra nézve ngtoknak kgteknek azon lovaknak fogyatkozása miá való ország szolgálatjának nagy hátramaradását kívántam praesentibus jelentenem, kérvén egyszersmind azon, hogy a mi miá várakozik, az t. n. vármegyétül orvosoltassék meg és minél hamarébb azon lovakkal együtt expediáltassék. Ha pedig különben, tehát a t. n. vármegye hogy serio investigáltassa és ha hol lappangva lenni comperiáltatnék, azonnal fogassa meg és jó securitás alatt sietve kezemhez küldeni ne terheltessék.«

Fasc. 7. Act. nro. 106.

237.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Érsekújvár, 1706. júli. 14.

»Szemlátomást tapasztaljuk, hogy az n. vármegye tiszteli által olykor executioval is adurgeáltatni szokott szüntelen vecturázások miatt a salétrom főző gazdák annak készítésében, a mint kívántatnék, nem progrediálhatván oly mértékben, miként reménylettük, sőt nemzetséges ügyünk promotiójának elősegülésére bennünket kézenfogva vezető hadi operatiókra, várbeli szükségekre és bányák culturájára nézve parancsoltuk vala is, nem administráltathatnék a salétrom.

Intimáljuk ezen levelünk által, szivére vevén valójában, az haza közönséges megfogyatkoztatásával minemű nemzetséges károk következzenek az haza szolgálatjának promotiójában, az említett salétromfőző gazdákat az n. vármegye processusibus másként is igen könnyen kitelhető vecturákkal ne kívánja az n. vármegye sem egy, sem más úton aggraválni.«

Tekintetes és ngos Károlyi Sándor generális és senator úr is úgy fogja a közönséges impositiokat proportionálni, hogy a n. vármegye ezen salétromos gazdák exemtional a méltó panaszkodásra oka nem szolgáltatik, relaxáltatván annyiban azon közönséges impositiok, a mennyiben a salétromos gazdáknak azt kellene supportálniok.«

Fasc. 7. Act. nro. 81.

238.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Érsekújvár, 1706. júli. 22.

Rendelet az árúk limitatioja dolgában. Megkülönböztet külföldi és belföldi árút. Mind a kettőt a felkelés előtti árára igyekszik leszorítani. Eltérést csak a terményekre nézve enged,

melyeknek árát a terméstől teszi függővé. Az árújokat magasan tartó iparosok, kereskedők, gazdák ellen rendeli az árúk elkobzását, törvény elé idézését, hatósági erővel való eljárást. A törökországi kereskedőket a confiniumokra, Kecskemétre, Debreczenbe szorítja.

Fasc. 7. Act, nro. 41.

239.

Bereg vármegye Szabolcs vármegyéhez. Barabás, 1706. aug. 16.

»Az venale bonumoknak supra iustum praetium és az generalis limitatio felett való adása-vevése remedeálása végett sok rendbeli kglmes parancsolatit kglmes urunknak ő ngának és az m. oeconomicum consiliumnak egynehány rendbeli intimatióit vévén, jóllehet tettünk bizonyos dispositiokat azoknak jobb módra való reducáltatása iránt, igyekezvén serio rajta, hogy mind kglmes urunk ő nga s mind az m. oeconomicum consilium intentiója, úgy aziránt tett dispositióink secundáltassanak.

Mindazonáltal nemcsak az áros emberek engedetlensége, de az vevőknek is magok privátumát űző és az bonum publicummal nem gondoló elfordult elméjek miatt is, a mint látjuk és tapasztaljuk, intentionkat dispositiok szerint nem assequálhatjuk. Az mint ezen mostani gyűlésünk alkalmatosságával is ex fide dignis relationibus bizonyosan értettük, hogy mind ezen mi nemes vármegyénk, s mind peniglen az ngtok, kgték vármegyéje lakosi közül sokan, commodo privato ducti, *Mát-rés-ra* (?) szűr venni által szoktanak járni. Mely okból az ott való szűrszabók immár az vásárokat sem frequentálják, hanem az szűrököt házoknál pro lubitu adván (a mint informáltatunk 8 s 9 forintért) az n. vármegyék dispositióit ilyenképpen eludálják és az hallatlan drágaságot causálják; más kereskedő s mesterembereknek is *arsát* adván árújok supra iustum praetium való eladására.

Kihez képest ezen gyűlésünk alkalmatosságával determináltuk, hogy senki, akármely renden levő is, n. vármegyénk lakosi közül az megírt helyre, szűr coemptiójára általmenni ne praesumálja; valaki pedig ezen determinationkat posthabeálván, az ellen cselekedni comperiáltatik, 12 forinttal megbüntettetik, melyet is szolgabíráink által processuatim publicaltattunk. Ngtok, kgték is azért hasonlót cselekedvén, secundálja kglmes urunk ő nga intentióját.

Fasc. 7. Act. nro. 48.

240.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Esztergom, 1706. aug. 18.

Mint hogy a törökországi zsidó és rácز kereskedők hamis réz- és ezüstpénzt terjesztettek, a fejedelem elrendeli, hogy a Tiszán át ne bocsáttassanak.

Fasc. 7. Act. nro. 44.

241.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Szolnok, 1706. aug. 21.

»Mint hogy t. nmzetes és vitézlő Krucsay Márton districtualis főcommissarius uram alkalmas időktől fogva hazánk súlyos dolgaiban való fáradozásit megunván, sok rendben kglmes urunkat ő ngát instantiai által megtalálta, hogy az szolgálattól való felszabadítását kglmesen méltóztatnék ő kglmének resolválni; megtekintvén azért s kglmesen respectálván abbéli helyes kívánságát, s ő kglme mellett sok becsületes főrendeknek több interpositióját, kegyelmesen resolválta, hogy ezen Tiszán innét való districtuális főcommissariusi hivatalban nzetes és vzlő Eötvös Miklós uram accomodáltassék.«

Fasc. 7. Act. nro. 111.

242.

Bay László Szabolcs vármegyéhez. Munkács, 1706. szept. 7.

A fejedelem kemény parancsára hivatkozva, sürgösen kér 30 szekeret és 350 munkást a munkácsi vár építéséhez.

Fasc. 7. Act. nro. 78.

243.

Krucsay Márton Szabolcs vármegyéhez. Kisvárda, 1706. szept. 7. (?)

»Kglmes urunk ő nga gratiájából tisztemet tettes nzetes Eötvös Miklós uramnak ő kgnék resignáltam. Kire nézve ngtokat, ktegket alázatossággal kérem, pro 16 mensis praesentis, pro computu ineundo oly böcsületes deputatusit méltóztatassék Debreczenben expediálni, az kik cum universis documentis et quietantiis az megnevezett helyen és napon comparealván, super omnibus administratis computust ineálhassanak, hogy ha ngtok, ktegek valamely superflua erogatiot tött volna, lehessen annak

bonificatioja ; hogy ha pedig ngtokon, kgteken valamely restantia haerealna, tudhassa azt már megírt főcommissarius uram ő kglme assignálni, mely dolgot, hogy ha ngtok, kgtek omittal, ha valamely tapasztalható kára fog következni, én ne okoztassam.«

Fasc. 7. Act. nro. 112.

244.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Esztergom, 1706. szept. 8.

»Reflectálván magunkat minapi levelünkbeli irásunkra, melyben megígértük vala a n. vármegyének, hogy a békeség körül való tractát és punctumokat, a midőn kinyomattatjuk, megfogjuk küldeni a n. vármegyének. Im azért praesentibus annectálva kglmteknek azon punctumokat nyomtatásban az armistitium punctumival együtt megküldöttük ; melyből is általláthatja kgtek, minemű nyilvánvaló insynceritással kívánt tractálni azon bécsi udvar, a midőn mi minden törvényes szabadságink helyreállítását és gravamináinknak igazságos complanatioját adurgeáltuk volt. Méltán azért az egész keresztényvilág előtt excusatusoknak tartatnak, a mint ez a felséges angliai királynétül és az hatalmas hollandiai statusoktul a békeségnek kimunkálódására küldetett mediatori igaz praetentionknak elhallgatásávali (?) kiadott, s most is törvénytelen uralkodásának, s nemzetünk oppressiójának jeléből kimutatott practicaít és foga fejerét által látván, magok is recognoscáltak.«

Fac. 7. Act. nro. 88.

245.

Eötvös Miklós hadi biztos Szabolcs vármegyéhez. Nagy-Károly, 1706. szept. 11.

A vármegyére kivett 46 szekeret 4—4 ökrével, 700 köből lisztet, 700 köből abrakot, 130 mázsa húst.

Fasc.7. Act. nro. 3.

246.

Orosz Pál Szabolcs vármegyéhez. Penyig, 1706. szept. 23.

»Minthogy bizonyos okra nézve kénytelenítettem egy seregemet, úgy mint Galambos András seregét magam ezerembül Várad alól ide hozattatni, melyet is kényszerítettem Panyolára

és Semjénbe szállíttatnom, de minthogy azon két hely eltartására elégtelen, ngtokat, kgteket kérem, illendő provisióval kenyér és vágó iránt, irántok lenni, hasonlóképen valami kevés abrak iránt is, ne terheltessék. Máskint is a németség Kóródnál lévén, és egy sereg hajdúság n. Bereg vármegyében, Váriban, ezt akarván ngtoknak, kgteknek hurré adni.«

Fasc. 6. Act. nro. 17.

247.

Lónyay Ferencz Szabolcs vármegyéhez. Nagy-Lónya, 1706. szept. 27.

»Kglmes urunk ő nga parancsolatjából, s mélt. gen. Károlyi Sándor uram ő nga dispositiojából 10 ezer emberre való munderungot késelem nélkül kelletik készíttetnem, mivel az vitézlk rend, majdan az télnek ideje bekövetkeztvén, nem subsistálhat, hogy annyival is inkább említett munderung hamarabb elkészülhessen, az requisitumokat hirtelen nem kaphatni, ngtokat, kgteket alázatosan kérem, ne terheltessék pénzért 8 ezer sing vászonul oly dispositiot tenni, hogy azon vászon két hét alatt comportáltatván, administráltassék, az pénzt penig vicze ispán uram kezéhez fogom transmittálni.«

Fasc. 7. Act. nro. 108.

248.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Göncz, 1706. szept. 8.

»Noha az váradi blogvadának alkalmasabb subsistentiájára, úgy az ellenségnek is főképen mostan a szüretnek idején ellene való állására tekint és ngos Prinyi Miklós uram ezerét Ecsedi Jánoséval együtt rendeltem vala, mindazonáltal mint-hogy Pekry uram ő kglme más consideratioktul viseltetvén, azon gyalogságot Erdélyben bevitte, fölöttébb nagy romlására vagy az egész Várad elejének, már is egynehány helységeknek marháját elhajtván az ellenség, s félő, hogy nagyobb szarvat vevén, nemesak az mostani szüretnek bevételeben, de tovább való kicsapással is az helységbelieket meg ne károsítsa. Minthogy azért az t. n. vármegyéknek mint intimatiók szerént az mostani időre nézve insurgálni s az Tiszán által jönni kelletett volna, de újabban mgos főgenerális urammal közölvén az dolgokat, azt találtok fel, hogy azon n. vármegyék inkább túl a Tiszán applicáltassanak közönséges szolgálatra, akartam az t. n. vármegyének prae-sentibus intimálnom, hogy considerálván más n. vármegyéknek és azon darab földnek bévesség megmaradását, a minemű

csoporra gyűlt, várván dispositioját, hová kellessék fordulnia, azon csoporttal, minden lovassal, gyaloggal menjen Bóné András uram mellé az váradi blogvadában, s munkálódjanak egy szívvel-lélekkel n. Bihar vármegyével együtt azon darab földnek conservatiojában, s addig míglen az feljebb írt gyalogság beérkezik, az n. vármegye ott maradni ne terheltezzék.«

Fasc. 7. Act. nro. 21.

249.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Munkács, 1706. decz. 31.

»Debreczen városából és több Tiszántúl lévő helységekből az ellenség mostani motusa előtt kibontakozott, s az által hazafiúságokat hűségesen megmutató magyar véreink nyomorult sorsát valóban fájdalmas szívvel érezzük, hogy sokan az szerencsének mostohaságát Isten irgalmas gondviseléséből még eddig elkerülő hazánk lakosi nemcsak ő felsége által parancsolt, de még a természettől is eredett szerént beoltatott szeretetbeli kötelességekről elfeljtkezvén, az ily közönséges javunkért szenvedő hazánk fiaihoz nemhogy gazdálkodásbeli kereszténységet mutatnák, sőt még házokban is befogadni, és a kik ámbár befogadtak légyen is némelyeket, magok kevés és többire semmi rövidségekkel járó alkalmatosságoknak hátra maradására szolgáltató oknak tartván be fogadtatásokat, abban tovább tolerálni vagy difficultálnák avagy pedig Isten és az magyar nemzet előtt nagy véteknek méltán tartható szeretetlenségekből teljességgel tolerálni sem akarnak.

Kihez képest vezérlő fejedelmi autoritásunkban járván minden megszorított hazánk fiainak, az mennyire az időnek szűk volta engedi megvigasztaltatások, intimáljuk serio a n. vármegyének, tégyen in gremio sui oly dispositiot, hogy az kik a Tiszántúl való földről akármely helységekből az ellenség előtt által vonódtanak, és a n. vármegyében, egy vagy más helységben kevés ideig, míg Isten igaz ügyű fegyverünk boldogítása által hazájokban viszont megtérésre való alkalmatosságot mutat, megtelepedtenek, azoknak, magoknak, cselédjeknek és marhájoknak számát seriesben vétetvén, a mint a szegénységtől lehet, subsistentiajok lehessen, bizonyos lévén abban a n. vármegye, hogy valamit az magok által költségeken illendő áron megszereztetendő victualékon kívül ezen híveink számokra fognak erogálni a n. vármegye lakosi, nemcsak nagy kedvesen fogjuk venni, hanem egyszersmind erga quietantias superinde per eos, quorum

ex dispositione i. cottus intererit extrabendas, minden bizonnal bonificáltatjuk is.«

Fasc. 8. Act. nro. 7.

250.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Polgár, 1707. jan. 14.

»Akartam t. n. vármegyének praesentibus értésére adnom s intimálnom, minthogy t. n. Szemere László brigadéros és colonellus uramnak az confusioban lévő n. hajdúvárosi ezernek egyben vételében kelletvén e tájakon foglalatoskodni, addig, míg helyben fogja állítani, ad interim portioi szerint ő kglmének, mind lovainak kivántató provisióját az t. n. vármegyeye szolgál-tassa ki s quártélyt is assignáljon.«

Fasc. 8. Act. nro. 8.

251.

A fejedelem Szabolcs vármegyének. Udvarhely, 1707. márcz. 23.

»Sűrű panaszokból informáltatunk, hogy a n. vármegyeye tisztei magok jószáginak allevatiójával és nyilván való kedvezéssel más rendeknek jószági, mind az portáknak egyenetlenségével és onnan származó impositiokkal szekerezésekkel és más mindenféle rendetlen exactiókkal is annyira terheltetnek, hogy végső pusztulásokat naponkint szemlátomást keservesen kellessék tapasztalniok. Akarván azért ezen panaszokat in tempore kglmesen orvosoltatnunk, a n. vármegyék tiszteinek is magok exculpatiojára nézve, melyeket t. i. ez illetén panaszok nem illethetnének, kívánjuk és egyszersmind vezérlő fejedelmi autoritásunkból kgteknek parancsoljuk is, minden késedelem nélkül, maga portái után, in gremio sui tett individualis repartitioját nekünk transmittálni el ne mulassa, melyből tanulhassuk ki a panaszos injuriált személyeknek minémű rövidségek legyen. Másokhoz képest kívánván kglmesen sine respectu personarum egynek jószágát, úgy mint másikének hazánk javának s szolgálati-nak előmozdítására s szükségére conserváltatnunk. A mint hogy azalatt is, a mely helységnek tapasztalható rövidségét kgték látja, orvosolja, tévén eleget abban is kglmes szándékunknak.«

Fasc. 8. Act. nro. 14.

252.

Szabolcs vármegye conscriptioja. 1707. máj. 28.

Község neve	Fegyver- viselők	Elesettek	Otthon lakók
Nyirbátor	78	17	129
Szent Mihály	97	9	91
Dob	39	5	66
Takta-Kenez	18	3	27
Dada	46	9	89
Lök	68	5	67
Eszlár	84	14	71
Tisza-Ladány	27	2	23
Nyiregyháza.....	48	6	49
Összesen	505	70	612
Patroha	18	5	33
Tass	7	2	37
Ibrony	6	1	33
Apagy	16	2	17
Demecser	8	2	36
Bogdány	8	—	28
Összesen	63	12	184

Hiányos. Fasc. 8. Act. nro. 44.

253.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Sajó-Köröm, 1707. júli. 3.

Közli a vármegyére eső közterheket. E szerint fizet a vármegye 9878 rh. forint készpénzt, tartozik 6 hónap alatt szállítani 5249 kassai köből gabonát, ugyancsak 6 hónap alatt 1366 mázsa húst, 4659 kassai köből takarmányt, 61 fogatot, vagy ezeknek megfelelő pénzüsszeget.

Fasc. 8. Act. nro. 3.

254.

A főhadbiztosi kar Szabolcs vármegyéhez. Léva, 1707. júli. 16.

»Akarván tisztünk hivataljának kötelességéből értésére adnunk a t. n. vármegyének, mivel felséges urunk a t. n. tizenhárom vármegyét egy districtusban lenni kegyelmesen parancsolta és determinálta, azért t. n. vármegye Kállóval együtt t. n. vzlő Keczer Sándor uram ő kglme districtusához applicáltatott.«

Fasc. 8. Act. nro. 38.

255.

Keczer Sándor főhadbiztos Szabolcs vármegyéhez. Eperjes, 1707. aug. 2.

»Sub dato 27. julii Ungvárról emanált parancsolatját vettem mgos főgrális és locumtenens uramnak, melyben parancsolja, az mely apró mundir, úgymint vászon, süveg, *deli* (?) és hosszú szárú csizma imponaltatott ngtokra, kgtekre, minden idővontatás nélkül. Lónyay Ferencz uram ő kglme keze alá adminisztráltassa.«

Fasc. 8. Act. nro. 19.

256.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Munkács, 1707. aug. 5.

Közli a vármegyével, hogy a főpostamesteri állásra Kossovics Mártont nevezte ki.

Fasc. 8. Act. nro. 16.

257.

A főhadbiztosság Szabolcs vármegyéhez. Léva, 1707. aug. 9.

Sürgeti a vármegyére eső adó kifizetését.

Fasc. 8. Act. nro. 2.

258.

A fejedelem közli Szabolcs vármegyével az ónodi gyűlésen hozott törvényeket. Terebes, 1707. aug. 28

Fasc. 8. Act. nro. 11.

259.

Az országos gazdasági tanács Szabolcs vármegyéhez. 1707. szept. 15.

»Magyarországi ligájú aranyoknak valora 5 magyar forintokban s négy pénzben, az idegen aranyoknak penig 4 rh. forintokban observáltassék s a szerint vegyék és circuláltassák.

Azonkívül penig az kis garas 6 magyar pénzével számláltassék.«

Fasc. 8. Act. nro. 6.

260.

A fejedelem a dicáztatás alól felmenti a postásokat. Szerencs, 1707. okt. 20.

Fasc. 8. Act. nro. 17.

261.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyének. Károly, 1707. nov. 15.

»Nzetes vzlő Eötvös Miklós districtualis főcommissárius uramnak az n. vármegyében való menetelének alkalmatosságával akartam az t. n. vármegyének hurré tennem, hogy kglmes urunk ő felségének kglmes intimatióját vettem, hogy pro 26. praesentis Kisvárdában fog jönni, az hová az erdélyi mgos, úri, fő- és alacsony-rendek is confluálván, magam is pro eodem termino oda compareáljak. Szükségesnek itéltem azért az provisioknak tempestive való procuratioját, a végre megírt főcommissárius urat küldöttem a t. n. vármegyében.«

Fasc. 8. Act. nro. 13.

262.

Nagykálló tanácsa recognicionális levele. 1707. nov. 27.

»Recognoscáltatik vigore praesentium, hogy a n. ország körömi generális gyűlésének alkalmatosságával lött rézmonétának 4 polturára való defalcatioja után, legelsőben n. Kálló városában nzetes Horváth Péterné Kocsonyás Anna asszony kezdette és árultatta maga árendás pinceszében borait tiszta ezüst pénzen.«

Fasc. 8. Act. nro. 25.

263.

*A fejedelem közli a vármegyével a kassai osszágos gyűlés végzéseit.
Kassa, 1707. decz. 24.*

Fasc. 8. Act. nro. 12.

264.

A fejedelem Szabolcs vármegyének. Kassa, 1707. decz. 24.

»Subdividálván az dicákat, az n. vármegye úri, egyházi s világi főnemesi rendekre obveniált 8916. Az úri fő és nemesi vitézlő rendekre nro. 390 $\frac{1}{2}$. Az parasztságból álló fegyverviselőkre 1754 $\frac{1}{4}$. Az szegény községre pedig 31480. Az melyek in concreto számláltatván léznek a n. vármegye dicái in toto nro 42541. Az melyeknek proportiója szerént az haza szükségire repartiált 2 millióból (azonkívül a mit az recrutázásra és egyéb ahoz járuló necessariumokra, az úri, fő s nemesi rendek magokra 10 pénznek auctiojával hazájukhoz való szeretetekből, velünk együtt nagy örömet felvállaltanak, 12 óra obtingál f. 85852. A nyári

havakra kassai köből búza 10635. Ugyan kassai köből abrak 10635. Hús, bányavárosi font 340326.«

Fasc. 9. Act. nro. 16.

265.

A fejedelem nyílt parancsa. Károly, 1708. febr. 19.

Felszólítja az ország lakosságát, hogy a József császár által Pozsonyba összehívott gyűlésen való részvételtől tartózkodjék s folytassa tovább a harczot.

Fasc. 9. Act. nro. 17.

266.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Kassa, 1708. ápr. 10.

A vármegye követeit Egerbe, 1708. máj. 15-ére meghívja hogy »minden számadásokkal s ahoz kivántató documentumokkal« jelenjenek meg, »úgy ezeknek, mint egyéb occurrálandó állapotoknak is elintézésére«.

Fasc. 9. Act. nro. 17.

267.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Szerencs, 1708. ápr. 21.

»Esett értésünkre, hogy kegyelmetek által az dicák után való obtingensek collectatiójára kibocsáttatott exactorai minden különböztetés nélkül az militáris assistentiát az orosz, vagyis görög valláson lévő papok házára vitték volna ; mivel penig az egyházi és más világi állapotban helyezettettek különb sorsban kívánjuk tartani, kglmteknek praesentibus serio committáljuk, eziránt kibocsáttatott maga embereinek parancsolja meg, az militáris assistentiát házokból az említett orosz papoknak azonnal vigyék el, és ezután, ha mi renitentia lenne azon papok részéről, az dicák után való obtingenseknek complanatiójára marhájokból s egyéb kívül található javaikból tegyenek contentumot a n. vármegyének.«

Fasc. 9. Act. nro. 3.

268.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Szerencs, 1708. ápr. 24.

»Az Tiszántúl való praedicatorok társaságának minemű injuriája legyen az dicáknak connumeratiojában, alázatos instantiájokból informáltatunk, úgynnyira, hogy a kinek mindenféle

intrádája, vagyis fizetése 32 forintra megyen, más dicákat ingreditálójó jószága nem lévén, 30 forintokra felmegyen contributioja. Kiket is mivel specialiter kívánunk manuteálnunk, hogy ilyen injuriájok orvosoltassék, kglmetek parancsolja meg maga exactorinak, seriesben vévén azon praedicatoroknak dicáit, semmiképen az helyes és igazán talált dicái után 3 forintjával obveniálandó collectationál többet rajtok exagálni ne merészeljen és ha mi superfluitas az 3 forinton és obveniálandó dicális hús és gabonabéli impositiön kívül rajtok praetendáltatnék, melylyel talán magát is a n. vármegye segíteni kívánna, az olyanoknak exactiója suspendáltassék az egri concursusig. E mellett tudva vagyon a n. vármegyénél, hogy az collectationak facilitatiojára rendeltetnek légyen hadi segítségek, nem in forma executionis, hanem hogy annyival alkalmatosabban szedhessék a n. vármegye emberei, kiknek is incumbál azok után hallgatni; mindazonáltal értjük, hogy azon instans praedicatorok házára reá mennek, és ottan nem kicsiny kártételekkel könyvének és más házi eszközeinek elvagdaltásokkal magok veretésével vinnék végben az collectatiot. Hogy azért mindezek corrigáltassanak, kglmetek serio parancsolja meg maga exactorinak, ennek utána semmiképen házára egy prédicátornak is assistentiát küldeni ne merészeljenek, hanem ha valamiképen valamelyik opponálná magát, keresse már módját, vagy marhája elvételével, vagy más úttal.«

Fasc. 9. Act. nro. 4.

269.

A fejedelem elrendeli a hosszas esőzések következtében megromlott utak és hidak megjavítását. *Szerencs, 1708. ápr. 28.*

Fasc. 9. Act. nro. 5.

270.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Szerencs, 1708. ápr. 28.

»Jóllehet a téli kvártélyozó hónapoknak egynehány napok alatt leendő elfolyása jelen vagyon; mindazonáltal az ellenség előtt édes hazájából kibujdozott erdélyi híveinknek továbbra való subsistentiájok iránt atyai gondviselésünkbeli hivatalunk szerint akarván prospiciálnunk, minthogy aziránt való további determinationkat szükségesnek látjuk magyarországi szenátor urak és n. vármegyék deputatusinak Egerben celebrálandó concursusára halasztanunk. Ahhoz képest kívántuk a n. vármegyének intimálnunk, hogy a maga kvártélyosival computust ineálván és az Egernél az impositionak mivoltával együtt reprae-

sentálván, vegye keresztényi kötelességbéli indulatból származott consideratioban említett híveink bujdosó sorsokat és azalatt is, míg irántok egész dispositiót teszünk, in gremio sui kit-kit maga kvártélyában patiálván, háborgatni, vagy onnan kimozdítani meg ne engedje, sőt inkább a n. vármegye mutassa ki hozzájok atyafi szeretetbéli affectioját.«

Fasc. 9. Act. nro. 11.

271.

A fejedelem a postamester lovainak a helységekhez közel eső füvelő helyeket rendel. Szerencs, 1708. máj. 2.

Fasc. 9. Act. nro. 1.

272.

A fejedelem nyílt parancsban elrendeli az ezüstpénznek a régi áron való adását-vételét. Az »imperialis herczegek forintos monétáit«, a bajor herczegség és »az olmitzi püspök 15 krajczáros pénzeit az austriai ház hasonló pénzéhez képest való valorban acceptálják«.

Berzék, 1708. máj. 11.

Fasc. 9. Act. nro. 26.

273.

A fejedelem megküldi Szabolcs vármegyének az egri végzéseket és statutumokat a megvalósításukhoz szükséges utasítással. Eger, 1708. júni 10.

Fasc. 9. Act. nro. 10.

274.

A fejedelem elrendeli a »törvényes táblának« folytatólagos működését az előző évben kiküldött praeses és birák közreműködése mellett.

Czirák, 1708. júni. 20.

Fasc. 9. Act. nro. 9.

275.

Az Erdélyből menekülteket elszállásoló bizottság jegyzéke. Olasz-Pályi, 1708. júli 28.

Nem teljes; az eleje hiányzik. A meglevő maradványban 170 menekült magyar család van feljegyezve, melyek Szabolcs

vármegye községeiben eloszlottak. Legtöbbjük Torda vármegyéből való, kevesebb számmal vannak Küküllő vármegyeiek. A Torda vármegyeiek között is legtöbb a Torda városi. A 170 család 12 éven felüli tagjainak száma hozzávetőleg 700, a 12 éven aluliaké : 220, hadiszolgálatra alkalmas a férfiai közül kb. 183, lovaik száma 219, ökreiké 987, teheneiké 741. Ezenkívül volt Szováton legalább 28 személy.

Fasc. 9. Act. nro. 43.

276.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Eger, 1708. szept. 20.

»Látván az 6 garatos pénzbeli impositionak sikertelenségét, az Tisza s Duna közt és a Tiszántúl való földön levő hadaink eltávoztathatatlant alimentatiojára kívántató élést ugyan a prima Maji ad ultimam octobris in natura a dicák proportioja szerint azon pénz helyett kelletett repartiálnunk (relaxalván ezen hónapokra obtingált pénzbeli impositiot), mely szerint 32 ezer dicáira obtingált a n. vármegyének menstrue 543 kassai köből gabona, abrak 543 kassai köből, hús pedig 215 mázsa és 10 font, az 6 hónapokra pedig 3258 köből gabona és 1290 mázsa s 60 font hús, abrak pedig csak az két utolsó havakra, u. m. pro sept. és oct. 1086 köből, melyeket is a n. vármegye a commissariatusnak oly modalitással administráljon, hogy az mennyiben az 6 garasos impositiot eddig pénzül, vagy marhául és gabonául befizette volna, annyiban a naturalékból álló impositioi a commissariatus által acceptáltatván, a kinek eziránt tőlünk parancsolatja is vagyon, csupán csak azon részét tartozik az prospecificált naturaléknak praestálni in natura, az mely modo praevisio in exsoluto maradott.«

Fasc. 9. Act. nro. 28.

277.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Pócs-Petri, 1708. okt. 8.

»Az arany- és ezüstpénznek elevatioja iránt lett statutumoknak minden okvetetlen való manutentiojára s végben vitelére azon fiscusokat, melyek az rézpénznek circulatiojakor vármegyénként rendeltetnek, újabban helyben állítsa s azt oly rigorose observálja és observáltassa, hogy valaki akármely szín és praetextus alatt akadályoztatja, vagy magát az szerint alkalmaztatni nem akarván, refractáriuskodnék (ha szintén magunk tisztain vagy jószágunkon comperiáltatnék is), minden személyválogatás és tekintet nélkül aféle árúban bocsátott jószágot s venálét irremissibiliter confiscálják.«

Fasc. 9. Act. nro. 29.

278.

A fejedelem Szabolcs vármegyét meghívja a Tállyán, 1708. nov. 22-én kezdődő országgyűlésre, melynek tárgya a folyó ügyek elintézése. *Szatmár, 1708. okt. 28.*

Fasc. 9. Act. nro. 30.

279.

Eötvös Miklós hadi commissarius Szabolcs vármegyéhez. Károly, 1708. nov. 13.

»A t. n. vármegye die 10. praesentis Tason celebráltatott generalis gyűléséből datált levelét alázatosan vevén, continentiaját megértettem; hogy az t. n. vármegyének elég terheltetése nem volna: abban nincsen kétségem, mert az köz az Tiszán innen levő vármegyékben. Mindazáltal azt el merém mondani, n. Szatmár vármegyéhez képest majd játék a n. vármegyének terheltetése, mivel most is mind az felséges udvar bagázsiája, úgy az praetoriana militia rajta maradott. Azonkívül az sok *inquantirizánsok* (!) is; és így, hogy tályai confluxosban leendő determinatioig valami allevatioval lehessen az t. n. vármegyének, tőlem épen lehetetlen. Sőt 300 portiokból álló kvártélyosok újabban fognak a t. n. vármegyére menni. Hogy pediglen Csomaközy György nevű commissarius Szamosszeget, Panyolát, Érsemjént s ott körül egynehány falukat matócsi statiohoz compellál, s azon falukon disponál, nem n. vármegye vagy maga authoritásából cselekedte, hanem azon assignationalis mellett, mivel az szűkség úgy kívánta, sőt nemcsak azon n. vármegyéből, hanem Bereg s Ugocsa n. vármegyebeli faluk is applicáltattak statiokhoz, mert az faluk szűkön voltak, s az szűkség úgy hozta magával. Úgy hasonlóképen Szovát is terheltetik mgos gralis uram ő excellentiája parancsolatjából.

Az mi penig Ecsedben levő granatérosok intentioját illeti, én az profont mesternek parancsolok, hogy kenyeret, sőt adjon számokra, úgy hogy annak utána, a t. n. vármegye tartozzék refundálni magazinomban.«

Fasc. 9. Act. nro. 13.

280.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Nagy-Károly, 1708. nov. 17.

»Noha hazánkhoz, nemzetünkhöz és felséges urunkhoz való igaz kötelességünk s egyszer lött homagialis öszvekapcsoltatásunk azt tartaná, hogy hazánk ügyes-bajos dolgainak elő-

segélésére czélozó tanácskozásokra az proxime leendő tályai n. országgyűlésen mindnyájan jelen lennénk és egyenlő szívvel-lélekkel munkálkodnánk az haza boldogulását, az minthogy nincsen is kétségem benne, hogy a t. n. vármegye magát attól vonogatván oly készen ne legyen, hogy pro termino megjelenhessék, mindazonáltal hazánk szorgos és elmúlhatatlan dolgai interveniálván (absentiamban azoknak kormányzását t. n. Bagossi Pál grális főstrázsamester uramra hagyván), ahhoz kívántató requisitumoknak effectuatiojáról szoros intimatiom mellett Eötvös Miklós districtualis főcommisarius uram teszen az t. n. vármegyének bizonyos punctumokat, hogy azalatt is, míg az országgyűlése foly, végben menjenek, ez levelem által akartam a t. n. vármegyének értésére adnom, hogy becsületes vicze ispánjai közül egyik az szolgabirákkal az n. vármegyében maradhat, másika követvén útját, több n. vármegye tagjaival együtt Tályára és azon benmaradandó tisztek mindenekben megirt főcommisarius uram kiadandó dispositioinak engedelmeskedvén, kívántató effectussal secundálni végben vinni igyekezzenek s el se mulassák.

Intimálván ez úttal azt is az t. n. vármegyének, hogy az mely naturálék még hátra vannak kivált búza és abrak praestatiojában, mindazokat hova hamarább magazinumokra administráltassa.

Nincsen feledékenységben, reménylem, a t. n. vármegye előtt, hogy flges urunk kglmes determinatioja és parancsolatja mellett az mely generális insurrectiot ezen n. vármegyékben kellett az legközelebb elmúlt hónapokban hazánk szolgálatja és az akkori conjuncturák úgy kívánván, promulgálnom, noha az t. n. vármegye tisztei eléggé urgeálták, kiadták s meg is egyeztek rajta, de sokan az n. vármegye tagjai közül szántsándékkal hiteket s kötelesegeket félre tévén, nem compareáltak, magok privatuma mellett maradván, azoknak, kik megjelentek, nagy injuriájával és praejudiciumával. Jóllehet már ezelőtt is találtattak olyanok afféle alkalmatosságokban engedetlenek, *de mivel hogy semmi poenát érette nem szenvedtenek*, hihető, mostan is abban az reményiségben lévén, nyujtottak magoknak az elmaradásra oly bátorságosan engedelmet. Hogy azért mind az következőknek állhatatosabb megtartása legyen, mind az olyatén restségben esők büntetetlen ne maradjanak, kglmes urunk ő flge kglmes parancsolatja az, hogy abbéli poenák summája fordítottassék az hajdúság számára való hosszú puskák és flnták szerzésére nro. 200-ig.«

Fasc. 9. Act. nro. 22.

281.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Károly, 1708. decz. 4.

»Kívántam az t. n. vármegyét adhortálnom, hogy igyekezzék hova hamarább 200 jó dragony vagy flinta puskákat congregálni és összeszedni.«

Fasc. 9. Act. nro. 24.

282.

Turcsányi János Szabolcs vármegyéhez. Diószeg, 1708. decz. 18.

»Mlgos grális Károlyi Sándor parancsolatjából kölletett küldenem egynehány böcsületes tiszteket ő excellentiája gyalog regementjéből az eloszlott és portalis restans hajdúságnak öszveszedésére t. n. Szabolcs vármegyében. Kihez képest kérem t. n. vármegyét, minthogy maga lévén regement commendánsa, ne terheltessék a t. n. vármegyé azon az 500 hajdú iránt repartitiot és limitatitot az helységekre tenni, mely summájából t. n. vármegyé praestaltatott már 200-ig valót és így nagyobb részének restantiában kellett maradni, ámbár peniglen némely helységek praestáltak is, hogy ha elszöktének, vagy az helységekben nem találkoznának, azok helyett is az helységek mást tartoznak adni, noha tavaly kassai gyűléskor a n. ország determinatiója az vala, hogy ha egyszer praestáltak a n. vármegyék portális obveniált hajdúkat, többször praestálni nem tartoznak; de ezen determinatio bizonyos okokra való nézve elbomlott, annak okáért tessék t. n. vármegyének tiszteim mellé, minthogy négyet küldtem, 4 processusra becsületes commissariusokat deputálni, hogy mentől hamarább végbe vigyék az recrutálást, és az helységek is admaturálhassák. 300 (!) flintát assignált azonfelül mlgos grális uram a t. n. vármegyére, kiket is, hogy ha beszedik, ezen felül megírt tiszteim közül valamelyiknek adatni kézhez ne terheltessék.«

Fasc. 9. Act. nro. 14.

283.

A zsoldosok jegyzéke 1708-ból.

Kimutat szolgálatban levő zsoldost számszerint 27-et, absenset : 57-et, szolgálatra alkalmatlant : 1-et, rabot : 1-et, elesettet : 1-et, elhaltat : 3-at, szökevényt : 2-t.

Fasc. 9. Act. nro. 43.

284.

Adóhátralékok jegyzéke 1708-ból.

Személy szerint kimutatja az adóhátralékosokat, kiknek összes fizetetlen adója 13318 for. 28 dénár.

Fasc. 9. Act. nro. 44.

285.

A Szabolcs vármegyébe költözött erdélyi menekültek adójának jegyzéke 1708-ból.

Végső összegében 863 személy után kivetettek rájuk 2298 köből gabonát, 5384 mázsa húst. Ebből befizettek 1289 köből gabonát és 816 mázsa húst.

Fasc. 9. Act. nro. 45.

286.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Sáros-Patak, 1708. decz. 17.

»A vitézlő rendnek subsistentiájára bizonyos pénz és élésközelbeli subsidiumról tettünk közakarattal oly rendelést, hogy annak segítségével nemzetséges fegyverkezésünk boldogítassék, melyet az haza lakosinak könnyebbedésére feltalált helyes proportio szerint 6 holnapokra subdividálván, obtingál holnaponként az n. vármegyére kész pénz 4833 r. forint, dén. 33½, gabona nro. 1208 cub., abrak nro. 2416. cub., hús pedig nro 483 mázsa 30 libr.

Ezeken kívül pediglen, minthogy az fegyvernek éltető lelke az vitézlő rendnek szaporítása szokott lenni, hogy az ennek előtte gyakorlott zsoldos katonák és portális hajdúk kiállításában mind az haza lakosi s mind az vitézlő rend részéről tapasztalt confusiók eltávoztattassanak, mivel az lakosok részéről könnyebb dolognak találtatott lenni az gyalogságnak kiállítatása, minden 50-ik forint után egy hajdú fegyverestől, esztendő által intéztetvén, obtingál az n. vármegyére 456 hajdú.

»Azon hajdúság kiállításának circumstantiájáról Lövey Sámuel, az n. vármegyében arra rendelt kapitányunk teszen dispositiot.«

Fasc. 10. Act. nro. 1.

287.

A fejedelem az ellenállás folytatására és újabb felkelésre hívja fel a vármegyét. Munkács, 1709. márcz. 18.

Fasc. 10. Act. nro. 3.

288.

A hadélelmezési tanács Szabolcs vármegyétől máj. 1-ére »580 mázsa húsból álló marhát« kér. Eperjes, 1709. ápr. 20.

Fasc. 10. Act. nro. 2.

289.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Munkács, 1709. ápr. 24.

»Mint hogy Erdélyből kibujdosott és azon n. vármegyében dislocált híveinknek a tájon támadott tolvajság miatt tovább ottan subsistálni nem lehet, más n. vármegyékben kívánjuk accomodáltatni; mindazonáltal minek előtte a meglenne, ab utrinque computust ineálatni szükségesnek itélvén, a n. vármegyének praesentibus intimáljuk, hogy pro die 9. mensis proxime affuturi Tokajhoz közelebb lévő bizonyos helységben terminust praefigáljon, egyet értvén említett inquantizált híveinkkel (kiknek is, mihez alkalmaztassák magokat, kiadtuk parancsolatunkat) azon computust effectuálják, az hova magunk is fogjuk bizonyos emberünket expediálni.«

Fasc. 10. Act. nro. 16.

290.

A fejedelem 1709. júni 18-ára közfelkelést rendel a nemeség megmustrálása végett. Szerencs, 1709. júni. 3.

Fasc. 10. Act. nro. 4.

291.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyének. Ocsva, 1709. júni. 13.

»Informatioját a t. n. vármegyének 11-ma praesentis celebrált gyűléséből emanáltat illendő böcsülettel vöttem; az vitézlő rend extractusát mi illeti, aztat az n. vármegyétől 3 classisban várom, s kívánom foglalni és transmittáltatni, t. i. possessionatus nemes fegyverviselőket, 2-do: impossessionatus vitézlő rendét, azaz kiknek semmi ingatlan jószágok nincsen; 3-io: kik magok az gazdák az fegyverviselők és öcscsök, bátyjok s fiok otthon lakos; distinctim azoktól, az kik gazdák lévén, otthon lakosok, és vagy fiok, öcscsök, bátyjok fegyverviselők. Hogy penig az vitézlő rendek helytelenül instáljanak n. vármegye ellen, tudván én mind az n. ország végzését, mind penig azoknak praetensiojokat, akármit praetendáljanak, ugyancsak annak kell meglenni, quod justum et aequum.

Az nemesi s úri rendek naturalékbéli restanciái iránt való suspensiót mi illeti, noha 20—30 verem életje is némelyeknek az földben veszett, mely előttem jól constál, kit is jobb lött volna ország szükségére adni, és e felett Tiszántúlról küldött intimatiom szerint onnat felül is lehet vala provideálni s nem akarván elmulatta, mindazonáltal azt nem tekintve, hogy n. vármegye tudhassa másszor recolligálni magát és fogyatkozásiról in tempore tudjon provideálni, aratásig mind az szegénységen, úgy az nemesi s úri rendeken is az restantiáknak exactioja suspendáltatik, kiről is parancsolatomat az t. n. vármegyének praesentibus includáltam.«

Fasc. 10. Act. nro. 12.

292.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Olcsva, 1709. júni. 16.

»Nem kétlem, vagyon tudtára a n. vármegyének felséges urunknak már egynehány rendbéli intimatiója az generális insurrectio iránt, kire az t. n. vármegye több n. vármegyékkel az múlt pataki conventus alkalmatosságával condált statutum szerint tudja kötelességét, méltóztatott azért ő felsége kglmesen committálni, hogy minek előtte a n. vármegye campérozását kezdje szükséges megmustráltatnia, melynek végben vitelére die 25. praesentis praefigáltatván, Szaniszlóhoz gyülekezetit Erős Gábor uram előtt leendő mustrának végben vitelére termináltam, az okáért a t. n. vármegyének felséges urunk kglmes parancsolatjából intimálok, adhortálok is, homagialis obligatiójokat előttök viselvén, igyekezzék pro praescriptis termino et loco mentől szebb és csoportosabb gyülekezettel, mind lovassal, gyaloggal megjelenni, hogy mind mustráját annak rendi szerint végezhesse, mind pedig ottan feljebb megírt mustramester uram által kiadandó felséges urunk kglmes propositiojának eleget tehessen, hogy az hová ő felsége parancsolatja hozandani fogja, azonnal indulhasson is.«

Fasc. 10. Act. nro. 5.

293.

»Az Tiszán innét lévő vármegyékből kglmes urunk ő nga és a tekintetes senatus determinatiójából palatinális porták után (minden portára 4-et computálván) felállítandó gyalogság repartitiojának, administratiójának és restantiájának regestuma, vagyis extractusa.

	Palet-Portae	Summae peditum	Restantia
Ugocsa	28 ¹ / ₄	113	13
Máramaros	113 ¹ / ₂	454	264
Szabolcs	141 ¹ / ₂	566	368
Bihar	80	320	320
Közép-Szolnok	24 ¹ / ₂	98	8
Kővárvidék)	33 ¹ / ₂	134	80
Kraszna	21 ¹ / ₂	86	40
Debreczen	29	116	116
Summa	471	1887	1209

Kglmes urunk ő nga mezei hadainak generális marschallusa, Tiszán innen lévő földnek generális főcommendója. Károlyi Sándor.«

Fasc. 10. Act. nro. 5.

294.

Bereg és Szabolcs vármegye a fejedelemhez. Dátum nélkül.

»Alázatos instantiánk által (lelkünk ismételten szoros kötelességünkben convincáltatván) n. vármegyénknek dolgait alázatos engedelmességgel tovább is kényszerítettünk declarálni. Kassai confluxusnak alkalmatosságával augeáltatott n. vármegyénk 10403 dicákkal, holott is érezvén praeaggravationkat, alázatos instantiánkra megengedettett újabb conscriptio, melyet is végben vitetvén, a mennyiben azon alkalmatossággal úgy mint egynehány dicákkal accrescált, de ellenben transmigrált és elbujdosott embereinknek obveniensivel kétannyira deficiált és fennmaradt sine fundo. Felséged azért kegyes atyai gondviseléséhez méltóságos tábla és tekintetes ablegationak patrociniájához nagy alázatossággal folyamodunk, ezen gravamináinkra, úgy mint minden fundus nélkül való terheltetésünkre orvosló kezeit nyújtani méltóztassék.«

Fasc. 10. Act. nro. 5.

295.

A fő hadi tanács Szabolcs vármegyéhez. Kassa, 1709. júni. 20.

»E mostani folyó nyári operatiok constitutiojához képest consideratioban vétetődvén az hadak szükséges provisiobéli intertentioja, nemkülönben lakó helyökből kibontakozott és conföderatioját követő úri, nemesi, exuláló rendek és több hozzájuk tartozandó cselédek alimentatiója, kiben ezideig mind két részről egymásnak causált fogyatkozásokat tapasztalván, némely n. vármegyékben exulans uraméknak számosan való dislocatioja miatt, melylyel az militiának annyiban való alimentatioját fogyasztván, ellenben az exuláló rendnek intertentioja is panasz kivől olykor nem lehetett. Melynek következendő orvos-

lásáról tett mlgos főgrális és locumtenens uram rendelését kívántuk a t. n. vármegyének praesentibus értésére adnunk.

Elsőben is valaholott exuláló rendek közül dislocálva vannak, intra praescriptum unius quindenae, conscribáltatni fognak, a minthogy már némely n. vármegyékben fáradoznak is véghez vitelében és a szerint proportionate a n. vármegyékre subdividáltatván, formális listájok megküldésével dislocáltassanak.

A mi illeti alimentiójok dolgát, így informáltassék abban, hogy intertentióbéli accomodatiójok közönségesen regulamentaliter lészen, azaz valamint az vitézlő rend a nyári hónapokban szokott interteneáltatni.«

Fasc. 10. Act. nro. 7.

296.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Károly, 1709. júni. 21.

»Minthogy a t. n. vármegyének egynehány rendbéli requisitióját vettem *Ibrányi Ferencz* excessusainak orvosoltatása végett, kívántam volna abban az t. n. vármegyének eleget tennem, az minthogy a végre is intimáltam vala, hogy a t. n. vármegye ellene való excessusokat inquisitionaliter megbizonyította volna, hogy a szerint tudhattam volna orvoslásában módot találnom, de mindazonáltal mind ekkoráig is a t. n. vármegyének semmi productumát nem láthatván, satisfactiot sem impendáltathattam; ki noha ennek utána se lészen késő, mindazonáltal occasionaliter jövén előmben, mindazokról voltaképen értekeztem és megexamináltam, jóllehet azért megengedem azt is, hogy történetek némely helytelen cselekedeti, de azokat inkább éretlen ifjúi elméjének, mintsem szántsándékkal való gonosz erkölcsének tulajdoníthatni. Ellenben comperiálom azt is, hogy az t. n. vármegye némelyekben reá maga adott okot, mert az midőn patensem mellett kívánta volna regimentembéli hajdúságot felvenni, azoknak alkalmatosságával az olyanokat is, a kik ennek előtte regimentben szolgálatban voltak s medio tempore kötelességeket elmellőzván, ki egy felé, ki más felé magokat elvonták, kívánta volna felvenni és az regimentre hozni, az t. n. vármegye tagjai közül némelyek azokat patrocínálván, kiket erőszakosan kezéből kivettek s kiket egy s más praetextus alatt magok szolgálatjára applicáltak, kiket pedig egyik jószágokból másikban lappangtatván, az haza szolgálatjának világos csonkulásával patensem mellett nem progrediálhatott s progrediálni nem engedték. Ezen okokból ha mire fakadott is, nem ok nélkül cselekedte. Kire nézve újabban patensem mellett expedáltam az olyanoknak felszedésére.

Fasc. 10. Act. nro. 11.

297.

A fejedelem Szabolcs vármegyének. Bácska, 1709. aug. 16.

»Ide érkezésünkkel értettük, hogy mind ekkoráig is Erdélyországból kibujdosott híveinknek assignált intertentiojáról computust nem ineált volna kgltek, halasztván terminusról terminusra annak végben vitelét, holott nem azt hozná magával hozzájuk való jó indulatja. Kglteknek azért kívántuk intimalnunk; tovább immár végső computusát ne halaszssa, tévén azzal eleget kglmes intentionknak, s confoederalionalis kötelességének s ne is adjon okot tovább panaszinak eleinkben való terjesztésére.«

Fasc. 10. Act. nro. 15.

298.

Regestrum dicale. Devecser, 1709. szept. 4.

»Extractus restantiarum.

Primo: nobilium 3125 rh. flor. 23 den.

Secundo: servorum 477 rh. flor. 11 den.

Tertio: incolarum 6796 rh. flor. 24 den.

Summa: 10398 rh. flor. 58 den.«

Fasc. 11. Act. nro. 7.

299.

»*Tompa Miklós* kapitány uram hadainak, Károlyban, anno 1709, die 13. mensis octobris véghez vitt mustrájok.

»Extractus: kapitány 1, adjutans 1, kvártélymester 1, főhadnagy 3, viczehadnagy 5, volunter 4, zászlótartó 2, srázsamester 2, furir 1, káplár 4, közkatona 48.« Fegyverök kard, pisztoly, karabély; lovuk van 1—3, mind erdélyiek, legnagyobb részük háromszéki. Egy havi fizetésük 658 forint rh.

»Praesentibus committáltatik t. n. Eötvös Miklós distr. commiss. uramnak, hogy nzetes vitézlő Tompa Miklós uram seregét az belül megírt mustra tabella szerint 658 rh. forintig assignálja n. Szabolcs vármegyére. Károly, 1709. okt. 14. Károlyi Sándor.«

»Felül megírt méltóságos grális Károlyi Sándor uram ő excellentiája commissiójából ezen assignatiom mellett tessék t. n. Szabolcs vármegyének mlgos locumtenens uram ő excellentiája által Tiszán innen lévő hadak fizetésére assignált 10897 forintokból s 50 pénzből álló summának defalcatiojában n. v. Tompa Miklós uram seregének 658 rh. forintokat erga quietantiam kiolvasni. Károly, 1709. okt. 14. Eötvös Miklós.«

Fasc. 11. Act. nro. 7.

300.

Klobusiczky Ferencz Szabolcs vármegyét utasítja, hogy báró Hellenbach Godofrednek 9000 rh. forintot fizessen ki. *Kassa, 1710. márcz. 1.*

A consilium oeconomicum Szabolcs vármegyét utasítja, hogy Lónyai Ferencz főhadi biztosnak salétromra fizessen ki 1000 forintot. *Eperjes, 1710. márcz. 14.*

Fasc. 11. Act. nro. 7.

301.

Bercsényi Szabolcs vármegyéhez. Kassa, 1710. ápr. 11.

»Az téli hónapok eltelésével közeledvén az mezei compániának ideje, melyre nézve, hogy az következő operatiókban és haza szolgálatjának folytatásában az hadak alimentatiójának történhető fogyatkozása miatt hátramaradás ne legyen, szükségképen kölletett a t. n. vármegyékre bizonyos naturálékbéli impositiót tenni, melynek alkalmatosságával considerálván az haza szükségét, de kivált a mennyiben az tavalyi esztendőnek terméketlenségire nézve a mostani szükség engedheti, jutott ezen t. n. vármegyére gabona kassai köből 5000, és nevezet szerint az úri és nemesi rendre köből nro 2000, szegénységre pedig cub. nro 3000. Vágó 500, vagyis mázsa hús 1000.«

Fasc. 11. Act. nro. 2.

302.

Bercsényi Szabolcs vármegyéhez. Kassa, 1710. máj. 24.

»Repraesentálván előttem tekintetes és ngos Hellenbach János uram ő kglme, hogy a minemű assignatiót adott Klobusiczky Ferencz úr ő kglme az n. vármegyére ugyan Hellenbach ur által az ország szükségire még két esztendővel ez előtt külső országokból administrált matériálék restantiában levő árának exolutiojában, annak megadatását mind eddig is halasztja, azért, hogy difficultálja az computus által eruált restantiáját az n. vármegye.«

Fasc. 11. Act. nro. 5.

303.

Szentiványi János Szabolcs vármegyének tudtára adja, hogy Eperjesen a pestis miatt a pünkösdi vásárt meg nem engedi. *Eperjes, 1710. máj. 25.*

Fasc. 11. Act. nro. 16.

304.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyének. Olcsva, 1710. máj. 26.

»Ibrányi congregatiojából datált levelét a t. n. vármegyének veszem. Újabban érkezett felséges urunk confirmatoriája, melyben ő felsége, mlgos Klobusiczky Ferencz uram székén volt restantiákat cassálja. Azért tovább is az t. n. vármegye inhaereáljon és senkinek egy pénzt se adjon, se executiot ne admittáljon.

Az mi Bessenyei uram kívánságát illeti, tülem vagyon, mint-hogy az zsoldosok szent-györgyi s pünkösdi béresek, sok hátramaradás végett, ha az fizetéseket difficultálják, remélem, magok fognak szolgálni helyettek, ki is hasznosabb lesz, másként is a közönséges axioma szerint: prout quisque se ligat, ita se solvit.«

Fasc. 11. Act. nro. 13.

305.

Keczer Sándor levele Szabolcs vármegyéhez. Kassa, 1710. máj. 27.

»Ngtok s kgtek secunda praesentis Kisvárdában költ generális gyűléséből levelét vettem kötelesen; az egi computusnak alkalmatosságával mennyi restantiája maradott fejér pénzül a t. n. vármegyének, ngtoknak s kgteknek, tudom, jól constál; s tudom azt is jól, hogy tudtára vagyon a t. n. vármegyének, mindjárt akkoriban mlgos főgenerális úr ő excellentiája assignált Szluha Ferencz uramnak in contentationem sui 6 ezer forintokat, a mely mostanában tekintetes és nagyságos *Hellempach* uramra ő nagyságára transderiváltatott; kinek ki is kell fizetni.

Mlgos praeses Klobusiczky Ferencz úr ő nga computusát és inclusive transmittált rejectákat és omissakot én nem reprobálok, de ennek az *Hellempach* uram ő nga summájának csak ki kell telni.«

Fasc. 11. Act. nro. 8.

306.

Károlyi Sándor Szabolcs vármegyéhez. Olcsva, 1710. júni. 1.

»Levelét a t. n. vármegyének illendő becsülettel veszem, értem, hogy az portális hajdúkat az t. n. vármegye nem praestálhatja. Én örömet kívánnék abban is az t. n. vármegyének succurrálni, csak láthatnám módját, de az mint látom, az ellenség urgeálja kiállítatásokat. Ezen közönéges, Istennek ő szent felségének reánk méltán bocsátott ostora, nemcsak az t. n. vármegyében, de az egész országban grassál. Nem kelletik mind-

azáltal mind ennyi látogatásai között is magunkat elhagyni, hanem tehetségünk szerint az jó mediumokat is kelletik praes-tálnunk.«

Fasc. 11. Act. nro. 14.

307.

»Nemes bujdosó Thorda vármegyének mostan tekintetes nemes Szatmár vármegyébe által indúlt tagjai« Szabolcs vármegyéhez. Ajak, 1710. júni. 3.

»Mint hogy az mi kegyelmes urunk ő felsége atyai gondviseléséből nekünk t. n. Szatmár vármegyében kelletett által mennünk, tudjuk, hogy a jó rend és emberségnek regulája kívánná, hogy ngtoknak, kgteknek nekünk, szegény bujdosóknak eddig fentartott szállásodását, tartását és reánk való gondviselését fejenként megköszönvén, illendő bucsú vételt vettünk volna, de az Istennek mostan fenforgó bokros ítéleti és rajtunk ugyan megnyomult látogatási miatt öszvegyülésünk bizonytalan lévén, most penig confluálván, ngtok, kgtek közönséges öszvegyüléséig várakoznunk nem lehet, akartunk azért praesentibus ngtok, kgtek előtt megjelenni és röviden bucsúzni.

T. n. vármegye, minekutána az Úr Isten ő felsége a bűnért édes hazánktól ez nemzetséges ügy mellett kiúze, csakhamar azután az n. országnak és jó kegyelmes urunknak ő felségének atyai kegyességéből az ngtok, kgtek n. vármegyéjében kvártélyul collocáltatván, már számos ideje, hogy ngtok, kgtek között keserves bujdosásunkat töltjük, meg kell vallanunk szomorúan, hogy sokan az idő alatt, sokféle úton-módon megkárosítottak, szomorítottak, mindazonáltal, mivel a kárvallás, a megvettetés és unalom a bujdosásnak elválhatatlan társa szokott lenni, erre nézve mink is része szerint mindenféle szenvedésünket annak tulajdoníthatjuk.

Az kik pedig ngtok, kgtek közül ez világi életnek otton-otton változó állapotját, halandó és állhatatlan szerencsáját előttök viselvén, minket jó szívvel befogadtak, tartottak, tápláltak, mindazokra az bujdosóknak kegyes istenétől irgalmas-ságot, lelki-testi áldásokat, édes hazájokban békességes megmaradást és szerencsés hosszú életet örökösön szállani, terjedni és megmaradni alázatosan kívánunk és mindazoknak jó híreket-neveket minden alkalmatossággal terjeszteni igyekezünk, az mellett ha kiket ngtok, kgtek közül valamiben megbántottunk, mindazokról bocsánatot kérünk.«

Fasc. 11. Act. nro. 12.

308.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Kápolnási tábor. 1710. júli. 1.

»Tekintetes, ngos Sennyei István cancellárius és senator úr által vagyon értésünkre, hogy a n. vármegye eddig folytatott nemzetséges hadakozásunkat igaz hazafiúságától és confoederalis szeretetitől viseltetvén tovább is elősegélleni kívánja, arra való nézve is a nemesség részéről másfél ezer rh. forintokkal, a parasztság részéről pedig 5 ezerrel magok jószántokból a mostani szükségét felsegélleni resolválta. Dicsérvén azért a n. vármegyének közügyünkhöz való állhatatos szeretetit, ámbár más n. vármegyék által is illetéknépen önként vállalt subsidium ily nemzetséges hadakozásunknak szükségeinek, úgy az mint kellene, eleget nem tehet, hogy mindazáltal avagy csak ezzel is azon szükségnek nyavalyáit enyhíthessük, ezen igaz, hazája szeretetiből deputált summának perceptioját és a n. vármegyével correspondens collectatióját committáltuk nzetes vzlő Bárczai Zsigmond hívünknek, teljes reménységünk lévén, maga a n. vármegye is azon lészen, hogy ennek collectatiója mennél jobban lehet, admaturáltassék.«

Fasc. II Act. nro. 9.

309.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Szerencs, 1710. aug. 1.

»Minekelőtte az conscriptio effectusban menne és előttünk repraesentáltatnék, parancsoljuk, hogy secundum effectivum statum, maga között lévő exulans híveink intertentiójokat tovább is accomodálja, mindazokat a n. vármegye obtingensében kívánván acceptáltatnunk.«

Fasc. II. Act. nro. 1.

310.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Sajó-Köröm, 1710. aug. 19.

Pátens levélben tudatja, hogy az ausztriai házzal az orosz czár interventiojával folytatott alkudozások azért maradtak félben, mert az ausztriai ház kegyelemre való megadást kíván. Felszólítja a vármegyét, hogy az ellenállást folytassa s kijelenti, hogy az ő személye vagy érdeke nem lehet akadály a békének.

Fasc. II. Act. nro. 10.

311.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Szerencs, 1710. aug. 31.

Sürgeti a vármegyére eső hajdúk kiállítását.

Fasc. 11. Act. nro. 11.

312.

A fejedelem Szabolcs vármegyéhez. Szerencs, 1710. szept. 10.

Kéri a vármegyét, hogy a területén élő bujdosó nemességnek a kivetett, de elmaradt élelmet adassa meg.

Fasc. 11. Act. nro. 4.

313.

Ungvár, 1710. okt. 23.

»I. Comitatus.« (Fogalmazvány.)

»Jóllehet az téli hónapok közelítésével az hadak leendő subsistentiájáról és tractamentumáról való szükséges dispositiók elrendelését eddig observált mód és rend szerint az t. n. vármegyék statusi és rendei jelentették és összevegyülések alkalmazásával kellek véghez vinni, mindazáltal az mostani circumstantiákra, nevezetesen pedig az eddig köztünk nem kicsiny mértékben tartó, Istennek pestises látogatására, úgy egyéb constitutiók mivoltára nézve felséges vezérő fejedelem vezérő fejedelmi hivatalja szerint azon publicumnak elkövetésére oly helyt és időt, az hová és mikor annak módja s rendi szerint conveniálhatnának az t. n. vármegyék statusi nem denominálhattott, sem nem praefigálhattott, melyre nézve, hogy azon téli hónapok beállításával az hadak rend nélkül ne maradjanak s consequenter az n. vármegyék tudhassák, azon hadak leendő subsistentiájokat accomodálni, kellekett szükségképen oly modalitásról gondoskodni, mely által mind az t. n. vármegyékbeli szegénység mennél jobb móddal conserváltassék, mind az vitézlő rendnek szükséges intertentiója comportáltassék. Tetszett a felséges fejedelemnek az egész lovas és gyalog regimenteket rendben vétetni és azokat a praesidiumok szerint subdividáltatni. Melynek alkalmazásával jutott ezen n. vármegyére portio, mely portiókból az hadak subdivisiójához képest u. n. praesidiumhoz assignáltatott u. n. portio, melyeknek accomodatiója iránt más observatio nem leszen, mivel az lovas hadak külső postirungokban lesznek, azoknak quártély nevezetivel semminemű praetensiot tenni nem engedtetik, hanem simpliciter alimentatiójok leszen.

Hanem mivel az egész nyári compániának alkalmatosságával semminemű fizetések nem volt, szoros szolgálatban continuuskodván, most is az téli időben külső mezei vigyázásra lévén rendeltetve, hogy annyival is jobb s nagyobb kedvvel folytassák az haza szolgálatját, pro aliquali subsidio minden portio után egy-egy tallért egy holnapra kegyelmesen *placidálni* méltóztatott ő felsége.

Hogy pedig ezen hadi rendelésen kívül az más exulans renden levők is különös praetensiokkal az n. vármegye szegénységét ne zaklathassa, tétetett oly rendelés, hogy nem úgy, mint ekkoráig, kinek-kinek azok közül különös faluk valának designálva, hanem két-három vármegyebeliek conscribáltatván, csoportosan bizonyos helyben colocáltatnak, hogy azoknak az közel levő környékből assignáltassanak bizonyos helységek az honnét magok provisióját fogják várni.«

Fasc. 11. Act. nro 3.

Közli: ZIMMERMANN REZSŐ.

A DEBRECZENI DIARIUM.

— MÁSODIK KÖZLEMÉNY. —

Januarius. (1681.)

Die prima. Az tiszteletes nemes tanácsnak közönséges suffragiumából a fő bíróságnak tisztire választatik tiszt. nemzetes Pataki Pál ur, kinek Isten engedjen tisztjében való boldog előmenetelt. Legelőször választatik.

Die 4. Dobai Sámuel Gróff uramtul küldetik városunkba Szalánczi Ferencz gyalog hadnagynak megfogására, kinek bíró uramat assistentiával lenni kívánja; de itt nem találtatott, mivel egynehány nappal az előtt ki menvén, a kállaiaktul el fogattatott volt, és ki is szabadult csakhamar csudálatosképpen.

Cselódi Lukács és Balla János, Veres András uraimék expediáltatnak Váradra.

Die 4. Haza érkeznek ő kegyelmek békével, meg alkudván a Basa jégvermének megrakására bihari emberekkel in fl. 40.

Die 7. Fényes István és Báthori János uramék expediáltatnak Kállóban generális Caprarához. Meg érkeznek ő kegyelmek die 9.

Die 8. Bíró ur ő kegyelme a szokás szerint basa köszöntésére bemegyén Barta Boldisár, Csatári Bálint, Szatmári János, Nehez István uramékkal etc.

Die 8. Király Mihály ur expediáltatik Szendrőben Oláh Péterné nevű asszony dolgának igazítására.

Die 9. Szappanos Sz. István ur expediáltatik Váradra die 7 expediáltatott és Generálistul haza jött atyánkfiai járások és hírhozások végett etc.

Die 9. A Rostélyosban fogoly lévén egy kurva szűl fiat 12 órákor délben.

Die 10. Bíró ur ő kegyelme pasa köszöntésébül haza érkezik.

Die 13. Beszermémbül németek és magyarok jüvén a hóhért kiviszik.

Die 14. Veress András és Báthori Mihály uramék Váradra expediáltatnak ezelőtt be szállított árpáink sok kárral és fogyatkozással való méréseknek restaurálására.

Eodem die. Sadu Szabó István ur expediáltatik Egré Groff Tökölyi ur ő nagysága levelével etc.

Die 14. Szűcs György és Nagyházi János uramék expediáltatnak Szolnokban a híd építésére.

Die 14. Szűcs János és Deák Ferencz az Alföldön elszéledt katonákat össze szedegetik, meg eresztett két zászlókkal városunk alá jőnek, kéredzvéen be mint uton járók (Groff Tökölyi ő nagysága után a táborra menni akarván) magok a tisztek bé bocsáttatnak, a gregariusok pedig a kerteken szálléatnak meg, kiknek is bő gazdálkodással lovuknak és magoknak leszen bíró ur a T. N. tanács akarattjából etc. etc.

Die 16. Bíró uram mellett Váradra ment böcsülletes atyánkfiai, ugymint : Barta Boldisár, Jóna István, Szentesi János etc. akkor ott maradván Váradon a dézma jobb igazítására (ekkor vivén be a dézma pénzt) semmire nem mehetnek, ma érkeznek vissza re infecta.

Die 17. Borbély András és Geczi István atyánkfiai expediáltatnak Ónodban, Kalmány Mihálynak 82 ökreit el hajtván némely tolvajok, kikben meg is fogtak egynehányakat és azoknak törvényekre s jobb igazítására procuratort is (Hatházi Mihályt) el vivén.

Die 21. Bartha, Jóna és Bonyhádi János uraimék expediáltatnak Váradra az szőlő dézma igazítása végett. Consensust detrahálván az pasátul Portára való alá küldésre.

Die 22. Fényes István ur, Báthori János és Balla János uraimék expediáltatnak Kassára Kaprara generalishoz és az administratorhoz az céhek szabadságának meg szerzése végett.

Eodem die. Beszerményben eleikben jő az válasz Szenczi tokai harminczadostul ily formában :

Az debreczeni mester emberek szabadossan jöhetnek, mehetnek, sohult is ne irassanak, ez akarattya az administratornak is. Ergo ő kegyelmek vissza térnek nagy örömmel.

Die 23. A gombkötő mester emberek a tisztt. nemes tanács consensusából Kassáruul hozott cehbeli articulusok producáltatván approbáltatnak és némely résziben limitáltatván confirmáltatnak.

Die eodem. Az égett borosoknak sokszori instantiájára a tisztt. nemes tanács az husz-husz forint taxából a mostani üdőhöz képest minden személyre remittal két-két forintot, mely teszen fl. 50.

Die eodem a serfözőknek is instantiára a taxában el engedtetik közönségesen fl. 25.

Die 14. (helyesen : 24.) Az Egri basa erős parancsolatjára sok adósságának el igazításáért Szakácsi György Egerben be küldetik, kit is a törökök meg fognak, embereink pedig szép békével el bocsáttatnak, die 27. praesentis haza jűnek.

Die eodem. Barta Boldisár, Jóna István és Bonyhádi János uramék Váradruul meg érkeznek, kik mentenek volt el die 21 (hogy consensust vegyenek a Portára menés felől) ilyen resolutioval, ha 130 aranyakat mindjárt le teszten, kivánságtok szerint lesz a dolog; de haza halasztván, ujabban küldünk embereket, ut infra.

Die 27. Balyik János uram (ki az el mult 1680 die 12. Decembris Erdélybűl kegyelmes uramék ő nagyságátul ki jűvén, innét postán ismét el menvén utjára követséget fel vivén, die 24 praesentis haza érkezvén) Erdélyben Urunkhoz a relatiot megviszi etc.

Die 28. Bartha Boldisár ur, Jóna István uraimék újabban expediáltatnak Váradra, az borbeli dézma dolga végett.

Eodem die. Nádudvari Benedek, Apáthi Miklós és Géczí István uraimék expediáltatnak praedikátor hívásra Mármarosba.

Eodem die. Báthori János és Dikó István ur Kassára az mester emberek dolga végett.

Die 31. Cselődi Lukács és Balla János uramék Váradra expediáltatnak, Barta Boldisár és Jóna István uramék izenetekre, hogy inserálják a pocsai vámot is a több punctomok közzé etc.

Eodem die. Szabó Imre és Debreczeni Benedek uramék Kálóban expediáltatnak holmi honoráriummal a Commendant kivánságára.

Februarius.

Die 1. Bartha Boldisár és Jóna István uraimék érkeznek haza Váradról, hozván az Basátul az dézma felől az Portára mellettűnk írott levelét, melyért kellett fizetni 130 aranyokat.

Die 3. Érkeznek haza Kassáruul Dikó István és Báthori János uramék jó válaszszal.

Die 5. Tiszteletes Balyik András uram tavalyi fő bíró, ugyan tavaly a rajta esett mocsóknak, ugymint Tökölyi Gróffy által csatári házául való el vitettetésének és gyalázatosan való meg veretetésének s rajta esett törvénytelenéseknek törvényesen való el igazítására indul Erdélybe ad praefixum terminum, et octavum ibidem die 15. praesentis mensis Nagy Sinkini celebrandum, vele lévén ő kegyelmével az T. tanácsnak elsőb rendei közzül, ilyen böcsülletes emberek, ugymint: Komáromi István ur, ő kegyelmek tavaly második bírása, collégája, notarius Fényes István uram, Nagy Péter ur, Csatári Bálint ur, Szilágyi Takács Mihály ur, Vasas Mihály ur és az t. tanácstul specificice ugyanazon gyűlésre választatott két böcsülletes emberek, ugymint: Báthori János és Végh Mihály uraimék, Ember András uram is. Ugyan ő kegyelmekkel együtt indulnak az Portára az borbéli dézmának igazítására az t. tanácstul expediáltatott két böcsülletes emberek is, ugymint: Pósalaki István és Bonyhádi János uraimék, és ő kegyelmek mellett látásnak hallásnak okáért két böcsülletes hazafiak, ugymint: ifju Dobozi István ur és ifjú Vighkedvű Mihály ur. Sponte.

Votum: Hoc iter aetherei Dux summe chori bene verte!

Die 5. Az gúthi erdőnek meglátogatására és ha tetszenék s az compositio meg lehetne, Gúthi Zsigmondtul való megzalogosítására expediáltatnak tanácsbéli atyánkfiai jelesen, ugymint öt szekerekkel, melyet ugyan azon nap megjárván, étszaka mintegy 9 óraker haza érkeznek. Az erdő jó, de most az idő keménysége miatt marháknak való viz nincs; ura is sok vagyon Guthi Simondon kívül, ez okokra nézve még most az compositio differálódik. Igen sok szép esett fák vagynak rajta, jó volna az utcákat vélek meg újítani hidakkal és pallókkal, fenn álló öreg fák is és azoknak szép ágai bőséggel vagynak.

Die 7. Fazekas Péter ur és Borbély András ur expediáltatnak Kassára az Generalishoz érkezvén ő nagyságának hozzánk Tóth Lukács sinistra expositiojára való citatoriája ad certum terminum ugyan Kassára; és ugyan ő Nagyságánál maradott Reversalisnak is (mely esett az Szencsér István ur dolga végett) ki szerzésére.

Die 8. Balla János ur viszen az váradi Basának 2 agarat és 2 altalag káposztát.

Die 8. Tiszteletes Kabai Gellérd ur, Debreczen városának érdemes és igen igen szép ajándékú lelki pásztora az egész városnak nem kicsiny szomorúságára sok fájlódási után ez világbul ki múlik, 7 esztendeig szolgálván az böcsülletes városnak.

Die 9. Tisztességesen ezen jámbor el is temettetik.

Die 10. Feles török zászlóstul városunkon által menvén,

az utczákon kapott kuruczokat ; sőt Hernád H. Németi hódult embert is vittek el.

Die 9. Nádudvari Benedek, Apáti Miklós, Géczi István uraimék Máramarosbul meg érkeznek (kik mentenek volt el 28. januárii) Visken Szenczi Pál uramnak hivatalt adván az praedicatori tisztre, magát promittálván bonis conditionibus.

Die 10. Szűcs Gergely, Szigyártó István, Géczi István uraimék expediáltatnak t. Püspök uramhoz Szenczi Pál ur dolga végett. Püspök uram consensual mindenekben.

Die 11. Szentesi János, Balla János uraimék expediáltatnak az váradi Pasához, az Hernád Németi és kuruczok ki szabandítása végett.

Die 13. Baranyi Mihály ur expediáltatik Kállóban Guti Sigmondhoz az gúti föld megvételére (ha lehetne).

Die 14. Tiszt. Balyik András urammal el indult böcsülletes tanácsbeli atyánkfiai közzül hárman, u. m. Csatári Bálint ur, Szilágyi Takács Mihály ur és Végh Mihály ur (két szekerekkel Kolozsvártul vissza bocsáttatván az széna és abrakbeli szükség miatt) békével haza érkeznek.

Die 15. Fazekas Péter és Borbély András uraimék Kassáruł megérkeznek Tót Lukács sinistra informatioját elrontván Caprara Generalis előtt.

Die 18. Balyik János uram Urunkhoz ő nagyságához Porumbachra az relatiot reportalván, haza érkezik békével. Báthori Isván uram is ő kegyelmével.

Eodem die. Király Mihály uram is Szendrőből haza érkezik, Oláh Péterné dolgát jó karban hagyván.

Die 20. Végh Mihály, Báthori István uraimék expediáltatnak Tokajban méltóságos Fejedelem Urunk ő Nagysága kívánsága szerént két hordó mézes mályi bornak meg vétele végett. 24 haza érkeznek az borokkal.

Eodem die. Fazekas Péter ur Beszerményben expediáltatik marhabéli kárnak el igazítására.

Die 26. Balyik János, Varga György uraimék expediáltatnak Kocsra Csuzi Jakab uramhoz. Innet Balyik János uram (kegyelmes Urunk követségét viselvén) utjára megyen feltett céljára sietvén.

Martius.

Die 5. Végh Mihály uram az Fejedelem ő nagysága két hordó mézes mály boraival meg indul margitai vásári alkalmatossággal.

Eodem die. Szigyártó István expediáltatik R. Böszörményben az német és magyar kapitányokhoz mezei munkára kimenendő embereink dolga végett, kiktől assecuráltatunk is.

Eodem die. Az csapó utczai csordárul 30 marhákat hajtanak el (mint hozatik híre) Pap Jankó nyolczad magával, az mint hogy úgy is lett, marháinkat vissza adván nem kevés kárral. Király Mihály ur volt ebben munkás.

Die 12. Ezen elhajtott marháknak appropriálására Király Mihály tanácsbeli atyánkfia expediáltatik Ecsedben az káros emberekkel együtt.

Die 8. Tiszteletes Balyik András ur, mellette lévő böcsülletes tanácsbeli atyánkfiaival érkeznek haza Erdélyből Isten segedelmébül szép békével.

Die 8. Budai Vezér csauzza érkezik Várad felől feles törökök és katonák késérvén ide hozzánk az Gróffhoz lévén követsége ugyan az fényes Portárul, ki is itt egy egész napot el töltvén.

Die 10. indul feles magyar lovasokkal és mellette három böcsülletes tanácsbeli atyánkfiaival, ugmint Szentesi János, Baranyi Mihály és Sadu Szabó István uraimékkal az Gróffhoz, a hol feltalálja. Az váradi törökök die 9. vissza térnek.

Die 12. Sziogyártó Miklós és Vasas Mihály uraimék expediáltatnak Váradra, valami oláh embernek lobonczok által elvonattott pénze felől.

Die 18. Az Basa részérül tavaly restantiában maradott 85 köből árpának el igazítására expediáltatik Balla János uram Váradra.

Eodem die. Budai Vezér csauzza érkezik vissza az Grofftul.

Die 19. Vissza mégyen Szólnok felé mellette lévő feles kurucz késérőkkel.

Die 20. Balla János és Sziogyártó István uraimék az 85 köből árpát uj kajmekán jövetelinek alkalmatosságával defalcálják, az árát mind egy pénzig vissza hozván.

Die 22. Az kajmekán köszöntésére Váradra expediáltatnak Cselódi Lukács és Szűcs György uraimék.

Die 24. Vissza jönnek, az holott kíván tőlünk az kajmekán háromszáz köből árpát és száz köből buzát.

Die 25. Jóna István uram Balla János urammal együtt ugyan ezen buza és árpa el igazítására expediáltatnak.

Die 28. Vissza jöven 75 köből árpára engedi, az buzát is remittálván.

Aprilis.

Die 8. Balla János és Szűcs György uraimék expediáltatnak Váradra az 75 köből árpa megszerzésére.

Die 12. Sziogyártó István és Szabó Imre uraimék Viskre expediáltatnak T. Senczi Pál ur ide való költöztetésére 10 szeke-
rekkel.

Die 13. Fényes István ur Kállóban expediáltatik holmi megbántódásink végett, az honnét ő kegyelmek 14. vissza is jönnek Borbély András urammal együtt.

Die 15. Ladányi Sz. János uram expediáltatik Urunk ő nagyságához sok megbántódásink végett Fogarasban.

Die 16. Tolnai János, Dikó István, Takács István, Kiss Mátyás, Sadu Szabó István uraimék expediáltatnak Egré az sz. György napi taxával.

Die 18. Fazekas Péter, Király Mihály uraimék Böszörményben expediáltatnak Kos Mihók kaptiváltatására, holott az lator el lábál, magokat vissza jövőben mindenütt késérvén és fenyegetvén az lator.

Die 19. Pataki Pál főbíró ur, Bartha Boldisár, Csatári Bálint, Szakmári János, Balla János uraimékkal megyen Váradra az uj Pasa bejövételnek alkalmatosságával, az holott ezen alkalmatossággal az sz. György napi taxát is beviszik.

Die 21. Egré expediáltatott becsülletes atyánkfiai haza érkezenek szép békével és minden kár nélkül.

Die 23. Tiszteletes, tudós, ritka példájú, életével, tiszta tudományával hasznosan építő Martonfalvi György uramat, minek utána scholánkban a professorságot 22 esztendőig dicsiretesen viselte volna, hosszas sinlődési után a magyar Ecclesiának és nevezetesen scholánknak el felejtethetlen szomorúságára a bölcs itéletű Isten ez világbul ki szólítja.

Die eodem. Tiszteletes Szenczi Pál ur érkezik közinkben Viskrül praedicatorrágra.

Die eodem. Haszán Pasa, Várad vég várának gondja viselője érkezik be Váradra.

Die 27. T. Pataki Pál uram érkezik haza szép békeséggel az uj pasa köszöntéséből.

Eodem die. Pósalaki István, Bonyhádi János uraimék érkezenek haza az Portáru.

Die 29. Böszörményi német és magyar tiszték érkezenek városunkba vásárlásnak okáért és Czegléd utczában két háznál megtelepedvén, jól lakván, két vagy három órákat mulatásokban eltöltvén, és az tiszték is ajándékokat vévén, vigan haza mennek.

Die 30. Érkezik a Váradi Basának képtelen kívánságokkal teljes levele, melyben parancsol a vár építésére 60 ácsot, 60 kovácsot, 60 kerékgyártót, 40 fazekast, 50 kűművest, ágyu alá való híd deszkákat numero 1000, öreg bálvánfákat nro. 500 és 300 hetiszereket; mely képtelen kívánságrul való beszélgetésre écczaka (minthogy a levél akkor érkezett) a t. Tanács felgyülekezvén, ezen képtelen s lehetetlen s canonunk ellen való

kivánságnak le szegésére választatnak Cselődi Lukács, Szathmári János és Balla János uramék, kik jóllehet eléggé munkálkodtának, de a kivánságban semmit le nem törhettek, re infecta vissza jöttek.

Május.

Die 1. Egy asszony elégséges tanuk által meg terheltetvén, ördögségért meg égettetik.

Die 2. Szűcs János és Szendrei Végh Mihály Gróff urtul bocsáttatván az quártélyrul, ide városunk alá érkeznek feleszámu lovas és gyalog hadakkal, magok az tiszték be bocsáttatnak, az gregariusok pedig az kerteken meg szállanak, az hová is széna és ételbéli gazdálkodással léssen Bíró ur ő kegyelme az tiszt. n. Tanács jóakaratjából.

Die 5. Váradra expediáltatnak az vár csinálására 30 kovácsok, 30 kerékgyártók, 10 fazekasok, 10 ácsok és egy kőműves, mivel több nem telhetett és 100 hetiszeresek; és az több kivánságoknak leszegésére négy böcsülletes tanácsbeli emberek, ugyanint: Szakmári János, Csatári Bálint, Jóna István és Balla János uraimék, az hetiszeresek mellé Nagyházi János ur.

Die 6. Az mindeneket szabadoson igazgató hatalmas Isten elsőben is rettenetes szelet támasztván még az előtt való napokon, midőn reggeli isteni szolgálat végbe ment volna, hirtelen Varga utcában néhai Gellért János pusztá házául sebesen égő tűz támadott, kit az rettenetes szél nagy hirtelenséggel fel kapott, utcákrul utcákra hordozott, szél mentében Várad utca, Boldogfalva, Liba utca, Sz. Miklós utcáknak nagyobb része rettenetes tüzi romlást szenvedett, derék és erős épületek földig leromlottak két óra alatt, az sebes lánggal égő megolthatatlan tűz városunk árkaín is által ment, az külső ispotály is funditus el égett és el pusztult, az házakbul ha ki mit kikaphatott az tűz alól, azon letött jók is meg emésztettek, mint nappali gerjedett Isten haragját senki nem olthatta, sőt némelyek jószágokon esdekvén, házokban benn égtek, nevezet szerint Mezei Szabó István maga házában benn égett, Szoboszlai János deák házát oltalmazó szegény ember is szenvedett, sok nép éhel halásra jutott, minden javától egy órában megfosztatott s Debreczen végső romlásra s pusztulásra érkezett, ki által szenvedte az város ez rettenetes hallatlan romlást, még Isten világosságra nem hozta.

Die 7. Szakmári János, Csatári Bálint, Jóna István, Balla János uraimék Váradrul megérkeztek az Pasa kivánságának le szegésébül, holott hirét hallván városunk meg égésének, ad egy hétig való pihenést, de annak utána viszont ugyanazon meg teljesíthetetlen kivánságokkal szorongat bennünket.

Die 10. Bartha Boldisár uram expediáltatik ezen dolgoknak le szegésére, sírván reménkedik és törekedik, hogy ilyen nagy romlását az szegény városnak tekintse meg s ne terheljen mostan ezzel bennünket, de semmit sem fog az reménkedés, hanem az Tihája magát ellenünk meg keményítvén, szól ilyen beszédeket: Ha az egész város mind elégett volna is, mégis káros volna az vár romlásának építésének el mulnia, azért az kívánság meg legyen, die 12. ő kegyelme szomoruan az választ reportálván meg érkezik.

Die 11. Iadányi Sz. János ur kegyelmes urunktul meg érkezik, ő nagysága kegyelmessége szerént szép assistentiával lévén és ugyan Sopronyban celebrátott gyűlési alkalmatosság jelen lévén, az felséges Római Császárt levele által sok megbán-tódásink végett igen-igen szépen requirálja, mely ő Nagysága leve-lének felküldésére választatnak Varga György és Szűcs György uraimék, kik is die 14. megindulnak.

Die 15. Csatári Bálint uram Balla János urammal együtt Váradra expediáltatnak arra az végre, hogy az Basa ellenünk való terhes kívánságát le csendesítsék, igérvén is valamit, de re infecta jöttek vissza die 17.

Die 17. Fényes István ur expediáltatik Ecsedbe Jóna Miklós uramhoz Szaniszlai János uram missiója végett.

Die 18. Nagy Péter uram, Erdődi Pál uram és Géczi István uram expediáltatnak Kisvárdában vármegye gyűlésére.

Die 19. Nehéz István ur és Szigyártó István uram expediáltatnak Nagy Bányára Váradon össze égett talléroknek meg orvoslására.

Die 20. Jóna István ur, Balla János uraimék iterato Váradra expediáltatnak az Pasa helytelen kívánságának le csendesítésére, melyet különben le nem csendesíthetnek, hanem egy erszény pénznek megigérésével és meg is fizetésével.

Die 27. Király Mihály, Szűcs György uraimék expediáltatnak Erdélyben urunkhoz ő Nagyságához az budai Vezér levelével sietséggel.

Die 31. Nehéz István uram N. Bányáruul haza érkezik jó haszonnal.

Junius.

Die 4. Regalis érkezvén Erdélyből az ország gyűlésére való hivatalra, Báthori János és Erdődi Ferencz uramék expediáltatnak sietséggel.

Die 5. Az bujdosó magyar hadak Kisarnál az Tiszán által kélnek, az urak Diószegre szállanak, az gregariusok szerte széj-

jel városokra falukra oszlanak turmatim. Az urakhoz expediáltatnak Nádudvari Benedek és Szegedi Sámuel uramék.

Die 8. Bartha Boldisár, Balla János és Pál Deák uramék Váradra expediáltatnak a Pasa kívánságára. Kérvén tőlünk 40 társzekeret minden élés és egyéb ahoz a tábori készülethez tartozó vonó ökrökkel etc.

Die 11. Debreczeni Benedek uram az Gróffhoz expediáltatik holmi élést nékie vivén és 9 vágó marhákat hajtatván.

Die 12. A tiszt. Tanács az eddig lévő 25. adót neveli öttel és így 30. adó rendeltetik etc.

Die 13. Bartha Boldisár ur, Csatári Bálint urammal együtt iterato az Pasához recurrálnak ugyanezen kívánságnak meg enyhítésére.

Die 15. Vissza jőnek izetlen válasszal, holott kíván tőlünk száz szekereket három-három lovával és ez mellett 3 erszény pénzt is minden késelem nélkül, a Tihaja pedig 200 tallérokat.

Die 16. Ember András uram az egri Pasa levelével expediáltatik Diószegre az Gróffhoz.

Die 17. Fényes István és Baranyi Mihály uramék Diószegre a Gróffhoz expediáltatnak.

Die 18. Bartha Boldisár és Csatári Bálint uramék Váradra mennek a Pasa sok kívánságának rész szerént való töltésére, ugy mint három erszény pénznek, item a Tihajának harmadfélezer tallérok ígérésének és száz szekereknek három-három lovával etc. Ó nagy nyomorgatás!

Die 19. Erdélyből érkeznek haza három rendbeli embereink, hozván híret az Erdély országi méltóságos Fejedelemnek nagy hadi készületét, a nemes országgal együtt. Item az ifju Apafi G. [sic] fejedelemségre való emeltetését.

Die 20. Váradrul die 18. expediált embereink haza jűnek általok újobban parancsolván, hogy készen legyenek táborhoz való vasas szekereink etc.

Die 23. Szegedi Sámuel és Borbély András uramék expediáltatnak Böszörménben, két utca szekereit be hajtanak s arresztalják, még pedig olyan szekereket, melyeket Bíró ur német követek alá adott Sz. Mihályig, annak szabadítására. Eodem die nyereséggel haza jűnek.

Die 23. Takács András expediáltatik Váradra a Pasa kívánságára, hogy ott resideáljon.

Eodem die. Baranyi Mihály ur Tökölyi Gróffhoz expediáltatik, hogy a pacificatio közötté és közöttünk procedáljon, és reá bizattatott vásárlásokat is ki vigyen etc. De csak olyan simpliciter becsülletes urunkon s városunkon esett gyalázatot fejedelem és ország híre nélkül mi nem akarunk s nem is lett.

Die 24. Tökölyi Gróff urhoz német követ expediáltatik, ki is nálunk vacsorát vévén magához, el indul Püspökiben az Gróffal szemben lévén, die 26. vissza jó.

Die 26. Szűcs György uram haza érkezik Egről az váradi Pasának szóló levéllel, az holott 2 kurucz vasas rabokat is bocsáttat el az egri Pasa az Gróff barátságáért, kik is ide hozattatnak szekeren ő kegyelmével együtt.

Die ultimo. Bartha Boldisár ur Balla János urammal együtt Váradra az Pasához expediáltatnak arra az végre, hogy mostani takarodások idején szünjék meg az heti szeres kéréstül.

Julius.

Die 1. Az kurucz vitézek részegen városunkrul ki menvén a ménesrül lovakat vittenek el, melyeknek vissza vitelére az közel lévő puskás lovászok fel támadván egy katonát és lovat el kaptanak, a társai pedig a városrul ki menő részeg katonákkal szaporodván öszve lövöldöztenek, de a lovászokkal nem bírtanak, a katonát és lovat be hajták, a compl. társai pedig egy szegény nyomorék legényt meg vagdaltanak. Annak utána pedig egymás között az okadót kikeresvén a katonák magok be küldötték és az előtt behozottat rajta ki váltották.

Die 2. Bartha Boldisár ur, Balla János ur békével haza érkeznek, jó válasszal, a heti szereseknek az takarodáson való meg szünését obtineálván és az 100 társzekereknek 40 számra és csak egy-egy emberre való szállítását ki nyervén.

Die eodem érkezik városunkban az méltóságos Palatinus secretariusának és követinek embere Beszerminbül, ki is igyekezik Gróff Thökölly urhoz ő Nagyságához.

Die eodem. Gróff Thökölly ur Láncki János nevű emberivel érkeznek városunkba német ruhában circiter 6 személyek, kik (a mint végére mehettünk) francia követeknek mondattattanak.

Die 3. Notarius Fényes István és Báthori István uramék Gróff Tökölyi ur kivánságára expediáltatnak a táborra, vagy az hol fel találják.

Die 4. Érkezik városunkba méltóságos Palatinus ő nagysága secretariususa, ki is ismét ki megyen Gróff Thökölly urhoz, Izdenczivel és Orcsi nevű hadnagygyal.

Die 5. Fényes István és Báthori István uramék érkeznek haza, obtineálván az Gróff gyalogi számára csinált 93 ezüst tollaknak csinálásáért tall. 50. item két seregbeli lovasoknak készített dolmányokért tall. 26.

Die 6. Szegedi Sámuel és Borbély András uramék expediáltatnak Kállóban Bika Bálint és Szabó Sámuel szabadításokra,

kiket azért hánytak tömlöczre, hogy Szabó Kelemen Kalmár István nevű hadnagy instantiájára Kállóban citáltatván, városunk privilegiuma ellen nem compareált.

Item eodem die Sadu Szabó István uram expediáltatik kenyerekkel, bor ser és egyéb honorariumokkal a pályi nyír erdőnél lévő táborra Gróff Tökölyi ur ő Nagyságához, ki is S. Szabó István ur a szolgát haza küldi, hogy a tábor városunkba igyekeznék, éjjel nagy lárma leszen a városban, de Isten el fordítja rólunk, felénk sem júnak.

Die 7. Szegedi Sámuel és Borbély András ur érkeznek haza, harmadnapig való kezességen ki vévén embereinket, hogy a dolgot el igazéttyák.

Die 7. Palatinus secretariususa vissza jövén az táborrul Deák Ferencz hadnagy kisirőben lévén mellette estve vacsorára az város házánál meg telepedvén, egész éjjelig mulatván, Böszörmény felé éjjel elmennek. A secretarius Benyoczkai Mátyás, mellette Palatinus étékfogója Korca Péter: item Varga György érkezik a soproni gyűlésrül.

Die 8. Az táborrul oszló lovas és gyalog vitézek közzül sokan Ujváros felé tartván, az szőlős kertekbe bé rohanván, az gyümölcs fákbán és veteményekben sok károkat töttenek, sok juhokat az utban találván el praedáltanak; nevezetesen egy Rikási nevű atyánkfíának másfélszáz fehér juhát egy fótban találván egészen mind el praedálták.

Eodem die. Muránbul és más erősségekbül német rabokért el bocsáttatott 14 kurucz rabok nem alacsony sors és állapotbeliek érkeznek, kiket is három szekerekkel Diószegre küldünk az Gróffhoz ugyan azon napon.

Eodem die. Alkalmas üdöktül fogván fenn tartó armistitiumnak fel bomlása hallatik. Sőt ezen napon re ipsa meg is erősítettik az kuruczok által, kik Kálló alá csapván, feles marhájokat el hajtották és magokban is az emberekben, az kiket kinn kaphattak, rabúl el vittenek.

Die 9. Bartha Boldisár ur és Balla János ur expediáltatnak Váradra.

Die eodem Erdódi Pál expediáltatik Erdélyben urunkhoz a német császár resolutiojával, die 11 maji Varga György uramtul küldetett volt Sopronbul.

Die eodem érkezik Tököly Gróff levele, melyben kíván 25 lovas szekereket Diószegen lévő egyetmási alá, assecurálván, hogy a szekereket Thurnál tovább nem viszi, sem más ususra nem fordítja, hanem békével vissza bocsátja. Azon alkalmatossággal városunkban lévő Jelenik András komornyiknak és Géczi Istvánnak irtot (!) leveleibül és a megírt szolgálai jelentések-

bül értettük ő Nagyságának városunkban való igyekezetit mintegy 1200 vagy 1300 század magával.

Die eodem Borbély András expediáltatik Kállóba Szabó Kelemen dolgának el igazítására, maga is Szabó Kelemen el megyen, az holott vesznek rajta erőszakosképpen fl. 250.

Die 10. Nagy Péter, Fényes István és Király Mihály uramék Gróff Thököly urhoz ő nagyságához ugyan ő nagysága meg nevezett szolgálival expediáltatnak Bagosra, városunkban jövetelről való szándékának el fordítására, meg is érkeznek jó válaszzal, igérvén Gróff ur ő Nagysága, hogy mindenekben oltalmaz és jó akarattal leszen. Kiért Isten ő nagyságát jó szándékában boldogítsa és hozzánk való jóindulatjában megtartsa. Bagosrul Tur felé megyen le hadaival.

Die 11. Bartha Boldisár és Balla János uramék megérkeznek Váradrul, hozván hírül, hogy a Basa számára való 40 táborig szekereket élésivel teli állassa haladék nélkül a város.

Die 15. A Pasa kivánságára a társzekereket liszt, árpa, méz, vaj s egyéb éléssel be küldi a város Szegedi Sámuel, S. Szabó István és a tolmács Magyar István által, ugymint 40 szekereket.

Die 16. Becsülletes atyánkfiai meg járják az ujjvárosiakkal való köznyomást és határokat az Eleppel együtt, de kaszálni való fűvet sehol nem találhatnak a nagy aszály miatt. Eodem die haza jűnek.

Die 17. Egynehány rossz gyalog böszörményi labonecz jó a város alá és be is jűnek benne, kiknek gazdálkodtat Bíró ur 10 kenyereket, 3 korsó bort etc. kiknek híreket eodem die meg izenik Váradra Gúti Márton ur által.

Eodem die a Macsi folyónál való kertekben a böszörményi laboneczok az árpát a szegény emberekkel magokkal csépeltetik és sákokban el viszik. Nagy tolvajság!

Die eodem. Becsülletes die 15. praesentis a társzekerekkel expediáltatott atyánkfiai haza jűnek Váradrul, ott hagyván a szekereket, de a Pasa keveselvén az élést, többet kíván mézet, vaját etc.

Die 18. Boldogfalva és Sz. Anna utcza között való szőlős kertek között valami szűrűs kertek, melyek nem kicsiny károokra voltanak a szőlős kertekben való veteményeknek és gyümölcsöknek, elosztatnak nyilas számra, nyilassát (mely áll 12 lépésbül széle) fl. 2. adtak.

Die 19. A kállai laboneczok lovag és gyalog mintegy két százan jó reggel városunkba jöven, Hatházi Gergely, Monai Pál és több kuruczoknak házokat, szállásokat invadálják, feldőlják, praedálják, azzal nem elégedvén az utcákban egy néhány lakos

jámbor emberek házait is felverik, ládákat hasogatnak, pénzt, paplant, szalonnát etc. el visznek, a piacon kapdosnak, melyet nem szenvedhet a város népe, hanem fel kél fegyverrel, emezek, zászlójok, dobok lévén, dobot ütnek, oly lárma lészen, egy jámbor embert is meg lúnek, lovakat nro. 12 elvisznek, mind Hatházig úzi a város népe és ott az el lankadt tolvajok inkább mint katonák, erős hittel kiáltják, hogy mindeneket ki keresnek hittel egymástul s vissza küldik, embereink is szép békével vissza jünek, négyet a kóborló tolvajokban meg is fog a város népe és az két ajtaju tömlöczben vetik etc.

Die eodem. Ezen szomoru esetet Somlyóra, Kállóra és Beszerménre a tiszteknek megiratjuk, melyekre haraggal és fenyegetéssel való választ írnak mind Böszörménbül, mind Kállóbül.

Die 20. Érkezik kállai commendant és Jaxo Dienes kapitány levele, melyben fenyegetődznek, hamisan informáltatván a kiment katonáktul, hogy a kuruczok mellett támadott volna fel a város népe és a kurucz jószága mellett benne sokat meg öltenek volna; a dolognak el igazítására kíván a commendant 4 tanácsbeli embert; levéllel tézzen választ a t. n. Tanács, melyben a dolgot igazságosan declarálja.

Die 21. Bányai Péter expediáltatik Beszerménben a megírt casusnak complanatiojáért, Kállóba a levélírás is esik eodem. Haza jó eodem die Fazekas Péter jó válaszszal.

Die eodem érkeznek városunkban egy néhány beszermeni labanczok, lévén sebesek is köztök, a sebes alá adtanak lovat.

Die 22. Érkezik haza Erdődi Pál ur Urunktul.

Die 23. Expediáltatik Urunkhoz Apáthi Miklós ur a sok félelmek és fenyegetődzések között a veszedelemtül való oltalomért és securitásért.

Die eodem Barta Boldisár és Balla János uramék expediáltatnak Váradra azon dolog végett.

Die eodem. Érkezik a kállai commendantnak Fridericusnak de Amezaga (*sic*) és Jaxo Dienes kapitánynak levelünkre tött válasza, melyben mostan is 4 tanácsbeli embert a meg fogott labanczokkal és az elvett jószágokkal együtt kívánnak kiküldetni törvénnre, melyet ha cselekszünk, ígér az commendant satisfactiot.

Die eodem küldöttünk levelet Caprara generálnak Mészáros Dánieltül, tudósítván ő nagyságát az 19 die beütött labanczok miatt szenvedett injuriáru.

Die 26. §. Érkezik Váradi Pasa levele, a mely szekereket küldöttünk, azokat nem szeretvén, embereink hogy revideálják s másokat küldjünk a roszszáért.

Die 28. Mind a két járásrul küldetnek két-két atyánkfiat

(Tót István, Csehi János, Szücs György etc. uramék, kik mellett is expediáltatnak Csatári Bálint és Balla János uramék) az elküldött társzekereknek inspicálására és a Pasa haragjának az engesztelésére.

Die 28. Életet hozott volna Kerékgyártó János 8 ökrön és 4 laboncz a Füle halmától el hajtotta, ilyen praetextussal, hogy a kállai kapitány hajtattja el vélek; melynek tudására, ugy vagyon-é, német levél expediáltatik kapitány urhoz. Hazudtanak. Isten meg is fizetett nekik, mert törökök találkozáván azon hamis tolvajokra, ketteit a törökök levágják, ketteit rab-ságra beviszik Váradra.

Die 30. Váradra az szekerek inspectiojára el küldött atyánk-fiai megjűnek, 10. nem szeretvén a Pasa Tihaja a szekerekben, mást kell helyében küldeni sietséggel nro. 10.

Die 30. Apáthi Miklós ur érkezik haza Urunktul békével, hozván reánk való portiorul való levelét Urunknak, a váradi Pasának és Gróff Thökölyi Urnak ő nagyságának, item Veseleni Pál urnak ő nagyságának.

Die 31. Az Urunk levelével expediáltatik Varga György ur Váradra. Item Kis Mihály posta Gróff uramhoz ő nagyságához.

Die eodem. Erkezik kállai commendant Fridericus Amenzaga és Jaxo Dienes kapitány levelek az két fogoly katonáknak el bocsáttatások felől, kikre levéllel válasz adatik.

Augustus.

Die 1. A Váradon meg hánt 10 szekerek helyében ma küldetnek mások Szücs György atyánkfia által, item Takács András és Balla János uramék is.

Eodem die a csemetei csordáruul egy jó kövér tehenet hajtának el a böszörményi labonczok.

Die 2. Takács András, Balla János és Szücs György uramék érkeznek haza referálván, hogy az váradi Basa neheztelt az erdélyi méltóságos Fejedelemhez való folyamodásunkért. Az be vitt mézet nem szerette, kíván még 45 köböl lisztet, 100 oka vajjat, mézet, az vissza adott méz helyett is mást, azon méznek administratioja mellett Balla János uramon ütés is esik, rossz fával ütötték s eltört rajta.

Die eodem. Deák Ferencz Ujvárosra be szállván circiter 40 magával, Biró ur ott levő malom vámját 8 köböl buzáját és a debreczenieknek ott levő arató részeket és egyéb javokat hittel ki keresvén erőszakkal el viszik.

Die 4. Szabó Imre atyánkfia expediáltatik Váradra az oda szállott török tábornak bizonyossal tudására, experiálására etc.

Die 5. Csatári Bálint és Balla János uramék expediáltatnak Váradra, a die 3. esett expeditiokori Pasa haragjának és a kívánt jóknak etc. complanatiojára s engesztelésére.

Eodem die Szabó Imre uram haza jó, sok újabb török jó Váradhoz táborban.

Die 6. Apáti Miklós ur expediáltatik Erdélyben Urunkhoz Gróff Tökölyi levelivel és ugyan a Várad mellett lévő törököknek hírek vitelével.

Eodem die. Scholánk seniora Hunyadi Ferencz és Töltési István városunkbéli feleséges compactor indulnak Belgiumban, amaz deáki tudományának öregbítésére, ez pedig az bölcs öntésnek és metszésnek tanulására; kik méltó kísérelül 4 szekerekkel adjungáltatnak az t. Tanácsi rend közzül N. Dobozi Benedek és Szentesi János uraimék, az hálót is el vivén vélek; mely háló nem lévén alkalmas az Tiszához, igen kevés halakat rekeszthettek ő kegyelmek beléje, mindazonáltal ugyan hijában nem lött fáradságok.

Die 7. Váradrul jött törökök, circiter 150, városunk mellett elmennek, kik Beszermény alját megnyargalván eodem die circiter 1. hora ugyan városunk mellett vissza mennek, vivén magokkal az utban talált egy néhány férfi és asszony rabokat, melyek között voltanak városunkbeliek is.

Die eodem érkeznek haza Csatári Bálint és Balla János uramék megegyezvén a Basával 40 tallérban és egy ruhára való posztóban, minden kívánságoknak le hagyásával.

Die 8. Az debreczenieknek ki szabadítására expediáltatnak Váradra Máthé Szabó János és Szappanos Kovács István, Borbély András uramék Magyar István tolmácssal együtt.

Die 9. Érkezik beszermeni Commendant levele. Mauritius Lebeszkie (igy!) kíván két eskütt embert.

Die 10. Megjűnek, rabokat (nagy haraggal lévén a vitézlő törökök) nehezen szabadíthatnak, félvén magok is a veszedelemtől. Két debreczenit haza hoznak.

Die eodem. Érkezik haza Báthori Mihály ur, ki vette volt az egri Basa levelét a váradi Basának, hozott ismét az egri Basának szóló levelet.

Die 11. Az váradi Basa levelével expediáltatik Ember András ur Egré.

Die eodem. Ladány János ur expediáltatik Váradra Gróff Thököly Imre ur ő Nagysága levelével.

Die eodem. Barkóczy Ferencz ő nagysága kállai kapitány, a több tisztekkel érkeznek Kállóban sopronyi gyűlésből.

Die 12. Balla János, Jóna István és Sz. Kovács István atyánkfiai expediáltatnak Váradra, Hácsinak adós lévén a város,

azt viszik meg. 13. békével haza júnek ketten, de Kovács István uram oda marad resideálni. NB. Kis Várda város népét a török el rabolja, sokat el vivén benne.

Die 13. Apáti Miklós atyánkfia érkezik Erdélyből Urunktul, lévén ő Nagysága Szamos Új Várnál nagy tábori készülettel, hozván híret, hogy két hetek alatt ki jőne ő Nagysága a több hadakhoz.

Die 13. Kállai kapitány Barkóczi Ferencz ő nagysága levele érkezik, hivatván embereinket, melyre nézve eodem die Osgyáni István atyánkfia expediáltatik Gróff Tökölyihez Basa levelével és Fejedelemével.

Die 14. Expediáltatik Kondorosi János atyánkfia Szénási Mátyással Kállóban a kapitány kivánságára.

Die 14. Érkezik Kis Várdából az méltóságoknak tiszteitül levél, melyben instálnak die 12. praesentis Kis Várdából el-rablott atyjokfiainak ki szabadulásokban mutatandó törekedésünkért, a városul a mint írják, hogy felszámlálhatták, rablottak el 115, kívül az aratókban circiter 30.

Eodem die. Kondorosi János ur expediáltatik Kállóban Barkóczy Ferencz ő nagyságához és az Commendanthoz egy-egy általag bort vivén mindeniknek.

Die 15. Expediáltatik Király Mihály ur Gróff Thököly ur ő nagysága levelével Erdélyben Urunkhoz ő nagyságához.

Die eodem. Ember András ur érkezik haza Egről, hozván hírel az egri hadaknak indulását és a szolnoki hidon által a több hadakhoz Várad mellé való igyekezetit, szemmel látta meg-indulásokat circiter 5000.

Die eodem. Ugyan Ember András ur az egri Basa levelével mindjárt küldetik az váradi Basához.

Die eodem. Az Kis Várdaiak instantiájára adjungáltatik melléjek Magyar István, a mi jót tehet a rabok ki szabadulásában mint magátul; communi nostro nomine mindazáltal semmit nem ágálván.

Die 16. Szakmári János és Balla János uraimék expediáltatnak Váradra az Pasához, lévén olyan híreink, hogy az egri és szolnoki törökök ide bé városunkba akarnának szállani, annak meg előzésére.

Eodem die. Gyalog törökök jőnek bé városunkban mintegy százan és meg is telepednek Új utcában.

Eodem die. Az t. Tanács az vidéknek oltalomnak okáért városunkban be szállított életébül 20 vékának egyikét város oltalmazására és az reánk várandó tábornak sustentatiojára utczánként szedetni decernál, mely dologban ezen nap meg is indulnak böcsülletes tanácsbeli atyánkfiái utczánként.

Die 17. A bejött gyalog törökök alá 30 ökörszekereket adatott a t. Tanács, de ők nem akarnak reá ülni, hanem lovas szekereket kívánnak; de a mostani szorongatáshoz képest nem adhatván, gyalog fel puztrázódván haraggal ki mennek a Csapó utcza kapun és az Apafája táján majd dél után két óráig heverésznek.

Die eodem. Érkezik Osgyáni István ur Gróff urtul Keresztül, hozván Teleki urnak és másoknak szóló leveleket, kikkel Somlyóra expediáltatik Kis Mihály posta. Ugyan Osgyáni ur hozza hírül a magyar hadaknak a Tiszán által indulását, az egri hadaknak is jövetelit, az német tábornak Putnok alatt lételét.

Die eodem. Szathmári János és Balla János uramék érkeznek haza Váradrul, hozván mind az egrieknek s mind Tökölvi Gróffnak szóló leveleket, hogy városunkban be ne szálljanak.

Die 19. Veres András ur expediáltatik Váradra, hogy ott resideáljon.

Die 20. Városunk mellett mennek el circiter 200 törökök, kik Beszermény alját megnyargalván vissza jűnek, némely része Sz. Miklós utczán, némely része kívül megpihenvén el mennek.

Die 20. Kovács István ur érkezik haza Váradrul, hozván hírül, hogy az Basa számára küldött társzekerek az reájok rakott nagy terheknek hordozására alkalmatlanok.

Die eodem kezdetik a tiszték számadása alsó felső járásrul.

Die 21. Az szekereknek és szekereseknek fogatkozásinak eligazítására és helyre állítására expediáltatnak Váradra Kovács István és Szappanos Szabó István uramék Veres János, László Deák kapitányokkal, ismét kovács kerékgyártó mester emberekkel, ismét 10 kész szekerekkel.

Die 22. Érkezik haza Szolnoknál lévő török táborrul Szűcs György ur, hozván hírül Tökölj Gróffnak Turra, az törököknek Kengyel nevű rácza faluban való szállását, item levelet az táborban lévő török uraktul, melyben kívánnak 30000 kenyeret, feles vágó marhát és egyéb élést, mely felől az váradi Basához expediáltatnak Szathmári János és Balla János uraimék, item Szűcs György ur vissza küldetik azon török urakhoz, hogy a mit az élésben meg szerezhetünk, hová kell vinni.

Die 22. Király Mihály ur érkezik haza Erdélybűl, hozván hírül, hogy a méltóságos erdélyi Fejedelem 21. indult meg; somlyai kapitány Pelei Ferencz uram is tudósít levelével, hogy ő nagysága ma Zilahra vagy Somlyóra érkezik.

Die 23. Király Mihály ur expediáltatik Thökölj Gróff uramhoz az Urunk és váradi Basa levelével.

Die eodem. Érkezik az váradi Basa levele, melyben a poccai hidat parancsolja hogy meg csináljuk, mely végett Szerencsi

Márton ur postán küldetik Szathmári János uramék után, hogy a Basával beszéljenek, eddig is soha nem csináltuk, most is lehetetlen, a szolnoki híd csinálás is erőnk felett való etc.

Eodem die haza is érkeznek azon atyánkfiai elvégezvén a Pasával a pocsai híd felől való dolgot, igazságunk lévén reá, nem erőltetnek tovább reá.

Die 24. t. bíró ur, Komáromi István, Nagy Péter, notarius Szilágyi T. Mihály, Ember András, Apáti Miklós, Néki István etc. uramékkal megyen Somlyóra az erdélyi méltóságos Fejedelem köszöntésére, tisztesség tételére.

Eodem die. Csatári Bálint és Baranyi Mihály uramék expediáltatnak Gróff Tökölyi ur ő nagyságához bor, kenyér és egyéb honorariummal Turra; hallván ide közelebb való jövetelit, hogy a mennyire lehet, protegáljon bennünket katonái ellen szöleink és egyéb javainkban.

Eodem die. Kovács István ur érkezik haza Váradra a társzekereknek dolgát helyben hagyván, és hírül hozván, hogy az oláh hadak elé Váradhoz érkezett a derék tábor Fekete Bátor-nál lévén, item hogy a Basa ma száll ki Pocsajhoz.

Die 25. Tokaji vásárral megjövő görögök hozzák hírül, hogy a Tiszát Tokajnál által kötötték, Caprara generált szombaton várták eleiben mentenek; de aznap le nem érkeztek; tegnap is várták, mikor az vásárral el indultak, még akkor ugyan le nem érkeztenek volt; de Nánásnál jöttökben hallották az álgyu lövést, mondják, hogy Caprara előljáróban sietve jött 4 vagy 5 ezerezzel magával, azon igyekezik, hogy ő occupálja előbb Debreczent. Ezen hírnek megmondására Váradra expediáltatik Debreczeni Benedek ur, megírtuk ezen dolgot levélben Bíró urnak is. Beszéli ugyanazok, hogy Gönczön a Suhajda hadát fel verték, Tokajban 124 lovat, 24 rabot és sok nyereséget vittek, a kótyavetye tegnap volt.

Die eodem. Érkezik haza Szűcs György úr az egri hadaktul, hagyván Szekhalomnál, hozván hírül, hogy ma Vekerdt mellett Szilas nevű szigetben kíván az egri Basi Tihája, hogy Kerekéhez az előbb megparancsolt élést szolgáltatassuk keddre és mihelyt meg indítjuk, mindjárt két lovast elől küldvén, hírt tegyünk, hogy eleiben seregeket küldjenek, hogy el ne ragadozzák.

Die eodem. Beszerménből jött embereink hozzák hírül, hogy a beszerményi 2 sereg kijött, Hatház felé adott utat.

Die eodem. Beszerményből jött embereink ujonnan beszélik, hogy Caprara generál Tokajban jött, mely miatt a beszerményiek igen megvidámodtak és bátorodtak, egész táborostul városunkba igyekeznek, a beszerményi hadakat ma az mezőn mind meg mustrálták.

Die eodem hozzák a boldogfalvi kaputul azt az hírt, hogy 3 tolvajok a paczi Csonkásrul szegény ember lovait vonták el, Háló Balázsét, kurucz-é vagy labancz, nem tudatik. Mindezeknek meg jelentésére Erdődi Pál ur expediáltatik Bíró uramékhoz, Báthori Mihály ur az váradi Pasához.

Die 26. Érkeznek haza Gróff uramtul Csatári Bálint és Baranyi Mihály, Király Mihály uramék, hozván ő nagyságátul Urunknak ő nagyságának és az váradi Basának szóló leveleket, melyeket küldöttünk Urunkhoz Báthori István által, az Basához Borbély András uram által.

Die eodem. Érkezik haza Debreczeni Benedek ur az váradi Basátul.

Die eodem érkezik Báthori Mihály ur az váradi Pasátul, hozván az egri Basának szóló levelet, melylyel mindjárt ő kegyelme maga el is megyen.

Die eodem érkezik Kis Mihály posta Tokajbul, ki beszéli, hogy vasárnap, ugy mint 24 praesentis, Caprara generál eljött előljáróban circiter 700 magával, az ott való hadaknak meg fizetvén, és Barkóczi Ferencznek (ki tegnap dél tájban érkezett Tokajba) kezében adván, ugyan tegnap estve vissza ment a derék táborra Hernád Németihez.

Die eodem. Gróff Thökölly ur ő nagysága Szoboszlóra érkezvén, Petroczi urfi, Ubrisi Pál, Géczi István, Pécsi Gáspár, Györki András és több ő nagyságával lévő főrendek városunkba be jűnek.

Die 27. Expediáltatik a meg írt hireknek és dolgoknak megjelentésére Bíró ur után Varga György ur.

Die eodem. Expediáltatnak az egri és szolnoki hadakhoz éléssel Vég Mihály és Szűcs György uramék. Ezen alkalmasággal Gróff Thökölly ur ő nagysága parancsolatjából mégyen az váradi Basához Géczi István nevű fü ember, ugyan Géczi István tanácsbeli atyánkfia is Veres András ur helyében locum tenensnek, Magyar István is elmegyen.

Die eodem érkezik haza Guthi Márton ur az váradi Pasátul hozván hírül, hogy az havasalföldi vajda Várad mellé érkezett.

Die eodem érkezik haza Borbély András ur is az váradi Pasátul.

Die 28. Érkezik Ember András ur Somlyóruul Bíró uramtul jelentvén, hogy Urunk ő nagysága 26. Czigándon volt, Teleki ur Perecsenben, holott Bíró uramék az Urral szemben lettenek.

Die 26. Bíró ur az méltóságos Fejedelemmel Somlyónál szemben lévén szép beszédekkel köszönti és Urunk is honorifice kegyelmesen excipiálja.

Die 28. Érkezik Maximilianus Homszki beszerményi Commen-

dant levele, melyben kívánja, hogy 20 cseber bort pénzére küldjünk, egyéb aránt ártani fog. Küldöttünk egy hordó bort Veres Gáspártul, melynek meg adta az árát.

Die eodem. Expediáltatik Szigyártó István ur Gróff uramhoz éléssel, haza érkezik azon éjjel, hozván levelet az be tódult vitézeknek ki üzése felől.

Die 29. Érkezik haza békével Bíró ur vele lévő uraimékkal együtt Urunktul, hagyván ő nagyságát Somlyónál.

Die eodem. apáthi Miklós ur expediáltatik Gróff Thökölyi urhoz Urunk ő nagysága levelével.

Die eodem. Balla János, Báthori Mihály és Báthori István uraimék expediáltatnak az váradi Basához és az egri Basa Tihájához, vevén a Basához Urunk levelét, a Tihának az egri Basáét.

Die 30. Csatári Bálint és Szigyártó István uramék expediáltatnak a Gróffhoz sok illetlen dolgokat cselekedő gyalogok dolga végett, kik sokan a Nyir felől jöven, a város körül juhot, ökröt kapdosván és szekereket hajtván, a város népe kérvén és el is vivén némelyeket túlök, reá támadnak a város népére a Csapó utczai kapunál, lövöldöznek, Barát László nevű embert úgy lúnek, hogy mindjárt meghal, és többeket is meg sebesítenek. A talpasokban is meg lúnek kettőt.

Die eodem. A Gróffhoz legált embereink mind haza jűnek és utjokban Csatári Bálint és Szigyártó uramék, a gyalogok szemben menvén reájok, sok marhákat hajtván, városunkbeli embereket is, egy néhányat elvesznek túlök.

A Gróf ígérte magát, ajánlotta szolgálatját, hogy oltalmaz mindenekben, szőlős kertünkben etc.

Die 31. Éjjel. Néki István ur Kállóban expediáltatik a Fejedelem bizonyos jövetele felől, kit szemmel látott etc.

Die 31. Végh Mihály ur expediáltatik Urunkhoz Szoar-hegyhez (*sic*).

Die 2. Septembris. Haza érkezik Végh Mihály ur, hozván sok rendbeli leveleket, sokféle embereket, sokféle kívánságokrúl.

September.

Die 1. Érkezik Néki István ur Kállóbul, hozván a Váradi Pasának szóló levelet Capraráét.

Die 2. Expediáltatik Apáthi Miklós és Báthori János ur, item Ember András ur Urunkhoz az exul praedicatorokkal Székelyhídhöz.

Die 2. Érkezik Iratosi postás, hozván hírül, hogy az Urunk tábora érkezett Székelyhídhöz.

Die eodem. Érkezik Caprára generál levele Gesznyetenbül, melyben kíván 2 eskütt embert.

Die eodem. Expediáltatnak Caprára generálhoz BorbélyAndrás és Szaniszlai János uramék. Szaniszlai ur közönséges ember lévén.

Die eodem. Expediáltatik Urunkhoz Thököly Gróff levelével Debreczeni Benedek ur Székelyhidhoz.

Die eodem. Expediáltatik az váradi Pasához Király Mihály uram éczczaka, hogy az váradi Pasának az hidon által jövetelit meg várja, és ha által jó, sietve róla tudósítson.

Die 3. Érkezik Király Mihály ur a török táborrul, ki által a Basa Tihája erősen parancsolja, hogy Bíró ur, mikor az Basa a hidon által jó, akkor ott legyen, melyre nézve Bíró ur ő kegyelme Bartha Boldisár, Szathmári János, Csatári Bálint, Apáthi Miklós, Ember András, Király Mihály uramékkal megindulnak az Pasa eleiben 2000 kenyérral, 100 köből árpával és egyéb kézbeli ajándékkal. Komáromi István, Jóna István, Tholnai János uramék penig az méltóságos Fejedelemhez ugyanakkor megindulnak úgy mint 10 és 11 óra között ugyanannyi éléssel. Az ő kegyelmek indulása után mintegy fél vagy egy óra mulva érkeznek a Boldogfalvi kapu eleiben beszermenyi labanczok, kik Bíró uramék elmeneteli felől kérdezkedvén, ugyan az ő kegyelmek nyomán utánok mennek, melyet a tiszt. nemes Tanács meg értvén, hertelenséggel az egész város népét az vigyázatra felköltögeti és hamarjában mintegy 26 szekereket feles puskákkal utánok küld, kik

Die 4. hajnalkor vissza jűnek, meg értvén az uthan Bagozon, hogy Isten Bíró uramékat és az élés vivő szekereket békével el vezérlette.

Die eodem. Caprára német generálhoz die 2-da praesentis expediáltatott embereinkkel levő kísérok és Szaniszlai János haza érkeznek ; tanácsbeli atyánkfiát Borbély Andrást arestálván, egy Deső András nevű városunk lakosával oda hagyják, haragját mutatván a Generál, hogy Bíró ur sem hírrel eléggé nem tudósítja, sem élésbeli jóakarattal nem segíti.

Die eodem. Azon órában ezen hírrel Szaniszlai Jánossal Báthori János ur expediáltatik a Fejedelemhez az Aranszegnél levő táborban.

Die 5. Deső András az arestomból levéllel elküldetik, melyet mindjárt vigyen a Fejedelemnek ; de mégis ott marad Borbély András ur.

Eodem die. Apáti Miklós és Varga György atyánkfia adatik Deső András mellé és viszik a levelet Urunkhoz, de választ semmit is Caprarának nem adnak, akkoron az német Generál táborban lévén Kösznyetennél (*sic*) az Tiszazugban sánczban.

Die eodem. Bíró ur több mellette lévő atyánkfiaival szép békével haza jűnek, hírét is hozván, hogy a Fejedelem ő Nagysága ma egyezett meg a váradi Pasával.

Die 6. Ember András ur expediáltatik Urunkhoz jéggel és egyéb konyhára valókkal és a tábor mester is meg járván gátos vizeinket, nem találván alkalmasb helyet a Kondorosnál is, az is el megyen a táborra.

Eodem die. Apáti Miklós ur érkezik haza, hozván sok böcs-telen szavait Teleki Mihály urnak, melyeket rajtunk közönségesen cselekszik, ágyuhoz való köttetéssel fenyegetvén embereinket és egyéb bosszuság tétellel etc.

Die 7. Báthori János, Végh Mihály, Erdődi Pál uraimék expediáltatnak urunk táborára az Aranyszeghez, vivén ő kegyelmek 2000 kenyereket, 100 köből árpát, konyhára való holmi accidentiát.

Die 7. Pál Deák ur expediáltatik a táborra török, magyar és egyéb tisztekhez Kállóból jött valami szatmári labonczok hírével, kik Kállóban voltak.

Eodem die. Ember András ur érkezik haza a táborról, hozván a Pasa parancsolatját, hogy megindulván a tábor, Bíró ur az öreg emberekkel elejében menjen.

Die 8. Balla János és Ember András uramék expediáltatnak postán a Pasához, hogy protegáljon városunkban és kívül is kerteinkben etc.

Die eodem. Érkezik az egész tábor, magyar, erdélyi, török, havasalföldi és moldovai hadak, a Kondoros nevű gátos vizünk mellé, mennyi török és magyar urak nevével prebenda kérő, kenyér, széna, abrak, bor etc., Isten tudná megmondani, a melyeknek lehetetlen volna ilyen városnak megfelelni és mindeneknek kedveket tölneni. A Pasa rajtunk sokat fortélyoskodván, sok szekér és élés kéréssel sanyargat, akarván minden szándékkal rajtunk nagy summát extorqualni, mely számtalanszor számtalan embereink ki és be jöttek-mentek, nem volna elég ez a könyv be fogására, csak gondolni is iszonyu!

Eodem die. A szőlős kertekre menvén kóborlani törökök, egyet a pásztorok meg lűnek, mely miatt sok busulásunk.

Die 10. A Fejedelem délben be jő az erdélyi urakkal Teleki uron kívül ebédre és szép ebédét el végezvén, templomunkat és Scholánkat, annak cllassisit, thékát a patakival együtt és az uj épületet meg nézvén, szemlélvén, szép fejedelmi pompájával ki mégyen a táborban.

Die eodem. Más törökön is a szőlős kertek között lövis esett, mely mellett nagyobb dühösséggel insurgálván a törökök a Basát igen reánk haragítják, a csauzokkal Bíró uramat keresteti,

nem találván ő kegyelmit, Szigyártó Miklós uramat ki hajtják Apáthi Miklós urammal.

Die 11. A Szerdár Pasa sok fő-fő török rendekkel ismét be jó a város látni és ebédet even ki megyen.

Die eodem. Az meg lött törökök dolga végett Urunkat ő nagyságát meg találván, magát ő Nagysága interponálja és a Basát valamennyire lecsendesíti, meg fogott embereink el bocsátatnak ugyan, de ellenünk való praetensióját a Basa le nem teszi.

Die 12. Az tábor városunk alól meg indul és megyen R. Beszermény alá és az Ujváros felől való völgyön meg telepedik holott is, mint határunkon, sok kutakat ásna.

NB. *Eodem die* a Pasának a kévánt summában viszünk fl. 1800.

Die eodem. Az Pasa parancsolatjára kellett küldenünk kutásni 300 embert, azon kívül is mennyi szekér élés adással, gazdálkodással kellett lennünk, Isten ki mondhatója. Nem teljesíthetvén mindenkben a méltóságok kivánságit, nem kevés mocsok, szidás, fenyegetés esik tanácsbeli böcsülletes atyánkfiaim és Bíró uramon.

Die 13. A méltóságok parancsolatjára kellett ki küldenünk 56 szekeret üres hordókkal, kosárok, ásókkal, kapákkal.

Die 13. Estve Böszörmén városát, hirtelen neki rohanván a tábor, belől is semmi lövést nem tévén, kapukrul a benn valókat el nyomván, csakhamar kevés, 6 vagy 7 (német) ember kárral meg veszik ostrommal a kuruczok; a cseléd a belső ó templom kerítése körül való erősségben lévén, szép békével meg adják az ott lévő mintegy harmadfél száz németekkel együtt.

Die 14. Érkezik Urunk ő nagysága parancsolatja 400 szekereknek a beszerményiek alá való küldése felől, melynek ézczaka nehezen töttük szerit, a rendet el hagyván minden respectus nélkül akármely rendü embernek lovas ökrös szekerei találtattak, oda kellett adni. Azon ézczaka meg is indulnak a szekerekkel.

Die eodem. Ozsonna tájban az zenebona között, midőn az városban lévő el vett jókat a vitézlő rendek hozták volna ki, a város meg gyul és hamar egészen még ég, a tüzet ki és melyik fél támasztotta légyen, nem tudatik. Némelyek mondják, hogy a magyarság, némelyek, hogy a törökség gyujtotta meg, némelyek pedig úgy beszélnek, hogy magok a beszerményiek ilyen okkal, hogy a tűz égéssel el vettetvén az duló nép, több vermetet ne bonthassanak. A templom a mellette lévő kerítéssel és minden benne valókkal megmarad, az holott voltak az fejr népek és a beszerményieknek javaiknak nagyobb része. Annak utána a templom is mind meg ég.

Die 15. Vártuk a szekereket, de sok jószágok a belső várban maradván a beszerményieknek, sokáig rakodhattak a javában

a szekerekben, el is fogtanak a táborban s nem érkeznek a kötözők.

Die 16. Fel készül a tábor Beszerméntül, hogy el menjen, de ismét leszáll s azon helyben marad. NB. 9. Német hírt hallván, hogy által jött a Tiszán.

Die 16. Érkeznek városunkba a beszerményiek a mi szeke-reinken és egynehány szoboszlaiakon, kiket magyarok és törökök kísérték be.

Die 17. Vég Mihály uram expediáltatik a táborra, Urunk számára viszen a Teleki uréval másfélszáz köből árpát.

Eodem die. Az magyar tábor Böszörménytül el indult s Tég-lásnál volt statioja Hatház között.

Die 18. Kálló alá megyen az egész tábor, holott az város pusztán hagyatik és az várbeli német had erősen resistál némely rebellis magyarokkal együtt.

Die 18. Nehéz István, Baranyai Mihály és Végh Mihály uraimék expediáltatnak Urunkhoz az táborra sok rendbeli kívánságoknak orvoslására.

Die 19. Az t. Tanács az rettenetes sok inségre nézve 32. adót rendel.

Eodem die. Varga György ur expediáltatik az Pasához az táborra éléssel. Kis Mátyás ur Tót István és Ormós Mihály ur helyében expediáltatik tábori quartélyra.

Item. Az méltóságok parancsolatjára kelletik küldeni üres hordókat, lajtorjákat Kállónál levő táborra sietséggel.

Die 20. Gúti Márton ur expediáltatik Urunk ő nagysága táborára Kállóhoz 40 köből árpával, kenyérrrel és holmi konyhára való fűszerszámmal.

Eodem die. Erdődi Ferencz ur expediáltatik Urunkhoz az német táborrul haza jött Balás nevű kocsissal, ki is ad vivum referálja az dolgot, mint látta mennyiséges (*öt szó olvashatatlanul kitörölve*), ugy hogy egynémet forinton csak mi kicsiny kenyeret is el adhatnák, ha kaphatnák.

Die 21. A táborra ment böcsülletes tanácsbeli atyánkfiai mind arestáltatnak, hogy a Teleki uramtul kívánt szekereket és egyéb élést kívánsága szerént mindjárt nem állítottuk, esküvén nagy esküvésekkel, hogy ha holnapra 16 négy-négy lóval való szekereket és két jó erős vasas tiz-tiz ökrével való szekereket nem küldünk, embereinket az ágyukhoz kötteti, szidalmazván bennünket nagy böcstelenségünkre : a szent Isten szabadítana meg Teleki Mihály uram hatalma alól !

Eodem die a 20. die expediáltatott emberünkkel való szolgál haza bocsáttatik.

Eodem die. Urunktul patens mandatum érkezik, hogy

a fegyver viselők minden felől a táborra kényszerítettessenek menni.

Eodem die. Szathmári János és Apáti Miklós urak Urunkhoz expediáltatnak a német táborra való menetelért, hogy passust engedjen, hogy ott kemény arestumban levő atyánkfiát jobb mód-dal szabadéthatnók. El menvén, vékony válaszok lészen, die 22. haza jűnek, két patenset hozván az tolvajok kergetésérűl mind az egész föld népére sonalván.

22 die. A szolgál, Balás nevű, vissza küldetik a német táborra.

Die 22. A kívánt szekerek, melyek miatt embereink a táboron arestáltattak, expediáltatnak, élést is szépen vivén el rajtok. Báthori István uram által praesentáltatik és Varga György ur által.

Die 23. Fazekas Péter ur expediáltatik Somlyóra, a beszerményi kapitánynét költözteti Urunk parancsolatjára.

Die 24. Isten gondviseléséből Borbély András uram haza jó német táborrul szökve. Mindjárást küldetik Bonyhádi János urammal együtt Urunkhoz Kállónál levő táborban, holott visznek az urak számára fejer kenyereket, öt általag bort, szőlőt és barackokat, Urunknak pogácsákat.

Eodem die. Németi Pál deák uram érkezik haza az táborrul, hozván hírűl az Pasának Bíró uramra való nagy haragját az beszerményiek részérűl küldött levélnek pariáltatásárul, annak nem kellett volna úgy lenni, és az Fejedelemhez nem kellett volna in paribus küldeni, kit is az böszörmények hírűnk nélkül cselekedtenek.

Balás nevű péterfiai kocsis Rakamaztul vissza jó hírét hallván Borbély András uram szabadulásának.

Die 25. Jóna István, Balla János uraimék expediáltatnak az Pasához ezen dolognak complanálására, vivén egyszersmind borsot, sáfránt, szekfűvet, faolajt, fokhagymát, tyukokat, tyukmonyakat és 50 köből árpát is.

Eodem die. Kálló várát sok napok alatt lövetvén, végre feladják virradtára, magoknak is gratiát advocalván.

Die 26. Urunk ő nagysága parancsolatja érkezik háromszáz szekerek felől az kállaiaknak ide való szállítására, mely súlyos és lehetetlen kívánságnak szállítására expediáltatnak notarius Fényes István és Baranyai Mihály uramék, és az ott arestumban levő atyafiak szabadítására.

Eodem die az Basához 50 köből árpával expediáltatik Szabó M. János ur.

Die eodem. Jóna István, Balla János uramék érkeznek haza a Basátul Isten kegyelmes gondviselésébűl a fenyegetés szerint való haragot nem értvén a Basátul, hanem csak obitu hozta elő

a Tihája ; de igaz mentségét ő kegyelmeknek meg értvén, csendességét és jó kedvét mutatta, ugyan ő kegyelmek által parancsol a Basa 30 szekereknek küldése felől.

Die eodem érkezik Szabó Imreh uram is Teleki urtul.

Die eodem érkezik Takács András ur Gróff urtul.

Eadem nocte érkezik Bonyhádi János és Borbély András ur az egész táborrul, magyar, török etc.

Die 27. Csatári Bálint, Balla János uramék expediáltatnak a Basához 10 szekerekkel, melyeket sebesek alá kéretett a Basa ; ismét a váradi kajmekám 24 szekérbeli kivánságának le kérésére.

Die eodem. Kovács István, Nagyházi János uramék, item Szücs György uram Urunkhoz expediáltatnak circiter 100 szekerekkel, nem tehetvén szerit többeknek és nem expleálhatván az 300 számot.

Die 28. Az 26. expediáltatott embereink Fényes István és Baranyi Mihály uramék érkeznek haza, obtineálván a kívánságokat, becsülletes atyánkfiait is az arestumbul eliberálják és szép békével haza hozzák.

Eodem die. A kállai vár alatt való ostromban megsebesítettett törökök érkeznek a városban, lehettek 100, el is mennek haza.

Die 29. Az egész tábor Kálló alól el indul Ecsed alá.

Die 30. A táborra expediáltatnak Csatári Bálint uram a Pasához, némettül való félelmünket exponálja, Baranyi Mihály és Ladányi János uramék Teleki Mihályhoz, vivén ötven köből árpát gratis. Item, a mely száz egy néhány aranyakat adott volt kölcsön s fordította árpára, melyet nem teljesíthettünk, azon aranyakat megvizik ő kegyelmének. NB. 112 arany. Arestum alá téteti és az álgjukhoz kötötteti nagy becsstelenül hurczolván őket.

October.

Die 1. Kállóban collocalt tisztetekhez, Thállyai Györgyhöz, Bakos György nevü gyalog hadnagyhoz 200 kenyerekkel expediáltatik hites erdőkerülő.

Eodem die. Szappanos Kovács István és Király Mihály uramék Váradra expediáltatnak, kályhákat és fazekakat etc. vivén a Kajmekámnak.

Eodem die. Érkezik Teleki Mihály ur embere, Vida István nevü, hozván levelét Urunknak és Teleki urnak, és hosszú regestrumot sok szekerek, borok, kenyerek és egyéb élések felől.

Die 2. Csehi János ur expediáltatik Somlyóra, Keczer Menyhértet magát és fiát (betegesek lévén) költöztetni, mert a tábor után nem alkalmasok menni.

Eodem die érkezik haza Király Mihály ur.

Die 4. Érkezik haza Csatári Bálint és Ember András uram a Basátul Ecsednél lévő táborbul, hozván parancsolatját a Basának feles lovaknak küldése felől.

Die eodem. Az kapitányság Bíró uram ő kegyelme eleiben jüvén, őket Bíró ur a szekereknek és egyéb kívánságoknak későre való állatásáért kezdi erős beszéddel feddeni, kit a kapitányok engedelmesen szenvednek, hanem egy közzűlök, Szűcs István Varga-utcza kapitány, zugolódásra fakad, és embertelenül felelget Bíró uramnak. Bíró ur azon kívül is a számtalan sok kívánság, így, baj között búszult és keseredett elmével lévén, parancsolja a meg írt versengő kapitányt be tétetni, kit midőn a szolgák el akarnának követni, a kapitányság insurgál és a szolgák kezéből ki akarja venni, nevezetesen egy Ember András nevű Németh-utcza kapitány erőszakkal rángatja mind a kapu közig a szolgák kezéből, melyet hurré tevén Bíró uramnak és a cédulás házban ő kegyelme mellett lévőeknek, az ő kegyelme mellett lévők ki futamodnak és a kapitányság kezéből a versengőt ki vevén, be tétetik, hasonló képen a fel támadt Németh-utcza kapitányt is a két ajtajuban.

Die eodem. Apáthi Miklós és Báthori István uramék expediáltatnak Teleki úrhoz, maga és Urunk számára való szekerekkel és hordó borokkal és egy feles éléssel, vélek együtt el menvén az kívánságokat sollicitáló embere is az uraknak.

Ugyan ő kegyelmekkel együtt indul Balla János uram is a Basához, vivén a Basának egy botot és egyéb élést. Rossz becsülések volt mindkét rendbelieknek és arestummal is fizetett nekik.

Die 5. Indul a tábor Ecsedtől, itt pedig semmi ostromot nem tévén, Kaplyanhoz száll, másnap Daróczhoz (?) harmadnapra Sadanyhoz, annak utána Szakmárhoz.

Die eodem. A hegyeken, tudniillik Bihar, Csatár, Diószeg, Szatmár, Püspöki etc. levő szőlős emberek Bartha Boldisár, Bonyhádi János etc. atyánkfiai Váradra expediáltatnak, hogy Portárul hozott leveleink tenora, az Izpaiak, Mutaveli etc. dézmát nem pénzü, hanem borul vegyék el, melyre ugyan ígérnek magokat haraggal, mondván, hogy mihelyt szőlőinket meg szedjük, mind ki vagdaltatják szőlőinket, legyen szántó föld belőle.

Die eodem érkezik Urunk mocsokkal teljes levele, rossz emberezvén mind Biránkat s mind tanácsot, vádolván bennünket engedetlenséggel, holott tehetségünk szerint minden tőlünk ki telhető jóakaratumkat mutatjuk, kit Isten tud, hogy el is fáradtunk alatta a nagy terehnek.

Die 6. A mely atyánkfiai 5. expediáltattak Váradra, szép

békével haza jűnek az Urak jó annuentiajokkal. Már jövő eszten-
dőre mi lészen, Isten tudja.

Die 7. Borbély András uram, Magyar István és Szénási Mátyásék lévén véle, expediáltatik a Pasához és a Fejedelemhez némettűl való félelmet mondani, és Szénási Mátyásnak törökké lévén a fia, rajta a mely anyai jókat keres és szépanyjával ke-
restet, annak is orvoslására.

Eodem die. Magyar és török had Szakmár alá száll.

Die 8. Szűcs György ur a Basa parancsolatjából küldetik Szoboszlóra és több helyekre, hogy Beszerménynek hátra maradt részinek el rontására ismét embereket adjanak.

Die 11. Lengyel János perdo magát felakasztja, részeg lévén.

Die 12. Baranyi Mihály, Apáti Miklós, Báthori István, Ladányi János uraimék Teleki Mihály arestuma alól felszaba-
dulván, Szakmár alól haza érkeznek, holott Teleki Mihály nyolcz-
száz kenyerekért el ránt az városon készpénzűl fl. 167. 58.
és az Ötvös Sámuel házarul recognitionalist vévén erőszakos-
képen rajtok, hogy az haerest el igazításra kényszerítik ki
mennie.

Eodem die. Berkesz István nevű erdőkerűlő expediáltatik
Caprarához Urunk levelével.

Die 13. Szakmár alól vissza tért török tábor eleiben expediál-
tatnak Balla János és Kovács István uraimék és az szüretre
fel ment embereink után is levelet folytattunk, kevés ideig az
szürettűl tartóztassák meg magokat.

Eodem die. Méltóságos Urunk levelével expediáltatik Ember
András Uram az Budai Vezérhez, Pálfi István nevű embert adjun-
gálván maga mellé.

Az cédulás ház épittetik, padimentummal és padlásra (?)
az űlő széket is csináltatván Apáti és Bonyhádi uraimék által.

Die 16. Balla János uram az egriek táborára Pocsajhoz
expediáltatik kenyérrel és abrakkal. Kivel is nagy gratiát nyert
Bíró ur igen-igen az méltóságok előtt.

Die 21. Balla János, Kis Mátyás uramék Váradra expediál-
tatnak az Basához erős parancsolatja lévén Böszörmény el ron-
tása felől, melyet igen súlyosnak és terhesnek tart az város,
holott mi nem is építettük Beszermént, elrontására is ne erőlt-
tessen bennünket, holott az igizet (*sic*) inkább fog az városon,
mint az falusiakon.

Eodem die. Szűcs Gergely uram is expediáltatik Somlyóig
két hordó salétrommal Urunk számára.

Eodem die. Ember András uram is Budárul haza érkezik.

Die 22. Balla János, Kis Mátyás uraimék Váradrul haza
érkeznek, le hagyván az feljebb megírt kívánságrul az Pasa-

Eodem die. Budai Vezér csauzza érkezik, ki is Erdélyben Urunkhoz követséget reportál, jöven ide Borbély György nevű kurucz hadnagygyal feles jancsárokkal együtt.

Die 23. Indul Erdély felé az csauz, becsülletes tanácsbeli atyánkfiát, Szappanos Kovács Istvánt feles késérőkkel és 6 szekerekkel melléje adván Somlyóig.

Die 24. Tót István ur Váradra expediáltatik az Gróff leveleivel sietséggel.

Die 25. Szakmári János, István Deák, Balla János, Kis Mátyás uraimék expediáltatnak Váradra az Demeter-napi harács-sal. Aranyul, tallérul és polturául is egészen nem teljesíthetvén az sok rajtunk forgó inség miatt, jó reménséget igérvén az kincstartó az várakozás felől.

Eodem die. Szücs Gergely uram is haza érkezik Somlyóru békével.

Eodem die. Klobosoczki Pál uram Keresztesi Sámuel urammal együtt az Grofftul érkeznek Késmarch alól két száz lóval, kik is Urunk ő Nagysága követségét viselvén az Gróffhoz, vissza mennek Erdély felé, az gregariusok Czegléd és több utcákra meg telepednek.

Die 27. El indulnak Somlyó felé és két késérő szekereket is puskásokkal együtt adunk melléjek tanácsbeli becsülletes atyánkfiával együtt: ugymint Kis Ujj Szal. T. Mihály uramat.

Die 28. Bartha Boldisár ur expediáltatik Váradra az Basa parancsolatjára, hogy az meg fosztott Pasának jószágáru álló registromot ki vigye és az mely török praetensioját mondja ahoz, el igazítsa szép rendesen. Ennek alkalmatosságával az német hír is jöven füleinkben, hogy az Tiszát viszont által akarná köttetnie, nagy félelemben lévén az város, intercedál az Pasa előtt, hogy az német ellen oltalmazzon bennünket.

Eodem die. Erdődi Ferencz uram is ugyanezen német hirrel expediáltatik Urunkhoz Erdélyben.

Eodem die. Szakmári János, Kis Mátyás, Balla János uraimék is haza érkeznek Váradru az harács bé vitelébül, holott maradtak adósa 600 tallérokkal, melyeknek meg fizetésének vetettenek terminust tizenötöd napot.

Die 29. Az budai Vezérhez expediáltatik Ormós Mihály uram sietséggel, vivén hírül az német tábornak Tályánál való létét, reménkedésünk nagy, az város in periculo vagyon, azért keljen fel és oltalmazzon bennünket.

Eodem die. Egré Szücs György ur expediáltatik ezen dolog végett.

Eodem die. Váradra Szakmári János, Balla János ur ugyanezen végett.

Eodem die. Szerencsi Márton uram Somlyóra expediáltatik ezen dologban, vivén Gróff levelét is Urunknak szólót.

Eodem die. Szentesi János, Kis Mátyás uraimék az Gróff hivataljára expediáltatnak Kállóban sietséggel.

Eodem die. Erdódi Pál is Somlyóra az Gróff leveleivel expediáltatik.

Eadem éczzaka Gróff Thököly ur ő nagysága levele Urunknak és a Basának szóló, item Bíró uramnak kívánván két tanácsbeli embert magához, mely végre Szentesi János és Kis Mátyás uramék expediáltatnak ő Nagyságához. Die 30 octobris az ő Nagysága levelei sietséggel küldetnek posták által mindjárt.

Die 30. Bartha Boldisár ur érkezik haza Magyar Istvánnal, Nagy Péter, Jóna István Sz. Máthé János társait szölejek mellett hagyván. El igazétották a megfosztott Pasátul felvett pénznek dolgát, testimonialist adván róla. Megmaradásunk és oltalmazásunk felől a Pasa ígérte minden készségét, hogy mihelyen bizonyosan érti az németnek az Tiszához való jövetelit, fel kel és ellene áll, mely végre Egré és Váradhoz tartozó végekben leveleket folytatott, hogy, mihelyt parancsolja, felülhessenek. Item a Diószegen erigálandó vám dolga maradt in suspenso, igérvén az váradi urak, hogy a Teftert fel kerestetik, ha van-é bele írva, hogy ott a török vámot vegyen.

Die ultimo. Mester-utczában éjféltájban tűz támadás esik, ki miatt két házak meg égtek, ugy mint Kis Andrásé és Kovács Miklósé.

Eodem die. Váradi Gömli Aga mintegy másfél száz törökkel be száll.

November.

Die 1. Az német tábornak az Tiszához való érkezése s Tokajhoz való szállása hírül hozatik. Mindenfelől hírül írják és hozzák, hogy minden szándéka és igyekezeti az mi városunk romlására és teljességgel való elpusztulására; mely dolog felől hír tenni Erdélybe expediáltatik Báthori János ur, Váradra Szakmári János és Balla János uramék.

Die 2. Az tiszt. Tanács éjféltben felgyűl az praedicatorokat is fel hivatván, discourálnak, mint kelljen cselekedni, fegyverhez nyuljunk-e? elfussunk-e? elejekben küldjünk-e? Az utczákkal is közölvén az dolgot, végre unanimi consensu deliberáltatik: Eleitül fogva fegyverrel nem oltalmazták az mi eleink Debreczent; ha elfutunk, többé Debreczen nem lészen. Azért most is vagy élet, vagy halál, de embereinket küldjük kenyerekkel és valami kézbeli honorariummal; választatnak az t. Tanács közzül két böcsülletes emberek, ugy mint Kondorosi

János és Fazekas Péter ur, kik is jóllehet igen szomoruan és félelemmel, mindazáltal Istenben bízván, szegény városunkért ezen utat felvállalván el indultak, vivén két ezer táborra való kenyereket, uraknak egy néhány fejer kenyereket, sajtokat, citromokat, gyöngyöket, aranyos paplant és két aranyos fegyvert.

Die 3. Az német tábor szemlélésére lévén expeditus Osgyáni István uram, érkezik haza és mindjárt ujabban expediáltatik Váradra az Basához.

Eodem die. Szakmári János és Balla János uramék Váradra az Basa eleiben.

NB. Ez három vagy négy napok alatt mind Egré s mind Kállóban az Gróffhoz, mind az Tisza felé számtalan sok rendbeli tanácsbeli és lakos atyánkfiai szekerekkel, lovakkal és gyalog jönnek s mennek, belől az város népe igen nagy félelemben és rettegésben lévén.

Die eodem. Pethó Ferencz, ónodi főkapitány kíván levele által magához 2 esküdt embert, melyre levéllel válasz adatik.

Die eodem. Érkezik Tokajbul Caprára német generál levele éczczaka éjfélt előtt, melyben parancsolja, hogy irremissibiliter hatvan ezer kenyeret másnapra Kállóhoz küldjünk mindenféle éléssel két tanácsbeli ember által, kik a kenyereknek és élésnek árát fel vegyék, ha nem akarjuk, kedvetlen uton is meg kell cselekednünk, a megszűkült vitézlő rend amint lehet úgy fog magának élést keresni.

Die 4. Guthi Márton ur postán küldetik a meg írt Generálhoz, hogy a minek szerit tehetjük, küldeni fogunk.

Die eodem. Kondorosi János uraméktul küldetik haza Mészáros Gergely posta, hozván hírül, hogy a német tábort Tokajnál nem érték, elment.

Die eodem. Ezen kívánságát a németnek a váradi Pasának Veres András ur által, somlyai kapitány urnak levél által, egri Pasának posta által hírré tesszük Abrok István által.

Die eodem. Gróff Thököly Imre ur ő Nagysága Bagoshoz érkezvén, véle lévő főrendekben, tisztokban és szolgákban felesen jűnek be városunkba, Petroczy István urfi, Ibrányi László feleségstül, Sennyei urfi, Pécsi Gáspár és többek.

Die eodem érkezik haza Egerbül Abrok István posta.

Die eodem érkezik haza Osgyáni István ur Váradrul, hozván hírül, hogy az Olaj Bek 9 zászlóval Pocsajhoz szállott, a Basa is készségét izente.

Die eodem Szathmári János és Balla János uramék érkeznek haza Váradrul.

Die eodem. Magunk postájátul másoktul is referáltatik bizonyosan, hogy a német tábor tegnap Gávánál hált, melynek meg

jelentésére mindjárt expediáltatik Szegedi Sámuel ur Váradra a postával együtt, Mihály Deákkal.

Die 5. Hallatik sokfelől a német tábornak Kálló alá való érkezete, melynek hallásával az egész város népe éppen a nagy rettegésben elbágyad. Reánk jövő szándokának elfordítására és a méltóságok engesztelésére a tábor eleiben rendeltetnek Kovács István, Szaniszlai János és György Deák uraimék egy néhány ezer kenyérrel, hordó borokkal, abrakkal etc.

Die eodem. Az hírek hallására expediáltatott postáink ketten vagy hárman is jűnek vissza, megfosztatván és akadályoztatván a tolvajok által.

Die eodem. Érkezik haza Ormós Mihály ur a budai Vezértül szóbeli válaszszal és puszta biztatással, melyhez is a város népe nem bízhatván, annál inkább lankad.

Die eodem. Érkezik Kis István nevű szolga, haza küldetvén Kondorosi János és Bányai Péter uraméktul Kálló alatt lévő német táborbul, jelentvén, hogy még a Generállal szemben nem lehettek ; hanem a secretarius Holló Sigmond magához hivatván megparancsolta, hogy ha maradásunkat szeretjük, minden késedelem nélkül két tanácsbeli embert, 6000 kenyeret és egyéb élést küldjünk.

Die eodem. A Tiszteletes Nemes Tanács látván az emberi segítségtül mindenünnen való megfosztattatásunkat, éjféltájban praedicator és professor uraiméknak hirt ad, fel hivatja, az utcákrul az közrendnek eleit is fel gyűjtván, elejekben terjeszti Bíró ur a városnak ily extremitásban lételit, lássa az nép, mit cselekeszik, elfusson-e az veszedelem előtt? a cselédet el küldvén, az férfiak meg maradjon-e? avagy mind meg maradjon minden rend? Ily nagy és veszedelmes állapotban sokáig discourálván, kiváltképen a községnek minden akarhatja a lévén, unanimi consensu concludáltatik, hogy valamire Isten tart és mit végezett el felőlünk, ő Felsége tudja, de minden magunkkal meg maradjunk és az hatalmasoknak engesztelésére való eszközöket el kövessük, de cetero Isten kegyelmében bízván magunkat. Interim a község conspirálván, a tiszteletes tanács praedicator és Bíró uramék előtt Mester István nevű követjek által proponálják, hogy sem főrend, sem alább való senki háza népét javait titkon vagy nyilván és akár mely praetextus alatt ki ne iktassa ; egyébaránt valaki rajta kaptatik, szekerit el vagdalják, javaiban sakmánt hagynak, mely dolgot el is követtek.

Die 6. Érkezik Gróff Thököly ur levele Petroczi István ur ő Nagysága által, melyben parancsolja, hogy az Beszerménbül és Kállóbul kijöttek minden javokkal városunkbul ki menjenek, mert mind török rabságában adatik, aki ki nem megyen. Az vá-

ros ebbe magát semmi részben nem egyelítvén, menjen kiki a mint lehet.

Die eodem. A német Generálhoz expediáltatnak Szathmári János és Kaposi Szigyártó István uramék, ajánlván általok, hogy a minek szerit tehetjük, éléssel kedveskedünk. El is indittatnak estve 3000 kenyerekkel és 40 köből abrakokkal rakott 14 szekerek Thót István és Ladányi János uramék által die 7. hajnalban.

Die 7. Érkezik haza a német táborrul Kondorosi János ur, hozván hírül, hogy Kálló várát feladták és hogy a Generál és más tisztek az nekik küldött ajándékokat el vették, és noha elsőben sok dolgokkal bennünket vádoltak, mindazáltal magát a Generál minden jóval ajánlotta, megparancsolván, hogy ha azt akarja a város, hogy az ő Felsője vitézi kárt ne tegyenek, kenyerekkel, borokkal, mindenféle éléssel és eladni való jószágokkal értessék a tábort. Bányai Péter atyánkfia az kenyeres szekerekkel ott marad, mivel le nem szedték rólok. Ez dolognak hallásával az ellankadt és nagy félelemtül elbágyadt város népe valami enyhülést vésszen.

Patens assecuratinat is ad a Generál, hogy valaki akármit viszen eladni, nem lésszen bántódása.

Die eodem. Érkezik haza Szaniszlai János atyánkfia Kállóbul éjjel 11 órakor gyalog, hozván hírül, hogy a tábor Kálló alul elment, az éléssel ot nem érték, mivel a kóborlólktul való félelem miatt sokat kellett kerülni, a marhák pedig elerőtlenedtek. Mindazáltal Kovács István atyánkfia az éléssel a tábornak utána ment. Megírt atyánkfia hoz levelet a kállai Commendánstul is, melyben bort, kenyeret, mindenféle élést és árut kíván.

Die 8. Fényes István és Baranyi Mihály uramék expediáltatnak a német Generálhoz kenyérral, borral, fűszerszámokkal, olaj s gyömölcsökkel, konyhára való eszközökkel és kézbeli ajándékokkal. Megindulnak reggeli hajnal előtt, feles szekér borokat is visznek a városbeliek eladni.

Die eodem. Kállóban a Commendánthoz expediáltatik Veres András ur kenyérral, borral és egyéb éléssel, megindul reggeli hajnalkor, oda is a városiak és görögök visznek bort és árut.

Die eodem érkezik haza két szekerünk, haza bocsáttatván a német táborrul emberünkkel együtt, kik hozzák Caprára generál levelét, melyben panaszolódik az hatvan ezer kenyereknek nem küldése felől (melyről assecuráltuk volt ő Nagyságát, mely nem úgy volt, hanem ígértük volt, hogy a mi tehetségünkben lésszen, azzal kedveskedünk). Parancsolja egyszersmind, hogy azon hatvan ezer kenyereket administráljuk és annyi szekereket készen tartunk, a mennyin, ha parancsolja ő Nagysága, 700 köből rozst Tokajban szálléthassunk.

Die eodem érkezik haza Guthi Márton uram Bátortul, azon német táborbul, küldetvén a Generáltul ily panaszszal, hogy csak izenjük az élésnek küldését, de nem érkezik (minthogy még a küldött élések oda nem is érkeztek volt). Ha az élés nem érkezik, ott lévő embereinket vasban vereti és erősen megpálcáztatja.

Die eodem érkezik haza Báthori János ur Kővárbul.

Die 10. Az híreknek megvitelére expediáltatnak Egerben Tóth István, Budára Nagy István nevű posták.

Die eodem. Érkezik Ember András ur Somlyóur.

Die eodem. Expediáltatik Guthi Márton ur a német táborra 3000 kenyerekkel.

Die 10. Érkezik Veres András ur Kállóbul, hozván az Commendant levelét újabb vásárlás felől.

Die eodem. Érkezik Erdődi Ferencz az Urunktul, hozván ő nagysága Gróff Thökölly urnak és az váradi Pasának szóló levelét, melylyel expediáltatik Váradra Seres Pál, a Gróffhoz Vég Mihály ur.

Die eodem. Nem tudván mire vélni, hogy 5 izben a német táborra küldött embereink közzül és szekereink s azokon lévő késérőink közzül senki haza nem érkezett, méltóságos Generálhoz és Holló Sigmond uramhoz levelekkel expediáltatik Mészáros posta.

Die 10. Notarius ur és Szigyártó István uramék érkezenek a német táborrul Báthortul, hozván sok és túllünk ki telbetetlen kívánságát, ugymint: hatvan ezer kenyér, százhusz hordó bor, kétszázhusz vágó marha, negyven erdélyi sajt, háromezerharmincegy köből abrak. Ez nagy kívánságot a General, mihelyen oda érkeztenek, elejekben terjesztette és parancsolta praestaltatni; mindazáltal sok supplicálásokra és törekedésekre ő kegyelmeknek remissiot tett, meghagyván 6000 kenyerekben, 1500 köből abrakban, 40 vágó marhákbán,¹⁾ hordó borokban. Ha ezeket fogyatkozás nélkül szombatra Tokajhoz nem szállítjuk, azután duplumot kíván, melyet is ha nem praestaltunk, militaris executiot téssen. Baranyi Mihály és Bányai Péter uramékat a táboron hagyja, hogy inkább praestaltjuk kívánságát.

Ez nagy kívánságot értvén Bíró ur, a tiszteletes Tanácsot és a Praedicatorokat estve felgyűjteti és a dolgot meg írt követ atyánkfiái declarálván, post vanos discursus tandem conclusum est: jobb adnunk, hogy sem azt a kegyetlen nemzetséget fejünkre várunk. Mindeneknek előtte penig tiszteletes Felvinczi Sándor ur, Ecclesiánknak egyik lelki pásztora, jó affectiojából ígér hat köből árpára való pénzt, 20 kenyereket és egy erdélyi sajtot.

¹⁾ A kéziratban is üresen hagyott hely.

Ez jó példán megindulván tiszteletes Szenczi Pál uram is, Ecclesiánknak ugyan egyik lelki pásztora, mond: Én is alább nem maradok, ha feljebb nem mehetek; mely az ő kegyelmek jó emlékeztire és másoknak példaadásokra inseráltatik az emlékeztető könyvben.

Végeztetik az is, hogy éczczaka ismét a t. Tanács felgyűljön, a kapitányság is, magok mellett az utcákbeli értelmes embereket felhíjjanak, kik előtt is ezen dolgot declarálván, az kivánságnak kisedésének és megszerzésének módjárul jó módjával kell végezni, utcát is kell állatni.

Die 11. Az végezés szerint a t. Tanács és az városbeli közrend hajnal előtt 3 órakor felgyülekezhvén, a t. Tanács téssen ilyen deliberátot, hogy az utcákban rendeltessenek tanácsbeli személyek, kik a kapitányokkal és az utcabeli emberekkel együtt házanként járván, a ki mennyi utca szerre van fel vetve, egy-egy pénzre egy-egy kenyeret és valaholott árpát vagy a gazdáét, vagy eladót találnak, illendőképén vegyenek. A kik el tagadnák, hittel is kivegyék, ugy kívánván a szükség. Minthogy a veszedelemnek el távoztatása azokra is elhat, kik vagy magok javokkal együtt köztünk vannak a vidékiek közzül, vagy javok itt le vannak téve, ahoz képest azoknak javokbul is árpát szedjenek illendőképén. Isten pihenést adván, azután a dolog jó rendben eligazításba vitetődik. Ez deliberationak a közrend eleiben való terjesztésére rendeltetnek Komáromi István, Bartha Boldisár és Szathmári János uraimék, kiktül meg értvén az közrend a dolgot, azonnal is magát ezen jó dolognak végben vitelére igéri.

Interim Sz. Márton napja lévén, meg holt Szigyártó István és Sadu Szabó István uramék helyében az felső járásrul a tanácsi rendre választatnak Fekete István és Csapó István uramék, az alsó járásrul meg holt Szilágyi Ződ János helyében választatik Szaniszlai János ur.

Die eodem. Az bor dézmának eligazítására expediáltatnak Váradra Bartha Boldisár, Jóna István és Balla János uramék, be vivén magokkal a Sz. Demeter napi summának hátra maradt részét tall. 576.

Die eodem. Érkeznek haza Kovács István, Tóth István és Ladányi János uramék a német táborrul szekerekkel, hozván vissza az elvitt abrakot és egy néhány kenyeret.

Die eodem érkezik haza Vég Mihály ur Gróff urtul, hozván bihari, csatári, püspöki, diószegi etc. hegyeken szőlőket bíró lakosink borainak, javainak oltalmazására és szállétására való protectionalis leveleket és Gróff ur ő Nagysága bor és konyhára valóknak küldésérül való kivánságát, érkezhvén vendége pataki német commendant Szapponára.

Die eodem érkezik haza a német táborrul Baranyi Mihály uramtul Bátorbul haza bocsátott posta ő kegyelme levelével, melyet irt a Generalis parancsolatjából némely uraknak vásárlása felől, mely a görögöket illeti, irván azon levelében, hogy a Guthi Márton ur által küldött kenyerekben le olvastanak 2500, melylyel az kivánt 6000 kenyér száma defalcálódván, maradt restantianban 4000.

Die 12. Végh Mihály ur expediáltatik Szoboszlóra, vivén a Gróffnak egy ó és egy uj hordó bort és konyhára valókat, gyömlöcsöket, ugymint szőlőt, gesztenyét, fejer kenyereket, czéklát etc.

Die eodem érkezik haza Vasas Mihály ur Somlyóru, az véle elment szolgát főkapitány ur ő Nagysága maga lován be küldötte Urunkhoz, hogy az hírt és az ő Nagysága levelére való izenetet (melyet ő vitt volt el) maga referálja. Az izenet a Generaltul az volt, hogy a választ maga megviszi.

Die 13. Érkezik Végh Mihály ur Gróff uramtul Szoboszlóru, jelentvén, hogy az ő Nagyságának küldött borokat és egyebeket jó kedven vette. Gróff ur ő Nagysága Ujfaluba induló félben volt, midón eljött ő kegyelme.

Die eodem érkezik városunkban Gróff uramtul Szapponára nevű pataki Commendant circiter 8 magával, késértetvén Monoki István nevű kapitánytul seregestül.

Die eodem. Estve érkezik Puskaporos nevű szolnoki török 8-czad magával.

Die eodem. Király Mihály ur az benn lévő német urtul küldetik Kállóban levéllel éczczaka.

Die 14. Végh Mihály ur expediáltatik Váradra az német hírnek megvitelére.

Die eodem. Nagy Péter, Bonyhádi János uramék expediáltatnak Gróff Thököly urhoz Ujfaluba hivattatván, instruáltatnak ő kegyelmek, hogy instáljanak ő Nagysága előtt, az hadakat ne eresse az hegyközre, hogy borainkat szálléthassuk.

Die eodem. Tóth István, Szabó Imreh, Kovács István, Szerencsi Márton uramék az német táborra expediáltatnak az élés mellé, mely volt :

Kenyerék nro. 3700

Árpa.....Cub. Cassovien. 1500.

Vágó marhák.....nro. 40.

Item vadak, madarak és kézbeli ajándékok.

Die eodem. Fényes István és Szegedi Sámuel uramék is utánok indulnak ló szekéren, hogy az éléseket administrálják és a mellett instáljanak a Generalis előtt, hogy minden háborogatók, arestálók etc. ellen protectionalist adjon.

Die eodem. Érkezik Budáru Nagy István nevű posta, ki

által az vezér parancsolta, hogy 300 szekereket készen tartson az város és ha az németnek reánk jövetelit értjük, Füredhez küldjük, mely igen későn volna, közel lévén hozzánk a német, míg csak oda menne is a hírmondó, semmivé tehetne bennünket.

j Tardum auxilium longum consilium largum convivium. NB.
Die eodem érkezik haza a német táborrul Guthi Márton ur, referálván, hogy a bornak nem létele miatt zugolódtak a németek, de azon nap vittek feles szekér borokat is a német táborra. A tábor akkor volt Petneházán és ott a falukon.

Die 15. Érkezik kállai Commendant levele posta által hozván Saponára német urnak szóló levelet, melyet mindjárt utána küld Bíró ur. Azon posta referálta, hogy a német tábor Bogdánhoz jött.

Die eodem. Guthi Márton indul Váradra azon német hírrel hajnal előtt.

l Die 15. Érkeznek haza Nagy Péter és Bonyhádi János uramék Gróff uramtul referálván ő kegyelmének, hogy ő Nagysága azért hivatta volt 1. mivel az hegy közre kell menni quartélyra, az adott protectionalis levele mellett hogy hogy kelljen oltalmazni, mivel ha az hadak oda mennek, a levél nem fog használni, errül sokat beszélgetvén, egyéb utját nem találhattak, hanem ha ő Nagysága hadait távol viszi, míg borainkat haza hozhatjuk, melyre ő Nagysága reá ígérte magát, csak 9 vagy 10 napok alatt boraink szállításában munkálkodjunk, 2. hírré adta azt is ő Nagysága, hogy az armistitium minden bizonytal meglészen, melynek punctumi közzé Debreczen állapotját inseráltatta ő Nagysága, hogy a némettül a magyar hadaknak itt körül való lételekért bántódása ne légyen. Mely jó akaratjáért jóval fizessen Isten ő Nagyságának.

Die eodem érkeznek Bartha Boldisár, Jóna István uramék Váradrul, jelentvén, hogy a Mutaveli a Fényes Vezér parancsolatjára nem állott a bor mellé, okait adván 1. hogy a Portán megadják a levelet akárkinek is csak légyen pinz, 2. Tudjátok, ki jószága, az urához kellett volna menni; ha az parancsolt volna, ahoz tartaná magát, 3. Tudjátok, mire rendeltetett a Mutaveli jószág, Isten dücsőségére hoczák számára, hová tennék azok a bort. 4. Török nem szokott borral kereskedni. Azért csak a mint eddig más Mutavelinek, nekem is pinzt adjatok. Melyet ő kegyelmek megértvén, pinzbeli alkuvásra indultak és jóllehet a kincstartó is interponálta magát, mind az által meg nem alkhattak, alább nem jüvén Mutaveli másfél (?) tallérnál, melyet magoktul meg nem mervén ő kegyelmek ígérni, re infecta haza kellett júniök.

Ugyan ő kegyelmek referálják azt is, hogy Váradra sok török jött, a debreczeni házat is tele szállották.

Die eodem érkezik Király Mihály ur a német táborral, jelentvén, hogy a Generál ő kegyelmét és Bányai Péter uramat Kállóba küldötte arestumba a végre, hogy az ott való vitézek ne éhezzenek és szomjuhozzanak és ő kegyelme sok kérésre elbocsátotta, megparancsolván, hogy bort és egyebet pénzre vigyünk. Bányai Péter uramat ott hagyta, continuo ott akar tanácsbeli embert tartani, ha haza akarjuk Bányai Pétert hozni, mást küldjünk utána. Akkor a német tábor Napkoron volt, Gáva felé igyekezett.

Die eodem. Ezen nyavalyánknak eligazítására a Generalis előtt levél küldetik Fényes uramék után postátul.

Die eodem. Veres András ur expediáltatik azon kállai Com-mendanthoz éléssel és borral.

Die 16. Király Mihály ur expediáltatik Váradra a német hírével.

Die 17. Jóna István, Takács András, Nehéz István és Bonyhádi János uramék expediáltatnak Váradra a dézmának eligazítására.

Die eodem. Érkezik Gróff Thököly ur ő Nagysága credentionalis levelével Csató András, ő nagysága fő ember szolgája és Okulicsani András, ő Nagysága konyha mestere, proponalván ő Nagysága nevével ilyen két punctumokbul álló követséget. Primo: ő Nagysága azt kívánja, hogy fizetett hadaival együtt harmad napig való quartélyra a város bebocsássa, ha akarjuk, hogy hegyeken levő javainkat oltalmazza; másképen holnap reggel hadaival Biharra, Püspökibe, Csatárra etc. megyen. 2. Ő Nagysága arrul is recognitionalist kíván, ha ő nagyságát Balyk András ur a Tanács akaratjából evocáltatta-é vagy nem. 3. Kívánja ő Nagysága azt is, hogy Hatházi Gergely javait hittel kikerestessük etc. Ez propositiókra ha virradtig resolutio nem léssen, fenn meg írt szándékát végben viszi. Ez ő Nagysága kívánsága nem egyez előbbeni maga oblatiojával. Vae unum nondum praeteriit, accessit alterum vae.

Ez nagy nyavalyának meg orvoslásául a t. nemes Tanács sokat discuralván, tandem conclusum est, hogy a Basának hírré kell tenni, a Fényes Vezér parancsolatja és protectionalis levele mellől nem lehet recedálni, ha mindenünket el praedálja is. Magát is ő Nagyságát kell requirálni, ne kívánjon tőlünk olyan lehetetlen és veszedelmünkre szolgáló dolgot.

Die eodem érkeznek Tokajtul Fényes uraméktul haza küldött embereink, jelentvén, hogy a Commendant az élés szeke-reket Tokajba hajtatta, az élést le nem rakatta. Nagy haragját mutatta városunk ellen. Azon emberek jelentik azt is, hogy Petneházi Dávid nevű kapitány Gróff urtul Portára küldetve

lévén, menőben a szekereket háborgatta, de böcsülletes atyánkfainak sok kérésekre elbocsátta, le vetvén a szekerekrül kenyereket és abrakot. Azon vitézek reá találván Eszlárra ment németekre, vélek megcsatáztak és circiter 12 benne levágtak, a meg maradt németek valamely szegény embereket találtak csak ölték vágták, megírt embereink is a morotvában ugrottak s úgy maradtak meg.

Die 18. Expediáltatnak Váradra Szathmári János és Szabó Máthé János uramék Gróff ur postulatumi felől.

Nagy Péter és Erdódi Ferencz uramék Gróff urhoz azon dolog végett kézbeli ajándékkal etc.

Die eodem. Érkeznek városunk alá Hunyadi János és Ormós István nevü hadnagyok vitézekkel együtt, hozván magokkal Kemecsnél el fogott 12 németeket.

Die 19. Érkezik haza Tokajbul egy paraszti renden lévő postánk, jelentvén, hogy az német tábor egészen mind által költ az Tiszán és az élést is, melyet küld előttük Fényes István és több becsülletes tanácsbéli uraimék által, jelenti, hogy mostan szállítják az tokai várban az szekerekrül. Ugyanazon postást mindjára expedálja bíró ur Ormós Mihály urammal együtt az váradi Pasához, hogy az dolgot az mint látta és szemlélte, maga beszélje meg az Pasának.

Die 20. Érkeznek haza Jóna István, Nehéz István uramék Váradrul, Mutavelivel nem alkhatván meg különben, hanem egy csebertől kell adni dézmában fl. 2. 60.

Die 21. Fényes István, Baranyi Mihály, Szegedi Sámuel uraimék érkezik haza Tokajbul árpát és kenyeret elszállítván szép hasznosan, az német Generál minden jóval ígérte magát, csak hogy mi is az jó húséget fenn tartsuk, mint eddig. Annak signumaul protectionalist is adott minden háborgatók és arestálók ellen, szabados jövés-menés légyen az Tiszán által, úgy mint eddig volt, mely passust mostani Eperjesre menőknek kezekhez is adtunk.

Die 22. Szakmári János, Balla János uraimék expediáltatnak Váradra az Pasához, panaszolkodván, hogy az kurucz hadak haza szállítandó borainkat mód nélkül praedálják és károsítják, igéri magát az Pasa, hogy az Gróffnak mindjára irat felőle, hogy afféle praedálókat, kóborlókat meg zabolázza, mert ha különben cselekszik, maga fog az fenytékhez. Többi között Gróff ur parancsolatjára Kis Marjában Balyik András uram borait arestálják katonái, a török meghallván, sereggestül mennek szabadétására és a kuruczokat el hajtják, a borokat békével bocsátják.

Die 23. Gróff urnak érkezik levele, melyben panaszolkodik,

hogy az Pasához nem kellett volna az borok megkárosíttatása végett folyamodni, holott ha tudtára adtuk volna, addig is megzabolázta volna őket; ennek utána minden aprólékost nem kell az Pasának füleiben önteni parancsolja; item plenipotentarius követe Csató András ur által kívánja, hogy Balyk András urammal való controversia complanálódjék, légyen békeség, a citatio remittáltassék, igérvén városunkhoz minden jó akaratját.

Die 24. Kezdték a bornak iczczéjét mérni dn. 9.

Die eodem. Tholnai János és Baranyi Mihály uramék expediáltatnak Groff Thökölyi Imre uramhoz ő Nagyságához nemzetes Balyk András urammal való dolgának complanálására.

Die 26. Komáromi István és Bartha Boldisár és Szigyártó István uramék expediáltatnak Váradra, Diószegen mostan erigált, eddig soha ususban nem volt vámnak lerontására.

Die eodem. Ormós Mihály, Kis Mátyás, Szücs György uraimék expediáltatnak az mostan szállélandó boroknak a tolvajok ellen való oltalmazására feles szekér puskásokkal és lovasokkal; mivel az elmúlt nap kinek a borát hajtották el, kit megsaczczoztattak lakosink között.

Die eodem. Érkeznek városunkban Ubrisi, Ibrányi László és több fű rendek, kiket meg akarván szállétani, midőn az hites szolga többi között Oláh István czegléd-utczai ember házához azon fű rendek között való ember lovait szállétotta volna, azon ember az utczán találván az hites szolgát, reá támadt, szidalmazta: hamis vagy, hamis lelkű, hamisan cselekesztek mindnyájan, csak ki akartok a városbul marni. Azzal is meg nem elégedvén, verte, vérit kiontott. Az szolga panaszt tevén Bíró uramnak, felhivatta, melyet meg értvén az utczabeli nyakas emberek felzendültek, egymást birsággal fel vetették és sokan megírt Oláh István mellett botokkal feljöttek, Bíró ur az vásárbírák házában egyedül lévén, az házat körül vették és erősen zajgottanak. Bíró ur látván a felzendült embereknek nem jó szándékokat, Oláh Istvánt elbocsátotta, halasztván a dolgot a tiszt. n. Tanács igazétására, megidéztetvén azon Oláh Istvánt törvényre.

Die 27. Tanács gyűlése lévén, Bíró ur ő kegyelme meg írt Oláh István ellen actioját beadatja a procurator által, hogy a megírt mód szerint potentiát cselekedett, vért ontott, melyet megértvén az incattus, napot kíván a t. Tanácstul. Ki kimenvén a törvényházbul, Bíró ur a város népe engedetlenségérül, insurrectiojárul panaszolkodik. Melyen a t. n. Tanács sokat busul, megorvoslásárul sokat discural. Megírt Oláh István interim a potentiáért és vérontásért a két ajtajuban tétetik, de kezességen ismét elbocsáttatik.

Die 29. Érkeznek haza Komáromi István, Bartha Boldisár és Szigyártó István uramék Váradról jó válaszszal, Diószegen erigált vámnak elrontását obtineálván, hogy mint eddig nem volt, ezután is ne légyen, az uraktul, Kadiátul levelet hozván róla.

Die 30. Érkezik Szaniszlai János ur Kassáru, jelentvén, hogy onnan felyül az armistitiumnak confirmálására és egyéb dolgok végett Gróff Thököly urhoz követségben indult német ur megértvén az armistitiumnak ratificatioját, utját félben hagyta s ő kegyelmét megesküttvén, a nála levő leveleket, credentiaლისokat reá bízta, hogy Gróff urhoz vigye. El is indul eodem Gróff urhoz Püspökiben.

Die eodem expediáltatik Váradra Nagyházi János ur a Pasa számára fát venni.

Az elmúlt holnapban a borok szállítása alkalmatossággal sok károkat tesznek a Pocsai berek, Kis Marja, Bagos és Léta körül való katonák, talpasok, nem elégedvén italokkal, dézsákkal kantákkal való bor elvitellel; hanem egész hordó borokat is levonsznak, némely atyánkfiának két hordaját is, egész szekérel is hajtának el Pályi felé való erdőben.

December.

Die 2. Fényes István ur és Fazekas Péter ur expediáltatnak Kállóban a Commendánthoz, a mely erőszakkal Fényes István és Baranyi Mihály uraméktul extrahált contractusnak (hogy élést elegendőt viszünk pénzekre etc.) complanálására és kiszérésére, Sencsér István uram is adjungáltatván ő kegyelmekhez, Ibránban is el kelljen menni, ha a szükség kívánja. — Csak haszontalan járás.

Eodem die. Takács András és Nagyházi János uramék expediáltatnak Váradra fa venni és a Gróffhoz, hogy a német táborra élést vivő szekereink vissza bocsáttatván, marhájokat Tornyos Németinél valami lakodalmas tolvaj katonák el hajtják 14 ökröket, azoknak kikereséseért és restitutiojáért.

Die eodem. Tolnai János és Baranyi Mihály atyánkfiái érkeznek haza Gróf urtul; a mely dolognak complanatiojára mentek volt ő kegyelmek, nem kedvünk szerént való válaszszal jöttek, mert vetett a Gróf nagy obligatoriát nyakunkban, hogy nagy kár fogna bennünket követni azon szin alatt, de a tiszt. Tanács (minthogy instructiojokban ő kegyelmeknek nem volt) mellé nem áll s nem is annuál; hanem iterato ő kegyelmeket azon relatioval vissza küldik, summatim contradicalunk, azon contractusnak más punctumokat csinál a város, melyeknek ha annuál Gróf ur, jó: ha nem, lássa.

Die 3. Grof Tökölyi ur komornyikját küldvén városunkba mintegy 80 gyalogokkal holmi élést, buzát, árpát küldvén, hogy szállást adjunk nekik, a város szállást ad, levelet is küldvén Ibránban szólót, melyet Bíró ur egy Mészáros postástul elküldvén, a Monostorrul a kuruczok közzül való tolvajok lovátul, ruhájátul megfosztván, magát is jól megverik.

Die 4. A tiszt. Tanács a sok nyomoruság alatt esett sok károknak s rendkívül való fizetéseknek complanatiojára a 32 rendes adón kívül vet fel ostor adót, rendelvén annak ki szedésére böcsülletes tanácsbeli atyafiakat az utczabeli választott öreg emberekkel, a kapitányokkal együtt.

Die 5. Tholnai János és Baranyi Mihály atyánkfiai a die 2 praesentis hozott kedvetlen relatiot vissza viszik, ujjabb informatioval expediálván ő kegyelmeket.

Die 6. Az tűz által megromlott lakosoknak instantiájokra mind a rendes 32, mind a rend kívül való 5 adójoknak fele-fele el engedtetik.

Die 6. Érkeznek haza Fényes István és Bányai Péter uramék Ibránbul.

Die 7. Érkeznek haza Tholnai János és Baranyi Mihály uramék Groff Thököly urtul; haszontalan járás, mert a mely contractusnak subscribáltak volt ő kegyelmek, ki nem adták, hanem a Gróffnál maradott bent.

Die 9. Érkezik Budai Vezér csauza.

Die 11. Barkóczi Ferencz urnak ő Nagyságának ily levelet expediáltunk Szencsér István által:

Böcsülletes követ atyánkfiai Nagyságodtul meg érkezhén, Nagyságodtólünk kivánt postulatumit referálván, megértettük; mivel erőnk felett Caprara generál ur ő Nagysága terhelt bennünket, hogy ususban menjen és magunkat olyan contributio alá rekeszthessük, az Fényes Porta híre nélkül nem cselekedhetjük, az minek mi szerit tehettük, ajándékban bort, árpát, szalonnát, kását küldöttünk, ezeket jó szivvel titkoson cselekedtük, de hogy mi valamely nagy annualis adózást magunkra vállalhassunk, Nagyságod sem kívánhatja, mi sem cselekedtük, egyébiránt minden hozzánk illendő dologban Nagyságodnak jó szivvel szolgálunk.

Die eodem. Budai Vezér csauza Szücs János kapitánynyal és Orsi Mihály hadnagygyal 50 gyaloggal 10 szekereken indul Gróff Thököly Imre urhoz ő Nagyságához.

Di eodem. Expediáltatik Kállóban Bányai Péter ur, levelet vivén a Commendantnak, Barkóczi Lászlónak ő Nagyságának és Apagy Györgynek borok és egyéb élésbeli honorariumokkal, hogy a mit adhatunk a jó szomszédságban, örömet kedveskedünk, de annualis contributiot mi soha nem adunk, módunk sincs benne.

Die 13. A Pasának levele érkezővén, hogy a Portárul Kapucsí Pasa jött, menjen két esküdt, kiért expediáltatnak Bartha Boldisár, Jóna István, Bonyhádi János atyánkfiai, instructiojokban adván, hogy a Portára készülő credentionalist és commendatoriát adjon a Pasa.

Die 15. Váradrul érkeznek haza Bartha Boldisár, Jóna István és Bonyhádi János atyánkfiai, hozván (?) parancsolja a Pasa, hogy a németeknek hol létekrül, kiváltképen gyülekezésekrül jó vigyázásban legyünk, halasztván a levél adást, ha midőn embere jó a Portárul s tudósít ott forgó dolgokrul bennünket.

Die 16. Érkezik szatmári Commendant levele, melyben írja, hogy mivel a Tiszán innen való dolgok reá bízattak, azért haladéknélkül küldjünk 2 böcsülletes tanácsbeli embert, kikkel beszélhessen.

Die eodem. Az vásárra jött patrohoi szegény emberekre ki menetelekben a törökök reá ütven a péterfiai kapu előtt, hatot benne el raboltanak, melyet meg értven Bíró ur és a t. Tanács, böcsülletes atyánkfiait, kit gyalog, kit lovon, kit szekeren hamarjában utána küldi; de nem érik, a törökök is elsietven, a fergeteg is igen nagy lévén, vissza térnek.

Die 17. Expediáltatnak Váradra Komáromi István, Szathmári János, Csatári Bálint és Balla János uramék az elvitt debreczeni raboknak szabadétásokra, és ugyan városunkban vásárra jövő embereknek elfogattatások alkalmatosságával a Pasának és több uraknak panaszolkodni és hírré adni, hogy városunk pusztulásában áll a vásárra jövő embereknek raboltatások, még pedig kapuink előtt, hogy azt orvosolják, mivel a Portárul is szép donatioink extálnak az ilyenek felől.

Die 19. Érkeznek haza Váradrul 17. expediált embereink szép békével, mind a rabokat megszabadétván minden költség nélkül, haza is hozzák, igérvén a Pasa magát arra, míg ő Váradon lakik, addig sohova valót meg nem engedi hogy vásárra jövő embert elvigyenek, olyan kárt tegyenek a városnak.

Die 24. Báthori Mihály uram expediáltatik Egré váradi Pasa levelével, ki is die 28 haza érkezik békével.

Die 26. Veres András uram expediáltatik Kállóban az Commendanthoz borral s holmi accidentiákkal, ki is die 27. visszabocsáttatik.

Die 30. Szencsér István uram expediáltatik Ibrányban Barkóczi Ferenczhez borral és holmi konyhára valóval.

Die ultima Decembris. Ormós Mihály ur expediáltatik Váradra Kaprára generál levelével, melyet hozott Boros nevű postás Lőcsérül, mind ott lévén a német urak, generálok.

Finis.

Littora quot conchas, quot amoena rosaria flores,
 Quotve soporiferum grana papaver habet,
 Tot mala pertulimus, quae si comprehendere coner,
 Icariae numerum dicere coner aquae.

Ovid.

Conclusio.

Per mare velivolum rapidis jactatus ab undis
 Nauta velut Syrtes duras superansque Charybdes,
 Ad ripam sine spe spectantum rite volutus,
 Suave celeusma canit, gaudens, pedibusque resultat.
 Sic tua sors varias inter jactata ruinas
Debreczen, et mediis fueras immersa procellis,
 Excidiumque tibi gentes finale parabant;
 Omnis adempta fuit libertas spesque manendi,
 Emergis tamen ex undis viresque resumis.
 Ergo Deo laudes ac cantica pectore psalle.

Per S. T. D. P. C. C. F. mp.

Közli: DR. CSÜRÖS FERENCZ.

ADATOK A MAGYAR PROTESTÁNS GÁLYARAB
 LELKÉSZEK TÖRTÉNETÉHEZ.

— MÁSODIK KÖZLEMÉNY. —

VI.

*Nápoly, 1675. augusztus 23. Sellyei István pápai lelkész püspök
 Alistáli György szónyi, Bátorkeszi István veszprémi, Szentpéteri
 Márton hetényi, Szomódi János szendi, Komáromi István ácsi,
 Szódói András sárói, Kálnai Péter putnoki, Krasznai Mihály
 keleméri, Otrókoci Ferencz rimaszécsi, Jablonczai János béllyei
 Szalóczi Mihály zubogyi, Köpeczi Balázs szkárosi, Körmendi
 György barsi, Ujvári János mezőörsi lelkészek, Kocsi Bálint pápai,
 Simoni Péter simonyi rektorok, Nikléczi Sámuel ujbányai, Mazari
 Dániel tamási, Nikléczi Boldizsár alsóstrehovai, Végh András
 füleki, Trivkovics János lestei, Leporini Miklós poltári, Zsedényi
 István dörgicsei, Bugán Miklós gömöri gályarablelkészek, Steller
 Tamás ujbányai, Paulovics Mihály szentmártoni rektorok, továbbá
 a Teátében hátrahagyott hat rab: Harsányi István rimaszombati,
 Czeglédi Péter lévai, Kóródi János csöglei, Miskolczi Mihály füleki,
 Huszti Mihály keszi, Szecei István sági lelkészeknek Zürich város*

tanácsához küldött emlékiratszerű kérvénye, melyben Pozsonyba idézésük, elítéltetésük, különböző börtönökben kiállott szenvedéseik, 1675. márczius 15-én a hazából való kihurczoltatásuk, a gályákra történt eladattatásukat körülményesen előadják s megszabadításuk ügyében közbelépésükért esedeznek.

Fidelibus Dei dispensatoribus cujuscunque status et dignitatis pacem et prosperitatem precamur a Domino.

Illustrissimi atque eminentissimi domini, domini nobis gratiosissimi: In his etiam miseriis, plurimum nobis gratulamur ex eo, quod causas sortis nostrae hactenus, cum multis molestiis exantlandae, et de praesenti adhuc cum pluribus fari, multo minus pati possibilibus exantlandae, apud Vos, quorum pectus, sensus et gustus Christianae pietatis, non in opinione, sed in rei veritate imbuat, declarare datur. Sic enim, si causae iustissimae, quae sola sui explanatione vel a Scytha et Barbaro innocentiae suae testimonium acquireret; facilius et iustificationum et subsidium impetrabimus. Cum vero Vos eos esse sciamus qui Christianae fidei non solum professionem, sed et defensionem compatiendo contritionibus suscipere possint, ignoscent nobis, si tristissimi nostri casus evolutione, aures illorum dominorum quasi nugans obtundamus. Occasione rebellionis, per quosdam magnates papistas superioribus annis in Hungaria suscitatae, abutuntur praelati ad reformationem [ut ipsi putant] in toto regno instituend[am?]. Hinc partim violentis exturbationibus ex coloniis et liberis civitatibus verbi ministrorum, partim extraordinariorum iudiciorum administratione rem suam promov(er)ent, donec anno 1674 pro 5. martii Posonium sub titulo quidem compertuitatis rebelliosae, sed reipsa religionis evocati ex toto Regno Hungariae reformatarum ecclesiarum seu Evangelicarum ministri accusantur, nullis tamen vel testibus vel testimoniis convincuntur intentatae et imputatae rebellionis. In quo passu accusatores pariter et iudices suos, omni iure subsistere oportebat [cum actore nihil probante reus absolvatur] sed tamen, ut praeconceptum opus reformationis suae quocunque tandem modo pertexere possint; subiiciunt quasdam reversionales literas, in quibus subscribentes, vel sponte sibi exilium eligere debebant: vel in regno manere cum voluntaria ministerii ecclesiastici publici et privatim non amplius exercendi, abdicatione, idque propterea, quasi convicti extitissent extensae rebellionis. Ad quarum subscriptionem sigilloque proprio fiendam corroborationem quamvis aequae per ipsum Archiepiscopum *Strigoniensem*, quam alios delegatae sedis assessores, ante, in et post sedem iudiciariam, satis superque

sollicitantur citati; non tamen inducuntur, ut qui, Dei, et suae conscientiae testimonio regnicolarumque omnium imo et iudicum suorum confessione, immunes essent, si velint et possint, hac macula foedatos, cum aliis regnicolis, politica iuxta ac ecclesiastica libertate per seipsos exuere. Haec cum ante sedem iudiciariam non obtinent, procedunt inviti sententiam deliberatorem ferre indiscriminatim contra omnes comparentes [nam contra absentes citatos, generalis instituta proscriptio valunt] in amissione capitis et bonorum. Sed, quia sententia haec, eo solum directa fuit, ut citati percussi metu mortis, ad reversionales subscribendas descendant: paulo post [mirum est in ista gravitate et aequitate, quae iudicum propria esse debet], ab eadem, nemine postulante recedunt, sententiamque mortis et amissionis bonorum condonant, modo reversionalibus subscriberent. Per bene longum tempus etiam post sedem iudiciariam, oblatis saepius frustra reversionalibus defessi praelati, ministros ecclesiarum primum in Posonienses, dein ex iis transportatos, in diversorum fortalitorum carceres, in quibus squalore, fame, siti, vestium meliorum ad indusia et sumptuum omnium ad teruncium usque novies, foede et violenter facta exspoliatione laboribus plusquam servilibus a natura et vocatione sua alienis, promiscue aestate et hyeme, imo plus saevissima hyeme et tempore inopportuno, coactione ad suam confessionem, verberibus crudelissimis, accessuque prohibitio omnium suorum, per annum fere, supra humanam crudelitatem vexantur. Nec hactenus, sive in reversionalibus extorquendis, sive in accessu ad ipsorum confessionum, quod ipsi secundum reversionales anxii quaerebant voti sui compotes facti Praelati, anno 1675. 18. martii, ex diversis fortalitiis, *partim* per occulta foramina vesperi, *partim* intempesta nocte educti, congregantur viri numero 41. et traduntur germanicae militiae, suppetias Messinae insulae ferenti: Sub cuius ductu, terrestri itinere, pedibus compeditati, fame, siti verberibus et calumniis multis, tentata militaris habitus impositione, supra quam cui credibile est, vexati, per Moraviam, Austriam, Styriam, Carniolam circumducuntur in Italiam: ubi eorum triginta, sex enim Theatae in Aprutia, propter pedes ex attritu compedum, fere ad abscissionem ex parte unique vulneratos, et alias difficultates senii et itineris, relinquuntur: duo vero fame, siti et verberibus in via Pesculi Penetarii et Aversae moriuntur. tres ad Lyserniam non longe ab Neapoli-tunc paulo negligentioribus militibus custodibus elapsi, [ex quibus duo carceri durissimo Capracoctae inclusi, et ex eo Venum expositi] acursentur (sic!) ad Galerias Neapolitanas, et ibidem etiamnum capillis et barbiis abrasis, ad instar reliquorum propter sua scelera

captivorum detinentur, laboribus insupportabilibus, vestitus nautici iam facta violenter impositione, summorum et infimorum imo et concaptivorum, impune quotidie contra se vibratis et vibrandis calumniis, diris execrationibus et verberibus saevissimis, post septem socios exportatos in navigationem Messinensem 2. Julii factam, tres vero in domo hospitali mortuos, mortificantur.

Habetis viri optimi, seriem eorum malorum, quibus a mundo [Deus et bona conscientia iudicet, an merito propter non susceptum sponte exilium, cum nullo perducto benigno mandato Suae Majestatis, ad quod a prima coactione subscriptionis tentatae, semper provocavimus id impositum viderimus; et propter non subscriptionem in abdicationem officiorum spontaneam, vel etiam consensum in eorundem religionem] affecti sunt ministri ecclesiae evangelicae, in et extra patriam. Quare per viscera misericordiae Dei, perque amatissima Christi vulnera Vos orant et obtestantur XXVII reliquiae tantorum malorum, christianos lectores aut conscios tantorum malorum: quatenus haud gravatim suscipere dignentur pro eorum liberatione suam operam interponere, et precibus aliisque modis legitimis et possibilibus sortem deplorandam eorum iuvare. Quis enim novit, annon Vestrae Illustrissimae Dominationis, hodie remotis propter distantiam, et insciis horum omnium, propter occultas nostri ex patria exportationes, quae nobis evenerunt, nostrae gentis familiaribus defungi debeant, eodem munere, quo illa, quam Mardochäus in manifesta Judaeorum perditione [Esth. 4/13. 14.] affatus est: Ne putes, quod animam tuam tantum libereres, quia in domo regis es, praecunctis Judaeis, si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judaei, tu vero et domus patris tui peribitis. Et quis novit, utrum ideirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris? Etenim, si cum laude perennat eorum memoria, qui a capite et vita afflictorum solum corporis pericula propulsarunt: nonne aeternitatis albo apud Deum et homines inscripta perseverabunt eorum nomina, qui in mortem traditis et quotidie cum manifesto corporis et animae discrimine colluctantibus libertatem prepererint. Atque hoc magis, quod talium beneficiorum Deus iustus iudex intervenientibus etiam redimendorum precibus, se copiosissimum remuneratorem futurum in hac et in altera vita spondit.

Interea Divinae gratiae commendati fautores nostri optimi, vivite et valete optime.

Illustrissimarum Excellentissimarum et Eminentissimarum Dominationum Vestrarum ad quaevis pietatis officia possibilis paratissimi Ecclesiarum Evangelicarum Ministri pro tempore in Galeriis Neapolitanis in patientia perseverantes:

1. Stephanus Séllyei, minister ecclesiae Papensis et reliquorum Superattandens.
2. Georgius Alistali, Szőniensis.
3. Stephanus Bátorkeszi, Vespremiensis.
4. Martinus Szent-Péteri, Hetényiensis.
5. Johannes Szomódi, Szendiensis.
6. Stephanus Komáromi, Ácsiensis.
7. Andreas Szódói, Sáróiensis.
8. Petrus Kálnai, Putnokiensis.
9. Michael Krasznai, Kelemériensis.
10. Franciscus Otrokocsi, Rimaszécsiensis.
11. Johannes Jablonczai, Bélyeiensis.
12. Michael Szalóczi, Zubogyiensis.
13. Blasius Köpeczi, Szkárosiensis.
14. Georgius Körmendi, Barsiensis.
15. Johannes Uyvári, Mezőörsiensis.
16. Valentinus Kocsi, Rector Scholae Papensis.
17. Petrus Simoni, Rector Simonyiensis.
18. Samuel Niclecius, Uybániensis.
19. Daniel Mazari, Thomassiensis.
20. Balthazar Niclecius, Alsóstrehovaiensis.
21. Andreas Végh, Fülekiensis.
22. Johannes Trivcovicz, Lesteiensis.
23. Nicolaus Leporini, Poltarius.
24. Stephanus Zedényi, Dörgicseiensis.
25. Nicolaus Bugán, Gömöriensis.
26. M. Thomas Steller, Conrector Novi Soliensis.
27. Michael Paulovicz, Rector scholae Martinopoliensis.

Relicti Theatae Numero 6.

1. Stephanus Harssáni, Rimaszombatiensis.
 2. Petrus Czeglédi, Levensis.
 3. Johannes Coródi, Csegleiensis.
 4. Michael Miskolczi, Fülekiensis.
 5. Michael Huszti, Kesziensis.
 6. Stephanus Szecsei, Ságiensis.
- Neapoli, 23. Augusti Anno Domino 1675.

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kéziratának 60. lapján meglévő egykorú másolatról.

VII.

Nápoly, 1675. szeptember 5. A nápolyi gályákon Isten nevéért rabságot szenvedő huszonhét magyar lelkész levele a zürichi egyház lelkészeihez és az akadémia tanáraihoz, melyben Pozsonyba történt megidéztetésük, elítéltetésük s bebörtönöztetésüktől kezdve, ártatlanságuk tudatában élénk színekkel rajzolják különböző helyeken kiállott nyomoruságaik és szenvedéseik történetét, kéri őket, hogy lépjenek összeköttetésbe a berni, baseli, schaffhauseni, genfi stb. theologusokkal és bíráják arra a svájci református szövetséges rendeket, hogy kérjék Lipóttól szabadonbocsáttatásukat, vagy kezeskedjenek eladási árukért, 38 egyén után 50 aranyával, s küldjenek valami pénzsegélyt fogóságuk nyomoruságainak enyhítésére.

Gratia Vobis et pax a Domino Patre nostro, et Domino nostro Jesu Christo multiplicetur, ut per istam exhortationem, quâ ipsi etiam exhortamini a Deo, consolari maestos, et in praecibus subsidiariam operam conferre iis queatis, qui in omni pressura et tribulatione sunt !

Viri Clarissimi et Reverendi.

Magnus ille doctor gentium Paulus Apostolus, hoc in passu prae nobis in gentilium captivitate beatior; ut qui paucis post diebus, assertionis suae in captivitatem, praestantissimos quosque viros defensionis suae non inutiles auditores subinde nactus est: in Apologia sua coram Festo praeside habita confidenter dicebat. Si quid nocui, aut dignum morte feci, non recuso mori: si vero nihil est eorum, quorum hi me accusant, nemo me iis donare potest. Nos quoque inter Christianos (si Diis placet) iam sesquianno et amplius, sine ulla misericordia exantlatae captivitatis molestiis supra modum gravati, et in dies, supra vires gravandi: eadem Divi Pauli, si tamen nobis ulla facultas audientiae vel data fuisset, vel etiamnum daretur, non immerito usurpare possemus: si nocuimus, et dignum aliquid morte fecimus, non recusamus mori: si vero nihil est eorum, quorum contra Dei adversariorumque conscientiam (quos duos testes factorum suorum nemo fallere potest unquam) insimulamur, insimulatique solum crudelia quaeque patimur: nemo nos, vel eorum iudicum foro iudicandos; qui praeoccupati odio religionis, in eiusdem confessores, nihil non audebant, exponere; neque in patria captivitatis nostrae inexorabilium lictorum libidini vexandos permittere; multo minus extra patriam, ad has in christianitate antehac inaudito exemplo et praxi, morte ipsa longe acerbiores miseras, apud alienigenas, tamquam sibi neque armis, neque pretio, neque

commerito aliquo scelere patientium factos captivos, suâ patientia amandare potuisset. Sed esto. Nos enim praeterquam quod in patientia debeamus nostras animas possidere, et semel omnem nostram causam, Deo aequissimo iudici et vindici commendavimus, iudicium illud aliis iudicandum facile concedimus: non enim dubitamus, quin ut praesens christianitas, cum contestatione nostrae innocentiae iam superinde fecerit et in dies faciat iudicium; ita superventura olim christianorum posteritas idem verum praefixo, cum nostri iustificatione, adversariorumque nostrorum indelebili infamia, sit notatura. Quo de ut etiam viris Clarissimis et Reverendis discernendi iudicandique materia suppetat, Idem iudicium cum iis malis, quae in nos miseros ad hunc usque diem, ex illo redundarunt, quam fieri potest compendiosius, praesentium significatione, commemorare decrevimus.

Posteaquam in Hungaria (heu! prae aliis regnis persecutionibus obnoxia!) reformatae religionis liberum exercitium, semper quidem regni constitutionibus et regiis diplomatibus firmatum; nihilominus semper praevaricantibus quibusdam regnicolis, primum per dominorum terrestrium à 15. circiter annis violenter perpetratas verbi ministrorum, ex suis territoriis, exclusiones; demum vero per armatam superioribus proximo quatuor annis clerici praelati potentiam, ex regiis liberisque Civitatibus factas eorundem exaltiones, templorumque impune practicatas occupationes, plus satis imminutum fuisset: ad idem penitus tollendum, occasione rebellionis superioribus annis in Hungaria per quosdam magnatos papistas suscitatae, aliquot iudicia extraordinaria Archiepiscopo Georgio Szelepchéni, ad tunc per regnum Hungariae (se viro sublato ordinario regni palatino) locumtenenti, celebranda permittuntur. Quorum successu clerici praelati rem suam satis viriliter promovent ad usque; donec anno Millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto, universalem pro quinta mensis Martii, ministrorum in Hungaria reformatarum ecclesiarum cum scholarum rectoribus, imo et studentibus omnibus, Posonium metropolim, post captam a turcis in Hungariâ inferiori Budam, per citationem fiendam instituerent evocationem. Ubi tandem praeter omnem expectationem citati comparentes accusantur, nullis tamen vel testibus vel testimoniis sive in specie, sive in communi complicitatis rebelliosae vincuntur. In quo statim passu, accusatores pariter ac iudices suos omni iure subsistere oportebat (cum actore nihil probante reus absolvatur), sed quoniam non rebellio, quin potius religio ipsis cordi erat, ad huius libertatem tollendam, satis dolose excogitatae quaedam reversionales propria manu

(si persuaderi posset) citatorum subscribendae proprioque sigillo corroborandae, subiiciuntur. In quibus subscribentes etiam nullâ praesupposita causa in sese inventa vel invenienda, vel sponte sibi exilium eligere urgebantur; vel in regno manere cum voluntariâ ministerii ecclesiastici, publice et privatim non amplius exercendi, abdicatione, idque propterea quasi convicti extitissent, intentatae, at non edocta in cuiusdam capite vel persona rebellionis. Ad quarum subscriptionem, quamvis aequae per ipsum Archiepiscopum Strigoniensem, quam per alios delegatae sedis assessores, ante, in et post sedem judicariam, addita gravissimâ, nî fecerint, ex durissimâ captivitate et transportatione in triremes, imminentium poenarum comminatione, satis superque sollicitantur, non tamen inducuntur, ut qui suae, Dei conscientiae testimonio, regnicolarumque omnium Hungariae, imo ipsorum etiam iudicum suorum, non semel edita confessione, immunes essent; se velint ac possint hac maculâ foedatos, cum aliis regnicolis et politica et ecclesiastica libertate, per semet ipsos exuere. Haec cum ante sedem judicariam non obtinent, procedunt inviti contra omnes indiscriminatim comparentes (siquidem contra absentes tamquam contumaces, generalis instituta proscriptio valuit) eandem sententiam mortiferam, sub amissione capitis et bonorum ferre. At quia haec sententiae pronuntiatio (sic!) ad tunc quidem eo solum directa fuit, ut citati percussi metu mortis, ad reversionales facilius descendant: paulo post interjecto aliquot dierum intervallo (mirum est in ista gravitate et aequitate, quae iudicum debet esse propria) ab eadem nemine rogante recedunt; sententiamque mortis et amissionis bonorum condonant, modo reversionales subscribantur. Per bene longum tempus, etiam post sedem judicariam frustra toties obtrusis reversionalibus defessi praelati, ministros ecclesiarum, primum in Posonienses, dein ex iis in diversorum fortalitorum transportatos, coniciunt carceres, in quibus squallore, fame, siti, vestium meliorum ad indusia et sumptuum omnium ad teruncium usque foedè et violenter novies iterata exspoliatione; nec prece, nec pretio licita victualium acquisitione nuditate, laboribus plusquam servilibus à natura et vocatione suâ alienis promiscue in aestate ac hÿeme, imo plus hÿeme, et inopportuno tempore, coactione ad suas ceremonias, verberibus crudelissimis, accessuque prohibito omnium suorum gentilium, per annum fere, supra humanam crudelitatem vexantur. Verum nec hactenus voti compotes praelati, sive in reversionalibus extorquendis, sive in accessu ad ipsorum partes, quod quidem ipsi secundum reversionales anxii quaerebant. Quid fit demum. En eo praesertim tempore, cum molliora et mitiora miseri in car-

cere sperare possent ac deberent, Fit illud tandem, quod anno 1675. mensis Martii 18. ex diversis fortalitiis, nonnulli sub ipsam seram verperam per privata foramina fortalitorum, nonnulli intempesta nocte educti congregantur viri unum (sic!) et quadraginta, et germanicae militiae, suppetias Neapolitanis contra Messinenses ferenti, traduntur. Sub cuius ductu terrestri et navali itinere, pedibus compedicatis, fame, siti, calumniis, verberibus cruentis, tentatâ etiam in civitate Driesdae seu Tergesti ad littus Adriatici Maris, cum multis vexationibus conjuncta militaris habitus in fidelitatem Hispaniarum regis, si quomodo fieri posset, assumptione, supra quam cuique credibile est, excruciat, et per Moraviam, Austriam, Stÿriam, Carniolam sub ignominioso nomine Turcarum recenter captorum, et Nigromantarum (sic!) circumductati, in Italiam introducuntur. Ubi eorum triginta (sex enim in civitate Theatina (?) non longe â Brundusio, propter pedes ex attritu compedum, fere ad abscissionem ex parte unius venerandi senis vulneratos, et alias difficultates senii et itineris ex parte aliorum, relinquuntur: duo fessi, fame, siti et verberibus in via Capricotae et Aversae non longe â Neapoli pie in Domino moriuntur; tres vero etiam supra vires pecorum factam itineris coactionem fugâ a nobis separantur) *exangues* (sic!) et fere semimortui, 18. mensis Maii ad Triremes Neapolitanas accensentur: et ibidem etiamnum capillis et barbibus abrasis, ad instar Maurorum, Aethiopum, Turcarum, aliorumque propter manifesta scelera etiam iudicialiter convictorum et condemnatorum captivorum, omni ope humana destituti, intertenentur; laboribus in arida et mari insupportabilibus, et vestis nauticae violenter facta impositione, post septem socios exportatos in remigationem Messinensem 2. julii mensis factam, tres vero hic etiam, cum bono testimonio fidei et bonae conscientiae, demortuos: ut et quotidie summorum et infimorum, imo etiam concaptivorum impune contra se vibratis et vibrandis, calumniis diris exerationibus, et in nudo corpore verberibus, mortificantur. Haec ad Vos Viri Clarissimi et Reverendi, tam de processo illo iuris, quam de malorum Iliade nobis vi istius incumbente, eo libentius perscribenda duximus; quo certius divina illa beneficia, et viva institutione, et scripto tenus in patriam nostram, pia apud vos memoriae doctorum ex industriâ derivata recolimus; quibus hactenus innixae nostrae ecclesiae; eiuratis papatûs erroribus, ei formae doctrinae, quae secundum pietatem apud vos docebatur, non solum ad constanter hucusque profitendum; sed etiam, eius nomine, patiendum ita consentirent, ut, si cum ullis toto orbe christianis sÿncorae (sic!) religionis consensio nostrae nationi intercedat, vobiscum praeprimis tanta intercedit,

ut vobis, hoc quicquid est cum aliis consensionis, secundum Deum acceptum ferre debeat. Hoc autem pium aliorum commodo fervens desiderium, an expirâsse? Absit. Imo ad vos non solum ad conservandum, sed etiam ad augendum a maioribus vestris transmissum esse, christiana charitate sicut iustum est in tanta praesertim Evangelii luce, credimus. Oruocirca de his nostris miseriis, ad Illustrissimos ordines Reipublicae Helveticae eramus nostros supplices libellos adornaturi; sed quoniam hic praesentibus ordo et constitutio Reipublicae ignota est: et vestra omnino vota pro nobis apud Illustrissimos ordines, si non plus, certe tantundem, quantum aliquot nostros supplices libellos ponderis habitura, confidimus: nobis ipsis hac vice satisfecisse videmur, si vos solum certiores fecerimus de nostris angustiis, ut vos ex illa certificatione, nos et orationibus vestris pro nobis apud Deum adjuvetis, et quantocius habito mutuo consensu (neque enim per omnia tuti sumus, neque etiam possibile est in his pressuris . . . omnibus et singulis perscribere) cum venerandis theologis Basiliensium, Bermensium (sic!), Schafusinarum, Genevensium, etc. pro eo, quo in omnes, maxime vero domesticos fidei ducimini benefaciendi proposito, et pro eâ autoritate et gratia quâ vos plurimum valere in causa innocentium talium apud illustrissimos ordines praesummimus, haec duo nostro nomine et bono impetretis. quatenus Illustrissimos ordines Helvetiorum pro nostri liberatione apud suam Maiestatem Dominum nostrum clementissimum, vel etiam hic, in cuius potestatem, fama percrebuit nos omnino per singula capita 38. personarum, quinquagenis seu quinquaginta ducatis omnino esse venditos. Instantiam seu sponsonem suam vel saltem ex parte in tanto discrimine et nostri et gentis nostrae interponere, vitaeque in hac captivitate necessariis usibus ad interim, elemosynam gratam Deo fragrantiam subministrare dignentur: ne scilicet et onere supra vires quotidie ingravescentium malorum, et inopia omnium rerum fatigati, in hac aridâ et consolationis indiga terrâ, ad gaudium et exultationem eorum, qui nos oderunt concidamus, quin potius ab omni expectatione hominum, per vestram pro indigentia nostri precibus armatam sollicitudinem eripiamur, solutique vinculis captivitatis nostrae in terram habitationis nostrae velut torrens in sitientem regionem deducamur, ut eidem ecclesiae, cuius servitio divinitus fuimus consecrati, demum maiori cum fructu in gaudium fidei fidelium inservire queamus. Et hoc eo maiori contentione a vobis requirimus, quo magis novimus, quod ordinaria media ad nostras afflictiones (si Deo ita visum est) relaxandas destinata vel etiam destinanda, quandiu vivimus, sine manifestâ Dei tentatione negligere non possumus.

Quae cum per vestram diligentiam impetrabimus, ut quidem in tanta vicinitate loci impetranda non desperamus, non ambigimus, quin fiat non tantum illud, quod sicut maioribus vestris, cum gratiarum actione tribuimus, veritatis coelestis in gentem nostram initio factam propagationem: ita vestrae sollicitudini ascribamus, eiusdem veritatis nunc in patria nostra quasi oppressa, pristino suo vigori fiendam restitutionem: sed etiam hoc fieri per nostram deprecationem confidentes sumus. Quod qui subministrat semen seminanti, et panem ad manducandum vobis praestabit, et multiplicabit semen vestrum augebitque incrementa frugum iustitiae vestrae: ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem quae operatur per nos gratiarum actionem Deo. Cuius tutelari providentiae nocturnis diurnisque votis et vocibus vos recommendant custodiendos.

Nuper legitime vocati Ecclesiarum in Hungaria reformatarum ministri, nunc autem pro nomine Dei sui in Galeris seu Triremibus Neapolitanis afflictissimi durissimisque catenis vincti, praeter sex relictos et mortuos, et fuga elapsos captivi *numero viginti septem viri. Manu propria.*

Ad Neapolim ex Triremibus Neapolitanis Anno Millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto, mensis Septembris die quinto.

Kívül: Admodum reverendis et clarissimis viris reformatae Ecclesiae in Helvetia Tigurinae ministris fidelissimis, ut et eiusdem Inclÿtae Academiae (suis titulis dignissimis) rectoribus et professoribus etc. Dominis nobis omni observantia colensissimis.

Utóirat más kézzel: »Locher, Nürenberg«.

Zürichi államlevéltárban E. II. 456, jelzésű kézirat 823. lapján levő eredetiről.

VIII.

Velence, 1675 szeptember 14. Zaffius Miklós velencei orvos levele a zürichi egyház lelkészeihez, az iskola tanáraihoz, melyben a gályarab magyar evangélikus lelkészek iszonyú sorsát rajzolja. Nézzétek, van-e oly nagy nyomorúság, mint ez! Csatolja leveléhez az ártatlanul szenvedőknek Triesztből hozzá küldött kérvényét, melyből megismerhetik az ellenük dühöngő jezsuiták, püspökök eljárását s könnyekig megható meggyőzéssel kéri őket, hogy gyűjtsenek számukra segílyt, melyből azután kiváltanak őket és a velencei kereskedőknek reájuk tett kiadásait is megtéríthetik.

Venerabiles, ac celeberrimi Viri.

Videte si est dolor, sicut dolor iste! Ex annexo libello supplice

mihi a miseris et afflictis pastoribus Triesto huc misso, afflictum illorum statum et totum saevientium episcoporum, iudicum, et Jesuitarum processum discetis. Miser et deplorandus pastorum, et Ecclesiarum Hungaricarum, status dubio procul, aures Vestras, nec sine horrore feriit. Evigilate quaeso (sic!), viri vigilantissimi, ad horrendum hoc classicum, quo ad bella Domini vocamini. Viso et lecto libello supplice (ignorans, quo pacto illis ibi locorum nomen et statio mea innotuerit) steterunt comae, et vox faucibus haesit, laceratum gemuit cor, lancinata fuerunt intima viscera, et vix in me remansit spiritus, quo rectus starem, ne corruerem; Ingemui ad Jehovam, ne diutius tantam saevientium in fideles ferret crudelitatem: Jam octodecim ministri reformati, et quindecim confessionis augustanae Neapoli in triremibus catenis vincti, vitam miserrimam agentes detinentur, et crudeliter habentur, adeo, ut vel saxa ad commiserationem moveri possent, et ibidem *ibidem* (sic!) hi quindecim, in quorum redemptione strenue laboravimus expectabuntur. In illorum gratiam sors ita tulit. Nimirum quingenti milites caesareani Triestum pervenerant, mare Adriaticum traiecturi, cohortibus istis societas respublica Venetiana transitum denegavit illasque in terram deposuit, quimilitari licentiâ dispersae fuerunt; Soli Mÿstae compedibus vincti sunt retenti; Belli dux, in cuius erant potestate, illam pecuniae vim, quam in libello supplice videtis, in illorum redemptionem postulavit, dimisit huc Chirurgum suum Johannem Huldricum von Rothenbiel Bernâ oriundum, et unum ex Mÿstarum numero, qui pactam pecuniam quaererent.

Postquam igitur ad me cum libello supplice advolassent, statim coepi omnem moveri lapidem, ut miseris statim succurreretur, quia periculum erat in mora. Sudavi indefessè diu et noctu in tam sancto opere, et quamvis plurimae sese sisterent difficultates, cuncta, quae sese contra dabant, pervincerem, tandem apud mercatores teutonicos, et quidem confessionis augustanae, Dei nutu et gratia, tantum profeci, ut summa illa in miserorum ἀπολύτρωσιν numeraretur, quia temporis angustia (sic!) non permittebat, ut in Helvetiam, Belgium et aliorsum scriberemus. Hoc iam est, quod dicunt pii Dei timentes, et prompti isti mercatores, quoniam maior Mÿstarum reformatorum numerus, quam illorum qui confessionem augustanam sequuntur, non aequum esse ut illi soli tanto oneri succumbant, sed fas et jus requirere, ut undiquaque per omnes Ecclesias reformatas pecunia ad tam grande et pium opus colligatur, unde non solum illi redimantur, qui Neapoli in triremibus detinentur, sed etiam portio in eos refundatur, ne soli damnum recipiant; sese etiam tam promptè summam illam persolvisse, quia periculum evidentissimum erat

sperare sese tamen pios ubique reformatos in id laboratorios, ne illi soli totum hoc onus ferre cogantur. Hoc est quod volui et debui in amicum vestrum sinum deponere, quia scio ardorem charitatis genti vestrae virtutem esse vernaculam, quam et ego iuvenilibus annis, dum apud vos scientiarum fundamenta iacerem centies sum expertus, et ob quam me totum vobis debeo ad ultimum usque vitae halitum. Vobis volui ipsum autographum libelli supplicis mittere, ut maiorem faceret rei fidem, et quia omnes propria manu subscripsere. Urgete rem serio apud praepotentes dominationes Bernates et et per universam vestram inclytam Helvetiam, charitatis sedem; Urgete in Belgio, Anglia ubique, movete, quaeso, viriliter lacertos, nec opus est argumentis uti apud vos, qui ad opera charitatis non vergitis, quam pleno cursu ruitis; Mysteria ipsimet Venerabilem Vestrum conspectum subibunt. Quos ardenti charitati tanquam propria viscera commendo; mihi vero ob tam sanctum opus molestias vobis creanti pro innata vestra clementia ignoscite, et me quoque diu in hac statione protegere pergite; fausta quaeque Vobis et Vestris omnibus largiatur Pater luminum; Vos omnes, celeberrima orbis lumina summa animi demissione saluto, et persisto ad extremum usque halitum. Celeberrimorum Vestrorum nominum, virtutum, dignitatum cultor, amator, admirator assiduus

Nicolaus Zaffius

Venetiis Anno τῆς Χριστογονίας 1675 a 14 septembris.

Kivül: Viris venerabilibus, celeberrimis, clarissimis, doctissimis, Ecclesiae, scholaeque *Tigurinae*, pastoribus, lectoribus et professoribus maecenatibus, iugiter colendis Pacem ἀπὸ σοῦ ἐν σαρκὶ φανερωθέντος Θεοῦ apprecatur animitus. Nicolaus Zaffius Medicinae Doctor.

A Zürichi Staatsarchiv E. II. 456. jelzésű kézirat 813. lapján meglevő egykorú másolatról.

IX.

Velence, 1675 szept. 21. Dr. Zaffius Miklós a zürichi egyház lelkészeinek és az iskola tanárainak oltalmába ajánlja Masznyik Tóbiás és Simonides János magyar ág. ev. lelkészeket, kik üldözőik kezéből szerencsésen megszabadultak. Kéri őket, hogy úgy tartsák ezeket, mint a miéinket, s ne tegyenek köztük különbséget annyival inkább, mert mint láthatják ágostai vallású kereskedők voltak egyedül azok, a kik úgy a miéink, mint az övéik megszabadítására szívüket felnyitották, holott a mi vallásunkhoz tartozó kereskedők nem akarták a dolgot vállalni. Magukkal viszik a gályákon szenvedő 27 hitvalló kérelevelét, melyben sorsuk rajzolása után a svájci ref. szövetség

oltalmáért esedeznek, valamint egy másik, eredetileg magyar nyelven írt levélnek ¹⁾ latin fordítását is.

Denen Ehrwürdigen etc. Herren : den Dieneren der Kirchen und Schul Zürich ; seinen Hochgeehrten Herren und gönneren wünscht von dem Herrn Jesu, dem brunnen dess Heils, heil und wohlfahrt zu Seel und Leib Nicolaus Zaffius, Doctor der arzneij. Hochgeehrte Herren.

Denenselben hab ich vor 8 Tagen in einem mit schmerzen angefüllten schreiben einicher Ungarischer Kirchendieneren betrübten und ellenden Zustand ; demnach auch, was sich mit denjenigen, welcher wir von Triesto täglich gewärtig sind, zugetragen, zewüssen gemacht, und zugleich die eigenhändige deemütige bittschriff der übel zugerichteten und geängstigten Leuthen, welche von Triesto auss mich sogar bittlich um hülff ersuchen, übersendet ; samt einem bericht, welcher gestalten ich tag und nacht mit bitten, flehen und seüfzen mein möglichstes gethan, dass dise arme leuth möchten uf freien fuss kommen. So hab ich dannethin entdeckt, dass endlich ; nachdem die unsrige Kauf-Leuth auss Niderland nichts thun wollen ; einiche der Augspurgischen Confession zugethane Kauf Leuth zu mitleiden bewegt worden, und nunmehr über tausend Thaler zu erledigung der gefangnen dargeschossen : hierüber aber ; als ich neulich ange-deütet, billich sÿn vermeinen, dass zum wenigsten ein gewüsser antheil Ihnen anderstwo har widerum ersetzt werde, Besonderbahr, weil unter den Lediggemachten neun Reformirte und sechs der Augspurgischen Confession zugethane sich befinden. Inzwischen sind zwee derjenigen, welche zu Neapoli gefangen sizen, nach dem Sie von Gott auf eine ganz wunderbahre weis aus dem feürigen ofen erlediget worden, vor dreÿ tagen all hier ankommen, welche Eüch viler sachen berichten werden. Selbige sind also bald von hier verreiset, und werden über unser gebirg zu eüch hinaus kommen : übersende derselbigen nammen in beyligendem Zedelein, so mir von einem ehrlichen kaufman eingehändiget worden : und bitte hierüber ganz angelegenlich, dass Ihr Sie Eüch als ewer eigne seelen und Leben wollet anbefohlen sÿn lassen. Bearbeitet Eüch, dass Sie ewer Lüthselig- und gütigkeit, welche durch die gantze welt berhümt, und für andere Nationen aus, *bey* Eüch fürtreflich ist, reichlich fühlen. Es sind zwahr diese beide der Augspurgischen Confession beygethan. Aber ich ersuche euch um dess willen, welchen wir zu beiden theilen für unseren Erlöser erkennen, das Ihr Sie für die unsrige halten, und hier

¹⁾ Alistáli György szónyi lelkésznek gyülekezetéhez írt levelét érti.

keinen unterscheid machen wollet; fürnehmlich darum, weil ihr höret, dass Augspurgischer Confession beypflichtende Kaufleüth allein die ersten gewesen, welche sowol zu der unsrigen, als der Ihrigen erledigung ihr herz aufgeschlossen haben, da hingegen die unsrige sich der Sach nichts annehmen wollen. Auf beÿgefügtem schreiben werdet Ihr den ellenden Zustand derjenigen, welche annoch zu Neapoli in dem babylonischen feürofen enthalten sind, vernehmen können. Der Gott alles trosts verleihe Ihnen Bestendigkeit und Gedult! Es hat einer der mit verhaßteten dieses schreiben in ungarischer sprach an seine gehabte gemeind abgehen lassen; welches aber einer, so sich hier aufhaltet, und der übrigen erwartet, in's Latein übersezt hat: übersende es von seiner eignen hand geschrieben. Ich will dissmahlen die sach nicht verlängern, weill ich vor 8 tagen weitleuffig geschrieben. Befehle mich in tieffester Deemüthigkeit zu eweren gunsten, wünsche Eüch von Gott dem Herren alle gedeÿlichkeit und verbleibe biss an mein End

Meiner Hochgeehrten Herren werthalter
Nicolaus Zaffius

Venedig, den 21. September 1675.

Egykorú jegyzet rajta: Empfehlung für Masnicius und Simonides. Deutsche übersetzung.

A Zürichi Staatsarchiv E. II. 456. jelzésű kézirat 819. lapján levő egykorú német fordítás eredetijéről.

X.

Zürich, 1675 szept. 24. Waser Gáspár a főtemplom lelkésze, a többi templomok és iskolák szolgálóinak nevében jelenti a zürichi polgármesternek és tanácsnak, hogy 33 magyar lelkész gályarabságot szenved, Zaffius leveléből láthatják nyomorúságos állapotukat, az Isten szolgálóinak kibeszélhetetlen inségét. Nem kételkednek abban, hogy nagyon szívükre veszik, ha látják a sok száz dicső magyarországi elpusztított evang. gyülekezetnek a hű lelkipásztorok elrablása folytán bekövetkezett mostani nyomorúságos állapotját és az Isten sok szegény ártatlan szolgálóinak nagy inségét és nyomorúságait, melyek súlyosabbak, minthogy az oktan állatok is kibírhathánák.

Gnädiger Herr Burgermeister, Hochgeachte, Wol-Edle, Ehrenveste, Fromme, Fürsichtige, Weise, insonders Gnädige Hochehrende Herren und Väter.

Ehrwürdegen Weisheiten überreichen wir hiemit dasjenige, was von Herrn Doctor Nicolao Zaffio, von langer Zeit haro trüwen Diener der gläubigen zu Venedig, an uns gelanget, betreffend theils 33 Evangelische, worunter 18 Reformierte und 15. Lutherische,

Pfarrer auss Ungarn, welche dissmal zu Neapoli auf die Galeren geschmiedet, in eusserster trangsal ihr elendes leben zubringen : theils noch 15. andere auch Evangelische Ungarische, und darunter der meiste theil Reformierte Pfarrer, welche nach langwiriger harter gefangenschafft verwichnen Augstmonat gleichfals nacher Neapels auf die Galeren haben versendt werden sollen : aber durch wunderbare regierung Gottes, vermittelt einer namhaften Summa gelts, welche durch obgedachten Herrn Doctor Zaffen von den Evangelischen Kauffleuthen zu Venedig, mit vertröstung einicher von den Reformierten Ständen milter freygäbigkeit, erheblicher beÿsteür, aufgenommen worden, erlediget und auf freÿen fuss widerumb gestellet worden. Danahen dann Ehrwürdige Weisheit und vermittelst dero andere hohe Reformierte Ständ so wol zu erledigung der 33 armen in gröster dienstbarkeit begriffnen predicanten, alss zu einicher wider erstattung der von den Ehrlichen und Frommen Kauffleuthen aufgenommenen geltern umb Christenliches mitleiden und innigliche erbärmd ganz flehenlich und demütigst angesprochen und ersucht worden. Und wir wir (sic !) nicht zweiffen, es werde die betrachtung des armseligen Zustands so viler hundert herrlicher, dissmal durch beraubung der treüen seelenhirten Zerstoröten Evangelischen Gemeinden in Ungarn, wie auch die unaussprechlich grosse noth und trangsalen so viler armer unschuldigen Dieneren Gottes, welche härter alss die unvernünfftige thier selbst gehalten werden : Ehrwürdigen Weisheiten tieff zu herzen gehen : also bitten wir selbige gleichfalls von tiefestem eingrund unserer herzen, dass Sie nach beÿwohnender Weissheit und Christlicher freÿgebigkeit auf gute mittel bedacht seÿn wollen, Krafft welcher der armen leuthen grosses ellend umb etwas erleichteret werden möge : Weliches ohne Zweifel theils durch ein miltreiche beÿsteür, theils durch ein kräfttige aufmunterung anderer Reformierten hohen Ständen, wol in das werck gesezt werden könte. Der Allerschöste, der beÿ diesem anlaass unser gemeines in solichem ruhigem Zustand begriffenes liebes Vatterland gleichsam auf die prob sezet; wölle Ehrwürdige Weisheit rathschläg von oben herab segnen zu seines Hochheiligen Nammens Ehr, der armen betregten Kirchen Christi herzlabendem trost, und dero unsterblichem ruhm und wolfahrt. Begeben den 14/24. Sept. 1675.

Ehrwürdigen Weisheiten Gehorsammer und Getreüwer Diener der Kirchen und Schul allhie und in deren nammen
Caspar Waser Pfarrer Zürich.

A Zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kézirat kötet 63. lapján levő eredetiről.

Közli : THURY ETELE.

OPULI LÁSZLÓ HERCEG
NÁDORISPÁNI ÉS EZT MEGELŐZŐ TARTÓZKODÁSI
HELYEI.

(1363. július 14-től 1372. október 10-ig.)

Év	Nap	Hely	Kütfő
1363.	július 14.	Opol	Cod. dipl. Silesiae, VI. 7.
1365.	október 23.	Prága	Anjouk. dipl. Eml. II. 642.
»	november 20.	Buda	Regesta Imperii VIII. 4227.
»	december 20.	Visgrád	Fejér, CD. IX/III. 537.
1366.	februárius 27.	Buda	Fejér, CD. IX/III. 538.
»	március 23.	Prága	Fejér, CD. IX/III. 538.
»	április 10.	Opol	Bécsi cs. és kir. udv. levél- tár, Rep. XII.
»	május 23.	Pécs	Zalai Okltár, II. 9.
1367.	januárius 8.	Mórichida (Györm.)	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	januárius 15.	Ipoly- Damásd	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	március 26.	Prága	Cod. dipl. Siles. VI. 9.
»	május 1.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 10.
»	május 8.	Visegrád	M(agyar) O(rszágos) D(iplomaciai) L(evél- tár), 5556. szám. — M. N. Múzeum, Hanvay, Mariássy, Kállay levél- tár. — Magy. Tört. Tár, IX. 32.
»	május 12.	Visegrád	M. O. D. L. 5565.
»	június 8.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 331.
»	október 13.	Visegrád	M. O. D. L. 5610. — Zichy Okmt. III. 336.
»	október 25.	Visegrád	M. O. D. L. 5364. 5437.
»	december 4.	Sárvár	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
1368.	januárius 20.	Visegrád	M. O. D. L. 5643.
»	januárius 24.	Visegrád	M. O. D. L. 5645. 5646.

Év	Nap	Hely	Kütfő
1368.	februárus 6.	Visegrád	M. N. Múzeum, Kapy ltár.
»	februárus 17.	Buda	M. Tört. Tár, IX. 122.
»	március 8.	Visegrád	Zichy Okm. III. 348.
»	március 13.	Sz.-Erzsébet-falu	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	április 27.	Mándhida	M. N. Múzeum törzs- anyaga. Zalai Oklt. II. 16.
»	május 5.	Mándhida	Zalai Oklt. II. 17.
»	május 8.	Apáca- Vásárhely(?)	Sz.-Benedekr. Története, VIII. 381.
»	május 8.	Mándhida (?)	M. O. D. L. 5655.
»	május 8.	Visegrád	M. O. D. L. 5656. — M. N. Múzeum törzs- anyaga. ¹
»	május 18.	Apáca- (Somlyó-) Vásárhely (?)	M. N. Múzeum. Thaly-levt.
»	május 20.	Visegrád	M. O. D. L. 5638.
»	május 21.	Székes Fehérvár ²	Zichy Okmt. III. 349.
»	június 1.	Visegrád	Hazai Oklt. 283.
»	június 11.	Visegrád	M. O. D. L. 5676.
»	június 20.	Somogyvár ³	M. N. Múzeum, Mariássy ltár. — Fejér, CD. IX/IV., 150.
»	június 21.	Somogyvár	M. N. Múzeum, Mariássy ltár.
»	július 3.	Nagyfalu (Baranya várm.)	Zichy Okmt. III. 355.
»	július 8.	Visegrád	M. O. D. L. 31317. — Hazai Oklt. 285. — Károlyi Oklt. I. 292.

¹⁾ E három, május 8-iki adatban tévedés csúszott be. A visegrádi a legbiztosabbnak látszik.

²⁾ Ahol május 15-től tart közgyűlést, közben Visegrádra rándulhatott.

³⁾ Közgyűlést tart június 14-től.

Év	Nap	Hely	Kútfő
1368.	július 9.	Nagyfalu	M. N. Múzeum, Tallián ltár. — Zichy Okmt. III. 356.
»	július 10.	Nagyfalu	Zichy Okmt. III. 357.
»	július 12.	Nagyfalu	M. N. Múzeum, Jeszenák ltár.
»	július 13.	Visegrád	M. O. D. L. 26740.
»	augusztus 1.	Visegrád	M. O. D. L. 5637.
»	augusztus 1.	Szentpál (Szerém várm.)	Hazai Okmt. VII. 412.
»	augusztus 8.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 349. 358. — M. N. Múzeum, Kapy ltár.
»	augusztus 10.	Kwnsberg (= Königsberg, Ujbánya.)	M. O. D. L. 5687.
»	augusztus 15.	Bács	M. N. Múzeum törzsanyaga.
»	augusztus 16.	Bodrog ¹	Zichy Okmt. V. 116.
»	augusztus 21.	Bodrog	M. O. D. L. 5693.
»	augusztus 22.	Bodrog	Zichy Okmt. V. 116.
»	augusztus 24.	Bodrog	Zichy Okmt. III. 359.
»	augusztus 25.	Bodrog	M. O. D. L. 5528.
»	szeptember 2.	Visegrád	M. N. Múzeum, Dancs ltár.
»	október 9.	Visegrád	M. O. D. L. 5706.
»	október 13.	Visegrád	Sztáray Oklt. I. 310. — M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	október 29.	Visegrád	M. N. Múzeum, Szily ltár.
»	november 8.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 671.
»	december 13.	Visegrád	Sz.-Benedekrend története VIII. 383.
1369.	januárius 20.	Visegrád	M. O. D. L. 5718.
»	februárius 16.	Buda	M. O. D. L. 5788.

¹⁾ A Bodrog vármegye részére tartott közgyűlés kezdete.

Év	Nap	Hely	Kútfő
1369.	februárus 28.	Visegrád	M. O. D. L. 5787. — Fejér, CD. IX/IV. 202. — M. N. Múzeum törzsanyaga.
»	április 3.	Buda	Soproni Oklt. I. 383.
»	április 22.	Buda	M. O. D. L. 5730.
»	szeptember 2.	(Balassa) Gyarmat	M. O. D. L. 28086.
»	szeptember 4.	Gyarmat	M. O. D. L. 28920.
»	szept. 12.	Bars	M. N. Múzeum, b. Med- nyánszky Dénes letéte- ménye. — Fehér, CD. IX/IV. 306.
»	szept. 17.	Bars	Zichy Okmt. III. 375.
»	szept. 20.	Bars	M. N. Múzeum, Forgách ltár.
»	szept. 21.	Bars	Zichy Okmt. III. 372.
»	szept. 26.	Visegrád	Fejér, CD. IX/VII. 287.
»	október 11.	Visegrád	Sztáray Oklt. I. 358.
»	október 12.	Visegrád	M. N. Múzeum, Soós ltár.
»	november 25.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 384.
1370.	januárus 1.	Visegrád	Sztáray Oklt. I. 361.
»	januárus eleje.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 412. 413.
»	januárus 13.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 387.
»	januárus 19.	Visegrád	M. N. Múzeum, b. Med- nyánszky Dénes letéte- ménye.
»	februárus 24.	Buda	M. O. D. L. 5824. 33674.
»	március 11.	Visegrád	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	március 17.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 1312.
»	április 1.	Visegrád	M. N. Múzeum, Motesicz- ky ltár.
»	április 7.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 305.
»	április 22.	Visegrád	Zichy Okmt. 396.
»	május 8.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 397. — Sztáray Oklt. I. 363. — M. N. Múzeum, Kállay ltár.

Év	Nap	Hely	Kútfő
1370.	június 2.	Visegrád	M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	június 5.	Verpelét ¹⁾	Fejér, CD. IX/IV. 314.
»	június 12.	Verpelét	Fejér, CD. IX/IV. 315.
»	június 24.	Mező-Somlyó	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	július 1.	Szántó	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	július 5.	Visegrád	M. O. D. L. 5855.
»	július 6.	Várad	M. O. D. L. 30667.
»	július 8.	Visegrád	M. O. D. L. 5857. — M. N. Múzeum, Kállay ltár. ²⁾
»	július 8.	Szatmár. (A Szatmár és Ugocsa vár- megyék ré- szére tartott közgyűlés kezdete)	Fejér, CD. IX/IV. 315.
»	július 17.	Szatmár	M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	július 18.	Szatmár	Zichy Okmt. IV. 635. — Károlyi Oklt. I. 315.
»	július 20.	Szatmár	M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	július 29.	Kárász. (A Bereg és Szabolcs v.- megyék ré- szére tartott közgyűlés kezdete)	Zichy Okmt. III. 400.
»	augusztus 3.	Kárász	Zichy Okmt. III. 400. — M. N. Múzeum, Kállay ltár.

¹⁾ A hevesujvármegyei közgyűlés kezdete.

²⁾ Minthogy e levelet Lackfi Imre erdélyi vajda pecsételte, talán a nádor már nem is volt Visegrádon.

Év	Nap	Hely	Kútfő
1370.	augusztus 4.	Kárász	M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	augusztus 4.	Mező-Somlyó (?)	M. O. D. L. 5860.
»	augusztus 5.	Kárász	M. O. D. L. 5861. — M. N. Múzeum, Kállay és gr. Bethlen Bálint ltár.
»	augusztus 6.	Kárász	Zichy Okmt. III. 401.
»	augusztus 7.	Kárász	Zichy Okmt. III. 403. — M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	aug. 10. ¹⁾	Patak	M. O. D. L. 5862.
»	augusztus 11.	Patak	Sztáray Oklt. I. 366.
»	augusztus 12.	Patak	M. N. Múzeum, Kende ltár.
»	augusztus 12.	Mező-Somlyó (?)	M. N. Múzeum törzsanyaga.
»	augusztus 14.	Patak	M. N. Múzeum, Móriássy ltár.
»	augusztus 16.	Patak	M. N. Múzeum törzsanyaga.
»	augusztus 19.	Patak	Sztáray Oklt. I. 369.
»	augusztus 22.	Kassa. (Abauj és Sáros vármegyék közgyűlésének kezdete)	Fejér, CD. IX/IV. 252. 313.
»	augusztus 23.	Patak	Zichy Okmt. III. 404.
»	augusztus 24.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 285.
»	augusztus 29.	Kassa	M. N. Múzeum, Móriássy ltár.
»	augusztus 30.	Kassa	M. O. D. L. 5871. — M. N. Múzeum, Móriássy ltár.
»	szeptember 2.	Kassa	M. N. Múzeum, Móriássy ltár. — Fejér, CD. IX IV. 313.

¹⁾ A közgyűlés Ungvárm. részére aug. 5. kezdődött.

Év	Nap	Hely	Kútfő
1370.	szept. 11.	Bars. (A hasonnevű v.-megye részére tartott közgyűlés kezdete)	Fejér, CD. IX/IV. 305.
»	szept. 22.	Visegrád	Zichy Okmt. 406. 407.
»	október 5.	Buda	Károlyi Okt. I. 320.
»	október 7.	Tornyallya	M. N. Múzeum, Hanvay ltár.
»	október 9.	Tornyallya	M. N. Múzeum, Hanvay ltár.
»	október 10.	Tornyallya	M. N. Múzeum, Hanvay ltár.
»	október 13.	Visegrád	Sztáray Oklt. I. 370. — Zichy Okmt. III. 408. 410. — Fejér, CD. IX/IV. 303.
»	október 20.	(Szepes-) Váralja	M. N. Múzeum töredékes okirata, mely, úgy lehet, 1371-ben kelt.
»	november 1.	Szepeshely	M. N. Múzeum, Mariássy ltár. — Fejér, CD. IX/IV. 316.
»	november 2.	Visegrád ¹⁾	M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	november 7.	Krakó	Czarnkovi János Sommersbergnél: Siles. rerum Scriptores, II. 10.
»	november 25.	Krakó	M. O. D. L. 5892.
»	december 18.	Visegrád	M. O. D. L. 2764. 5893. 5894.
»	december 25.	Visegrád	M. N. Múzeum, Kállay ltár.

¹⁾ Minthogy a nádornak Kázmér lengyel király súlyos betegsége miatt sietve kellett elutaznia, a levél hitelesítését Lackfi Imre erdélyi vajdára bízta, mint mondja: Presentem autem absentibus sigillis nostris propriis, sigillo domini Emerici voyvode Transsylvanie fecimus consignari.

Év	Nap	Hely	Kútfő
1371.	januáriu 8.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 316.
»	januáriu 10.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 415.
»	januáriu 20.	Visegrád	Károlyi Oklt. I. 321. — M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	februáriu 1.	Visegrád	Sztáray Oklt. I. 373.
»	februáriu 7.	Visegrád	Sztáray Oklt. I. 375.
»	februáriu 8.	Visegrád	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	márciu 5.	Visegrád	M. O. D. L. 5912.
»	május 8.	Visegrád	M. O. D. L. 5929. 5930. — Zichy Okmt. III. 422. — Sztáray Oklt. I. 377. 383.
»	május 12.	Visegrád	M. O. D. L. 4143. 5935. — Sztáray Oklt. I. 378.
»	május 14.	Visegrád	M. O. D. L. 5937.
»	május 20.	Visegrád	M. O. D. L. 28075.
»	május 24.	Visegrád	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	május 28. ¹⁾	Verpelét	Fejér, CD. IX/IV. 314.
»	május 31.	Visegrád	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	júniu 7.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 424.
»	júniu 11.	Verpelét	Fejér, CD. IX/IV. 314.
»	júniu 11.	Visegrád	Sztáray Oklt. I. 38.
»	júniu 14.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 424.
»	júniu 18.	Visegrád	M. N. Múzeum, Soós ltár.
»	júniu 30. ²⁾	Sz.-Fehérvár	M. N. Múzeum törzs- anyaga. — Fejér, CD. IX/IV. 372.
»	júliu 13.	Sz.-Fehérvár	Fejér, CD. IX IV. 372. 449.
»	júliu 22.	Visegrád	M. N. Múzeum, Kállay lt.
»	augusztu 8.	Visegrád	M. N. Múzeum, Kállay ltár. — Zichy Okmt. III. 431. 432.

¹⁾ Közgyűlés kezdete Heves- és Ujvármegyék részére.

²⁾ A közgyűlés kezdete.

Év	Nap	Hely	Kútfő
1371.	augusztus 22.	Kassa	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	szept. 21.	Forró	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	szept. 22.	Visegrád	M. O. D. L. 5962.
»	szept. 26.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 439.
»	szept. 27.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 433.
»	október 13.	Visegrád	M. O. D. L. 5965. 31328. — Zichy Okmt. III. 422. 435—438. — Sztáray Oklt. I. 386.
»	október 18.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 374.
»	november 3.	Visegrád	M. O. D. L. 5964.
1372.	januáriu 20.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 449.
»	januáriu 21.	Visegrád	Fejér, CD. IX/VII. 331. 332.
»	januáriu 24.	Visegrád	M. O. D. L. 6001.
»	januáriu 25.	Visegrád	Fejér, IX/IV. 456.
»	januáriu 27.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 445.
»	januáriu 28.	Visegrád	Fejér, CD. IX/IV. 471.
»	januáriu 30.	Visegrád	M. O. D. L. 29433. — Fejér, CD. IX/IV. 452.
»	februáriu 5.	Visegrád	Zichy Okmt. 447.448.
»	februáriu 7.	Visegrád	M. N. Múzeum, Luka ltár.
»	február 18. (?)	Visegrád	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	februáriu 20.	Buda	Fejér, CD. IX/IV. 390.
»	márciu 4.	Visegrád	M. N. Múzeum, Kállay ltár.
»	márciu 13.	Visegrád	M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	márciu 14.	Boroszló	Regest. Imp. VIII. 5025.
»	márciu 15.	Boroszló	A bécsi cs. és kir. udvari ltár, Rep. 12. — Grün- hagen u. Markgraf: Lehns u. Besitzurkun- den, II. 309.

Év	Nap	Hely	Kütfő
1372.	március 17.	Olsna (= Olsin, Szilézia)	Sommersberg: Siles. re- rum Script. I. 888.
»	március 21.	Prága	Veitmili Beness, 415.
»	március 28.	Prága	Veitmili Beness, 415.
»	április 22.	Buda	Hazai Okmt. III. 192. M. N. Múzeum törzs- anyaga.
»	május 3.	Visegrád	Zichy Okmt. 458—462.
»	május 7—10.	Buda	Fejér, CD. IX IV. 391.
»	május 8.	Visegrád	Zichy Okmt. III. 463—5. 467. — Sztáray Oklt. I. 390. — M. N. Mú- zeum, Kisfaludi ltár.
»	május 8.	Gömör (?)	M. O. D. L. 6018.
»	május 12.	Visegrád	M. O. D. L. 6024.
»	május 14.	Kárász	M. O. D. L. 24684.
»	május 16.	Visegrád	Fejér, CD. IX/VII, 323.
»	május 19.	Verpelét	Fejér, CD. IX/IV. 571.
»	május 22.	Visegrád	M. N. Múzeum, Becsky ltár.
»	május 24.	Visegrád	M. O. D. L. 6028. 742.
»	május 26.	Verpelét	M. O. D. L. 26563. 28091.
»	május 28.	Verpelét	M. N. Múzeum, Rhédey ltár.
»	június 7.	(Balassa-) Gyarmat	Fejér, CD. IX/VII. 3·7. — M. O. D. L. 6030.
»	június 10.	Visegrád	Fejér, XI/VII. 374.
»	június 14.	Gyarmat	M. N. Múzeum, Balassa ltár. — Károlyi Oklt. I. 336.
»	június 28.	Bars	Fejér, CD. IX/IV. 454.
»	június 28.	Székes- Fehérvár	Fejér, CD. IX/IV. 449. ¹⁾
»	július 5.	Székes- Fehérvár	Fejér, CD. IX/IV. 451.
»	július 6.	Bars	M. N. Múzeum, Forgách ltár.

¹⁾ A közgyűlés kezdete Fehér vármegye részére.

Év	Nap	Hely	Kútfő
1372.	július 26.	Mándhida ¹⁾	Zalai Oklt. II. 53.
»	augusztus 3.	Mándhida	M. O. D. L. 6042.
»	augusztus 4.	Mándhida	M. O. D. L. 6043.
»	augusztus 6.	Mándhida	M. O. D. L. 6045. 6052. — Zalai Oklt. II. 54.
»	augusztus 16.	Nyitra	M. O. D. L. 6051.
»	augusztus 18.	Nyitra	M. O. D. L. 32267.
»	október 10.	Kapos ²⁾	M. N. Múzeum, Kende- ltár.

Közli: PÓR ANTAL.

SZÉKELY OKLEVELEK A XVI. SZÁZADBÓL.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

1.

Vargyasi Daniel Péter a szentpáli halastóban levő részét tíz forintért elzálogosítja Antal dersi plébános előtt Kornis Miklósnak. Bögöz, 1525.

Nos *Anthoni*us plebanus de Ders autoritate apostolica notarius publicus et tabellio-juratus universis et singulis, praesentes literas nostras visuris lecturis pariter et audituris salutem et orationes in domino devotas. Memoriae commendamus. Quod nobilis et egregius Petrus *Dane* (így Daniel helyett!) de Vargyas tactas necessitate quadam, totalem portionem piscinae in territorio *Senthpal* adjacentem in florenos decem nobili et egregio domino Nicolao *Kornis* ad festum nativitatis domini usque impignoravit, tali autem sub conditione et ordinatione, quod si idem nobilis Petrus *Dane* supradictus illos florenos praenominatos ad terminum praefixum solvere non posset, extunc eo facto egregius dominus Nicolaus *Kornis* primam piscationem totalem portionis ejusdem Petri *Dane* jam dicti habeat atque assummat et insuper idem egregius dominus Nicolaus *Kornis* portionem praedictam illius tamdiu impignus habeat ipsimetque occupat, donec eidem exponens nobilis Petrus *Dane* jam sepefatus plenariam de et

¹⁾ A közgyűlés kezdete Zala vármegye részére.

²⁾ Utószor említettik mint nádor.

super florenos X fecerit solutionem, atque satisfactionem, vigore et testimonio harum nostrarum litterarum mediante, praesentibus ibidem nobilibus et egregiis dominis Francisco *Pethki* et Francisco *Kathay* et Paulo *Bethlen*. Datum in Begez, tempore sedis iudicarie anno domini 1525.

Kívül későbbi írással : Szent Pali tóru.

(Eredetije papiron, szöveg alatt zöld viaszba nyomott, papirral borított gyűrűs pecséttel a Nemz. Múzeumban őrzött gróf Rhédey cs. levéltárában.)

2.

Majláth Istvan erdélyi vajda és székelyek ispánja bizonyáglevelé, hogy előtte vargyasi Daniel Ferencz a maga és huga Dorottya részét a Homoródszentpál határában fekvő Zelke nevű halastóban kétszáz arany forintért eladta szentpáli Kornis Miklósnak. Kőhalom 1535 június 1.

Mű *Majlat* István erdélyi vajda és székeleknek ispánja etc. adgyuk emlékezetre mindenek ez levelünknek rendiben, hogy az vitézlő és gyorsaságos vargyasi *Daniel* Miklós fia *Ferenc*, minden terheket és nehézségeket az ő test szerint való atyafiának nemes *Duruttyának*, kivel egy és minden egyéb vér szerint való atyafiainak és sógorinak s rokoninak mindeneket ő magára vevén, mű előttünk személy szerint lévén, szabad jó akarattya szerint vallást tőn és minékünk ilyen renddel adá előnkbe. Miképpen ő magában eszesen eleve meggondolván, éppen az ő *Zelke* nevű halastóban levő részét, mely az *Zenth Páli* határban Udvarhelyszékben vagyon, ki őtet őstre illette, ugyanazon szentpáli vitézlő *Kornis* Miklósnak kétszáz arany forintért, éppen (az mint mondá) ő tőle immár felvévén, atta és irta volna örökös-képpen meghihatatlanul tartani, élni és bírni. Semmi igazságát, tulajdonságát és úraságát sem magának, sem maradváinak abban nem tartaná, de minden az ő igazságát és minden ő igazságának és uraságának tulajdonságát, mely ő néki abban lehetne, mind magát s mind maradváit ezután akármilyen formán reméllené, hogy illetné, az feljül megmondott *Kornis* Miklósnak és minden örökösinek, teljes igazsággal és hasznával atta volna. Mindazáltal az megmondott *Daniel* *Ferenc* mentséget magára vevén, hogy az megjegyzett *Kornis* Miklóst, az ő feljül megirt *Zelke* nevű helyben levő tavának békességes uraságában minden törvény szerint való háborgatók ellen ezután minden üdőben megmentené, által-mazná, tartaná tulajdon munkái és költségei által. Sőt adta és irta minden ő igazságát és uraságát mű előttünk ez mű levelünk-

nek ereje és bizonyysága által. Kelt Köhalomban, Urnapja után hatodik nap, ezeröttszáz harminczötben.¹⁾

(XVII. sz. másolat u. o.)

3.

*Kornis Mihályné Barcsai Bcrbála végrendelete Erdőszentgyörgy.
1554. szept. 21.*

Ego Barbara *Barchay* viva voce tale facio et condo testamentum ob amorem, quo erga dominum et maritum meum egregium Michael *Kornis* afficior. Lego eidem domum meam nobilitarem in possessione *Erdew Zenthgyergyin*²⁾ in terra Siculicale et sede Maros existente habitam, cum omnibus ejusdem tam in praedicta possessione, quam campo habitis, utilitatibus, et haereditatibus puta terris arabilibus, foenetis, molendinis, molendinorum locis sylvis ac quibuslibet haereditatibus et portinentiis ad dictam domum nobilitarem spectantibus et pertinere debentibus. Item primipilatum ubicumque existentem ac quocumque nomine vocitatum, qui ad dictam domum partinisset et nunc pertineret. Quod si quispiam etiam fratrum meorum praefatum dominum et maritum meum propterea juridice requireret et inquireret, extunc prius mille florenos teneatur, et sic consequi possit. Si vero dictum dominum et maritum meum mori contingerit, eodem domo, omnia praedicta genitori domini mei majori domino, videlicet Nicolao *Kornis* lego et relinquo. Item medietatem piscinae *Bandy*³⁾ dictae eidem domino meo lego. Item portiones meas possessionarias in possessionibus *Fylethelke*, et *Egresthew*⁴⁾ in comitatu de Kykellew existente habitas, per eundem dominum meum redemptas, ab his, quibus impignorate fuerant eidem domino meo lege. Item domum *Bandy* lego dominae matri meae et medietatem piscinae, item vestimenta, per dominam matrem disposita, vaccas, tres juvenas quattuor, ex ovibus et porcis illam portionem quae ab ipsis manserat, eidem lego. Item domum *Bandy*, quam dominae matri meae legavi, si ipsam mori contingerit, relinquo ad domum meam de *Zenthgyewrgy*, ne alienetur ab ea. Item liberorum dominae matris, idem dominus et maritus meus sit tutor et eorum onera habeat. Manu meo sigillavi has litteras; acta sunt praesentibus

¹⁾ Megvan latinul is ugyanott, de annak keltezése: »feria sexta post octavam festi sacratissimi Corporis Christi.« (jún. 8.)

²⁾ Erdőszentgyörgy Maros-Tordamegyében.

³⁾ Mezóbánd Maros-Tordamegyében.

⁴⁾ Fületelke és Egrestó Kis-Küküllő megyében.

ibidem Georgio Byro, Mattheo Wadassy, Joanne Zabo, Andreae Halmagy, Anthonio Thoth, Joanne Literato de Elekes, Stephano Lukach de Wadassy. Scriptae in festo beati Matthei; anno domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto. Joannes Literatus rector scholae in Zenthgyeörgy.

(I. Ferdinánd 1554. decz. 8. átiratában u. o.)

4.

Szentiváni Kendy Ferencz és Ruszkai Dobó István erdélyi vajdák és székely ispánok erdőszentgyörgyi Barcsay Boldizsárnak, ki fiutód nélkül halt el és birtokai a koronára szállottak, Fületelkén Küküllő-, és Bazédon Tordamegyében levő részjogait Szentpáli Kornis Miklós-nak adományozzák. Váralja 1554. szept. 26.

Nos Franciscus *Kendy* de Zenthivan, ac Stephanus *Dobo* de Ruszka, Wajvodae Transilvanienses et Siculorum comites etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis; quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitis egregi et agilis Nicolai *Kornis* de Zenthpal, quae ipse sacrae in primis regni Hungariae Coronae, deinde majestati regiae et nobis pro locorum et temporum varietate cum summa sumptitudine fidelitatis constantia impendit et exhibuit: totales portiones possessionarias in possessionibus *Fewlethelke* in *Kykellew* ac *Bazed* ¹⁾ in Tordensi comitatibus existentibus habitas, quae egregii et agilis quondam Balthasaris *Barchay de Erdew Zenthgyergy* praefuissent, sed per mortem et defectum seminis ejusdem Balthasaris *Barchay* ad sacram dicti regni Hungariae legem et consuetudinem rite legitime devolutae esse perhibentur et redactae. Simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis, quibuslibet terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, pratis, pascuis, foenetis, campis, silvis nemoribus, rubetis, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorum locis, generaliter quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus praemissisque sit et praefectus et stantibus et se habentibus memorato Nicolai *Kornis*, ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis dedimus. donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus, jure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, possidendas pariter et habendas, salvo jure alieno. Harum nostrarum vigore et testi-

¹⁾ Bazéd, ma Maros-Tordamegyében.

monio literarum mediante. Datum in Warallya feria quarta proxima ante festum beati Michaelis archangelis, anno domini millesimo quingentesimo, quinquagesimo, quarto.

(P. H.)

(P. H.)

Kívül XVIII-ik sz. írással: Kendy Ferencz és Dobó István Cornis Miklósnak per defectum seminis Balthasaris Barchiai adott donatiójuk super portionibus possessionariis Fületelke et Bözöd (*így Bazéd helyett!*)

(Eredetije papiron u. o.)

5.

A gyulafejevári káptalan átírja és magyar eredetiről latinra fordítja Barcsay Borbála Kornis Mihályné végrendeletét. Gyulafejevár 1554. nov. 12.

Nos capitulum ecclesiae Albensis Transsilvaniae memoriae commendamus per praesentes, quod agilis Laurentius *Kys* servitor egregy Michaelis *Kornys*, nomine et in persona dicti domini sui, nostram veniens praesentiam, exhibuit et praesentavit nobis quasdam tabulas testamenti generosae quondam dominae *Barbarae Barchay*, alias consortis dicti Michaelis *Kornys* hungarico idimate scriptas et sigillo annullari eiusdem dominae caera viridi ab infra impresse munitas, petens nos debita cum instantia ut easdem in latinam linguam translatas, litteris nostris transumi et transcribi facere dignaremur; quarum sensus talis est. *Ego Barbara Barchay* stb. (*ld. Barcsay Borbálának 1554. szept. 21. végrendeletét*). Nos igitur justis ac legitimis petitionibus ejusdem Laurenty *Kys*, gratum praebente assensum, easdem litteras sanas siquidem et illaesas, non viciatas, non abrasas, nec cancellatas, de hungarico idiomate per nos ad sensum translatas sine diminutione et augmento ac variatione aliquali, praesentibus litteris nostris testimonialibus inseri et transsumi facientes, transsumptumque earundem dicto Michaeli *Kornys* juris uberiozem ad cautelam duximus concedentes communi justitia et aequitate suadente. Datum feria secunda post festum beati Martini episcopi, anno domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo quarto.

(Eredetije I. Ferdinánd 1554. decz. 8-iki átiratában u. o.)

6.

I. Ferdinánd átírja és megerősíti a gyulafejevári káptalan oklevelét, melyben az Kornis Mihályné Barcsay Borbála végrendeletét hitelesítette. Bécs, 1554. decz. 8.

Nos Ferdiandus divina favente clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Ramae, Serviae, Galitiae, Lodomeriae, Comaniae, Bulgariaeque etc. rex, semper Augustus, infans Hispaniarum, archidux Austriae, dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae Marchio-Moraviae, dux Luxemburgae, stb. stb. memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod pro parte et in persona fidelis nostri egregy Michaelis Kornis exhibitae sunt nobis et praesentatae quaedam literae capituli ecclesiae Albensis Transsylvanae in simplici papiro patenter confectae, sigilloque ejusdem a tergo impressivae communitae, continentis in se transsumptivae tabulas quasdam testamenti generosae quondam dominae Barbarae *Barchay* alias consortis Michaelis Kornys, quibus mediantibus eadem domina Barbara certam et ultimam de universis suis bonis dispositionem fecisse dinoscebatur, tenore infrascripti. Supplicatum itaque exitio itaque (*sic!*) majestati nostrae pro parte dicti Michaelis Kornys humiliter quatenus easdem literas ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentes, literisque nostris inseri et inscribi facientes approbare, roboratare ratificareque, ac pro praenominato Michaelis Kornys, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis innovantibus perpetuo valituras gratiose confirmare dignemur. Quarum quidem litterarum tenor talis est: *Nos Capitulum stb. (ld. a gyulafejevári káptalannak 1554. nov 12-én kelt átiratát.)*

Nos itaque humillima supplicatione pro parte praenominati Michaelis Kornys nostrae modo quo supra porrecta majestati regia benignitate exaudita et clementer admissa praescriptas litteras capituli ecclesiae Albensis, non abrasas, non cancellatas sed omni prorsus vitio ac suspicione carentes, praesentibusque literis nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quod omnes earum continentias, clausulas et articulos, eatenus, quatenus, eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur ratas, gratas et accepta habentes approbavimus, roboravimus, ratificavimus, ac pro parte Michaelis Kornys innovante valituras gratiose confirmavimus, imo acceptamus, approbamus, roboramus, gratificamusque et confirmamus, salvis juris alienis, harum nostrarum quibus

secretum sigillum nostrum, quo ut rex Hungariae utimur, est appensum vigore et testimonio literarum.

Datum per manus reverendissimi in Christo patris domini Nicolai Oláhi archiepiscopi ecclesiae Strigoniensis, locique ejusdem perpetui comitis, primatis Hungariae, sancti sedis Apostolicae legati nati, summi secretary, cancellary ac consiliary nostri fidelis nobis syncere dilecti, in civitate nostra Vienna, Austriae, octavo die mensis decembris anno domini millesimo quingentesimo, quinquagesimo, quarto, regnorum nostrorum romanorum vigesimo quarto, aliorum vero vigesimo octavo

Ferdinandus m. p.

Nicolaus Olahus
Strigoniensis archiepiscopus m. p.

Kíwül: Barcsai Borbála testamentumáról consensusa Ferdinándnak, az mint kötötte örökbe urának Kornis Mihálynak a Kornis Miklós fiának Erdő Sz.-Györgyöt, Filetelkét, Egrestöt jure perpetuo, úgy hogy ha valaki törvénnel keresné az ő holta után pecunis posuit nisi, deposita flor. 1000. summa. Dabantur Viennae 1548. X-bris.

(Eredetije pergamenen, a függő pecsét leszakadt u. o.)

7.

Petrovics Péter nyugtája ezerszáznyolczvan forintól, melyet Maros és Udvarhelyszék hátralékos adóiból Kornis Miklós és Erdélyi István neki lefizettek. Kolozsvár 1554 aug. 17.

Nos Petrus *Pettrwytty* de Swraklyn comes ac suarum majestatum locumtenens etc., damus promemoria: quod egregy domini Nicolaus *Kornis* et Stephanus *Erdely* ex diversis restantys siculicalibus anni praesentis sedium *Udvarhely* et *Maros* manibus nostris assignaverant florenos mille centum et octoginta, de quibus cosque quittos et expeditos reddemus et pronunciamus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Colosvary, feria secunda proxima post festum assumptionis beatae Mariae virginis, anno domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo, quarto.

(Eredetije papiron u. o.)

8.

Mosdossy Ambrus főhaszonbérelő nyugtája a Mihályfi Tamás által különböző dézsmákért fizetett összegekről. 1560. április 24.

1560. ipso die Georgii agili et egregio domino Thomae *Myhallfy* duae quartae possessionis *Fwletelke* sua solita arenda vendita est, qui pro medietate solvit florenos decem et quatuor, super quibus solutis eum quittum et expeditum facimus. Item in *Korogh* et *Zenth Marton* ¹⁾ duae quartae etiam arendatae, demptis apibus et agnellis, qui simili modo pro medietate solvit florenos quinque harum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Albae. ²⁾ Item dacione (*sic!*) mediae quartae possessionis *Kyz Zeoleos* solvit florenos quatuor et denarios quinquaginta. Item pro alia media quarta relictam (*sic!*) *Ladizlai Kemyn* emptam per contradictionem deposuit similiter florenos quatuor et denarios quinquaginta. Ambrosius Mosdossy arendatorius d. t.

(Az alább következő átiratból).

9.

II. János választott király a szentpáli Kornis Mihály és Ferenc és Mihályfy Tamás közötti perből kifolyólag átírja Mosdossy Ambrus nyugtáját. Gyulafejérvár 1560. szept. 29.

Nos Joannes secundus dei gratia electus rex Hungariae, Dalmatiae Croatiae etc. damus pro memoria, quod sabbatho proximo ante festum beati Michaelis archangeli, instante scilicet termino celebrationis iuditionem festi nativitatis beatissimae virginis Mariae, ad quem videlicet terminum universae causae fidelium nostrorum dominorum siculorum ab obitu serenissimi condam principis et domini Joannis eadem dei gratia regis Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Genitoris nostri observandissimae memoriae ex edicto nostro adiudicari ⁴⁾ solitae generaliter fuerant prorogatae; — nobis una cum nonnullis dominis magistroque nostro prothonotario et potioribus siculis sedis scilicet nostrae iudicariae juratis assessoribus pro faciendo causan(tibus) moderativo iudicio in ipsa sede nostra iudiciaria, pro tribunali sedentes; Joannes *Hoggyay* pro egregiis et agilibus Michaeli et Francisco *Kornis de Zenthpal* cum nostris litteris procuratoriis

¹⁾ Kóród és Kóródszentmárton Kis-Küküllőmegyében.

²⁾ Juliae törölve.

³⁾ Kiszóllós Kis-Küküllőmegyében.

⁴⁾ Először adiudicatorio.

veluti actoribus ab una, ac Matthias *Aczel* pro Th(o)ma Myhallfy velut in causam attracto similiter cum nostris literis procuratoriis partibus ab altera, in figura nostri iudicii comparentes, praefatus procurator dicti in causam attracti coram nobis in iudicio exhibuit et praesentavit quasdam literas quittan(ciales) egregii *Ambrosii Mosdossy* arendatoris nostri. Mox praefatus procurator dictorum actorum in nostram exurgendo praesenciam paria earundem per nos dari supplicavit. Quorum tenor talis est. 1560 *ipso die* stb. (*ld. fennebb*). Quas nos de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali transumi et transcribi praesentibusque literis nostris inseri faciendo memoratis actoribus iurium eorundem ad cautelam dandum duximus et concedendum. Datum Albae Juliae die dominico in festo beati Michaelis archangeli, anno domini millesimo, quinquagesimo, sexagesimo. Lecta et correcta.

A hátlapon : Paria literarum quittan(cailium) duae quartae Fyletelke pro Thoma Myhalfy.

(Eredetije papiron a Nemz. Múzeumban, a gróf Rhédey-cs. levéltárában.)

10.

Petty Bálintné Kovács Zsófia Marosszéken Erdőszentgyörgyön levő nemes házat, udvarát a hozzátartozókkal együtt eladja Szentpáli Kornis Mihálynak harminczkét forintért és bizonyos részjóságokért Jászfalván Udvarhelyszékben, melyekre Kornis Mihály a fejedelemtől huszonöt forinttal adománylevelet szerzett Bethy Bálintnak. Szentpál 1566. ápr. 17.

Mi *Petty György*, *Cseffey Benedek* fejevármegyebeli nemes emberek és *Biró Pál* almási, *Jánosfalwy* Lőrincz udvarhelyszéki lófő nemesek emlékezetre adgyuk az mi levelönkbe mindeneknek, akiknek illik, hogy münket kéretének és hivatának ide *Zentpálra* *Kornis Mihály* uram és *Petty Bálint* uram, adák minekünk ezt értenünk, hogy az menemű nemes házat, udvart Marosszékbe, *Erdőszentgyörgyön* az *Regmany* néhai *Kovács Lászlóné Dorottea* asszony az ű fiaival *Kovács Györggyel* Elekkel Ferenczel és *Mihállyal* attanak volt *Petty Bálintné* asszonyomnak *Kovács Sónia* asszonynak, mikor az elűbbi urának *Kachay János*nak feleségül adták volna, melyet örökbe adtak volt egyenlő egy akarattól neki, és miért hogy *Kovács Lászlóné* asszonynak más leánya is volna, ki még neveletlen, kinek *Kata* neve, az örökséget úgy adták volna az nénjinek, hogy ha házását irne az öccse, annak házítására gondot viselne az ű mivolta és tisztessége szerint. Azért *Petty Bálintné* asszonyom az ű előbbi urával *Kachay Jánossal* a szentgyörgyi házban helyben lakott mind ura éltéig.

Annak utánna második urához ment volt *Wárfalvj* Istvánhoz és miérthogy *Wárfalvj* Istvánnak *Araniás székbe* volt háza, jószága : hulott kellett lakni urával. Az midőn Isten azt is mellőle *Wárfalvj* Istvánt elvötte, nehezen birhatta a szentgyörgyi házat. Ez közbe ment harmadszor *Petky* Bálint uramhoz házastársul, kinek itt Udvarhelyszékbe *Kaniádba* ¹⁾ vagyon háza öröksége és lakása. Az mivel lehetett birta innét is az szentgyörgyi házat, de látván, hogy innét való birodalmokkal is kevés hasznát vehetné az szentgyörgyi háznak, örökségének, mivelhogy *Kornis* Mihály törvinnyel is inditatta és szerezte az jószágot, adta volt az ű atyafiának *Kovach* Ferencznek nagy sok kérésére ötven forinton, kit úgy végeztek ön közöttök, hogy kiszpénzöl adgya meg, de az végezis szerint meg nem adta, hanem csak huszonnégy forintra fizetett volt, még sem mind pénzzel, kit soha rajta meg nem vehetett, hanem az huszonnégy forint fizetis küvöl az huszonhat forintot eltartotta és meg nem adta. Mely örökségbe, házba *Kovach* Ferencz meg is házasult és mind feleségivel együtt kirte, hogy megadná az ára szerint az mi haszna volna az fizetisbe tudniillik az huszonhat forintot, de soha meg nem adta. Ű penig *Petky* Bálintné asszonyinak kínálta jámborak előtt, én előttem is, *Petky* György előtt az huszonnégy forintra, mit fizetett volt *Kovach* Ferencz *Petky* Bálintné asszonyomnak, de ugyan nem vötte, hanem bosszujára úgy birta. Mely *Kovach* Ferenczet, hogy Isten ez világbul kivött, az feleséginek is vitte meg kiszpinzül *Petky* Bálintné asszonyom és úgy kínálta, hogy felvegye.

Azért *Petky* Bálintné asszonyom itt urával *Petky* Bálint urammal szembe lévén mi előttünk, tőn ilyen végezést *Kornis* Mihály urammal. Miért hogy értette az előtt is, hogy az mely nemes házat udvart és jószágot *Kornis* Mihály uram Erdőszentgyörgyön birna, annak ű kegyelme előtt való urai törvinnyel keresték ezt az részét, az melyet *Kovács* Lászlóné asszonyom atyja és anyja birtak, kinek még most sem szakadott volna vége, melyet *Kornis* Mihály uram is azon előbbi indított törvinre kezdette és törviny szerint az ű házához, jószágához megkívánná. Mely házat, örökséget látván *Petky* Bálintné asszonyom, hogy az ű meghalt attyfia *Kovács* Ferencz felesége úgy akarná elbirniji, (igy !) kinek az árát neki meg nem fizették, sőt az ű ánya gonoszul való csel miatt ezennel idegen kézben ejtené és ű létökkel idegenülne, mi előttünk úgy mint közbirák előtt az ű urának *Petky* Bálint, uramnak akarattyából adá és köté *Kovács* Sophia asszony *Petky* Bálint uramné az vitézlő *Kornis* Mihálynak az erdőszentgyörgyi nemes házat, udvart, minden hozzátartozandó örökségekkel,

¹⁾ Kányád Udvarhelymegyében.

falun, mezőn valókkal egyetembe örökbe birni, ezért hogy Kornis Mihály uram is Udvarhelyszékbe *Jihastfalván* ¹⁾ az menémű részjóságot urunk ú fge Petky Bálint uramnak adott volt, ott maradt volt még valami kevés rész, ki ú fge számára való volt, melyet ennek tekintetért Kornis Mihály is ú fgitúl megkirt és nyert volt Petky Bálint uramnak és mindaz ott való előbb adott részjósággal együtt donatio levelet szerzett és vött Kornis Mihály ú pinzivel huszonött forinttal, ez mellett meg is ada Kornis Mihály uram Petky Bálint uram feleséginek mi előttünk harminczkét forintot, gyermekinek terhét magára felvevén. És ennek bizonságára, erősségire, megállására tőnek ilyen kötést, hogy ha Kornis Mihály uram az szentgyörgyi néki adott házat örökséget meg nem birhatná, az vagy ha valamelyik atyafia *Petky* Bálint uramnének, az vagy az ú ángya Kovach Ferenczné *Lázár* Ilona és annak gyermeki háborgatnák, törvinnyel elvennék, hát Kornis Mihály uram ez mi levelünk erejével *Jihastfalvabeli* részjóságát *Petky* Bálint uramnak elfoglalhassa, minden ellentartás nélkül, mindaddig, mig kétszáz forintot, kisz pinzt, vagy ú maga *Petky* Bálint uram, asszonyommal, feleségivel együtt, vagy ú holtok után gyermeki neki megfizetnének. Mely előttünk való végezések mind *Petky* Bálint uram asszonyommal, feleségivel *Kovach* Sophia asszonnyal, mind Kornis Mihály uram kezekbe adák, kirúl mi ez mi levelünket igazán hitünk szerint és pecsétünk alatt irattuk azon napon, husvét után való szerdán, Szentpálon 1566. esztendőben.

Kívül: Kovács Sofiának az szentgyörgyi jóság és házba való igazságának eladása.

(Eredetije papiron u. o.)

11.

II. János választott király Szentpáli Kornis Mihálynak és Farkasnak Szentpálon 16., Recsenyéden 6 és Szentpéteren 10 telkes jobbágyot adományoz. Gyulafejevárvár 1567. júl. 4.

Nos Joannes secundus, dei gratia electus rex Hungariae etc. memoriae commendamus tenore praesentium singificantes, quibus expodit universis, quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitys fidelium nostrorum egregiorum, agilium Michaelis et Wolffangi *Kornis* de Zenthpal, quae ipsi sacrae primum dicti regni nostri Hungariae Coronae, deinde majestati nostrae ad omnes fere occasiones cum alias, tum potissimum anno superiori in

¹⁾ Ma Jásfalva Udvarhelymegyében.

ecelsa porta potentissimi imperatoris thurcarum; ac in omnibus nostris expeditionibus, nostris bellicis contra factiosos hostes nostros germanos motis, nobiscum personaliter existentes, summa cum animi eorum constantia exhibuerunt et impenderunt. Trigintaduos colonos nostros sessionatos, quorum sedecim in *Zenthpal*, sex in *Rechenied*, decem vero in *Zenthpeter* ¹⁾ possessionibus, in sede nostra Siculicali Udvarhely existunt et commorantur, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, pratis, pascuis, foenetis, campis, silvis, nemoribus, rubetis, montibus, vallibus vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscatoris, aquarumque decursibus, molendinis, molendinorum locis; generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis ad eosdem colonos sessionatos de jure et ab antique spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, memoratis Michaeli et Wolffango Kornis, ipsorum haeredibus et posteritatibus universis clementer dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, possidendas pariter et habendas, salvo jure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Quas nos in formam privilege nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae.

Datum in civitate nostra Alba Julia, quarta die mensis Julii, anno domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo, septimo.

(Eredetije papiron u. o.)

12.

Kornyáti Békes Gáspár meghívja Kornis Mihályt Harinai Farkas Farkas leányával Annával 1567. nov 30-án tartandó esküvőjére. Gyulafejérvár 1567 okt. 29.

Egregie domine amice nobis observandissime, salutem et servitutis commendationem. Quia nos voluntate et ordinatione divina generosam Annam *Farkas*, filiam egregii domini Wolfgangi *Farkas de Harina* jure ac ritu sacri matrimonii in conjugem nobis desponsavimus, — cujus nuptias ad diem dominicam post festum beatae Catherinae virginis proximae affuturum celebrandas duximus. Quare dominationem rogamus, quod eadem una cum conjugue sua charissima die et loco praenotatis solemnitati nuptiarum instruendarum interesse velit, quod praesentia ejusdem

¹⁾ Homoródszentpál, Recsenyéd és Homoródszentpéter Udvarhely-megyében.

honor noster, et celebritus nuptiarum inter reliquos dominos fratres et amicos nostras ornetur. Quod eidem omni officio gratitudinis reservare non praetermitteremus, eandemque feliciter valeat exoptamus. Datum Albae Juliae die 29 Octobris anno domini 1567.

Caspar Bekes de Kornyat
cubicularius etc.

Czím : Egregio domino Michaeli Kornis de Szent Pál, domino et amico observandissimo.

(Eredetije papiron u. o.)

13.

Kornis Mihálynak két, Mihálynak és Farkasnak egy folyamodása a fejedelemhez. 1569. 1)

I.

Serenissime princeps domine, domine naturalis noster elementissime!

Fidelium servitiorum meorum in gratiam serenissime majestatis vestrae humillimam ac perpetuam commendationem.

Kegyelmes Uram megértettem az én két rendbéli dolgomból fged cancellarius uram által menemü választ nekem ada, tudni illik Udvarhelzékbeli házunkhoz való szolgálk felől, kiket mostan Capitan kezünkbeli elfoglala, és az Marosszékbeli házamhoz egy falú felől, melyet régtül fogva kértem fgedtől. Mégis könyörgök alázatosan fgednek, mint kges uramnak, hogy ne bocsásson fged ilyen keserves szüvel az fged udvarából, mert valamint kges uram fged eleiben adgyák és valamint itéli fged, de bizon nem nagyot néz mind ez két rendbéli dolgom is, mert ez ideig elég szegénység volt, kik az fged házához szolgáltnak, ez egy néhány mű szolgálk kívül is; ezek még mű töllunk ez ideig el nem vétettek vala, ezeket kges uram mű régtől fogva telepítettük vala és minden szolgálatra ezekkel voltunk, ezután is ezekkel lehetünk. Könyörgök kges uram, hogy fged kegyelmességéből engedgye meg őket, mert ezek nélkül sem magunk életét nem tudjuk öcsémmel viselni, sem fgedet nincs kivel szolgálunk, mű is fged szegény hüvei vagyuk, ne nyomoricezon kges

1) E három folyamodvány mindenike csak fogalmazvány hely és kelet nélkül, mivel azonban a bennök többször említett Csokfalván levő birtokaira K. M. 1569. július 1-én nyert királyi jogot s mivel valószínűleg az 1569. febr. havában tartott megyesi gyűlésre van bennök hivatkozás, a keltezésök leginkább 1569-re tehető. Mind a háromnak összetartozása a szövegből világosan kitűnik.

uram evel fged, had szolgálhassunk azokkal fgednek, mind hon udvarába, mind hadaiba.

Továbbá kges uram ezen is könyörgek fgednek, mint kges uramnak, hogy Marosszékbe *Chogfalva* felől is adgyon kegyelmes választ, mert bizon fgedet nem busitanám vele, de én nekem ezután ott leszen lakásom és nincs jószágom annyi az ott való házamhoz, kivel életemet viselhessem. Másnak is eladgya fged, ez nem sokat tenne kges uram, de ha fged ezekből kges választ ad: én fgedet eféléből többel nem bántom meg és fgedet hüven, szeretettel akarom ezekből és ezekkel szolgálnom mind öcsémnel. Kegyelmes választ várom fgednek, mint kges urunknak.

Serenissimae Majestatis Vestrae.

fidelis servitor Michael Kornys
mppa.

Kívül: Kges uram ez két rendbeli dolgombeli könyörgésemre fgettől kegyelmes válaszom lévén, könyörgek, hogy fged fejedelmi kegyelmes miltosága szerint donálja minden nemes házunkat és jószágunkat jus regiumával, melyet ez ideig birtunk és fged is kezünkbe hagyatott, kiről adassa levelét is fged.

Azonképpen az marosszékbeli házamat is és jószágocskámat fged kegyelmesen donálja, kinek levelét megirtuk, fged kegyelmes keze is subscribálta, cancellarius uramnál vagyon, adassa azt is ki fged. Mind ezekről kegyelmes választ várok kges uram.

Alatta: Humilis supplicatio Michaelis Kornys.

II.

Serenissime princeps, domine, domine naturalis noster clementissime!

Fidelium servitiorum meorum in gratiam majestatis vestrae serenissimae humillimam ac perpetuam oblationem.

Kges uram az menemű két rendbéli szükségemért fgedet könyörgésemmel megtaláltam, kire menemű halasztással fged kegyelmességét tovább halasztá, nem tudom kges uram, hogy mi legyen az oka. Istentől legyen-e bünömért, vagy valami gonosz akaróm háborítá dolgomat, mert menemi bizodalommal fgedhez folyamtam (*így!*) és menemi székségeimből, bizon azt hittem, hogy naggyal nagyobb dolgomból is fgedtől kges válaszom legyen. Miért én is fgednek több hüvei között hüve vagyok, szolgáltam, szolgálni es ¹⁾ akarnék kire Isten bizonyom, hogy nem vagyok elég, ha fged kegyelmességéből reám nem tekint.

¹⁾ A székelyeknél az »is«-t »es«-nek mondják ma is.

Könyörgök annakokáért fgednek ugyan Istenért, *hogy ha valami aféle gonoszakaró emberem miatt bántatnám es fged előtt, de kges uram ne vegye azt elő fged, hanem az fged kegyelmessége szerint adgyon kegyelmes választ az két rendbéli könyörgéscmre, ne bochásson ilyen keserves szűvel fged udvarából, mert nem adtam okot semmivel reá, hogy fged megvonja az vagy halassza kegyelmességét. Nem oly nagy kegyelmes uram kérésem, kit fged meg nem engethet, kire fgednek kegyelmes vázat (így!) várom, hogy kit én is teljes életembe fgednek szolgáljak meg, mint kges uramnak.*

Serenissimae majestatis vestrae fidelis servitor

Michael Kornys.

Kívül : Humilis suplicatio Michaelis Kornys.

III.

Fges kges urunk, nekünk természet szerint való kges fejlődelmünk.

Fgednek örökké való hüvséges szolgálatunkot ajánljuk. Miért kges urunk, hogy az mű nyomoru állapotunkban fgedet immár gyakorta leltük meg könyörgésünkkel, úgy annyira, hogy immár ugyan féljük az fged kegyelmes kedvét enn(y)i könyörgésünkért. Könyörgünk fgednek, hogy az fged hozzánk való kegyelmességét mutatná meg hozzánk, hogy mű is csendesetthetnek (így!) meg; ne busítanók fgedet eféle könyörgésünkkel, hanem jöhetnénk egyéb tekintetbe az fged udvarába, kire nagy szeretettel készek volnánk, az mennire való tehetségünket fged kegyelmes voltából engedi. Mü pedig kges urunk meggondolván mind az üdőnek, mind az fged birodalmának állapotját, olyat nem kívánunk fgettől, kivel fged birodalma, az vagy közöttünk való háza megfogyatkoznék.

Előszer könyörgünk ezen kges urunk fgednek, hogy az minemi régi szolgálkat és ezek között egyéb jobbágyinkat kapitán uram elfoglalta tőlünk az meggyesi késebbi gyűlés után, kikkel házunknál való gondunkat életünket viselte mind atyánk, mind mű, és mind hadakozást, mind fgednek való szolgálatot azokkal műveltünk, kikért ezelőtt is könyörgöttünk fgednek, mostan is azon könyörgünk, hogy azokat fged kegyelmesen engedné meg. Nam kges urunk fged egy néhányszor minden rendet megkerestetett, circáltatott közöttünk és mű tőlünk es elvétette fged, az mi ok nélkül való volt. Ezeket még ez ideig fged el nem vétette vala; bizon kges urunk ezek nélkül nem tudunk mint élni és szolgálni, de fged kegyelmességéből, ha fogyatkozással birtuk volna is, adgya kegyelmesen meg őket.

Másodszor könyörgünk ezen fgednek, hogy Udvarhelyszékbe való házunkhoz fged szakasztana két kis falút ugyanott házunkhoz közel. *Városfalvát, Jánosfalvát* ¹⁾ kik azon szentegyházhoz tartók, mind az kettőben is hiszem, hogy harminczkét ház felett nem sekél (?) vagon, mind bodogul, szegénye is.

Fgednek pedig hozzám való kegyelmességének nagyobbban való megmutatását könyörgünk (*így!*), hogy mutassa az maroszéki házunkhoz meg. Miért kges urunk Istennek rendeléséből fged birodalmában ketten vagyunk, egyikünknek ott kell lakásának lenni, oda való házunkhoz pedig semmi jószágunk nincs, hanem az mi keveset ezelőtt való üdőbe rendeltetett és adott vala fged *Zengiergien és Havatton* ²⁾ hol mind az két helyen is harmincznyolcz házat teszen. Könyörgünk fgednek, mint ezelőtt is könyörgöttünk, hogy fged, ugyanott Zengerg mellett határos falucska vagon *Chogfalva és Vadasd, Havad*, fged ezekből látogatná meg, hogy akár csak száz ház jobbágyit birhatná az mellik ott lakik, kiknek szolgálatiból élhetne és fgedet is szolgálhatná.

Ezen is alázatosan könyörgünk kges urunk, hogy az mely szentgyörgyi határbeli erdőnket mostan kapitán uram elfoglaltatott, kegyelmesen engedje meg, mert ha szinte oda való nem volt volna is : ott elég bő az erdő.

Fged kegyelmességéből ugyan oda engedhetné kegyelmesen de meghidje kges urunk fged, hogy oda való határba vagon, kit, sok jámbor személyekkel megbizonyíthatunk, mert soha ott az falú nem lehetett volna, ha az oda való nem vált volna, de ezt kapitán uram mivelte az környül való feles (?) szavára, kinek az törvénétül sem volna tartásunk, de mű fged hüvei, fgettől könyörgésünkkel akarjuk venni.

Ezekből fgednek kegyelmes válaszát várjuk, mint kges urunknak, fejedelmünknek, kiért mű is örökké akarunk szolgálni, mint kegyelmes fejedelmünknek :

felségednek alázatos hüvei

Kornys Mihál
Kornys Ffarkas

Kívül : Kornys Myhálnak, Kornys Farkasnak alázatos könyörgések.

(Eredeti fogalmazványok u. o.)

¹⁾ Homoródvárosfalva és Homoródjánosfalva Udvarhelymegyében.

²⁾ Erdőszentgyörgy és Havadtő Maros-Torda megyében.

14.

II. János választott király Szentpáli Kornis Mihálynak Marosszéken Erdőszentgyörgyön levő Erdössy és Barcsay résznek nevezett részjóságokról, valamint e birtokokhoz tartozó két pusztáról, a melyek egyike Borzand, Marosszéken, a másiknak $\frac{1}{4}$ Oláhmező, $\frac{1}{4}$ Horgas föld $\frac{1}{4}$ Kőkenykerék, $\frac{1}{4}$ Csipkés Udvarhelyszéken és Csokfalva, Makfalva marosszéki falvakban levő jóságairól újabb adománylevelet állít ki. Gyulafejérvár 1569. júl. 2.

Nos Joannes secundus, dei gratia rex Hungariae etc. memoriae commendamus tenore praesencium significantes, quibus expedit universis, quod nos attentis et consideratis fide integritate et fidelibus servitibus fidelis nostri egregy Michaelis Kornis de Zenthpal, quae ipse Sacrae primum dicti regni nostrae Hungariae Coronae ac deinde majestati nostrae pro locorum et temporum cum summa animi sui propensione exhibuit et impendit. Totales integras portiones possessionarias *Erdevssy* videlicet et *Barczay rez* vocatas in possessione *Erdeosztentgyergy* in sede nostra siculicali Maros item totalia et integra duo praedia sua, alterum *Borzand* vocatum in eadem sede nostra Maros, alterius vero unam quartam partem *Olahmezeo*, alteram quartam partem *Horgasfeold*, tertiam *Keokenykerék*, quartam *Chypkes* nuncupatas in sede nostra Udvarhely existente habitas, ad easdem dictas portiones pertinentia. Nec non totales et integras portiones ipsius possessionarias in possessionibus *Chiogfalva*, *Magfalva* ¹⁾ sede ²⁾ nostra Maros existente habitas, in quarum omnium quieto et pacifico dominio idem Michaelis Kornis se ab antiquo perstitisse et nunc vero quoque persistere, verum literas et literalia instrumenta super iisdem praedictis bonis suis necessariis non haberet Totum item et omne jus nostrum regium, si quod nos in praescriptis praediis foenetis, jugeribusque ac terris arabilibus quaelitercunque causis, viis, modis et rationibus concerneret majestatem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, pratis, pascuis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorum locis, generaliter vero quorumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, de jure et ab antiquo ad easdem et eadem dictum jus nostrum regium in easdem habitum spectantibus et pertinere debentibus, sui suis veris metis et antiquis limitibus existentibus praemissis

¹⁾ Marostordamegyei faluk.

²⁾ Kimaradt az »in«.

sicut praefertur stantibus et se habentibus eidem memorato Michaeli Kornis, ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis novae nostrae donationis titulo clementer dedimus, donavimus et contulimus, imo damus donamus et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter, tenendas, possidendas pariter et habendas, salvo jure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum. Quas nos in formam privilegii nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae.

Datum in civitate nostra Alba Julia, secunda die mensis Juny, anno Domini, Millesimo, Quingentesimo, Sexagesimo, nono, Joannes Electus Rex.

m. p.

(P. H.)

Michael Chyakj
cancellarius m. p.

(Eredetije u. o.)

15.

Köröspataki Kálnoky Bálint, Enyedi Imre deák, Rugonfalvi Benedekffy Tamás, Andrásfalvi Balassy Ferencz és Kibédi Dósa Ferencz előtt Olahmező puszta felett szentgyörgyi Kornis Mihály és a ravaiak egyezséget kötnek. Erdőszentgyörgy 1573. jún. 29.

Mű Kálnoky Bálint, köröspataki, eskütt assessor, Imreh deák, enyedi, ő Nga székének notáriusa, Benedekffy István rugonfalvi, Balassy Ferencz andrásfalvi és Dosa Ferencz, kibédi, adjuk emlékezetre mindeneknek, az kiknek illik, hogy midőn mi az Olahmező praediumnak és annak tartományiba levő földeknek minden hozza tartozóival egyetemben valóknak iktatására jöttünk volna: az Olahmező felső határába *Rawa* ¹⁾ felől az *Sos Kuthon* alól az út felső felét az hegyoldalt mind ki az erdőig és az *Komlos Byk* széléig irtották, kaszálták, és szántották az ravaiak *Kornys* Mihály idejébe tizede nélkül, úgy mint tulajdonokat és az Olahmező pertinentiáiba, *Kökynkerebbe* nagy darab rétes kaszáló helyeket kaszálták, azon felül az *Chypkesmező* végébe *Zederyes-bykpathaka* völgyét mind *Küköllőig* be irtották, kaszáltak, úgy mint tulajdon övékt, mely helyek nyilván láttatnak az Olahmező pertinentiába lennie, kiket az bordosiakkal való bizonyágok is nyilván megvallottak az Erdőszentgyörgy házhoz valóknak lenni, úgy mint Olahmezőnek tartományába levőket mely iktatásunkkor az ravaiak, jelen lévén *Antal* deák lófő, *Isak* Imreh bíró, *Isak* Balas, *Illyes* Benedek, *Sepssy* Lőrincz, *Sepssy* István, *Balassy* Péter, *Nagy* Lőrinc, *Nagy* Gergely, *Marossy* András,

¹⁾ Prava, Udvarhelymegyében.

Marossy Pál, Kozma Gergely és az többik is Rawából jelen lévén, ők is ennek különbet ellene nem mondhattanak az mint Kornys Mihály mondja vala az Olahmezőhöz valóknak lenni és az erdőszentgyörgyi házhoz leendőknak lenni. Kornys Mihály ezeket megjelenté, hogy tőlök ezután elakarná tartani és ő maga akarná szántatni, kaszáltatni: minket kérének, hogy Kornys Mihály urunknál törekednénk, hogy el ne venné tőlök és ők ezután soha tulajdonokká nem akarnák tartani, hanem úgy mint szentgyörgyi házhoz való örökséget ez többivel úgy akarnák élni. Mi az ő kérésekre Kornys Mihály urunkat sok szónkkal, kérésünkkel meglettük és közöttök ilyen megegyezést tettünk: hogy Sós-kwton alul Olahmező határába az nagy úton feljül az oldalbeli földeket és az Komlosbyk, Eperyesdomb tartományába való szántóföldeket és ott való irottványokat ezután az többivel egyetembe az Olahmezőhöz tartozóknak vallják és tartják és az Kökynkerekbeli szénafüveket, réteket, berkeket, mindenestől fogva, az Zederyesbyk-patakbeli völgyet is teljességgel Olahmező tartományának tartják s vallják és ennek utánna Kornys Mihály uram engedelmének, adása nélkül egyet is benne meg nem szántanak és nem kaszálnak, nem is irtanak, hanem szolgálatjokért innét követik, kéri az szántóföldeket tizedébe, az szénafüveket vagy szolgálatjokért, vagy fizetésekért vehetik de magok számára tulajdonokká nem tartják; most is az szántóföldekből tizedeket megadják, az melyekből ezelőtt nem attanak volna is; az Sós-kwton alól az oldalba levő szántóföldekből és Komlosbyk és Eperyesdomb tartománybeli földekből. Ennek megállására Rawaffalwa vón mi előttünk magokra faluul kétszáz forint kötelet ily ok alatt, hogy ha meg nem állanak ők vagy utánok maradók is, mind Kornys Mihály urunk életébe, mind utánna való szentgyörgyi nemes emberek idejébe. Ha pedig falú kívül egy személy, vagy többek nem tartanak magokat az végezéshez, minden személy huszonöt forinton maradjon és az rövid terminusra hihassék érette és mind haladék nélkül megláttassék és megítéltessék.

In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras sigillis nostris usualibus communitas memorato Michaeli Kornys jurium suorum futura pro cautela necessarium dandas duximus et concedendas. Datum in possessione Erdőszentgyörgy feria secunda die videlicet festo beatorum Petri et Pauli apostolorum, ipso die statutionis dicti predii Olahmező pertinentiumque suarum. Anno domini millesimo, quingentesimo septuagesimo tertio.

(Báthory István 1575. június 14. átiratában.)

16.

Báthory István vajda átírja és megerősíti azon egyezséget, melyet Kornis Mihály és a ravaiak az oláhmezei puszta felett Kálnoky Bálint és társai előtt 1573 július 29-én kötöttek. Medgyes 1575. június 14.

Nos Stephanus Bathorÿ de Somlyo vayvoda Transsylvanie et Siculorum comes etc. memorie commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod egregius agilis Michael Kornÿs de Zentgeorgÿ nostram personaliter veniendo, quasdam litteras egregiorum agilium Valentini Kálnokÿ de Keoreospatak jurati assessoris, Emerici litterati Enÿedy notarii sedis nostrae judicariae, Stephani Benedekffy de Rwgonfalva, Francisci Balassÿ de Andrasfalva, et alterius Francisci Dosa de Kybed compositionales inter praefatum Michaellem Kornis ab una, ac incolas et inhabitatores possessionis Siculicalis Rawa ab alia partibus ex parte praedii Olahmezew pertinentiumque ejusdem, a parte ejusdem possessionis Rawa confectas et emanatas sigillisque eorundem usualibus ab infra consignatas, nobis in iudicio exhibere et praesentare curavit hujus modi suo tenore. *Mi Kálnoky Bálint stb. (ld. fennebb).* Unde nos accepta hujusmodi supplicatione praefati Michaelis Kornÿs nomine et in persona sua propria facta, easdem litteras compositionales de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, variationeque alibi transumi et transcribi, praesentibusque litteris nostris patentibus inseri et inscribi facientes memorato Michaeli Kornÿs jurium suorum uberiores ad cautelam sub sigillo nostro judiciali dandis duximus et concedendis. Datum in civitate Meggyes sabbato proximo post dominicam primam Trinitatis, anno domini millesimo, quingentesimo septuagesimo quinto.

Lecta.

Kívül: Az ravaiakkal való végezés.

(Eredetije papiron a Nemz. Múzeumban, a gróf Rhédey cs. levéltárában.)

17.

Báthory István Kornis Mihálynak adja a Szigethy Pál deák mustját és buzája árát, de úgy, hogy egy vásárhelyi köbölért két forintnál többet ne vegyen. Gyulafejevárvár, 1575 okt. 8.

Stephanus Báthorÿ Somlyo, Wajvoda regni Transilvaniae et Siculorum comes etc. Fidelibus nostris universis et singulis magnificis, egregiis nobiles, agilibus, prudentibus, circumspic-
tis, providis ac alterius cujuscunque status et conditionis homini-

bus ubilibet in hoc regno Transilvaniae existentibus et commo-
rantibus praesentes visuris salutem et favorem.

Miért hogy mi *Kornis* Mihálynak mi hivünknek hiv szolgál-
latjáért attuk *Zygetthy* Pái deáknak az idei mustját, annak felette
buzája árrát; valakinek volna köztetek, miképpen, hogy aggyuk
ez mi levelünknek általa; de úgy, hogy az vásárhelyi köbölért.
az buza árában feljül ne vegyen az szegény néptül két forintnál.
Azért valamikor megtalálná kgtetek ez mi levelünkkel *Kornis*
Mihály, vagy embere, haggyuk, hogy neki fogyatkozás nélkül
beszolgáltassátok mind az buza árát, mind az mustot. Secus
non facturi. Datum in civitate nostra Alba Julia, octava die
mensis Octobris, anno domini millesimo, quingentesimo, septua-
gesimo, quinto.

Stephanus Bathory
de Somlyó m. p.

(P. H.)

Martinus Berzeviczy
secretarius et consiliarius m. p.

(Eredetije papiron u. o.)

18.

Kornis Mihály a fejedelem parancsára átadott Szigethy Pál
deáknak Egrestőn egy nemes házat a hozzátartozó részjószággal,
Zágorban és Kórod-szentmártonban egy-egy jobbágyot és Kelemen-
telkét. Az egrestői házban való butoroknak, szerszámoknak felsoro-
lása. Egrestő 1576 február 10.

1576.

Az urunk fejedelmünk ő Nga kegyelmes akarattja és paran-
csolatja szerént az uraim törekedésére én *Kornis* Mihály ez mai
nap, februáriusnak 19. napján, vasárnap, adom *Zygethy* Pál deák
kezébe *egrestői* nemes házat, udvarát, éppen az *egrestői* rész-
jószággal, melyet én kezemhez vöttem fejedelmünk ő Nga akarat-
jából és *Zágorból* ¹⁾ egy jobbágyát is, kinek Kis Mihál neve, *Korod*
Zent Mártonból jobbágyát is, kinek Meleg Máté neve és Marosszék-
beli falvát *Kelementelkét* ²⁾ éppen és az ott való molnat is, mely
a *Kükölen* vagyon, három kőforgó molnat, olajtörő malommal,
vám buzát is, ami három héten gyült.

Az házba való eszközök, az melyek vadnak az felső házba,
leg (*így!*) az belső kis házban: két kis paraszt láda, az egyik üres,
az másokban, egy nagy veres, (?) valami apró vasszerszám; pad,

¹⁾ Kisküküllőmegyei falu.

²⁾ Marostordamegyei falu.

szék három, két eczetnek való általag ; tekenő egy öreg, 3 szita, hitván rosták kettő, egyes valami apróság, egy öreg gyolyóbis.

Azon kívül az kéményes házban : pad, székek, egy asztal, az körül egy kárpit, baraztaÿ zöld, egy nyoszolya, abban egy zeker földel, pohárszék, azon kívül a nagy szobába egy mázas kemencze, pad, székek, asztal és egy pohárszék, egy baraztaÿ kárpit, zöld ; egyéb közkárpit is vagyon felszegezve, egy nyoszolya, abban két derekalj, két fenalj (*így !*) egy nyoszolyasátor, tálal, abban faltalak, tálnyérok, egy kűs láda, egy eczet tartó, egy általag eczet, egy rostély, egy nyárs, fazokak, két abrosz, két kendő keszkenő, apristól (?) három fakupa.

Az nagy háznak az eresziben pad, székek vadnak.

Az nagy pinczében két seres hordó.

Az külső pinczébe negyedfél kábozta is.

Az új házban egy mázas kemencze is, egy asztal, pad, székek. Annak az kéményes házába egy nyoszolya, heába álló két üvegablak vagyon. — Az élésház, kibe egy verem jég vagyon, hetedfél szalonna, valami egyéb húsok, hájak, fürödő kád, egy öreg kovács fuó, az mellé való műszerszám, egy öreg üllő, egy szarvas üllő is, verő, fogó, egyéb vasszerszámokkal egyetemben, furuk, fejsze, ásók, kapák, egy olaj sütő serpenő, vékák, tekenők, apróságok, egy pallos, egy vas gereblye, tizenegy hordó öreg, mind az hordókban úgy mint 12 köből köles, egyik hordóba úgy mint 2 köből borsó, hét köből buza, két kűs hordó, vas chykoltjuk ; ¹⁾ szántó vasak, kerék talpára való vasak, úgy mint 17, egy hordó töltő liu, egy hosszú asztal, egy eczetes általag, egy lészsa, egy kűs kerek kas, egy páva legyező, egyéb apró egyet más, egy perpenche vas.

Annak az élésháznak az heáján (*így !*) pad, székek, három öreg új ablak, csebrek, fazekak, egy általag köles, egy pincze palaczk, vendel egy, légelek, egy bokor cigány furó, egy öreg szarvas üllő, egy patkoló láda, öreg verő, öreg forgó, szekér löcsök, karikák, hámfák vasastól, egyéb apró vas szerszám, hitván hámok és fékek, egy fonó csigakerék.

Az tejes házban pad, szék, egy kemencze, annak pitvarában egy öreg vas fazék.

Az legények házában egy cserepes, pad, szék, egy eczetes általag.

Az alsó élésházban három öreg hordó, négy kád, az egyik teli tolluval, két vasas kerék, egy általag, két malomkő körül való kéreg, ugyanott az ház alatt egy vásott malomkő.

¹⁾ A Magyar Tájszótár szerint : »Sikattyú, csikoltú«-csat, melylyel a rudat a szánhoz, vagy az eketaligához, vagy a tézslát a rúdhöz csatolják.« II. 387. l.

Az estálló alatt egy gerendely, az estállóban egy kád, jászol válu.

Az szekér szin alatt egy új malomkő, egy kolyaderék két kerekével, egy társzekér, egy ökerszekér, minden szerszámaival egyetemben, három taliga, malomló és földelő, egy vizkerék, két belkerék, egy deszkaszán, műbe való öreg fenőfák és cseres-deszkák.

Az udvaron az kuton egy vasas veder vagyon, ugyanott egy nagy tekenő. — Az nyári házban pad, székek. Az nagy istálló végéébe felől (*így!*) szán és kerék vagyon. Az sós házban darab sók vadnak, ugyanott az istálló végében egy szuszék vagyon, szántó taliga ekéstől, abroncsok, váluk, éppen három hitván hordó, az egyikben mész vagyon, egy bokor habzo, egy födeles cseber, ugyanott az estálló héán műben való fák, deszkákkal egyetemben, egy lajtra, hosszú.

Az udvaron belől az sáfrányos kert szépen beültetve és éppen, ugyanott két haltartó, egy olaj törő háza épen minden készségevel; azon belől az csűr épen az ő móggya szerént, abban száz magyar kalongya buza, még több. Annak kertében széna, úgy mint ötödfél öl az hossza, az szélessége harmadfél öl; az csűr előtt egy malomház, kiben egy folyó kő mind vasával, minden szerszámával. Az nagy istálló héa, úgy mint harmad része teli szénával, tyúk vagyon harminczkettő, lúd huszonöt, récze tizenhárom, galamb igaz elég.

Az életen kívül az aszaló is ép, az hagymás kert pusztá.
(Itt mintegy 6 sornyi üres hely van.)

Ezek felett magam meggondolván először az úristennek hozzánk való nagy kegyelmességét, kegyes intését, és az jámbor uramnak, főképpen *Kendy* Sándor uramnak intését, kérését, *Sulyok* uramét, végezetre az ő magáét is. És az vetett vétéseket, egrestői, kelementelki határbelieket, úgy mint hatvanegy köböllel vettettet.

Az felett huszonkét únő barmot és hat ökröt, disznót is tartani valót tizenhatot adok, aprókat, egy kocsit is, két lovat. Ez felett két ládába voltak levelei, kiket én épen megattam neki, az fületelki részjóság levelei kivül, esmét két szekrénnel, kibe vagyon egyikben két kevalj (?) egy paplan, egy viselt szoknya, tiz abrosz, öt lepedő, öt kendő keszkenő aprostól. Az másikban két derekalj, egy kárpit, 3 réz gyertyatartó, egy kezkenő.

Kívül: Az Zygethi Pál deák megadott marhája.

(Eredetije papiron u. o.)

Közli: DR. VASS MIKLÓS.

KIADATLAN OKLEVELEK.

Uj sorozat.

— MÁSODIK KÖZLEMÉNY. —

17.

1323. nov. 1. *A pozsonyi káptalan bizonyítja, hogy a szilaslúcsi és töbörlúcsi udvarnokok egyezséget kötöttek.*

Nos capitulum ecclesiae posoniensis significamus quibus expedit universis praesentium per tenorem, quod *Budou filio Huswet, Paulo filio Benedicti* pro se et pro eodem *Benedicto patre suo, Johanne filio Gurk, Thoma filio Cheec* pro se et pro *Dominico fratre suo, Beke filio Andreae, Mathya filio Urachii* pro se et pro eodem *Urachyo patre suo, Andrea filio Chyle* pro se et pro fratribus suis, *Georgio filio Gurk* et *Nicolao filio Huswet* pro se et pro fratribus suis de genere udvornicorum de *Zylas Luche* ab una parte, *Petro et Stephano filiis Andreae filii Chugud* cum omnibus proximis et cognatis suis, similiter de genere udvornicorum de *villa Theber Luche* ab altera, coram nobis personaliter constitutis, sunt confessi oraculo vivae vocis, quod licet mota fuisset materia quaestionis inter ipsos super quadam particula terrae *Lakzyg* vocatae, viginti jugera terrarum arabilium continentem, cujus quidem particulae terrae incipit meta et terminus circa quamdam *aquam Baarcha* vocatam et deinde protenditur versus meridiem ad quamdam communem viam, quae est pro meta, et deinde procedit adhuc similiter versus meridiem, prout dixerunt, usque quamdam *vallem Magala* vocatam et ibidem terminatur, et sic inter se diutius ordine judicio fuissent altercati, ad ultimum tamen mediantibus probis viris, videlicet *Ladislao filio Vrachy, Nicolao filio Alberti, Paulo filio Lyde* (?), *Andrea filio Gregorii, Nicolao filio Gurk* jobagionibus udvornicorum, item *Benedicto filio Vrka, Ladislao filio Chumur, Petro dicto Zydeu, Benedicto filio Benke, Stephano dicto Zydeu, Blasio filio Bekud, Dionysio de Suul, Ladislao de Zorwa* et *Huswet* udvornicis, in talem concordiae devenissent unionem, quod iidem *Budou* et *Paulus* cum omnibus proximis et generationibus suis antedictis praedictam particulam terrae, viginti jugera continentem, sub eisdem metis et terminis, quibus *Petrus* et *Stephanus* cum suis proximis ac eorum praedecessores dinoscuntur possedissee, eisdem *Petro* et *Stephano* cum omnibus proximis et cognatis suis ac eorum successoribus, sicut ipsorum fuerat ab antiquo, dimisissent pacifice et quiete jure perpetuo irrevocabiliter possi-

dendam, habendam et tenendam. Obligatione hujusmodi interposita, quod quandocumque Budou et Paulus saepedicti cum supradictis proximis et cognatis suis Petrum et Stephanum antedictos cum suis proximis et cognatis aut eorum successores ratione dictae particulae terrae aut ratione alterius terrae quovis nomine nuncupatae vellent forsitan molestare, extunc iidem Budou et Benedictus ante litis impressum remanerent super eo, pro quo remanseitatis causa eosdem Petrum et Stephanum ac proximos suos in praesentia strenui viri, magistri Nicolai comitis posoniensis, alii vero Johannes et Thomas cum supradictis proximis et cognatis exclusis dictis duobus, Budou scilicet et Benedicto, in decem marcis iudici et in decem marcis ipsi Petro et Stephano cum proximis suis juxta litteras ejusdem magistri Nicolai comitis posoniensis ipso facto solvere tenerentur, prout se coram nobis ad hoc propria obligavit (így) voluntate. Datum in festo omnium sanctorum anno domini Mo CCCo vicesimo tertio.

A pozsonyi káptalan 1326. aug. 15-én kelt átiratából, melyet *Sebastianus filius Laurentii* et *Petrus filius Andreae udvornici de Luche Theber* kértek. Az okiraton a vörös-sárga selymen függő pecsét még igen jó karban van. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 9. fasc. L. nr. 2. alatt. Ezen okiratot 1357. nov. 14-én a pozsonyi káptalan *Thomas filius Jouan de Chenkezfalva* kérésére írja át és ennek eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 13. Nr. 4 alatt őriztetik.

* * *

Pozsonymegyének alsó-csallóközi járásában jelenleg csak Nagy- és Kis-Lúcs községet ismerünk. 1248-ban Luche néven találkozunk vele mint az udvarnokok földjével. 1250-ben pedig Luchey a neve; 1282-ben: Luche. 1295-ben már *Szilas-Lúcse*, *Csögöd-Lúcse*, *Byka-Lúcse* és *Felső-Lúcse* nevű helységekkel ismerkedünk meg, melyekhez később még *Töbör-Lúcse* is hozzátársul. Csögöd az egyik családcsoport őse, Töbörrel pedig 1276-ban találkozunk. Összefüggő nemzedékrendet nem adhatunk, mert a számos ágnek közös levezetésére szolgáló adatok nem állnak rendelkezésünkre.

Sүүл az alsó-csallóközi járásban lévő *Süly*.

Zorwa alatt felsőcsallóközi járásban lévő Kis- és Nagy *Szarva* értendő, mely 1250-ben *Zeroa* alakban mint az udvarnokok földje említettik.

18.

1323. nov. 1. A pozsonyi káptalannak Marcsamagyar határjárásáról szóló bizonyítványa.

Nos capitulum ecclesiae posoniensis significamus quibus expedit universis praesentium per tenorem, quod accedens ad nostram praesentiam nobilis vir *Henricus filius comitis Hambatonis*, exhibuit nobis litteras privilegiales domini nostri Boleslai

dei gratia sanctae strigoniensis ecclesiae archiepiscopi locique ejusdem comitis perpetui, super limitatione suae nobilitatis confectas et emanatas, petens a nobis cum instantia, quod nos seriem earundem nostris litteris inseri faceremus tutiorem ob cautelam, quarum tenor per omnia talis est (következik Boleszló érsek 1323. április 27-én kelt levele).

Metae autem dictae possessionis, prout in litteris nostris privilegialibus plenius vidimus contineri (itt egy ezen ügyben korábban kiadott káptalani oklevélről van szó) hoc ordine distinguuntur: incipit enim prima meta a superiori parte curiae *fliorum Timothei* juxta vallem *Tostowa* et ibi sunt duae metae; deinde vadit super terram *fliorum Toyp* et ibi sunt duae metae; post haec vadit versus *villam sanctae Mariae* sub eisdem metis in longitudine quatuor jugerum directe transeundo et sic circa unam vallem eundo sunt duae metae; inde vadit circa quamdam viam, quae ducit de villa sanctae Mariae ad domum filiorum Timothei et sic directe transeundo sunt duae metae in eadem via versus villam sanctae Mariae parum eundo; deinde tendit super quemdam monticulum *Arkus* vocatum et ibi similiter sunt duae metae; deinde per longitudinem monticuli transeundo usque viam quae ducit versus villam *Chyliztu* sunt duae metae; post haec parum eundo sunt iterum duae metae; deinde vadit versus viam quae ducit ad domum filiorum Timothei et ibi sunt duae metae et in eadem via parum eundo prope domum *Henzlini* in una valle sunt duae metae et eadem via distinguit metas terrarum arabilium usque domum Henzlini memorati, quae est in inferiori parte domus filiorum Timothei circa fluvium, qui vocatur *parvus Danubius* et per eundem fluvium ante domum dicti Henzlini directe transeundo pars dicti Henzlini *in insula ab ipso parvo Danubio usque magnum Danubium* in longitudine, in latitudine vero cum omnibus utilitatibus ibidem existentibus, ex parte vicinorum suorum utraque sub certis metis est signata. Pascua vero pecorum inter dictum parvum Danubium et vallem *Tostowa* vocatam similiter sub certis metis a superiori parte domus filiorum Timothei est distincta (et sic metae dictae possessionis) terminantur. Nos vero justis et legitimis petitionibus ejusdem Henrici annuentes totum tenorem litterarum ejusdem nostri domini Archiepiscopi praesentibus inseri fecimus... (Datum) in festo omnium sanctorum anno domini Mo CCCo vigesimo tertio.

Pecsétje hiányzik. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 9. fasc. M. nr. 2 alatt őriztetik.

* * *

A Marcsamagyardiakról szól Knauz II. 671—673., 742. és Fejér IX. 6., 306., (1346).

Timóté fia Mihály és Iván már 1313-ban a *Tóstava* nevű völgy birtokosai.

Toyp fia János özvegye Katalin és fia György 1318-ban Marcsamagyaron lévő birtokrészüket János pozsonyi kanonoknak adják el.

Villa sanctae Mariae a pozsonymegyei felsőcsallóközi járásban lévő *Somorja*, mely nem más, mint a »Szent Mária« változata. Német neve (Sommerlein, tulajdonképpen Sammarein) sem más, mert a Marein-végezetű német helynevekben Marein annyi mint Mária, »Sam« pedig a »Sanct« ferdtése.

Chyliztu annyi mint *Csölösztó*.

19.

1324. jan. 8. *Miklós pozsonyi főispán bizonyítványa a Sinketekútja nevű halastóra vonatkozó birtokviszonyokról.*

Nos magister Nicolaus comes posoniensis significamus universis quibus expedit, praesentium per tenorem, quod cum magister *Fokou de Ogya, Georgius filius Salamonis de Kyliti* et comes *Elya de Karcha* nobiles de districtu *Chollokuz* juxta mandatum et tenorem litterarum excellentissimi principis domini nostri Karoli dei gratia illustris regis Ungariae cum homine capituli ecclesiae Strigoniensis ad possessionem *Kurth* vocatam accessissent ad investigandam, inquirendam videlicet et sciendam veritatem, utrum piscatura *Synketekuta* et *Synky* vocata una sit et eadem vel plures et diversae et utrum ad praepositum et capitulum posoniense aut ad *Petrum filium Pauli* et *Kemen* ac suos socios, homines castrenses de *Kurth* pertinere dinoscantur, iidem nobiles et homo capituli strigoniensis ad nos reversi nobis, prout secundum tenorem litterarum dicti domini nostri regis debebant, concorditer omnes retulerunt, quod ipsi omnes nobiles et ignobiles, vicinos et commetaneos ac alios, prope possessionem *Kurth* praedictam commorantes et etiam remotiores et senes quam plures, in villam *Zyridahel* ad forum congregatos, secrete et singulorum juramento recepto interrogassent et requisissent de praedictis diligenter veritatem. Et demum secunda die ad aquam seu piscaturam praedictam *die et hora fori*, quod (igy!) *super aquam ibidem in Kurth congregari consuevit*, accessissent, ubi etiam modo praemisso vicinos, commetaneos et alios praedictos ad forum congregatos et etiam ad hoc per ipsos vocatos, examinassent et requisissent, juramento ab omnibus prius recepto, veritatem diligenter, et quod scivissent pro certo quod piscatura *Synketekuta* et *Synky* vocata una sit et eadem, licet nomina ipsius sint diversa; et quod ipsa possessio et piscatura fuerit tota ab antiquo *hominum Chez dictorum*, quam postmodum occupassent praedicti homines castrenses et ab

eisdem castrensibus recepisset *Petrus filius twlway* et demum ab eodem Petro filio Twlway praepositus et capitulum posoniense praedicti recepissent. In cujus rei testimonium praesentes litteras nostro fecimus sigillo communiri. Datum die dominica proxima post festum Epiphaniarum domini, anno ejusdem Mo CCCo vigesimo quarto.

A pozsonymegyei tisztikar 1324. márcz. 24-én kelt átiratából, melynek eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa C. fasc. 1. nr. 3 alatt őriztetik.

* * *

1316. jan. 25-én Hutstock Detre Pozsonymegye alispánja ugyan-ezen ügyben intézkedik (v. ö. Kn. II. 717.); ebből tudjuk, hogy Kemény bizonyos Póka fia.

Tolwe, helyesen *Tolvaj* helység és személynévvel már korábban találkozunk. 1276-ban a pozsonymegyei Szempcz mellett a terra Tholuoy-t (a mai Boldogfát) találjuk, kinek ura Jányoki János fia Jakab. 1297-ben olvassuk, hogy Vörös Ábrahám (az ifj. Cseklesziek őse) a pozsonymegyei Körtvélyes nevű helységek egyikét 1297 előtt Tholwoy fia Lászlótól megvette. Tholue fiai László és András 1305 előtt a Jóka melletti Cuzee (Köze—Kisa) birtokosai.

Zyridahel a mai *Duna-Szerdahely*.

20.

1324. Pozsony márcz. 27. Pozsonymegye tisztikara a *Synketekuta* nevű birtokot és halastavat a pozsonyi káptalannak ítéli.

Nos magister *Nicolaus comes posoniensis*, *Petrus de Guttur*, *Valentinus de Verekne*, *Andreas de Churle* et *Stephanus filius Serefel judices nobilium* de eodem memoriae commendantes significamus quibus expedit tenore praesentium universis, quod cum inter discretos viros, magistrum Nicolaum praepositum et capitulum ecclesiae posoniensis ab una parte, *Petrum filium Pauli* et *Kemen* ac socios ipsorum, castrenses de *Kurth* ab altera, super *possessione et piscatura Synketecuta* seu *Synky vocata de Kurth* litis quaestio mota fuisset et coram nobis de mandato et speciali commissione excellentissimi principis domini nostri Karoli dei gratia illustris regis Hungariae diutius ventilata, tandem discretus vir praedictus Nicolaus praepositus exhibuit nobis litteras praedicti domini nostri regis, hunc tenorem continentes (következik Károly királynak Visegrádon, 1323. okt. 28-án az esztergomi káptalanhoz intézett levele).

Qui quidem magister *Fokou*, *Georgius* et comes *Elya* ac homo dicti capituli strigoniensis ad nostri praesentiam venientes, retulerunt, prout in litteris nostris continetur, quarum litterarum nostrarum tenor talis est (következik Miklós főispánnak 1324. jún. 8-án kiállított bizonyítványa).

Nos autem adhuc ad pleniorum certitudinem rei praefato capitulo detulimus juramentum secundum modum et formam, contentam in nostris litteris, quarum tenor talis est (következik Miklós főispánnak 1324. márcz. 17-én kiállított levele).

Praedicto autem die sabbati (márcz. 24.) adveniente *convenientibus* et *praesentibus nobis ad majorem ecclesiam posoniensem*, discreti viri *Johannes plebanus de Gele vicearchidiaconus de Chollokuz* et *Lyphardus, sacerdotus et canonici dictae ecclesiae posoniensis*, pro praedictos Petrum et suos socios ad jurandum de capitulo electi juraverunt in animas proprias et totius capituli, quod possessio et piscatura Synketekuta seu Synky vocata esset una et eadem possessio et piscatura, licet nomina plura haberet et diversa et quod non ad praedictos Petrum et suos socios castrenses, sed ad praefatos praepositum et capitulum pertineret pleno jure. Nos autem omnibus praemissis et aliis diligenter consideratis et examinatis, habita etiam plena deliberatione, vice et auctoritate ejusdem domini nostri regis praedictam possessionem et piscaturam Synketekuta seu Synky nominatam totam cum omnibus utilitatibus suis et pertinentiis universis, prout ipsum capitulum ante tempus litis, per praedictos Petrum et suos socios super his coram nobis motae, tenuisse et possedisse dinoscitur, eisdem praeposito et capitulo sententialiter duximus adjudicandam, dandam, tenendam, habendam et perpetuo possidendam, ab impetitione praedictorum Petri et sociorum suorum eosdem super his absolventes. In cujus rei testimonium et firmitatem praesentes nostris fecimus sigillis communiri. Datum Posonii praedicto die sabbati anno domini millesimo trecentesimo vigesimo quarto.

Az egyik pecsét vörös selymen függ, a második kéken, a harmadik (már teljesen rongált) zöldön; a sárga selymen függő negyedik kiterjesztett szárnyú madarat ábrázol; ennek körirata: † S. Comitis Petri de G(uttur)! az ötödik (rongált) pecsét vörös selymen lóg. A szép állapotban levő eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa C. fasc. I. nr. 3. alatt van.

* * *

Gele a pozsonymegyei alsócsallóközi járásban még most is lé'ező (Egyház- és Ó-) *Gelle*.

A *Lyphardus*-névre megjegyzendő, hogy jelen gyűjteményben ezzel még csak egyetlen egyszer találkozunk. A Csöllei-család egyik tagja t. i. szintén Liphard.

21.

1324. *Visegrád, május 17. Károly király bizonyítja, hogy a kedhelyi apátság és a pozsonyi prépostság között Fleocendorf nevű birtokra nézve kölcsönös egyezés létrejött.*

Nos Karolus dei gratia rex Hungariae significamus universis quibus expedit praesentibus per tenorem, quod cum inter religi-

osos viros abbatem et conventum monasterii sanctae Mariae de Monte vulgariter Kedhel nominati ordinis Cystercienensis ex una parte, ac praepositum et capitulum ecclesiae posoniensis ex altera, fuisset super possessione *Fleocendorf* vocata *juxta et inter portum posoniensem et castrum Potenburch* existenti materia quaestionis exorta et coram iudice curiae nostrae ventilata, tandem constitutis coram nobis fratre *Thoma abbate dicti monasterii* et fratre *Gerungo quondam abbate ejusdem monasterii* nomine suo et nomine et vice conventus praedicti agentibus et procurantibus, ac discretis viris magistris *Nicolao praeposito et Martino ecclesiae posoniensis canonico* defensoribus et procuratoribus ejusdem ecclesiae posoniensis, iidem abbas et frater Gerungus sunt confessi viva voce, quod quia instrumenta et privilegia super dicta possessione *Fleocendorf* eidem ecclesiae posoniensi a nobis et ab aliis praedecessoribus nostris regibus Hungariae concessa perspicientes et perlegentes, invenissent et scivissent fore efficacia et valida et ipsam insuper ecclesiam posoniensem praescriptionis jure juvari, receptis de eisdem praeposito et magistro Martino nomine ecclesiae posoniensis solventibus duodecim marcas denariorum wyennensium pro suis laboribus et expensis, cessissent suae liti et actioni et omni juri, si quod in praedictam possessionem *Fleocendorf* habuissent, renunciassent (így) reliquissent et dimisissent eandem possessionem *Fleocendorf* cum omnibus utilitatibus et pertinentiis suis universis praeposito et capitulo posoniensi perpetuo et irrevocabiliter pleno jure habendam, tenendam et pacifice possidendam. Vulerunt insuper dictus abbas ac frater Gerungus suo et praefati conventus nomine, quod omnes litterae, instrumenta et privilegia, quae super ipsa possessione *Fleocendorf* haberent, exnunc inanae, cassa et mortua quoad dictam possessionem *Fleocendorf* haberentur; nec ullo unquam tempore contra ecclesiam posoniensem eidem instrumentis et privilegiis in iudicio vel extra iudicium uti possint nec eadem exhibere. Nos vero hanc compositionem et renuntiationem ad petitionem partium ratificantes et corroborantes eam auctoritate regia ex certa scientia confirmamus, promittentes, quod cum praesentes nobis fuerint reportatae, litteras nostras privilegiales super hiis dare faciemus. In cujus rei testimonium et firmitatem praesentes nostro sigillo fecimus roborare. Datum in *Wyssegarad* (így) feria quinta proxima ante festum ascensionis domini anno ejusdem millesimo CCCo vicesimo quarto.

Jakab kedhelyi apátnak 1326 október 12-én kelt megerősítő leveléből, melynek eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa C. fasc. 6. nr. 69. alatt őriztetik.

Ezzel kapcsolatos, hogy Károly király 1323 április 22-én *Tamás, pozsonyi érkanonok* kérésére IV. Lászlónak *Fleizyndorph* és *Zelench*-re vonatkozó adománylevelét átírja. (Eredetije a pozsonyi káptalan házi 1 véltárában Capsa C. fasc. 6. nr. 67. Pecséttöredéke vörös-sárga-kék selymen függ.) — *Fleocendorf*-ról majd alább.

22.

1324 július 27. A váczi káptalan bizonyítja, hogy az esztergomi káptalan egynéhány esztergomi polgár garázdálkodása ellen óvást emelt.

Nos praepositus et capitulum Waciensis ecclesiae damus pro memoria, quod magister *Johannes filius Dominici* Strigoniensis ecclesiae canonicus nomine et vice honorabilium virorum, ejusdem ecclesiae capituli cum litteris procuratoriis eorumdem in nostri constitutus praesentia per modum protestationis nobis significavit, quod mortuo uno pulsatore ipsorum, nomine Bartholomaeo, in eorum opprobrium villicus, jurati ceterique cives de Strigonio pendente lite super domum ejusdem pulsatoris irruentes, *res ejus mobiles et immobiles* abstulissent contra justitiam universas domos et vineas ipsius propria occupantes auctoritate, per quod iidem honorabiles viri damnum centum marcarum pertulissent. Item quod *Petrus filius Habrahae* carnifex Strigoniensis in octavis beati Johannis Baptistae proxime praeteritis (1324 jul. 1.) quemdam jobagionem eorumdem, nomine *Michaelem de Epul*, in publico foro Strigoniensi, lite pendente, clara die ad multorum forensium conspectum pluribus letalibus sauciasset vulneribus sine causa, pro quibus dictorum vulnerum illationibus cives dictae civitatis in praefatorum virorum honorabilium praejudicium nullum penitus fecissent justitiae complementum. Item quod *Gahan filius Mauriti* villicus Strigoniensis, spiritu repletus maligno, secunda feria post festum beatae Margaretae virginis proxime praeterita (1324 jul. 16.) lite pendente, *fratrem discreti viri magistri Georgii socii et concanonici ac dispensatoris dictorum virorum honorabilium*, in eorum existentem negotio, suis culpis non exigentibus, in Strigoniensi foro publico palam omnibus, contra deum et justitiam et in Strigoniensis ecclesiae detrimentum honoris, propria captivasset auctoritate, ad domum suam turpiter duci faciendo, quem per unam observando ebdomadam a sua vix emisisset captivitate animo obdurato, pro quo nulla eisdem justitia penitus esset inpensa per eundem villicum antedictum. Item quod quidam sutor Strigoniensis, nomine Nicolaus, quamdam curiam emptitiam dictorum virorum cum palatio lite pendente occupatam propria contra justitiam possideret auctoritate. Item quod praefati cives dictae civitatis terragium, quo singulis

annis de ipsorum domibus tenentur et terris, lite pendente dari recusarent. Item quod domos eorum censuales in Strigoniensi civitate existentes consueto more exponere pro censibus contra justitiam inhiherent. Item in fundis curiarum et domorum aedificiis *per incendium nunc destitutis* aedificia construere, pendente lite prohiberent ligna et robora aedificiorum adducta pro structura propria rejiciendo auctoritate. Praeterea quod singuli macellarii Strigonienses *de minutorum carnibus animalium unum frisaticum, quo tenentur singulis diebus sabbatis dare recusarent nec dedissent.* Item *quod de singulis carnibus boum qui mactantur, iidem macellarii dimidiam cutem, qua tenentur integre dari recusarent nec dedissent.* Item quod *singuli mercatores singulis diebus cum suis in foro sedentes tentoriis unum frisaticum, quo tenentur omni sabbato dari* recusarent nec dedissent. Item *quod quilibet tabernarius vini vel cerevisiae in quolibet mense tria pondera, quibus tenetur dari* recuraret nec dedisset. Item quod quilibet sutorum, fabrorum et aliorum operatorum in quolibet vico Strigoniensi existentium, *qui suas habent fenestras extensas* in quolibet sabbato unum frisaticum, quo tenentur dari recusarent nec dedissent. Item quod de quolibet curru frumenti, siliginis, ordei et brassicisque indecunq̄ue deferuntur, eorum vectores Strigonienses unum pondus, quo tenentur dari recusarent nec dedissent. Item *vestium venditores antiquarum et cerdone*s quolibet sabbato unum frisaticum quo tenentur dari recusarent nec dedissent. Item mercatores Strigonienses de filis et *lanis* undecunq̄ue portatis, pannorum pro textura tributum dari recusarent. Item omnes mercatores intra et extra civitatem Strigoniensem existentes nunc dictarum injuriarum per eosdem cives praedictis honorabilibus viris modo irrogatarum supradicto, tributum quo tenentur animo dare rebelliter recusarent obdurato. Item *Stephanus frater quondam Calmanni* decimas frugum anni praeteriti et praesentis, quas post obitum ejusdem fratris sui solvere assumpserat, non persolvisset, per quod saepedicti honorabiles viri damnum viginti garletarum frugum paterentur. Haec autem praedicti per modum protestationis contra eosdem villicum, juratos et cives ac Stephanum praenominatos supradicti honorabiles viri tempore et loco opportunis exequi intendunt justitia mediante. In cujus protestationis testimonium ad praefati magistri Johannis petitionem praesentes eisdem honorabilibus viris litteras duximus concedendas nostro sigillo communitas. Datum sexta feria proxima post (festum) beati Jacobi apostoli anno domini Mo CCCo vigesimo quarto.

Pecsétje hiányzik. A még igen szép reedetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 24. fasc. 2. nr. 4. alatt.

Domonkos fia János és a fenti György Kollányi könyvében (Esztergomi kanonokok 1100—1900) nem találhatók. *Epul* az esztergomi járásban levő *Epöl*.

Felette érdekes az esztergomi kereskedők és iparosok megadóztatása.

23.

1324 aug. 9. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy néhai Hambato fia atyjuk lelki üdvéért Pozsonyban kápolnát felállítottak és alapítvánnyal megajándékozták.

Nos capitulum ecclesiae posoniensis significamus quibus expedit universis praesentium per tenorem, quod discretus vir et honestus Thomas custos ecclesiae nostrae ad nostram accedens praesentiam proposuit nobis protestando, quod feria quarta proxima ante festum beati Laurentii martiris (1324 aug. 8.) prope domum sive *turrim quondam Hertilini* iudicis posoniensis *Henclinus et Jacobus filii comitis Hambatonis bonae memoriae*, confessi sunt in praesentia discretorum virorum, videlicet domini *Jacobi Leupoldi plebani ecclesiae sancti Laurentii* et *Johannis plebani de Gele* sociorum ac *concanonicorum nostrorum* ac providi viri *Markhardi* quondam iudicis ejusdem civitatis posoniensis seu aliorum quamplurimorum similiter astantibus, quod post tumulationem dicti Hambathonis, patris ipsorum, videlicet die secunda, dotationi, quam praedictus Hambato pater ipsorum adhuc vivens fecerat pro capella seu *caruario* in cimiterio ecclesiae nostrae construenda, unam vineam, scilicet unum laneum integrum in terris arabilibus et redditivum septem librarum dedissent et assignassent ipsi capellae pleno jure, omnino manus eorum de dictis utilitatibus memoratae capellae retrahendo. Sed *Jacobus quondam iudex, filius deprehti* civis et magister *Martinus frater dicti Jacobi, noster concanonicus* praetactam donationem supradictae capellae contra deum et justitiam detinerent occupando et hoc iidem praefati Henclinus et Jacobus in ecclesia nostra, cum essemus in capitulo et de diversis negotiis ecclesiae nostrae tractaremus, concorditer coram nobis dixerunt protestando. Datum in vigilia beati Laurentii martiris anno domini Mo CCCo XXIIIo.

Az esztergomi káptalannak 1351-ben kelt átiratából, melynek eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa F. fasc. 1. nr. 12. alatt őriztetik.

* * *

Ezt már Fejér VIII. 2, 575—576 is közölte, de oly lényeges hibával, hogy újraközlését szükségesnek találtam.

24.

1325 jan. 29. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Nagyféli Bydeu (Bedó) fiai egynéhány féli részbirtokaikat eladták.

Universis christi fidelibus praesentes litteras inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis actore. Ad universorum notitiam tenore praesentium volumus pervenire, quod constituti personaliter coram nobis *Michael, Mathyas et Georgius filii Bydeu de majori villa Feel* pro se et pro duobus fratribus suis *Nicolao scilicet et Balsaar* ab una parte, *Jacobus filius Wechyl de eadem* ab altera, iidem *Michael, Mathias et Georgius* sunt confessi, quod ipsi ratione necessitatis suae quatuor jugera terrarum emptitia, ipsos de jure contingencia, in duobus locis, videlicet tria jugera retro allodium inter terras *Lychynzyr* vulgariter nuncupatis, in una longitudine et latitudine existentia et quartum juger penes terras *Look*, quod protenditur finibus suis versus viam, per quam *Tharo* consuevit ire ad ecclesiam beati *Petri apostoli de villa Eberhardi* et vicinitate terrae *Emerici et Siva de eadem Feel* existens, cum permissione et bona voluntate omnium proximorum suorum et omnium in eadem villa *Feel* commorantium, pro quibus omnibus *Petrus filius Botond* et *Stephanus filius Pauli de dicta villa Feel* comparuerunt, eidem *Jacobo* et per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus pro viginti pensis denariorum et sexaginta denariis plene ab eodem habitis et receptis vendidissent, jure perpetuo irrevocabiliter possidenda pariter et habenda. Obligando se, quod quicumque temporum eundem *Jacobum* aut eorum successores processu ratione dictorum jugerum vellent forsitan molestare, extunc iidem *Michael, Georgius, Nicolaus et Balsar* cum omnibus proximis et successoribus suis tenerentur expedire propriis laboribus et expensis. In cujus rei testimonium praesentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roborando. Datum feria tertia proxima ante festum purificationis beatae virginis gloriosae anno domini Mo CCCo vigesimo quinto.

Pecsétje nincs. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában, Capsa 14. fasc. 6. nr. 7. alatt.

* * *

Major Feel. Jelenleg csak egy *Fél* nevű helységet ismerünk a felső-csallóközi járásban, melynek első nyomára 1291-ben akadtam; a fenti okiratunkban szereplők őseit azonban nem találjuk akkor. Bedó fia Mátyás (Fejér IX. 4, 146) 1368-ban még él. A Féliekről szól Hédervári-oklevéltár I. 28 is.

A határleírásból érdekes, hogy a laki földek azon út felé néznek, melyen *Tharo* szokott az éberhardi templomba menni. Ezen *Tharo* nem más, mint az ismert *Felistáli Taró István*, a Homoróiak egyik tagja. Ha az illető forrás (a pozsonyi káptalan országos levéltára, Capsa 14. fasc. 6.

nr. 3, zöld selymen függő pecséttel) nem csalódik, ezen »*Stephanus dictus Tarou de Faristar*« 1358 június 18-án még él.

25.

1325 febr. 24. Csölle János neje szabaddá bocsátja egyik szolgáját és ennek nővérét.

... Capitulum ecclesiae posoniensis . . . quod nobilis domina *Kynge filia Iwan filii Kenez de Zuhe quondam (?) relicta Michaelis dicti Lueu, nunc vero uxor nobilis viri Johannis dicti Chelle* . . . quemdam servum suum *Stephanum dictum Scimis* nuncupatum et Elisabeth sororem ejusdem, suam ancillam ipsam de jure contingentem . . . pro remedio animarum parentum suorum et pro salute suae et maxime pro remedio animae (a következő szavak elmosódvák) cum permissione et bona voluntate *Stephani dicti Lueu et Nicolai filii ejusdem Stephani* . . . manumisit et tradidit perpetuae libertati.

Hártya; vöröszöld selymen az ép pecsét található. A sorok végszavai elmosódvák. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa. 14. fasc. 23. nr. 22. alatt.

* * *

Kenéz fia Iván és Tamás 1270-ben a nagyszombati polgárok szállómívelési ügyében mint alperesek szerepelnek. Midón Tiborc fia Péter 1279-ben pomázi birtokát a nyúlzigeti zárdának eladja, rokonai sorában Kenéz fia Iván is szerepel; ő is pomázi birtokos; ő is eladja ottani részét. Ezen Iván leánya *Kynge* (= *Kunigund*) 1325 febr. 22-én Csölle János neje s akkor is olvassuk (App. I. 70.), hogy Iván a »de Zuh« nevet használja, mi alatt a nagyszombati járásban még most is létező *Szuha* (Dürnbach, Szucha) értendő. *Kynge* fenti napon a Nyitramegyében lévő *Kaplát* nevű birtokra való ügyében Vörös Ábrahámmal, az ifjabb Csek-lésziek őseivel egyezkedik.

Jelen okiratunkból tudjuk azonban, hogy Csölle János a második férje. Első férje *Lövő Mihály*, kinek rokonai *Lövő István* és fia *Miklós*, (az Oskay-család őse, v. ö. F. VI. 2., 240.).

Ezen családra megjegyzem, hogy egy *Lövő* (*Lueu*) *János* 1294 körül a garázdálkodó *Hontpázmán* nb. *Bényiek* szolgálatában állt (Kn. II. 367.), hogy *Lövő Dénes* 1318-ban a nyitramegyei *Szucsán* várnagya s hogy ennek fia *Dezső* 1330-ban udvari tiszt és a nyitramegyei *Nezsette* birtokosa (v. ö. *Történelmi Tár* 1907. évf. 335.). — *Lövő Domonkos* pedig 1316-ban (*Pusztá-*) *Páthi Herch* leányának képviselője. (A. I. 404.)

Midón Akoli Benedek, a későbbi *Uzoriak* őse, 1237-ben arról panaszkodik, hogy a prácsai népek az ő *Akol* nevű birtokát háborgatják, az ezen ügyben közbenjáró földbirtokosok sorában *Kenéz* (*Quenez*) fia *Kenéz* is szerepel. (Kn. I. 324.) Ha csak minden jel nem csal, fenti okirat az ő fiáról szól. W. IX. 172, melynek értelmében *Kenéz* fia *Iván* a pozsonyi várhoz tartozó *Tevel* nevű birtok ügyében már 1223-ban szerepel, már csak azért is hamisítvány, mert ezen *Ivánnal* még 1279-ben is találkozunk.

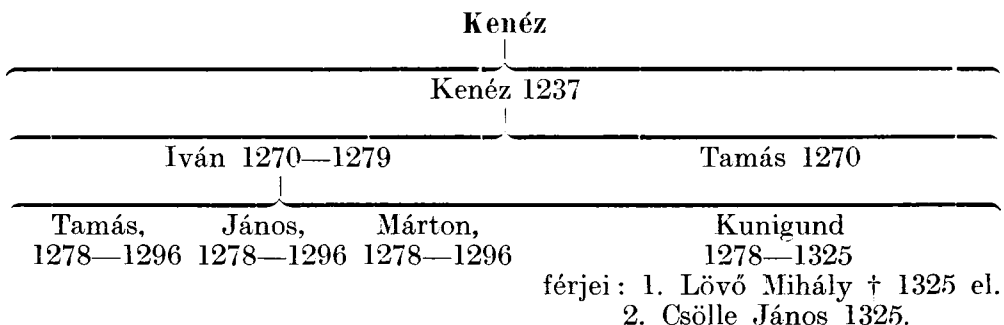
Összefügg ezzel még a következő adat is: *Zuhi Tamás* fia *Bende* és *Jenzl* *Nagyszombat* városának bírása, (kinek leánya ezen *Bende* neje! v. ö. A. II. 48., 571.) 1278-ban *Salomo* fiával: *Lövő* (*Lueu*) *Mihálylyal* ennek rokonának *Vosh* fia *Péternek* megöletése ügyében

egyezkednek. Közvetítő bírák: Aba nb. Aba fia Aba és (Majnald fia) Vörös Ábrahám. Mihály kap 25 márkát és 4 lovat, továbbá bizonyos *Ana* nevű földet, melyet már azelőtt *Kenéz fia Iván fiaitól: Tamás, János és Mártontól* kapott. (F. V. 2., 476., hol »socer« helyett tévesen áll »socius«.)

Az itt szereplő személyekkel a következőben is találkozunk: A pozsonyi káptalan tanúsítja 1296-ban, hogy Kenes (tévesen Renes) fia Iván fiai Márton, Tamás és János rokonuknak: comiti Michaeli filio Salomonis *de Sagittarijs* az atyjuk által Lada rév esztergomi érseknek zálogba adott *Anja* nevű birtokuk kiváltását megengedték (W. V. 158.). Ebből már most azon felette érdekes eredményre jutunk, hogy *Michael de Sagittariis nem más, mint a Lövő Mihály latinosítása. Anya* nevű birtokról lásd A. II. 403. (v. ö. A. I. 123 és Kn. II. 493. 591 W. IV. 280).

Zuh — mint már említettük — a nagyszombati járásban lévő *Szárz-patak*, tótul *Szucha*, németül *Dürrnbach*, mely 1296-ban Zuhuh (tévesen Zubuh) néven a pozsonymegyei Vöröskő nevű vár tartozéka és részben fenti Tiborez fia Tamás tulajdona, ki ezt nevezett évben Pécz nb. Devecseri Márton alországbírónak kénytelen volt átengedni. 1463-ban a Sziléziában törzsökös *Schellendorf* család egyik tagja: Miklós (és neje) az ura.

Megkapjuk a következő nemzedékrendi töredéket:

26.

1325 febr. 28. Az esztergomi keresztetek konventje a Csabán lakó jászokat megidézeti.

Excellentissimo domino suo, domino Karolo dei gratia illustri regi Hungariae frater Jacobus magister cruciferorum domus hospitalis sancti regis Stephani de Strigonio et conventus loci ejusdem orationes in domino pro eodem debitas ac devotas cum fideli famulatu. Noverit excellentia vestra, litteras vestras nobis transmissas cum omni reverentia et honore, quibus decuit, per nos recepisse et prout in eisdem nobis dabatur firmiter in mandatis, nostrum misimus hominem, scilicet *Thomam clericum chori* nostri pro testimonio, cum *Cosma de Chuth* homine vestro ad citandum *Jazones* contra religiosas dominas et sanctimoniales de insula Budensi, qui demum ad nos reversi, concorditer retulerunt, quod feria quarta proxima post dominicam Invocavit proxime praeterita (febr. 27.) *Georgium* et *Nicolaum fratrem ejusdem*, item *Chatharth*, *Zudak*, *Byk* et famulum ejusdem nomine *Karachinum*, eidem statuere committendo ac *Thywach*, *yazones*

circa Chabam commorantes ad vestram citassent praesentiam ad octavas medii quadragesimae (márcz. 20.) contra dominas et sanctimoniales praenotatas. Datum feria quinta proxima post dominicam antedictam anno Domini Mo CCCo XXo quinto.

Pecsétje nincs. Eredetije az országos levéltárban Mon. Bud. fasc. 33. nr. 15. alatt.

* * *

Itt a pestmegyei *Pilis-Csabáról* van szó, melyet a nyúlszigeti apáczaak 1274 kör. Majs nádortól kaptak (W. IX. 573.).

27.

1325 jun. 30. *A győri káptalan tanusítja, hogy Péter szabó, pozsonyi polgár Ablincs nevű birtokát a pozsonyi káptalannak eladta.*

Capitulum Jauriensis ecclesiae omnibus christi fidelibus praesentibus pariter et futuris praesentes litteras inspecturis salutem in eo, qui est omnium vera salus. Ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod constitutis in nostri praesentia *Petro Sartore cive posoniensi, genero quondam Woch civis similiter de posonio, nomine suo et nomine ac vice dominae Margaretae filiae ejusdem Woch, Margaretae et Agnae filiarum suarum, Johannis filii quondam Laurentii filii dicti Petri ac Michaelis filii dictae Agnae pronepotum ejusdem Woch* ex una parte, discretis viris *Nicolao praeposito* ecclesiae posoniensis et magistro *Emerico canonico* ecclesiae ejusdem posoniensis ex parte altera, idem Petrus sartor viva voce coram nobis est confessus, quod ipsi quandam terram *Ablench* vocatam ad sex aratra sufficientem, in comitatu posoniensi existentem, ad ipsum et ad praenominatas personas, heredes scilicet dicti Woch tam jure hereditario seu successionis paternae, quam ratione dotis uxoris praefati quondam Woch devolutam, quae olim a felicissimae recordationis domino Bela illustri rege Hungariae pro notabilibus fidelitatum servitiis, omni remuneratione dignis eidem Woch fuerat collata, cum omnibus utilitatibus et pertinentiis suis universis, pro remedio animae dicti Woch et sua ac animarum heredum praefatorum salute dedisset, donasset et etiam vendidisset ecclesiae sancti salvatoris de Posonio ipsiusque praeposito et capitulo ecclesiae memoratae pro viginti quinque libris denariorum wyennensium, plene sibi et praedictis heredibus datis et persolutis, perpetuo et irrevocabiliter tenendam et possidendam. Cujus quidem terrae metas secundum tenorem privilegii quondam dicti domini Belae regis modo infrascripto et ordine distingui dixit: videlicet quod prima meta incipit ab oriente juxta metas *Zelynych* terrae ejusdem ecclesiae posoniensis, per quas procedens a parte meridionali versus occidentem incidit

in metas terrae *Wedered*, per quas descendens incidit in metas terrae *Kwrthulus* et per metas ejusdem procedens versus septemtrionem, incidit in metas villae *Paag*, per cujus metas protenditur usque ad metas alterius terrae *Zelench* similiter ejusdem ecclesiae posoniensis et sic per metas ipsius terrae redit versus orientem ad primam metam et ibidem terminatur. Praeterea idem Petrus nomine suo et nomine heredum praedictorum assumpsit se obligando, quod si ullo unquam tempore praedicti praepositus et capitulum ratione praedictae terrae per quempiam impeterentur, ipse et praenominati heredes eosdem praepositum et capitulum tenerentur expedire propriis laboribus et expensis. In cujus rei testimonium perpetuamque firmitatem praesentes concessimus litteras sigilli nostri autentici munimine roboratas. Datum *in festo commemorationis beati Pauli apostoli* anno domini Mo CCCo vicesimo quinto. Magistris Mathia lectore, Nicolao cantore et Michaele custode ecclesiae nostrae existentibus.

Pecséttörédekkel. Eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa C. fasc. 5. nr. 52. alatt.

* * *

1240 márczius 13-án megkapja »Woch (= Vat) de villa Grabes«, a királyi lovásznépek sarja, ki már hosszabb idő óta a pozsonyi várban letelepedett és ott a királynak többrendbeli szolgálatot tett, azon kiváltságot, hogy ő is, örökösei is a királyi vendégnépek sorába lépjen. 1243 május 13-án ő már pozsonyi polgár és miután a tatárjárás alatt sok érdemet szerzett, megkapja IV. Bélától a pozsonymegyei Ablench nevű birtokot (Kn. I. 336., 346.). — Az itt szereplő örököseit a következő táblácska rajzolja:

Vat 1240—1243

Margit 1325

férje: Péter szabó, pozsonyi polgár 1325

Lőrincz † 1325 el.

Margit 1325.

Ágnes 1325.

János 1325.

Mihály 1325.

Grabes kétségtől nem más, mint a komárommegyei tatai járásban még most is létező (felső- és alsó) *Grébics* nevű puszta.

28.

1325 *Visegrád, okt. 18. Köcski Sándor országbíró Libád birtokát az elbirtoklás alapján Libádi Rafanyak ítéli.*

Nos comes Alexander judex curiae excellentissimi principis et magnifici domini Karoli dei gratia incliti regis Hungariae, significamus tenore praesentium quibus expedit universis, quod cum *Senye filius Gregorii* juxta continentiam litterarum citatoriarum conventus sancti regis Stephani de Strigonio *Rophaynum filium Bench de Libad* ad feriam tertiam post quindenam beatae Katarinae virginis proxime praeteritam (1324 decz. 11.) legitima

citatione facta, anno dominicae incarnationis Mo CCCo XXo quarto in causam attraxisset coram nobis et ipsa causa primo ratione prioritatis termini ad octavas purificationis beatae virginis (1325 febr. 9), secundo quia *Mauricius* pro ipso Senye cum litteris procuratoriis nostris comparando suae actionis principium in facto possessionario ad inquisitionem ipsius Rophayn personaliter astantis revelaret et idem Rophayn propter dictae causae arduitatem absque suorum proximorum et cognatorum consilio ad objecta procuratoris ipsius Senye terminum ulteriorem sibi dare postulando, se non posse respondere proposuerat, ad octavas mediae quadragesimae (1325 márcz. 20.), iterato ad octavas beati Georgii martiris (1325 máj. 1.), quinto ad quindenae festi Penthecostes (1325 jun. 9.) et sexto ad octavas beati Michaelis archangeli (1325 okt. 6.) anno domini Mo CCCo XXo quinto utramque partium voluntate sub forma faciendae pacis juxta continentias quam plurimarum litterarum nostrarum memorialium in ventilationem dictae causae confectarum ad peremptorias responsiones faciendas prorogata extitisset, ipso termino adveniente praedicto Rophayn propria in persona astante, *Petrus filius Georgii* vice et nomine ipsius Senye cum litteris procuratoriis nostris ad nostram accedens praesentiam proposuit in hunc modum, ut quaedam possessio *Libad* voacta, in cujus facie in honore sancti Johannis baptistae lapidea ecclesia esset fundata, ipsius Senye esset hereditas et a longi quorum (így) temporum revolutionibus, scilicet fere septuaginta annorum (kb. 1255 óta) prius avus ipsius Rophayn, demum pater suus et postmodum ipse in praejudicium ipsius Senye potentialiter occupasset et nunc occupatam detineret; quo audito idem Rophayn respondit eo modo, ut praememorata possessio *Libad* nuncupata titulo (ju)ris hereditarii ad ipsum pertineret, super qua etiam per avum suum et suos priores ipsa ecclesia lapidea constructa et *pallatium lapideum* fundatum extitisset et eadem ipse et sui priores semper sine aliquali inquietatione pacifice et quiete possedissent et nunc ipse possideret. Cumque autem procuratorem ipsius Senye, utrum aliqui priorum ejusdem domini sui ab ipso Rophayn et ejus prioribus ipsam possessionem ordine judiciario aliquo temporis curriculo adquisierint aut in aliquo capitulo vel conventu super potentiali occupatione et detentione dictae possessionis protestationem et prohibitionem fecerint aut ne, diligentissime quaesivissemus, praedictus Petrus procurator ipsius Senye non aliquas literas seu instrumenta, quorum titulo praedictam possessionem obtinere et requirere valeat, voluit vel potuit exhibere. Verum quia *jus ecclesiasticum et regni consuetudo ab antiquo approbata, possessiones per suos possessores sine aliquali inquietatione*

quiete et sincere per revolutiones triginta duorum annorum possessas non aliquo modo in praesentia alicujus judicis per aliquos alios a suis possessoribus obtineri nequirent et praedicti Senye procurator praememoratam possessionem Lybad nominatam per avum et patrem ipsius Rophayn ac ipsum a multi temporis, ut praemisimus, spatio occupasse et occupatam detinuisse proponebat et non aliquas litteras protestationales, quarum titulo per ipsum Senye ipsa possessio requiri et rehaseri posset, valebat exhibere, unacum baronibus et nobilebus regni nobiscum in judicio tribunali judiciale considentibus, dictam possessionem *Libad ecclesiasticam* simul cum pallatio et aliis utilitatibus et pertinentiis suis universis sub his metis et terminis, quibus per suos priores dicta possessio habita extitit et possessa, dicto Rophayn et suis heredibus heredumque suorum successoribus judiciaria auctoritate adjudicavimus perpetuo possidendam, tenendam pariter et habendam a modo et deinceps ipsi Senyey (így) et suis heredibus de dicta possessione Lybad perpetuae taciturnitatis silentium duximus inponendum. In cujus rei memoriam perpetuamque firmitatem, ne causa, tam debito fine terminata, calumniantium importunitate temporis in curriculo aliquatenus valeat retractari vel in irritum per quempiam revocari, super perpetuali adjudicatione dictae possessionis nostras litteras privilegiales ipsi Rophayn pendentis sigilli nostri munimine communitas duximus concedendas. Datum Wysagrad in festo beati Luchae evangelistae anno domini millesimo trecentesimo vigesimo quinto.

A fehér selymen függött pecsét hiányzik. Eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 27. fasc. 2. nr. 1. alatt.

* * *

Esztergom megye párkányi járásában még most is van *Libád* nevű helység, mely jelen okiratunk szerint 1325-ben részben az *Egyházaslibád* nevet viselte.

Midőn Pilis nb. Miklós fia Demeter az esztergom megyei Sárkány (ma Sárkányfalva) nevű birtokrészét 1287 márczius 27-én a Szovárd nb. Péter és Szovárd fivéreknek eladta, a szomszédok sorában *Libádi Rafany fia Bencz* is szerepel (Wenzel IX. 455., hol tévesen Lylug áll). Ugyanezen Bencz eladja 1289 október 17-én a Magyarszögyén melletti Ecsed nevű birtokrészét az esztergomi érsekségnek (Knauz I. 255.). Ezen Bencz fia Rafany, kit egyik helyen Ráfáelnek is neveznek, 1338-ban Esztergom megye szolgabírája (megjegyzendő, hogy ő ezen megyének első ismert szolgabírája). 1342-ben ő is a pozsonymegyei Báhony és Zámoly nevű birtokok ügyében mint királyi kiküldött működik (Anjou-kori okmánytár IV. 285.). 1353-ban a bars megyei Vezekény meghatárolása ügyében ő a nádor embere (Zichy-okmánytár II. 547.).

Okiratunk legfontosabb és legérdekesebb része azonban jogi természetű, a mennyiben kimondja, hogy azon birtok, melyet valaki 32 éven át háborítatlanul bír, már meg nem támadható.

Közli : DR. WERTNER MÓR.

MÁRAMAROS VÁRMEGYE JEGYZŐ- KÖNYVEIBŐL.

Máramaros vármegyének legrégebbi fenmaradt közgyűlési jegyzőkönyve 1629-ből való, mikor a főispán Huszt várának hatalmas ura gróf Bethlen István s az alispán Csebi Pogány Péter volt, a vármegye pedig, a mint tudjuk, Erdély birodalmához tartozott. A jegyzőkönyvek csaknem kivétel nélkül magyarul, szép gyökeres magyarsággal vannak írva s a pusztán magántermészetű és helyi érdekű vonatkozások mellett általános történeti szempontból is becses, tanulságos dolgokat foglalnak magukban. Megjegyzendő, hogy a máramarosvármegyei *statutumok* nagyrészt már ki vannak adva Kolozsvári Sándor és Óvári Kelemen: »*A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye*« cz. munkájának III. kötetében. Én tehát ezek közül csak a nevezetesebbeket közlöm rövid kivonatban, vagy egyszerűen megemlítem azokat a maguk helyén, hivatkozván a *Corpus statutorum* illető kötet és lapszámaira.

*

Máramaros vármegye 1629. október 2-án Sziget városában *tisztépitő szék*et tartott; a november 7-iki gyűlésből pedig Szaplonczay Simont Lengyelországba, Kóródi Gáspárt az erdélyi fejedelemhez követségbe küldé. Az elsőnek 20, a másodiknak 10 frt útiköltséget adtak.

1629. december 18-án azt végezték, hogy Bethlen Gábor fejedelem temetésére »ha Ispán uram *feltámadhat*, maga menjen Ispán uram; ha addig meg nem gyógyulhat Tordai Miklós urunk, atyánkfia menjen«. Beválasztották még a küldöttségbe Pogány Menyhértet és Sztojka Ferenczet.

1630. január 11. Elhatározták, hogy a nemes helyen lakó zsellérek a (katonák tartására kivetett) *zsoldnak* csak a felét fizessék, de az olyan zsellér, ki a nemes emberrel *egy füstön* lakik, semmivel se tartozzék.

Megtiltották, hogy az ispánok a falukon *nyest* és *róka* bőrök ajándékozására kényszerítsék a népet, hanem ha maguktól valami jó szívvvel adnának. (I.)

Brandenburgi Kata fejedelemasszonyhoz és a kormányzóhoz Erdélybe követeket küldenek, hogy ne kívánják a nemességnek fejenként való hadba szállását *Apahidához*, mert a tatárok Moldvában táboroznak.

Pogány Menyhért és Zsigmond testvérek tiltakoznak az atyjuk végrendelete ellen, melyet felesége Szigeti Szabó Katalin javára tett. A gyűlésen jelenlévő Pogány Péter pedig viszont protestál a fiai ellen, mondván, hogy vagy megáll az a testamentum vagy nem, de ő az ország törvénye szerint cselekedett.

1630. december 2. A gyulafejevári országgyűlésre Petrovay János alispánt és Gyarmathi János jegyzőt küldik követekül. Gondoskodnak Huszt várának védelméről és a *sorompókra* rendelt hadi nép fizetéséről.

1631. január 21. A huszárhadnagynak, a vármegye zászló-tartójának és dobosának fizetését havonként együttesen 50 frtban szabják meg. (II.)

1632. január 20. Statutum, hogy nyestet, hiuzt, rókát vagy bárminémű *vad bőrt*, Erdélybe, Magyar- és Lengyelországba kivinni 50 frt büntetés terhe alatt nem szabad. (III.)

1632. szeptember 11. Minthogy a vármegye a zsoldos katonaság kiállításának terhét, régi privilegiuma szerint pénzen megválthatta: végeztetett, hogy 100 lovasnak négy hónapra járó fizetése egy hét alatt összegyűjtsék. (IV.)

1633. november 29. A latrok és gonosztévők üldöztetése és büntetése felől 6 pontból álló statutumot hoztak. (V.)

1635. július 24. A *vladikának* (t. i. a görög vallású püspöknek) fizessen minden egyház évenként 24 pénzt, négy báránybőrt, 22 szál gyertyát. Templom szentelésért pedig 1 frtot adjanak neki. (VI.)

1638. május 25. A földesurak kérelmére szabályozták az nrasági birtok és a jobbágy *örökség* használatának, elzálogosításának és kiváltásának módját. (VII.)

1638. augusztus 22. Elhatározták, hogy ha a szolgabíró a *széken* meg nem jelenik, először 24 frt birságot fizessen, második elmaradása után pedig hivatalától megfosztassék. (VIII.)

1638. szeptember 9. Szabályrendelet a birság behajtásáról s a nyilvános gonosztévőknek, ú. m. tolvajoknak, gyilkosoknak, paráznáknak, házasságtörőknek, *büjjös bájosoknak* stb. megbüntetéséről. (IX.)

1639. június 29. Elhatározták, hogy 3 hét múlva gyűlést fognak hirdetni, mikor is a görög vallású papok is *szobort* tartván, nyilatkozzanak, hogy elfogadják-e *vladikájuknak* a munkácsi görög püspököt vagy nem. (X.)

1639. július 19. Tarassovicz Bazil püspök a közgyűlésen bemutatta az erdélyi fejedelem adománylevelét a máramarosi *vladikaság* felől. A jelenlévők, ú. m. gróf Bethlen István főispán, Pogány György, Menyhért és Zsigmond, ifj. Budai István, Sztojka Simon, Thordai István, Karully Gábor, Darvay Péter, Gerhes Jónás, Hobka Simon, Szász Gergely stb. elhatározták, hogy a fejedelem parancsának engedelmeskedni akarván, Tarassoviczot vladikának ösmerik. Kikötötték azonban, hogy a régi vladikáknak kihágásait és rossz példáját eltávoztassa. (XI.)

1641. A vármegye gyűlésen közhírré tették, hogy I. Rákóczy György fejedelem a máramarosi *ladikaságot* a fejevári *ladikának* adományozta.

1642. július 29. Azt végezték, hogy ezután napszámba senki se kaszálhasson, hanem holdszámra s a munkabért holdanként 25 pénzben állapították meg; az aratók ellenben napszámra dolgozzanak 9 pénzért. A ki a napszámot fölveri, 12 frt birságot fizet. (XII.)

1643. január 13. A vármegye jegyzőjének Szigeti Bökényi Jánosnak kérelmére megállapítják azokat a díjakat, a miket évi rendes fizetésén felül törvényes dolgokban a felektől beszedhet. (XIII.)

1643. október 1. A fejedelem megengedte, hogy a vármegye a személyes fölkelés helyett 150 gyalogot és 50 huszárt állítson. Intézkednek az erre szükséges pénz behajtásáról. (XIV.)¹⁾

A Petrovay nemzetség tagjai a kalugyereknek klastrom helyül a *Sebes patak* mellett fekvő mezőt örök joggal adományozzák.

1650. június 28. Id. Rhédey Ferencz fő- és Sztojka Simon alispánságában a Lengyelországgal való határvillongás eligazítására az alispánon és szolgabírákon, a huszti kapitányon és a kamara ispánon kívül kiküldettek még: Dolhay Pál, Pogány Menyhért Zsigmond, és Szaploneczay Simon és Darvay Péter.

1650. augusztus 23. Tapasztaltatván, hogy a gyűléseken és törvényszékeken a sok rút zajgás, kiáltás és egyéb rendetlen állapotok már úgy elhatalmasodtak, hogy míg egyfelől a nyugodt tanácskozást megakadályozták, másfelől azok miatt a vármegyének rossz híre támadt, mert az is előfordult, hogy a bírák és assessorok *részeg fővel* mentek törvényt látni: statutumot hoztak a gyűléseken és törvényszéken követendő eljárás módjáról és rendtartásáról. (I. *Corpus statutorum* III. k. 115. lap.)

¹⁾ Az I—XIV. sz. alatt felsorolt statutumok egész terjedelmükben szóról szóra közöltetnek Kolosvári és Óvári id. munkájában: *Corpus statutorum* III. k. 60., 62., 64., 71., 74., 79., 84., 86., 87., 90., 91., 101—103. lapjain.

1650. szeptember 20. »Mivel az tatárok Moldvába irrumpáltak ez mi vármegyénk is penig határos lévén Moldvával az mi kegyelmes urunk is ő nagysága igen serio parancsol az utaknak bevágatása és vigyázás felől: azért unanime consensu végeztük és rendeltük, hogy a jövő Vasárnapig Felső és Koszó járás vágja be az utakat, ugy mint Hosszumező és Borsa felől.« Továbbá elhatározták, hogy minden *oszlástól* jó fegyveres lovasok, kapuszámtól (porta) pedig jó fegyveres gyalogok küldessenek az utak és szorosok védelmére s hogy Dolha vidékén, Berezna körül, a Talabor, Taraczk és Tisza folyók mentén az utak szintén bevágassanak.

1651. A gyulafejevári országgyűlésre küldött követek, ú. m. Szigethy György és Szaplanczay Simon részére 90, illetőleg 60 frt költséget rendelnek.

Darvay Péter a fejedelem rendeletéből *híreknek tudakozására* Lengyelbe küldetett, mellé adatván Hidegpataki Kovács János.

A fejedelem konyhájára *Erős Mária* asszonynak (Ujhelyi Pállal való) lakodalmára Visk, Técső, Sziget város nemessége és minden falu ajándéku egy-egy *berbécs*et küldjön.

1653. II. Rákóczi György fejedelem parancsára a *moldovai ösvények vigyázására* 400 gyalog és 100 lovas rendeltetett.

1655. május 6. Rhédey László úrfi (Bánffy Ágnessel való) menyegzői lakodalmára ígért a vármegye *minden oszlástól* egy-egy *berbécs*et avagy meddő juhot, minden három *oszlástól* pedig egy-egy meddő tehenet. De a *rosályi Kun, Dolhay és Kornis oszlások* nem rovattak meg.

1655. szeptember 28. A főispán a lengyelországi felháborodott állapotok miatt nem jöhet el a gyűlésre, de inti a vármegyét, hogy az utakra serényen vigyáztasson.

1655. december 28. »Az mi kegyelmes urunk ő nagysága most is igen serio parancsolván a lengyelországi utakra való vigyázás felől ex unanimi consensu vármegyéjül végeztük, hogy minden két *nemes oszlas* állasson ez jövő Vasárnapra Szigetre jó fegyveres, lovas egy-egy huszárt sub poena fl. 24, kit megmustrálván Szigeten a ki nem bevehető lesz küldgyék vissza s állassanak mást mingyárt. Szigetről osztán menjenek *Sztudenára* és *Lyakoveczre*, költségek, kosztok hóra mindeneknek az *oszlások* fl. 2 adván, hadnagyk legyen *Sztán László*, a kinek hóra adgyon ispán uram (*Pogány Menyhért*) a felvetett 50—50 pénzből fl. 6. Ott költségeken éljenek a szénán kívül, és serio vigyázzanak s hireket tudakozzanak, ispán uramot is postán tudósítsák, ha kívántatik. Kövesliget ne külgyön oda *huszárt*, hanem közülök oly leszen... két lovas, hogy ha onnét valami oly hirt postán kellene hozni a

nyugodt kövesligeti lovas postán jöhessen Ispán uramhoz éjjel-nappal».

1656-ban az erdélyi hadak a vármegyében táboroztak s kiváltképen Visk, Técső, Huszt és Sziget városokra szállottak; a falvak tartoztak volna hússal, borral, búzával, takarmánnyal, abrakkal pénzért ellátni őket, de az élelmezés olyan rosszul ment, hogy a *viskiek* fenyegetőztek, hogy a katonákkal a vármegyére ütnek az eleségért. Ez ellen Pogány Zsigmond protestált. Az öt városok lakosai a nemesekkel egyértelemben protestáltak kijelentvén, hogy az Ujhelyi nemzetség vámszedő helyén, az ugocsamegyei *Rakaszon* vámot mindaddig nem fizetnek, a meddig az országtól rendelt biztosok a vám dolgát el nem igazítják.

1656. december 19. Végeztetett: Kerestessék meg a fejedelem, hogy a vármegye kiváltságát respektálván, zsoldosokat ne követeljen, hanem a fogadott katonaságra eső zsoldot pénzüil vegye fel. Ajándékuul ígértek 100 vágó tehenet; *Kemény Jánosnak* vagy *Mikes Mihálynak* jó akaratjáért küldenek 10 *nestet*.

1656. december 28. Várják a fejedelmet és fogadására erősen készülődnek. Minden *oszlásra* 2 frtot, minden *kapura* 1 frtot vetnek s adnak 100 vágó tehenet és 100 berbécsset. A fejedelem konyhájára a *borsai* és *mojszéni* lakosok fogjanak két-két *vadkecskét*; özet, fogolymadarat minden *oszlás* tartozzék adni. Az eleség összegyűjtésére s az érkező hadak fogadására Visken, Kövesligeten, Huszton gondviselőket állítanak. Elrendelik, hogy az összes élelmiszereket 1657. január 7-ére Szigetre az alispánhoz szállítsák.

Az 1657. évi február 8-án tartott közgyűlés jegyzőkönyvében későbbi írással a következő sorokat olvassuk: »*Oh lamentabilis annus et irreperabile damnum.*« A vármegye a szerencsétlen lengyel *expeditio* idejében egyre-másra tartotta a gyűléseket, hogy a fejedelem sürgető kívánságait teljesíthesse s a maga védelméről gondoskodjék. A *posta dolga* annyira felszaporodott, hogy az arra rendelt helyek közül Técső, Sziget, Szacsal és Budfalva lóval nem győzték, azért a parasztság minden 2 kaputól egy-egy lovat tartozott adni s elvégezte a vármegye, hogy 15 nap alatt minden értékes nemes ember jó erős, szolgálatra való lovat szerezzen.

1657. ápril 4-én azt határozták, hogy a Verchovinán kiállítandó fegyveres lovasok mellé minden *oszlás* 2 jó fegyveres gyalogot adjon és 4 *oszlás* együttesen egy lovast küldjön, a ki se erőtelen se gyerekember ne legyen. A lovas hó pénze 5, a gyalogé 4 frtban állapítottatott meg, azonkívül fejenként és havonként kaptak 2 negyed mérő buzát és az útra kenyeret, szalonnát vagy túrót. Ugyanakkor a postaszolgálat dolgában azt végezték, hogy ha bármely nemes ember a fejedelem levelével el nem megy vagy más

közönséges dologban járó levelet el nem visz, 12 frt birságban maradjon.

1657. május 12. A huszti vár építése felől intézkedtek és lovas embereket rendeltek ki a végből, hogy a fejedelemnek Huszton a *Fejér háznál* maradt 1000 köböl búzáját a várba szállítsák. Elhatározták, hogy Moldva és Lengyelország felé az utak bevagassanak s a strázsálás dolgában szigorú végzéseket hoztak (május 30.).

1657. július 19. Intézkedtek a kövesligeti, vucskómezei s a többi sorompók védelméről. Elrendelték, hogy a nemesség fejenként táborba szálljon, a lovas kopjával, a gyalog szablyával, puskával »jósága vesztese alatt, magát is megkössék«. Barcsay Ákos (»*Bán uram*«) a vármegyébe 400 főnyi lovas csapatot küldött, elszállásolták a Huszt vize mellé *Kun István* jószágára, mezőbe; továbbá Técső, Hosszumező és Sziget városokba, kikötván, hogy a falukon ne garázdálkodjanak, mert ha kézbe kerülnek *Kővárba* vagy a *Bánhoz* küldetnek.

A rendek már ekkor nagyon el voltak keseredve a háborúsággal járó sok költség, kárvallás és mód felett való megterhelte-tésük miatt. Panaszkodnak, hogy a termés szűk volta miatt magukat is alig táplálhatják, a nemesség állandóan táborban van, a sorompókon fizetett drabantokat tartanak, a téli hadak s' az ellenség beütései miatt a szegénység utolsó romlásra jutott.

Ki is jelentették, hogy a kvártélyos katonáknak fűszerszámot, tyukot, ludat, malaczt, vaját, mézet, tojást nem adnak, mert az sohasem volt szokás. Elégedjenek meg a vágó marhával és vásároljanak maguknak pénzért, *a tehén bőr árán*. Most az egyszer még kapnak eleséget ajándékon, de többet soha. Viszont elvárják tőlük, hogy ha a *Beszkidékre* vagy a hová kivántatik, fel kell ülni, az alispán rendeletére felüljenek. Azért tartják őket, hogy legalább ennyi hasznukat vegyék.

1657. július 27-én azt végezték, hogy a kvártélyos katonaság a *Lipcse patakához*, a nemesség pedig Vajnágy és Talabor között szálljon táborba, a székely lovas század a *Kunjószágon*, mezőben maradjon. A Verchovinára őrséget rendeltek, a beleznai, kövesligeti, taracsvizi és kőrösmezei *sorompókat* megerősítették. A fejedelem parancsára Lengyelország felé *kémek* küldettek. A kém-szolgalatot Borsa és Mojszén községek teljesítették (augusztus 11.). Ezeket a sorompókat az augusztus 28-án tartott gyűlés határozatához képest kőfalakkal vették körül, de a vármegye csak kövel és fával járult az építkezéshez, munkaerőt nem adott.

1657. szeptember 18. A tatárfogságba esett *Kemény János*, *Kornis Ferencz* és a többiek kiváltására minden kapura 20 frt, az egyházhelyes nemesekre pedig fejenként 2 frt adót vetettek ki.

1657. nov. 2. A Gyulafejevárra hirdetett országgyűlésre követekül Szaploneczay Simont és Bökényi Jánost választották. Minthogy pedig *Sztoyka Simon* alispánt II. Rákóczy György fejedelem a portára *kapitihaságra* küldé, gyermekei részére Buday Zsigmond személyében gyámot rendeltek. A következő gyűlésen (nov. 6.) a lengyelek beütésétől tartva, egyfelől a védelemről gondoskodnak, másfelől a lengyel *Hetmanhoz* követséget küldenek.

1658. január 30. A tatár rabok váltságára való pénzt behajtották, a vármegye összes hadait táborba szólították, végezvén, hogy minden nemes ember úgy legyen készen, hogy bármely órában indulhasson.

1658. ápril 25. Az erdélyi országgyűlésből hazaérkező követek jelentették, hogy a vitélő rend tartására, a fejedelem tárházába minden kaputól 3 frtot követelnek. Jelentették továbbá a követek, hogy az Isten haragjának és a közelítő veszedelemnek eltávoztatására azt végezték, hogy minden *szerdán* országos bőjt legyen s' az emberek háromszor templomba menjenek. A mely oláh pap ezt elmulasztaná, a *vladika* 12 frtra büntesse. Szerdai napon vásár ne tartassék: »*Kedden legyen az vásár, ettől fogva in perpetuum*«. A fenyegető veszedelemhez képest gondoskodnak a sorompók védelméről s' elhatározzák, hogy a kőrösmezei utak és a huszti várhegy oldalai bevágassanak.

1658. május 11. Rákóczy rendeletére zsoldosokat fogadnak. A felkelő nemesség Urmezőnél, Benecsőnél összegyülekezvén, az egész vármegye a *Havasok alatt* táborba szálljon. Rákóczyhoz követségbe Pogány Menyhértet és Szegedy Zsigmondot küldik.

1659. január 9. Az erdélyi új fejedelemtől és az országtól parancsolatok érkeztén, Buday Zsigmondot és Czendy Ferenczet követségre választják, a kik vissza érkeztén január 21-én jelentették, hogy *Barcsay Ákos* a homagiumot követeli. A rendek azt határozták, hogy előbb követeket küldenek a régi fejedelemhez is s a hűségeskü letételét mindaddig halasztották, míglen az öreg *Rhédey Ferencz* főispán megunván a dolgot, az 1659 ápril 17-én tartott gyűlésen úgyszólván kierőszakolta, hogy a jelenlévő nemesség *Barcsay Ákosnak* hűséget fogadjon. A szászsebesi országgyűlés után azonban a vármegye örömmel hódolt újra Rákóczy Györgynek s az 1659 október 25 és november 3-án tartott gyűléseken általános nemesi fölkelést hirdettek, s jó fegyveres, lovas és gyalog zsoldosokat küldvén a fejedelem táborába, utóbb pedig az 1660 márczius 23-iki gyűlés határozata szerint a vármegye régi kiváltsága alapján 300 zsoldos katona helyett két hónapra 4050 frtot fizettek.

Az 1660. június 8-iki gyűlésből, minthogy a fővezér a portákra kivezetett adó beszolgáltatását erőssen sürgette, Barcsay-hoz is követeket küldtek.

A bekövetkezett erdélyi zavarokban, a török és német-párti fejedelmek versengése idején, nagyon súlyos helyzetbe került a vármegye, mert egyfelől a török, másfelől a szatmári német generális fenyegetőzött és nem tudták, vagy nem merték elhatározni, hogy melyik fejedelmet uralják. Az 1660. szept 4-iki gyűlésen azt az érdekes határozatot hozták, hogy a távollévő *Rhédey Ferencz* főispán nélkül semmit sem határoznak. De minekutánna a hatalmas és tekintélyes főúr, a ki 1657-ben kénytelenségből rövid ideig a fejedelmi széket is megülte, jóllehet köszvényes, beteges állapottal lévén, nem örömet mozdult ki Huszt várából, — Kemény Jánost pártolta: az 1661. évi márczius 1-én tartott gyűlésen a vármegye is hűséget fogadott neki.

Az 1661. ápril 12. gyűlésből II. Rákóczy György temetésére Pogány Boldizsárt és Gergely Jánost küldték, s a vármegyére kivetett 200 zsoldost a fejedelem engedelmével pénzül megváltották. *Julius 2-án* publikálták Kemény rendeletét, hogy a nemesség hadba szálljon, majd hire futván, hogy a fejedelem hitvesével, Lónyay Annával és udvarnépével Husztra érkezik, *auguszius 2-án* bőséges élelmet rendeltek a várba. Az insurrectio dolgában azonban nem igen serénykedtek, abban reménykedvén, hogy rendes szokás szerint megváltják magukat és otthon maradhatnak. De a fejedelemnek nagy szüksége volt akkor a hadinépnek s fölöttébb rossz néven vette a késedelmet. Hogy tehát haragját lecsendesítsék, az 1661. évi szeptember 3-án tartott gyűlésen megajánlottak 500 berbécsset, 100 vágó tehenet és 2 hó pénzt a zsoldosoknak. Egyszersmind a fejedelemasszonynak, Wesselényi Pálnak, Haller Gábornak, Bethlen Jánosnak, Bánffy Dienesnek és Kálnoky Mihálynak tisztességes ajándékot küldtek, hogy pártját fogván a vármegyének, az otthon maradásra való engedelmet kieszközljék. De azért intézkedtek, hogy a nemesség készen legyen és szükség esetén bármely órában igdulhasson. De erre nem került sor, mert az urak eljárták a dolgot a fejedelemnél, a ki az ígéreten felül még 3 hó pénzt és 500 meddő juhot kívánt az insurrectio váltságában, kikötvén azt is, hogy a 110 főből álló huszti német őrséget a vármegye hússal, kenyérral és sörrel tartsa.

Ez bizony fölöttébb nagy váltságdíj volt s hogy előteremthessék, nemesre, parasztra súlyos adót vetettek. De úgylátszik, hogy a vármegye nem sokallotta, mert Haller Gábornak és Bethlen Jánosnak *törekedésekért* 50—50 berbécsset és egy-egy jó paripát küldött.

Lónyay Anna fejedelemasszony ez idő tájban még Huszton volt ¹⁾ s a rendek elhatározták, hogy a mikor a fejedelem hivatni fogja, *tisztességet tesznek neki* és bekisérik Erdélybe. Megparancsolták tehát a szolgabíráknak, hogy szedjenek össze kíséretül néhány száz *nevezetes, köntösös, lovas* és fegyveres embert s 200 puskást.

Minekutánna pedig Kemény János a segesvári csatában elesett, a vármegye nyakra-főre sietett hódolatát bemutatni Apaffi Mihálynak, az új fejedelemnek s az *1662 február 4-iki* gyűlésből követeket küldtek hozzá, jelentvén hűségüket és engedelmességüket. Ugyanakkor elhatározták, hogy a főispán lovait és szolgálait husvétig eltartják, nem kénytelenségből, csak *kedveskedésképen*.

1662. márczius 4. A szolgabírák a nemességet Apaffi hűségére esketik s az erről szóló registrumot beküldik. Mivel a német hadak *Retteg* táján táboroznak s a szatmári császári generalis erőssen fenyegetődzik, gondoskodnak az utak, a szorosok és kelők védelméről; a huszti várőrséget megtöbbitik, eleséggel bőven ellátják.

Kihirdették a fejedelem levelét, melylyel az erdélyi és máramarosi püspökségét *Brankovics Szávának* adományozta; a többi között azzal a feltétellel, *hogy az új testamentumot oláh nyelven taníttassa és elődjének megbotránkoztató, illetlen cselekedeteit eltávoztassa*.

Ezzel kapcsolatosan a július 18-iki gyűlésen azt határozták, hogy az oláh püspök ne allattomban, hanem régi szokás szerint a vármegye székes helyén, Szigeten a tisztviselők és assessorok előtt tegyen esztendőnként *proto papokat*. (= espereseket).

1663. május 4. A fejedelem megengedte, hogy a máramarosvármegyebeliek *harminczadot* ne fizessenek, de kikötötte, hogy idegen és más országbeli emberekkel össze ne álljanak, ne *czimboráljanak*.

A főispánnak egyetlen, nagyreménységű fia, *gr. Rhédey László* meghalván, a temetési szükségre minden kaputól egy vágó tehenet és minden *oszlástól* 3 berbécszet adnak.

1663. június 20. Végeztetett, hogy a mely paraszt vagy nemes a lengyelekkel fennálló békességet bármely szín alatt megháborítja, fő és jószág vesztéssel lakoljon; továbbá, hogy Rhédey Lászlónak Sziget városában *július 22-én* végbemenő temetésén minden rendelt ember megjelenjen, legalább kétszázan.

1665. ápril 9. *Teleki Mihály* és Tholdalagi János meghozták a fejedelem levelét, melyben a máramarosi örökös főispán-

¹⁾ L. Doby Antal: *Lónyay család* 45. l.

ságot — az öreg Rhédey Ferencz halála esetére — a még kiskorú gróf *Thököly Imrének* adományozta. A vármegye alázatos engedelmességgel fogadta a fejedelem elhatározását és jegyzőkönyvében különösen kiemelte, hogy a dolog »*főispán urunk ő nagysága consensusából*« történt. Az ifju Thököly Imrét örömmel acceptálták, fenntartván az adománylevélben elősorolt feltételeket, nevezetesen, hogy annak idejében a vármegye színe előtt az esküt letegye és hogy mindeneknek, úgy az ecclesiái rendnek szabadságának oltalmazására is köteles legyen, »*kire Isten segéllje ő nagyságát*«.

Ugyan akkor felolvasták *Sélyei B. Istvánnak* a máramarosi helvetica confessión lévő praedikátorok nevében a vármegyéhez intézett következő folyamodását: »Sokszor a tiszteknek változása mind országoknak, tartományoknak, vármegyéknek és az Isten anya szentegyházának is veszedelmes változásokat szokott hozni, ha jó idején az Istenes vigyázók meg nem orvosolják. Ugy vagy on értésünkre, hogy az méltóságos gróf Rédei Ferencz urunknak halála után (kit Isten szent fiáért hosszúra halasztson) a ns. máramarosi vármegyének főispánságának tisztét a mi kegyelmes urunk és méltóságos fejedelmünk conferált a a méltóságos gr. Tökölyi Imre urunknak ő nagyságának, melynek instellatiójára nsgtok és kegyelmetek mostan össze gyülekezett. Az hatalmas élő Istenre, kinek a tekinteti előtt meg kell állani, kérjük nsgtokat és kegyelmeteket, mindeneknek előtte az Istennek anya szentegyhá(zaira) viseljen gondot, mely áll az hatalmas Isten tiszta igéjének szabadosan való folyásában, a Christus szolgálának, sáfárinak mind oltalmazásokban, mind pedig az ecclesiái jövedelmeknek megtartásában . . . stb.«

Annak okáért könyörögnek, hogy a *huszti, viski, técsői, remetei, hosszumezei és szigeti* termés tizedet, a melynek békés birodalmában nevezett egyházak és az azokban lakó *igaz lelki tanítók* a reformatio kezdete óta mind e mai napiglan megtartattak — ennek utánna is fogatkozás nélkül kiszolgáltassák.

Ez a *Huszton, 1665. ápril 4-én* kelt folyamodvány a maga eredeti valóságában a közgyűlési jegyzőkönyvhöz csatoltatott. (IV. k. 121—124. lap.)

Rhédey főispán, mint a ref. egyháznak és az iskoláknak nagy jóltévője, fölhívta a vármegyét, hogy az *enyedi collegiumot* pénzzel segélyezzék. Erre a célra minden kapura 60, a nemes emberekre pedig fejenként 9 denár adót vetettek, a mi elég szép summa volt, ha be tudták hajtani.

A máramarosi főispánságnak Thököly Imrének való adományozása Apaffira nézve sok búnak, bajnak, költségnek és nyughatatlanságnak lőn a kútforrása. Mert ez a méltóság

az öreg Rhédey Ferencz halála után a Bethlen Istvántól való leszármazás jogán első sorban Zólyomi Miklóst illetve volna s a fejedelemnek semmi komoly oka nem volt arra, hogy őt mellőzzze, inkább csak Thököly Istvánnak akart vele kedvében járni és tudva, vagy tudatlanul Teleki Mihály érdekeit mozdította elő, a kinek a dologban, bármennyire igyekezett is háttérbe vonulni, tagadhatatlanul nagy része volt.

Eljárását legfőképpen az a kezdetben ok nélkül való gyanakvás, szinte gyermekes félelem magyarázza meg, melylyel Zólyomi irányában viselkedett. Mert elhitették a jámborral, hogy a nagyravágyó, »nyughatatlan elméjű ember« titkon a fejedelemségre törekszik és ezzel sok olyan cselekedetre rávették, a miknek helytelen és káros voltát később maga is belátta. Ugy látszik, az is Apaffi jobb meggyőződése ellenére történt, hogy Zólyomit, Thököly István érdekében Hunyad várának és a hozzá tartozó jószágoknak fele birodalmától bár törvényes úton, pörbeli ítélet alapján, de mégis igazságtalanul megfosztották. Mert később, mikor Zólyomi a törökhöz szökött, szemére vetette tanácsosainak, hogy ha Hunyadot el nem veszik tőle, sem neki, sem az országnak »ilyen busulást költséget nem hozott volna«. ¹⁾ A máramarosi főispánság akkor nem jutott eszébe a fejedelemnek, sem az, hogy Zólyomit pusztá gyanura, törvénytelenül elfogatta és másfél esztendeig Fogarasban tartotta, holott ezek is elegendő okul szolgálhattak arra, hogy a lappangó gyűlölet lángra lobbanjon s hogy a várakozásában és jogos reménységében csalódott ember végkép elkeseredjen. Mert bizonyára Zólyominak is voltak gonosz tanácsadói, a kik a mellőztetést, jogsérelmet, méltatlan üldöztetést hánytorgatván, bosszura ingerelték. Minthogy pedig voltaképen nem a főispáni szék betöltése forgott itt szóban, hanem Huszt várának és tartományának rengeteg birodalma, melynek kormányzása reá, mint *Bethlen István* leányágán idősebb atyafira nézett: sietett óvást emelni a fejedelem adománya ellen s a vármegyének 1665. május 27-én tartott gyűlésén a következő *solemnis protestatiót és contradictiót* terjesztette elő:

»Értettem, hogy Tököly Imre öcsém uramnak conferálta volna a mi kegyelmes urunk ő nagysága a máramarosi főispánságot, mely miképen lehessen, holott Huszt vára a Bethlen familiának conferáltatott volt, az peniglen a fiu ágon deficiált, hanem mi vagyunk immár leányágak benne s azok között peniglen mind idővel nagyobb, mind egy izzel közelebb Tököly Imre öcsém uramnál én vagyok Bethlen Istvánhoz. Azért méltán mind a nemes ország, mind az ország rendi is azt kívánja, hogy az leányágon

¹⁾ Teleki Mihály levelezése IV. k. 65. 1.

az nagyobbik fiu viselje az főispánságot, az minthogy erre példa is az *árvai ispánság*, mert ott is mindenkor az leányágon lévő nagyobbik fiu az *director* és főispán. Azért én ennek contradíciók . . . » (IV. k. 129. l.)

Zólyominak ebben a dologban tökéletes igazsága volt és méltán hivatkozhatott arra a rendtartásra, melyet Thurzó György nádor leányága az árvai uradalomban követett. A protestatióknak azonban nem lett semmi foganatja. Egyrészt azért, mert a fejedelemnek Huszt várával más céljai voltak, másrészt és legfőképpen pedig azért, mivel hogy Erdélyben akkor tájban nem az igazság és a törvény, hanem az önkénynek legalacsonyabb és leggonoszabb fajtája, a töröktől importált *basa szellem* uralkodott. Számptalan sok példát jegyez tek fel erről a krónikások, de ennek a kérdésnek a tárgyalása nem ide tartozik.

1666. május 18. A Tiszán való sókereskedés dolgában a szigeti nemesek maguk között azt végezték, hogy a *szályakon* (tutaj) leviendő sőt senki el ne adhassa a magyarországi embereknek a maga szerencséjére, *hanem csak a vevőknek szerencséjére*. Ezt a végzést a közgyűlés jóváhagyta, sőt mivel — hallomás szerint — Magyarországon a sónak *százat* 25 frtra limitálták, azt határozták, hogy ezután senki a Tiszán Magyarországra sőt eladni ne vigyen, ha mégis megcselekedné, mind a só, mind a *szály* elkoboztassék tőle.¹⁾

Teleki Mihály a vármegyétől aratókat kérvén (bizonyosan *szentpéteri* gazdaságába), megiratták neki, hogy egyéb dologban örömet kedveskednének ő kegyelmének, de hogy aratót adhasanak, *abban módot nem találnak*.

De bezzeg találtak rá módot esztendő multával, mikor Teleki lett a főispánjuk.

Zólyomi Miklós nevével még egyszer találkozunk a jegyzőkönyvekben.

Közhirrel beszélték Erdélyben, hogy Zólyomi a törökkel practikál. Bánffy Dénes 1667. márczius 22-én írja Kolozsvárról sógorának, Teleki Mihálynak, hogy ha igaz talál lenni az a hir, *»mely ma elcsendült itt az városon, hogy bizonyosan már Váradon ben van Zólyomi . . . bizony megzörditik ő nagyságát s minket is országostul*«. Máskülönben egy-két nap alatt végére jár a dolognak s ha még meg nem ugrott volna, tanácskozzanak a fejedelemmel, hogy mitévők legyenek? Isten óvja őtet attól, hogy a nemesi szabadság sérelmével járó dologra tanácsolja a fejedelmet, de ha csakugyan bement Zólyomi *»bizony elveszti ez hazát s ő nagyságátis*«. Jó

¹⁾ L. *Corpus statutorum* III. k. 150. l.

volna azonban iratni Rhédey Ferencznek *Husztra*, hogy hivassa be magához és viseltessen gondot reá etc.¹⁾

Ha Bánffy Dénes is ennyire aggódott, holott azt állította, hogy neki erős igazsága van *Gyaluhoz*, elgondolható, hogy a többi urak, a kiknek volt okuk tartani Zólyomi boszújától, tökéletesen elvesztették a fejüket. Naláczy István futott Thököly Istvánhoz, a ki abban az időben éppen Hunyad vármegyében tartózkodott, és Barkóczi Sándorral, Keczer Andrással, Hedrivel összetanakován, elhatározták, hogy Zólyomit, ha törik, ha szakad, kézrekerítik. Barkóczy Sándor menjen ki *Husztra*, azzal az ürüggyel, hogy osztozkodni akar vele és ha ott találja, azon mód arestáltassa, »kit jó szívvel is megcselekszik Barkóczi, írja márczius 28-án Naláczy Telekinek, *mivel ma inkább szeretné vesztit, mint holnap*«. ²⁾ Kapva kaptak az urak Naláczy tanácsán s verték a vasat erősen, hogy nyakát szegik az áruló pribéknek. Tüstént irattak Rhédeynek, hogy hivassa magához, a fejedelem pedig üzenete által arra *kérte* Máramaros vármegyét, hogy ha Zólyomi bemegey, onnan többé ki ne bocsássák. Zólyomi pedig ezalatt már jól kipihente magát a *váradí basa* vendégszerető házában, sőt levelet is küldött Bethlen Domokosnak, hogy *márczius 25-én szerencsésen megérkezett s csak ötöt várja*,³⁾ mely atyafiságos megemlékezésnek az lón a következése, hogy Domokos urat vasra veretvén, Dévába zárták.

De persze ezt még nem tudták Máramarosban, mert Erdélybe is csak *márczius 28—30* között érkezett a hire Zólyomi szökésének s mialatt az urak rémültökben, hogy vége az Eldorádónak, már *Kucsuk basa* bejövetelétől tartottak s egymást okozták, hogy Zólyomit kieresztették a fogságból; a fejedelemasszony pedig a tanács urakat, legfőképen sógorát, Bánffy Dienest kárhoztatta, hogy addig járt a nyakára s addig rimánkodott neki a Zólyomi híres felesége, míg vissza adták neki a reversálisát: azalatt Rhédey a fejedelem parancsát véve, elküldé szolgáját Zólyomiért, a vármegye pedig gyűlést tartván, jelentette Apaffinak, hogy üzenetét és kérését megértette, melyhez képest igéri, hogy Zólyomi Miklóst szemmel fogja tartani és bejövetelét hírül adja, *de hogy a vármegyéből ki ne bocsássa, az lehetetlen dolog*.

Ez a határozat becsületére válik Máramaros vármegyének. Mikor Erdélyben pusztá gyanura, alaptalan vádaskodásra, nyakra-főre kötöztetik, vasra veretik, tömlöczbe zárják az embereket, akkor egy jelentéktelen »*Universitas Nolibium*« védelmére

¹⁾ *Teleki M. levelezése* IV. k.

²⁾ U. o. Barkóczy felesége Perényi Mária Zólyominak unokahuga volt.

³⁾ *Teleki levelei* IV. 63.

kél a megtámadott nemesi szabadságnak, kimondván, hogy a fejedelem akaratánál erősebb az ország törvénye, és megvagyon írva Werbőczy István *Hármas könyvének I. Része 9. szakaszában*, hogy a nemes embereket idézés vagy perbehívás és törvényes elmarasztalás nélkül senkinek erőltetésére, panaszára vagy kérelmére személyükben, senki sehol le nem tartóztathatja.

A mennyire ösmerjük az öreg Rhédey Ferenczet, elhisszük, nagy kő esett le a szívéről, mikor szolgája hazatérvén, jelentette, hogy Zólyomit nem találta, mert immár az előtt egy néhány nappal be ment a törökhöz. Mely dolgon — úgymond — »rette-netes busulásom vagyon«. De hát miért is bocsátották ki Erdélyből, — írja *ápril 2-án* Telekinek — ha már gyanakodtak reá? Mentegetőzik, hogy majd esztendeje színét se látta, különben sohasem szeret-hette Zólyomit, »látván rossz, bolond cselekedetit.« (U. o. 73. l.)

Igazán sajnáljuk, hogy nem foglalkozhatunk tovább a Zólyomi esetével, mely az akkori Erdély politikai viszonyainak szinte megdöbentően jellemző képét adja. Méltán mondja az üldözött ember, mikor a törökhöz való menetelésének okait rendre felsorolja, hogy a fejedelem még becsületétől is megfosztotta, »melyet nem ő nagysága adott volt nekem, hanem Isten s méltóságos eleimről maradt volt reám.« Látván tehát az országban a nagy törvényteleniséget, az igazságnak elnyomását és tapasztalván, hogy Erdélyben igaz törvénytevő bírása nincsen, azért kellett neki Törökországban azt a nagy bírót megkeresni, a ki igazságot szolgáltatson dolgában.¹⁾

Az 1667. május 19-én tartott közgyűlés jegyzőkönyvéből arról értesülünk, hogy a vármegye megtagadta a fejedelem biztosainak azt a kívánságát, hogy a huszti őrséget eleséggel tartsa, a vár építéséhez ingyen munkával járuljon, levélhordást és más szolgálatot teljesítsen. Kétségtelen, hogy ilyen dolog eddigelé nem volt szokásban, mert a vár tartományában lakó jobbágyok minden szükséges munkát elvégeztek s az őrség el-tartása, legalább is Bethlen István óta, mindig a várurak köteles-sége volt. A vármegye pedig csak saját érdekében gondoskodott Husztnak megerősítéséről, olyankor, mikor a tatárok vagy len-gyelek beütésétől kellett tartani.

Csakhogy Zólyomi menekülése után s jórészt annak követke-zéseképen, olyan dolgok történtek, melyek a máramarosi viszonyo-kat alaposan megváltoztatták. Hogy tehát a vármegyének a fejede-lemmel való összekülönbözését megérthessük, ki kell terjeszkednünk Huszt várának 1667. május 14-én történt elfoglalására, melylyel

¹⁾ Szilágyi Sándor : Erdélyi országgyűlési emlékek XIV. k. 276.

Apaffi valóban fényes példáját adta annak, hogy szükség esetén még Kucsuk basánál is *törökebb* tud lenni.

A fejedelem, állítólag azért, mert Thököly István a huszti uradalomnak Zólyomit illető részét is magához akarta ragadni, az országtanács javallásából elhatározta, hogy a várat *fiscalis jószág*nak nyilvánítván, őrséggel rakatja meg.

De a helyett, hogy az öreg Rhédeyvel békességesen kiegyezett volna, a kiról bízvást föltehetette, hogy egy kis zugolódás, panaszkodás után kénytelen-kelletlen befogadja várába az ország praesidiumát, Bánffy Dénes által nagy titokban összegyűjtetett pár száz főből álló lovas és gyalog csapatot, megparancsolván Bethlen Gergelynek, hogy a várat akár jó módjával, akár ostrommal hatalmába kerítse. Ha a gróf — t. i. Rhédey Ferencz — nem engedelmeskedik — így szól a Bánffy által Bethlennek adott utasítás — szorítsák a várba, esetleg, ha lent találják, többé fel se bocsássák oda, a jószágot pedig foglalják ki kezéből. Útközben, mindaddig, míg Huszt alá nem érnek, azt hirdessék, hogy Székelyhidra mennek hadiszerekért, de mikor tetre kerül a dolog, »*ott ugyan tatá módra kell járni, ha nyerni akarja kegyelmetek az dolgot*«. ¹⁾

Közben megtudta Bánffy, hogy Rhédey huszti udvarházából mind feleségestül felköltözködött a várba. »Ha úgy van, félek, bajosabb dolga leszen Gergely öcsémnek«, írja 1667 május 13-án Teleki Mihálynak; de boldoguljanak úgy, a hogy tudnak, vegyék fel a vármegye színét is, mert kitelhetik attól a vén embertől, hogy megcsapatja őket. ²⁾

Erre azonban nem került sor, mert Rhédey május 14-én reggel, mikor Bethlen Gergely és Nagy Tamás csapatai hirtelen váratlan Huszt alatt termettek, megolvassván a fejedelem levelét, hogy hazájához, nemzetéhez való szeretetét megbizonyítsa, bebocsátotta őket a várba. ³⁾ Arról pedig, hogy odabent hogy fogadták a fejedelem vitézeit, beszámol Bethlen Gergely maga Telekihez írott levelében, esküdözvén messze földre, hogy ő csak addig marad *Huszt*on, míg a dolgokat hamarosan eligazítja s aztán postán megy vissza Erdélybe, *mert annyi ott a sirás, annyi az átok, hogy mindenki megiszonyodnék tőle*. »Kérem is kegyelmedet — úgymond — legyen jó akarattal és ne legyen ily szomorú esetben, *mert bizony készebb vagyok térdre állani és fejemet elüttetni, mintsem ilyen állapottal élni*«. ³⁾

De baj lett volna belőle, ha szaván fogják Gergely uramat, mert bizony csak ott maradt ő azután is, ámbátor desperatus levelével olyan riadalmat okozott Erdélyben, hogy az urak

¹⁾ Teleki Mihály levelezése IV. k. 103—106. l.

²⁾ U. o. 107. l. Erdélyi országgyűlési emlékek XIV. k. 226. l.

³⁾ U. o. 107. l. Erdélyi országgyűlési emlékek XIV. k. 276.

gondolkodóba estek s mikor egyre-másra érkeztek Husztról a *nagy-asszony* és Rhédey László özvegyének Bánffy Ágnesnek panaszos, siránkozó levelei; mikor megtudták, hogy az öreg gróf, a ki már anélkül is közel volt sírjához, a nagy méltatlankodás, bánat és keserűség miatt halófélben van: bizony mód nélkül sajnálták a dolgot s még Bánffy is azon tünődött, »nem tudom, — ugymond — az e jobb, hogy, végbe ment s úgy maradt, avagy hogy végben nem ment volna?« mert a mennyire az állapotokat ösmeri, »félő bizony *orv veszi el tolvajtól*«. ¹⁾ Ezzel nyilván Thököly Istvánra czéloz, a kit felettébb disgustált a dolog s minden követ megmozgatott, hogy Husztot magához ragadja s legrosszabb esetben a kapitányságot Imre fiának, a jószág jövedelmét pedig gyermekeinek, illetőleg magának megszerezhesse. Teleki Mihály, a ki életre-halálra híve volt, mert boldogulásának és emelkedésének hatalmas támaszát látta benne, örömet előmozdította volna czélját, de az óvatos Naláczy, a kivel egy hajóban evezett, tudni sem akart róla. »*Hunyad s Gyalu elég nekünk most, ne tetézzük Huszttal is,*« írja Telekinek, mely szavaival nyíltan bevallotta, hogy bizony Zólyomi dolgában ők voltak a fő mesterek.

Apaffi pedig szokása szerint esküdözött, átkozódott, hogy neki csak Husztra, erre a *szép véghelyre* van szüksége, a jószág birodalma a törvényes örökösöké marad. Mégis az volt az első dolga, hogy a máramarosi sóaknák jövedelmét lefoglaltatta, megfenyegetvén a Rhédey Ferencz kamaraispánját, hogy ha nem engedelmeskedik, nyakon kötve viteti magához és elrettentő példát csinál belőle.²⁾ Hiába protestált a *nagyasszony* Bethlen Drusziánna, hogy az ország praesidiumát a fejedelem vagy az ország köteles eltartani; hasztalan hivatkozott a *dicsőséges emlékezetű* fejedelem adománylevelére, nem volt annak semmi foganatja.

Bethlen Gergely uram azonban nagy bölcsen elhallgatta, hogy a huszti asszonyságok keserves sírását és átkozódását éppen az ő tapintatlan, durva, erőszakos fellépése okozta. Mert megérkezvén Husztra, a helyett hogy keresztényhez, emberséges emberhez illendő módon tractált volna a nagy tekintetes, öreg, fejedelmi személylyel, azzal fenyegetőzött, hogy ha nem engedelmeskedik, »maga méltóságos személyéhez is hozzá nyulnak«. Azon úgy megbusult, panaszolja Rhédey László özvegye Telekinek, *azt tudták mingyárást kimegyen az lélek szegényből*. Azt mondotta, nem sententiázott személy ő, hogy őtet maga személyében is böcstelenítik.«³⁾ Nem is sokáig élte túl ezt a gyalázatot, 1667 július 1-én meghalt.

^{1—2)} U. o. 112., 137., 138., 214. lap.

³⁾ U. o. 150.

Ettől fogva Bethlen Gergely belekóstolvána főkapitánysággal járó hatalomba, *nagyszarvat* emelt, nem akart magánál különb urat ösmerni Huszton és minden czudarságot elkövetett, hogy a keserves özvegyeket kitérje a várból. A nagyasszony udvarbíráját fenyegette, jobbágyait sarcoltatta, a maga lovait a tilalmason jártatta, egy alkalommal pedig a nyomorék, sánta Barkóczy Sándorral nagy dáridót csapván, a várfokon lövöldöztetett, muzsikáltatta, rézdobbal doboltatta magát »kit (t. i. a dobot) még eddig az ő nagysága keserűségére meg sem vertek, mióta Isten az szegény idvezült urat elvötte«. Az udvari főszakácsnak pedig, a ki történetesen odavetődött s »az ő állapotjában igen emberséges ember« volt, nagy csúfságra szakállát, bajuszát elvágatta s több ehhez hasonló vitéz, úri emberhez illendő dolgot cselekedett.¹⁾

Ezalatt a fejedelem megbosszankodván, hogy Máramaros vármegye Bethlen Gergely által írásban benyújtott kívánságait nem teljesítette, sőt azoknak nagy részére »játékkal feleltenek inkább, mintsem valósággal«, Macskási Boldizsárt és Rác Péttert újra rájuk küldé s 1667 június 8-án négy pontból álló utasítást adott nekik.

Mindenekelőtt megparancsolta a máramarosiaknak, hogy Bethlen Gergelyt huszti főkapitánynak ösmerjék és tartsák. Jövedelmeit fogyatkozás nélkül kiszolgáltassák, a vár gondviselésére nézve neki engedelmeskedjenek, máskülönben, ha *megbusulnak*, magoknak tulajdonítsák.

Továbbá azt követelte a vármegyétől, hogy nemes embert, parasztot egyaránt megadóztatván, a huszti őrség élelmére 500 erdélyi köből *buzát* szedjenek össze. Ha vonakodnak, *executorokat* küld rájuk, csak győzzék azután a költséget. Különben vigyázzanak magukra, mert az a panasz ellenük, hogy az ország adóját *kétszeresen szokták behajtani a szegénységen* s legyenek rá elkészülve, hogy a dologban vizsgálatot fog tartatni. Ezzel meg nem elégedvén, megparancsolta, hogy a huszti várba fát hordassanak, a várhegyen lévő erdőt irtassák, különösen pedig, hogy a fejedelem és a kapitány leveleit késedelem nélkül hordozzák, mert a ki a posta szolgálatot megtagadja, bizony meghal érte.

A nemesi szabadság sérelmét pedig ne hánytorgassák, mert a véghelyekhez a többi vármegyék is szolgálnak s a *fiscalis várakat* szükség idején, eleséggel tartják. Hanem hát Máramarosban eddigelé csak a hírét hallották a közönséges teherviselésnek. Lám a székelység nagy része és 5 erdélyi vármegye most is táborban van, de ők arra valónak tartják a nemesi szabadságot, hogy mint a *herék*, más ember oltalma alatt heverjenek.²⁾

¹⁾ U. o. 150.

²⁾ Erdélyi országgyűlési emlékek. XIV. k. 274. l.

Ebben az utolsó pontban volt egy kis igazság, mert a hadbaszállás, a nemesi fölkelés és katonaállítás dolgában a máramarosiak rendkívül kedvező, kiváltságos helyzetben voltak. Igaz, hogy egyszer-másszor sok pénzt kellett fizetniök, de azt legnagyobb részben a jobbágyokon hajtották be. Meggondolván tehát magukat, nem tartották tanácsosnak felidézni az amúgy is bosszus fejedelem haragját s beletörődtek az új teherviselésbe.

Az 1667. június 16-án tartott gyűlésen gr. Rhédey Ferencz özvegye a huszti törvénytelen állapotok miatt protestált s ugyanakkor a rendek az idvezült főispán temetésének szükségéhez 27 vágó tehénnel és 119 berbéccsel járultak.

1667. szeptember 6. Mivel a Máramarosba jövő emberek Husztról sok lovat és egyéb marhát lopdostak, a vármegye, a huszti nemesség kérésére azt határozta, hogy ezután a szatmári, beregi és ugocsai emberek is *salvus conductus*-sal legyenek ellátva, mert máskülönben megfogatnak.

A huszti dolog sok gondot okozott a fejedelemnek, mert Thököly István a vár elfoglalása után nagy haraggal jött ki Erdélyből s kárörömmel várta az országnak Zólyomi miatt bekövetkezendő romlását. Eleinte fenyegetőzött, később azonban jobbnak látta alkudozni, különösen számítván Teleki Mihályra, a kit Wesselényi nádor özvegye Széchy Mária is fölkeresett levelével, mint »oly becsületes, hazája szerető uri embert, az ki mindenkor felnyilt szemmel vigyáz az méltóságos fejedelem méltóságára,« hogy Bornemisza Anna fejedelem asszony segítségével Thököly érdekeit előmozdítsa.¹⁾ Telekiben nem is csalódott, mindazáltal csak annyit tudott elérni, hogy a fejedelem a *kis grófot* meghagyta a máramarosi főispánságban oly föltétel alatt, hogy a mennyiben még nem törvényes korú és az esküt le nem teheti, állítson helyette az atyja a vármegye igazgatására »böcsületes hazafiát,«²⁾ de a beiktatást arra az időre halasztotta, mikor Zólyomi dolga a portán eldőlt, Huszt várának átengedéséről pedig hallani sem akart.

Thököly István nagyot gondolt, vagyis inkább megfogadta hű szolgájának, lelki, testi barátjának, a helyette isgondolkodó Keczer Andrásnak a tanácsát, és levelet írt Telekinek, hogy vesse közbe magát a fejedelemnél és ne halogassák már tovább ezt a dolgot. Hisz a Rhédey Ferencz temetésén úgy is ott lesz fiastól s minthogy a fejedelem is képviseltetni fogja magát, egy füst alatt mindent elvégezhetnek. Csak meg kell parancsolni a máramarosi viczispánnak, hogy november 23-ára generalis congregatiót hirdessen, s addig bizonyosan találni fognak *egy bene qualificata personát,*

^{1—2)} Teleki Mihály levelezése IV. k. 148., 209. l.

a ki mint főispáni helytartó, a vármegye dolgaira vigyázhatna, míg a kis gróf törvényes kort érvén, az esküt leteheti. Ezt hozná magával — úgymond — a közönséges jó, tehát »*édes kedves öcsém uram*« ne nehezteljen udvarhoz menni és mindenekről disponálni. Végre az utóiratban kijátsza a legnagyobb ütőkártyáját és arra kéri Telekit, hogy fiához való szeretetére nézve vegye fel a vármegye gondját, vállalja el a főispánságot. Hisz — úgymond — Kővár Szigethez mindössze egy napi járó föld s elég, ha esztendőben egyszer ki jön Máramarosba *tisztépítő széket* tartani. Meg van arról győződve, hogy úgy a fia, mint a fejedelem és a vármegye szívesen elfogadja stb. stb.¹⁾

Teleki válaszát nem ismerjük, de okunk van hinni, hogy nem sokat kérette magát, mert ezután úgy ment a dolog, mint a karikacsapás. A fejedelem beleegyezését kieszközölni nem került nagy fáradságába, mert Apaffinak éppen olyan embrere volt szüksége Máramarosban, a kiben föltétlenül megbízhatott. Teleki azonban titokban tartá a dolgot, úgy hogy Bánffy Dénes még november 6-án sem tudta, hogy ki lesz a helyettes főispán, jöllehet ő volt kiküldve az installatióra; csak Naláczyval közölte később, hogy mit szól hozzá? Kedves komája izetlenül válaszolt. Nem az ő elméjéhez való dolgok ezek; adott az Ur Isten elég talentumot neki s legjobban tudja mit kell cselekednie. Hogy a komája titulusa szaporodni fog, azon csak örvend, de hogy Husztot most Thökölynek adják, nem tanácsolja. Jusson eszébe, hogy ők ketten *áruló nevet is viseltek miatta* s a vár átengedése a fejedelem busulását csak szaporítaná »*s az mi veszedelmünket is* — úgymond — *közelebb hozná*«. ²⁾

Teleki csak abban fogadta meg Naláczy tanácsát, hogy nem ment el Bánffyval s a többi deputatusokkal Máramarosba, hanem éppen azokban a napokban, mikor Rhédey Ferencz temetése s Thököly Imrének beiktatása az ország minden részéből összesereglett főurak és nemesek sokaságának jelenlétében nagy pompával és az alkalomhoz illendő tisztességgel végbement, Ebesfalván udvarolt a fejedelemnek. ³⁾

A főispáni instellatióról a vármegye 1667. november 21. és 22. napján tartott közgyűlésének jegyzőkönyvében a következő sorokat olvashatjuk:

»Az mi kegyelmes urunk, méltóságos fejedelmünk ő nagysága tekintetes, nemzetes Lossonczi Bánffy Dienes uram ő kegyelme *ur követdje* által confirmálván és helyben állatván méltóságos gróf ur *Teököly Imreh* uramat ő nagyságát az főispánságnak

¹⁾ U. o. 201—203. l.

^{2—3)} U. o. 214., 219.

méltóságos tisztiben, ő nagyságát cum bono Deo az mint in primordio instellationis úgy most is cum applausa acceptáltuk. Isten ő nagyságát nevelje s tartsa meg sok időkre, boldog szerencsés állapotban, szívünk szerint kívánjuk. Mivel pedig ő nagysága ob illegitimam aetatem az főispánság tisztinek directiójára még inhabilis, az mi kegyelmes urunk ő nagysága bölcs tetczéséből substituálta főispánunk ő nagysága (míg Isten ő nagyságának a legitima aetast aggya érni) az főispánságnak directiójára tekintetes nemzeti *Teleki Mihály* uramat. Ő nsga azért méltóságos főispánunk, akarván immár Isten segedelméből méltóságos tisztit elkövetni és continualni s az széket restaurálni, az ő nsga teccéséből és voxolásából mi is communi voto et suffragio ezeket constituáltuk és subordináltuk ő nsga után való tiszteteknek, úgy mint bene merita personákat, more solito deponálván jurementumokat. Tudniillik . . . » stb.

Megválasztották pedig alispánnak : *Csébi Pogány Boldizsárt*, notariusnak Zágoni Jánost, szolgabíráknak : *Kotecz Jánost*, *Rednik Lászlót*, *Mezei Tamás deákot*, *Lipcsei Andrást*. Esküdtek lettek : *Vultur Dimitru*, *Pap Tamás*, *Borka Jónás*, *Bálya Simon*, *Gerhes Petrás*, *Mercse Nikita*, *Trusz Máté*, *Batin Jónás*, *Perse Iván*.

A megválasztott tisztviselők esküje szóról szóra be van vezetve a jegyzőkönyvbe, hogy t. i. személyválogatás nélkül mindeneknek »szegénynek, bódognak« igaz törvényt szolgáltatnak. Az alispán az ország adóját beszedi és számol róla, törvénytelen adóval a vármegyét nem terheli, a szolgabírák a hozott ítéleteket kedvezés nélkül végrehajtják, igaz relációt tesznek, semmi birságot az alispántól el nem titkolnak stb. A jegyző esküje így szól :

»Én Zágoni János esküszöm az élő Istenre, ki Atya, Fiu, Szent lélek, telljes szent háromság egy bizony Isten, hogy én az notariusságnak tisztiben tehetségem szerint hiven, igazán eljárók, igaz leveleket és sententiákat expediálok, rám bizott prothocollomokat, leveleket conserválom, az protocollomból privata instantiakra végezéseket ki nem irok, vármegye hire nélkül vagy mandatumon kívül a *prothocollomot senkinek forgatni nem hagyom*, mindenekben a *vármegye becsületire vigyázok*.¹⁾ *Isten engem úgy segélljen.* (IV. k. 363—365. l.)

A fejedelem követe *Bánffy Dénes november 22-én* késő estig bajoskodott a vármegye és *Bethlen Druziánna* dolgaival, de nem volt módjában megvigasztalni, írja *Husztról Telekinek*, »ezt az elájult lelket,« a ki nagy reménységgel és bizodalommal várta

¹⁾ Ez nem fordul elő a többiek esküjében.

őt s annál inkább *újult szomorúsága*, mert csalatkoznia kellett. Thököly István sem volt megelegedve mással csak Telekivel, »*talán apján anyján sem adná kegyelmedet*« írja Bánffy, nem minden malitia nélkül. Másnap, *november 23-án* Thököly is tudósította őt a történetek felől, különösen lelkére kötven, hogy a méltóságos özvegyet, a kit ő fiával együtt holta napjáig édes anyja gyanánt kíván becsülni és respectálni, személyében és javaiban védelmezze, magát pedig, sőt gyermekeit is tapasztalt szeretetibe s jóindulatába ajánlja. Viszont a *kis gróf*, a kit még csak 1668-ban vittek le Eperjesre »*az tanulás kedvéért*,« előre-bocsátván, hogy legnagyobb bizodalma az országban Telekiben vagyon, fogadja, hogy mint igaz, szívbeli jó akarióját, egész életében úgy fogja tisztelni és becsülni, mint az édes atyját.¹⁾

De a csillagokban máskép volt megírva, mert személyes okok és nagy politikai ellentétek miatt halálos gyűlölködés támadt közöttük.

A máramarosi instellatió fő szereplőivel még gyakran találkozunk hazánk történetének lapjain, és azt tapasztaljuk, hogy e három ember bizonyos tekintetben végzetes befolyást gyakorolt egymás sorsára. És mindhármójuknak tragikus lőn a sorsa. Bánffy Dénes vérpadon halt meg, s' hogy ide jutott abban nagy része volt Telekinek; Teleki Mihály a *római szent birodalmi gróf*, Thököly ellen harczolva a zernyesti csatatéren esett el, vére kiontásával, élete elfogyásával bizonyítván be a *császárhoz* való hűségét; Tököly Imre, az egykor rettegett, hatalmas »*kurucz király*,« mint hazátlan bujdosó Törökországban kegyelemkenyeren tengődve, végezte be pályafutását.

De térjünk vissza a jegyzőkönyvekhez.

Az *1668. évi január 3-iki* gyűlésen a Beszterczére hirdetett erdélyi országgyűlésre a *substitutus főispán tetczéséből* is Szegedy Zsigmondot és Meleg Mártont választották követekül, utasítván őket, hogy »Teleki Mihály uram az főispánságnak directiójára usque ad legitimam aetatem supremi comitis solito more ő kegyelmek előtt az juramentumot deponálhassa, ha ő kegyelmének úgy feg tecczeni, consultálkodván erről más becsületes, érdelmes főrendekkel is«.

Teleki azonban, úgy látszik, megkövetelte, hogy annak rendje-módja szerint ünnepélyesen instelláltassék, minek következtében a fejedelem erdő szentgyörgyi Rhédey Ferencz tanács urat küldé Máramarosba, a ki Telekit *február 28-án* a főispáni székbe be is iktatta. Letett esküjét itt közöljük:

»Én Teleki Mihály ez nemes Máramaros vármegyének mostani

¹⁾ U. o. 222—225. l.

új főispánja, esküszöm az élő Istenre, hogy az máramarosi főispánságnak tisztében az mi kegyelmes urunknak hűséget praestálok és minden tisztetre nézendő dolgaiban, parancsolatiban hiven és szorgalmasan eljárók, mindenekben tehetségem és erőm szerint az főispánság tisztinek megfelelek, míg az tisztben leszek; és minden előttem perlekedőknek több hitessessorokkal együtt, szegénnek, gazdagnak személyét, adománt, kedvezést, kérelmet, félelmet, gyűlölséget, szeretetet, atyafiságot, barátságot, haragot nem nézvé az ország decretumának és bevett articulusunak continentiaja szerint igaz törvént teszek és azokról utánnam lévő tisztekkel edgyütt a hol kivántatik igaz executiot szolgáltatok és tétetek. Ez nemes vármegyebeli nemes uraimat pedig minden nemesi praerogativájokban megtartván oltalmazom és oltalmazni igyekezem in genere s mind pedig kit-kit privatum« stb.

Feltűnő, hogy Teleki egyszerűen *új főispánnak* mondja magát, egy szóval sem emlékeztet meg arról, hogy ő tulajdonképpen Thököly Imrét helyettesíti, addig, míg az törvényes kort ér, holott a vármegye többször hangsúlyozza, hogy Telekit a főispánságnak directiójára *Thököly denominálta és substitualta*; Thököly István pedig nagy óvatosan úgy fejezi ki magát, hogy *a fia a törvényes dolgokra és az ns. vármegye bajoskodásának vigyázására praeficiálta Telekit a maga képében*, de úgy, hogy főispánságbeli autoritása csorbát ne szenvedjen.¹⁾

A két instellatio sokba kerülhetett a vármegyének, mert utólagosan, a *márczius 23-iki* gyűlésen a költségek fedezésére minden kapura 1 frt, az egyházhelyes nemesekre pedig 24 dénár adót vetettek.

Teleki a huszti kapitányságra meghitt emberét, *Katona Mihályt* állította be Kővárról, vicze-kapitánynak pedig, úgy látszik a fejedelem kívánságára, Peley Ferenczet hagyta a várbán.²⁾ A vár jószágokra való felügyeletet, a huszti praefectusságot Ujhelyi Pálra bízták, a kit Erdélyben nem rég honfiusítottak.

Az 1668. július 7-én tartott gyűlésen a vármegye az új főispán szentpéteri gazdaságába *aratókat* rendelt, hogy ott tíz napig dolgozzanak.

1670. május 22. Czendi Ferencz mint a szigeti nemesség hadnagya, ünnepélyesen protestál az Ujhelyi család tagjai ellen, a kik nem tekintvén, hogy az országgyűlés a *rakaszi vámot* eltörölte, úgy akarják kijátszani a törvényt, hogy *Ujlakon* a Tiszán szállított sóból kétszeres vámot vesznek, illetőleg minden tutaj

¹⁾ U. o. 224., 275. l.

²⁾ U. o. 224., 275. l.

után 2 kősót követelnek, »*hogy így az egyik só legyen az rakaszi vámért*«. Annak okáért, hivatkozva az 1670. évi VIII. törvény-cikkre, kívánja, hogy az Ujhelyiek jószágán a káros emberek javára executio tétessék.

Tudnunk kell ugyanis, hogy a vármegye követei az 1670. február 15-én tartott gyulafejérvári országgyűlésen bepanaszolták az Ujhelyi nemzetséget, hogy a rakaszi vámot, melyet a magyar király biztosai már egyszer *levágattak*, vakmerőképen újra felállították. Ezért tehát a rendek azt végezték, hogy ha az erdélyi birodalomban lakó embereket hatalmasan megvámolják, a vármegye a károsoknak az Ujhelyiek jószágából teljes elégtételt szolgáltatasson. Ha pedig közülök a hatalmaskodást olyanok követnék el, a kiknek az erdélyi birodalomban jószáguk nincsen, azokat a tisztek »*mint olyan residentiatlan potentiariust nyakon köthessék . . . juxta demerita eorum meg is büntethessék.*«¹⁾

Ezt a végzést az érdekeltek magukra nézve több oknál fogva fölöttébb sérelmesnek tartották. Először is azért, mert a vámszedéshez való jogukat igazolni tudták, másodsor mert Rakasz Ugocsa vármegyében feküdt, hol az erdélyi fejedelemnek nem volt semmi *juris dictiója*, harmadszor pedig azért, mert sarkalatos törvénybe ütköző intézkedést, a nemesi kiváltságot egyenesen meggyalázó fenyegetőzést foglalt magában.

Protestáltak is ellene azon módon, sőt Ugocsa vármegyével is keményen ráírtak Máramarosra. Ujhelyi Pál, a huszti praefectus Teleki Mihályt kérte föl, hogy nemzetségének nagy sérelmét és megbántódását orvosolja. Teleki 1670. május 21-én kelt levelében megnyugtatta őt, hogy éppen udvarhoz készül és ha alaposan megérti, hogy miben áll a sérelem, közbe fog járni a fejedelemnél. Különben azt hiszi, hogy a rakaszi vám dolgában még megegyezhetnek Máramarossal.

Csakhogy egy kis hiba történt. Ugyanis Teleki nem olvasta végig Ujhelyi Pál hosszadalmas levelét és *raptim* válaszolt. Mikor azonban Máramarosból informáltak, újra elővette a levelet és nagy haragra lobbant. »*De bizony igen bemártotta volt kegyelmed az pennát . . .* — írja június 2-án — *hitesse el magával, hogy tudok én hazám előtt anyi igazat mondani, mint az Ujhelyi familia, noha úgy hiszem, kgd abban legnagyobb vétkes . . . bizony érdemlett büntetését elveszi vármegyének nem becsüléseért.*«

Bezzeg megrémült erre Ujhelyi Pál s attól tartván, hogy a rakaszi vámmal együtt a huszti praefectusság is odavész, alázatos, könyörgő levelével igyekezett a nagy befolyású, hatalmas embert kiengesztelni. »Ha ez egy casusban igazságomnak

¹⁾ Erdélyi országgyűlési emlékek XV. k. 115. l.

sérelmén megindult szívemnek hirtelenségéből valami nehéz szót találtam írásomban tenni, azt a mi urunk Jézus szerelméért (az ki sok bosszút szenvedett mi érettünk) engedgye meg... Óh édes nagy jó uram, ne legyen haszontalan ez keserves instantiam és ne menjen el kgd töllem idegen vagy neheztelő szívvvel, *ne hadgya keserves homályban... igaz töredelmességgel s keserves könyhullatással kesergő szívemet, busulásomnak tengerében.*»

Persze, hogy Telekinek nem volt kőből a szíve, hogy erre a siralmas levélre meg ne lágyuljon, sőt be akarván bizonyítani, hogy nemcsak jó kereszténnyel, de gavallér úri emberrel van dolga, a levelet következő hátírral küldötte vissza Ujhelyi Pálnak:

»Bizony dolog uram, igen megbántattam volt kegyelmedtül, de ily boldogtalanságra jutván kgd is több körösztýén atyámfiaival, kiknek ha lehetne véremmel is szolgálnék... én uram kegyelmedre nem neheztelek tovább. Az nemes vármegyét complacálja, annál inkább tovább ne fenyegetőzzék, az én részemről kgd nyughatik békével.«¹⁾

1670. június 11. Minthogy a főispán gr. Rhédey Ferencz özvegyének temetésére bejön, a vármegye élést rendel a konyhájára.

1670. november 19. Elhatározták, hogy az 5 városnak bizonyítványt adnak arról, hogy mikor a lengyelek (1657) Máramarosba törtek, Visk városát a templommal együtt felégették és a városoknak a szentegyházban őrzött régi kiváltságleveleit elrabolták, a miket később nagy költséggel váltottak vissza *Sztrijból*, de a függő pecsétet a lengyelek leszakgatták a privilegiumokról.

A bizonyítványra azért volt szükség, hogy azt a követek a december 15. napjára hirdetett gyulafejérvári országgyűlésen fölmutatván, annak alapján a fejedelemtől új adományleveleket kérhessenek, vagyis inkább a régi privilegiumokat megerősíthessék.

Utasították továbbá a követeket, »kivánják az nemes országtól, hogy az mint eddig, ugy ezután is succesivis semper temporibus az öt városbeli *praedicatoroknak, mestereknek, deákoknak* várból, sóaknából, városokból ab antiquo rendelkezett és conferáltatott reditusok megjárjanak, az *remetei papnak* is az szerint, mivel az az néhány ember nem lévén elégséges az praedikator tartásra, az huszti méltóságos urak ex devotione Deo debito bizonyos számú sókat conferáltak«.

1671. január 30. Teleki Mihály főispán tudósítja a vármegyét, hogy a német hadak, hír szerint, be akarnak törni az

¹⁾ Történelmi Tár 1897. évfolyam 496—499. l.

erdélyi birodalomba. Ehhez képest gondoskodnak a huszti sorompó, a viski és técsői utak védelméről.

Az 1671. évi május 13-án tartott gyűlésen tárgyalták az Ujhelyi nemzetség folyamodását, melyben per longum et latum bizonyítgatják, hogy milyen sérelmes reájok nézve a rakaszi vámról hozott 1670. évi VIII. tcz. Előrebocsátják, hogy *Rakasz* még III. András király adta volt nekik cserébe *Visk* városért, melyet őseik hajdan vérök hullásával kerestek. És igaz ugyan, hogy a rakaszi vámot az egri püspök és a mellé rendelt kir. biztosok, mint *haszontalant* eltörölték, de viszont 1659-ben látván ahhoz való sok szép igazságukat, a nádor, az érsek és az országbíró javallására újlag felállították s annak birodalmában Lipót király is megerősítette a nemzetséget. Könyörögnek tehát a vármegyének, hogy emeljen szót mellettük a fejedelemnél, hogy törvényes vizsgálat és ítélet nélkül ne károsítsa és szabadságukban ne fogyatkoztassa őket, hivatkozván arra, hogy senkit a nemesek közül törvényes idézés és marasztalás nélkül sem személyében, sem békességesen birt javaiban megháborítani nem szabad. Ha törvényes úton elesnek vámjokról, túrni fogják szó nélkül, de a nemesi szabadság megtartására és oltalmazására erős hittel mindnyájan kötelesek.¹⁾

Hát ebben tökéletes igazságuk volt, mert *Rakasz* nem Erdélyhez, hanem Magyarországhoz tartozott, a rakaszi vám eltörléséhez tehát nem is volt joga az erdélyi országgyűlésnek, sem pedig ahhoz, hogy az 1670: VIII. tcz. ellen vétőket simpliciter *nyakon köttesse*. De Máramaros vármegye is hamarosan megtanulta Apaffy kormányzásának azt a legfőbb principiumát, hogy az *érdek*, a *haszon* és *nyereség* minden törvéynél és nemesi szabadságnál előbbre való s a vám dolgában a következő végzést hozta:

»A nemes ország a mi alázatos, méltó instantiánkat megtekintvén, micsoda articulust írt az ő kegyelmek vámja ellen, jól tudgyák ő kegyelmök. Isten oltalmazzon, hogy magunk ellen az nemes ország végezését bontogassuk, ő kegyelmek sem kívánhatják, sőt azzal élni akarunk és ha kiken vármegyénkbeli atyánkfian az articulus ellen a vám extorqueáltatik, comperta rei veritate *mi is az articulusban specificált mód szerint nyulni az dologhoz kételenek leszünk*, egyébként ő kegyelmeknek más illendő dologban kedveskedünk és szolgálunk«.

A gyulafejevári országgyűlés végzését s a vármegye fenyegető magatartását csakis az a két körülmény magyarázhatja meg, hogy *Rakasz* a máramarosi határszélen, Huszt várának

¹⁾ A folyamodványt eredetiben esatolták az 1671. május 13-ik gyűlés jegyzőkönyvéhez. IV. k. 9—10. lap.

úgyszólván a *torkában feküdt*, továbbá, hogy az Ujhelyi család egyik ágának az erdélyi birodalomban, kiváltképen pedig Máramarosban, a magban szakadt Rosályi Kun nemzetség után szép öröksége volt, melyet a fejedelem, nem törvényes úton, hanem az *erősebb jogán*, bármikor, könnyű szerrel elfoglalhatott tőlük.

A Wesselényi-féle összeesküvés felfedezése és vérbefojtása után a magyarországi bujdosók egy része Máramarosban talált menedéket és Huszt várából néhanapján kitörve, a szomszéd vármegyékben lakó királypártiaknak sok kárt okozott. Ezt a szatmári németek hasonlóval viszonozták, úgy hogy csakhamar kenyértörésre került a sor Erdély és Magyarország között. Teleki Mihály, mint a bujdosók vezére, a fejedelem titkos jóváhagyásával, 1672. szeptember közepén már Szatmár vármegyében Sárköz-Ujlaknál táborozott s a nemességet fegyverbe szólítván, azt követelte, hogy Máramaros vármegye is minden erejével hozzá csatlakozzék. Ettől az időtől fogva a közgyűlési tanácskozások jóformán csak az insurrectióra, a hadak élelmezésére, az utak és sorompók őrzésére, szóval támadó és védő intézkedésekre szorítkoznak, a melyekről más alkalommal fogunk szólni.

Közli: KOMÁROMY ANDRÁS.

AZ ÁRVAVÁRMEGYEI OLÁH TELEPEK KIVÁLTSÁGLEVELE.

Hosszas vitákra adott alkalmat a *vlach, wlach, walach, volach* szók középkori jelentése. *Jireček, Miklosich, Kalužniacski* nyelvi bizonyítékok alapján oláh nemzetiségű bevándorlóknak tartják az így nevezett népelemet, mely Halicstól Felső-Magyarországon át Morvaországig szórványosan mindenütt előfordúl. *Piö, Pasztrnak, Ernyei, Acsádi* szerint szláv pásztorok, kiknél a *vlach* név nem nemzetiséget, hanem foglalkozást (pásztorkodást) jelent. Ők is nyelvi bizonyítékokat keresnek, de kénytelenek beismerni, hogy az egykori vlach telepek utódainak nyelvében ma is 15 kétségtelen oláh eredetű, leginkább a pásztoréletre vonatkozó szó él.

Az alább közlött oklevelek elseje az árvamegyei vlach telepek Mátyás királytól kapott és II. Lajostól megerősített kiváltságainak I. Ferdinándtól való átírása. Itt még pásztorokról van szó, a mint az ötvenedadózás, bírság stb. mutatja, de már rendes havasalji községeket alkotnak és határőri szolgálatot teljesítenek.

A második »benigna resolutio« felelet Thurzó Ferencz özvegye,

Zrínyi Katalin folyamodására, hogy a tulajdonát alkotó Árva vára tartozékaiban élő *vlachok* vagy *ruthének* néhány évi adóhátralékát engedjék el, minthogy úgysis törvénytelen ez az adókirovás szabadalmaik értelmében; a hátralék fejében inkább rendbe hozzák a Lengyelországba vezető kereskedelmi útat. A névből látjuk, hogy nem »közönséges tót pásztorokról« van szó (l. *Acsádi*: Magyarország pénzügyei I. Ferdinánd uralkodása idejében), hanem a Kárpátok vonalán elszállingózott oláh és ruthén telepesekről, kiknek bevándorlása még folyton tart, mert míg Mátyás alatt még csak három falujok volt, most már *kilencz*-ről közöl Thurzóné portalis kimutatást, megkülönböztetve régi és új telepeseket s megemlítve, hogy ez utóbbiak, ha az adóval szorítják őket, elvándorolnak. Falvaikat »*possessiuncula*«-nak nevezi, melyeket fáradságos erdőirtás után alapítottak. Megjegyzendő, hogy e telepekről még a XVIII. sz. elején is van szó (Péchy-család levéltára), s még akkor is *walach*-nak nevezik lakóikat.

I.

1564. febr. 23. Ferdinánd parancsa a pozsonyi kamarához az árvamegyei vlachok adózása ügyében.

Ferdinandus divina favente clementia electus romanorum imperator semper augustus etc.

Reverendi ac egregii fideles nobis dilecti. Quibus ex causis walachi ad arcem nostram Arwa pertinentes sibi dicam contra sua privilegia a praedecessoribus nostris, divis olim Hungariae regibus et nobis obtenta iam imponi querantur, se in illis conservari supplicantes, ex adpositis ipsorum precibus accipietis.

Etsi autem in nostra confirmatione clausulam de relaxatione contributionis generalis exceptam expresse deprehendamus, tamen vobis benigne praecipimus, ut a dictis walachis cognoscatis, num aliud documentum efficacius, quo se dica exemptos esse liqueat, producere possint, de quo nos deinceps consilio votoque vestro informate. Eo vero si destituantur, in dicae exactione iuxta regni constitutionem vos progredi volumus. Executuri benignam et expressam nostram voluntatem.

Datae in civitate nostra Vienna, die vigesima tertia februarii, anno etc. sexagesimo quarto, regnorum nostrorum romani trigesimo quarto, caeterorum vero trigesimo octavo.

Ferdinandus m. p.

Ad mandatum domini electi imperatoris proprium

Lien. Püchler de Weiteneck m. p.

Erasmus Haydenreich m. p.

Rexius m. p.

Külczim : Reverendo ac egregiis N. Praefecto, caeterisque camerae nostrae Hungaricae consiliariis, fidelibus nobis dilectis.

Eredetiye papíron, zárópecsétje elveszett, a m. kir. orsz. lltárban
Benignae Resolutiones, 1564. febr. 23.

Mellékletek :

a)

1564. febr. 18 körül. Az Árva-vármegyei vlachok folyamodása I. Ferdinándhoz, melyben panaszkodnak, hogy kiváltságaik ellenére is adófizetésre szorítják őket.

Sacratissime ac invictissime imperator domine domine clementissime !

Cum inlyti quondam reges Hungariae, praedecessores sacratissimae caesareae maiestatis vestrae nobis walachis, qui sub dominio arcis Arua sacratissimae caesareae maiestatis vestrae degimus, privilegia donaverint, eaque sacratissima caesarea maiestas vestra, nempe Matthiae et Ludovici regum pro sua caesarea clementia nobis confirmare dignata sit, nunc contra ea in diminutionem libertatum nostrarum per dicatores sacratissimae caesareae maiestatis vestrae dica et taxa nobis imponitur.

Supplicamus igitur sacratissimae maiestati vestrae, ne patiat nos, miseros walachos, contra privilegia nostra gravari. Nam, clementissime imperator, nos semper parati sumus, ut et antea fecimus, huic arci finitimae maiestatis vestrae sacratissimae, dum necessitas postulaverit, secundum privilegia nostra armis inservire. Nam superiore quoque anno, licet non obligabamur, tamen iussu domini nostri moderni magnifici Francisci Turzonis, cum dominus Joannes Balassa sub arce Zechen cladem passus esset, sexaginta numerum armati ad civitates montanas profecti sumus, ibique fere sex septimanas partim stipendio domini nostri, partim sumptibus propriis sub domino Balassa militare coacti fuimus, quemadmodum ipse dominus Balassa testis nobis esse potest.

Quare denuo humiliter supplicamus sacratissimae caesareae maiestati vestrae, tanquam domino nostro clementissimo, dignetur nos penes privilegia nostra, nobis a divis quondam regibus donata et a sacratissima caesarea maiestate vestra quoque confirmata, conservare. Expectamus a sacratissima caesarea maiestate vestra tanquam domino clementissimo clemens et benignum responsum. Offerimus sacratissimae caesareae maiestati vestrae quamhumillime privilegia et donationes nostras divorum regum Hungariae et

super his gratiosam et clementem sacratissimae maiestatis vestrae confirmationem, cuius exemplum huic supplicationi nostrae inclusimus.

Sacratissimae caesareae maiestatis vestrae
humiles et fideles subditi walachi
Aruensis possessionum Knyesy,
Medzybroggy, Dwbova, Vsthy,
Bzyny et noviter extractarum
villarum Zazdryua, Pwezoua,
Podbyly, Zlanycha, Chlewnicza
in praefatarum villarum perti-
nentüs de novo fundatis.

Kívíl: Humillima supplicatio walachorum pertinentiarum arcis Arua.

Eredeti papíron.

b)

1474. márczius 6. Mátyás király kiváltságlevele az Árva és Likava várak tartozékaiban élő vlachok részére.

Nos Matthias, dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, quod cum nos uniuersa castra, castella et oppida, que in manibus egregii Petri de Komorow tenebantur in comitatibus Aruensi et Lyptouiensi partim per resignationem, partim vero per expugnationem obtinuissimus, venientes in presentiam nostram duo ex walachis istius terre in sua ac aliorum omnium walachorum in possessionibus Knysy et Medzybroggy in pertinentiis castri Aruensis existentibus, nec non in possessione Duboua similiter in pertinentiis castri Lykoua existente commorantes, nominibus et personis maiestati nostre exponere curaverunt, quomodo ipsi quasdam habuissent ab antiquo libertates, in quibus usque ad presens ipsi et progenitores sui fuissent tenti et conseruati. Inde supplicabant nobis, ut ipsos in antiquis eorum iuribus et libertatibus tenere et conseruare dignaremur. Que quidem iura et libertates tales esse dicunt:

Primo, quod in generali contributione huius regni non fuerint ad aliquam solutionem obligati.

Item, quod ad labores castrorum Aruensis et Lykoua non teneantur.

Item, quod unusquisque walachorum lites sive causas habentium debuerit coram waywoda per uniuersitatem ipsorum communiter electo stare iuri, et pars iudicio waywode non contenta,

potuerit libere causam suam ad maiestatem nostram vel ad castellanos prefatorum castrorum provocare.

Item, quod de rebus ipsorum propriis, quas venditionis causa ad forum deferrent, vel de foro ad domos suas pro usu proprio referrent, non fuerint ad aliquam tributi vel thelonei solutionem obligati, preter eas tantum res, quas lucri causa comparassent.

Item, quod liberam habuerit facultatem oves suas in syluis ad castrum Aruensem et Lykoua pertinentibus pascere et nutrire.

Modo simili proventus et redditus, qui e medio ipsorum ad dicta castra prouenire debent, declarauerunt in hunc modum :

Primum, quod quolibet anno unusquisque ipsorum oves habentium de centum ouibus quinque oves ad alterum premissorum castrorum, in cuius videlicet pertinentiis commoratur, soluere tenetur ; similiter de quibuslibet centum capris castrones quinque. Item, quod unusquisque walachorum oves habentium uno castro et uno cingulo quolibet anno obligatur. Illi uero, qui ouibus caruerint, de singulis bobus, quod quisque habuerit, grossum unum soluere teneatur.

Unde nos super his premissis ab aliis quoque huius terre nobilibus et incolis plenius informati concordi eorum relatione edocti sumus. Ob eam causam ipsos walachos a solutione generalis contributionis exemptos extitisse et propter hoc ad labores castrorum non fore obligatos, ut ipsi semper arma pro custodiis viarum necessaria, precipue vero arcus manuales uel balistas habere teneantur. Et quod illorum intersit, vias omnes ab insidiis furum, latronumque et aliorum malefactorum precauere et custodire. Viatores etiam, quoscumque castellani dictorum castrorum per ipsos conduci mandauerint, totiens-quotiens opus fuerit, saluos conducere ; tempore etiam necessario iuventutem iuxta mandatum castellanorum cum armis pro opportunitate temporis mittere ad aliquot dies, quo dixerint castellani. Preterea si quis eorum arma tenere recusaret, primo admonitus sex oves, secundo monitus sex et tertio monitus similiter sex oves soluere teneatur castellanis. Si uero ulterius monitione castellanorum non curata, obstinato animo arma tenere non curaret, omnia bona illius ad arbitrium et dispositionem nostram deuoluantur.

Item etiam intelleximus, quod liberam habeant facultatem oves suas sive animalia in syluis ad predicta castra pertinentibus pascendi, enutriendi, ita tantum, quod citra spatium quartalis unius milliare nullus ipsorum oves suas extra syluam progredi permittat. Quod si quis extra terminos presignatos oves suas progredi permetteret, et ex hoc cuiquam colonorum in uicinitate morantium damnum aliquod irrogatum extitisset, sex oves pro

huiusmodi damno soluere teneretur. Si quis autem illorum ad aliorum terras uel tenuta, non habita licentia, oues suas admiserit, iuxta consuetudinem regni nostri more aliorum similia facientium puniatur.

Que quidem omnia et singula in quantum nobis vere exposita sint et relata, ita tantum, quod predicti walachi ea, que hactenus de iure vel consuetudine facere et soluere obligati fuerunt, deinceps quoque ut tenentur, soluant et exequantur, nos admittimus, approbamus et ratificamus harum nostrarum, quas sigillo nostro anulari consignari fecimus, vigore et testimonio literarum mediante.

Datum in oppido Rosemberk, feria quinta proxima ante dominicam Ramispalmarum anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, regnorum nostrorum Hungarie anno decimo septimo, Bohemie vero quinto.

II. Lajos 1526. febr. 9-én kelt okleveléből hátrább.

c)

1526. február 9. II. Lajos király megerősíti az Árva-vármegyei vlachok Mátyás királytól kapott kiváltságait.

Nos Lodovicus dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, quod pro parte et in personis fidelium nostrorum spectabilium et magnificorum Joannis de Zapolya, comitis perpetui terre Scepusiensis, waywode nostri Transsilvani et comitis siculorum nostrorum ac Georgii similiter de Zapolya comitis perpetui terre Scepusiensis, litteris eiusdem exhibite sunt nobis et producte quedam littere serenissimi principis quondam domini Matthie regis felicis memorie in papiro, sub anulari suo sigillo patenter super certis libertatibus incolarum possessionum Knyesy, Medzybrogy et Duboua vocatarum, ad castra eorundem Joannis et Georgii comitum Arua et Lykoua pertinentium confecte tenoris infrascripti, supplicantes maiestati nostre, ut easdem litteras dicti quondam regis Matthie ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentes, litterisque nostris privilegialibus verbotenus inscribi facientes pro prefatis incolis dictarum possessionum Knyesy, Medzybrogy, et Duboua modernis scilicet et futuris innovando perpetuo valituras confirmare dignemur. Quarum quidem litterarum tenor talis est: Nos Mathias dei gratia rex Hungarie — — *sat., l. Mátyás király 1474. márcz. 6-án kelt oklevelét elébb b) alatt.*

Nos igitur supplicatione pro parte prefatorum Joannis et Georgii comitum maiestati nostre modo premissa porrecta regia benignitate exaudita clementer et admissa prescriptas litteras dicti quondam Matthie regis non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas presentibus litteris nostris verbotenus insertas, quoad omnes earum continentias, clausulas et articulos eatenus, quatenus eodem rite et legitime existunt emanate, viribusque earum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus et ratificamus, ac pro prefatis incolis dictarum possessionum Knyesy, Medzybrogy et Duboua, ad prefata castra Arua et Lykoua eorundem Joannis et Georgii comitum pertinentium modernis et futuris innovantes perpetuo valituras confirmamus salvis iuribus alienis, harum nostrarum secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communitarum vigore et testimonio litterarum mediante.

Datum Bude, in festo beate Appollonie virginis et martyris, anno domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto, regnorum nostrorum anno decimo.

I. Ferdinand 1550. január 18. kelt okleveléből hátrább d) a.

d)

1550. január 18. I. Ferdinánd kiváltságlevele az Árva-vármegyei vlachok részére.

Nos Ferdinandus etc. memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod fidelis noster egregius Wenceslaus Zedniczky de Choltycz, praefectus arcis nostrae Arua exhibuit nobis et praesentavit quasdam litteras serenissimi principis domini Ludovici regis Hungariae, praedecessoris et sororii nostri carissimi bonae memoriae in pargameno privilegialiter confectas, secretoque sigillo eius pendenti communitas, quibus mediantibus idem olim dominus Ludouicus rex litteras serenissimi quondam principis domini Matthiae similiter regis Hungariae, praedecessoris nostri continentes in se libertates incolarum possessionum Knysy, Medzybrogy et Duboua vocatarum, ad castra nostra Arua et Lykoua pertinentium confectas confirmasse dinoscebatur tenoris infrascripti, supplicans maiestati nostrae humiliter, ut easdem litteras ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentes litteris nostris privilegialibus inseri et inscribi faciendo acceptare et approbare et ratificare, ac pro praenominatis incolis dictarum possessionum Knyesy, Medzybrogy et Duboua, ipsorumque

posteris et successoribus universis innovando perpetuo valituras confirmare dignemur. Quarum quidem litterarum tenor talis est: Nos Ludovicus dei gratia rex Hungariae et Bohemiae. . . . *sat.*, l. II. *Lajos 1526. febr. 9-én kelt oklevelét elébb c) a.*

Nos itaque accepta humillima supplicatione praefati Wenceslai Zedniczky nostre modo quo supra porrecta maiestati regia benignitate exaudita et clementer admissa praescriptas litteras dicti quondam Ludovici regis non abrasas, non cancellatas, neque in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus uitio carentes praesentibus litteris nostris priuilegialibus de uerbo ad uerbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earum continentias, clausulas et articulos eatenus, quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae viribusque earum veritas suffragatur, excepta ea clausula, in qua de relaxatione contributionis generalis regni agitur; saluis etiam tricesimis nostris et ea parte, qua scriptum est, ut coloni praescriptarum possessionum pro custodia viarum arcus manuales et balistas habere debeant, quarum loco eo, quod usus arcuum et balistarum nunc desierit, scloppos manuales pro praesentis temporis ratione ipsos habere volumus; aggregantes praeterea et in libertatem colonorum praenominatarum possessionum Knyesy, Medzybrogy et Duboua asserentes colonosque walachos duarum villarum Wsthy et Bzyny in comitatu Aruensi existentium, quae denuo ad antedictam arcem Aruensem accesserunt et quarum nomina in praescriptis litteris Matthiae regis non continentur, ratas, gratas et accepta habentes, acceptauimus, approbauimus, et ratificauimus, omniaque et singula in eisdem contenta pro praenominatis incolis annotatarum possessionum Knyesy, Medzybrogy, Duboua, Wsthy et Bzyny, ad praenominatam arcem nostram Arua pertinentium, ipsorumque posteris et successoribus uniuersis innovantes perpetuo valituras confirmauimus, immo acceptamus, approbamus, ratificamusque et confirmamus saluis iuribus alienis, harum nostrarum secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungariae utimur pendenti communitarum vigore et testimonio litterarum.

Datum per manus reuerendissimi domini Nicolai Olahi, episcopi Agriensis, compatriis et consilarii, ac in dicto regno nostro Hungariae cancellarii nostri fidelis nobis syncere dilecti, in arce nostra Posoniensi, decima octava die mensis januarii, anno domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, regnorum nostrorum romani vigesimo, aliorumque uero vigesimo quarto.

Ferdinandus s. k.

Nicolaus Olahus
episcopus Agriensis s. k.

Egykorú másolat.

II.

1576. ^rápr. 9. Miksa király rendelete az udvari kamarához, melyben jelentést kíván tenni az árvamegyei vlahok adója ügyében.

Maximilianus secundus divina favente clementia electus Romanorum imperator ac Hungariae Bohemiaeque rex. etc.

Reverendi ac egregii fideles nobis dilecti. Qualiter Catharina Zryny, Francisci quondam Turzonis relicta vidua walachos quosdam ad arcem Arua habitantes in antiqua eorum praerogativa conservari, taxamque de annis septuagesimo secundo, septuagesimo tertio, septuagesimo quarto et quinto circiter centum florenos hungaricales plus minus constituentem relaxari iis humiliter petat, quomodo etiam eosdem walachos reparacionem viae, quae per montem Zynecensem in Poloniam ducit, propriis sumptibus et laboribus quotannis in se recipere velle asserat, quatenus in antiqua libertate conserventur, ex adiecta supplicatione latius cognoscetis.

Mandamus vobis benigne, ut habita inter vos de hoc negotio deliberatione, vestram nobis superinde sententiam consiliumque perscribatis. Satisfacturi in eo benignae nostrae voluntati.

Datae in civitate nostra Vienna, nono die aprilis, anno etc. septuagesimo sexto, regnorum nostrorum Romani decimo quarto, Hungarici decimo tertio, Bohemici vero vigesimo octavo.

Maximilianus m. p. Ad mandatum domini electi
imperatoris proprium
Hilfreich m. p.
Joan. a Synczendorff m. p.
Hueber m. p.

Külczim: Reverendo ac egregiis N. praefecto, caeterisque camerae nostrae hungaricae consiliariis, fidelibus nobis dilectis.

Eredetije papiron a m. kir. orsz. levéltárban *Benignae Resolutiones* 1576. ápr. 9.

Mellékletek:

a)

1576. ápr. 9. körül. Özv. Thurzó Ferenczné, Zrinyi Katalin, folyamodása Miksa királyhoz, melyben árvamegyei vlah jobbágyai adóhátralékának elengedését kéri.

Sacratissima imperatoria atque regia maiestas, domine et domine elementissime. Orationum mearum in gratiam sacratissimae maiestatis vestrae humilem commendationem.

Sunt binae vel ternae possessiones in comitatu Arwensi, ad castrum Arwa de iure et ab antiquo pertinentes, quas rutheni vel alio nomine volachii inhabitant, qui a divis quondam regibus Hungariae praerogativa quadam donati fuerunt, prout in eorum antiquis privilegiis clare constat; et successu temporum ea spe libertatis freti et inducti ex diversis alienisque locis huc ad pertinentias arcis Arwa alii quoque certi rutheni seu volachii habitandi causa sese transtulerunt et de novo residentias seu possessiunculas, domiciliaque sua maximis cum laboribus et difficultate, sudoreque vultuum suorum in locis abditissimis valdeque asperrimis, extirpatione et eradicatione lignorum, inter alpes et montes saxosos extruxerunt, quorum nonnullis, quondam dominus et maritus meus bonae memoriae Franciscus Turzo annis duodecim, aliis vero sedecim, nonnullis etiam viginti, libertatem concessit, et ab omnibus daciis, redditibus, laboribusque ad arcem Arwensem praestare consuetis, ad expletionem usque libertatis eorundem, eosdem exemit et supportavit, prout etiam modo expleta iam nonnullorum libertate ob paupertatem eorum et loci sterilitatem census et redditus ordinarios solvere laboresque praestare vix possunt, prout quamplurimi nec possunt, verum pro maiori parte in ipsa eorum libertate a praefato condam domino et marito meo illis concessa manent atque persistunt, ut ea etiam spe libertatis freti plures eo inhabitantes induci queant et possint.

Cum autem clementissime imperator ex iisdem valachis et ruthenis nonnullae possessiunculae fere contra normam praerogativae eorum libertatis et etiam publicas constitutiones ad solutionem generalis contributionis per dicatores compulsi sint, et per hoc etiam ad gratuitorum laborum pensionem compellantur, cum tamen fortassis iuxta publica statuta vix compelli possent, quandoquidem statutum sit, ut coloni quemadmodum dominis suis terrestribus censum solvunt et labores exercent, ita etiam dicari debere, sed quia hactenus nonnulli ex illis ob eorum paupertatem et loci sterilitatem neque census ordinarios solvere, neque consuetos labores praestare potuerunt, ex eo ad contributionem quoque generalem vix compelli potuissent. Verum ut iam accidit, in personis eorundem valachorum noviter domicilia et possessiunculas erectorum ad maiestatem vestram sacratissimam uti pium principem et naturaliter clementissimum supplex confugio, ut hos quoque ruthenos seu valachos ad antiqua eorum privilegia coadoptare et praerogativa seu antiqua eorum libertate donare dignetur, et taxam nondum exactae restantiae gratuitorum laborum, tam modernis, scilicet noviter erectis quam etiam antea ibidem constitutis valachis benigne relaxare

et condonare, quae quidem gratuitorum laborum in exacta restantia, quae per quattuor annos contributarios videlicet annis 72, 73, 74, et 75 cedere deberet, circiter centum florenos hungaricales vel paulo plus facit, alioquin certum est domine clementissime, quod si haec quoque taxa gratuitorum laborum ab illis exigetur, et in antiquis eorum libertatibus non observabuntur, praesertim novi valachi, qui aliunde huc sese transtulerunt, iterum alio ad fines Poloniae sese transferent et domicilia sua deserta relinquent, unde et ipsa arx Arwa, quae Polonis omnino vicina est, non parvum incommodi patietur.

Nam eorum interest ac etiam iuxta eorum antiqua privilegia obligati sunt armis semper bene instructis, quocienscunque necessitas postulaverit, parati esse, et non solum custodiae arcis, verum etiam et limitibus huius regni in hisce partibus cum Polonis habitis invigilare, ne vicini Poloni commetanei quidpiam ex illis clam et occulte perreptando abalienari possint, ac insuper vias omnes, quibus Poloniam versus hinc transitur, a furibus et malefactoribus, omnibus praedonum et plageariorum insolentibus custodire et praecavere, ne negotiatores seu mercatores, qui ex hoc regno in Poloniam, vel ex Polonia in hoc regnum merces inducunt et educunt, spolientur. Unde numerus tandem negotiatorum decresceret et tricesimae quoque sacratissimae maiestatis vestrae Tuordossiniensis proventus non parvum minueretur. -

Praeterea clementissime domine, maiestas vestra sacratissima proximis diebus clementer per benignum mandatum suum significare mihi dignata est: ex relatione certorum fidedignorum fidelium suorum benigne cognovisse viam illam, quae per montem Zynecensem in Poloniam ducit, per colonos arcis Arwa et comitatus Arwensis antea semper fuisse pontibus restauratam, illumque transitum nunc ob pontium illorum destructionem in tantum esse destructum, ut negotiatores illac cum suis mercibus ex Polonia in regnum hoc, et rursus e regno hoc in Poloniam commode transire nequeant, unde proventibus tricesimae Tuordiosniensis sacratissimae maiestatis vestrae multum decederet; ideoque maiestas vestra sacratissima clementer speciali suo benigno mandato mihi mandare dignata est, ut viam illam et loca pontibus necessaria restaurare et reficere curarem. Maiestas vestra sacratissima clementer scire dignetur, viam illam non moderno tempore, sed dudum antea, per priores possessores arcis Arwa neglectam et penitus fere in nihilum redactam esse, eamque iam maximis laboribus, sumptibusque in recuperanda nova reformatione plurimum indigere, quae quidem pro antiqua consuetudine dum adhuc domini Fuggeri montanas fodinas certa quadam arendatione

possiderent, semper propria eorum pensione restaurare consueverant. Prout etiam cum arcem Arwa Joannes Duboucky possideret, in reformationem earundem viarum (quae in se per plurima loca pontium refectione indiget sesqui alterum milliare complectitur) ex camera Novizoliensi quotannis certa pensio solvebatur, prout hoc etiam moderno tempore multis liquide constat. Et licet clementissime imperator non exiguus sit labor et sumptuum erogatio in nova recuperatione dictarum viarum, ita quod fere etiam excellat taxam gratuitorum laborum, quam ipsi volachii secundum contributionem generalem annuatim iuxta portarum connumerationem pendere deberent, tamen pro debita eorum fidelitate et humillima subiectione sese paratos atque promptos quam humillime offerunt singulis annis propriis eorum curis, laboribus et sumptibus de novo reformare et restaurare, maiestati vestrae sacratissimae iterum atque iterum in eo quam humillime supplicantes, ut praefatam nondum ab illis exactam restantiam gratuitorum laborum eis benigne ex sua caesarea atque regia clementia relaxare et condonare, ac easdem de novo erectas possessiunculas, una cum tribus possessiunculis, videlicet Kneszy, Medzybrogy et Dubowa, quae antiqua praerogativa habent, simili libertate frui atque gaudere, illosque coadoptare, donareque ac praedictas tres possessiunculas in eorum praerogativa clementer confirmare dignetur.

Quam maiestatis vestrae sacratissimae gratiam et clementiam perpetuae fidelitatis eorum subiectione promereri studebunt.

Graciosum expectantes responsum
sacratissimae maiestatis vestrae

humilis famula

Catherina Zriny, magnifici condam domini
Francisci Turzo etc. relictæ viduæ.

Kivül: Humillima supplicatio Catherinae Zriny, magnifici condam Francisci Turzonis etc. relictæ viduæ.

Eredetije papiron, pecsétje elveszett.

b)

Consignatio possessionum comitatus Aruensis, in quibus sunt walachorum portae connumeratae.

In Namestowo walachi magnifici domini Francisci Thwrzonis connumeratae mediae portae.....	2
In Dobrowa walachi eiusdem mediae portae....	2
In Wzthia mediae portae.....	6

In Mezybrody, Knazy, Dwbowa exemptionem habent
de non solvenda dica.

In Pwczow mediae portae..... 3 $\frac{1}{4}$

In Chlebnycza mediae portae..... 2

In Podbielim mediae portae..... 2

Summa portarum mediarum facit portarum No... 17 $\frac{1}{4}$

Eredetije papíron.

Közli: GAGYI JENŐ.

ADATOK A MAGYAR PROTESTÁNS GÁLYARAB LELKÉSZEK TÖRTÉNETÉHEZ.

— HARMADIK KÖZLEMÉNY. —

XI.

Zürich, 1675 szept. 27. okt. 2. Waser Gáspár zürichi lelkész, az ottani többi lelkészek és tanítók nevében, a nápolyi gályákon rabságot szenvedő huszonhét magyar egyházi szolga ügyében a polgármesterhez és tanácshoz fordul, kéri, hogy az evangélikus helyeknél járjanak közbe értük. Tudatja, hogy pénteken október 4-én két magyar lelkész Maszniczius Tóbiás és Simonides János Velen-czén át Zaffiusz Miklós ajánlólevelével, melyet mellékelve megküld, Zürichbe érkeztek. Ugyancsak mellékeli egy gályarab Alistáli György szőnyi lelkésznek gyülekezetéhez írt, a kiállt szenvedéseket ismertető és segélyt kérő levelét. Rosszul öltözve és a szükséges dolgokból teljesen kifogyva érkezett meg a két magyar menekült, Augsburgba szándékoznak utazni, a télre ott maradnak s onnan lépnek összeköttetésbe magyar hitsorsosaikkal, kéri őket pártfogásukba.

Gnädiger Herr Burgermeister.

Hochgeachte Wol-Edle, Ehrenverte, Fromme, Fürsichtige, Weise, insonders Gnädige Hochehrende Herren und Vätter.

Ehrenverten Weisheiten überreichen wir hiemit vorderst dasjenige Schreiben, welches von den übel geplaageten Ungarischen Kirchendieneren, so an der Zahl nach 27. zu Neapoli auf der Galeeren in grausammer dienstbarkeit begriffen sind, verwichnen tagen an uns gelanget und auss dem Lateinischen ver-teutschet worden. Worauss Ehrenverte Weissheit den erbärmlichen Zustand, welchen dise arme leuth umb des Heiligen Evangelj willen aussstehen, gnugsam vernemmen werden. Gleich, wie wir nun Gott dem Herrn von Herzen danken, das Er allbereit Ehrenverte Weissheit zu Christlichem und thatlichem mitleiden gegen den gebundnen Christi bewegt: Also bitten wir auch

Ehrenwerte Weisheit deemütig, dass Sie in disem heiligen werck verharren, gleich wie die vorgehende, also auch dises schreiben den Löblichen Evangelischen Orten participieren, und mit denselben fehrners, wie disen armen leuthen die trostliche hülfschand gebotten werden möchte, in der forcht Gottes berathschlagen wöllind.

Darneben, Gnädige, Hochehrende Herren, sind auch verwichnen Freytag von Neapoli allharo kommen zwey Ungarische Kirchendiener, deren nammen sind : Tobias Masnicius, Johannes Simonides, weliche von Herr Doctor Zaff zu Venedig mit schriftlicher commendation, so auch verteutsch sub Numero B.¹⁾ sammt dem beygelegten schreiben eines auf der Galeeren gefangnen Kirchdieners an seine freünd in Ungarn sub Numero C.²⁾ Ehrenwerten Weisheiten überreicht wird, begleitet worden. Dise waren auch allbereit, nachdem sie ein acht monat lange harte gefangenschaft aussgestanden, und nebend vilen anderen auff die Wallstatt mit dem Scharfrichter geführt, und weil ihnen allda das leben abgekündet worden, den todesschrecken schon ausgestanden, von dar auf die Galeeren verdammt und nebend andern, an der Zahl 41. gen Neapoli geführt worden. Als sie auf der reiss mit schmerzen sehen müssen, wie ein alter Kirchdiener in schwachheit gerathen, und ohne hülff und trost auf dem freyen Feld den Geist aufgegeben, dessen aussgezogener blosser leichnam, gleich als eines unvernünftigen thiers, dahin geworffen : sind Sie, wegen blödigkeit ein gleiches beförchtende, als Sie ihre gelegenheit ersehen, beyseits getretten ; aber alsobald widerumb ergriffen, zu Capparacottae unfehr Neapoli in schwere gefangenschaft, allwo sie biss auf das blut geschlagen worden, geworffen, hernach von dannen gen Neapoli, dass sie allda auf die Galeeren geschmidet würden, geführt, aber vermittelst eines Evangelischen, Gottesfürchtigen Kauffmanns, nicht ohne grosse rancion auf ein wunderbare weiss erlediget worden. Dise nun zilen naher Augspurg, allwo sie trachten zu überwindteren, und von darauss die ihrige, wie auch der gefangenen freünd und nachgelassene in Ungarn ihres Zustands halben zu berichten Sie befehlen sich Ehrenverter Weissheit hoher gnad auf das aller deemütigst ; und überreichen auch die von ihnen allhie auf das papeir gebrachte historj ihrer verfolgung und erledigung sub Num D., weliche aus Mangel der Zeit noch nicht hat verteütscht werden mögen. Und weilen sie demnach übel gekleidet, und an zeitlichen mittlen

¹⁾ Zaffiusnak Masznyik részére adott ajánlólevelét érti.

²⁾ Lásd Alistáli György szőnyi lelkésznek 1675. júl. 31. levelét III. szám alatt.

überall erschöpft : alss bitten wir Ehrenverte Weisheit trungenlich, Sie wöllen dise so wol bewährte treüe diener Gottes, welche nach umb des Heiligen Evangely willen aussgestandenen so grossem jaamer, in äusserster armut begriffen sind, mit gnädigen augen anschauwen, und Sie etwann nebend ehrlichen winterkleideren, auch mit einer erklecklichen beÿsteür trösten ; wie wir dann an unserem Ort auch nach möglichkeit ihen beÿzuspringen gesinnet sind. Wir zweiflen nicht, was solichen theüren glideren Christi gutes widerfahrt, selbiges der Herr Christus aufnehmen werde gleich alsswann es ihm selbst geschehen were. Der erbarmende Gott wölle dem grimmigen wüten der feinden der waarheit mächtig steuren, sich seiner armen verfolgten Kirchen in gnaden erbarmen und Ehrenverter Wohlgelehrt hohe rathschläg noch fehrners zu seines Herrn Nammens ehren segnen umb Jesu Christi willen. Datum, den 27. Sept. 1675.

Ehrenverter Weisheit Gehorsammer Diener der Kirchen und Schulen allhie Und in dero Namen

Caspar Waser, Pfarrer Verbi Divini Minister.

XII.

Zürich, 1675 szept. 27. Waser Gáspár a zürichi lelkészek és tanárok nevében értesíti Zaffiusz Miklós orvost Velenczében, hogy levelét és a nagy veszélyben levő lelkészek kérvényét megkapták, részvétellel olvassák, már előbb is hallottak a magyar evangéliomi egyházak üldöztetéséről, de most már bizonyítékaik is vannak. Köszönik, hogy szabadításuk ügyében közbe lépett, valamint az istenfélő velencei kereskedőknek, a miért a szükséges pénzt rendelkezésére bocsátották. Az Istennek ad kölcsön a ki a szegénynek ad, de még inkább az, a ki halálos veszedelem idején ad ajándékot. Űgyüket hűségesen ajánlották a városi tanácsnak, hol az nagy részvétet gerjesztett és elhatározták, hogy ezt a többi evangélikus kántonok elé terjesztik, s részükre gyűjtést rendeznek, melyből a derék kereskedők pénzét visszafizetheti.

Clarissime et experientissime Vir, domine et amice plurimum observande !

Literarum Tuarum coeteroquin humanissimarum, iisque adijunctae supplicationis ministrorum praesentissimo in periculo constitutorum argumentum supra modum triste, animo certe tristissimo percepimus. Jam ante quoque totius persecutionis tum universae Ecclesiae Hungaricae Evangelium amplexae, tum imprimis pastoribus fidissimis gravissime incumbentis narratio non semel aures nostras percusserat. Documenta sunt haec certissima divinae indignationis adversus ecclesiam Dei, quam nimia eheu ! eius ingratitude, et beneficiorum ab illo acceptorum

oblivio passim meruit et provocavit. Cuius testes etiam sunt tot calamitates, quae hactenus Belgium instar titionis ex igne ereptum, et Germaniam exercuerunt. Non deerit tamen Deus miseris opportuno tempore, qui faciem suam solet quandoque abscondere ad tempus, ut eandem post luculentius iterum depromat. Post Deum, cuius immensam misericordiam adoramus, Tibi quoque, Vir Clarissime, accepta debetur insigni cum laude, liberatio eorum, qui ad lentam mortem ducebantur, et in eiusdem iam faucibus positi erant. Debetur quoque liberalitati pientissimorum mercatorum, qui praecibus tuis commoti λότρον idoneum exposuerunt. Mutuo dat Jehovae, qui pauperi et multo magis qui in mortis discrimine constituto succurrit et largitur, qui retributionem Dei certo experietur foecundissimam. Amplissimo Magistratui nostro totum negotium fideliter exposuimus et multis precibus commendavimus. Magna συμπαθεία commotus, statuit, tum reliquis Cantonibus Evangelicis Confoederatis causam obnixè commendare, tum suo tempore collectam instituere, nihil denique reliqui facere, quo et fidelissimis mercatoribus pecuniae expensae insignis portio restitui, tum iis etiam, qui in triremibus iam captivi detinentur, redemptio procurari possit. Non dubitant interea Amplissimi proceres nostri quin üdem domini mercatores ratam partem etiam à Statibus Augustanae Confessioni addictis efflagitaturi sint. Quod fidei tuo consilio facile efficere poteris. Denique insignem tuum erga nos affectum, Vir Clarissime unice exosculamur, totam causam afflictorum fratrum charitati et pietati tuae porro commendamus, et officia nostra promptissima Tibi qualibet occasione uti constant, sedulam operam navabimus. Vale in Domino, Vir Clarissime, et Deo fidelissimis laboribus Tuis proporro ex alto benedicente, plurimum salve.

Tiguri, die XVII/27. Septembris M. DCLXXV.

Clarissimi nominis Tui observantissimi Ecclesiae et Scholae Tigurinae Pastores et Professores eorumque nomine

Caspar Waser
Ecclesiae Tigurinae Antistes.

Kívül : Clarissimo et experientissimo viro domino Nicolao Zaffio medicinae doctori solertissimo, amico plurimum observandissimo Venetiis.

Némi eltéréssel közölte Ember Pál Hist. eccl. reftae 450. l.

Egykorú másolatról Zürichi Staatsarchiv E. II. 456. jelzésű kézirat 815. lapjáról.

XIII.

Zürich, 1675 szept. 29. A zürichi egyház lelkészei és az iskolák tanárai, a gályarabok ügyében az előjárósághoz fordulnak, és másolatban megküldik a Zaffusztól vett levelet, melyből mindent megtudhatnak. Kérik a tanácsot, hogy a velencei kereskedőknek a foglyokra kiadott költségeik megtérítéséről és azok megszabadításáról tanácskozzanak.

Tristissimus Hungariae utriusque evangelii salutarem doctrinam amplexae status bonos omnes haud dubie graviter affligit, et ad συμπαθειαν intimam commovet. Persecutio autem fidis animarum pastoribus ibi locorum praecipue incumbere videtur. Ex quorum numero XXXIII ad triremes damnati, Neapol. triremibus impositi precariam inter hostes animam trahunt, et tantum non lentam exquisitamque mortem subeunt. Eodem nuperrime ducebantur quindecim alii, qui singulari Dei providentia, non sine gravi tamen mille et quingentorum Imperialium Λύτροφ, a mercatoribus Venetis, procurante Clarissimo Zaffio, oblato, liberati et ex faucibus servitutis lethalis erepti sunt. Rei totius seriem et inclusis copüs percipere pietati vestrae integrum erit. Quam primum negotium ad nos devolutum est, commendare illud Amplissimo Magistartui nostro multis precibus non omisimus. Qui totâ causâ pientissimo Zelo pensitata, communicandum illud cum Amplissimo Magistratu vestro, reliquisque Foederatis Evangelicis duxit. Nos quoque nostrarum partium esse duximus, fraternam pietatem et charitatem vestram in συμπαθειας et curarum nostrarum partem vocare, vosque obnixè venerari, ut nobiscum anniti et in id unice, apud Amplissimum imprimis Magistratum vestrum, incumbere, quo et λύτροφ iam expositi portio optimis mercatoribus refundi, et captivi iam in triremibus, ex tanta miseria liberari possint, ne gravemini. Tentare nos coeleste uumen videtur, an nobis alta adeo pace, et Halcÿonÿs faventibus per ineffabilem eius gratiam, fratrum in persecutionis aestu versantium πρόωσις curae cordique esse velit.

Deus ecclesiae suae tantum in discrimen adductae ex alto misereatur, et propitius esse nobis per Jesum Christum dignetur. Valetè in Domino, venerandi domini fratres et Deo sanctis curis vestris benedicente plurime Salvete.

Tiguri die 19/29. Septembris Anno MDCLXXV.

Reverendissimarum Dominationum Vestrarum observantissimi Ecclesiae et Scholae Tigurinae Pastores et Professores, eorumque nomine.

Zürichi Staatsarchiv E. II. 456., 817. lapján levő eredetiről.

XIV.

Nápoly, 1675 okt. 2. A gályákon a Krisztus nevéért és az evangéliomi vallásért rabságot szenvedő 27 egyházi szolga a keresztyén népekhez fordul kiáltványával segítségért. Elmondják, hogy pénzért adattak el azoktól, a kik a keresztyén névvel leginkább visszaélnék. Annyi nyomorúságot kell kiállaniok, hogy fájdalmaikat, szükségüket nyelv ki nem beszélheti. Pedig drága áron, a Krisztus véréen váltattak meg. Már második éve sóhajtanak szenvedéseik között a szabadításért. Ki látja naponként való szükségüket, a sok gyalázatot, szidalmakat, gúnyt, kicsufolást, kisebbitést, vádoltatást, az erejük felett való munkát, az éhséget, inséget, hőséget, hideget és számtalan más nyomorúságot, melyekkel éjjel-nappal gyötrettetnek és mindezt azért, mert hitüket nem tagadták meg, kérik siessenek segítségükre, lépjenek közbe együtt a királynál, a kit soha, sem gondolattal, sem szóval, sem hadicsellel, sem összeesküvéssel meg nem sértettek, sőt imádkoztak érte.

Illustrissimi, Spectatissimi ac Magnificentissimi, Reverendissimi, et Reverendi, Excellentissimi, Doctissimi, Experientissimique, Prae-generosi, Nobilissimi, Circumspecti, Prudentissimi Domini, Domini Fautores, Favitores et Mecaenates Desideratissimi, et secundum Evangelium et Christum Amici et filii in Domino dilecti et electi.

Servi Jesu Christi et captivi pro eius nomine, veritatisque evangelicae professine (sic!) constanti, omnibus sancti Christo Jesu, qui sunt Venetiis florentissimis, et circumiacentibus Urbibus, Civitatibus etcetera Celeberrimis. Gratiam et pacem a Deo Patre et Domino Jesu Christo cum voto utriusque salutis et omnigenae prosperitatis ex corde precati, sua studia et officia demississime commendant omni tempore et loco paratissima.

Job amicus Dei fidelissimus, et admirandae patientiae speculum pellucidissimum in animi et corporis angoribus, doloribus et calamitatibus acerrimis, inter suos licet existens, tamen non solum se esse ab omnibus derelictum, voce flebili querulatur, sed etiam favore amicorum et sui coniunctissimorum fretus, verbis ad condolendum sibi usque adeo motivis alloquitur ipsos, exclamans: »Miseremini, miseremini mei, vos amici mei, quia manus Domini tetigit me etc.« Quis Dei timens nobis alienigenis inter alienigenas constitutis, a nostris desertis, et nullum prorsus solatium, consilium et auxilium nobis ferre valentibus, vitio vel poterit, vel praesumat, vertere, si non modo querulemur, Nos esse derelictos ab iis qui maximam nostri curam gerere tenerentur, uti iure patronatus, sic etiam nexus sanguinis, quo stric-

tissimo tempore felici coniuncti et devincti eramus : sed etiam post Deum ter optimum maximum ad patronos mecaenates, amicos, in Jeso Christo dilectissimos et omni honore dignissimos, confugiamus cum Jobo ingeminantes. Miseremini, miseremini nostri, vos amici nostri, quia manus Domini tetigit nos. Et vere : non solum enim traditi, sed etiam venditi sumus pretio ab i's, qui maxime nomine christiano superbiunt, iis, qui ut plurimum de fide et pietate nescitur, qua gloriantur. O miseros et pene omni subsidio humano destitutos homines ! o calamitates ! o angustias nulla lingua exprimendas ! Traditi, venditi, empti sumus, Nos, -servi Dei caro sanguine Jesu Christi redempti, hinc gemitus ac suspiria secuta, diuturnae, sub annis prope duobus exantlatae, sic etiam quotidianae angustiae, calamitates, opprobria, convicia, illusiones, irrisiones, obtrectationes, calumniae, labores, homine christiano sortis esse infimae, nedum servis Dei indignissimis, fames, sitis nuditas, aestus, frigora et sexcentae aliae miseriae, quas diu noctuque ab infectis quibuslibet experiri necessum est, in et super aquis exprimunt, et dolorosissime ad Illustrissimas, serenissimas spectatissimas ac magnificas, reverendissimas reverendas excelsas, doctissimas epert[issim]as, praegenerosas nobilissimas circumspectas prudentissimas dominationes clamare et exclamare suadent, cogunt et compellunt, miseremini etc., ah miseremini, miseremini ob et propter amarissima Jesu Christi vulnera, post Deum et cum Deo vel vos tandem fidelissimi Dei Patris et Filii eius dilectissimi Jesu Christi, fideles, sinceri cultores, amici et Filii per Evangelium sacro sanctum geniti, desideratissimi, servorum Dei hactenus fidelissimorum, constantissimorum et ad extremas angustias ob Jesu Christi et sacerrimi eius evangelii professionem redactorum ! Ob Jesu Christi et sacerrimi eius evangelii professionem aimus et non profecto (ut Deus testis est) ob crimen laesae Majestatis, sicut quidem praetendit cum suo archiepiscopo, episcopis, praelatis, etc. ad miserias sicut alias omnes, ita vel maxime ad galerianos nos esse redactos, hinc cuivis credulo et sapienti constare potest, si foedam ore proprio rebellionem recognoscere, in turpissimas reversionales per dominos archiepiscopos, episcopos, praelatos, etc. conceptas, et vel millies promissionibus et minis obtrusas, subscribere, officia ecclesiastica sponte resignare, ea nullo unquam tempore tradere, exilium e patria dulcissima suapte eligere, vel catholico (—) romanam religionem suscipere, et professam hactenus evangelico lutheranam, et helveticam abiurare, (ut quidem extorquebatur animus fuisset, non tantum in patria tuta mansio, sed etiam praemium aliis 50 imperialium, aliis 50 florenorum, aliis plusminus pollicitum erat : at quia nihil eorum

obtinere poterat pars adversa, ideo sevitum est in nos, adeo ut nulla possit miseriarum excogitari, cui non subiiceremur. In urbe Hungariae celeberrima Posonia puta plus minus 14 septimanis coram excelsa sede regali per aliquot hebdomadas, a mane usque ad vesperam debuimus continuo stare, multa convivia experiri, horribilissimam sententiam necis et bonorum amissionis, ut ut (sic!) nec per testes, nec per testimonia, nec per conscientiam propriam convicti essemus, audire alii post paucos dies vinculis constringi, et publice cum magno despectu et ignominia in arcem Posoniensem in compedibus duci, alii in aresto detineri, ab uno procuratore ad alterum, ab archi episcopo ad camerae praesidem citari, et deduci, post in carceres coniici, et ex his in currus cum carnifice restibus et compedibus instructo, hinc inde per fortalitia regni dispergi, (sit venia verbis) ad secreta expurganda, et omnis generis sordes, ut Leopoldi, ita etiam in aliis fortalitiis exportandas, fimum evehendum, plateas, paracas, areas, vias, semitas, paludes, sabulo, arena, lapidibus, terra, in fame, siti, nuditate, hyeme et aestate, nullo respectu frigoris aestusque intensissimi, nivium ac pluviarum complanandas et replendas destinari, plagis et verberibus saepius ad visitanda eorum sacra compelli, ad sanguinem usque percuti, cruentari, ad mortem verberari carnis et aliorum esculentorum vini et cerevisicae usu prohiberi, a conversatione et visitatione ut aliorum hominum omnium: sic etiam consortum, liberorum et quorumvis amicorum excludi, vel septies libris vestibus, pecuniis exui, et post ex dulcissima patria per rimas fortalitorum tempore nocturno educi, per regiones plusculas in compedibus, per germanicum militem, fame, siti, verberibus, maximis calumniis ferocientem nocte dieque crebro duci Triestis ad mare, qua barbas turpissime detonderi, vestibus exui, pecuniis emungi, ad militarem statum assumendum compelli, Theatis 6 numero relictis ob laesionem pedum a compedibus contractam, duobus in itinere plus prae fame, siti, verberibus, et aliis iniuriis, quam morbis mortuis, tribus fuga ereptis, Neapolim usque deferri ad Gallarias (sic!) tradi, qua capita et barbas denuo abradi et ita deturpari, ut vix hominibus aliis nedum servis Dei similes esse videamur, quare his et aliis calamitatibus pressi et vix iam non delecti ingemiscimus: Miseremini, atque miseremini nostri, succurrite, rogamus, miseris, solatio, consilio et auxilio, interponite vos apud Imperatorem Augustissimum pro nobis ut regem nostrum naturaliter clementem, et quem nos nunquam vel cogitationibus, nedum verbis et stratagematibus rebellionis foedae offendimus, sed potius precibus devotis iugiter divinam exosculati sumus faciem ac Dominum exosculamur, impetrando eidem Dei favorem, benedictionem et omnigenae

prosperitatis successus optatissimos in augustissima Austriae domo, imperio, regnis et ducatus, impetrando nobis liberationem omnium piorum votis desideratissimam. Nec dubitamus, ut christianos optimos, quicquid e re nostra liberationis fuerit, facturos; quin omnem lapidem moturos ad succurrendum nobis in omnem erigimus spem. Promittimus vobis et vestris preces indefessas et vota pro omnigeno prosperitate divinibus conferenda, pientissima. Valete in Jesu Christo optime, felicissime, diutissime. Salutate vestros omnes et omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres, gratia cum omnibus vobis. Amen.

Vestrarum Illustrissimarum Spectabilium, ac Magnificarum, Reverentissimarum, Excellentissimarum, Doctissimarum, Experientissimarum, Prae generosissimarum, Nobilissimarum, Circumspectarum, Prudentissimarum, Dominationum

Clientes

humillimi, et pro tunc captivi, pro Christo, veritate Evangelica, et Religione afflictissimi, miseriis Galereanis consumpti Numero 27.

Ex Galeris Sacro Sancti Josephi et Januarii Anno 1675 die 2. octobris.

Zürichi Staatsarchiv E. II. 456 jelzésű kézirat 829 lapján meglevő eredeti levélről.

XV.

Nápoly, 1675 október 5. Kocsi Bálint gályarab levele a debreczeni egyház lelkészeihez, melyben fájdalommal eltelve leírja már öt hónap óta tartó szenvedéseiket, megszabadulásukra sehonnan sincs reményük, pedig ha ez sokáig késik, ők üldözőik nagy öröme, mindnyájan elvesznek, közülök már heten meghaltak. Az Isten irgalmasságára kéri őket imádkozzanak értük, hallva rettentő nyomorgatásukat, szánják szenvedő társaikat, illetékes helyen szabadulásuk ügyében járjanak el, szükségük fedezésére gyűjtsenek valami segítséget, s küldjék azt el hozzájuk Bécsen át Sauternel János útján részvétük jeléül. Említi, hogy még 26 élnek, köztük Séllyei István püspök, Köpeczi Balázs, Komáromi István győri, Bátorkeszi István veszprémi, Otrókocsi Ferencz rimaszécsi lelkészek, hatan Theáténál elmaradtak tőlük, mert lábukat a vas úgy feltörte, hogy menni nem tudtak, életben vannak-e, vagy meghaltak, nem tudja. És Beregszászi utóirata, melyben tudatja, hogy ketten megszabadultak.

Az Úristen szerelmes szent Fijáért oltalmazza meg kegyelmeteket szegény megnyomorodott nemzetünkkel, minden síral-

mas tovább való változástúl, hogy minden nyomorúságban levőkkel edgyütt minket is könnyörgésével és vigasztalásával alkalmas időben segíthessen kegyelmetek.

Tiszteletes uraink, sok nyomorúságok által édes nemzetünk közzül való síralmas, titkos és erőszak által lött kihurczoltatásunknak utánna, ez síralmas rab nyomoríttatásinknak helyin, az szerecsenek, maurusok, törökök és ez világnak czégeses latrai között, minden emberi segítségtúl és vigasztalástúl megfosztottak lévén, éhségben, szomjúságban, szidalomban, káromlásban, vizen és szárazon, még az oktalan barmok természetit is meghaladó, kimíletlenül való erőszakos munkákban, kegyetlen, mezítelen testünknek, minden személyünknek, időnknek és tisztünknek megkülömböztetése nélkül való vereségben, éjjeli, nappali rettegésben, testünknek, lelkünknek gyötrelmében már öt egész holnapokat töltünk el, az Úrnak boldog szabadítását várván. Az hegyekre vetjük ugyan szemeinket, de onnan is semmi segedel-münk nem jöhet! És mindezek az keresztyénség között ezelőtt hallatlan példájú nyomoruságink is nem tölthetik be ellenséginknek bosszúálló, ellenünk való indulatit, honnan lött, hogy in mensi Augusto harmincznyolcz személyek száma szerint (jóllehet hetünknek közzülünk az Úrban boldog halála, és hármunknak az úton töllünk eltávozása után annyin életben nem volnánk) eladattatunk, minden főre 100 tallérokön, mind halálunkig az gályákon való rabságra, ha Istennek úgy tetszik; ez szertelen nyavalyában és nyomorúságban teljességgel elfogyatkoztunk és elbágyadtunk, úgyannyira, hogyha Isten arra rendeltetett emberek által való szabadulást nem nyít, rövid üdön, az minket háborgatóknak örömére, teljességgel meg kell emésztetnünk, az minthogy most is, mely nap ezt írák, egy becsületes augustinus Turócz vármegyébül Michael Pankvicz nevű atyánkfia halva fekszik, az törökök és egyéb Isten ismeretin kívül valók közé temetése lévén, az mint cselekesznek minden megholtakkal közzülünk. Az nagy Istennek irgalmasságára kérjük kegyelme-tek, hogy ez levelünkéből értvén hallatlan nyomoruságinkat, keserülje és szánja meg igyünket és Istent érettünk való könnyörgésével az méltóságban helyhezteteket penig szabadulásnak végén való esedezésével kérni, engesztelni, serkengetni meg ne szűnjék kegyelmetek, az minthogy életünk táplálására való alamisnát szerezni és szolgáltatni az üdöközben, mely Bécsből Joannes Sauternel (!) által meg lehet jó móddal. Ebbeli megmutatandó jóakarátjának Isten, az mi könnyörgésünk közben-véttetése is bőséges megjutalmaztatója lészen. Itt még élünk 26., kik között vagyon még Séllyei István uram superintendens ecclesiae in districtu Papensi, Köpeczi Balás, Komáromi István györi,

Bátorkeszi István veszprényi, Otrókoczi Ferencz rima-Szécsi praedicatorok becsületes atyafiakkal edgyütt. Theate nevű városban non longe az Brundusio lábok, az vas miatt való megsebesedése miatt tiszteletes Miskolczi Mihály füleki, Harsányi Isván rimaszombathi praedicatorok az Laeuai (!) praedicatorral ¹⁾ és más három atyafiakkal ²⁾ elmaradtak, kiknek sem életek, sem halálok felől semmi bizonyost ez napig nem tudunk. Az Kapuvárból és Sárvárból hozzánk hasonló nyomorúságra hozandó 20. becsületes atyafiak, Istennek legyen hála megszabadultak, az ide jövő német tisztetek az ő vitézit az velenczések elosztották, és az tiszteket az szeginy rab atyafiakkal visszaküldötték Tergestum nevű városban, az hol megsacczolának az szegény atyafiak sok verések és kénoztatások után az tisztnek. Már két levelet vettünk tollók, melyekben írják szabadulásoknak útját és módját, az első 9. Septembris, az másikat prima Octobris írták.

Legyen az Ūr oltalmában kegyelmetek kedves édes nemzetünkkel minden kedvesivel együtt. Ad Neapolim ex Galera Sancti Januarii 5. Octobris anno 1675.

Kegyelmeteknek az Christusban atyjafia és ismerője

Kocsi Bálint az Christus Jesusnak
méltatlan foglya.

Superscriptio : Tiszteletes Csipkés Komáromi György, Mártonfalvi György, Torpai András uraméknak adassék illendő becsülettel.

N. B. Anno 1675. 18. octobris. Érkezett kezemhez Velenczében ezen neapolisi gályákon nagy kínzást szenvedő szerelmes rab atyánkfiainak levelek, melyet violalnom kellett az ott való becsületes kalmároknak kívánságokra és in latinis transcribere. Irják ugyan szegények, hogy mi megszabadultunk huszan, de még nem szabadultak szeginyek, hanem én és Csuzi³⁾ uram. Én az 14. Augusti Velenczébe vagyok ad diem 18 Oktobris.

Kegyelmetek kisebbik tanítványa mostan a Christus foglya
Beregszászi István.

Egykorú, Beregszászi István kezével írt másolat a gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában; missilis osztály 312. sz. csomag.

Eltérésekkel és Beregszászi utóirata nélkül közölte Sárospataki Füz. 1863. évf. 757. l.

¹⁾ Czeglédi Péter.

²⁾ Huszti Mihály sajókeszi-i, Kóródi János csöglei és Szecei János sághi lelkészekkel.

³⁾ Dr. Csúzi Cseh Jakab losonczy lelkész, aki a váltságdíjat lefizette, s azután elbocsátották, Beregszászi pedig társai érdekében utazott Velenczébe, hogy azt előteremtse.

XVI.

Haága, 1675. okt. 7. Kivonat Kramprich jelentéséből, melyben tudósítja Lipótot, hogy egy gályarabnak oda érkezett levele a hollandiai róm. katolikusok helyzetét nehezé teszi.

... Die Stadt Utrecht hatt die Catholischen abermahl in ihrem exercitio turbirt, auf praetext eines Schreiben, welches ein hungarischer Praedikant, so auf die Galeren von Napels nebens anderen seinen Mitbrüdern bannisirt auss der Galera ohn einen Praedicanten nach Utrecht soll geschreiben haben, das Schreiben ist alhin im Truck undt darauss hab ich beyligende Copey machen und underthenigst überschicken wollen, damit man sehen könne, wass eigentlich wider diess Schreiben zu opponiren undt alhin vorzubringen seye, damit man hernach mit mehr Ursach habe, dergleichen so leicht zu inventiren undt öffentlich zu trucken. Ich sage underdessen bey allen, dass Ehrwürdiger Kayserliche Mayestät niemandt wegen der Religion sondern allein wegen der Rebellion gestraft oder gebant haben. Womit mich zu beharlichen kayserlichen Hulden undt Gnaden underthenigst befehle.

Ehrwürdiger Kayserlichen Mayesthät

D. F. Kramprich.

A bécsi csász. és kir. udvari-, házi- és államlevéltárból. Hollandica fasc. V. Numero 232.

XVII.

Zürich, 1675. október 2. Waser Gáspár a zürichi egyház és iskolák szolgálói nevében a nápolyi gályákról elmenekült két magyar lelkész ügyében értesíti a zürichi polgármestert és tanácsot; s kéri azoknak segélyezését, ruhával való ellátását. Eddig az egyház tartotta őket, három-három bírodalmi tallér útiköltséget adott nekik. Továbbá bizonyos Kapeler Péter ügyében ír, aki nagy töredelemmel bevallotta, hogy az igaz vallást megtagadta, s a pápás egyházba tért, de most visszavétetni kéri magát. — Dupon Efraimról, aki állítólag 3 évig Rómában theologus volt, de a tisztító tüzről, szentek segítségül hívásáról és a miséről kételyei vannak; áttérne, de kéri, hogy előtanulmányainak megfelelő állást adjanak neki, — végül egy ferenczrendi szerzetesről, aki őszintén megvallotta, hogy másutt óhajta boldogulását keresni.

»Hochgeachteter, Gnädiger Herr Burgermeister und Hochehrende, grossgönstige, gnädige Herren und Väter.

Dass Ehrwürdige Weisheit Jüngsthin die wolgemeinete Erinnerungs-Schrift, samt den beygelegten Schreiben, die zu

Neapolis auff den Galeren begriff'ne auch andere albereit von den Galeren erkauffte Evangelische Hungarische Hochgeachteten Predicanten und Mitbrüder betreffend, nach ihrem gewohnten Gottseligen eifer in gnaden aufgenommen und darbey erkent, nicht allein dieses gantze geschäft Beides übrigen Evangelischen Orten und auch an die Hochgeachteten Staden in den Reformierten Niederlanden durch Ihren Agenten, Herren Malapart, wie albereit höchstruh-, lich geschehen, also weiters zu recommendieren, anderen auch die Jenigen Zwen guten Herren, welche von diser höchstbetrübten Gesellschaft sich alhier befinden, mit nothwendiger Kleidung reichlich zu begaaben, dafür Thun Ehrwürdige Weisheit wir in aller Underthenigkeit zum höchsten danken, Gott den Herrn eifferigest anruffende, dass Er diser gesegneter freygebigkeit ein reicher Vergelter Sein wolle.

Und weil dann Ehrwürdigen Weisheiten gefallen wöllen, von uns zu vernemmen, wie mann sich von Unserem Kirchen- und Schulstand gegen diesen beiden Herren zu verhalten gesinnet, als eröffnen wir, das man sie nicht allein von Ihrer ankunfft an gänzlich gastfrey zu halten, sonder noch darüber zu einem Viatico einem Jeden 3 Reichsthaler zu ertheilen vorhabens, als das Ihnen von der Kirchen in die 12 Reichsthaler zukommen. Der Vatter aller erbärmden wolle die Verfolgten Kirchen in Hungarn vätterlich ansehen, die höchst beträngten Hirten derselben in Ihren Trangsalen Trösten, stercken und erlösen.

Über das können wir nit underlassen Ehrwürdige Weisheiten zu berichten das gester in unserer Kirchen Versamlung vor Ehrwürdigen Weisheiten Kirchen- und Schuldienereu auss freiem willen sich gestellt Leutenant Peter Capeler von Frauenfeld, mit zerschlagnem Hertzten und weinenden augen bekent, was grossen fehlers er begannen, dass er vor etlichen Jahren die wahre Religion muthwillig verlaugnet, sich zu dem Papstum bekent, Gott erzürnt, die Kirchen Gottes beleidiget, Beide Partheyen verärgeret und in Sonderheit auch Ehrwürdige Weisheiten grosse Ungelegenheiten verursacht; darbey bezeuget, dass er ein hertzliches abscheuhen ab dem Papstum bekommen, und umb seiner Seelen Seligkeit willen sich widerum zu der wahren Kirchen begeben; Bätte deshalb Gott und jedermäniglichen umb gnädige Verzeichung und begähre demüthig in unsere wahre Kirchen widerum uffgenommen zuwerden.

Worüber Ihm Seine Schweren fehler, der nothwendigkeit nach, ernstlich fürgehalten; und auf bezeigten hertzlichen reuwen, und runde schriftliche und mundtliche Bekantnus der wahrheit, auch widerum mit gebürendem Trost begegnet worden.

So gebend auch gedachtem Peter Capeler Beide Pfarrer zu

Frauenfeld die beste zeugnis, mit was grossem reuen er seinen fehl bitterlich beweinet und wann man solches gutfunden hette, gesinnet gewesen, zu Frauenfeld selbs mit öffentlicher Bekantnus der Wahrheit die ärgernus seines vorigen fahls aufzuheben.

Weil aber dieser durch Gottes Gnad wider bekehrte Capeler auss gewüssen, Ehrwürdigen Weisheiten bekanten Ursachen in dem Landsfriden nicht zu verbleiben hat, alss Thut er bey Ehrwürdigen Weisheiten gnädigen Schutz und Schirm suchen; Bittet deswegen durch uns in dieffester Demuth und Underthigkeit, dass Ehrwürdige Weisheiten seinen schwerer; fahl gnedigest ihm verzeihen, in Ihren Vätterlichen Schutz und Schirm Ihne aufnehmen, und wan er in derselben Landen keinen Under-schlauff finden möchte, mit einem oberkeitlichen Schein und recommendation anderst wohin begleiten, auch mit einem Tröstlichen Zehrpfening ihne begnädigen wolle, welches auch von uns im Nammen der Kirchen geschehen wird. Gott wolle den Bekehrten in dem ungleichen (sic!) reuen über seine Sünden, und aufrichtigen Erkantnus und Bekantnus der Wahrheit Sterken.

Endtlich stelt sich auch durch dise unsere Weisung vor Ehrwürdigen Weisheiten Herr Ephrem Dupont, ein geborner Franzos, seines Ordens ein Cordelier, ein gelehrter Papist, welcher 6. Jahr zu Rom die Theologiam profitiert haben solle; aus seinem Examine und anderen seinen Discursen ist so viel abzunemmen, das weil es ihm im Papstum nicht nach seinem Begähren gangen, er einen Verdruss ab dem Papstum bekommen. Und wie wol er in seinem Examine selbs dass Papstum in nicht geringen Puncten beschirmt, so hat er doch sein misfallen über die Irrthumen des Fegfeurs, der anruffung der heiligen und der mäss bezeuget; Sich aber darbey anerbotten, dass er je länger, je mehr den Irrthumen abzusagen und die Warheit zu ergreifen lehren wolle; und darbey gebätten, dass er seinem Stand gemässe eine Condition bey unsserer Religion erlangen; oder Ihm auf's wenigst der Habit abgenommen, und [Er?] anderstwohin recommendiert werden möchte. Weil nun disem Mann keine glegenheit nach seinem begehren bey uns zu zeigen, und er in seinem Ordens-Habit ohne höchste gefahr nicht weiters reisen könnte, also haben wir durch unsere Beide Hochgeachteten Almosens-Pflegeren ¹⁾ disen mann Unseren gnedigen Herren den Hochgeachteten Almosenspflegeren recommendieren lassen und anhalten lassen, ob Ihme nicht für seinen Ordens-Habit, der auch nach zu verbrauchen, ein ander Kleid mit getheilt und er mit einem

¹⁾ Almosenpflegeren.

gebührenden Zehrpfening anderstwohin gewisen werden möchte. Welche uns über die anleitung werden lassen, dass mann dises an Ehrwürdige Weisheiten durch eine Weisung bringen Solle, deren Gutachten wir alles überlassen, darby aber nicht bergen können, dass wir auch nach diser Stund einen anderen Teutschen Franziscaner Mönchen, bey dem zwar minder gelehrte, vielleicht aber mehrere aufrichtigkeit, (derenthalben dann eine Recommendation von einem Hochgeachteten von Schaffhausen verhanden ist) an der Kost haben, der auch gern anderstwo Sein heil zu suchen gesinnet ist. Also das etwann mit gelegenheit ein reiffer Rathschlag wirdzufassen sein, wie sich gegen solchen Leuthen zu verhalten, dass weder durch unfürsichtigkeit an unwürdige frömbdling verwendet werde, was auf würdige warten solte; nach auch durch dass Vortschicken ohne Unterscheid, die Wahrheit bey neüw Bekehrten Schwachen gestecket und gehinderet werde.

Der Herr der Herrscharen wolle Ehrwürdige Weisheiten in allen Ihren rathschlägen weiters gnädigest segnen. Also wünschen von Hertzen Ehrwürdigen Weisheiten

Den 2. octobris 1675

Underthenig und gehorsamme
Die Diener der Kirchen und Schul,
und in dero Nammen

Caspar Waser Pfarrer Zürich
Verbi Divini Minister

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kéziratának 65. lapján levő eredetiről.

XVIII.

Chur, 1675. okt. 5. Chur város polgármestere és tanácsa tudatják Zürichkel, hogy a gályákon szenvedő és a börtönben fogva levő magyar egyházi szolgák segélyezésére az összes evang. egyházakban gyűjtést kell rendezni.

Unser freündtlich: willig dienst, sampt was wir ehren liebs und guts vermögend zuvor.

From, Fürsichtig, Ehrsam und Weyss, besonders gute Freünd, und getrewe liebe Pundtsgnossen.

Ewer getreue Liebe Eidtsgenossen Pundtsgenossen und Rathsgenossen: vor wenig Tagen, und per dissordinary, an die Häupter und Rätthe gemeiner 3 Pündten Evangelischer Religion, abgangene schreiben sampt beygefügtten einlagen, von den betrubten Armen, und nothleidenden, auch auff die Galeeren übergebenen Ungarischen und Evangelischen Seelsorgern, sampt

Herr Doktor Zaffen Intercessionalschreiben sind nit allein ordentlich behändiget, sondern auch die ersten copeylich (wie mit letztern auch beschehen wirt), den Herren Häuptern und Rätthen Evangelischer Religion übersandt worden, der Hoffnung gelebend, es werde aller Evangelischen Orth (gleich wie bei unss schon declariert) das Collect zu Trost und Erquickung bedentner betrübten armen Seelsorgern, und mitgliedern angesehen werden: Alleinig ist Euch getreue Liebe Eidtsgenossen, Rathsgenossen und Pundtsgenossen selbst bekant, wie unser Standtswesen bewandt, als dass wir dero Resolution hierüber erwarten müssen; wass nun hierüber einlangen wirt, solle Euch mit erstem gebürend notifieret werden.

Den Felix Sauter betreffende haben wir befunden, dass solcher vor mehr als 2 Jahren bey unserm Verburgerten Monsieur Jörg Rysch als ein Schuh knecht eine Zeitlang sich aufgehalten, seye aber noch vor der bey uns entstandenen leidigen Brunst, von hier hinweg (und seinem vorgeben nach) ins Teutschland gezogen, darum unterschiedliche beweysthumben: wo er aber sidharo hinkommen, können wir fernerer Bericht für einmahl nit haben. Für sicher und gewiss aber ist, dass er in der bedeut leidiger brunst nit mehr alhier gewesen; — welches wir euch getreuen, lieben Eidtsgenossen, Rathsgenossen und Pundsgenossen nachrichtlich (lauth begehren) freund-wolmeinend berichte sollen, und wollen. Wosonsten wir Euch: Getreuen, Lieben Eidtsgenossen, Rathsgenossen und Pundsgenossen in mehreren angenommenen Dienstgefelligkeiten werden erzeigen und beweisen können, werden so uns iederzeit bereitwillig erfinden, wie wir dan denselben mit freünd- Eidt- Pundts- und Religionsgenössischer affection beharlich, nechst freundlicher Salutation und Gottes heilwertiger (sic!) empfehlung, beygethan verbleiben. Datum den 5. October 1675.

Burgermeister und Rath
der Stadt Chur.

A Zürichi Staatsarchiv A. 185 I. jelzésű kéziratának 66. lapján levő eredetiről.

XIX.

Schaffhausen, 1675. okt. 6. Schaffhausen város polgármestere és tanácsa tudatják a zürichi polgármesterrel és tanácscsal, hogy az ártatlanul szenvedő magyar prédikátorok javára mindent megtesznek, a mi csak javukra lehet.

»Unser freündtlich willig dienst samt was wir ehren liebs und guts vermögen zuvor Fromb, Fürsichtig, Ehrsamb, — Weis, besondersgut Freünd und getreuwe lieb Eidtsgenossen,

Was unser bederseits Getreue, Liebe Eidtsgenossen der Löblichen Statt Bern, für bewegenden Grund, jüngst verabschiedete allgemeine Tagleistung, weiter hinaus zuerstrecken, anführen und vorstellig machen, Ihr auch wirklich den 21-ten ejusdem S. V. hierzu bequemer finden uns aussetzen wollen, das ist aus genehmem ewerm schreiben von 2-ten diss streichenden Monats, ausführlich zuvernehmen gewesen. Wann dann ersagter unserer hochwerthen Eidgenossen errinnerliches einwenden, anderer, mit Weinwachss begabter Orten nicht weniger erheblich sein Vorschein; So mögen wir auch unserteils, die angemerkte verlängerung gleich Euch — unseren Getreuen, Lieben Eidtsgenossen placidieren und belieben: Anreichend demnach die schwerverfolgt und ausgemarterte Ungarische Prediger, werden wir, so es bis zu obverdeütener Tagleistung Verzug leidet, uns gegen Sie mildthätigerweise erklären, oder, wo es ehender sein müsste, die Christenliche liebe so willfehrigen gemühts an Ihnen bezeigen, als hertz inniglich wir Gott pitten, Er von Seiner Kirchen die fernere Verfolgung abzukehren, uns zumahlen sämtlich in der süssen ruhe, Geist: und leiblicher freiheit noch fürbass zuerhalten Vätterlich geruhe. Signatum den 6-ten Octobris 1675.

Burgermeister und Rath
der Statt Schaffhausen.

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kéziratának 67. lapján levő eredetiről.

XX.

Bázel, 1675. okt. 6. Bázel város polgármestere és tanácsa tudatják Zürich város tanácsával, hogy a nápolyi gályákon raboskodó magyar lelkészek részére tervezett gyűjtésbe beleegyeznek, de miért nevezik ezeket hivatalos íratban egyházi szolgáltnak, mikor közöttük csak 15 református, 15 pedig Zaffiusz levele szerint ágostai hitvallású.

Unser freündlich willig Dienst, sambt was wir Ehren, liebs und guts vermögen zuvor, Fromb, Fürsichtig, Ehrsamb, und weis, Insonders gut Freünd, und getrew, Lieb Eydtgnossen.

Euwer unserer getreuen ehrwürdigen Eidtsgenossen an uns abgebenes Schreiben, sambt beylaag dessen, so von einigen auff denen Neapolitanischen Galeeren als Slaven befindtlichen Ungarischen Predigern ferners eingelangt, haben wir zu Recht eingeliefert empfangen, und nechst freünd, Eidtgenossischer Danckhsagung für gethane communication Euch, unsere getrauen ehrwürdigen Eidtsgenossen antwortlich bedeuten wellen, Wie aus besagter Predigern jetzigem memoriali wir ersehen, dass dieselbe amtlich als reformierte Kirchendiener genambset

werden, da doch derselben in ihrem vorigen allein 15. und von Herrn Zaffio 15 der Augspurgischen Confession zugethane Prediger vermeldet worden, dabeneben (sic!) aus besagtes Herrn Zaffy Schreiben abzuonemmen, dass auch anderer reformierter Hochwürdigen Potentaten und Ständen beyhülff desideriret, und in specie begehret würdet, dass selbige an Ihre Königliche Mayestät in Engelland, und die Herren Staaden der vereinigten Niederlanden, recommendiert werden möchten, damit nun die verlangende hulff für diese gute leuth umb so viel befördert wurde, besonders aber die gantze Last denen loblichen Evangelischen Ortten nicht allein auffwachsen thüege (= thue), hielten wir dafür, weil die Zeit der angestellten allgemeinen Tagleistung, auff die 21. Novembris, noch allzulang, dass der ursachen die loblichen Evangelischen Ortt sich vorhero förderlich zu Arauw zusammen thuen, und, zu diser nothbeträngten Leuthen bestem, die fernere notturfft komblich deliberiren könnten; dessen wir Euch Unserer Getreuen lieben Eidtsgenossen hiemit freünd-Eydtgenossisch verstendigen, und dero ferneren wideranttwortlichen berichts, zu unserem vorhalt, heist (sic!) möglich erwarten wollen, denen wir unser, zu erweisung angenehmer freünd-Eidtgnessischer Gefelligkeiten, bereitwillig seind, und Gott bitten, dass er seine bedrangte Kirchen gnedig beschützen, und uns sambtlich zu geseegnetem wohlstand fürbass vätterlich erhalten.

Den 6. Octobris Anno 1675.

Burgermeister und Rath
der Stadt Basel.

P. S. Auch insonders Getreue lieben Eidtsgenossen haben wir Euer Schreiben samt beylaag von Ihr churfürstlichen Durchlaucht zu Pfaltz empfangen, und darüber für gut befunden, dass gesambten löblichen Ortten, damit Sie sich der Unwissenheit nicht zue entschuldigen, von denen angezogenen beylagen, noch vor geschehener Tagleistung, communication erstattet. Damit Ihr Churfürstliche Durchlaucht von dar gleichwohl hien wider gebührend beantworttet, und inzwischen die allseitige bottschaftten, derentwegen der notturfft nach instruirt werden möchten.

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kéziratának 68. lapján meglevő eredetiről.

XXI.

Mühlhausen 1675. okt. 7. Mühlhausen város polgármestere és tanácsa értesítik a zürichi polgármestert és tanácsot, hogy a magyar egyházi szolgálók részére 38 duplont gyűjtöttek, melyet Baselbe Debary Jánoshoz küldtek.

Gestreng, Edel, Ehrenwert, Fromb, Fürnemb, Fürsichtig Ehrsamb, und weise, insonders hochgeehrte Herren, vertrauwte

gute Freündt undt Getreuwe Liebe Eydgnossen. Denenselben wir unsere Eidtgenossisch gutwillige dienst und Gruss, sambt, was wir Ehren, Liebs, und Guths vermögen, jederzeit ohngesparten Fleisses anvoren.

Den Jamerenden Zustand, der Ewangelischen Ungarischen Kirchendieneren haben wir aus Eweren Gnädigen an uns abgelaassenen Schreiben, samt eingeschlossenen Beilagen, mit mehrerem vernommen, Gleich wie uns nun solches billich zu ernstlichem mitleiden bewogen, also haben wir auch zu ihrer erledigung gereichte und noch ferners gereichende Mittel uns eifferig angelegen sein lassen, und derowegen in freywilliger Steür 38 Duplonen in specie in unserer geringen gemein alhier gesamblet, welche wir nacher Basel an Herrn Johann Debary gesant, damit nach fernerer Ordre zu verfahren, Inzwischen Eweren Gnaden weiterer Bericht wohin wir, oder an wen wir selbige übermachen sollen, erwartend und uns sembtlich dess Allmechtigen Vätterlichen gnadenschutz trewlich empfehend.

Den 7. octobris 1675.

Eweren Gnädigen Dienstgutwillige

Burgermeister und Rath
der Statt Mühlhausen.

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelsésű kézirat 69. lapjáról.

XXII.

Glarus, 1675. okt. 7. A glarusi evangélikus tanács tudatja Zürich város tanácsával, a magyar református lelkészek részére egy egyetemes gyűjtést kell rendezni.

Unser Freündtlich Gruos, undt willige dienst, sambt was wir Ehre, Liebs und guots Vermögen, anvorn Fromb, fürsichtig, Ehrsam, weis, besonders guete Freündt, Gethreüwe Liebe Alte Eidtgenossen.

Uns Eüwer, unser Getreue Liebe alte Eidtgenossen Uns übersendten Schreiben, auch beygeheften beylag, habendt wir die erbärmende Verfolgung, unndt abschaffung der Reformierten Herren Predicandten aus dem Königreich Hungern, mit grossem Bedaurn unndt Hertzleid vernommen, anbey aber auch ersehen, dass Ihr, Vnsere Getreue, Liebe Alte Eidtgenossen Weillen die bevorstehende Tagsatzung, umb etwas wegen der späten Herbstzeith hinaus verlängeret worden, zue Trost und erquickung, diser armen Nothleidenden, in Ewer Statts ein allgemeiner Collect, aufzuenemmen Euch endtgeschlossen. Als füegendt wir Euch, Vnsere Getreue, Liebe alte Eidtgenossen Nebendt Gebührender Dancksagung, der freündt Eidtgnössischen Communication, mit

wenigem widerumbh in andtworth zue vernemmen, dass wir zue Bezeügung des Christenlichen mit Leydens, auch disen verfolgten armen Nothleidenden Mitglideren zue Trost, wir auch nit ermangeln werdendt, nach Vermögen in unserem Landt, fürder umb eine Steür aufzueheben. Undt als dann Euch, Vnsere Getreue Liebe alte Eidtsgenossen Solche, an behöriges Orth abzu-legen, zue übermachen, der Erbärebmdde (sic!) Gott, wolle noch für undt für alle weiterre Verfolgung von seiner Lieben Kirchen abwänden, Ihn der Protection wir uns Sambtlichen woll, endt-pfehlen thuondt.

Actum die 7. octobris Anno 1675.

Statthalter undt ein Gantz
Gesässener Ratths Evangel-
licher Religion, zue Glarus.

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kéziratának 70. lapján levő eredetiről.

XXIII.

Biel, 1675. okt. 7. Biel polgármestere és tanácsa tudatják Zürich város tanácsával, hogy a gályákon levő 15 magyar evangélikus lelkész megszabadítására a gyűjtést elrendelték s egyúttal hatvan koronát küldenek számukra.

»Unser freündtlich willig dienst, sambt was wir Ehren, Lieb's und guets vermögen zuvor, Hochgeachte, Gestrenge, Ehrenveste, fromme, fürnemme, fürsichtige, Weyse, besonders hochachtende Herren, gut fründt und getreüwe Eidtsgenossen.

Auss beyden Ehrwürdigen Weisheiten an uns abgegangenen Schreyben, haben wir einsteils die unschuldige condemnation auff die Galleren der 15 Evangelischen Predicanten auss Hungaren, und wie der Allerhöchste mitleydige hertzen erweckt die dass gelt zu Ihrer liberation vorgeschossen: ander'stheils aber den kläglichen und betrübten Zustandt der Jenigen, auff den galleren bey Neapolis annoch angefessleten Predicanten, mit hertzlichem bedauren verstanden, und nicht ermanglen können bevorderst Ehrwürdige Weisheiten für solche communication zu danken und beygeschlossen sechtzig Cronen unserer Währung, zu einer beysteür für dise unschuldige Persohnen zu übersenden, in der Hoffnung Ehrwürdige Weisheiten werden Ihnen nicht entgegen sein lassen, selbige neben Ihrer Steür an Ihr ort zu verschaffen. Und weilen die so hart beträngte gute Leüt in Ihrer Supplication angelegenlich bitten, dass von seyten der Loblichen Evangelischen Eidtgnoschaft ein recommendation Schreyben Ihnen zu gutem, an Ihr Keyserliche Mayestät möchte aussgefertiget werden, wollen wir zwar unserseits gern darzu verstehen,

finden aber, doch ohnmassgäblich, gut, wen Ihr Churfürstlich Durchlaucht zu Brandenburg und andere Evangelische, mit allerhöchst gedacht Ihr Keyserlichen Mayestät dissmahlen im Bundt und guter Verständnuss stehende Churfürsten, zu solchem guten und concernieren thäten und darumb ersucht würden, welches allem ansehen nach von kräftigem nachtruck sein, und den erwünschten Zweck erlangen würde, wöllen aber alles Ehrwürdige Weisheiten, die wir mit und neben uns der starken obsicht (sic!) des Allerhöchsten wol befehlen, hochvernünftigen gutachten überlassen.

Datum 7. Octobris 1675.

Burgermeister und Raht
der Statt Biel.

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kéziratának 71. lapján levő eredetiről.

XXIV.

Appenzell, 1675. okt. 11. A nemesség és tanács tudatják a zürichi tanácscsal, hogy a nápolyi gályákon raboskodó magyar prédikátorok részére a bádeni értekezleten gyűjtést kell elrendelni.

»Unnser freündtlich willig dienst, Sambt was wir Ehren Liebs und guts vermögend, zuvor; fromm, fürsichtig, Ehrsamb, wyss, insonders gut freünd, und Gethreuw Lieb Eidtgenossen.

Eüwer geliebtes vom 2. diss, an uns abgegeben Schreiben haben wir wol ingehendigt empfangen, und auss dem Inhalt vonnommen, welcher maassen Ihr unser Getreue Liebe Eidtgenossen flehenliche pitt, der bey eüch einkomenden, verfolgter, Ungarischen Herren Kirchendieneren, um ein Christenliche hilfsteüer zu Trost Ihrer, und dero Mitglideren, auch an verlangter ersatzung, der guten, Ehrlichen Leuten so dass Lossgelt für sie dargeschossen, ein Collect aufnehmen zelassen, gutbefunden. Haben hierauf, wie unsers Orts, zu begerter Antwort nicht ermanglen wöllen, Euch unseren Getreuen, Lieben Eidtgenossen hiemit fründt-Eidtgnössisch anzudeüten, dass wir desswegen unsserem Ehrengesandten auf nächst bevorstehende Badische Tagleistung in Befelch erteilen werden, zethun, wie es die Nothurfft erforderet und der sachgemäss sein wirt. In mittels bittend wir Gott, Er Euch unsre Getreuen Lieben Eidtgenossen sambt uns, in seinem vätterlichen gnadenschirm, nach fürbass gnädigist erhalte.

Datum den 11. Tag Weinmonath Anno 1675.

Landtsamtmann undt Rath
des Landts Appenzell
der *usseren* Roden.

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kézirat 72. lapjáról.

XXV.

Bern 1675. okt. 11. Bern helytartója és tanácsa kérdést intéz Zürich város tanácsához, hogy a fogoly magyar lelkészek részére elrendelt gyűjtés csak a városra terjedjen-e, vagy a vidékére is és mennyit kell egy-egy helyről beszolgáltatni.

Unser fründtlich willig dienst, sambt was wir Ehren Liebs undt Guts vermögen zuvor, fromm, fürsichtig, ehram, weiss, insonders gut freundt, und vertrauwt Lieb Eidtgenossen.

Auss dem einten euwer Zweyen vom 2. diss habend wir zu vernemmen gehabt, dass Ihr unser Vertraute Liebe Alte Eidtgenossen bedacht, für die Ungarischen Kirchendiener, umb deren rantion und entledigung ab dem Meer es zethun, ein Collect auffnemmen zelassen, weilen die Badische zusammenkunfft, uff welchen man sich hierumb ze underreden veranlasset, eüwer auch verstandnen beliebnus nach, uff den 21. November zurück gestelt wird, verstehend aber darby nit, ob solche Collect-auffnam sich auff die Landtschafft auch, oder auff die Statt allein erstrecken werde, Noch weniger ist uns noch zur Zeit bekandt, wie hoch sich die quata jeden Orts, und hiemit des unsrigen, anlouffen werde, derselben nach die Steur-auffnam anzustellen, dahero wir unsers theils nicht ohnnötig sein erachtend, Eine underred, und durch dieselbe ein verglicher-abtheilung, was ein Jedes ort beitragen solle, vorgehen zelassen, derselben nach die Collect-auffnam einzerichten : Gestalten wir dafür haltend, dass solches zethun der Badischen Zusammenkunft erwartet werden müsste, dahin wir es dan hiemit bestellt sein lassend, weilen das rantion-gelt einmahl durch ein bekandte Person Theils dargeschossen wirt, gegen deren es nun umb die restitution zethun sein will.

Was dan Ir Churfürstlich Durchlaucht zu Heidelberg an gemeine Löbliche 13. ort abgehen lassen ; wegen Stillstandes der Waffen mit und gegen der Cron Frankreich, und wir uss Eüwer Participation, so vil dieses Pflzische Schreiben betrifft, mit mehrerem ze vernemmen gehabt, das lassen wir, Euwerem-Unser Vertraute Liebe Alte Eidtgenossen verdeüten nach, auch dahin gestellt sein, dass die Underred darüber, nacher Baden verlegt sein solle, von daraus die gutbefindtnus an die hand genommen. Woltends . . . unseren Vertrauten, Lieben Alten Eidtgenossen wir hiemit fründt-antwortlich andeüten. Uns darmit sambtlich Gottes obsorg wol empfelchend.

Datum 11. octobris 1675.

Statthalter und Raht der Statt Bern.

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kézirat 73. lapján levő eredetiről.

XXVI.

Bázel, 1675. okt. 13. Bázel város polgármestere és tanácsának átíratva a zürichi tanácshoz, a nápolyi gályákon fogva levő magyar predikátorok részére elrendelt gyűjtés ügyében.

Unser freündtlich willig Dienst, samt was Wir Ehren, Liebes und Gutes vermögen, zuvor, Fromb, Fürsichtig, Ehrsamb und Weiss, insonders guete Freünd und Getrewe Liebe Eidtgenossen.

Auss Ewer unser getreue Eidtgenossen antwortlichem Schreiben vom 9. hujus, haben wir ableesend in mehrerem vernommen, wassgestalten Ihr, wegen deren auf den Neapolitanischen Galeren befindlichen ungarischen Predigeren, ob vormahls resolvirter Collect zubeharren, und deshalb überige löbliche Evangelische Ortt zubenachrichtigen gutbefunden, worüber Eüch, unseren getrewe liebe Eidtgenossen wir hiemit zu begehrt widerantwortt nicht verhalten wollen, dass zu gutem sowohl diser als anderer betrangter glaubensgenossen, von dergleichen wir täglich angelassen werden, wir eine gleichmessige Collect zwar angestellt, was aber davon diesen ungarischen Predigeren zu reichen seyn möchte, auff nechst könnfftige mündtliche underred der löblichen Evangelischen Ortten, remittiert und ausgestellt haben, Der Allerhöchst walte ob uns allerseits mit vätterlichen Gnaden.

Den 13 Octobris Anno 1675.

Burgermeister und Rath
der Statt Basel

A zürichi Staatsarchiv A. 185. 1. jelzésű kötet 74. levelén levő eredetiről.

XXVII.

Nápoly, 1675. okt. 30. A gályákon raboskodó huszonhat magyar protestáns lelkész és tanítónak, a zürichi egyház lelkészei és tanáraihoz írt, nyomorúságaikat elpanaszoló és segélyt kérő levele.

Gnade und Frid von Gott dem Vatter unseres Herren Jesu Christi, seige (sic!) mit Eüch.

Ehrwürdige, Hoch und wolgelehrte Herren. Ewer an Herrn Nicolaum Zaffium abgegangnes Schreiben, darinnen nit gringe anzeigungen Ewer Trewe, Sorgfalt und mitleidens unserthalb begriffen, habend wir selber auch gesehen, und uns wit vergiessung viler Threnen, nit wenig erfrewt, Theils ab dem gethanen Versprechen und anbieteten Ewer möglichsten Diensten und hilff, wie auch gefasstem Gottseligen Eiffer Ewers Löblichen Magistrats, das wir könnfftig unserer elenden Dienstbarkeit möchten entlediget und befreit werden: Theils aber auch, das Ihm uns zur

geduhlt und fehrnerem kempfen und streiten, bis es dem Erbar-
 menden Gott gefallen möchte, uns zu erlösen, vermannend und
 antreibend. Wir versicherend Eüch das wir Ewer Ehenwerd (sic!)
 und Loblicher Magistrats uns erwisnen Guthaten so lang wir
 leben, eingedenk verbleiben, auch nit underlassen werden, Gott
 in unserem Gebett eifferigst anzurüffen und zu bitten, das er dise
 Ewre Trewe Sorgfalt und eines Loblichen Magistrats Gottseligen
 Eiffer und Christenliches mittlyden, in diser und zukönfftiger
 Zeit reichlich belohnen wölle. Wir glauben auch, das Gott nit
 ungerecht seige, der Ewre werck und liebe, so Ihr umb seinet
 willen den Heiligen gethan und noch thund, vergessen werde.
 Fehrner ist an Ewer Ehrwird unser innigkliches begehren, das
 was ihr umb Jesu Christi willen, uns armen elenden gefangnen
 halben zum besten angefangen, mit hilff eines löblichen Magistrats
 und übrigen Evangelischen Ohrten Loblicher Eidtgnoschafft
 volendts zum end bringind. Insonderheit das Ihr mit öffentlicher
 und sonderbahrer fürbitt bey der Göttlichen Mayestaet, die wir
 mit unsrer eignen und der Unserigen Sünden und schweren
 missethaten, sonderlich mit übermachter Undanckbarkeit höchst
 beleidiget und zum Zorn gereizt, nit ussezind, damit wir durch
 Ewer und anderer Heiligen Fürbitt, uss disen Trangsahlen und
 rachen des Lewen gerissen, in der Gemeind der Frommen, unseren
 Gott mit frolichem Hertzen und angesicht, loben und preisen
 könnind. O dass uns betrengten und übel geplagten, noch (sic!)
 seiner grossen gütte und vilfaltigen Barmhertzigkeit, ein solches,
 unser geringen Hoffnung noch, widerführe! Als dann würd unser
 mund erfüllt mit frolocken, und die opfer unser Läffzen¹⁾ Gott
 uffgeopferet werden. Wir bekennend das under so schwerem Joch
 und unserem Stand unanstendiger Arbeit bey vilen Streichen und
 anderen wider wertigkeiten, und welches unseren Hertzen am
 allermeisten zusezt mit zusehen und anhören mancherlei abschülig-
 keiten (von desswegen dann unsere Seelen gleich des frommen
 Loths Seel täglich gequelet worden), gleich einem Hirschen, so
 noch (!) frischem Wasser schreit, also unsere Seelen nach Gott,
 dem lebendigen Gott schreiend. Es ist nit von nöthen, unsere
 Noht und Trangsahl, die albereit menigklichem bekant, weiters
 zu beschreiben: das allein ist noch hinzu ze thun, das wir die
 wort dess Psalmisten wol uff uns zühen könnend: das namlich
 unser Seel vol Jammers: und das wir gleich geachtet worden den
 ienigen, so in die grub hinabfahrend: wir sind worden wie die
 Einsammen und Verlassnen, und wie Verwundte, so im Tod
 entschlaffen. Dann sy haben uns in die Grub gestürzt, und gesetzt

¹⁾ Lippen.

in Finsternus und Schatten des Todts. Ist derhalben kein wunder, das unsere Seel in solcher Trübsahl engstiglich nach Gott dürstet und schreit. Dann wer wolte können in dem grab so viler unuffhörlichen beschwerden und Trangsahlen die Barmhertzigkeit Gottes loben und preisen; und wer wolte können sein warheit in so grossen Gefahren usskünden? Könend auch die wunder dess Herrn in der Finstere erkent und mit öffentlichem lob ussgebreitet werden?

Fahrend derhalben für, liebe Herren, die Ihr für die Ehre Gottes eifferend, fahret für, bittend wir nocheinmahl, in disem angefangnen heiligen werck: Erquickend und richtend auff die so gleichgeachtet werdend den jenigen so da in die grub hinab gefahren und die so da sitzen in dem Schatten des Todts: Bringend die wider in die Schoss ihrer Mutter, der streitenden Kirchen, Gott ihren Herren daselbst mit freiwilligkeit zu preisen und die Vile seiner wunderen biss in den Tod usszukünden. Wir habend auch Ehrwürdige Herren, mit wöllen underlassen Eüch anzudeüten, das wir bei eingang verschinen ¹⁾ Herbstmonates Eüch mit demütigster anzeigung unseres Zustandts zugeschriben, mit bitt, solchen den Oberkeitn Evangelischer Loblicher Eidtgnoshafft zu entdecken, damit Ihr selbe, uns Ihr hilff hand zu bieten, vermögind: Es wurde uns nit zu gringem schmerztem gereichen, wan angedeutetes Schreiben Eüch nit zuhanden Kommen were. Im übrigen wölle Gott Eüch noch fehrner Schützen und erhalten.

Geben uss den Neapolitanischen Galeren den 30-ten October 1675.

Die Diener der Evangelischen Kirchen in Ungarn an der Zahl 26. in den Neapolitanischen Galeren umb des nammens Jesu wegen mit harten Ketten gebunden.

A zürichi Staatsarchiv E. II. 456. jelzésű kézirat 838. lapján levő egykorú német fordításról közli:

THURY ETELE.

¹⁾ Vergangen.

A DEBRECZENI DIARIUM.

— HARMADIK KÖZLEMÉNY. —

Novus Annus incipit.

Anno post natum Christi MDCLXXXII.

Januarius.

Die 1. Istennek igazgatásából választatik a fő bíróságnak tisztére t. nemzetes Baljk András ur.

Die eodem. Tiszteletes Pesthi Máthé ur városunkban sok tisztviselési után tisztességére megélemedett tanácsbeli személy Istenhez való buzgóságából Péterfia utczában lévő házát adta conferálta Isten dücsőségére, hogy holta után rendeltessék parochialis háznak.

Die eodem. Az tanácsi rend közzé választatnak a felső járáson Csapó István, Bernáth János, Pataki Szabó Márton és Szilágy János, az alsó járáson Szaniszlai János, Csinálosi István uramék.

Die 2. Expediáltatnak Váradra hír tenni Szathmári János és Balla János uramék.

Die 5. Az Isten szent szombatjának megrontásának eltávoztatásáru sokat discourálván a t. n. Tanács, végre concludaltatik, hogy a modo in posterum hetfün sem a boltokban, sem kívül semmi eladó jószágot eledelnél egyebet ne légyen szabad árulni, melynek megállásáért rendeltetnek Szigyártó István, Szaniszlai János, Vég Mihály, Debreczeni Benedek, Király Mihály és több böcsülletes atyánkfiai, hogy a tilalom ellen cselekedőket meg circálják és meg büntessék. Végeztetik az is, hogy cedula házbeli inspector uraimék sem hetfün sem kedden estig sem L. vadat, sem L. vadat cedulát ne adjanak [*sic*].

Die 6. Sz. Györgyi földrül és monostorirul Barkóczi Ferencztül ki küldött vitézek 200 marhánál többet hajtának el.

Die 7. Az guthi erdőnek megcircálására expediáltatnak Apáthi Miklós, Tóth István, Kis Mátyás, Vég Mihály etc. uramék.

Die 7. Az elhajtott marháknak kiserzésére expediáltatnak Ibránban Barkóczi Ferenczhez Sz. Máthé János és Szaniszlai János uramék.

Die eodem. Kállóba expediáltatik B. Fazekas Péter ur 6 hordó borral.

Die 8. Bíró ur ő kegyelme megyen Váradra Bartha Boldisár, Szathmári János, Jóna István, Balla János és Bonyhádi János uramékkal.

Die 10. Érkezik haza B. Fazekas Péter ur Kállóbul referálván, hogy a tőle vitt 52 cseber bornak 25 csebrit elfogta a Commendánt a praesidium számára praetendálván, hogy a limitatio és alkuvás szerint még annyival volnánk adósak, a több bornak az árát is (ugymint 72 forintot) arestálja olyan véggel, hogy ha tized napra pénzére ugyan B. Fazekas Péter ur bort viszen, akkor mind a 72 forintot, mind a viendő bor árát meg adja; ha nem viszen, azt is oda veszti.

Die 11. Szaniszlai János ur érkezik haza Ibránybul Barkóczy Ferencztül, az elhajtott marhákat haza hajtván száz forint summában, melyet vöttek az katonák az nyargalásért, az praetensioiban az ur semmit le nem hagyván, arestumban maga mellett ott hagyván Szabó M. János uramat.

Die 12. Bíró ur ő kegyelme érkezik Isten kegyelmébül Váradrul békével.

Die 13. Szaniszlai János az marha hajtásnak és arestumnak hírré tételéért expediáltatik Váradra.

Die 14. Báthori János uram expediáltatik Kassára fácánokkal az tokai és kassai német urak számára, interim azt is explorálni, Caprára generál fel ment-é Lócsérül Bécsbe, avagy még ott commorál, és ha ott találna lenni, oda is el kellett menni. Azonban n. Fái István ur feleségének is arra lévén utja, és Urunk parancsolatjából az alá is szekér kívántatván, pro comitiva azon asszony mellé is adjungáltatik ugyan ő kegyelme és városunk szekeren az kassai vásár alkalmatosságával meg is indulnak.

Die 15. Bányai Fazekas Péter expediáltatik Kállóba borral.

Die eodem érkezik városunkba Gróff Thökölly ur Dobai Mátyás nevü hadnagya, ki is kíván Váradig elégséges comitivát Groff ur levele mellett.

Die 16. Szencsér István ur expediáltatik Ibránban Barkóczi Ferenczhez 66 zsák árpával, 3 zsák lencsével, egy köből kásával, 7 szalonnával, 20 cseber borral az limitationak expleálására.

Die 19. Érkezik haza Szencsér István ur Barkóczi Ferencztül referálván, hogy az vitt egymásokat elvette ugyan, mindazáltal megkíván 20 vágó marhát, melyért Sz. Máthé János uramat ott marasztotta arestumban és mindaddig, azt mondotta, el nem bocsátja, mig nem praestáljuk.

Die eodem et 20. A tavaly esztendőbeli csaplárok számadása peragáltatik.

Die 21. Komáromi István, Fényes István, Tolnai János, Kápolnási János, Pósalaki István, vásárbíró Takács Mihály, Vasas Mihály uramék feles szekerekkel, puskásokkal indulnak Szollath Istvántul és Ferencztül zálogosított egyeki portionak, item Bánfi Gábortul zálogosított és Szollatéktul is appraehen-

dált ohati zámi praediumoknak occupálására, el vivén magokkal a Szollátokat is. Azon alkalmatossággal visznek gyalmot is a vizeknek meghalászására, ha az üdő engedi.

Die 22. Pataki Márton expediáltatik Kállóba 2 szekér borral, nro. 30 cseber, arestumban lévő Bányai Péter ur szabadétására, vivén egy néhány czitromot és fáczánt is.

Die 23. Szencsér István ur expediáltatik Ibránban Barkóczi Ferenczhez 20 vágó marhával, 2 köből lencsével, egy véka borsóval, 3 cseber borral, czitrommal, fácánokkal arestumban lévő Sz. Máthé János ur szabadítására.

Die eodem. Némethi Pál deák ur megyen Váradra a basa jégvermének meg rakatására.

Die 24. Érkeznek haza Ohatrul Komáromi István, Fényes István etc. uramék, hozván magokkal feles keszeg és valami kevés potyka s csuka halat.

Die 25. Érkezik haza Pataki Márton ur Kállóbul, elbocsáttatván ő kegyelmével az arestumbul B. Fazekas Péter uram is, lévén arestumban másfél hétig, referálják ő kegyelmek, hogy a mostan vitt bornak az árában is megtartott a Commendant fl. 42, hogy ismét többet vigyenek pénzére s mindenkor a végre magánál fogja tartani az bor árának felét.

Die 26. Érkezik haza Szencsér István ur Barkóczi Ferencztül Ibránbul, ki hozván az arestumbul magával Máthé Szabó János uramat, lévén arestumban 6 napok alatt, hozván ő kegyelmek magokkal generalis quietantiát a praetendált restantiának egészen lött administratioja felől.

Die 27. Gönczi vásárrul meg érkezett atyánkfiai hozzák hírül, hogy Tokajtul a németek hajtottanak el közzülök circiter 40 szekereket a praesidiumokban lévő németek számára való portéka alá, lerakván szekerekrül a debreczeniek jószágát, melynek mellette maradtak embereink közzül. Mint szálléthatják haza, Isten tudja.

Die 29. Báthori Mihály ur expediáltatik Váradra az Pasához 2 agarakkal.

Eodem die. Ladányi ur is ugyan Váradra az németek által Tokajtul elhajtattott 40 szekereink hírének meg vitelére.

Die 30. Szathmárban expediáltatnak Dikó István és Szűcs György uraimék, gönczi vásárrul jövő feles szekereinknek (melyeket Tokajnál az németek várhoz való fegyverrel, porral és holmi com meatussal meg raktak és Szakmárra elhajtottak) eliberálására.

Eodem die. Az szolnoki hídnak csinálására két ácsokkal expediáltatik Nagyházi János ur.

Die eodem. Érkeznek városunkba estve 9 óra tájban feles törökök váradiak és szentjóbiak, Váradon commoráló tatárokkal együtt.

Die ultima. Kimennek a törökök és tatárok, adván utat Pércs felé.

Eodem die. Ezen törökök hírét viszi Kállóban Pataki Márton ur.

Februarius.

Die 1. Jú városunkban Várad Pasa embere az Eméngekkel, hozván Pasa levelét, hogy a Derecskéről, Kabáról és több eménges helyekről Debreczenben jött jobbágyokkal az adót Bíró ur megfizettesse és helyekre őket kimenni kényszerítse. Mely miatt sok baja és búsulása esik a városnak.

Die 2. Az Eméngék parancsolatjára a falusi bírák által felhívott embereket meg rekesztik az Eméngék.

Die 3. Szathmári János és Balla János uramék expediáltatnak a Basához, hogy ez szokatlan dolgot ne engedje elkövetni e városon leveleink és szabadságink ellen, eddig is soha nem szedtek még az Eméngék adót Debreczenben.

Die eodem. A megrekesztett szegény emberek elszabadulnak.

Die eodem. Eperjesről megérkezett embereink hozzák hírül, hogy Tokajban a szekereket megtartóztatták és megüresítvén, éléssel megrakták és Patakra hajtották a németek.

Die 4. Báthori János ur expediáltatik Váradra az oda fel látott dolgok végett etc.

Die 5. Bartha Boldisár és Jóna István uraimék expediáltatnak Váradra az nálunk quártélyozó törököknek insolentiái felől, ugymint : kik az régen ide bé jött jobbágyokat kalodázzák, adóra kényszerítik, az gazdákat az abrakért etc. verik, rongálják.

Die 6. Szatmári János uramék érkeznek haza Váradra referálván, hogy a Basa az vitt ruhára valót el nem vette és kedvetlen válaszszaal bocsátotta. Irt ugyan a rajtunk lévő törököknek, hogy ha dolgokat elvégezték, ki menjenek, ha pedig nem, a szegénységet ne háborgassák, melyet a törökök megolvassván, azt felelték : még dolgunkat nem végeztük, a szegénységet sem háborgatjuk, csak elég gazdálkodással legyenek.

Die eodem. Pál Deák uram is haza érkezik, elvégezvén a Pasa jégvermének rakását, nehezen a sok eső és jég szűk volta miatt pro fl. 40.

Die 7. Érkeznek haza Bartha Boldisár, Jóna István uramék hasonló kedvetlen válaszszaal.

Die eodem. Fejértói János uram az öreg templomban cantorságra beállítatik.

Die 8. Lisznyai Pál uram professorságra ujonnan marasztalatik.

Die 9. Tiszt. Komáromi István ur, második bíró, Bartha Boldisár ur, Jóna István ur, Nagy Péter ur és Nehéz István ur expediáltatnak Váradra, az itt rajtunk quártélyozó törököknek sok insolentiáinak orvoslására.

Die 10. Báthori János és Balyik János uramék expediáltatnak Erdélyben az ország gyűlésére Fogarasban, el vivén magokkal az tavaly esztendei Collegium számára való pénzt, u. m. fl. 2000.

Eodem die. Halászni 3-dik rendben Tolnai urék Ohatra mennek.

Die 12. Éjjel érkeznek Váradrul Komáromi, Bartha, Jóna uraimék haza jó válaszszal, reggel a törökök el is mennek, patkó pénzt adván nekik fl. 80.

Die 14. Szaniszlai János és Bernáth János uramék expediáltatnak Lőcsére Strasaldo generálhoz sok bántódásinknak megorvoslásáért, hivatván annak előtte maga is levelében két emberünket.

Eodem die. Ohati praedium vizén halászó embereink mellé lopván magát Onadi Szabó Ferencz, szekerekbül egy jó gyermek lovát az városnak elviszi.

Die 15. Estve későn érkeznek városunkba circiter 100 lovas törökök, Derék Csapó utczában, Péterfiában és árok környül meg telepednek, kik

Die 16. reggel elmennek, adván Sámson felé utat.

Die eodem. Szathmári János és Jóna István uramék Pasa hivataljára expediáltatnak Váradra.

Die 18. Érkeznek haza Szathmári János uramék Váradrul referálván, hogy a Pasa kérdezkedett a kállaiak és beszerményiek magok viselete felől és parancsolta őket admoneálni, hogy magok alkalmatlanságokkal a H.[atalmas] C.[sászar] várását meg ne zavarják etc. Kiván agarakat is.

Die 25. Érkeznek haza Szaniszlai János és Bernáth János uramék Strasoldo generáltul ilyen válaszszal, hogy magát a Generál mindenek ellen való protectiora ígérte, adott is a végbeli Commendánsoknak szóló leveleket, hogy bennünket ne háborgassanak, károsítsanak, arestáljanak, sőt oltalmazzanak. Barkóczi Ferencznek is meg iratta, hogy a mely 100 forintokat törvéntelen rajtunk vett, vissza fizesse; kívánt in contestationem gratitudinis, hogy Kálló építésire gerendákat vinni adjunk 50 szekereket, ismét minden holnapra 100 köböl lisztet pénzre, melynek árát várjuk vagy magátul, vagy a Szepesi camorátul; mely kívánságrul való levelet is adtak ő kegyelmek kezében, de ugy referálták, hogy az levél megiratása után azokat lehagyta sok instantiájokra, kívánván dohánt, melyre adott 20 aranyakat,

melynek praestálására kénszerítették ő kegyelmek obligatoriát adni, hogy 2 terminusra a kassai citadellában szállítjuk.

Die 26. Szűcs György ur expediáltatik a Generál levelével szathmári Commendanthoz.

Die eodem. Varga György ur expediáltatik Urunkhoz ő Nagyságához kiváltképen való hirekrül való levéllel.

Die 28. Budai Vezér csauza érkezik városunkban, ki is com-moral 12 napig.

Martius.

Die 2. Érkezik haza Szűcs György ur Szathmárrul.

Die 3. Érkezik a szolnoki bék levele, melyben írja a budai Vezér parancsolatjából, hogy Bíró ur egy nehányad magával a szolnoki hid látására el menjen és úgy megcsináltassa, hogy az h. császár sok számu hadai és nagy ágyui kár nélkül által jöhessenek rajta ; mert ha kár esik, bíró urnak 40 vagy 50 magával meg kell halni.

Die eodem. Bartha Boldisár és Jóna István uramék expediáltatnak Váradra commendatoria levelet kérni a Portára menendő atyánkfainak.

Die 5. Expediáltatnak Szolnokban az hid látására tiszt. Komáromi István, Szathmári János, Szűcs György, Vasas Mihály etc. uraimék.

Die 6. Kondorosi János és Király Mihály uramék expediáltatnak a szathmári commendánthoz, két tanácsbeli embert kívánó levelére.

Die 7. Bartha uramék érkeznek haza Váradrul referálván, hogy a Pasa bennünket biztatott a meg maradásrul és szükségtelennek mondotta a Portára való fáradságot és költséget.

Die 9. Érkeznek haza Szolnokbul oda expediáltatott böcsülletes atyánkfiai, megparancsolván az Bék, hogy az hidat oly szorgalmatosan megcsináljuk, hogy egy nehányoknak életeknek el kell fogyni miatta, mivel az Hatalmas Császár erejének ezen kell által jőni, lövő szerszámok is lesznek vélek ; ott hagyják ő kegyelmek Szűcs György uramat, hogy mentül jobban lehet, csináltassa.

Die 10. Az budai Vezér csauza elkésérésére az Grófftul expediáltatott feles katonák érkeznek és be is szállanak, kik

Die 11. azon csauzt melléjek vévén, indulnak az Gróffhoz Váriba.

Die 12. Hírül hozzák Váradrul, hogy az Pasának változása lött, mivel uj Pasa kajmékánnya érkezett.

Die 13. Sz. Anna utczában estve takarodó harang vonáskor egy ház (kiben portörő lakott) az portúl meggyuladván megégett, Isten ő felsége több házakat ekkor megoltalmazván.

Die 14. Az T. Tanács deliberál: az portörök az városon kívül exerceálják munkájokat, belől meg nem engedtetik.

Eodem die. Varga György uram érkezik haza Erdélyből, ki levelekkel expediáltatott volt Urunkhoz; ki referálja, hogy az gyűlés most el nem oszlott, várakozván az Portára expediáltatott Székely László követ után.

Die 14. Szakmári János és Balla János uraimék expediáltatnak Váradra az Kajmékány köszöntésére.

Die 15. Kondorosi János és Király Mihály uraimék érkeznek haza szakmári Commendántul, jó akaratját igérvén mindenkben az Commendánt.

Die 16. Szakmári János és Balla János uraimék érkeznek haza Váradrul az Kajmékánytul, ki kíván az uj pasa számára feles gyékényeket.

Die 17. Szilágyi János uram expediáltatik Váradra 20 gyékényekkel.

Eodem die. budai Vezér csauza érkezik vissza az Grófftul feles kísérő katonákkal.

Eodem die. Szűcs János kapitány, item: Deák Ferencz, Kovács András hadnagyok Túr felől érkeznek mintegy 100 magokkal, mind az több katonákkal együtt az városon quártélyra mint egy két napok alatt el oszolván, és mind magokat, lovokat itt megnyugotván, az törökkel innen

Die 19. ki indulnak Túr felé, oda is két szekereink menvén az török alá.

Die 18. Strásoldó német Generál levele érkezik Eperjesről, kíván feles szekereket Kálló vára építeni és bizonyos számu köből liszteket pénzeért.

Die 21. Szaniszlai János és Király Mihály uraimék expediáltatnak Strasoldó Generálhoz ezen kívánságnak leszegésére, mely lehetetlen az várostul.

Die 24. Érkezik tokaji Commendant levele, melyben kíván 2 esküdt embert.

Die 25. Bányai Péter és Ladányi János uraimék expediáltatnak Tokajban a Commendanthoz.

Die 28. Balla János uram expediáltatik Váradra az uj Pasa számára való gyékényekkel.

Die 29. Érkeznek haza Tokajbul Bányai Péter és Ladányi Mihály uramék referálván, hogy a Commendant kíván 3000 köből élés alá való szekereket, hogy Ecsedből szállítsuk Tokajba, igérvén minden ecsedi köböltül dr. 30., hozván azon dologrul levelet is.

Die 30. Érkezik Szűcs György uram az ácsokkal Szolnokbul referálván, hogy a víz miatt nem lehet az hid körül munkál-

kodni, jelentvén azt is, hogy az híd circáló ott volt, ki is látván a dolgot, helyben hagyta; mindazáltal a Bék kívánja emberünket continuo ott lenni, hogy ha circálására jünek az hídnak, mind magát meg menthesse, mind minket. Fát is, mig fü nem léssen, nem szálléttathatni.

Die eodem. Érkezik haza Balla János ur Váradrul referálván, hogy az uj Pasa Kajmekámjának kénszerítésébül kellett venni 10 köből árpát, jelentvén azt is, hogy az uj Pasa die 1 apr. Váradra fog érkezni.

Die ultima. Érkeznek haza Szaniszlai János és Király Mihály uramék Strasoldó Generáltul ilyen válaszszaal, hogy az Kálló várának építésire fa hordani való szekereket le hagyta ugyan a Generál, de a holnaponként való lisztnek szállítását pénzre simpliciter megkívánja és Ecsedbül 2000 köből lisztnek szállítását Tokajban.

Die eodem. Érkeznek haza Báthori János és Balyik János uramék az ország gyűlésébül Erdélybül.

NB. Ezen holnapban S. Pataki vásárrul haza jövő embe-reink referálják, hogy Miskolczi István nevű embernél (ki a fegyver viselők közzül nem régen vonta volt magát városunkban) találtattak 72 forint rossz pénzek, ki is megfogatott, és miatta embereink s egész városunk, mind Patakon, mind Tokajban s egyebütt is sok bajt, szidalmat és gyalázatot szenvedtenek, melyen megindulván Bíró ur és a T. Tanács, a rossz pénz verőknek és költőknek keresésében meg indul és sokakat az fogházakban hányat, kikre gyanuság és vád lehetett.

Aprilis.

Die prima. Indul Bíró ur az uj Pasa köszöntésére Bartha Boldisár, Szathmári János, Jóna István, Csatári Bálint, Balla János, Vasas Mihály, Pál Deák uramékkal.

Die 3. Érkeznek városunkban egy néhány, circiter 40 törökök, kik a piacon két házhoz megszállván és felestökömöt évén hamar el mennek, mulatván bent mintegy fél óráig, vittenek el 4 vagy 5 lovakat kuruczokét, magokat elbocsátván.

Die eodem. Ismét érkeznek városunkban mintegy 100 jancsárok és 12 lovasok Csirke nevű pribék előljárójokkal dél után egy óraker, kik egy gyalog hadnagyot, kuruczot, egy néhányad magával elfognak. Kis Ferencz nevű lovas hadnagynak is lovait szállásáru elviszik, estve felé elkészülnek, fel is ül nagy része; de a szekerekkel meg nem elégedvén és reájok sötétedvén s hamar több szekerek is nem érkezhelvén, ismét leszállanak és házakra oszolnak.

Die eodem. Érkezik haza Bíró ur Isten kegyelmébül békével,

a Pasátul és Tihajátul jó szívvvel, kedvességgel excipiáltatván, semmi rendeletlen kívánságokkal nem terheltetvén; sőt minden protectionak ígérésével elbocsáttatván.

Die 4. Az beszállott gyalog és lovas törökök városunkból kimennek, az elfogott gyalog hadnagyot ötödmagával elbocsátván és kettőt közzülök magokkal elvivén, Sámson felé adván utat.

Die 6. Az hamis pénz verésért és költésért meg fogott személyek ellen Bíró ur törvényes processust indít.

Die eodem. Az egész napnak nagy részén nagy havas eső esik.

Die 7. Szaniszlai János ur expediáltatik Tokajban bor venni Teleki Mihály ur lakodalmára.

Die eodem. Érkezik városunkban Géczi István Thökölyi Groff Portárul jött követje, Szűcs István kapitány, Deák Ferencz és többek sokan késérvén.

Die eodem. Érkeznek városunkban feles lovas törökök, kik hirtelen be jűvén, az csapszékeken és utczákon katonákat kerestek, melyet megértvén Szűcs János kapitány, egy nehányad magával hozzájok megyen, okát kérdvén, miért háborgatják a kuruczokat? Arra azt felelik, hogy nem háborgatják s nem is bántják, de a kit találnak, mindjárt szalad, s nem tudhatják, labancz-e vagy kurucz, azért kergetik; a mely csak hamis színlése dolgoknak.

Die 8. Gyárfás István, Szathmári János, Balla János és Szigyártó István uramék expediáltatnak Váradra a törökök és egyéb hadak ily sűrűn való reánk jövetelének és sok kártételének megorvoslására.

Die eodem. Az bejött törökök reggel el mennek.

Die 9. Érkezik Strasoldo Generál levele, melyben parancsolja, hogy a mely 100 köből lisztnek holnaponként Kállóban való administratioja felől parancsolt volt, praestaljuk, másképen militaris executiot tétet. Ez levelet küldte hozzánk a kállai vicekapitány Apagyi György, kívánván ő is levelében azon dolgot, ha nem cselekedszük, protestál a bennünket követő kárrul.

Die eodem. Érkezik tokaji Commendant levele is, melyben kívánja, hogy az 3000 köből buzának Ecsedbül Tokajban való szállítását praestaljuk, másként nagy böcstelenség és kár követ bennünket.

Die eodem. Érkezik ibrányi hadnagy levele is, melyben kíván 100 szekér tövisset.

Die eodem. Ezen nagy kívánságok felől Gyárfás István, Balla János, Szigyártó István uramék expediáltatnak Váradra, hogy a Pasa írjon a Budai Vezérnek ezen dolog végett, hogy ismét a Vezér írjon Strasoldo Generálnak és a Császárnak is etc. Item a kijáró törökök háborgatását a Basa orvosolja H. Császár levele szerint etc.

Die 10. Érkezik Szaniszlai János ur haza Tokajbul, hozván 2 hordó és 2 átalag tokai finom bort.

Die eodem. Érkeznek haza Gyárfás István uramék referálván, hogy a Pasa nem akar a Vezérnek írni, mivel szégyennek tartja; hanem maga a német Generálnak kész írni. A kijáró törököknek is megparancsolja, hogy reánk ne járjanak és sem a város lakosait, sem az holdolatlanokat, kik vásárunkra jűnek, sem benn, sem kinn határunkon ne háborgassák.

Die 11. Csatári Bálint, Ladányi János uramék expediáltatnak Váradra, ugyan a Német Császár részirül való háborgatás ellen, hogy meg is kérjék a Pasát, irjon a Budai Vezérnek; ha ugyan nem ír, irjon maga neve alatt Strasoldo Generálnak.

Die eodem. Várad Pasa levelét budai Vezérhez vivő posta jű vissza, mivel Kövesdnél a tolvajok a levelét elvették, a falusiak postánk mellett Egerben bizonságra mentek és Váradra szóló levelet küldöttek tőle.

Die 12. Érkeznek városunkban feles törökök várad Pasa emberével, hozván levelet a Pasátul, melyben parancsolja, hogy az Eménges jószágbul be jött embereket ki adjuk és haza vigyük.

Die 13. Király Mihály és Erdődi Pál uramék expediáltatnak Dobozi István mellett kárának keresésére, melyet a tolvajok Bagaméznál vontak volt el.

Die eodem. Budai Vezér csauza érkezik a Portárul jövő követével Thökölyi Groffnak, Radics Andrással, feles késérőkkel.

Die eodem érkeznek haza Csatári Bálint és Ladányi János uramék Váradrul.

Die 14. Gyárfás István, Szathmári János, Jóna István és Balla János uraimék expediáltatnak Váradra az benn lévő törököknek kiszerezésére és a tőlök kívánt nagy bajnak eligazítására.

Die 15. Érkezik ujonnan Apagyi György kállai vice kapitány levele, kívánván, hogy pro Martio et Aprili a száz-száz köből lisztet a dato scilicet 13 praesentis egy hétre administraljuk, másként kár követ etc. Inserálván a General mandatumának extractusát is hoc tenore: quoad Debreczenienses, si quidem ob metu Turcicae poenae, aperto labores circa fortificationes praestare non ausint, eapropter in exhibendis curribus non turbentur; verum administrationem farinae iterato adurgeat et quacunque tandem via cogat.

Die 15. Balyk János és Bányai Péter uramék indulnak Erdélybe, vivén Balyk János ur Teleki Mihály urnak tokaji borokat, Bányai Péter ur pedig czélozván Zilajra, hogy a mostani nagy szükséghez képest zabot vásároljon.

Die 16. Az egri summával indulnak meg Nehéz István, Apáthi Miklós, Kis Mátyás és Szűcs György uraimék.

Die 16. Érkeznek haza Gyárfás István, Szathmári János uramék kedvetlen válaszsza: hogy tudniillik az benn lévő törököknek ki szálléttatását nem obtineálhatták, sőt erősen megparancsolták, hogy az Eménges jobbágyokat kikeressük és kézben adjuk, aminthogy Jóna István uramat meg tartóztatták és el is nem bocsátják, míg véghez nem visszük, mely felől ugyan ő kegyelmektül a Pasa emberének a Pasa, az Eméngének a kincstartó levelet küldött, hogy mind addig ki ne menjenek, míg a jobbágyokat kezekhez nem adjuk, melyet elvévén a Pasa embere, böcsülletes öreg tanácsbeli urinkat, Bíró uramat is éktelenül kezdik szidalmazni, minden tetemeknek össze rontásával, szakálloknál való felakasztással etc. fenyegetni és a város népén feletébb kegyetlenkedni, rendkívül való abraklásra, gazdálkodásra erőltetni, kin a Tiszteletes Tanács felette buslakodik, megorvoslásáru sokat beszélget; de semmi csendesebb módját fel nem találván, kénszerítettik utczánként a jobbágyoknak felkeresésében meg indulni, rendelvén minden utczákra a kapitányok és tizedesek mellé tanácsbeli embereket, kik keressék a jobbágyokat.

Die 17. A feltaláltatott jobbágyokban egy néhányat felhordatván megrekesztetnek és a Pasa emberének megjelentetvén Bíró uram, az Eméngék látásokra eljűnek, neveteket meg tudakozzák; kik közzül, a kiket ők kerestének, találtattak tizenkilenczen, de vélek meg nem elégesznek; sőt nagy szidalmazással meg mondják, valamig mind az hatvan szám ki nem telik (a mennyit ők itt lenni praetendálnak) addig ki nem mennek. Interim az cigányok ura is az Basa emberével itt benn lévén, Czigány András (uj hóhér) feleségét megkapván, fogságban tész, kinek is kiszerezésében sokat fáradoznak az uraimék; kér az cigányok ura rajta fl. 300 id est háromszáz forintokat; végre sok érette tött fáradozások után ez esztendőbeli dolga, adaja eligazéttatván, in fl. 13. elbocsátják, igérvén, hogy ennek utána csak az rendes és személy szerént való adót fizesse.

Die 18. Az T. Tanács az hátra maradott jobbágyoknak keresésében (az előtt denominált böcsülletes tanácsbeli embereket adjungálván az utczabeli tiszték mellé) fáradoz és munkálkodik; de azok az ide futott jobbágyok az Eméngék alá való menetel-tül abhorreálván, imide-amoda magokat elvonták és az számok igen kevéssel szaporodhatván, mit kellessék továbbra cselekedni (holott az itt benn ülő Pasa embere és az Eméngék is azt állítják, hogy addig rólunk el nem mennek, valamig az egész hatvan ember szám ki nem telik) ezeknek orvoslására expediálja az Pasához T. Szathmári János és Balla János uramékat. Az itt levő törökök is elsőben magok alá két szekereket kívánnak, hogy ők is magok közzül bé küldenek, kiknek Bíró ur ilyen resolutiot ad,

szekereket ugyan adatunk, de ű Nagyságok az mi szerencsénkre ne járjanak, mert felölök nem felelünk, és első tekintettel mellé is állnak ezen postulatumnak s az szekereket szállásokra fel is állítják; de magokban sokat discuralván, szekereinket vissza küldik az szállásrul és postást kívánván tőlünk, levelet küldenek az Pasának, immár az mi embereink elmenvén.

Die 19. Érkeznek meg Egrül az adót bevívő embereink, Istennek hálá, békével.

Die eodem. Érkeznek városunkban Hatházi Gergely és Gyenge András hadnagyok circiter 150 magokkal Groff Thökölyitül küldettetvén az benn lévő budai Vezér csauzának és a Portáru l jött követnek Radics Andrásnak késérésére.

Ugyan vélek érkezik a Groff fű ember szolgája Dobai András.

Die eodem. Érkeznek Váradru l feles gyalog törökök is.

Die eodem érkezik ecsedi Commendant Julius Comes de Porc levele, melyben kívánja, hogy a Strasoldo Generál parancsolatja szerint reánk imponáltatott 4000 köből búzának Ecsedbü l Tokajban való szállítására a szekerekkel mentül hamarább compareáljunk, egyébaránt valahol embereinket, szekereinket találják, ha mi kárt vallunk, magunknak tulajdonétsuk. Melyre a Tiszt. Tanács resolvalt levélle l, hogy a török nemzet hatalma alá lévén vettette, lehetetlen, hogy cselekedhessük. Hasonlóképen az oda fel 15 praesentis érkezett Apagy i György levelére is lött a választétel.

Die eodem. Érkeznek haza Szathmári János és Balla János uramék Váradru l, referálván, hogy egyebet nem obtineálhattanak egy levélnél, melyben Bíró uramnak parancsol, hogy a jobbágyokat, mind a kit keresnek, az Pasa itt lévő embereinek adja kezében és vélek két eskütt is menjen be: arestumban lévő Jóna István uramat is el nem bocsátották.

Die 20. A Pasátul hozott levelet a Tiszteletes Tanács böcsülletes tanácsbeli öreg uraink által a Pasa ember ihez felküldi, melyet előtte elolvasván, midő n continent iáját megértette volna, annál inkább ellenünk felgerjedett és böcsülletes atyánkfiat éktelenül szidalmazta, ketteit ugymint Tiszt. Gyárfás István és Szathmári János uramékat meg arestálván maga szállásán és békóval páczákkal fenyegetvén.

Die eodem. Ormós Mihály uram expediáltatik budai Vezérhez a német részru l minden felől reánk tóduló nyavalyáinknak megorvoslása végett.

Die eodem. A Budai Vezér csauza Ubrisi Pál követtel és az elejekben jött késérőkkel el indul a Groffhoz.

Die 21. Érkeznek ismét városunkban feles lovas törökök hajnalban.

Die eodem. A régen benn commoralo Pasa embere az hozzájok érkezett jancsárokkal és az Eméngéekkel együtt meg indulnak 8 órakor, a felkeresett jobbágyokat, elegyesleg férfiakat és aszszonyokat és gyermekeket, a kiket találhattak, nro . . . szeke-
rekre felültetvén az szekerekre jancsárok közikben ültek, a lovassa elől, hátul, oldalul késérvén, interim a kapun kívül mind megállván, egy törököt vissza küldenek, hogy ha vagy kezességen ki nem vesszük, vagy a második Bíró egy nehányad magával mindjárt utánok és vélek el nem megyen, vissza szállanak ; melyre nézve Komáromi István, Gyárfás István, Szathmári János, Balla János, Szabó M. János, Takács András uraimék utánok indulnak és vélek el mennek 2 szekérrel ; némelyiknek ő kegyelmek közzül lévén olyan instructioja, hogy Haczi nevü töröktül kérjen 2000 tallérokat, mivel másként a Sz. György napi summát egészben nem administralhatjuk, mindazáltal a benn maradt, ma hajnalban jött lovas törökök itt benn maradnak.

Die eodem. A Pasa embere az elvitt jobbágyokat Derecskéről vissza ereszti pecsétetes levelet adván nekik, hogy senki városunkban őket meg ne háborítsa, akadályozza ; böcsülletes urainkat pedig magával Váradra beviszi, a jobbágyokban is 2 vagy 3-mat.

Die 22. Benn maradt törökök ki indulnak.

NB. Ez három rendbeli törökök miatt Tiszteletes Bíránk urunk, mellette lévő öreg tanácsbeli személyek, mennyi szidalmazást, mocskolást, kergetést, a lakosok mennyi rend kívül való gazdálkodásra, borra erőltetést, vereséget, sebeket szenvedtenek, egyedül Isten kimondhatója ; többi között nem utolsó, hogy egy alávaló török a város házánál bort kérvén, midőn városunk jámbor hű szolgája, tolmácsa Magyar István török nyelven megmondotta nékie, hogy az Ur megtiltotta, hogy bort ne adjunk, azon szavára nála lévő karabélyával úgy ütötte a könyökét, hogy Isten tudja, ha megéled és épül belőle. Azon kívül is a törökök egyik helyről, házrul más házra járván, az embereket ijesztgették, saczczoltatták, hogy ha pénzt nem adnak, reá szállanak, melyet el is követtek, az hol nem fizettek nekiek kedvek szerint, reá mentenek s ott nyomorgatták a gazdákat ; némely emberek meg ijedvén tőlök, pénzt is fizettek nekiek, hogy reájok ne menjenek.

Die 23. Az város határinak meg újítására expediáltatnak böcsülletes tanácsbeli atyánkfiai felesen két felé indulván, fele az alsó járáson, fele az felső járáson.

Die 24. Az Sz. György napi summával expediáltatnak Váradra Csatári Bálint és Takács István Deák és Kis Mátyás uramék, item Kondorosi János, Szigyártó Miklós és Takács András uraimék.

Die 25. Érkeznek haza Váradrul a Pasa emberével Váradra ment uraimék Istennek hála békével szabadulván és Jóna István uramat is arestumbul magokkal ki hozván. Interim az bevitt jobbágyok is Váradrul elbocsáttatnak, megparancsolván az urak nékiek, hogy haza költözzenek, mind ők mások, a kik fel nem táltattak is.

Die 27. Tolnai János, Szencsér István, Vég Mihály, Szaniszlai János uramék expediáltatnak a Pocsai földnek elintézésire, melyet zálogosétott a T. Tanács in Duc. 40.

Die 28. Érkezik városunkban Thökölyi Groff fű ember szolgálja Géczi István 40 vagy 50 lovas késérő katonákkal.

Die eodem. Érkeznek haza Csatári Bálint etc. uramék Váradrul referálván, hogy az kincstartó előbbeni assecuratioja szerint az aranyat külömben be nem vette 2 tallér számnál, mely a városnak nem kicsiny kárára esett, interim maradott restantiában 1300 tallér, melynek bevitelére sok kérés után engedett 15 napot.

Die 29. Kezdek el osztani köles földnek a szepesi teleket és környékét az alsó járás számára és Kakaslon kívül való közép kertet a felső járás számára, deputáltatván az osztásra felső járásrul Apáthi Miklós az eskütt bíró, Dikó István és Szigyártó Miklós tanácsbeli uraink, Vecsei Péter lévén író deák. Kezdték az osztást Péterfia utczaiakon. Az alsó járáson bizatott az osztás Bonyhádi János eskütt bíró, Nádudvari Benedek, Szaniszlai János és T. István Deák tanácsbeli uraimékra, kezdték osztani Sz. Miklós utczaiakon, Sárándi Dániel lévén író deák.

Die eodem. Indul ki városunkbul Groff uram szolgálja Géczi István, a vele lévő katonák ki menetelekben a kapun kívül mindjárt szegény embereinkre támadtak, lovakat vonogattak, bárányokat fogtak, az embereket fogni kényszerítették, kergették, verték, vagdalták, melyet eszében vévén a város népe, a katonákat a tolvajságon meg indítják és hajtják őket a föld osztásban lévők munkálkodók közzé, kik is fegyverrel rajtok lévén, kettőt benne elfognak lovával fegyverével együtt, az hadnagyok is, Törsök Mihály, közikben menvén embereinknek, hitre beszél vélek és az elfogott katonákat kéri; de hogy nem adják, fenyegetődzik, hogy valaholott debreczeni embert kaphat, meg öli, annak utána ismét más csoportban lévő embereink közzé akadván, megüzetik másod magával, de elszalad, az két elfogott tolvajt behozzák és 3 lovat, az utban ismét haza jövő embereink találkoznak egy ugyan közzülök valóra, ki is az juhászt puskával kergette bárány fogásra, azt is embereink elfogván lovastul fegyverestül, a más két tolvaj közzé kötöztetik, ekképen az 3 tolvaj pórázon kötve behozatik, item 4 lovak, a tolvajok fogházra, az lovak az istállóhoz vitetnek.

Die eodem. Érkezik haza Ormós Mihály ur Budáról referálván, hogy a mi nyavalyáink orvoslására a budai Vezér csauzát küldötte Váradra, kivel is együtt jött, a mig el kellett tüle haza felé térni, ígérte magát a Vezér arra is, hogy Strasoldo Generálhoz is vagy levelét, vagy csauzát küldi, referálja azt is ő kegyelme, hogy Szarvas és Szolnok között találta hintóval, feles lovasokkal az méltóságos erdélyi fejedelem ő Nagysága követjét, ki is ment a budai Vezérhez. Referálja azt is, hogy Géczi István véle lévőekkel együtt reá találván Derecskén innen, a katonái lovát nyergét, köpönyegjét etc. mind magának, mind a véle lévő szolgának elvonták, sőt ugyan véle lévő debreczeni embereket is, Ferge Bálintot, Oláh Ferenczet és többeket is megfosztottanak, végre a lovakat egy-egy karmasin csizmának ígéretével vissza kérték, oda maradván ruhájok; de Ormós uramnak és a szolgának semmijeket s lovakat is vissza nem adtak, sőt nála lévő uti levelünket is elszaggatta.

Die 30. Géczi István Ujfalubul az elvont lovakat s egy másoknak némely részét vissza küldi.

Die eodem. Érkezik haza B. Fazekas Péter ur a Szilágybul, hozván a város számára vett egy néhány köből zabot.

Die eodem. Hallatik hire, hogy Groff Thökölyi ur a minap városunkon által hozzája ment budai Vezér csauzával júne és holnap városunkra akarna júni, melyet értvén Bíró ur, eskütt bírák uramékkal együtt minden kapukra tanácsbeli embereket és két-két tized őrizőt rendelnek.

Die eodem. Felső járás a köles föld osztást el végezi.

Die eodem. Kis Várda felé borokat vivő embereink szeke-rérül a kállai vitézek a borokat le hányták és lisztet vitettek malomban vélek.

Majus.

Die 1. Ormós Mihály és Kis Mátyás uramék expediáltatnak Váradra, minthogy a Pasa meg parancsolta volt, hogy ha emberünk Budáról meg érkezik, be küldje Bíró ur. Mennek be ő kegyelmékkal 4 ács, 4 kerékgyártó, 4 kovács, vivén a Pasának talyigát és vasas hordót is.

Die eodem. A Szegeddé ment embereink eleiben expediáltatnak Debreczeni Benedek és Erdődi Pál uramék 10 szekér pus-kásokkal, a tolvajok miatt hogy bátorságosabb legyen haza jövedelek, minthogy elmenetelekben is labancz tolvajok Szoboszlónál reájok támadván, Kabáig ostromlották őket; de Istennek hálá, semmi kárt nem tehettek embereinkben, ő benne penig mind ember mind ló lövés sok esett.

Die eodem. Groff Thököly ur elől járói beérkeznek váro-

sunkba, hozván beszándékozásának hírét, melyre nézve a Tiszt. Tanács öszve gyűlvén, sokat discurál, be kell-e bocsátani, vagy eleiben állani. Végre Kondorosi János és Baranyi Mihály uramék küldetnek eleiben mind a Groffnak mind a véle lévő csauznak a végre, hogy kérjék, be jövő szándékokat tegyék le, mivel itt benn sem széna, sem abrak nincsen ; a mivel lehet, oda ki jó szívvvel gazdálkozunk, ki vivén ő kegyelmek a fő Vezér protectionalis levelét is, melyet a csauz meg olvasott és ilyen resolutiot töttenek mind ketten, hogy minthogy nem magok dolgában járnak, hanem Hatalmas Császár parancsolatjából a budai Vezér hivatja, be kell bocsátani, tovább nem léznek benn csak az egy nap, nem is sokad magával léssen. Mely resolutiot a Tiszt. Tanács meg értvén kívánságoknak azonnal, kik is csakhamar ő kegyelmek vissza jöveteli után be érkeznek 3 és 4 órakor délután, elsőben be jűvén a csauz szekereinken, annak utána a Groff udvari veres gyalogi ugyan szekereken, kieresztett zászlóval és dobszóval, végre maga a Groff maga udvara népével és magyarországi fő rendekkel, kik közzül nevezetesebbek ezek : Petroczi István urfi, Sennyei urfi, Pongrácz, Fajgel Péter, Pécsi Gáspár, Hamvai Péter, Szinyi Gábor, két Jánoki, Hegymegi Ferencz, Nemessányi Bálint, Szirmai etc. Levén mezei és végbeli hadak közzül is véle circiter 300 lóval, kiknek némely része a városban be jött, némely része a mezőn megszállott, kiknek is oda ki kellett gazdálkodni.

Die 2. Groff ur ő Nagysága vele lévőekkel és a csauzzal kiindulnak 8 óra tájban (minek előtte penig az indulás lött volna, érkeznek gyalogok 200-nál többen, kik is el maradván, meg szállanak Czeglédben) az udvari gyalogok alá kellett adni 18 ökör szekereket, a csauz alá 3 lovas szekereket, élés és egyéb portékák alá 7 ökör szekereket. A csauz mellé adjungáltatik Szilágyi Kötélverő János ur.

Die eodem. Osgyáni István ur expediáltatik Váradra hir tenni.

Die 3. Indulnak ki az benn maradt hajduk.

Die eodem érkezik haza Ormós Mihály ur Váradrul, Osgyáni uram is.

Die eodem. Érkezik városunkban Izdenczi Márton, Thököly Gróff író deákja, jűvén Szapponára nevü pataki német Commendanttul, ki is maga alá lovas szekeret kérvén, postán mégyen a Groff után.

Die 4. Érkeznek haza Erdődi Pál és Debreczeni Benedek uramék az szegedi vásárosokkal együtt Istennek hálá békével.

Die eodem. Budai Vezér csauza mellé adjungáltatott Szilágyi János atyánkfia érkezik haza Túrrul, meg hozván magával a lovas

szekereket és az ökrös szekereknek némely részét, oda hagyván mindazáltal az gyalogok alatt lévő szekerekben tizenkettőt.

Die 5. Ormós Mihály ur expediáltatik Budára a Vezérhez a németektül, Eméngektül, dézmásoktul és egyebünnen reánk tóduló háborgattatásink megorvoslása végett a Fényes Portára menendő atyánkfiái mellett commendatoriát sollicitálni, vivén magával a Vezér számára egy pallost, urnak valót.

Die 6. Az restantiaban fenn maradott 1300 talléroknek administratiojára expediáltatnak Váradra az kécncstartóhoz Csatári Bálint, Takács András, Takács István deák és Kis Mátyás uraimék lévén tallérul ezen summában nro. 500. az többi polturául, ugy-mint 800 tallérra való poltura. Hetven polturákat tudván egy tallér számban, amint az előtt az kécncstartó ő kegyelmeket ezen dologrul assecuralta.

Die 8. Érkeznek haza Váradrul felyül specificált böcsülletes atyánkfiái Istennek hála békével, hozván mindazonáltal parancsolatokat mind az táborra való szekereknek készítése s mind az várbeli ganéjnak kihordására való husz szekereknek béküldése felől.

Die eodem. Strasoldo német Generál levele érkezik Ecsedből Tokajban négy ezer köből életnek szekereinken fizetésére való el szállittatása felől, mely felől ez előtt is egy néhány izben írt és parancsolt, ez előtt mentségünk előtte ez lévén, hogy vonó marháink igen hitványok, éretlenek és alkalmatlanok a takarmánynak szűk volta miatt. Ő is mostan azt referálván, hogy már az fű ki jöven, arra ki nem foghatunk, egyébaránt ha el mulatjuk, meg fogunk miatta busulni.

Die 9. Szepesi kamara levele érkezik nálunk detentioban lévő némely hamis pénz veréssel vádoltatott emberek felől; kívánván informatiot tőlünk, hogy s mint procedáltunk volna az ellenek való inquisitioban.

Die 12. Takács András és Balla János uramék expediáltatnak Váradra, vivén magokkal a Pasa számára egy szép festett kocsit, reájok lévén bizattatva az is, hogy a társzekerek felől való parancsolatját a Pasának le kérjék etc.

Die 15. Magyar István, városunknak török nyelvén való tolmáctságban 18 esztendőktül fogva hasznosan, serényen, hűségesen szolgáló tolmácsa egy istentelen pribék borért háborgató török által a város házánál puskával karjában megüttetvén és sebesítettvén, azon seb miatt világbul ki mulik, egész városunknak nem kevés kárával és szomorúságával; minek utána a fényes Portát tizenhétszer, Bécset egyszer, Vezéreket, Pasákat számlálhatatlan sokszor városunk meg maradásáért megjárta

volna, kinek is hű szolgálatját tekintvén a Tiszteletes N. Tanács, maga költségén tisztességesen el temetteti 15 die.

Die eodem. Takács András, Balla János uramék haza érkeznek referálván, hogy a mely kocsit a Pasa számára be vittek, minek utána praesentálták volna, csakhamar a debreczeni házhoz reájok vissza küldötték a felső posztó borítékja nem léte léért, mely a feledékenység miatt itthon maradt volt, nagy haragját mutatta a Pasa ez aránt való meg csufoltatásaért, végre a Tihának kincstartónak intercessiojokra meg ígértetett be vitele, ha drágább posztóval lészen be borítva, minthogy a belső borítékját is nem szerették, mely a régi szokás szerint köz londisbul állott és eddig minden Pasáktul acceptaltatott.

Die eodem. Érkezik a váradi Pasa levele, melyben kíván 6 kovácsot, 10 fazokast torony hiázni; 30 szekeret, tizit a várbul, tizit maga udvarábul ganéj hordani, tizit fa hordani.

Die 16. Érkezik haza Ormós Mihály ur Budáruul semmi derekas, kívánságunk szerént való választ nem obtineálhatván a Vezértül, okozván a Vezér, hogy a Császár levelének párját kellett volna vinni; referálja azt is, hogy Thököly Grofot a Vezér nagy pompával, álgyu lövésekkel excipiálta, de dolgokban semmit nem tanulhatott, mivel igen titkoson mentek végben.

Die 18. Tiszt. Komáromi István, Bartha Boldisár, Szathmári János, Jóna István, Bonyhádi János, V. Szabó János, Tóth István, Szigyártó Miklós uramék expediáltatnak Váradra a török által megölettetett Magyar István jámbor szolgánk halála végett, minthogy midőn T. Bíró ur halálát meg izente, akkor a Basa meg parancsolta, hogy az öreg emberek a defunctus feleségét be vigyék s igazságot szolgáltatnak, e végből ő kegyelmek a relicátát is magokkal be viszik. Instructiojok ő kegyelmeknek ilyen, hogy a gyilkos törököt érdeme szerint meg büntetessék, az reánk járó törököknek insolentiájokat meg orvosoltassák, melyet ha obtineálhatnak, bene quidem; ha nem, megjelentsék a Pasának és az uraknak, hogy ezen dolog végett mindjárt a fényes Portára mennek embereink, mely végre az Portára választott böcsülletes atyánkfia is, Bonyhádi János ur be mégyen, hogy ujjal mutathassák etc.

Die eodem. Szaniszlai János ur expediáltatik Strasoldo Generálhoz, az elébb ígért dohánnak hátra maradt részét meg vivén...¹⁾ mását, lévén instructiojában, hogy a régen kívánt élésnek Ecsedbül Tokajban való szállétását és egyéb kívánságát le szállétása, el igazétása és az maga adta reversalist ki hozza.

Die eodem. Szencsér István ur expediáltatik az Ibránban

¹⁾ A szám nincs bejegyezve, helye üresen maradt.

lévő feles ökröknek haza szerzésére, elsőben Gegenben az Ispán-
nak hirt tenni, és innét Ibránban hat szekér puskásokkal.

Die 19. Kis György ur expediáltatik Váradra fa és ganéj
hordó 30 szekerekkel, ácsokkal, fazokasokkal etc.

Die eodem. Érkezik tokaji Commendant levele, melyben
kivánja, hogy meg írjuk, mire resolválta a város magát az élés
szállítása felől, hogy tudja a Generálist informálni, mivel őtet
gyakran requirálja ő Nagysága.

Die 21. Érkeznek haza Komáromi István uramék Váradrul,
referálván, hogy a gyilkos török ellen mi embereinkből álló
tanukat a Cadia be nem vette, török tanukat kíván; melynek
szerzésében ő kegyelmek sokat munkálkodtak, az kik akkor,
midőn a casus esett, városunkban voltak, mind meg examinál-
tatták, de egynél többet nem találtak, ki szájából hallotta a gyil-
kosnak, hogy ő ütötte a tolmácsot, a Cadia mondotta, csak egy
kivántatik hozzá, mely végre ő kegyelmek Szigyártó Miklós
uramat ott hagyták, hogy mely törökök akkor Váradon nem
találtattak, reájok vigyázzon és ha be mennek, vallásokat vegye.

Die 25. Érkezik haza Balýk János ur Erdélybül, hozván
hírül, hogy a mi kegyelmes Urunk ő Nagysága az országgal hadra
való készületben vagyón.

Die eodem. Tiszteletes Komáromi István ur azon böcsülletes
uramékkal indulnak Váradra ugyan az elébbi causának urgeálá-
sára, lévén instructiojukban ő kegyelmeknek, hogy tovább is
a magyar tanukkal meg unszolják a Pasát és Kadiát, ha ugyan
nem acceptalják, a Portára való levelet sollicitáljanak etc.

Die 26. Király Mihály ur expediáltatik Kállóban káros embe-
rek mellett, elhajtott marhájoknak ki szerzésére.

Die 29. Szaniszlai János^{*} ur megjün szép békével, quietantiát
is extrahálván az meg ígért dohának administratiojárul. Magát
a Generált nem találván, hanem az öccsét, kitül is az sok kíván-
ságnak le szegésében semmit nem obtineálhatott.

Die 30. Groff Thököly ur ő Nagysága városunkban lévő
sátorát és egyéb egyet másit Gyenge András nevü hadnagya
ki viszi szekereken.

Die 31. Komáromi István uramék érkeznék haza Váradrul,
referálván, hogy ő kegyelmek sok sollicitatiojokra is nem vehet-
ték az urakat arra, hogy a gyilkos törököt exequáltassák, mivel
a magyar tanut eilene be nem vették, török tanu pedig egynél
több nem találkozott, a ki a szájából hallotta, hogy a defunctust
az ütötte meg. Végre ő kegyelmek kívánsága szerént Portára való
levelet adtak ezen dologrul, hogy ott determináltassék, addig
detentioban fog tartatni a reus, interea mind a Tihája, mind a
kincstartó adták tanácsul, hogy a relicta vegye fel, ha valamit

fizet a captivus, de ő kegyelmek nem annuáltak. Ott benn lételekben ő kegyelmeknek érkezett a Portáru Kapucsi Pasa olyan parancsolattal, hogy a váradiak táborban készüljenek, melyre nézve a váradi Pasa 30 társzekerek felől parancsolt; ő kegyelmek mindazáltal defalcalasában sokat munkálkodtak s végre az ő kegyelmek instantiájára 25-re engedte.

Junius.

Die 1. Szaniszlai János ur expediáltatik Ibránban és Tokajban embereink elhajtott marháiknak kiszerezésére az káros emberekkel együtt.

Die 2. Balla János és Szilágyi János uramék expediáltatnak Váradra a társzekerek számának le szegésére.

Die 3. Budai Vezér csauza érkezik, akarván utját continuálni az Groffhoz Kaposra.

Eodem die. Báthori János ur expediáltatik Erdélyben Urunkhoz, vivén budai Vezér ajándékát ő Nagyságának, egy pár csizmát és kapczát és levelet is.

Eodem die. Szaniszlai János ur érkezik haza Ibránybul és tokaji utját is continualván békével.

Die 7. Budai Vezér csauza érkezik ujabban, ki az itt benn commoraló másik csauznak pirongató szókkal bé izenvén (mivel maga bé sem jött) utját az Groffhoz continuálja, az itt benn lévő csauz is mindjárt kér szekereket és éjjel utána indul.

Die 9. Érkezik kállai Commendánt levele, melyben kíván 2 esküdt embert és pénzére 6 hordó bort.

Die 10. Érkezik ónadi vice kapitány Semsei András levele, melyben kíván két esküdt embert a Palatinus és Generalis autoritasukbul és parancsolatjokbul, hogy a méltóságoktul eleiben adatott velünk közlendő dolgokat meg jelentse és az hírek felől is bizonyost érthessen.

Die 11. Borbély András ur expediáltatik Kállóban Ladányi János urammal Commendánt kívánságára, vivén a Commendántnak egy átalag bort etc.

Die 12. Szappanos Kovács István és Varga György uraimék expediáltatnak Ónadbán a meg irt kívánság szerint.

Die 13. Balla János ur (ugyan személy szerént hivattatván az Pasátul) indul Váradra.

Die 15. Érkezik haza Balla János ur referálván, hogy mikor a Pasa Tihája be hivatta volna, az tolmácsoltatta, kérlette, ha a Portára el küldötte a Bíró? Kire midőn azt felelte volna, hogy még el nem indultak embereink, de elkészülve és induló félben vagynak, a Tihája mondotta: ha el nem indultak, a meghalt tolmács dolgáért ne küldjete, nem szükség, mert a ti szemeitek

meg fogja látni, hogy a gyilkos életének el kell fogyni. Ezen kívül a Tihája parancsolta azt is, hogy mihelyt haza érkezik Balla ur, az társzekereket 18-at másnap Bíró ur be küldje 45 zsák liszttel együtt. Ugyan Balla ur hozta Pasa levelét is, melyben parancsolja, hogy Bíró ur küldjön 60 kaszást és 15 fahordó szekereket etc.

Die 16. Érkeznek haza Borbély András uramék Kállóbul referálván, hogy a Commendant a vitt átalag bort köszönte, de tovább is csak kíván pénzre hogy bort és minden féle élést küldjünk, adott is kezekben regestrumot vásárlásrul, reá 3 német forintot, ha bort, élést nem küldünk, marhát hajtat etc.

Die eodem. Erdődi Pál és Pál Deák uramék expediáltatnak Károlyban szegény embereink elhajtott marhájoknak ki szerzésére és az arestumban lévő tolvajoknak exequaltatását hogy sollicitálják.

Die eodem. Szücs György ur expediáltatik Szolnokban az Vezér jövetelének tudakozására, hogy ha Szolnok felé jü-e s mikor?

Die 17. Tiszt. Komáromi István, Bartha Boldisár, Tóth István, Vég Mihály uramék és többek, kik azelőtt is ott benn voltak, expediáltatnak ujonnan Váradra a defunctus tolmács Magyar István relictáját is és leányát magokkal be vivén az Balla Jánosnak tött Tihája resolutioja szerint a gyilkos török megölettetésének látására.

Die eodem. Tóth István és Szencsér István uramék a megírt böcsülletes urainkkal együtt adjungáltatnak a 18 társzekerek mellé, hogy a Pasának praesentálják a szekereken lévő 40 zsák liszttel együtt.

Die eodem. Szappanos Kovács István és Varga György uraimék érkeznék haza Ónodbul békével, referálván ő kegyelmek, hogy mind Commendant, mind a kapitány nagy kedvességgel látták, vendéglettek és minthogy egyéb helybeli hirmondóknak hitelt nem adhatnak, tovább is kívánják, hogy az hirekrül tudósítsuk.

Die 19. Érkezik haza Szücs György uram Szolnokbul referálván, hogy a szolnoki Bék semmi bizonyost nem tudott mondani a Vezér indulása felől, ígerte magát, hogy akár erre felé, akár mely felé lészen indulása a Vezérnek, nékie hirivel esik s ide mindjárt meg izeni.

Die 20. Érkezik kállai Commendant (Lib. Baro de Asti) levele, melyben kíván ismét 2 esküdt embert és pénzére bort.

Die 22. Borbély András ur expediáltatik Kállóban a Commendant hivataljára, az előtt be küldött vásárlásnak nagy részét be vévén, ismét 20 cseber 4 kanta bort pénzre.

Die 23. Érkezik levele Borbély András uramnak, melyben írja, hogy a Commendant arestálta és valamig az jegyzés szerint mindeneket, azon kívül is mindenféle élelmet nem küldünk és vagy Bányai Péter uramat, vagy más deákul jól tudó embert nem expediálunk hozzája, el nem bocsátja, a neki küldött bornak csebriért küldött fl. 2 || 50, a kantának árát elvonta.

Die eodem. Megirt böcsületes atyánkfia dolga végett expediáltatik Kállóban egy posta levéllel, includalván a Generalis protectionalisát is.

Die 24. Érkeznek haza Komáromi István, Bartha Boldisár uramék Váradrul, referálván, hogy a gyilkos töröknek megölettetését sollicitálván serio, a Pasa Dévánt gyűjtetett, holott az gyilkos elő hozatván, minek utána sok zajgások és discursusok löttének volna, halálra íteltetett, kinek is executioja, jóllehet sokféle akadályok miatt sokára halasztatott, mindazáltal (a Pasa, a Tihája keményen fogván a dolgot, a Portára való készületünket is elméjekben tartván) végben vitetett, a gyilkos törököt a Pasa istállójában meg fojtatván, mely végben menvén, a Pasa ő kegyelmeket fel hivatta és meg mondotta, hogy már a gyilkos megholt, melyet ő kegyelmek értvén, kívánták, hogy hadd láthassák. A Pasa mindjárt csauzát küldötte, a ki megmutatta, mellyel ő kegyelmek Bonyhádi János, Sárándi Dániel és Vecsei Péter uramékat, városunk hites Deákit elküldötték az holt testnek megnézésére, kik is az Pasa istállójában az hidláson látták heverni az holt testét.

Die 27. Ormós Mihály ur expediáltatik Budára az Vezér indulásának és egyéb dolgoknak tudakozására.

Die 29. Debreczeni Benedek ur expediáltatik Kállóban a Commendanthoz arestumban lévő Borbély András ur ki szerzésére, vivén a Commendantnak kívánságára 19 cseber bort, 12 sing 8 polturás gyolcsot, két ökörbört pénzre és egyéb ajándékot, 25 sing vasat.

Die eodem. Tolvajok által megsaczczottatott embereink mellé adjungáltatnak 3 puskás szekerek Mező Petriben.

Die eodem. Báthori János ur érkezik haza Erdélyből, referálván, hogy Urunk ő Nagysága az tábori készület felől parancsolt, 25 Juli fog mustra lenni Szamos Ujvárnál; mindazáltal a Portán lévő követ még meg nem érkezett (Macskási Boldisár) onnan várnak, az pesti Mazurnak és budai Vezérnek szóló levelet hozott magával.

Die 30. Bartha Boldisár, Nagy Péter, Jóna István, Csatári Bálint és Bonyhádi János uramék expediáltatnak Váradra a Mutavelihez a végre, hogy véle és az szőlős urakkal, ha lehet, az szőlő dézmája felől végezzenek, és vegyék reá, hogy az urának

irjon mellettünk azon dologrul és az ő informatiojára, commendatiojára adjon egy állandó parancsolatot, minden esztendőnként mennyivel tartozzunk, hogy ne kellessék minden esztendőben ujonnan, annyi bajlakodással, várákozással, kárral alkudni. Vévén a Tiszt. N. Tanács alkalmatosságot ezen dologban való megindulásra, az elébbi expeditiokor Tiszt. Komáromi István uraméknak Haczi Memhet nevű török tanácsábul és ugyan általa nyújtott biztatásábul az Mutavelinek.

Die ult. Érkezik haza Borbély András ur Kállóbul de interim érette expediáltatott Debreczeni Benedek atyánkfia oda marad. A Commendant mind izenettel, mind írása által arra resolválta magát, hogy addig el nem bocsátja, míg más nem megyen helyébe, continuo ott fog egy esküdt embert tartani, ilyen okait adván, hogy az előtt is ususban volt hadi induláskor, Caprara Generalis olyan ordinantiát hagyott felőle, a mely még el nem bomlott, nem is Strasoldotul, hanem Caprarátul van neki dependentiája, tavalyi obsidiokor is emberünk volt Kálló várában. Az mely vásárlásokat nekie vittenek, az árát meg adta.

Die eodem. Káros embereink referálják, hogy 18 marhájokat a kállai vitézek elhajtván, midőn egyik keresésére ment és marháit meg találta, a Commendánt tömlőczre vettette, olyan praetextus alatt, hogy a végházat meg kémlelte. A marhákért kíván 96 forintot.

Julius.

Die 1. Borbély András ur holmi vásárlásokkal indul Kállóban az Commendanthoz, az káros emberek is véle.

Eodem die. Varga György ur expediáltatik Budára az Báthori János ur által Erdélybül hozott levelekkel.

Die 2. Érkezik haza Borbély András uram, referálván, hogy arestumban lévő böcsülletes atyánkfiát ki nem nyerhette, continuo akar mellette esküdt embert tartani az előbbi ratioira nézve. Az káros emberek is haza júnek 19 marhájokat fl. 106. ki váltván és haza hajtván.

Die 3. Érkeznek városunkban circiter 100 jancsár törökök, kik az Emégekkel voltak az beszerményi és hatházi földeknek látására, holott is találtak feles boglyákat, de az hírek elmenvén valami előttök szaladó katonák által, egy embernél többet nem kaphattak, az is a kapunál, hogy bejöttek, elszaladott.

Die 4. Elmennek városunkból a törökök, Várad felé adnak utat etc.

Die 3. Érkeznek haza Váradrul die 30 Junii expediáltatott atyánkfiái Mutavelitül hozván ily választ, hogy csakhamar

aratás után maga is le mégyen az urához, valamint jobban tud szolgálni mellettünk, mi nekünk is embereink véle lévén, tiszta szívvvel szolgál, egy jót csinál, hogy minden esztendőben ne kellessék a dézma felett veszekednünk.

Item. A pasának is a török öletésért fizettek fl. 900; Tihájának fl. 100.

Die 4. Kondorosi János ur adjungáltatik T. Bartha Boldisár ur mellé, ő kegyelme tolvajok által elhajtattott lovainak keresésére; lévén ő kegyelmeknek instructiojában az is, hogy a szathmári Commendantnak instaljanak Kállóban arestumban lévő b. atyánkfiának szabadétása felől.

Die 5. Érkezik Várad Pasa levele, melyben írja, hogy a budai Vezér parancsolatja az, hogy várad Szanczokságbul két száz szekereket kell adni tiz-tiz zsákokkal, abban Debreczenre esett harmincz szekér, parancsolja azért, hogy mindjárt be küldjük az 30 szekereket és tiz-tiz zsákokat és a szekerek mellé jó szavahihető embert rendeljünk, minden holnapra öt tallért fizetnek Császár részérül a szekereknek.

Die 6. Szathmári János, Balla János uraimék expediáltatnak Váradra a kivánt tábori szekerek számának kisebbitésére. Ő kegyelmekkel együtt bemégyen Csanálosi István uram is a kivánt mesterembereknek, szénahordó szekereknek és az heti szereseknek praesentálására.

Die 7. Érkezik haza Ormós Mihály ur Budáru referálván, hogy a Budai Vezér ki szállott.

Eodem die. Érkeznek haza Szathmári János uramék Váradru kedvetlen válaszsza referálván, hogy a kivánt 30 szekereknek defalcatiojában semmit nem obtineálhattanak, csak kívánják akár ökörrrel, akár lóval, mivel a budai Vezér parancsolatja, magoktul le nem engedhetnek benne; mindazáltal a kéncestartó levelet írt a Vezérnek felőlünk.

Die 8. Gönczi János ur expediáltatik Kállóban arestumban lévő Debreczeni uramnak kiszabadítására; ha azt nem obtineálhatja, maga helyette ott maradjon, vivén magával a Commendant számára való bizonyos vásárlást.

Die eodem. Boros István posta küldetik a Vezérnek szóló levéllel Budára.

Die 9. Érkezik Strasoldo Károly Generalis levele, Lőcsén költ, melyben parancsol, hogy Ónodban is mindenféle élést szállítsunk pénzre sub gravi poena, melyre levéllel válasz adatik.

Die eodem. Meg értvén a budai Vezérnek kiszállását, a Tiszt. n. Tanács tanácskozik az élben való menetelrül, választatnak is böcsülletes uraink.

Die eodem. Báthori Mihály ur expediáltatik Váradra a Vezérhez való szándéknak megjelentésére.

Die eodem. Érkezik haza Varga György uram Budáról, hozván Memhet Béktül Urunknak ő Nagyságának szóló levelet, melylyel be is kell Erdélyben ő kegyelmének mennie sine mora.

Die 11. Balla János ur expediáltatik Váradra a Pasátul kívánt dolgoknak jobban meg értésére és leszállítására, mivel a Pasa levelében parancsolta, hogy az társzekerekre mindenikre egy-egy új tengelt és kereket, a kocsisoknak 4 holnapig való élést, az szekerek és lovak között a melyek rosszak, azok helyett jobbakat küldjünk.

Die 12. Erdődi Pál és Varga György uramék expediáltatnak Erdélyben Urunkhoz budai Vezér táborán értett és látott dolgoknak referálására, ismét a mézszáros mesterek meg bántódásinak orvoslására, kiket a kolozsvári harminczados régi sz. királyoktól, fejedelmektől adatott, mostani kegyelmes Urunktól ő Nagyságától is confirmáltatott privilegiumok ellen az Erdélyből hajtott marháknak harminczadjára kényszerít.

Die 13. Érkezik haza Balla János ur Váradról, referálván, hogy az 30 kaszásokat és a két szekérnek egyikét a Tihája leengedte; de a többit, ugymint 31 szekeret, minden szekerre 10 zsákot, az elébbeni társzekerekre mindenikre egy-egy új tengelt és kereket késelem nélkül be kell szolgáltatni. Az elébbi társzekerek mellől 2 kocsis elszökött, harmadik is lovastul szekerestül nem tudják hová lött, azok helyében is mást kell küldeni.

Die eodem. Érkezik Szolnoktól az hid mellett lévő ácsaink között egyik a Bék levelével, melyben parancsolja, hogy egyik bíró mindjárt menjen egy nehányad magával, mivel az hatalmas budai Vezér embere ott van, az hidat akarja csináltatni, a hidhoz értő elégséges mestert és eszközöket kell vinni, az Vezér embe-reinek való élést és abrakot is; mivel, míg az hid elkészül, ott léssen, addig a város praebendáján léssen. Azon emberünk referálja, hogy a Tömösvári Pasát oda várják, az hidat el akarják bontani, hogy az ágyukat alatta Tokaj felé vihessék az hajókon.

Die 15. T. Bíró ur, Nagy Péter, Jóna István, Fényes István, Csatári Bálint, Ormós Mihály, Pataki Márton, Bernáth János, Bonyhádi János uramékkal indul a Budai Vezér köszöntésére, item ő kegyelmekkel együtt Szabó Máthé uram is 3 ácsmesterrel és 6 heti szeressel együtt a szolnoki hid csinálására.

Die 15. Estve későn érkeznek városunkban circiter 50 lovas törökök, kik az beszerményi és hatházi földnek oculálására voltak, hozván magokkal 2 vagy 3 rabokat, kik is böcsülletes urainkat fenyegetik, zaklatják, hogy debreczeni ember kaszál-

tatott a megírt földeken, ha elő nem adjuk, rajtunk veszik meg az árát.

Die 16. A bejött törökök indulnak ki városunkból, a rabokat ézczaka elszalasztották.

Die eodem. Ismét érkeznek városunk mellé circiter 100 lovas törökök, hajtván kívül a városon feles marhákat, melyeket mondottanak ibrányiaknak és vivén magokkal rabokat is, 3 asszonyt, egy leányt, férfiakat is, városunk határárul is a juhok mellől egy gyermeket.

Die eodem. Szabó Imreh ur expediáltatik Kállóban arestum-ban lévő Gönczi János urnak kiszerezésére, ha lehet, ha nem lehet, magán kiváltására, vivén magával két-két cseber bort és egyéb vásárlásokat.

Die eodem. Szepsi sokadalomrul haza érkezett embereink referálják, hogy mihelyen a Szepsi kapun kijöttek, mindjárt a tolvajok reájok rohantanak, a makranczi völgyig vesztegettek, ott erőt vévén rajtok, fegyvereiket, pénzeket, lovokat és valamieket szerették, elpraedáltak, magokat verték, kénzötták. A tolvajok nevek: Tajnai, Sadánban lakó most házasodott, Horváth Istók, az is Sadánban lakik, Kecskeméti, annak is Sadánban felesége, Szabó Gyurka, Emódi N. N. ismét Szepsiben lakó Jacsnadiné veje N. N., Gyenge Jankó, senior Verő János fia Szepsiben, Ország Miska, Csajko György, Rác Bódi és többek, mind Petneházi Dávid katonái, kuruczok, mint arrul colligált fassiokbul kitanultuk.

Die 17. Érkezik haza Ladányi János ur Váradrul, hozván levelet a kincstartótul, melyben írja, hogy az H. Császár parancsolatjából kell szállétani sok salétromot, az hova parancsolni fogják, abban mi reánk a Pasa és az urak semmit nem vettenek, hanem az váradi sanczogságra esett öt ezer oka, azt szerezzük meg, vigyük be, az árát meg adják, avagy fel számlálván, az ára hány tallért teszen, az Sz. Demeter napi adót annyi héjjával adjuk be, acceptálni fogják.

Die eodem. Érkezik haza Gönczi János ur a kállai arestum-bul, ott maradván helyében Szabó Imreh uram, referálja ő kegyelme hogy már az kállaiak fel készültének volt marháink elhajtására; ha a török hír le nem ültette volna, azomban ő kegyelme is Szabó Imreh uram is a borral érkezvén, ugy tötték le szándékokat, ő kegyelme után érkezvén oda az posta is, mely az Bíró uram elmenetelit tötte hirrre, a Commendant és Apagyi György kapitány magával Szabó Imreh urammal iratta le, mikor érkezett a Vezér parancsolatja a Bíró ur elmenetele felől és mikor ment el Bíró ur, melyet sokan coramizálván, levelekben includáltak és mindjárt postán fel küldötték Strasoldo Generálhoz. Meg parancsolták,

hogy mihelyen meg érkezik Bíró ur, mindjárt nem posta, hanem magához közel lévő hites embere által megízenje, ott mit láttak, hallottak; úgy vette ott létében eszében, minden mesterségekkel, tehetségekkel veszedelmünkre igyekeznek.

Die eodem. Bartha Boldisár és Kondorosi János uramék érkeznek haza igen kevés haszonnal, az elvont lovakban egynél többet haza nem hozván, a szathmári Commendánttal nem is beszélhettek, mivel beteg volt. A kállai arestumrul adtak ő kegyelmek supplicatiot, de semmi válaszok nem jött reá.

Die 18. Szathmári János és Balla János uramék expediáltatnak Váradra az kívánt 5000 oka salétrom dolga végett, hogy meg szerezzük lehetetlen, mivel azt a német császár földén készítik, erős tilalom alatt van hordozása; ha valamely privatus ember fejét halálra vetvén hozhat valami keveset, az ő szerencséje, de a város olyan tilalmas dologba magát nem avathatja.

Die eodem. Mészáros Dániel posta küldetik Budára Bíró ur után az fel vert szekerek, salétrom és kállai dolog felől etc.

Die 19. Érkezik haza T. Bíró uramtul Szolnokbul küldött szolgálta Csordás György referálván, hogy az Tiszán hozott ágyukat és lövő szerszámokat a szárazra kiszállították. T. Bíró uram véle levőkkel pénteken ugy mint 17 praesentis dél után két óra kor indultak Buda felé. Isten ő kegyelmeket tovább is boldogítsa.

Die 20. Szilágj János és Csapó István uramék indulnak Szolnok felé az 30 táborigi szekerekkel, vivén minden szekeren a parancsolat szerint tiz-tiz zsákokat.

Die eodem. Szathmári János és Balla János uramék érkeznek haza Váradrul referálván, hogy a kincstartó csak ugyan kívánja az urakkal együtt az 5000 oka salétromnak administratioját, jóllehet ő kegyelmek sokat instáltak, abbul következhető nehézségeket elő forgattak; de csakugyan nem hagyott le róla, adván okul azt is, hogy debreczeni emberek most is vittek Váradra 5000 oka salétromot etc.

Die 21. Balla János és Király Mihály uramék expediáltatnak Váradra, hogy az 5000 oka salétromrul való kívánságot minden uton-módon leszegjék, mivel veszedelmünkben járván praestálása, lehetetlen, committaltatott ő kegyelmeknek, hogy valami jó akaratot is a kincstartónak ígérjenek, csak hagyjon le a kívánságról; ha az is nem használ, meg mondják, hogy a város csak resolválta magát, ha fogságban kell is embereinek lenni, de nem teljesítheti, a fényes Portára is leküld felőle etc.

Die eodem. Érkezik városunkban Groff Thökölyi Imreh ur ő Nagysága Kormos István nevű fő ember szolgálja késértetvén feles gyalogokkal, kinek levelével Osgyáni István ur expe-

diáltatik Váradra a Pasához. Groff ur parancsolatját és kívánóságát proponálja, hogy feles társzekereket készítsünk ő Nagysága számára.

Die eodem. Érkezik Kormos István urammal a mi kegyelmes Urunk ő Nagysága Tarnóczai Imreh nevű szolgája is, a ki onnan felyül a Császártul és Palatinustul jüvén, minek utána Terebeshez, Groff Tökölyi urhoz ment volna, őt késérő katonákat adván ő Nagysága mellé, utjában Vásárhelynél a tolvajok reá támadtak és mindenébül kifosztották, nála lévő leveleket is elvették, ki is sietvén Urunkhoz, kívánja, hogy jó securitással mindjárt el vitessük Somlyóig.

Die 22. Pál Deák ur expediáltatik postán Váradra Balla János uramék után, a kívánt társzekerek felől instáljanak, irjon a Pasa Groff urnak és oltalmazzon bennünket a társzekereknek adása felől.

Die eodem. Borbély András uram expediáltatik és adjungáltatik Urunk ő Nagysága szolgája mellé 2 szekér puskással.

Die 23. Gönczi István ur expediáltatik Kállóban (magával vivén a Commendant számára bizonyos vásárlást), ha lehet azon legyen, hogy mind ott lévő böcsülletes atyánkfiát, mind magát kiszabadétsa igérettel is.

Die eodem. Érkeznek haza Balla János és Király Mihály uramék Váradrul referálván, hogy a kívánt 5000 oka salétromrul való kívánságrul le hagytanak.

Die eodem. Érkezik haza Osgyáni István uram is referálván, hogy Groff ur ő Nagysága emberinek, Kormos Istvánnak, levelére, (melyben ő Nagysága parancsolatjából a Pasátul kívánta, hogy ne ellenezze 100 társzekérnek adását Bihar vármegyébül) egyéb választ nem adtak, hanem szóval izente a Pasa, hogy Bihar vármegyébül egy néhány száz társzekereket adtak, a szpaiák is magok számára vettek, azon kívül is a Groff hadnagyi és vitézi a falukon, városokon eleget vontanak társzekereket, azért többet nem adnak, mig békével van, viseljen gondot magára.

Die eodem. Érkezik haza Pál Deák uram is Váradrul, referálván, hogy a Pasa olyan választ adott az 30 társzekerek felől. A Groff ha ti rajtatok akart volna szekeret kérni, nekem meg írta volna azt is, mint a Bihar vármegyébül valót; de nem írta meg, az az ember, a ki kéri tőletek, csak huzni akar rajtatok, semmit se adjatok, ha ugyan el nem áll rólatok, küldjete be hozzám, gondot viselek én.

Die eodem. Érkezik városunkba Urunk ő Nagysága Bécsből jött embere B. J.

Die 24. Érkezik haza Szabó Imreh ur kállai arestumbul, ott hagyván maga helyett Gönczi István uramat.

Die eodem. Érkezik haza Borbély András ur, az Urunk ő Nagysága emberit Margitán szekérre ültetvén és békével elébb bocsátván.

Die eodem. Báthori Mihály ur expediáltatik Erdély felé Somlyóig Urunk ő Nagysága Bécsbül ujonnan jött emberét B. J. két szekér puskással késérvén.

Die eodem. Érkezik haza Varga György ur Erdélybül referálván, Urunk ő Nagysága és Teleki ur szájából hallotta, hogy ad diem 31 praesentis Urunk ő Nagysága az egész táborral Somlyóra érkezik.

Die 25. Érkezik városunkba egy legény, ki magát nevezte Tállyai Sigmondnak, referálja, hogy Groff Thökölly ur ő Nagysága kedden, ugymint die 28 praesentis szállott Kassa alá, az akasztófa környül lévő hegyekre. Szeredára virradólag az táborbul 2000 gyalog és 1000 lovas ki menvén, minden két tized egyegy latjorját csináltatott, melyeket magok vállain az citadella alá vivén és az árokbéli térdig érő víznek neki ugrálván, a kerítésre támogatták és fel menvén az benn lévő németeknek nagyobb részét levágták, az fejeit és fejér cselédet meg hagyván, ekképen a citadellát meg vették. Szeredán estve a táborrul, szekerek mellől paraszt embereket a citadellába hajtottanak, kik ott hálván, reggel vélek az álgyukat Kassára fogattatták s a nagy templomot kétszer fendeden meg lötték (több lövések között), a kassai Bíró üzent, hogy ne lőjjék a templomot, de Nagyságos(?) Mátyás nevü gyalog tót hadnagy, ki fő volt köztök, az izente vissza: ha meg nem adják, tőből is ki lüveti. Az exponens csötörtökön jött ki a Citadellából, azt mondja. An vera sint, quae retulit, nescitur, tempus docebit.

Die 25. Kilencz óra tájban mintegy 50 avagy 60 lovas törökök péterfiai kapunkon be jöven, mennek által városunkon és az boldogfalvai kapun kívül meg szállván, kivánnak széna, abrak és ételbeli gazdálkodást; mely kivánságokat hamarjában, az mint lehetett, praestáljuk is. Az mint embereink láthatták, voltak náluk öt rabok; kik magokat és lovokat egy óra alatt legfeljebb reficiálván, elmennek Várad felé. Mindazonáltal ez egyet el nem hallgathatjuk, hogy itt mulatásokban az boldogfalvai csapszéknek az ablakát némelyek közzülök az borért bé rontották és bé vagdalták; midőn előljárójoknak ezen patratum felől panaszkodtak vólna, csak ilyen választ tött, mutassátok, ki cselekedte?

Eodem die. Szathmári Commendant secretariususa levele érkezik, ki ura nevével (betegségét praetendálván urának) kéren 50 czitromokat és 25 pomagranátokat, melyeknek effectualásában meg is indulnak azután, de sok fáradságok után is többet ötnél

nem kaphatván (azok is igen uri és szépek) azon levélhozó diószegi ember által expediáltatnak.

Die 26. Szoboszló felől 9 órakor tájban vasárnapi praedicatio után (az T. Tanács fenn lévén) érkeznek 4 szekereken mintegy 15 gyalog jancsárok, az Tarkáta házához hozván őket, ugyanott megtelepítettnek; kérdeztetvén, honnan jöttek, magukat mondták érsekujváriaknak lenni.

Die eodem. Érkezik haza Kis Péter posta Lőcsérül, melyet Kállóban arestumban lévő atyánkfia szabadulásában levélben küldöttünk volt Strasoldo Generálhoz. Referálja, hogy menő útjában is katonákra akadván, nála lévő levelet fel szaggatták, mindazáltal nékie vissza adták, melylyel sok bajlakodással Lőcsére fel mehetett ugyan, de a Generált nem találta, a képebeli Fridericus Comes a Scheffemberg levelünkre választ adott, hogy kívánságunkat a Generálnak meg írja és ha mi válasza leszen, értésünkre adja. Vissza indulván azon levéllel, útjában Göncz táján Groff Thökölly ur ő Nagysága katonái reá akadtanak és sokat zaklatván, a levelet tőle elvették és Groff ur Kassa alatt lévő táborába vitték, holott is az ő Nagysága ministeri (nevezet szerint Géczi István nevü udvari fő ember szolga) meg írt postánkat levetkeztették, zaklatták, arestalták, szidalmazták, égetéssel fenyegették, azzal meg nem elégedvén, Bíránkat és egész városunkat mocskolták, szidalmaztak, maga is Groff ur ő Nagysága minemü kemény fenyegetődző levelet irt reánk, lásd igaz párját ide alább ezen holnapnak a végén. Ezen postánk erősséti az kassai citadella megvétele felől való hirnek igazságát; de nem olyan formalitással, mint az elébbi hirmondó, tudniillik az citadellában lévő 20 vagy 30 németek conspiralván, egyet közzülök ki szöktettek Groff uramhoz Szalánczhoz, hogy ő Nagysága küldjön gyalogokat és a mely részén a citadellának a conspirált németek vártálnak, lajtorjákon szabadon fel bocsátatnak, melyet meg értvén Groff ur, mindjárt 2000 gyalogot 1000 lovast el küld, kik a végezés szerint lajtorjákon fel mentenek és a citadellát meg vették, a benne lévő németeket le vagdalták (a conspiratorokon kívül), maga is táborostul alá menvén, az citadellából és más helyről Kassa városát erősen vitatja.

Die 27. Bíró ur véle valókkal együtt Isten kegyelmébül békével haza érkezik budai Vezér táboráru.

Die eodem. Ormós Mihály uram expediáltatik Kállóban Bíró ur haza jöveteli hirinek meg vitelére.

Die eodem. Balla János, Bonyhádi János uramék expediáltatnak Váradra azon dolog végett.

Die eodem. Néki István, Bernáth János uramék expediáltatnak Urunkhoz ő Nagyságához azon végre, és hogy Groff ur

ő Nagysága 30 társzekerekrül, emberünknek continuo táborán tartásáról való kivánságát és postánkon s a mellett rajtunk esett dolgokat referálják, el vivén magokkal in specie az ő Nagysága levelét is.

Die 28. Ormós Mihály ur érkezik haza Kállóbul.

Die eodem. Az benn lévő jancsárok mennek el 4 szekerünkön.

Die 29. Balla János, Bonyhádi János uramék érkeznek haza Váradrul.

Die 30. A kállaiak a Commendant parancsolatjából kijüvén circiter 45 lóval, Csapó utczai ökör csordát, circiter 500 marhát, el hajtának, melynek embereink 8 szekérrel utánok mennek, de nem érvén, Kállóban be mentenek, a Commendant meg mon-dotta, ő hajtatta, ha 6 mázsa ónat és egyebet nem küldünk, töb-bet is hajat.

Eodem die. Csenálosi István ur expediáltatik Kállóban Gönczi István ur helyében.

Die 31. Falu János ur expediáltatik Váradra az elhajtott marhának híret vinni, vévén magával Thökölly Groff levelét, Váradi Pasának szólót.

Die eodem. Gyárfás István, Szaniszlai János, Király Mihály, Ladányi János uramék expediáltatnak Kállóban az elhajtott marháknak kiserzésére, vévén magokkal az Commendánt számára száz vég veres abát, húsz cseber bort és egyéb vásárlásokat, el vivén az ő Felsőge és Caprára Generál protectionalis levelét is.

Die eodem. Erdődi Ferencz ur expediáltatik Urunkhoz ő Nagyságához az elhajtott marhák és egyéb rajtunk eshető nyava-lyáink felől.

Közli: DR. CSÜRÖS FERENCZ.

SZÉKELY OKLEVELEK A XVI. SZÁZADBÓL.

— MÁSODIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

19.

Báthori Kristóf szentpáli Kornis Mihályt és általa öccsét Farkast Filetelkén, Egrestőn, Kiszöllősön, Vámosudvarhelyen (Küküllő sz.) Hidvégen, Arapatakán és Erősdön (Fejér m.) levő részjóságaiiban ; melyek Alárd Ferencznek és Andrássy Péternek a Békes-féle felkelésben való részvételök miatt szállottak a kincstárra, honnan kétezer magyar arany forinttal megvásárolta : ujólag meg-erősíti. Gyulafejevárvár 1579. május 14.

Nos Christophorus Bathori de Somlio vajvoda Transsylvaniae et Siculorum comes etc. memorie commendamus tenore praesen-

tium significantes quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnullorum dominorum consiliariorum nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitatibus et fidelibus servitiis egregii Michaelis *Kornys* de Zenthpal, quae ipse in primis serenissimis principibus quondam domino Joanni secundo electo regi Hungariae etc. pia memoriae et domino Stephano dei gratia regi Poloniae etc. antea vajvodae Transsilvaniae, domino fratri nostro observandissimo ac nobis quoque et huic regno pro locorum et temporum varietate summa semper fide, labore atque industria exhibuit et impendit ac in futurum que (*sic!*) eadem omnino ratione exhibiturus et impensurus est. Totales et integras portiones ipsius possessionarias in possessionibus *Filetelke*, *Egrestő*, *Kis Zölös* et *Vamosudvarhely* in de Kiköllő item *Hidvegh*, *Arapataka* et *Erősd* in Albensi Transsilvaniae comitatibus existentibus habitas, — quas scilicet portiones possessionarias in dictis possessionibus *Kis Zölös*, *Vamosudvarhel* et *Filetelke* a dicto serenissimo rege Poloniae per notam infidelitatis Francisci *Alárd*, qui superioribus annis factioni Bekesianae adherens arma contra ipsum dominum regem sumpserat: proptereaque in generalibus regni comitiis anno domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto ad festum beati Jacobi apostoli Colosvarii celebratis publico regnicolarum decreti perduellionis reus condemnatus fuerat; portiones vero in dicta *Filetelke*, *Egrestő*, *Hidvegh*, *Arapataka* et *Erősd* ob notam similiter Petri *Andrasi* eodem crimine convicti et publico regno edicto eodem tempore proscripti; praefatus Michael Kornis propter eximia sua in civili et intestino illo bello merita in et pro summa duorum millium florenorum hungaricalium auri puri veri et justis ponderis sibi inscriptas hactenus quiete et pacifice; legitime et juste possedisset et nunc etiam eodem modo possiderat, verum literis superinde necessariis et sufficientibus destitutus esse diceretur. Simul cum omni ac toto jure regio in eisdem qualitercunque habito aut nostram ex quibuscumque causis, viis, modis, et rationibus concernente collationem ac pariter cum cunctis earundem utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, aquarumque decursibus, molen- dinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis de jure et ab antiquo ad easdem portiones possessionarias dictumque jus regium in eisdem qualitercunque habitum spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus praemissisque sicut praefertur stantibus

et se habentibus memorato Michaeli Kornis et per eum egregio agili *Volphango* similiter Kornis de dicta Zenthpal fratri ipsius carnali, ipsorumque haeredibus et posteritatibus novae nostrae donationis titulo dedimus, donavimus et contulimus, imo damus donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, possidendas pariter et habendas, salvo jure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas nos in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in Albae Juliae decimo quarto die mensis Maii, anno domini millesimo, quingentesimo, septuagesimo nono.

Chrystophorus Bathory
de Somlyo propria

Volfgangus Kowachoczy
cancellarius

(Eredetije papiron a Nemz. Múzeumban, a gróf Rhédey cs. levéltárában.)

20.

Szentpáli Kornis Farkas, kányádi Petky Bálint, derzsi Petky Mihály, szenterzsébeti Eössy András és szentdemeteri Nyujtódi György előtt Balássy Ferencz és Petky István, továbbá a véczkei lófejek a köztök fenforgó ellentéteket kiegyenlítik. Véczke 1580 január 11.

En Kornis Farkas Zenthpáli, Petkj Bálint Kanyadi, Petkj Mihály Derzsi, Eössj András Zenterzsebeti, Nywthodj György Zent Demeteri aggyuk emlékezetre ez mi levelünket, hogy mi az minémű igényetlenségek Blassi (így!) Ferencznek az veckhei 1) lófejekkel, darabanttal egyetemben Petkj Istvánnal voltak, közikben állván — úgy mint fogott közbirák — kétszáz forint kötél alatt, kin mindenik fél kezeket nekünk beadván, hogy valamit köztök jó igyenességből és végezésből és ugyan törvény szerént is köztük elvégezőnk és igazítunk, ezen felül megirt kötél alatt mindenik mind Blassj Ferencz, mind az ott való lófejek: Péter Lőrincz, Sepsj György és Sepsj István árvái, Barsy János árvái, az darabant is Senje Birtalan megtartozzanak állani, ha pedig valamelyik fél meg nem állaná, csak valami részében is, hát ezek az másfél ellen ezen kötélén, tudniillik az kétszáz forinton maraggyon, melyet ezen levél erejével az meg nem álló félen az más fél megvehessen minden per-patvar nélkül és se tilalommal, se semminémű törvény szerént való megtartással ellene ne állhasson, se hatalommal, semmivel, sőt csak egyik biró is közüllünk ott lévén is, egymáson az kötelet megvehessék, tudniillik az kétszáz forintot.

Mi azért az dolgokat rendszerént köztök megértvén, az mellyek végett igényetlenség és per volt köztök, hogy mikor Petkj István Vechkében az fejedelem neki dotálta részjóságot átatta

volna, ugyanakkor Blassj Ferencznek is ottan azon vechkebeli részörökségit, jobbágyit, mezőn való rész örökségit is magának áttatta (*így!*) volt, azonképpen ott való lófejek örökségit is, darabantét is, melyeknek nekik is közönséggel contradicálniok kellett volt. Annak utánna jámborok intéséből, egymás akarattya-ból kötötték és hatták mi törekedésünkre és végezésünkre, mégis ezen fellyül megint kötél alatt végeztünk azért így köztök, hogy az mely jobbágyit Blassj Ferencznek és örökségit vétkes Petkj István magának iktattatott volt, azok tellyességgel Blassj Ferencznek marattanak, mivel hogy egyikhez Petkj Istvánnak igasságát nem ismertük azokhoz.

Azonképpen az megnevezett lófejek és darabant örökségit is Petkj István megereszté; itélők, hogy azokhoz is semmi igassága nem lévén Petkj Istvánnak ezen telekben is, se másajokban (*így!*) őket ne háborgassa.

Azonképpen az mely szántóföldeket és egyéb örökségeket az Petkj István ideszállásának előtte magának Pénzivel Blassj Ferencz vagy egyéb móddal magának szerzett volt, azokkal Petkj István is békességet hagyjon Blassj Ferencznek, hanem az melyeket alkalomból Blassj Ferencz Petkj Istvánnak engedede; tudniillik *Papcseréje* végében, mely *Péter* Balás földének neveztetik, *Bab* völgyében is, az melyeket pinzen szerzett volt, azt is megereszté. *Hidekkút* vápájában *Lőrincz* Mihályné földét is; *Brustjános* völgy fejen való szántóföldét is, mely *Marton* Bálinté volt, *Lőrincz* Mihálynénak már földét is. *Farkasvölgyében* az szőlőt is, az mely pénzében állott, az másikat pedig cserében engedé oda két hold földért, mely föld vagyon *Zölös* völgyben az *Barssi* János szántófölde mellett.

Az *Babvölgyebeli* örökségéért ada Petkj István *Brustjános* völgyi erdeje alatt két hold földet: *Isa* Györgyét egyiket, másikat *Isa* Istvánét, azaz jobbágyáét.

Ismét más földet az malom előtt az *Ittor* földet azon *Babvölgybeli* örökségért.

Ismét Blassj Ferencznek adá Petkj István *Buzásvölgyben* az árok mellett az *Isa* György egy hold földét szénafüestől az *Leorokon* (*így!*) való örök kis darab nyilföldért, mely *Marton* Tamás nyilfölde mellett vagyon.

Azonképen Petkj István is tartozik azalatt megírt földeket Blassj Ferencznek adni: *Komlos Eth lakán* az szénafü.

Herésben az két csereköz eleinél egy szénafü, az más herésben egy szántóföld.

Herésben az *Lapochon* három hold föld.

¹⁾ Vécke, udvarhelymegyei falu.

Háljogos völgyben négy hold föld.

Herésben *Benedek keresztjében* két hold föld.

Kombándban két hold föld, melyek *Marton* Tamásé voltak.

Ismét *Komlós Eth* lakán az szénafű.

Mégis herésben más szénafű.

Az más herésben is szénafű, melyek *Nagy Györgyé* voltak.

Az malom felől is, melyet Petki István csináltatott, mely malom hogy Blassj Ferencznek nagy kárára építettett volt, kívánja vala Blassj Ferencz, hogy Petki István az ő kárára azt ott ne tartaná, hanem onnét más helyre építené, hordatná, hol neki kárára nem lenne; de hogy az is helyén maradhasson és Blassj Ferencz is kárát inkább csendesben szenvedhesse az fellyül megirt földek felől az tekintetében igyenesítők és alkotók úgy meg őket.

Az irtások felől igy végeztünk: hogy az mit az közföldből irtattak, az ki mit irtott vagy irtatott, kinek-kinek irtása megmaraggyon, az lófejek is ha mit irtottak, nálok maraggyon, darabantnál is azonképpen.

Az mi felosztatlan közföldek vadnak, kinek az ő része szerént igazán felosztassék, mind lófejekkel, darabanttal egyetemben, kinek intézésére és felosztására mind két felül fogák *Benedekfi* Istvánt, nagyobbik hejos (?) *Patarj* Pált és ha melyik ezeknek nem jöhetne, az helyében *Jankó* Balázst ez jövendő husvét másodnapjára, kik mellé tecczjen, hogy mindenik fél véczkei két-két embert, jámbort válasszanak és azokkal osszák, rendeljék mind.

Az erdők hasznát pedig *Vécke* határán valóknak mindenütt végeztük: harmadára Blassj Ferencz birhassa minden hasznával egyetemben, mindenkor, mind ő maga s mind maradéki; az lófejek is az ő részek szerént birhassanak az erdőben darabant is azonképpen.

Az lóköető helyek felől tettünk ilyen rendelést, hogy az felső határban az malom körül széllyel mind Petki Istvánnak maraggyon. Az helyén ismét a *Ferencz berkinél* való lóköető hely Blassj Ferencznek maraggyon az lófejekkel egyetemben.

Alsó északi bükk előtt az kúttól fogva ide alá *Glát közéig* az herés kapuja eleitül mind az más határig az gödrön alá ez is mind Blassj Ferencznek maraggyon az lófejekkel egyetemben.

Az alsó északi bükk alatt való kúton fellyül az herés gödrén fel és Herésben, az melyet Petki István nyomásában bekeréttett volt, ez ismét mind Petki Istvánnak maraggyon.

Az alsó határban való lóköető helyek felől, herés kapuján belől, mind az Blassj Ferencz alakor (?) földéig és azon belől Herésben az *Pipe hágója révi* előtt való lóköető hely, azon felül azon

herésben az *Nagy Péterné* földé mellett való lóköető hely az földnek alsó végeig Petki Istvánnak maraggyon.

Nyomásnak idején penig az Pipe hágója révi előtt való lóköető helyet szabadon keréthesse be mindenkor Blassj Ferencz.

Viszontag azon alsó határban az helyen mindenütt való lóköető helyek Blassj Ferencznek maradnak, a lófejekkel ez is.

Az *szentegyház földei* felől így végeztünk : hogy először egyháziak választassanak, egyik lófő legyen, az kettei paraszt ember, kiknek egyike Petkj István, másik Blassj Ferencz; jobbágya legyen, azokat eskessék meg, hogy hitek szerént igazán viselnek gondot az egyház építésére és ahhoz való földeknek elosztására melynek igaz tizedét igazán bevegyék, tarcsák és kölcsék az egyház szükségére. Az kiknél pedig egyház földé volna, ezen kötélt alatt tartozzék kiereszteni mingyárost kezéből, vetését belőle ki vevén akárki legyen.

(A lap legalsó sora teljesen olvashatatlan, annyira el van kopva.)

Továbbá az Petki István molán túl és azon fel az árákokat, sárokot, tartozzék mindenkor hidakkal és egyéb töltésekkel jó módon megcsináltatni.

Az *Sepsi* Ambrusné ház helye helyében, melyre Petkj István istállóját csináltatta volt, ada más földet Sepsi Ambrusnénak, mely föld vagyon *Brustjános* völgy alatt, az *Ittok (így !)* darab széna fűvet.

Vadnak zálogos földek ezen véczkei határban *ságodi* ¹⁾ embe- reknél, melyek felől ilyen végezést töttünk, hogy ha melyik vér szerént Blassj Ferencznek jobbágyát illetné, válthassa ő azt meg ; azonképpen ha Petki István jobbágyát illetné, válthassa Petkj István meg azt, mint az igazság is azt mutattya.

Az mely két földet Blassj Ferencz *Bálint Gyéresének* nevez vala, végeztük azt így köztök, hogy egyiket Petkj István meg- ernessze Blassj Ferencznek, tudni illik, mely vagyon *Cseres vápa* előtt, az másik föld Petki Istvánnak maraggyon.

Az csorda pásztor házának kit neveznek, az Petki Istvánnak marad, az Lőrincz Mihályné háza helyét is Blassj Ferencz meg- erezsté Petki Istvánnak.

Annakutánna az Nagy Péterné kapuja előtt való kis házat így hattuk, hogy az köz legyen falvul, csorda pásztor tarcsanak benne, különben egyik is jobbágyát benne ne tarcsa, hogy magá- nak szolgáltassa.

Ha pedig valamelyik valakit bele szállítna, az másik mingyá- rást kihányhassa.

¹⁾ Magyarzsákok, Udvarhely megyében, Véczke mellett.

Ezekből pedig mi sok törekedéssel és jó lelkiismerettel, úgy mint igasság szerető közatyafiai és ez dolgokban fogott arbiterek köztök így végeztünk. Ő magok is mi előttünk ezekből így egyenesedének meg, mely dolognak biztonságára és erősségére, kiváltképpen mindenik félnek jövőben való igasságoknak megoltalmazására attuk ez mi pecsétetes levelünket, mely levél költ és iratott ugyan ezen megnevezett Vécén, Udvarhelyszékben. 1580. Vizkereszt után való hétfőn.

Későbbi írással: Balassi Ferencz veszekedése udvarhelyszéki lófejekkel, melyben megegyezettő vol Kornis Farkas.

(Másolat igen elhalványodott írással u. o.)

21.

Kornis Mihály folyamodása Báthory István lengyel királyhoz. Gyulafejevárvár 1581. július 13.¹⁾

Felséges kegyelmes urunk és természet szerint való kegyelmes fejedelmünk. Örökké való hívséges szolgálatomat ajánlom fgednek és az hatalmas mindenható felséges úristentől kívánom fgednek hosszú ideig való életet adatni egész keresztyénségnek és azok között az mi szegény nyomorú hazánknak, fged országának oltalmára, minden ellenségin való győzedelmét hogy engedje fgednek, kiért könyörgettem, ezután is könyörgek az mi kegyelmes Istenünknek.

Kegyelmes uram könyörgek felségednek, mint kegyelmes uramnak fejedelmemnek, hogy nekem fged megbocsásson, miért fgedet sok gondjában kell ennyi írásommal megbántanom, mert tudhatja kges uram felséged, hogy én mind ennyi ideig sem bántottam fgedet semmi írásommal, könyörgek fgednek, mint kges uramnak, hogy fged méltóztassék kegyelmesen szemei elejében venni az én könyörgéssel való írásaimat és megolvasni. Emlékezzék meg kegyelmes uram fged kegyelmesen, mikor az Uristen ő szent fge az megholt kegyelmes fejedelmünket, János királ fiát elvevé elöllünk, nyomorú országunknak állapotja miben maratt

¹⁾ Kornis Mihály ezen rendkívül) érdekes folyamodása, mely a fürdőjéről annyira híressé vált Szováta község keletkezését mondja el, már nagyon régen ismeretes a kutatók előtt. Még az 1868-iki kolozsvári kirándulásán a Történelmi Társulatnak került elő, s gróf Lázár Miklós lemásolva felküldötte a Tört. Társulatnak. E másolatot használta Orbán Balázs is »Székelyföld leírása« IV. k. 15. lapján. Hogy a Tört. Társulatnál mi lett a Lázár Miklós másolatának sorsa, nem tudom, de tudomásom szerint még sehol sem jelent meg. Az irat eredetije az Erdélyi Múzeum levéltárában van és nem a Rhédey családnak a Nemzeti Múzeumban levő levéltárában, a mint az Udvarhely megye története 273. lapján 2. jegyzetben olvasható.

vala, úgyannyira félénk vala, hogy az veszedelembé elszorulunk, de az Urísten országunkbeli sok jámboroknak szíveket felindítván fged fejedelemsége kívánására (.....) ¹⁾ jámbor atyámfiaival egyértelemben (.....) kívántuk és mindenekben az fged akaratjához tartottuk magunkat és mindenekben igyekeztünk nagy szeretettel szolgálni fgednek és az fged szerelmes atyafiának az mi meghalt kges urunknak.

Az Urísten ő szent fge, mikor az fged dolgát az mi kívánságunk szerint elővitte volna és fgedet fejedelmül élénkbe mutatta, mind fgedhez, mind pedig az szegény meghalt urunkhoz azon elkezdett szeretettel való hívségben viseltem és tartottam magam mind jámbor atyánkfiaival, igyekeztünk is szolgálni és szolgáltunk is az szükségnek idején, minthogy kivel tartoztunk. Erről is kegyelmesen emlékezhetik fged, hogy akkor sem kívántam köztünk való állapotban oly fő nagy tisztet, hanem fged kegyelmességéből rendelte és adta vala tisztül nekem az köztünk való só kamarát, kiből én úgy tudom, hogy jámborul és igazán szolgáltam fgedet. Azonképpen fgednek közülünk kimenése után is, az mi megholt kges urunknak mindaddig, mig én birtam. A mikor ő ngának az lón kegyelmes akaratja, hogy Udvarheli *Báthori* István uram kezében adja az sóaknát is, én kezemből elvévén rendelte és adatta vala István uram ő nga kezében.

Mikor ismét az lón az mi kges urunknak akaratja, hogy az ősz jószágot bocsátaná István uram ő nga kezéhez és közüllünk kivivé; az *Váradí Kis* Pál deák kezében adta vala szegény kges urunk, mely Pál deáknak fged után én jól tött embere voltam, de fgedet megkövetem, hallottam, hogy jótételért nem kell jót várni. Kges uram miért nekem mind lakóhelyem, mind jószágocskám közel volt (.....) igen nagy sok bosszukat szenvedtem miatta és utánna való dolgossi miatt, kiváltképpen egy *Madaras* János nevű ember miatt, ki lófű renden való ember. Az több bosszútételi között kges uram, vagyon az sóhoz tartozó havas alatt egy nagy kaszáló mező, holott az havas alatt lakozó falúk, mind fejedelemséghez való falúk, mind lófejek és drabantok, az én jószágombeli szegény jobbágyim is onnat éltenek mindenféle műben való fákkal, hordó falnak való fával, kitől mind adójokat keresték és barmokot is ott tarthatták, mind ősszel, tavasszal és nyaratszaka (.....) olyan szűk földön laknak, mely mezőnek *Zowatha mezeje* neve, kin soha falú sem volt, melyet ezelőtt való tiszttartóknak idejében soha meg nem gondol-

¹⁾ A zárjelbe tett és kipontozott helyek az eredetiből olvashatatlanul kiszakadtak.

tunk volna megszállani, az egész vidéknek nagy bántásokra és nyomoruságokra. Kegyelmes uram ezt a mezőt Pál deák az elmúlt esztendőben kezdte volt megszállítani egy néhány népekkel valamire való gondolatjában. Hiszen hogy magának való kedve keresésébe úgy vagyon, hogy fejedelem számára indította és kezdte volt, kiből mind az havas alatt lakozó tartománybéli lófejek, drabantok és szegény községekkel megtalálták volt az szegény kges urunkat, hogy ne engedné ott azoknak megszállásokat, ő nekik ilyen nagy bántásokra, nyomoruságokra, kiknek könyörgésekre szegény kges urunk kegyelmes választ tött volt, hogy az tisztartótúl megértvén, bántásokra és nyomoruságokra nem engedi megszállani. Ezt mikor meg akarta érteni az szegény kges urunk, nem hatta (.) hinni Pál deák, hogy bántásokra és nyomoruságokra lenne ; kitől én hozzám is jöttek mind az havas alatt lakozók, mind az magam jobbágyi kértének, hogy segíteném őket ahoz, ne bántatnának meg az ott való megszállással ; de miért kges uram én sok üdőtől fogva nagy betegségben és nyavalyában feküdtem, nyomorogtam, nem viselhettem semmi dolgomra gondot, intettem őket, hogy fejedelmünket találják meg felölle, kiből meg is találták volt az szegény urunkat és ő nga kegyelmes választ adott volt, hogy megérti az tisztartótúl és ha bántásokra leszen : nem engedi megszállani az mezőt. Mikor ezt az szegény urunk Pál deáktúl megakarta érteni, nem hatta meghinni, hogy bántásokra, károkra volna az vidéknek. Ez alatt ismét ujobban futott az szegénység ő ngára az szegény urunkra, ujobban könyörgettek, akkor is kegyelmes választ tött volt nekik, sőt ugyan azt mondják, hogy *Bánffy* Farkas uramnak íratott volt az szegény urunk, hogy megértse és ha bántásokra leszen az vidéknek : meg ne szállják. Ez közben ugyan nem szűnének meg az ott való szállásról és építésről ; ha mint *tizenhat ember szállott és kezdett vala építeni*, mely mind az vidéknek, én nekem is igen nagy bántásomra lévén, fgedet megkerestem, mint kges uramat, én nekem megbocsásson, én reá menék én magam szolgálímmal és jobbágyímmal és az ott szállott embereknek marhájakat ő magokkal szekerekre minden károk nélkül felrakattam és intétem, hogy ki ki, az honnat odajütt, haza menne. *Az kezdett házakat, kit falúnak nevezének*, én elhányatám, vagdaltatám. Mely cselekedetemet házamhoz jöven, másod napon mindjára ide Fejérvárra az tanács uraknak igazán megírom, kérém is (.) hogy ha valaki én felöllem ez cselekedetemet különben magyarázná, ne hinnék, mert én nekem is az haza csendes állapotja, országunk megmaradása igen kell, és ez ez fged méltóságát, fged után az mi kges urunk gyermekit, kit kegyelmes akaratjából ez ország fejedelmül választott, szemem előtt viselem és ahoz tar-

tom magamat, egyebeket is ahoz intek. Mely dolgot írásommal az mennyibe eléggé értékre ő kgeknek nem adhatok, ha ő kgek parancsolják és egészségem annyira adatik, személyem szerint kész leszek oda jüvén és érteniek adnom. Mikor irtanak volna és hivattanak volna mind öcsémmel *Kornis Farkassal* az tanács urak az fged nekünk iratott és küldett levelének megértésére, melyet mi nagy becsülettel (.....) jámbor hívei kezünkhöz vettük és megértettük mind az több velünk való atyánkfiaival egyetemben az fged felöllünk való gondviselését és kegyelmes intésit, melyet fgednek meg akarunk szolgálni, kiről mi az tanács uraknak megféleltünk, hogy mi az fged kegyelmes intése szeriint az mi meghalt kges urunk gyermekét akarjuk szemünk előtt viselni és ő kgeknek mindenkben engedelmesek akarunk lenni, ahoz tartani magunkat, az mi az fged parancsolatja és az haza csendes békességes állapotja mind adónk beszolgáltatásában, mind egyébben. Ezeknek utána kges uram bementem az tanács urakhoz, mindenképpen megbeszéllettem és elejekben attam ez új kezdett házuknak elhányattásomat, melyet Isten ő szent fge tud, hogy én semmiokból, semmi egyéb tekintetből nem cselekedtem, hanem mint ilyen megbosszantott szegény ember az helynek megszállása miatt, mind az egész vidéknek, mind az én jószágombeli szegény népnek nagy nyomorúságokra való bántások (.....) az tanács urak engemet megtartóztatának és semmiképpen az több atyánkfiaival házamhoz menni, ilyen nyomorú nyavalyás állapotamban nem engedének, hanem hitem alatt kötelezének itt Fejérvárat lennem mindaddig, míg fged értésére adják és válaszuk jú fgedtül; kinél kges uram én rajtam nagyobb gyalázat, kissebbség soha nem esett, hogy én fgednek és az mi megholt kges urunknak jámbor, igaz hive és szolgája lévén, ilyen gyalázatot kissebbséget szenvedek az jó uraktól. Kivántam volna, hogy az Úristen az én hosszú betegségemben ez világból elvött volna, hogy nem mint ezt érnem és ebbe jussak. Fgednek is nem tudom micsoda magyarázattal adhatják értésére az én dolgomat, de látja azt az Úristen, hogy én azon jámbor hive és szolgája vagyok fgednek, az kinek fged, istenért még házamhoz is mennem nem (.....) alatt szabadságot nem nyerhetek az tanács uraktól, hogy ilyen nyomorú állapotamban házamnál lehetnék, nyughatnám és magamnál szántathatnék, mert az mennyibe valaki ez rajtam esett nagy gyalázat mia és itt való munkatételem mia ahoz jutottam, nem tudom mint csak fged válaszát érhetem. Könyörgek annak okáirt fgednek, mint kegyelmes fejedelmeknek, hogy töllem kegyelmességét ebbeli cselekedetemért meg ne vonja és felőlem külemben való magyarázatot meg ne higgyen. Fged az én cselekedésemet

bocsássa meg, melyet én magam is szánok mostan, de kges uram az meglött dolgot lételemmé immár nem tehetem ; fged szabadítsan meg ebbeli fogságból és kegyelmesen találjon oly módot rajtam esett gyalázatomból, hogy ne maradjon ennek gonosz hire-neve rajtam, mert nilva egyebet nem mondhatok, hanem fged jámbor, hív szolgája voltam és vagyok fged után az mi kges urunk gyermekének. Fgednek ezen is könyörgek, hogy ha Úristen életemet megtartja és fgedet hozzánk közelebb hozza : engedjen fged szabad utat, hogy ha egészségem annyira leszen mehessek fgedhez (.....) mindenekből igasságomat. Ezekből fged kegyelmes válaszát várom, kit örökké fgednek szolgálni meg akarok. Az Úristen szent fge tartsa meg fgedet. Ez levél iratott Fejérváratt szent Jakab havának 13. napján 1581.

felségednek

alázatos jámbor, hív szolgája

Kornis Mihály Zent Páli

Kívil : Lengyel királynak írt levél. m. p.

(Eredetije az Erdélyi Múzeum levéltárában.)

22.

Kornis Mihály özvegye Erdélyi Sára és Kornis Farkas megsztoznak a néhai Kornis Mihály birtokain. Erdőszentgyörgy 1582. április 3.¹⁾

Mi Horwath Cosma Pettrytyewyth, Fogaras várának praefectusa, Was György, Czegei, Kolozs vármegyének és Forró Janos, háportoni, Fejér vármegyének főispáni és Bogaty Boldisár Marosszéknek királybirája adjuk tudtára mindeneknek, az kiknek illik, ez mi levelünknek rendiben, hogy mikor mi egyfelől Kornys Mihály uramnak meghagyatt feleségének Erdélyi Sára asszonynak, másfelől pedég Kornys Farkas uramnak megtalálására gyültünk volna Erdőszentgyörgyre Kornys Mihály uramnak jószágának és marhájának az két fél között való megmaradásáról és birodalmáról, mind az két fél mi előttünk személy szerént állván, így végezének és ilyen egyenességre jövének.

Először, hogy Kornys Mihály uramnak meghagyott felesége Erdély Sára asszony Kornys Mihály uramnak ide alá megirt jószágait : tudniillik, *Erdőszentgyörgyöt, Szent Istvánt, Csokfalvát, Wadasdot, Havadtót, Sowáradgya és Hawadbeli* ²⁾ részekben Marosszékben, *Rawat, Uyfalut, Bordost, Byzedbeli* portiót³⁾ *Horgasmezőt,*

¹⁾ Kornis Mihály 1582. márcz. 31. halt meg.

²⁾ Marostordaregyei faluk.

³⁾ Rava. Bözödujfalu, Bordas Bözöd udvarhelymegyei faluk Recsenyéd szintén.

Olahmezőt, Kökenykenyeret, Czypkemezőt, praediumokat Udvarhelyszékben ; Küküllő vármegyében pediglen *vámosudvarhelybeli* részét, *kisszöllősit, fületelkit*, és ez országban akárhol ha mi oly jószága leött volna, kiben birodalma lött volna ; *Recsenyéd*től és ahoz tartozó portióktól megválva, kik vadnak Udvarhelyszékben, — szabadon birhassa minden haszna vételével ez mai naptól fogva számlálván esztendő ez mai napig (így !) ha az Kornys Mihály ura nevét meg nem változtattya. Erdely Sára asszony is pedéglen akarván kedveskedni az ő meghalt urának szerelmes atyafiának Kornys Farkas uramnak, ez fellyül megirt *Recsenyédet*, ahoz tartozó portiókkal mi előttünk ő neki megereszté birnia. Esztendő elmulva pedéglen, Kornys Mihályné asszonyom tartozzék Kornys Farkas uramnak az fellyül megirt jószágokat megbocsátania, úgy mint legitimus haeresnek és successornak. Szentgyörgyüt pedéglen az ott való udvarházzal egyetemben és Szent Istvánt minden hozzá tartozókkal, molnával, szőlejével, szántóföldével, rétével, erdejével, akármi névvel nevezett örökségekkel Kornys Farkas uram pro dote Kornys Mihályné asszonyomnak hadgya; ezt kivéven belőle, hogy Szentgyörgyön való határban valami szénafüveit, szántóföldeit az udvarházhoz birt Kornys Mihály uram három jobbágyokkal egyetemben, tudniillik *Dako Máthé, Wadasdy Máthé és Zabo Tamással* szentgyörgyiekkal és az falúnak alsó végén való tanorok (?) kerttel egyetemben, az fele mind szántóföldnek, rétnék Kornys Farkas uramnak maradgyon, hogy ő is majorságában addég, még Isten más szerencsét parancsol Kornys Mihályné asszonyomnak, meg ne fogyatkozzék. Az ingó marhákról pedég akárhol valókról és akáremicsoda névvel neveztesenek azok, kik Kornys Mihály uramnak birodalmába löttek volna, mi előttünk így végezének ; hogy mindenféle dolgosok mindenekről jó számot tartván, számán és helyén legyenek mindenek és ha mi depositum házában vagyon, pecsét alatt legyen ez jövendő gyülésig és akkor az gyülésben, valahol az fejedelem az gyülést celebráltattya, ítélő mesterek, assessorok és fő attyokfiok, kiket ott megtaláltathatnak ez dolognak elvégezésére, törvény szerint meglátták, ha Kornys Farkas uramnak az Kornys Mihály ingó marháihoz, úgy mint indivisus atyafiunak közí vagyon avagy nincs és valamit azok törvény szerint köztök elvégeznek, minde-nik fél megálljon rajta és azt megobservállyák ; azok deliberatioján megmaradgyanak és ugyanazon közbiráknak sententia-jokkal exequalhassák az királybirák és nemes személyek, ketten lévén velek az székekben, holott Szentgyörgyön való udvarháza vagyon avagy egyéb fő attyokfioknak jelen létével. Ezt is hátra nem hagyván, hogy ha infra anni resolutionem Isten Kornys Mihályné asszonyomnak, Sára asszonynak más szerencsét paran-

csolna, hogy ura nevét megváltoztatná ; tehát asszonyom minden dos füzetés nélkül, minden jószágokból kezét kivevén : tartozék megbocsátania mindaz udvarházat Szentgyörgyöt és Szent Istvánt minden földeivel egyetemben, Kornys Mihály uramtól maratt parafernumaját és ingó marhákat magának megtartván, sőt földbeli vetése valami lenne asszonyomnak, ki hátra maradna, Kornys Farkas uram tartozék, vagy az ő maradéki csürös kertében jó gondviseléssel és jó idejében betakaríttatnia és azt asszonyom minden időben valahová akarja elvitethesse. Ez fellyül megirt dolognak pedég megtartására mindaz két fél szabad akaratyok szerént kötötték magokat ezer arany forint kötél alatt így ; hogy ha valamelyik fél mindenöstől meg nem állaná, vagy valami részébe megháborítaná ; az megálló fél egy parancsolatot vévén az királybirákra, kik azon székben laknak, annak és ezen levélnek jelenlétével azon ezer arany forint kötélről az meg nem álló fél contradictione et inhibitione, repulsioneque non obstante igazat vehessen, mely sümmtát éppen csak az megálló fél kezébe adgyon, kit ugyanazon megálló fél in usum suum convertallasson. Ennek a dolognak bizonyosságára és erősségére attuk ez mi levelünket, pecsétünkkel és kezünk irásával megerősítettet. Datum in praedicta possessione Szentgyörgy feria tertia proxima post dominicam Judica, anno domini millesimo, quingentesimo, octogesimo secundo.

Kívül : 1582. Erdéj Sara asszonnyal való végezésről való levél.

(Eredetije papiron a Nemz. Múzeumban a gróf Rhédey cs. levéltárában.)

23.

Kovácsóczy Farkas levele Kornis Farkashoz Gyulafejérvár, 1589. május 5.

Egregie domine, amice honorandissime, salutem et servitiorum commendationem.

Istentől kgednek mind asszonyommal kgték szerelmes gyermekivel egyetemben jó egészségöt, s minden jókat kívánok.

Elvöttem az kgd levelét, melyben ír kgd az eladott falú állapotja felől ; azért úrunk is végire ment, micsoda falú légyen az. Én is a mint kgd Thordán is jelentette vala s mastan is értém az kgd leveléből annak állapotját, megjelentetem ő ngának, meg is hagyta ő nga ne siessek kézben adni. Irja kgd azt is, hogy volna kgdnek is valami kevés portioja abban az faluban és határában öröksége, melyekről ő Ngától donatitot szerzenék kgdnek ; annak felette, hogy abban az faluban deficiált volna egy lófő és annak

is házát örökségét urunk kgdnek adná. Azért megatta ő nga kgdnek az nova donatit és az lófő örökséget is kgdnek donálta, melyeknek leveleit megíratván megküldem kgdnek. Ez után is parancsoljon kgd amiben elég vagyok, minden barátsággal, szolgálattal leszek kgdnek. Tartsa meg Isten kgdet egészségben. Datum Albae Juliae, die 5. May, anno domini 1589.

Utóirat : ¹⁾ Im most érkezék ide az más fél is és megértvén azt az dolgot, igen ellene lőn, törekedék is vala, hogy különben lenne, de immár subscribáltattam vala az leveleket. Mondja, hogy kgdnek semmi útja nem lött volna hozzá. Nem akarám én is megtartatni az dolgot. Így immár jobb módja vagyon kegyednek hozzá.

Servitor et amicus

V. Kowachioczy m. p.

Czím : Egregio domino Volffgango Kornis de Homorod Zentpal, judici regio sedis Udvarhely etc. domino et amico honorandissimo.

(Eredetije papiron u. o.)

24.

Kovacsóczy Farkas levele Kornis Farkasnak. Gyulafejérvár, 1591. október 17.

Szolgálatom után Istentől kgdnek sok jókat, jó egészséget kívánok megadatni.

Az kgd levelét elvöttem, kiben ír kgd az *Moré* László halála felől és hogy immár kgd jószágába volna, birnája és ahoz is nemenű (így!) igassága volna kgdnek. Kívánja én tőlem kgd, hogy ha úrunkat az más fél megtalálná felőle, lennék minden jó törekedéssel és jó szóval kgd mellett ő ngánál. Azért kgdnek ez dolog felől csak rövideden ezt irhatom, hogy szóltam Úrunknak az kgd kívánsága szerint, de ő nga most semmi bizonyos deliberatiót nem tőn felőle, hanem teljességgel az jövő gyűlésre halasztja ő nga, akkor mind kgd, mindaz másfél itt lévén és megértvén ő nga jobban az dolgot kgtectől, azt cselekeszi ő nga benne, az mit közönséges igazság kíván ő ngától. Ennek utánna kgd engemet bizvást megtalájon az mit kgd én velem ér mindenben szolgálattal, barátsággal akarok kgdnek lenni. Tartsa meg Isten kgdet jó egészségben. Datum Albae Juliae 17. Octobris 1591.

Servitor et amicus ²⁾

V. Kowachoczy m. p.

²⁾ Kovacsóczy saját írása.

¹⁾ Az aláírás és utóirat Kovacsóczy írása.

Utóirat : Az mit kgd én velem ér, én bennem kgd semmi időben meg nem fogyatkozik, ebben bizonyos legyen kgd.

Lázár András uramnak kgd külgye meg az levelet, megszolgálom kgdnek.

Czím : Egregio domino Volffgango Kornis de Homoród Zentpál, judici regio sedis siculicalis Udvarhely etc. domino et amico observandissimo.

(Eredetije papiron u. o.)

25.

Oroszhegyi István Tamásné Márta asszony végrendelete. Oroszhegy 1592. július 13.

Anno domini 1592. esztendőben 13. die julii Szt. Margit asszony napján, én *Oroszhegyben* lakó *István* Tamásné, *Márta* asszony Istennek kegyelméből testemben és lelkemben egészséges; azért teszek ilyen testamentomot, úgy mint *Oroszhegyben* lakó *Barabás* Péter előtt, nemes ember előtt, *Dienes* András szabad székely, *Bálint* János nemes ember, *Szabó* Birtalan szabad székely, *Demeter Kovátsi* szabad székely, kik mind laknak *Oroszhegyben* *Udvarhelyszékben*. — Én azért hagyom az én leányomnak *Sophiának* és *István Kovátsinak* és az ő gyermekeinek: az én megholt uramtól *István* Tamástól valami én reám maradott, kit mi együtt kerestünk és építettünk, mind pénzünkkel és mind egyéb módon, kit kerestünk mind szántó földet és mind szénafüvet, valamit együtt kerestünk és orottatunk. Tudniillik az egyik vagyon *Bükk részen*, második *Bükk előtt*, 3 *Avas végében*, 4. *Ugron cseréjében*, 5. *Födös patak*, 6. *Kelemen vágása*, 7. *Falú földé*, 8. vagyon *Vágott út tetején*, 9. *Dankos tava tetején*, 10. *Szénégetőben*, 11. az *Avas végében* is egy széna kert vagyon, melyek vagynak *oroszhegyi határban* *Udvarhelyszékben*. Ezeken kívül is kit pénzen vettünk *Semlyén* Jánostól, meyet azután vöttünk, hogy kiházasítottam a két leányomat. Mely örökség vagyon *Oroszhegyben*, *Udvarhelyszékben*, osztatlan *Birtalan Szabóval*, más részét is vettünk *Szentimrehi* Katalintól ugyan *Oroszhegyben*, mely vagyon *Udvarhelyszékben* *oroszhegyi határban*. Mindezekből hagyok holtom után mindenki felé egy-egy hold földet *Győrfi* Jánosnénak *Ilonának*, első fordulásban *Vágott út* hegyén, *Szénégetőben*, egy hold szénafüvet második fordulásban, *Bükk alsó földében* egy holdot, *Győrffy* Lukácsnénak is *Mártának* hagyok felső fordulásban *Vágott út* hegyén egy holdat, az alsó fordulásban *Bükk előtt* az alsó földön egy holdat. Holtom után osztozanak a künn való ősföldekkel mind hárman egyaránt. Ezeken kívül, akit én jóakaratom szerint hagytam *István Kovátsinak*

feleségével Sophiával, külön meghagytam, mert engemet István Kovátsi és felesége tartott erőtlen koromban. Eléggé kínáltam vele Győrfi Jánosnét Ilonát és Győrfy Lukácsnét és Mártát, mind én és az én megholt uram István Tamás, hogy vénségünkben tartanának, táplálnának, de nem cselekedték. Azért, mivel hogy István Kovátsi tartott feleségével Sophiával, az bent való ülés helyet is nekik hagyom minden építéssel egyetemben. Az két leányomat pediglen az örökségből kiházasítottam annak módja szerint, illendőképpen mely örökség vagyon a felül megírt székben Oroszhegyben, melyet az felül megírt testamentomosok hűtünk szerint irattunk, pecsétünkkel meg is erősítettünk az felül megírt napon és esztendőben.

(Legalul öt ostyapecsét.)

(Eredetije papiron Udvarhely megye levéltárában.)

26.

Kápolnai Bornemissza Boldizsár kötelezi magát, hogy Kendy Sándornak vagy megbizottjának átadja a mihálczfalvi házát, a hozzátartozó jószágokkal, a kotori és kutyfalvi portióit, mikor a fejedelemtől kegyelmet szerez számára, a miért a feleségét bántalmazta. (megölte?) Magyar-Disznajó 1593. január 2.

Én Bornemyzza Bodisar kápolnai, esküszöm az élő Istenre és az ő fiára az Jézus Krisztusra, hogy én az ngos Kendy Sándor uramnak ő ngának adom fejem váltságában az én mihálczfalvi házamat, jószágomat és az több oda tartozó jószágomat, Cotorhat és az kuthfalvi portiomat, melyet mingyarást ő ngának vagy az kinek ő nga akarja, kezében bocsátok, mihent ő nga urunktól ő ngátul énnekem erről az vétkemről, hogy bolondságomban feleségemet megsértettem gratiát szerez. Isten engem úgy segicsen. Datum in Magyar Diznajo, in Comitatu Thordensi, 2 die Januarii 1593.

Idem qui supra
Balthassar Bornemyzza de
Kapolna manu propria.

(Eredetije papiron a Nemz. Múzeumban a gróf Rhédey es. levéltárában.)

27.

Veresegyházi Királyfalvi János, jogügyigazgató, Köröspataki Kálnoky Bálint, a fejedelem ítélő székének esküdtje, nyujtói Imecs Mátyás és zsögödi Pókay Balázs kiküldött fejedelmi biztosok előtt szentpáli Kornis Farkas udvarhelyszéki főkirálybíró, mint a néhai szárhegyi Lázár András gyerekeinek — Istvánnak és Druzsiánnának gyámja — és Lázár András özvegye Mihálcz Katalin egyezséget kötnek a Lázár András birtokainak használata felett. Szárhegy 1597. április 16.

Nos Joannes *Kiralyfalwy* de Weres Egyhaz, director causarum, Valentinus *Kalnaki* de Köröspatak, juratus assessor sedis judicariae serenissimi domini principis, Matthias *Imeczy* de Niuytod et Blasius *Pokay* de Sögöd damus pro memoria per praesentes, quod cum nos pro peragenda divisione bonorum, rerumque mobilium egregii agilis quondam Andreae *Lazar* de Zäärhegy partim speciali mandato dicti domini principis convocati, partim ab egregio agili domino Wolffgango *Kornis* de Zent Pal, iudice regio sedis siculicalis Udvarhely, tutore legitimo generosi *Stephani* filii et *Drusianae* filiae dicti quondam Andrae Lazar ab una ac generosa domina *Catharina* Mihalcz relicta annotati quondam Andreae Lazar, juxta quandam transactionem antea inter eos certo sub vinculo celebratam fienda delegati arbitri in praedictam possessionem *Zaarhegy* nos contulissemus, — tunc peracta ibidem rerum earundem divisione praenominati Wolffgango *Kornis* in personis dictorum orphanorum *Stephani* et *Drusianae* ab una ac *Catharina* Mihalcz partibus ab alia, coram nobis personaliter comparentes, de et super statu domorum eidem *Catherinae* Mihalcz, quamdiu nomen et titulum mariti sui demortui gesserit, inhabitandi causa concessarum eo modo. Quod omnes domos in eadem curia *Zaarhegyensi* a parte orientali extractas unacum cellario sub eisdem habito, excepta quadam testudine lapidaria, in qua res orphanorum repositae nunc essent; infra tempus viduitatis suae pacifice possideat, quantum vero ad usum testudinis ejusdem attinet, is usque ad festum sancti Joannis Baptistae proximae venturum, penes praedictos orphanos maneat; ipsoque die ejusdem Joannis Baptistae memoratus Wolffgango *Kornis* jam etiam testudinem dictae *Catherinae* Mihalcz possidendam concedat, quodque eadem *Catherina* Mihalcz interea culina, domo pistoria et stabulo pro usu equorum patiat. Eo adjecto, quod ubi eadem *Catherina* Mihalcz ad secunda se vota

1) Szárhegy Csík megyében.

transtulerit, nuptiae quidem in eadem curia domibusque ei assignatis si ipsa ita voluerit — peragantur; peractis autem nuptiis eadem Catharina Mihalcz levata a dictis orphanis dote sua eidem de juribus possessionariis dicti quondam Andreae Lazar juxta regni consuetudinem ceden(te), decimo quinto die a prima die nuptiarum computando unacum cunctis rebus et suppelectilibus suis ex iis domibus excedere easdemque cum totali et integre possessione *Ditro* ¹⁾ vocata item sedecim sessionibus populosis in praedicta possessione *Zaarhegy* et sede *Girgio* existentibus, eidem antea pro dote deputatis sub poena mille florenorum hungaricalium a dicta Catherina Mihalcz, si ea in praemissis persistere nollet, vigore saltem praesentium litterarum et nullo obstante remedio, tam juridico, quam illegitimo per memoratum Volfgangum Kornis exigenda, praefatis orphanis Stephano et Drusianae absque omni juris strepitu remittere et resignare debeat et teneatur, nullaque domus ornamenta et utensilia utpote: aulea, tapetia, mensas, scamna, lectos et id genus alia eandem minime concernentia interim aliorum transferre vel dilapidare praesumat aut dilapidet, sed in suo statu conserveret; colonos autem eidem pro dote modo praemisso deputatos nulla inusitate vel illegitima exactione solutione vel servitiis sub eodem vinculo afficiat, ne iidem coloni ex ejus administratione, desolationis vel detrimenti aliquid capiant. Aquae praemissa eadem partes sese spontanea earum voluntate et eloquio propria obligarunt nostri in praesentia vinculo sub praedicti harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in praedicta curia Zaarhegiensi, die decima sexta mensis aprillis anno domini millesimo quingentesimo nonagesimo septimo.

Joannes Kirallyffalvy m. pr.

Valentinus Kalnoki m. pr.

Blasius Pokay m. pr.

(Eredetije papiron u. o.)

Közli: DR. VASS MIKLÓS.

A PANNONHALMÁN ŐRZÖTT GUARY-LEVÉLTÁR MÁTYÁS-KORI KIADATLAN OKLEVELEI.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

Nem számítva egy 1465 június 25-én kelt oklevelet, mely annyira átvődött, összeszakadt, hogy csak annyit vehetünk ki belőle, hogy a vasvári káptalan előtt valaki, alighanem Vági

¹⁾ Csíkmegyei falu.

Miklós, a maga, fia László és nemes Katalin asszony nevében Vas és Sopron megyében fekvő jószágai, köztük Borbaháza elfoglalása ellen a Pápaiakkal s talán másokkal szemben is tiltakozik, 27 oklevelet mutatunk be a Guary-levéltárból, köztük egy 1485 november 30-ikét, mely töredékes volta mellett is terjedelmes és igen becses adatokat nyújt Körös megye történetéhez, mert 1404—1406., 1408., 1417., 1422., 1461., 1472-iki okiratok rövidebb, bővebb, de mindig értékes adatait őrizte meg számunkra.

A már kiadott okiratokkal nem akarunk bővebben foglalkozni, de rá kell mutatnunk a Páur másolataiban levő, közbe-közbe szinte érthetetlen hibákra. A Hazai Okmánytár I. 355. lapján lényegesebbek: priorum helyett prorogatoriarum, Sarfew helyett Sarusdfew, a következő lapon rescriptarum helyett (ad) rescripta, comprobasset helyett comprobans, a kipontozott rész helyett ipseque procurator teendő, a következő sorban aut—aut helyett nec—nec, a harmadikban nolle helyett velle, a most következőben nobis sum helyett nobiscum, ez alatt iudicium helyett iudicantes, alább reclusam helyett repertam olvasandó; a 357. lapon aut—aut helyett ismét nec—nec, scilicet eorum in dicta sede helyett videlicet eorum in die se(decima), majd universisque helyett visis, tribus literariis instrumentis helyett nobis literatorie iniunctis, assignato helyett assignando, Resnek helyett Rennek a helyes olvasás s a dátumot fölösleges megkérdőjelezni. A másik közlésben, a 361. lapon is alapos elnézés van, mert Anthonium, Georgium filios Petri de Kesy helyett alterum Georgium filium Petri stb. a helyes szöveg. A 362. lapon priorum helyett prorogatoriarum, super facto — contento helyett super factis — contentis teendő.

I.

1464 november 23. Guthi Ország Mihály nádornak jelentik, hogy azon hanyi nemeseknek, kiknek Csaby Mihály vádjára, hogy Csab, Szentistván s egy harmadik zalamegyei birtokára vonatkozó írásait Szent Márton kápolnájából elrabolták, esküt kell letenni, erre a következő év vízkeresztjének nyolczadját tüzték ki határidőnek.

Magnifico domino *Michaeli Orzag de Guth*, regni Hungarie palatino et iudici Comanorum, domino eorum honorando *Joannes* de et iudices nobilium comitatus cum perpetua fidelitate famulatus. Vestra noverit magnificentia, quod.... [in festo Beati] Clementis pape pro nobilibus moderativo iudicio causantium *Michael de Chab* litterarum nostrarum prorogatoriarum in figura nostri iudicio comparando contra *Jacobum* *Bartholomei de Han* ac

filios [*Michaelem filium*] *Thome, Blasium et Demetrium*
 [*filios Emerici*] [*Nicolaum filium*] *Blasii* de eadem Han
 [propo]suerat eo modo, litteras suas causales
 et litteralia sua instrumenta factum possessionum *Chab*,
Zenthisthwan et *Ze* in comitatu Zaladiensi existentes
 habitas de Han procuratorem causis
 suis assignasset petens easdem litteras in *capella Beati*
Martini constructa tandem idem
 festum Beati Bartholomei proxime preteritum vali-
 dam statimque eodem die *Johannes filius*
Dominici, Jacobus filius Bartholomei Parvi de eadem
Blasius et Mathias filii eiusdem *Michael, Valentinus*
et Nicolaus de dicta Han ex consensu et voluntate ac speciali
 nobilium dominarum *matris annotati Dominici*
 (?) ac *Elizabeth consortis* prefati *Demetri ipsam capellam aperientes*
 et confringendo, predictas litteras causales ipsius
 exponentis de eodem scrinio quo eorum placuisset
 voluntati fecissent in ipsius et dampnum valde
 magnum. Quo audito prefati *Jacobuset [Valentinus] filii Bartholo-*
mei Parvi de Han, ac *Johannes et Anthonius filii dicti Dominici,*
Michael filius Thome, *Demetrius filius Emerici, Nicolaus*
filius Blasii de ipsa Han in nostram exsurgentes presentiam
 responderunt ex adverso, quod ipsi in totali actione et acquisi-
 tione actoris innocentes Idem *Michael de Chab*
 premissam suam actionem et acquisitionem cum tribus
 litteris inquisitionalibus, unius *de Kapornak* et alterius
Zaladiensis conventuum et tertie sub forma
 verborum in diversis terminis domino nostro regi ad litte-
 ratoria (?) mandata ex parte memoratorum in causam
 attractorum per nos in premissis iuris equitatem petivit imper-
 tiri. *Johannes filius Dominici et Jacobus filius Bartholomei*
 in signum sue innocentie porrigentes, ipso *Michaele ipsum*
 de capite ad caput Et quia nos ipsum duellum non
 hic in sede nostra iudiciaria, sed in curia regia iudicium debet (!)
 et determinari, ideo nos causam eandem cum toto suo processu
 in curiam regiam ad octavas festi Epiphaniarum Domini nunc
 venturas duximus transmittendas, partibus coram 1465 jan. 13.
 vobis comparentibus pro tempore prefigendo (!). Et hiis peractis
Valentino filio Bartholomei de Han et Antonio filio Dominici,
Michaeli filio Thome, Blasio et Demetrio filii Emerici et Nicolao
filio Blasii de eadem dicta Han iuxta preexhibitarum trium
 litterarum inquisitionalium vigores contra annotatum *Michaelem*
de Chab quilibet scilicet eorum se quinquagesimo se nobilibus
 sibi similibus sacramentum prestare deberent et tenerentur.

Et quia nos visis litteris vestre magnificentie dicta iuramenta eorum secundum series litterarum nostrarum adiudicatoriarum in curiam regiam, vestre et prelatorum et baronum regni definienda et determinanda (!), ad dictas octavas festi Epiphaniarum Domini nunc venturas duximus transferenda, partibus predictis easdem octavas coram vobis comparendi pro termino prefigendo. Datum in O..... nek, in festo Beati Clementis pape, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto.

Négy nagy vízfolttal s más négy kisebbel erősen megrontott papir-oklevél, melynek három pecsétjéből csak a középsőnek maradt meg a jelentősebb része, de ez is kopott, kitöredezett, de látszik, hogy körírata is volt s kerek talpú egyenes paizsában valamilyen czímer.

A hátán: Pro actore *Ladislau de Chentri:falva* cum Kapornak. Régi jelzése nincs.

II.

1464 december 24. A vasvári káptalan Mátyás királynak jelenti, hogy Pálóczi László országbíró rendeletére néhai Válti Rákos György fiát Albertet és néhai Rákos László fiát Zsigmondot, továbbá Hermáni Rátholt Lászlót, Fűztői Tamást és Lászlót különböző helyeken végbevitt erőszakoskodásaikért Vági Miklós nádori ítélőmester és felesége Katalin asszony panaszára törvénybe idézték.

Serenissimo principi domino *Mathia* (!) Dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. regi, domino ipsorum metuendo *capitulum ecclesie Castriferrei* orationum suffragia devotarum cum perpetua fidelitate. Litteras magnifici domini comitis *Ladislai de Palocz*, iudicis curie vestre serenitatis nobis directas honore, quo decuit, recepimus in hec verba:

Amicis suis reverendis *capitulo ecclesie Castriferrei* comes *Ladislau de Palocz*, iudex curie serenissimi principis domini *Mathie*, Dei gratia regis Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. regis, amicitiam paratam cum honore. Dicitur nobis in personis egregii magistri *Nicolai de Wagh*, *prothonotarii palatinalis* ac nobilis domine *Katherine consortis eiusdem*, quomodo his proxime sedatis temporibus disturbiorum condam *Nicolaus Ratholt de Herman* ac *Georgius Rakus de Walth* de voluntate et inductione *Alberti litterati* ipsius condam *Georgii* ac *Ladislai similiter Ratholth* dicti predicti *Nicolai* filiorum, necnon *Michaelis de Narda* ac *Sigismundi filii Ladislai Rakus* de dicta *Walth* quoddam predium *Owalth* nuncupatum ipsorum exponentium ad portionem possessionariam eorundem in possessione *Walth* vocata in comitatu *Castriferrei* existenti habita pertinens, ad eosdem exponentes mortuo condam *Bartholomeo* filio che *de Bewgeud* iure successorio devolutum, insuper quasdam terras arabiles, necnou

prata et silvas ipsorum exponentium in terra *Kapolnafewldew* vocata ad portionem possessionariam ipsorum exponentium in possessione *Bewgewd* predicta existentem pertinentia pro se ipsis indebite occupassent, occupatisque uterentur etiam in presenti; item quod *Ladislaus Zarka de Peczel* in annis presenti et quibusdam preteritis quasdam terras arabiles ipsorum exponentium in dicta *Kapolnafewlde* in eodem comitatu habitas per iobagiones suos in *Porpacz* commorantes ¹⁾ ac easdem terras uti *absque solutione capetiarum consuetarum*, insuper prata eorundem exponentium ibidem habita pluribus annis retrolapsis falcari, fena falcata deportari fecisset; ceterum quod *Johannes de Fyzthew* et *Ladislaus* de eadem nonnullas terras arabiles penes *fluvium Sarosd* a parte meridiei in eodem comitatu adiacentes et ad possessionem dictorum exponentium *Gyarmanus* vocatam pertinentes similiter pluribus annis retroactis perarassent et ad dictam possessionem ipsorum *Fyzthew* usi fuissent, per hecque easdem terras arabiles, necnon quandam particulam silvarum penes ipsum fluvium adiacentem pro se ipsis occupassent et conservarent ac uterentur etiam in presentiarum; insuper quandam aliam silvam dolabrosam dictorum exponentium ad eandem possessionem eorundem *Gyarmanus* spectantem succidissent ac ligna succisa quorsum ipsorum placuisset voluntati, asportari fecissent potentia mediante in preiudicium et dampnum dictorum exponentium valde magnum. Super quo vestram amicitiam presentibus petimus diligenter, quatenus vestram mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente *Petrus Magnus de Bewgewd* aut *Mathias* de eadem vel *Oswaldus* sin *Georgius filius Marci de ipsa Bewgewd*, aliis absentibus homo regius, scita prius premissorum mera veritate, evocet prefatos Albertum litteratum filium condam *Georgii Rakus* et *Sigismundum* filium *Ladislai* similiter *Rakus*, item *Michaelem de Narda*, necnon *Ladislauum Ratholth de Herman*, alterum *Ladislauum Zarka de Peczel* ac *Johannem* et *Ladislauum de Fyzthew* contra annotatos exponentes ad octavas festi *Epiphaniarum Domini* nunc venturas regiam in presen-

1465 jan. 13.

tiam rationem de premissis reddituros, litis pendentia, si qua foret inter ipsos non obstante, insinuando ibidem eisdem, ut sive ipsi terminis in eisdem coram dicto domino nostro rege compareant, sive non, idem dominus noster rex partis comparentis (ad) instantiam id faciet in premissis, quod iuri videretur expediri. Et post hec huiusmodi inquisitionis, evocationis et insinuationis seriem cum nominibus evocatorum octavas ad easdem dicto domino regi fideliter rescribatis. Datum Bude in festo

¹⁾ Kimaradt az ige : occupari, perarari vagy ilyesmi.

Beate Katherine virginis et martyris, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto.

Nos enim petitionibus ipsius domini comitis Ladislai de Palocz obtemperare volentes, ut tenemur, una cum prefato Petro Magno de Bewgewd, homine vestre serenitatis, nostrum hominem, venerabilem videlicet *magistrum Johannem* socium et concanicum nostrum ad premissa peragenda nostro pro testimonio transmisimus fide dignum. Qui tandem ad nos reversi nobis uniformiter retulerunt, quod ipsi sabbato proximo ante festum Nativitatis Domini proxime preteritum 1464 decz. 22. in comitatu Castriferrei procedendo ab omnibus, quibus decens et opportunum fuisset, diligenter inquirendo omnia premissa et quevis premissorum singula sic et suo modo fore facta et illata rescivissent, prout eidem domino Ladislao comiti dictum extitisset et quemadmodum tenor litterarum eiusdem per omnia contineret prescriptarum. Habitaque huiusmodi inquisitione ipsi termino in predicto prefatos Albertum litteratum filium condam Georgii Rakus et Sigismundum filium condam Ladislai similiter Rakus dicti de Walth in eadem, necnon Ladislaum Ratholth de Herman similiter in eadem Walth, item Johannem et Ladislaum de Fyzthew modo simili in eadem, quemlibet eorum portionibus scilicet ipsorum possessionariis in eisdem habitis, contra annotatos magistrum Nicolaum et nobilem dominam consortem eiusdem ad octavas festi Epiphaniarum Domini nunc venturas vestre serenitatis evocassent in presentiam rationem de premissis reddituros, litis pendentia, si qua foret inter ipsos non obstante, alia contenta litterarum predictarum dicti domini comitis Ladislai de Palocz ibidem eisdem insinuando. Datum tertio die executionis premissorum anno Domini supradicto.

Egy helyen kissé lyukas papiroklével némi pecsétmaradvánnyal.
Régi jelzése: N. 2023.

III.

1468 szeptember 20. Hermáni Rátholt László a vasvári káptalan előtt pereczföldi részirtokát 14 forintért zálogba veti Válti Rákos Albertnek és feleségének s megigéri, hogy, ha a zálogban meg nem tudná őket védeni, surányi birtokából ad nekik kárpótlást.

Nos *capitulum ecclesie Castriferrei* memorie commendamus, quod *Ladislaus filius condam Nicolai Ratholth* de Herman onera et quelibet gravamina nobilium dominarum, *Sophia condam Thome Senye de Menyewd* relicte ac *Christiana* vocatarum, *consortis Michaelis de Narda*, sororum, scilicet suarum, aliorum etiam quorumlibet fratrum et proximorum suorum, si in infra-

scriptis persistere nollent, super se assumendo, coram nobis personaliter constitutus, est confessus in nunc modum, (!) ¹⁾ suis ipsum ad presens urgentibus evitandis directam medietatem eiusdem terre *Perechfewlde* ²⁾ vocate, *portionem scilicet suam a parte possessionis Suran vocate in comitatu Castriferrei existentem adiacentem*, minus decem et octo iugera (!) terrarum arabilium et uno prato ad unum falcastrum se extendenti, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet Alberto Rakos de Walth ac nobili Jugit (!) vocate consorti, necnon Ambrosio, Sigismundo et Tobie, fratribus ipsius Alberti pro quatuordecim florenis auri puri veri et iusti ponderis ab eisdem, ut dixit, levatis et receptis, pignori obligasset, imo idem Ladislaus sua, ut premititur et dictorum aliorum in personis eosdem Albertum et dominam Jugit consortem, necnon Ambrosium, Sigismundum et Tobiam fratres eiusdem contra quosquis lite mediante impetitores in dominio directe medietatis terre *Perechfewlde* predictae ita et eodem modo, prout superius declaratum est, conservare assumendo impignoravit coram nobis isto modo, ut a die manationis (!) presentium quandocunque possit et valeret pro predicta summa pecunie, estimatione rerum exclusa, liberam et securam redimendi haberet facultatem, si vero in eadem directa medietate annotate terre *Perechfewlde* conservare nollet, non curaret vel non posset quovis modo, ex tunc in alia portione sua possessionaria in possessione Sura(n) vocata habita equivalent (!) pro premissis quatuordecim florenorum auri puri veri (!) ¹⁾ conservare deberet et teneretur vigore et testimonio presentium mediante. Datum in vigilia festi Beati Mathei apostoli et evangeliste, anno Domini millesimo quadri(n)gesimo sexagesimo octavo.

Vas megye törvényszékének 1549 deczember 9-iki átiratából.
Régi jelzése: No. 1991.

IV.

1469 április 17. A csornai konvent jelenti Mátyás királynak, hogy Simonházi Terestyén Imre panaszára Palóczi László országbíró rendelete értelmében Völcei Kálmánt Terestyén simonházi kuriájának és tartozékainak lefoglalása, birtokait érdeklő írások elidegenítése miatt, Sági Szabó Illést és feleségét Margit asszonyt pedig némely Terestyén birtokaira vonatkozó iratok átadásának megtagadása miatt elébe megidéztek.

Serenissimo principi domino *Mathie*, Dei gratia regi Hungarie, Dalmatie, Croatie etc., domino ipsorum metuendo con-

¹⁾ Mindkét hely üresen van hagyva az átiratban.

²⁾ A Suránytól délre eső Perekz major őrzi a nevét.

ventus monasterii Beati Michaelis archangeli de *Chorna* orationes in Domino debitas et devotas cum perpetua fidelitate. Litteras magnifici viri domini *Ladislai de Palocz*, iudicis curie vestre serenitatis, nobis directas honore, quo decuit, recepimus in hec verba :

Amicis suis reverendis conventui ecclesie de *Chorna* comes *Ladislaus de Palocz*, iudex curie serenissimi principis domini *Mathie*, Dei gratia regis Hungarie, Dalmatie, Croatiae etc., amicitiam paratam cum honore. Dicitur nobis in persona *Emerici filii Johannis dicti Theresthyen de Symonhaza*, quomodo *Colomanus de Welche* mortuo dicto condam *Johanne*, patre ipsius *Emerici* domum et curiam ac iobagiones eiusdem in eadem *Symonhaza* habitas propria voluntate manibus suis applicando fere decem et octo annis tenuisset et usus fuisset, universas res et bona, videlicet equos, boves, vaccas, argenteria, fruges, vestes et omnia clenodia domorum, item littera et litteralia instrumenta factum iurium suorum possessionariorum tangentia et concernentia ab eodem condam *Johanne*, patre eiusdem exponentis, in ipsum condescensa pro se ipso occupando, quo sue placuisset voluntati fecisset et ab eodem *Emerico* deperdidisset, in quibus omnibus preter dicta litteralia instrumenta centum florenorum auri dampna eidem *Emerico* intulisset; item *Elias Zabo dictus de Saag* et domina *Margaretha* consors eiusdem quedam litteralia instrumenta ipsius *Emerici* similiter factum iurium suorum possessionariorum tangentia pre manibus ipsorum haberent, que ipsi *Emerico* pluries repetenti reddere recusassent, recusarentque etiam de presenti potentia mediante in preiudicium dicti exponentis atque dampnum. Super quo vestram amicitiam presentibus petimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente *Georgius de Saag* vel *Janko Lewkes* aut *Valentinus filius Georgii* de eadem *Saag*, aliis absentibus homo regius, scita prius premissorum veritate, evocet prefatos *Colomanum de Welche* ac *Eliam Zabo* et dominam consortem eiusdem contra prefatum exponentem ad octavas festi Beati *Georgii* martiris nunc venturas regiam in 1469 máj. 1. presentiam rationem premissorum reddituros, litis pendentia, si qua foret inter ipsos non obstante, insinuando ibidem eisdem, ut sive ipsi termino in predicto coram nobis compareant, sive non, nos ad partis comparentis instantiam id faciemus in premissis, quod iuri videbitur expediri. Et post hec ipsarum inquisitionis, evocationis et insinuationis seriem cum nominibus evocatorum octavas ad easdem domino regi fideliter rescribatis. Datum *Bude*, feria secunda proxima post festum Annuntiationis Beatisime *Marie* virginis, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono. 1469 márcz. 27.

Unde nos petitionibus prefati domini Ladislai de Palocz in omnibus satisfacere volentes, ut tenemur, una cum prefato Georgio de Saag, homine vestre serenitatis, unum ex nobis videlicet fratrem *Nicolaum* presbyterum ad premissa peragenda nostro pro testimonio fide dignum duximus transmittendum. Qui tandem exinde ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi feria quarta proxima post dominicam *Quasimodo* proxime preteritam in comitatu Soproniensi procedendo ab omnibus, quibus decuisset et licuisset, nobilibus videlicet et ignobilibus ac alterius cuiusvis status et conditionibus dicti comitatus hominibus palam et oculte diligenter inquirendo omnia premissa et quevis premissorum singula sic et eatenus facta et perpetrata fore rescivissent, prout dicto comiti Ladislao dictum extitisset et quemadmodum tenor litterarum suarum per omnia continet prescriptarum, *dempto*, quod de certo numero dampnorum ac vitiorum illatorum meram indagare nequivissent certitudinis veritatem; factaque huiusmodi inquisitione die in predicto prenotatos Colomanum de Welche in eadem ac Eliam Zabo de Saag et dominam Margaretham consortem eiusdem similiter in eadem, portionibus scilicet eorum possessionariis in eisdem habitis contra annotatum Emericum filium Johannis de Symonhaza ad predictas octavas festi Beati Georgii martyris nunc venturas vestre maiestatis evocassent in presentiam rationem premissorum reddituros, litis pendentia inter ipsos habita non obstante, insinuassent tandem eisdem, ut sive ipse octavis in predictis coram vestra serenitate compareant, sive non, vestra maiestas ad partis comparentis instantiam id faciet in premissis, quod iuri videbitur expediri. Datum sexto die diei executionis prenotate, anno Domini supradicto.

Papiroklevél a konvent megviselt ovális pecsétjével.
Régi jelzése: No. 2010.

V.

1469 május 29. Vasvár. Sitkei Antal Vas vármegye alispánja s a szolgabírók emlékeztül adják, hogy Csempezházai Albert szolgabíró nyomozása igazolta a panaszt, mely szerint Potyi Albert Csehi Jánosné Dorottya asszonynak és Anna asszonynak, előbb Potyi Mátyás, most Tornynos István feleségének potyi harasztját levágatta és Dorottya asszonyt megvérezte.

Nos *Antonius* de Sythke vicecomes et iudices nobilium comitatus Castriferrei memorie commendamus, quod cum nos ad instantem petitionem nobilium dominarum *Dorothee Johannis de Cheh* et *Elisabethe* vocatarum alias *relicte* condam *Mathie*

Gothardi de Poth, nunc vero *Stephani Thornos* consortium *Albertum de Chempezhaza* unum ex nobis videlicet iudicem nobilium ad infrascriptam inquisitionem de sede nostra iudiciaria transmissemus, tandem ad nos reversus nobis retulit eo modo, quomodo ipse sabbato proximo ante festum Sacratissimi Corporis Christi proxime preteritum in isto comitatu procedendo ab 1469 máj. 27. omnibus, quibus debuisse et licuisse, talem scivisset certitudinis veritatem, quomodo his diebus de novo preteritis *Nicolaus* filius *Gothardi de dicta Poth* quoddam nemus dictarum dominarum in fine eiusdem possessionis *Poth* existens succidi, lignaque succisa deportari, insuper iam fatam dominam *Dorotheam* exponentem sanguineolentem pertractari fecisset minus iuste et indebite potentia mediante in preiudicium et damnum earundem dominarum valde magnum. Datum *Castroferreo* tertio die diei inquisitionis prenotate, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono.

Kettészakadt, hanyag kiállítású papiroklével, melynek három pecsétjéből csak az utolsó ép és csücskös talpú egyenes paizsban kettős keresztet mutat.

Régi jelzése: No. 1959.

VI.

1469 június 5. *Vasvár*. *Vas vármegye* négy szolgabírája jelenti, hogy *Váti Rákos Albert* kérésére *Mesteri Péter* szolgabíró nyomozásra menvén, azt tudta meg, hogy némely gonoszok *Monyorókereki Elderbach Berchtold Oszvöld* nevű emberét, mikor *Hegyaluból Vépre* igyekezett, az oszágúton kifosztották s hogy a vépiek a nyomokon *Váltra* mentek, de itt az derült ki, hogy a nyomok két gyermektől erednek, kik a rablást nem is tudták volna elkövetni.

Nos quatuor iudices nobilium comitatus *Castriferrei* memorie commendamus, quod, cum nos ad instantiam et legitimum petitionem *Alberti litterati Rakus* dicti de *Walth Petrum de Mester* unum ex nobis, videlicet iudicem nobilium ad infrascriptam inquisitionem faciendam de sede nostra iudiciaria transmissemus, tandem ad nos reversus nobis retulit eo modo, quomodo ipse feria secunda proxima post festum *Penthecostes* proxime preteritum in isto comitatu procedendo, ab omnibus, 1469 máj. 29. quibus decuisse et licuisse, talem scivisset certitudinis veritatem, quod, cum feria tertia proxime ante festum *Purificationis Beatissime Marie* virginis similiter proxime preteri- 1469 jan. 30. tum quidam malefactores homines quendam *Osvaldum iobagionem magnifici domini Pertoldi Elderbach de Menyorekerek* in *Wep* commorantem in libera via de possessione *Hegyalu* versus dictam *Wep* venire habuisset, in eadem libera via ipsum *Oswal-*

dum omnibus rebus et bonis spoliassent, postmodum villani de dicta Wep vestigia pedum non ipsorum malefactorum ad possessionem et territorium dicte possessionis Walth investigassent, sed quorundam duorum puerorum, qui spoliationes facere non valuissent, investigassent et inspectassent. Datum Castroferreo octavo die diei inquisitionis prenotate, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono.

Igen hanyag kiállítású papiroklevél. Három pecsétje ép, az első kerek talpú egyenes paizsban kerek, a második csücskös talpú egyenes paizsban kettős keresztet mutat s ez utóbbi van a harmadik kerek gyűrűpecsétben is, de itt stilizált liliomból emelkedik ki.

Régi jelzése : No. 1982.

VII.

1469 november 15. Buda. Mátyás király meghagyja a vasvári káptalannak, hogy Potyi György deákot, Válti Rákos Albertet és Zsigmondot vezessék be a Felsősurányi Jánosnak rokonán elkövetett gyilkossága miatt a koronára szállott s most nekik adományozott Surány és Felsősurány birtokába.

Mathias, Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc., fidelibus nostris capitulo ecclesie Castriferrei salutem et gratiam. Cum nos considerata fidelitate et fidelibus servitiis fidelium nostrorum nobilium Georgii litterati de Pagh ac Alberti et Sigismundi Rakws de Walth per eos nobis exhibitis et impensis, quasdam portiones possessionarias in possessionibus Swran et Felsewsuran (!) vocatis in comitatu Castriferrei existentes habitas, que alias Johannis filii condam Simonis de predicta Felsewsuran prefuissent, sed ex eo, quod idem Johannes propinquum suum nece miserabili interemisse dicitur, ad sacram predicti regni nostri Hungarie coronam, tandemque nostram maiestatem iuxta antiquam et approbatam eiusdem regni nostri Hungarie consuetudinem rite et legitime devoluta esse perhibentur, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, premissis sic, ut prefertur, stantibus et se habentibus, memoratis Georgio litterato ac Alberto et Sigismundo Rakws, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis vigore aliarum litterarum nostrarum donationalium exinde confectarum in perpetuum contulerimus, velimusque eosdem in dominium ipsarum per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci, ideo fidelitati vestre firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente Petrus de Beed aut Clemens de eadem vel Johannes Sorky de eadem sive Johannes seu Petrus de Pagh, neve Nicolaus et Ladislaus de Bagyslo, aliis absentibus homo noster ad facies predictarum possessionem Swran et Felsewsuran (!),

consequenterque dictarum portionum possessionariarum in eisdem habitarum vicinis et commetaneis earundem universis inibi legitime convocatis et presentibus accedendo, introducat memoratos Georgium litteratum ac Albertum et Sigismundum Rakws in dominium earundem, statuaturque easdem eisdem, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis premissis iure ipsis incumbente perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum; contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra annotatos Georgium litteratum, Albertum et Sigismundum Rakws nostram personalem in presentiam ad terminum competentem rationem contradictionis eorum reddituros. Et post hec huiusmodi introductionis et statutionis seriem cum contradictorum et evocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui premissis statutioni intererunt, nominibus termino assignato eidem nostre personali presentie fideliter rescribatis. Datum Bude, feria quarta proxima post festum Beati Briccii episcopi et confessoris, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, regni nostri anno duodecimo, coronationis vero sexto.

Kissé megviselt papiroklevél, melynek pecsétje jórészt levált; fedőlapja azonban megvan.

Az oklevél hátán: Acta feria quarta ante festum Cecilie virginis, homo regius Petrus de Bed, contradixit primo *Nicolaus* 1469 nov. 15. *Suran* in eadem *Suran*, *Fabianus Elbe* pro inferiori parte *Suran*.

Megjegyzendő, hogy Rákos Albert neve, egykorúlag ugyan s a többi javítást végző kéztől, de az összes helyeken utólagosan van beszúrva.

Régi jelzése: No. 1963.

VIII.

1470 június 15. Buda. Pálóczi László országbíró a Válti Rákos Alberttől és Tóbiástól Bögöti Péter ellen indított per folyamán a felperesek részére átírja a vasvári káptalan egy iratát, melyet az alperes a törvény előtt bemutatott.

Nos comes *Ladislaus de Palocz*, iudex curie serenissimi principis domini Mathie, Dei gratia regis Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc., damus pro memoria, quod, cum in causa inter *Albertum* litteratum *filium* condam *Georgii* Rakos dicti de *Walth* ac *Tobiam* *filium* condam *Ladislai* similiter *Rakos* de eadem, in quos presens causa mortuis prefatis condam *Georgio* et *Ladislao* *Rakos*, patribus scilicet ipsorum foret condescensa, ut actores ab una ac *Petrum* *filium* *Georgii* de *Bwgueth* uti in causam attractum ab alia partibus mota et vertente, per eundem *Petrum* *filium* *Georgii* in causam attractum quedam littere capituli ecclesie Castriferrei rescriptionales clause emanate 1470 ján. 13. coram nobis in iudicio exhibite fuissent et presentate, mox prefa-

tus Albertus litteratus personaliter et *Nicolaus Zaz de Thewthews* pro annotato Thobia, filio dicti condam Ladislai Rakos cum procuratoriis litteris *capituli ecclesie Budensis* in nostram exurgendo presentiam paria earundem litterarum *capituli ecclesie Castriferrei* rescriptionalium eisdem per nos dari petierunt iuris ipsorum ad cautelam. Quarum tenor talis est :

Serenissimo principi etc. l. föntebb 1449 május 27-nél.
(Történelmi Tár, 1909. 251. l.)

Unde nos petitionibus prefatorum Alberti litterati et Nicolai Zaz, procuratoris annotati Thobie, favorabiliter inclinati, tenores prescriptarum litterarum rescriptionalium [de] verbo ad verbum sine augmento et diminutione aliquali presentibus litteris nostris patentibus inseri et transsumpti facientes eisdem Alberto litterato [fili]o condam Georgii et Thobie filio dicti condam Ladislai Rakos de Walt duximus concedendas iuris ipsorum ad cautelam communi iustitia observata. [Da]tum Bude, tertio die termini prenotati, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo.

Az alján kissé megviselt papiroklevélteljesen levált pecséttel.
Régi jelzése : No. 2022.

IX.

1470 július 21. A csornai konvent Mátyás királynak jelenti, hogy Pálóczi László országbíró rendeletére Válti Rákos Albert és Zsigmond, Németszelestei Balázs és felesége Katalin, Magyarszelestei Miklós, Porpáczi Daras Mátyás és Venczel, Bejczy Kelemen és György panaszára gyilkossági szándék, oklevelek letartása, hatalmaskodás, birtok elfoglalása miatt Felsősurányi György, Gáspár és Miklós néhai Magyarszelestei Kis Jakab fiai Simon és Bertalan, Felsősurányi Telkes Gergely és Mihály, Péczeli Szarka Miklós, Iklánci Péter és Mátyás ellenében nyomozás tartatván, a vádak igazaknak bizonyultak.

Serenissimo principi domino *Mathie*, Dei gratia regi Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc., domino ipsorum metuendo *conventus* monasterii Beati Michaelis archangeli *de Chorna* orationes in Domino debitas ac devotas cum perpetua fidelitate. Litteras viri magnifici domini comitis *Ladislai de Palocz*, iudicis curie vestre serenitatis nobis directas honore, quo decuit, recepimus in hec verba :

Amicis suis reverendis *conventui* ecclesie *de Chorna* comes *Ladislaus de Palocz*, iudex curie serenissimi principis domini *Mathie*, Dei gratia regis Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc., amicitiam paratam cum honore. Dicitur nobis in personis *Alberti et Sigismundi Rakos* dictorum de Walth, necnon *Blasii filii* condam *Georgii de Nyemeth Zelesthe* ac nobilis domine *Kathe-*

rine consortis eiusdem Blasii et Nicolai filii condam *Georgii de Magyar Zelesthe*, necnon *Mathie et Venczeslai filiorum* condam *Emerici Daras* dicti de *Porpacz*, item *Clementis et Georgii filiorum Thome de Beycz*, quod, cum annotatus *Albertus Rakws* dictus exponens circa festum Beati Urbani pape proxime 1470 máj. 25. preteritum de possessione *Keweskuth* ad propria remeare voluisset, et ad possessionem *Felsewswran* pervenisset, tunc *Georgius filius* condam *Pauli, Gaspar et Nicolaus* de eadem *Felsewswran* in ipsum Albertum exponentem irruentes diversas minas mortis eidem exponenti imponentes; ceterum prefati *Georgius, Gaspar et Nicolaus* certas litteras et litteralia instrumenta factum possessionis *Swran* dictorum *Alberti et Sigismundi Rakws* exponentium tangentia et concernentia aput se haberent, quas et que ad sepissimas petitiones ipsorum minime eisdem reddere et restituere curassent, nec curarent etiam de presenti, sed easdem et eadem erga se conservarent. Preterea circa festum Penthecostes proxime preteritum *Symon et Bartholomeus filii* condam 1470 jún. 10. *Jacobi Parvi de Magyar Zelesthe* predicta manibus armatis et apprehensis balistis more hostili in ipsum Nicolaum filium condam *Georgii* exponentem irruentes, ipsumque ibidem nece miserabili interimere voluissent, si se divino auxilio defendere non valuisset. Demum *Gregorius Kemen* dictus de *Egerzegh* ac nobilis domina *Pynthe* vocata consors, necnon *Ladislaus et Michael filii eiusdem* ex consensu et voluntate *Gregorii et Michaelis filiorum* condam *Nicolai Thelkes de Felsewswran* certas litteras et litteralia instrumenta factum possessionis *Egerzegh* annotatorum *Blasii* et domine *Katherine* consortis eiusdem exponentis tangentia et concernentia aput se haberent, quas et que ad plurimas petitiones minime eisdem reddere et restituere curassent, nec curarent etiam de presenti, easdem et eadem conservarent. Postremum circa festum Beati *Georgii* martyris similiter proxime 1470 ápr. 24. preteritum *Jacobus Zemes, Benedictus Zantho, Ladislaus Kenczel, Nicolaus Hwsweth, Anthonius* similiter *Zantho, Michael Nyers, Laurentius Thakach, Blasius Parvus, Johannes Zarka, Gregorius Parvus, Benedictus Molnar et Paulus Kowach, iobagiones Nicolai Zarka de Peczel* in possessione sua *Porpacz* commorantes, ex commissione eiusdem *Nicolai Zarka*, domini utpote ipsorum noctis in silentio manibus armatis et potentationariis ad domum et curiam annotatorum *Mathie et Venczeslai* irruentes, abindeque universas res et quelibet bona ipsorum exponentium mobilia domo et curia in eisdem repertas et inventa deportassent et quo ipsorum placuisset voluntati fecissent. Ceterum *Petrus et Mathias de Ikland* in anno cuius iam secunda instaret revolutio certas particulas terrarum arrabilium (!), silvarum et rubetorum

memoratorum *Clementis et Georgii filiorum Thome de Beycz* intra veras metas possessionis *Ikland* predictae adiacentes a manibus eorum exponentium pro se ipsis occupassent, occupatasque tenerent et conservarent etiam de presenti potentia mediante in preiudicium et dampnum dictorum exponentium valde magnum. Super quo vestram amicitiam presentibus petimus diligenter, quatenus vestram mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente *Georgius* aut *Petrus de Bozay* vel *Lodovicus Thiborcz de Owad*, sin *Emericus Magnus* seu *Nicolaus Sewbet de Zelesthe*, aliis absentibus homo regius ab omnibus, quibus incumbit, meram de premissis experiat certitudinis veritatem, quam tandem dicto domino nostro regi fideliter rescribatis. Datum Bude, feria sexta proxima post festum Corporis Christi, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo. 1470 jún. 22.

Unde nos petitionibus prefati domini comitis *Ladislai* de *Palocz*, iudicis curie vestre serenitatis, in omnibus satis facere cupientes, ut tenemur, una cum prefato *Emerico Magno* de *Zelesthe*, homine videlicet maiestatis vestre, unum ex nobis, videlicet fratrem *Johannem presbyterum* ad premissa peragenda nostro pro testimonio fide dignum duximus transmittendum. Qui tandem exinde ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi feria quinta proxima post festum Divisionis Apostolorum proxime preteritum in comitatu *Castriferrei* 1470 júl. 19. procedendo, ab omnibus, quibus decuisset et licuisset, nobilibus videlicet et ignobilibus ac alterius cuiusvis status et conditionis dicti comitatus hominibus palam et occulte diligenter inquirendo omnia premissa et quevis premissorum singula sic et eatenus facta et perpetrata fore rescivissent, prout eidem domino comiti *Ladislao* dictum extitisset et quemadmodum tenor litterarum suarum per omnia continet prescriptarum. Datum tertio die diei inquisitionis prenotate, anno Domini supradicto.

Papíroklevél a konvent pecsétjének töredékével.

Hátán jegyzet: Pro a(ctore) *Albertus Rakos* de *Walth* cum *Chorna*.

Régi jelzése: No. 1989.

X.

1470 október 28. A csornai konvent előtt Bocsoni Kálmán a maga és Bocsoni János fia Kálmán és Mátyás fia Lőrincz nevében kijelenti, hogy Tornjósházi Tornjó Benedek az ő birtokaira vonatkozó írásokat, melyeket néhai Bocson Benedek megőrzés végett rábízott, visszaadta.

Nos conventus monasterii Beati Michaelis archangeli de *Chorna* memorie commendamus, quod *Ladislaus filius Colomani de Boczor* pro se personaliter ac pro *Colomano filio Johannis* et

Laurentio filio Mathie de eadem, fratribus suis condivisionalibus, quorumlibet onera et gravamina cum procuratoriis litteris *capituli ecclesie Castriferrei* idem Ladislaus quo ad infrascripta per omnia super se assumptendo ab una, parte vero ab alia *Benedictus Thornos* de *Thornoshaza* coram nobis constituti, per prefatum Ladislaum confessum extitit viva voce in hunc modum, quod, quia annotatus *Benedictus Thornos* universas et quaslibet litteras et litteralia ipsorum instrumenta factum iurium eorum possessionariorum ubilibet habitorum tangentia et concernentia, quas et que alter condam *Benedictus* de dicta *Boczor* frater ipsorum eidem *Benedicto Thornos* causa conservationis assignasset et tradidisset, ipsis penitus et omnino reddidisset et restituisset, ideo ipsi eundem *Benedictum Thornos* et suos heredes super huiusmodi restitutione predictarum litterarum reddidissent et commisissent quitos, expeditos ac modis omnibus absolutos, ymo idem Ladislaus suo ac predictorum nominibus vigore procuratorio premissis reddidit et commisit nostri in presentia vigore presentium mediante. Datum in festo Beatorum Symonis et Jude apostolorum, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo.

Papiroklefél teljesen levált pecséttel.
Régi jelzése : No. 2011.

XI.

1471 július 26. Vasvár. *Nádasdy László és Egervári Mihály vasmegyei alispánok a szolgabírákkal egyetemben bizonyítják, hogy a Taskándi Ágoston szolgabírótól tartott nyomozás igazolta Tornyházi Benedek panaszát, mely szerint Simonyi Boda egy ökrét elhajtotta.*

Nos *Ladislaus de Nadasd* et *Michael de Egervar* vicecomites et iudices nobilium comitatus Castriferrei memorie commendamus, quod, cum nos ad instantem petitionem *Benedicti de Thornoshaza Augustinum* de *Thaskand* unum ex nobis, videlicet iudicem nobilium ad infrascriptam inquisitionem de sede nostra iudiciaria transmissemus, tandem ad nos reversus retulit eo modo, quomodo ipse in festo Beati Laurentii martyris proxime preteritum in isto comitatu procedendo, ab omnibus, quibus 1471 aug. 10. decuisset et licuisset, talem scivisset certitudinis veritatem, quomodo in vigilia festi Beati Jacobi apostoli proxime 1471 júl. 24. preteriti *Boda de Symon* unum bovem ipsius exponentis de curia ipsius exponentis deduxisset, quo voluisset, fecisset potentia mediante in preiudicium et dampnum dicti exponentis valde magnum. Datum Castroferreo tertio die diei inquisitionis preno-

tate, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo.

Papíroklevél, melynek három pecsétjéből csak a középső maradt annyira ép, hogy látni rajta, hogy körirata volt s kerek talpú egyenes paizsában nád között álló ludat mutat.

Régi jelzése : No. 2056.

XII.

1471 szeptember 13. Buda. Guti Ország Mihály nádor fölszólítja a csornai konventet, küldjön bizonyágot azon nyomozáshoz, melyet Hosszutóti Mihály és Váti János panaszára tartanak, mely szerint Nádasdi Darabos László Szász Miklós és Koltai László akaratóból Hosszutóti Mihály Makva és Mizdó, Hosszutóti János Szalók és Gyülvész rész birtokait, Kisfaludi László és felesége a két panaszosnak Aczél Antal után birt himeskői zálogos részeit elfoglalták, Radóczi Bálint és Sitkei Antal Hosszutótinak tótjalui, Enyingi Török Ambrus pedig Vátinak illyefalvai és meretei jószágain a jobbágyok javait, marháit elragadozták.

Amicis suis reverendis *conventui ecclesie de Chorna Michael Orzagh de Guth*, regni Hungarie palatinus et iudex Comanorum, amicitiam paratam cum honore. Dicitur nobis in personis *Michaelis de Hozywth* et *Johannis de Wath*, quomodo in anno, cuius iam tertia instaret revolutio, *Ladislauus Darabos de Nadasd* ex consensu et voluntate *Nicolai Zaz ac Ladislai de Koltha* quasdam portiones possessionarias eiusdem *Michaelis* exponentis in possessionibus *Makva* et *Myzdo* vocatis in comitatu Castriferrei existentibus habitas minus iuste ac indebite pro se ipso occupasset, occupatasque uteretur etiam de presenti. Ceterum circa festum Beati *Michaelis* archangeli proxime preteritum *Johannes de eadem* 1470 szept. 29. *Hozywth* quasdam portiones possessionarias eiusdem *Michaelis* impignoraticias in possessionibus *Zalok* in Jauriensi et *Gywlwez* in Zaladiensi comitatibus existentibus habitas pro se indebite et sine omni via iuris occupasset, occupatasque teneret et uteretur etiam de presenti. Preterea his proxime elapsis temporibus *Ladislauus de Kysfalvd* ac *nobilis domina relicta condam Nicolai Aczel de Hymeskeu* et *Johannes de Zalok* quasdam portiones possessionarias in possessionibus *Hymeskeu* predicta ac *Zentgywrgh* in eodem comitatu Castriferrei existentibus habitas, quas *Anthonius Aczel* de eadem *Hymeskeu* prefatis Michaeli et Johanni exponentibus pro certa sumpma pecuniarum impignorasset, a manibus eorundem exponentium sine omni via iuris occupasset, occupatasque uteretur etiam de presenti. Insuper in ieme (!) proxime preterito (!) *Valentinus de Radocz* et *Anthonius de Sythke*

manibus armatis et potentioriis ad possessionem eiusdem Johannis exponentis *Tothfalv* vocatam in dicto comitatu Castriferrei habitam irruendo, abindeque universas res et bona, necnon pecudes et pecora iobagionum eiusdem auferri et depelli fecissent. Demum in estate proxime preterita *Ambrosius Therewk de Enygh* manibus armatis et potentioriis ad possessiones eiusdem Michaelis exponentis *Illewfalwa* et *Merethe* vocatas in comitatu Vesprimiensi existentes habitas irruendo, abindeque universas pecudes et pecora iobagionum eiusdem depelli fecisset potentia mediante in preiudicium et dampnum prefatorum exponentium valde magnum. Super quo vestram amicitiam presentibus petimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente *Petrus* aut *Matheus de Ethwesz* vel *Thomas Zabo de Isakfalwa* sin *Blasius Chazar de Baba* seu *Petrus de Zygeth* sive *Nicolaus Kalanda de Merse*, aliis absentibus homo noster ab omnibus, quibus incumbit, meram de premissis experiat certitudinis veritatem, quam tandem nobis amicabiliter rescribatis. Datum Bude feria sexta proxima post festum Nativitatis Beate Marie virginis, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo.

Papiroklevel, melyen a kerek pecsétnek csak helye látszik.
Régi jelzése : No. 1961.

XIII.

1472 márczius 11. *Dukai Péter* leánya *Erzsébet*, néhai *Bocsor Benedek* özvegye a kapornaki konvent előtt elismeri, hogy leánya, néhai *Erzsébet* asszony hozománya és jegyruhája fejében ennek férje *Tornyosházi Tornyos Benedek* pénzbelileg kielégítette.

Nos conventus ecclesie Sancti Salvatoris de Kapornok memorie commendamus, quod nobilis domina *Elisabeth*, relicta condam *Benedicti filii Thome de Boczor*, filia videlicet condam *Petri de Dwka*, personaliter coram nobis constituta confessa est in hunc modum, quod, quia sibi *Benedictus Thornos de Thornoshaza* de dote et rebus paraffernalibus condam nobilis domine *Elizabeth* vocate, filie sue a prefato condam *Benedicto filio Thome*, domino et marito suo progenite, relicte utpote ipsius *Benedicti de Thornos de portione* possessionaria eiusdem *Benedicti Thornos* in eadem *Thornoshaza* in comitatu Castriferrei existenti habita iuxta regni consuetudinem eidem condam domine *Elizabeth* provenire debentibus pecuniaria solutione mediante annotate domine *Elizabeth*, relicte dicti condam *Benedicti filii Thome*, matri prelibate condam domine *Elizabeth* plenam et omnimodam impendisset satisfactionem, ob hoc ipsa domina *Elizabeth* eundem

Benedictum Thornos de et super solutione et satisfactione dicte dotis et rerum paraffernalium prescripte condam domine Elizabeth filie sue reddidisset et commisisset quitum et expeditum, modisque omnibus absolutum, ymo reddidit et commisit nostra in presentia testimonio presentium mediante. Datum feria quarta proxima ante festum. Beati Gregorii pape, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo.

Papíroklevél kevés pecsétmaradvánnyal.
Régi jelzése : No. 2050.

XIV.

1473 február 15. Vasvár. Hereházi György és Bozsoki Kis Albert Vas vármegye alispánjai s a szolgabírák adják emlékezetül, hogy Kisfaludi Serki Gergely és felesége Ilona asszony, Bódi Dénes leánya, Ovadi Koncz Miklós szolgabíró előtt kijelentették, hogy azt a kisvépi részjóságot, melyet Vági Miklós Bódi Dénesnek elzalogosított, ők, a zálogösszeget fölvevén, a Vágival közelebb rokon Válti Rákos Albertnek, Tóbiásnak és Zsigmondnak engedték át.

Nos Georgius de Herehaza et Albertus Parvus de Bosok vicecomites et iudices nobilium comitatus Castriferrei memorie commendamus per presentes, quibus expedit, universis, quod, cum nos ad instantiam et legitimum petitionem Gregorii Serky de Kysfalud ac nobilis domine Elene consortis eiusdem, filie videlicet condam Dyonisii de Bewd, Nicolaum Konch de Owad unum ex nobis, videlicet indicem nobilium ad infrascriptam fassionem audiendam de sede nostra iudiciaria transmisissemus, tandem ad nos reversus nobis retulit eo modo, quomodo ipse in festo Beate Helene 1473 febr. 8. regine proxime preterito ad possessionem Bewd, consequenterque domum et habitationem dictorum Gregorii Serky et domine Elene in eadem Bewd existentem habitam accessisset, ubi ipsi Gregorius et domina Elena coram ipso personaliter astantes fuissent confessi eo modo, quod, licet magister Nicolaus de Wag totalem portionem suam possessionariam in predio Kyswep habitum certis litteris impignoraticis capituli ecclesie Castriferrei prefato condam Dyonisio de dicta Bewd pro sex florenis auri puri impignoraverit, tamen ex post ipsi Gregorius Serky et domina Elena consors eiusdem pro ipsorum necessitatibus ipsos urgentibus ipsam totalem portionem possessionariam ipsius magistri Nicolai de Wag in dicto predio Kyswep habitam, ipsi ipsam portionem possessionariam ex legitima testamentaria dispositione dicti condam Dyonisii de Bewd in agone sue mortis debentem nobilibus magistris Alberto Rakus de Walth ac Sigismundo et Tobie filiis condam Ladislai similiter Rakus de eadem

Walth ipsos propinquiori linea consanguinitatis concernentibus pro dictis sex florenis auri puri ab eisdem plene receptis remisissent et resignassent titulo pignoris tenendam, possidendam ac habendam testimonio presentium mediante. Datum Castroferreo feria secunda proxima post festum dicti festi Beate Elene regine, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio.

Hártyaoklevél három gyűrűpecsét nyomaival.
Régi jelzése : No. 2027.

XV.

1473 november 18. Buda. Mátyás király Bodó Miklós prépost és a fejérvári káptalan panaszára, hogy Csabi Mihály és felesége Margit asszony, valamint fiai, Balázs és Ferencz keszii és redneki népeikkel, jobbágyaikkal a káptalan sárosdi jobbágyainak marháit elhajtották, a jobbágyokat megverették, a vádat tagadó alpereseknek tisztító esküt ítélt meg és meghagyja, hogy jobbágyaik részéről igazságot s elégtételt szolgáltassanak.

Nos Mathias, Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc., damus pro memoria, quod Ladislaus de Chwth pro venerabili ac honorabili Nicolao Bodo preposito et capitulo ecclesie Albensis cum procuratoriis litteris loci eiusdem iuxta continentiam litterarum magnifici comitis Stephani de Bathor, iudicis curie nostre, prorogatoriarum in octavis festi Beati Michaelis archangeli ex transmissione eiusdem iudicis curie nostre in nostram 1473 okt. 6. personalem presentiam facta in figura iudicii eiusdem nostre personalis presentie comparendo, contra Michaellem de Chab ac nobilem dominam Margaretham consortem eiusdem ac Blasium et Franciscum filios eiusdem proposuit eo modo, quod, cum die dominica proxima ante festum Penthecostes in anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo transacto 1470 jún. 3. preterita populi et iobagiones eorundem actorum in possessione eorum Sarasd vocata in comitatu Zaladiensi existenti commorantes boves et pecudes ac pecora ipsorum in campo inter metas dicte possessionis Sarasd pascere habuissent, tunc prefati Michael de Chab ac nobilis domina Margaretha consors, necnon Blasius et Franciscus filii eiusdem Michaelis missis et destinatis Matheo Horwath, Michaeli Chaby, Petro de Zenth Isthwan et Michaeli Zekel familiaribus, item Gregorio, Iwan, Ladislao Benedekfy, Matheo Wrczwl, Clemente Feyes, Johanne Feyes, Jacobo Toth, Dominico similiter Toth, Benedicto Balassa, Michaeli Chonka, Jeronimo Mesther in Chab predicta, Paulo Somogy, Johanne Cledy, Gregorio Somogy, Blasio Kezy, Mathia Warga, Luca Lepsemy, Mathia Zenthgywrgy, Paulo Fazakas, Luca similiter

Fazakas in *Kezy*, necnon Luca Zygyartha, Clemente Bagany, Thome Gwbacz, Benedicto Chew, Georgio similiter Chew, Dominico Wyncze, Anthonio Chenchy, Lamperto Bamaz, Michaele Wad, Francisco Thapolchay, Paulo Ferencze, Briccio Bors, Petro Zabo, Paulo Kethel, Ladislao Weres, Francisco Chobod, Barnaba Somogy, Paulo Alberth, Elia Pragay, Martino fabro, Nicolao sartore, Johanne Simon, altero Johanne Kelemenfy, Luca Thapolchay, Dionisio filio Luce, Michaele Warga, Thoma fabro, Stephano filio Clementis, Clemente sartore, Michaele Dobrony, Anthonio Feyes, Luca Feyes, altero Luca Chonthany, Gregorio Warga, Georgio similiter Warga et altero Georgio Kwthi in *Rennek* possessionibus ipsorum vocatis *iobagionibus* commorantibus, manibus armatis et potentationariis ad tenuta et pertinentia dicte possessionis Sarasd, consequenterque iobagiones eorundem actorum, ibique ex bobus et pecudibus et pecoribus decem meliores mactantes intermissent (!) et nonnullos etiam populos et iobagiones eorundem actorum omni eorum sine culpa dire et acriter verberassent potentia ipsorum mediante in preiudicium et dampnum dictorum actorum valde magnum. Et hec sic facta fore exhibitionibus trium litterarum inquisitoriarum, unius de *Kapornak* ac alterius *cruciferorum de Alba* conventuum et tertie *capituli Wesprimiensis* ecclesiarum sub uno sensu et forma verborum loquentium in diversis terminis emanatarum et ad litteratarum petitionem magnifici condam comitis *Johannis de Rozgon*, alias similiter iudicis curie nostre, nobis rescriptarum comprobando, dicto actori ex parte prefatorum in causam attractorum per eandem nostram personalem presentiam in premissis iuris equitatem supplicavit impertiri. Quo audito *Marcus de Megyes* pro prefatis Michaele, domina Margaretha, necnon Blasio et Francisco in causam attractis cum procuratoriis litteris dicti conventus ecclesie de *Kapornok* in eandem personalem nostram exurgendo presentiam respondit ex adverso, quod iidem in causam attracti in totali premissa actione et acquisitione dictorum actorum innocentes essent penitus et immunes, ex parte autem prefatorum iobagionum ipsorum nunc erga ipsos habitorem iudicium et iustitiam iuxta regni nostri consuetudinem facere prompti essent et parati. Et quia prefati procuratores dictarum partium eorum allegata nullo ampliori documento comprobabant, sed eisdem iuxta preexhibitarum trium litterarum inquisitoriarum vigorem per eandem nostram personalem presentiam in premissis iudicium et iustitiam largiri supplicabant, pre eo nos his perceptis iudicantes commisimus eo modo, ut annotati Michael ac domina Margaretha, necnon Blasius et Franciscus in causam attracti ducentesimo se, quilibet videlicet

eorum quinquagesimo se, nobilibus, ita videlicet, quod idem Michael et domina Margaretha quartodecimo, prefati vero Blasius et Franciscus quintodecimo diebus festi Epiphaniarum nunc venturi, terminis scilicet post sese immediate sequenti- 1474 jan 19—20. bus semper coram dicto conventu ecclesie de Kapornak super eo, quod ipsi in totali premissa actione et acquisitione dictorum actorum innocentes sint et existant penitus et immunes, sacramenta prestare et tandem quintodecimo die diei huiusmodi iuramentarium depositionum iidem in causam 1474. febr. 3. attracti ex parte prefatorum iobagionum ipsorum, si qui ex eisdem nunc erga ipsos haberentur, in dicta possessione *Rennek* per villicum vel officialem ipsorum in eadem constitutum coram uno iudice nobilium dicti comitatus Zaladiensis, cui illac presentium serie transire iubemus, iuxta regni nostri consuetudinem iudicium et iustitiam facere et impendere et dehinc ipsarum iuramentarium depositionum ac iudicii et iustitie inpensionis series, prout expediens fuerit, in litteris memoratorum conventus ecclesie de Kapornok et iudicis nobilium dicti comitatus Zaladiensis ad octavas dicti festi Epiphaniarum Domini legitime perdurando nostre personali presentie reportare teneantur. Datum Bude, quadragesimo quarto die octavarum festi Beati Michaelis archangeli predictarum, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio.

Papiroklefél lepattogzott pecséttel.
Hátán jegyzés: Solvit 1 fl.
Régi jelzése: No. 1995.

Közli: SÖRÖS PONGRÁCZ.

KIADATLAN OKLEVELEK.

Uj sorozat.

— HARMADIK KÖZLEMÉNY. —

29.

1326 aug. 17. *A győri káptalan a pozsonyi káptalannak Csandal, Deáki és »Chyche« nevű birtokait meghatároolja.*

Excellentissimo domino suo Karolo dei gratia illustri regi Hungariae capitulum ecclesiae Jauriensis orationes in domino. Litteras serenitatis vestrae recepimus, hunc tenorem continentes:

Karolus dei gratia rex Hungariae fidelibus suis capitulo Jauriensi salutem et gratiam. Fidelitati vestrae firmiter percepi-
mus per praesentes mandantes, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, coram quo *Andreas de*

Chyurle, vel *Mog de Elefanth* homo noster accedat ad faciem possessionum ecclesiae posoniensis *Chandal*, *Dyaky* et *Chyche* vocatarum in comitatu posoniensi existentium et easdem, convocatis commetaneis et vicinis suis reambulando per veteres metas et antiquas, novas juxta et inter veteres metas, ubi necesse foret erigendo, relinquat et statuatur ecclesiae posoniensi praedictae perpetuo et pacifice possidendas, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, contra ipsos praepositum et capitulum ad nostram citet praesentiam ad terminum competentem. Et post haec diem citationis, nomina citatorum et terminum assignatum cum cursibus metarum et totius facti serie nobis fideliter rescribatis. Datum in Wysegrad in quindenis festi beati Georgii martiris (máj. 8.) anno domini millesimo trecentesimo vicesimo sexto.

Nos vero excellentiae vestrae mandatis obtemperare cupientes, ut tenemur, cum praedicto Andrea homine vestro hominem nostrum fidedignum *Ladislauum plebanum de Ovar* ad exequendum praemissa pro testimonio transmisimus, qui demum ad nos reversi, nobis concorditer retulerunt, quod praedictus homo vestrae serenitatis, praesente eodem homine nostro praedictas possessiones *Chandal* et *Dyaky* convocatis commetaneis et vicinis suis, specialiter *Dominico filio Isaak* et aliis nobilibus *de Beel* praesentibus, reambulassent per veteres et antiquas metas et ubi necesse fuerat novas metas erexissent et eidem ecclesiae posoniensi reliquissent et statuissent perpetuo possidendas, nullo penitus contradictore existente. Praeterea dixerunt etiam iidem homo vester et noster, quod cum ad reambulandam quamdam particulam terrae ejusdem ecclesiae posoniensis *Chichey* vocatae *prope dictam terram Dyaky* existentis, convocatis vicinis et commetaneis accessissent ipsam particulam terrae, quae est *juxta magnam terram Chichey castrensiu* a parte orientali propter fenum et gramina magna ac arundines, per metas suas reambulare non potuissent; statuissent tamen terram ipsam cum suis utilitatibus et pertinentiis nemine contradictore existente, eidem ecclesiae posoniensi sub antiquis metis seu terminis et distinctionibus possidendam. Cujus quidem terrae *Dyaky* vocatae cursus metarum, prout idem homo vester cum testimonio dicti hominis nostri nobis retulit, hoc ordine distinguuntur, quod prima meta incipit a superiori parte ejusdem terrae *Dyaky ab aqua Palyazo* dicta, quae est pro meta *a terra Dominici filii Petri Kurmusd* vocata et terra *Bwd* distinguente, in cujus aquae littore sunt duae novae metae distinguentes ipsam terram *Dyaky* et terram *Bwd*; inde procedendo quasi versus orientem et parvum eundo est una antiqua meta et una nova; hinc parvum eundo sunt duae novae metae;

inde modicum procedendo est una antiqua meta et una nova; adhinc ultra versus occidentem ad quemdam lacum arundinosum procedendo sunt in extremitate ipsius laci duae novae metae; inde transit dictum lacum ad plagam septentrionalem et ex alia parte ejusdem laci *juxta viam qua itur ad Scemch* est una antiqua meta et una nova. Ab illo loco ad quamdam magnam arborem *Zylfa* nuncupatam eundo, ultra dictam arborem sunt duae antiquae metae et una nova a *terra Chunkur de Bwdy* distinguentes; abhinc parvum eundo *juxta* quasdam piros silvestres sunt tres antiquae metae et una nova; deinde parvum procedendo sunt quatuor antiquae metae et una nova; ab illo loco declinat ad partem orientalem et pauloplus eundo est una antiqua meta et una nova, quae *distinguit dictam terram Dyaky et terram Reche*; inde ulterius eundo est una nova meta; abhinc procedendo quasi in valle est una antiqua meta et una nova; inde parvum cursum ad plagam septentrionalem declinando, in monticulo est una antiqua meta et una nova; ab illo loco parvum od orientem redeundo est una antiqua meta et una nova, quae distinguunt dictam terram *Dyaky* et terram castrensiarum; item ulterius procedendo est una nova meta; deinde magnum eundo est una antiqua meta et una nova; ulterius procedendo est una antiqua meta et una nova; a quo loco procedendo est una antiqua meta et una nova; inde procedendo transit quamdam vallem arundinosam et ex alia parte ejusdem vallis *juxta* quasdam arbores salicis est una antiqua meta et duae novae, quae distinguunt dictam terram *Dyaky* et terram dictorum castrensiarum et tertiam terram similiter castrensiarum, quam nunc possidet dictus *Andreas nobilis de Churle*. Deinde declinando versus plagam meridionalem est una nova meta; abhinc parumper procedendo est una antiqua meta et una nova; abhinc eundo et quasi versus occidentem reflectendo sunt duae antiquae metae et una nova; inde iterum versus meridiem declinando sunt duae antiquae metae et una nova; deinde modicum eundo sunt duae antiquae metae parvae et una nova; demum directe ad meridiem eundo est in prato una antiqua meta et una nova *juxta* aquam *Palyazo*, quae est pro meta usque ad metas primas novas in littero praedicto existentes. — Prima autem meta possessionis *Chandal* vocatae incipit *juxta* terram *villae Scemch* prope portum aquae *Palyazo* dictae, ubi est meta et vadit penes litus ejusdem fluvii ad plagam orientalem et sic procedendo ultra, transit eandem aquam *Palyazo* ad partem meridionalem et ibi prope dictam aquam est una nova meta et ab ipsa meta parvum procedendo sunt duae antiquae metae et una nova, quae distinguunt dictam terram *Chandal* a terra castrensiarum; inde ulterius in distinctionibus procedendo,

est una nova meta ; deinde procedendo est una nova meta, a qua modicum procedendo est una nova meta ; inde parvum transeundo super quamdam viam publicam ad plagam occidentalem et modicum procedendo exitur de eadem via ad plagam meridionalem et parum eundo est una nova meta ; ulterius modicum procedendo est una nova meta ; deinde paulo plus transeundo est una nova meta ; abhinc eundo ex utraquae parte viae publicae, quae vadit de Chandal sunt duae novae metae ; deinde ulterius procedendo in latere cujusdam montis arundinosi est una antiqua meta et una nova ; ulterius modicum procedendo est una antiqua meta et una nova ; inde eundo *juxta aquam Zylod* est una antiqua meta et una nova ; deinde transit ipsam aquam Zylod et venit juxta quamdam arborem salicis rubei, ubi est antiqua meta ; deinde vadit super quoddam nemus arborum narfa, cujus nemoris in superiori parte est una antiqua meta. Abhinc intrat quamdam *insulam circularem, quae vulgariter Kerekzygueth* nuncupatur, de qua transit usque ad aquam *Chollou* nuncupatam, quae est pro meta, super quam transit sursum quasi versus Posonium ad plagam occidentalem, cujus transitus seu portus de *Palyazokuz* pertinet ad ecclesiam posoniensem. Inde transit inflectendo ad *fluvium Kengeler* dictum, qui est pro meta et sic procedendo superum ipsi fluvium versus occidentem per bonum spatium exit dictum fluvium versus plagam septentrionalem, in cujus littore sunt duae novae metae distinguentes terram ipsam Chandal et *terram Pomsa* ; inde eundo sunt duae novae prope quemdam parvum lacum arundinosum ; abhinc paulo plus eundo sunt duae novae metae ; deinde transeundo juxta terram Pomsae itur ad tres metas, quae distinguunt inter ipsam terram Chandal et terram Pomsa praedicti et tertiam terram udvornicorum de *Zunch* ; inde vadit versus orientem juxta fluvium Zylod, ubi sunt duae novae metae ; ab illo loco transit ipsum fluvium Zylod super quoddam fossatum cujusdam loci molendini et in ipsa possessione Chandal ecclesiae existentis, ubi inter ipsum fossatum et fossatum terrae Zunch udvarnicorum memoratorum est una antiqua meta et una nova ; inde parum eundo est una nova meta ; abhinc paulo plus eundo est una antiqua meta et una nova ; deinde parvum procedendo est una nova meta ; item inde eundo sunt duae antiquae metae et una nova ; item abhinc procedendo est una nova meta ; demum inter villam memoratam Chandal et villam Zunch est una nova meta juxta aquam Palyazo ; item inde transit ipsum fluvium seu aquam versus Beel et villam Scemch et ex alia parte ipsius fluvii in littore est una antiqua meta et una nova sub quadam piro silvestri ; deinde eundo est una antiqua meta et una nova ; abhinc rediit versus terram ville Scemch

ad primam metam et ibi terminatur. Datum in octavis beati Laurentii martiris anno domini Mo CCCo XXto sexto.

Károly királynak 1326 november 17-én kelt átiratából, melynek eredetijén sárga-vörös selymen függő kettőspecsét töredéke van. Eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa D. fasc. 7. nr. 66. alatt.

* * *

Beel itt is Magyar- vagy Németbél. Ezen Domonkos származását a következő táblácska mutatja:

Chubun

Ábrahám 1294—1295	Izsák 1294—1295
Domonkos 1326	

Chyurle (Csörle) a felsőcsallóközi Csölle. Ezen Andrással, ki egy ideig Pozsonymegye szolgabírája volt, még gyakran találkozunk.

Chandal e néven már nem önálló helység, de a szempezi járásban levő Csataj őrzi a nevét, a mennyiben Szempcz felé néző helye még most is a *Csandal* nevet viseli. Legelőször találkozunk vele 1252-ben és akkor Toposz (Tpuz) fia Miklós a főbirtokosa. 1292-ben Tornyos-Csandal; 1302-ben Szunyogos-Csandal; 1320-ban Mike-Csandal a neve.

Dyaki (Deáki), mint már tudjuk, *Kis-Körmösd* mellékneve.

Chyche a határleírás szerint nem lehet más, mint a mostani *Csataj*. Ez Chatey néven merül fel 1264-ben.

terra Bud, mint fentebb kijelentettük, annyi mint (a már eltűnt) *Bodszeg*, melynek egyik birtokosával, Csonkor-ral itt megismerkedünk.

terra Reche a szempezi járásban lévő *Réte*.

Pomsa a Sági család tagja, később Pozsonymegye szolgabírája, kivel még találkozunk.

Zunch nem lehet más, mint a pozsonyi járásban (Szempcz mellett) még most is létező *Zoncz*, mely 1252-ben felmerül (Kn. I. 401.)

30.

1326 okt. 13. *A kedhelyi apát és konvent elismeri, hogy a Fleocendorf nevű birtokot a pozsonyi káptalannak átengedi.*

Nos frater *Jacobus dictus, abbas* et totus conventus monasterii sanctae Mariae de Monte in *Kedhel* ordinis cystericiensis notum fore volumus omnibus, praesentes litteras inspecturis, quod nos ordinationem, compositionem, cessionem seu renuntiationem nomine et vice nostra per *quondam fratrem Thomam tunc abbatem nostrum* et fratrem *Gerungum*, nostros tunc ad infra scripta procuratores, mediantibus litteris domini Karoli dei gratia illustris regis Hungariae de quadam possessione *Fleocendorf* vocata, factam, ratificamus et approbamus, nostrum super dicta renuntiatione et cessione litis praebentes consensum et assensum ac ad majorem rei evidentiam tenorem praedictarum litterarum dicti

domini regis de verbo ad verbum transscribi ac inseri fecimus, qui talis est (következik Károly királynak Visegrádon, 1324 máj. 17-én kelt levele).

In communi igitur praedictorum testimonium et firmitatem nos praedicti abbas et conventus praesentes litteras nostro fecimus sigillo communiri. Datum in *conventu nostro* in quindenis festi beati Michaelis archangeli anno domini millesimo CCCo XXVIo.

Pecséttöredékkal. Eredetije a pozsonyi káptalan magánlevéltárában Capsa. C. fasc. 6. nr. 69. alatt.

* * *

V. ö. a 32-ik számú okirattal.

31.

1326 nov. 8. Az esztergomi káptalan jelenti a királynak, hogy Kovácsi nevű esztergommegyei birtokot meghatározta.

Excellentissimo domino domino Karolo, dei gratia illustri regi Hungariae domino suo reverendo capitulum Strigoniensis ecclesiae orationes in domino tam debitas quam devotas pro eodem. Litteras serenitatis vestrae recepimus in haec verba (következik Károly királynak Visegrádon 1326 okt. 31-én kelt levele, melynek erejével az esztergomi káptalant felhívja, hogy *Cythwar András* nevű kir. emberrel együttessen Kovácsi nevű falut határolja).

Nos igitur mandatis et praeceptis vestris in omnibus obedire cupientes, ut tenemur, litteras vestrae sublimitatis recepimus debito cum honore et una cum praedicto magistro *Andrea dicto Cythwar* homine vestro magistrum *Jacobum filium comitis Frankyni* socium et concanonicum nostrum pro testimonio ad praemissa exequenda duximus destinandum. Qui quidem magister *Andreas* homo vester una cum praefato magistro *Jacobo* homine et testimonio nostro, ad nos pariter reversi, retulerunt, quod feria sexta proxima ante octavas omnium sanctorum (1326 nov. 7.) accessissent super faciem ipsius possessionis et villae *Kowachy*, cum omnibus utilitatibus et pertinentiis suis universis eandem possessionem simul cum villa sua statuissent et applicassent praelibatae civitati vestrae Strigoniensi perpetuo possidendam nullo penitus contradictore apparente. Cujus siquidem possessionis metae, prout idem homo vester et noster nobis retulerunt, hoc ordine distinguuntur: *Prima* videlicet meta est circa fossatum civitatis Strigoniensis a parte septentrionali *prope villam ecclesiae de Chuth*; deinde procedendo versus ecclesiam sancti Dominici,

ubi est erecta nova meta, de qua eundo directe venit ad vineas Hospitalis de Strigonio et *Johannis Zeuke civis de eadem*; abhinc currit versus partem orientalem ad vineam *Benedicti Gallici* et ad vineam *Tyrionis* pistoris et ibi separatur ipsa possessio de terra nostri capituli; deinde venit ad vineam *Sumug vocatam*; directe eundo pervenit ad finem vineae *Frankonis*, deinde vadit ad vineam *Andreae sacerdotis* praebendarii ecclesiae nostrae prope *Sabad*, quae est vinea nostra; adhuc directe versus partem orientalem eundo venit ad vineam *Egidii de Insula* et ad vineam *Jacobi filii Thomae*; deinde venit ad vineam *Pauli carpentarii*, deinde ad locum *torcularis vineae filii Ludveg* et deinde venit ad vineam *Aydna vocatam*, abhinc vadit ad vineam *magistri Andreae dicti Cythwar* et venit ad vineam *Walterii*; directe abhinc procedendo venit ad vineam *Rodmani carnificis* et abhinc vadit ad *turrem Pascasii* et ibi separatur de terra *Fenerd* prope vineam *Karachyni* ubi sunt tres metae et distinguunt terram *pezer* (?) et terram *Boyon* de terra *Kowachy*; abhinc ad partem meridionalem flectendo, ubi est vinea *Nicolai filii Bene*, quae pertinet ad terram *Boyon*; deinde venit ad vineam *Michaelis filii Beek* quae pertinet ad terram *Kowachy*; abhinc revertitur iterate ad tres metas praenotatas; directe currendo pervenit ad *montem Sarkanheg(y)* vocatum; deinde venit ad vineam *Michaelis clerici* et ad vineam *Clementis cauponis rufi*; deinde venit ad vineam *Petri clerici*, ubi sunt duae metae, quae pertinent ad terram *Kowachy*; abhinc circa vineam *Ludveyg* procedendo parum est una meta, quae separat terram *Kowachy* de terra *Boyon*; est inibi alia meta a parte occidentali, quae pertinet ad terram *Kowachy*, abhinc girando vadit ad vineam *Nicolai filii Michaelis*, ubi sunt duae metae, quarum una separat terram *Kowachy* de terra *Boyon* a parte meridionali; abhinc vadit ad unum monticulum iterato ad partem orientalem *Kwzepmal* nuncupatum, ubi est vinea *Gregorii filii Powka*, quae pertinet ad terram *Kowachy*; item secunda vinea est ibidem *Pauli Fabri* a parte similiter occidentali, quae pertinet ad *Boyon* et in medietate earundem est una meta de novo erecta et sic termini metarum vinearum in terra *Kowachy* (existentium) habent cursum; item terrarum arabilium de *Kowachy* metae sunt sic distinctae: quod primo sunt quatuor metae antiquae prope magnam viam, per quam itur de *Strigonio* versus *Budam*; directe eundo pervenit ad quamdam aquam *Partaspotok* vocatam; ultra meatum ipsius aquae est *via magna*, quae venit de ecclesia sanctae *Margarethae* versus comitatum *Strigoniensem* et ultra ipsam viam sunt terrae arabiles ecclesiae sanctae *Mariae de campis* et pervenit ad locum sepulturae *judeorum de Strigonio* et sic terminantur metae terrarum arabilium de

terra Kowachy. Datum in octavis omnium sanctorum anno domini Mo CCCo vigesimo sexto.

I. Mátyás királynak 1466. évi átiratából, melynek eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 24. fasc. 3. nr. 21. alatt őriztetik.

* * *

Ezen oklevél Esztergom város környékének helyrajzára felette érdekes fényt vet, megismerkedünk a szőlőbirtokosok egy egész sorával. Családtörténeti szempontból kiemeljük az itt szereplő *Póka fia Gergelyt*, ki a Bár-Kalán nemzetség esztergomi ágának egyik eddig ismeretlen tagja. Érdekes továbbá a *zsidó temető* említése is.

Kovácsi már nem létezik mint önálló helység; de a Kovácsi-földeket Esztergomban még ismerik.

32.

1326 nov. 11. A heiligenkreuzi cistercita apát a Fleocendorfra vonatkozó, 1326 okt. 13-án kelt okiratot átírja.

Nos frater Otto dictus abbas sanctae crucis in Austria ordinis Cysterciensis notum facimus universis quibus expedit praesentium per tenorem, quod accedentes ad nostram praesentiam venerabiles viri dominus Jacobus coabbas noster tunc temporis et frater Gerungus prior suus de monte sanctae Mariae in vngaria juxta *Kedhel*, exhibuerunt nobis litteras suas atque conventus sui compositionales super facto cujusdam possessionis *Fleocendorf* vocatae, petentes, ut dictas litteras suas ratas habere ac nostris litteris confirmare dignaremur, quarum quidem litterarum tenor talis est (következik Jakab kedhelyi apátnak 1326 okt. 13-án kiállított megerősítő levele).

Nos vero justis petitionibus praedictorum abbatis et conventus annuere volentes, praedictas litteras de verbo ad verbum praesentibus transscriptas ratificamus, approbamus et confirmamus. In cujus rei testimonium et firmitatem perpetuam praesentes nostro fecimus sigillo communiri. Datum in die beati Martini episcopi et confessoris anno domini millesimo CCCmo XXVI.

Az apátot ábrázoló pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa C. fasc. 6. nr. 68. alatt.

* * *

Fleocendorf-ra nézve a Történelmi Tár 1908. évf. 505-ik lapján kimutattam, hogy a számos változatban található alakok közül az egyetlen *Flössendorf* a helyes kiejtés. E néven azonban ma már nem ismeretes, de területe, mely jelenleg a Duna és Köpcsény között elterül, ma is »Káptalan rétje« néven szerepel és a pozsonyi káptalan tulajdona.

33.

1326, Pozsony, nov. 25. Miklós pozsonyi főispán felhívása a pozsonyi káptalanhoz, hogy a Csölleiek osztályozásán közreműködjön.

Discretis viris et honestis dominis et amicis suis reverendis, capitulo ecclesiae posoniensis magister Nicolaus comes loci ejusdem et judices nobilium amicitiam paratam. Quia nobiles viri *Matheus* videlicet et *Andreas de Churle* in possessionibus suis *Churle* et *Simperg* nominatis his proximis diebus divisionem facere intendunt, amicitiam vestram petimus diligenter, quatenus, cum per eosdem nobiles viros vel per quemlibet eorum fueritis requisiti, hominem vestrum fide dignum pro testimonio transmittatis, coram quo et coram nobis iudicibus nobilium ac comite *Ruman* et *Johanne Fodur* hominibus nostris praesentibus consanguineis ipsorum convocatisque commetaneis et vicinis eorum, iidem nobiles divisionem faciant inter eos praenominatam; et post haec ipsius divisionis seriem cum distinctionibus metarum, quas iidem nobiles de novo erexerint et nomina commetaneorum praedictorum cum serie totius facti nobis vestri gratia rescribatis. Datum Posonii, in festo beatae Katherinae virginis anno domini Mo CCCo vicesimo sexto.

Pozsonymegye tisztikarának 1326 december 7-én kelt átiratából, melynek eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 3. nr. 22. alatt őriztetik.

* * *

Churle = Csörle, a mai *Csölle*.

Simperg a Csöllei és Uzsori-családok tulajdona, mely még a XIV. században részben a Hontpázmán nb. Szentgyörgy-Bazini urak birtokába került. Német eredetű név, melynek eredeti hangzását kétségkívül elferdítették. Először felmerül mint *Simperg* 1274-ben; 1287-ben mint villa *Sumberg* a pozsonymegyei Modor szomszédságában. A község kétségkívül valamely hegyről vette nevét, mert 1296-ban panaszkodnak a tulajdonosai, hogy mindazok, kiknek a *Schintperg* nevű hegyükön szőlőik vannak, kötelezettségeiknek meg nem felelnek. A község már eltűnt; emlékét ma már csak a szempezi járásban (Bazin és Czajla mellett) fekvő *Zumberg* nevű puszta őrzi.

34.

1326 decz. 2. Károly király Kovácsi nevű birtokot az esztergomi polgároknak adományozza.

Karolus dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Gallitiae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque rex, princeps Sallernitanus et honoris ac montis sancti Angeli dominus universis christi fidelibus praesentibus et futuris, praesentium

notitiam habituris salutem in omnium salvatore. Cum in multitudine plebis robur regium et gloria attendatur et accrescat, merito regalis decrevit sublimitas, ut populus sibi serviens numero et viribus augeatur et quoniam regnorum omnium potentia, pax et securitas, in sola incolarum fidelitate constitit, sic benigne subdito sunt tractandi, ut eos ad grata devotionis obsequia praesidentis dulcedo allicere non desistat. Hac igitur consideratione inducti ad universorum notitiam tenore praesentium volumus pervenire, quod cum nos commodo et utilitati civitatis nostrae Strigoniensis consulto consilio et provida deliberatione una cum praelatis et baronibus regni nostri habita providere et consulere eamque a gravamine necessitatis, qua per terrarum colendarum, suo usui plurimum necessariorum, modicitatem et carentiam admodum gravabatur, quemadmodum cives ipsius civitatis nostrae super hac celsitudini nostrae saepe saepius sunt conquesti, clementer relevare cupientes, possessionem sive villam nostram *Kowachy* vocatam, juxta eandem civitatem existentem, cum omnibus terris utilitatibus et pertinentiis suis, iudicatu quoque ejusdem villae, dictae civitati nostrae duxissemus perpetuo annectendam et ad hujus rei evidentiam clariorem in aevum duraturam volentes, ut dum precibus subjectivis et instantiis fidelium nostrorum dignis et modestis favorabiliter innatam regio cordi pietatem inclinamur ex certa scientia procedamus, fidelibus nostris capitulo Strigoniensis ecclesiae, ut ipsi suum mitterent hominem pro testimonio fide dignum, coram quo magister *Andreas dictus Cythwar*, homo noster praefatam possessionem seu villam *Kowachy* cum universis juribus et pertinentiis suis ac iudicatu applicaret et annecteret memoratae civitati nostrae in perpetuam possidendam, litteris nostris dedissemus in mandatis. Tandem iidem fideles nostri nobis rescripserunt in haec verba (következék az esztergomi káptalannak 1326 nov. 8-án kelt jelentése).

Nos autem ex relatione hujusmodi praememorati capituli Strigoniensis in hac parte edocti, antedictam villam nostram cum omni integritate sui viris (így) modo praemisso ipsi civitati nostrae Strigoniensi fuisse statutam et legitime annexam cognoscentes, attendentes quoque et in memoriam revocantes fidelitates fideliumque servitiorum laude digna merita praedictorum Strigoniensium civium nostrorum, quibus iidem a toto eo tempore, quo solium nostri regii diadematis nutu divino conscendimus, eo videlicet tempore specialiter, quo tentoria potentiae nostrae suos funiculos nondum late extenderant, non absque sollicitudinis studio et votivae fidelitatis constantia commendabilem constantis fidei praerogativam prae aliis sorcientes majestati nostrae meruerunt adeo complaceret, quod noster regius animus

in ipsorum gratuitis servitiis mitissime conquievit et quia humanis legibus insistitur et a divinis nullatenus deviat, si domestici et benemeriti gratiosis favoribus attollantur et extraneis rariores habentur: saepedictam possessionem seu villam nostram Kowachy cum utilitatibus et pertinentiis suis universis, iudicatu quoque et generaliter dicendo cum omni plectitudine et integritate sui juris, antedictae civitati nostrae strigoniensi annectantes damus et dedimus, donamus et donavimus conferentes et contulimus perpetuo et irrevocabiliter possidendam, tenendam pacifice et habendam. Omnes litteras omniaque instrumenta, si quae vel quas populi de Kowachy super eadem possessione seu villa, iudicatu vel villicatu quocumque jure haberent obtenta vel obtentas cassamus et irritamus adeo, ut ubicumque in iudicio vel extra iudicium exhiberentur, vigore careant firmitatis et nihilominus auctoritate praesentium decernimus non valere. In cujus rei memoriam perpetuamque firmitatem praesentes concessimus litteras nostras privilegiales, novi et autentici sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Endre praepositi ecclesiae albensis aulae nostrae vicecancellarii dilecti et fidelis nostri, anno domini Mo CCCo XXo sexto, quarto nonas decembris, regni autem nostri anno similiter XXo sexto. Venerabilibus in christo patribus domino Bolezlao Strigoniensi ejusdemque loci comite perpetuo et fratre Ladislao Colocensi Archiepiscopo, Johanne Nitriensi, Georgio de sancto Irineo, fratre Petro Bosniensi, Benedicto Chanadiensi, Iwanka Waradiensi, Ladislao Quinquecclesiensi, Nicolao Jauriensi, Chanadiensi (így) Agriensi, Herrico Vesprimiensi et Andrea Transsilvano ecclesiarum episcopis ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris Philippo palatino comite de Scepes et de Wywar ac iudice cumanorum, Demetrio magistro tavernicorum nostrorum, comite Bachiensis et Trinchiniensis, Alexio iudice curiae nostrae, Thoma vajvoda transsilvano et comite de Zonuk, Mikchano totius Sclavoniae, Paulo bano de Machow, comite Syrmienis, de Wolko et de Bodrug, Johanne filio Babonyg magistro tavernicorum dominae reginae, carissimae consortis nostrae, Stephano magistro agazonum nostrorum, Dionysio magistro dapiferorum nostrorum et Nicolao comite Posoniensi aliisque quam pluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

I. Mátyás királynak 1466-ban kelt átiratából, melynek eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 24. fasc. 3. nr. 21. alatt őriztetik.

* * *

V. ö. a 31. számú okirattal.

35.

1326 decz. 4. *A pozsonyi káptalan jelentése, hogy a Csölleiek csöllei birtokukat egymás között felosztották.*

Viro strenuo magistro Nicolao comiti posoniensi et iudicibus nobilium capitulum loci ejusdem amicitiam paratam cum orationum suffragio. Litteras vestras recepimus debita cum reverentia, hunc tenorem per omnia continentes (következik Miklós főispánnak 1326 nov. 25-én a pozsonyi káptalanhoz intézett felhívása).

Nos vero petitionibus vestris annuentes, ut tenemur, cum dictis iudicibus nobilium et comite *Roman ac Johanne Fodur* hominibus vestris discretum virum *Michaelem rectorem ecclesiae de villa pispuky* hominem nostrum ad videndum divisionem paetactorum transmisimus. Demum vero *Benedictus filius Hegun unus de iudicibus nobilium* et Johannes Fodur, alio nemine comparante, ad nos reversi nobis cum testimonio dicti hominis nostri retulerunt, quod ipsi post festum beatae Katherinae virginis nunc praeteritum, feria sexta (nov. 28.) super faciem dictae possessionis *Churle* accessissent et ibidem usque feriam secundam (decz. 1.) propter partium contentiones morari fecissent, tandem ipsa secunda feria coram multis, per partes adductis, dictae partes taliter concordassent, quod ubi vel qualem portionem sors unicuique parti iudicaret, id quaelibet pars firmum servaret et ratum; quibus peractis in prima divisione cujusdam terrae *Zyg* nuncupatae, pars a plaga meridionali, scilicet a parte villae *Miseer* cum aquis et silvis cessisset ipsis *Matheo* et *Dominico*, superior vero pars, scilicet a parte villa *Churle* cessisset *Andreae*, *Sandur* et *Peteu*, distinctionem in medio dictarum portionum consignando. In alio vero loco, videlicet ab alia parte aquae, incipiendo ab una arbore piri silvestris usque quamdam viam, quae via molendini nuncupatur, ubi distinctio est signata, pars inferior ipsius portionis terrae ex parte curiae Mathei cessisset ipsis *Matheo* et *Dominico*, pars vero superior, scilicet a parte curiae *Andreae* cessisset ipsis *Andreae*, *Sandur* et *Peteu*. In tertio vero loco, scilicet in villa eorum *Churle* tota portio *Andreae*, *Sandur* et *Peteu* cum terris arabilibus cessisset *Matheo* et *Dominico*, sed quia *Andreas* allodium suum habet locatum super terra portionum *Mathei* et *Dominici* debita, ex eo idem *Andreas* allodium suum deberet remove. Tota autem portio in villa *Mathei* et *Dominici* cum terris suis arabilibus et cum uno loco sessionali, quod vulgariter *Hopstat* nuncupatur, ubi sunt arbores morararum (*így*) cessisset *Andreas* *Sandur* et *Peteu*; quaedam vero particula terrae

in quarto loco ante curiam Andreae existens, quae protenditur cum suis finibus versus villam *Heet*, quae haecenus Mathei et Dominici fuerat, cessisset Andreae, Sandur et Peteu. In cuius rerum pensam una particula terrae, quae exit de exstrenuitatibus nemoris dicti Andreae, quae fuerat prius Andreae, totaliter, sicut idem Andreas tenuit, cessisset Matheo et Dominico praedictis. Spatium vero illud, quod in fine villae ipsius Churle et ante curias Andreae, Sandur et Peteu fore dinoscitur, simul absque divisione uterentur partes saepius nominatae, ultra illa signa, quae facta sunt ante curias dictorum Andreae, Sandur et Peteu; curias vero suas aequali mensura tenebunt tamquam prius partes praenotatae sicut existit per eosdem mensuratam. Datum feria quinta proxima ante festum beati Nicolai confessoris anno Domini Mo CCCo XXo sexto.

Pozsonymegye tisztikarának 1326 deczember 7-én kelt átiratából, melynek eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 3. nr. 22. alatt őriztetik.

* * *

Pispuky a felsőcsallóközi *Püspöki*.

Churle (Csörle) az ugyanott lévő *Csölle*.

Miseer a Püspöki mellett még most is létező *Misérdi*.

Hopstat német szó = *Hofstadt* = *Hofstätte*.

Hegun (= *Hégen*) fia *Benedek* a Karcsaiak tagja.

36.

1326 Pozsony, decz. 7. *Miklós pozsonyi főispán átirja és meg-erősíti a Csölleiek osztálylevelét.*

Nos magister Nicolaus comes Psoniensis, *Petrus de Gurqueteg*, *Andreas dictus Chuna*, *Pomsa de Palazokuz* et *Benedictus filius Hegun de Karcha* iudices nobilium de eodem comitatu, tenore praesentium significamus quibus expedit universis, quod cum nos ab honorabilibus et discretis viris, capitulo ecclesiae posoniensis mediantibus nostris litteris petivissemus, ut hominem eorum fide dignum pro testimonio transmitterent, qui una nobiscum iudicibus nobilium et *Johanne Fodur pristaldo de Chollokuz* ac *comite Roman* hominibus nostris, scilicet comitis Psoniensis, viderent divisionem, quam comes *Matheus* et *Andreas nobiles de Churle* in possessionibus eorum *Churle* et *Simperg* nominatis facere habebant inter ipsos, tandem idem capitulum nobis rescripsit in haec verba: (következik a pozsonyi káptalan 1326 decz. 4-én kelt [35 sz. a.] jelentése.)

Nos vero inspecta veritate dictarum litterarum ipsius capituli et ipsam divisionem legitime fore factam attendentes, eandem divisionem ad perpetuam stabilitatem sigillorum nostrorum

appositione confirmando approbamus. Datum Posonii in crastino festivitatis beati Nicolai confessoris anno domini praenotato.

Hátlapján három pecsét függött. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában. Capsa 14. fasc. 3. nr. 22. alatt.

* * *

Chuna András az Olgyai-család tagja, kivel 1328 február 14-én még találkozunk (A. II. 347.).

37.

1326 decz. 21. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy a Csölösztői és Gutorszegi családok tagjai bizonyos hitbéri és hozományi ügyben egymással egyezkedtek.

Universis christi fidelibus praesentes litteras inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in domino sempiternam. Ad universorum notitiam tam praesentium quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod *Jacobo filio Johannis dicti Rosas de Chyliztu* pro se et pro *Johanne fratre suo* ab una parte, *Nicolao et Thoma filiis Jacobi de Gutturzyg* ab altera, coram nobis personaliter constitutis, sunt confessi oraculo vivae vocis, quod licet mota fuisset materia quaestionis inter ipsos super dote et dotalitiis ac rebus paraphernalibus *dominae Kanna* sororis Jacobi et Johannis memoratorum, *quondam consortis Nicolai antedicti* diutiusque inter eos ordine judiciario fuisset ventilata, ad ultimum tamen mediantibus et componentibus probis viris, in talem devenissent compositionis unionem, quod iidem Jacobus et Johannes occasione dictae dotis seu dotaliciorum ac rerum paraphernalium sororis eorum memoratae minus duabus marcis triginta marcas denariorum wyennensium, quamlibet marcam cum singulis decem pensis computando plene recepissent et integre, et sic eosdem Nicolaum et Thomam ratione praedictae dotis et dotalitiorum et rerum paraphernalium reddidissent liberos, imo reddiderunt coram nobis omnino expeditos, obligando se, quod quicumque processu temporum eosdem Nicolaum et Thomam ac ipsorum heredes heredumque suorum successores ratione saepedictae dotis et dotalitiorum et rerum paraphernalium praememorarum vellent forsitan molestare, extunc iidem Jacobus et Johannes cum suis heredibus heredumque successoribus tenerentur expedire propriis laboribus et expensis. In cujus rei testimonium praesentes concessimus litteras sigilli nostri munimine consignatas. Datum in festo beati Thomae apostoli anno domini Mo CCCo vigesimo sexto.

Ép pecsétje vörös-sárga zsinegen függ. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 7. nr. 10. alatt.

Chyliztu a felsőcsallóközi *Csölösztő*, mely mint helység (*Chyliztu*) 1293-ban felmerül; 1313-ban: *Chylistou*; 1388-ban: *Chulstw.*

A jelen okiratban szereplő személyek nemzedékrendi töredéke a következő:

Rózsás János

Jakab 1326—1338 neje: Hofi Krisztán leánya Eyzal 1338	János 1326—1338 neje: Margit végr. 1327	Kanna † 1326 el. férje: Gútorszegi Miklós
--	---	---

Ezenkívül még a következő töredékeket ismerjük:

<p style="text-align: center;">Bekő</p> <hr style="width: 80%; margin: auto;"/> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">Péter, Benedek, 1338—1355 1355</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Erzsébet, Katalin 1355 1355</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">Mihály</p>	Péter, Benedek, 1338—1355 1355	Erzsébet, Katalin 1355 1355	<p style="text-align: center;">Udvarnok Mihály</p> <hr style="width: 80%; margin: auto;"/> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">István 1338 Kiliti ura</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Margit 1319 férje: Doborgazi Tivadar fia Lőrincz † 1319</td> </tr> </table>	István 1338 Kiliti ura	Margit 1319 férje: Doborgazi Tivadar fia Lőrincz † 1319
Péter, Benedek, 1338—1355 1355	Erzsébet, Katalin 1355 1355				
István 1338 Kiliti ura	Margit 1319 férje: Doborgazi Tivadar fia Lőrincz † 1319				

Balázs 1338.

V. ö. Történelmi Tár 1908. évf. 494—498. lap.

38.

1327 máj. 18. A pozsonyi káptalan tanusítja, hogy a Töbörbúcsiak és Szilaslúcsiak bizonyos vérdíj ügyében egymással egyezkedtek.

Nos capitulum ecclesiae posoniensis significamus quibus expedit praesentium per tenorem universis, quod *Stephano in aetate quindecim annorum, item Petro undecim annorum, item Jacobo novem annorum filiis Budou filii Huswet, item Nicolao filio Huswet fratre dicti Budou, item Benedicto et Georgio filiis Turk pro se et pro Johanne fratre suo, item Andrea filio File pro se et pro fratribus ac proximis suis, item Matheo filio Urachii pro se et pro proximis suis, item Dominico filio Thomae pro se et pro eodem patre suo ac fratribus et proximis suis, cognatis et proximis dicti Budou de numero udvornicorum de villa Szilazluche ab una parte, Stephano filio Andreae et Sebastiano de genere udvornicorum similiter, de villa Teberluche pro se et pro Petro fratre suo, item Jacobo filio Chemen, item Petro filii Egidii, item Clementino et Thoma filiis Endereus, item Mathaeo filio Gregorii proximis et cognatis suis ab altera coram nobis personaliter constitutis, sunt confessi viva voce, quod licet mota fuisset materia quaestionis inter ipsos super morte Budou memorati, per dictos filios Andreae ac Sebastianum ac proximos eorundem, ut dicebant, veraciter perpetrata diutiusque ordine judiciario fuissent altercati, ad ultimum tamen propter bonum pacis mediantibus probis*

viris, in talem devenissent pacis unionem, quod iidem Stephanus et Sebastianus cum fratribus et proximis suis occasione dictae mortis filiis Budou praedictis et proximis ejusdem quindecim marcas et *duas marcas pro duabus viis peregrinationis versus Aquis ad limina beatae virginis gloriosae* pro remedio animae ipsius Budou dedissent et solvissent, quos filii eiusdem Budou et proximi supradicti plene et integre recepisse et habere coram nobis sunt confessi et sic eosdem Stephanum et Sebastianum cum omnibus fratribus et proximis eius dicti filii Budou et proximi eiusdem ratione dictae mortis reddiderunt coram nobis liberos et omnino expeditos. Obligando se, quod quicumque processu temporum eosdem Stephanum et Sebastianum ac fratres seu proximos suos praedictos aut heredes eorumdem pro dicta morte vellent molestare, ettunc iidem filii Budou et proximi eorumdem praetacti cum suis heredibus heredumque suorum successoribus tenerentur expedire propriis laboribus et expensis. Datum feria secunda proxima ante festum ascensionis domini anno ejusdem Mo CCCo vigesimo septimo.

Eredetije a pókatelki Kondé-család levéltárában.

* * *

V. ö. a 17. számú okirattal.

39.

1327 Pozsony, jun. 24. Pozsonymegye tisztikara tanusítja, hogy Gergely fiaí Vökön örökség útján birtokolnak.

Nos magister *Petrus vicecomes Poseniensis* et quatuor iudices nobilium de eodem significamus tenore praesentium quibus expedit universis, quod nos recepimus litteras regias annulari sigillo consignatas hunc tenorem continentes :

Karolus dei gratia rex Hungariae, fidelibus suis magistro Nicolao comiti Poseniensi vel vices suas gerenti et quatuor iudicibus nobilium de eodem salutem et gratiam. Fidelitati vestrae firmiter praecipiendo damus pro (így!) in mandatis, quatenus apud quemcunque vel quoscunque possessiones hominum sine herede decedentiam indebite per quempiam occupatas et detentas in praedicto comitatu vel (így) invenire poteritis, reimpedire et reambulare faciatis juris ordine observato.

Nos ergo praeceptis regiae majestatis obedire volentes, ut tenemur, quamdam possessionem *Vylk* vocatam, in Chollokuz existentem, sitam juxta possessionem discreti viri magistri Nicolai praepositi poseniensis a parte occidentalis et possessionem *Pamse iudicis nobilium* a parte orientali, occupatam per *Michaelem et Petrum filios Gregorii* et detentam usque modo, fecimus ream-

bulare et recaptivare et praedictos nobiles nostro iudicio astare coarctantes. Sed quia idem Michael et Petrus in figura nostri iudicii coram nobis cum nobilibus et ignobilibus ejusdem comitatus et commetaneis et vicinis hoc comprobarunt, ut ipsa possessio Wylk ipsorum sit hereditaria, avus et pater ac antecessores ipsorum pacifice dinoscuntur possidere et quiete, ob hoc nos possessionem praedictam eisdem reddimus possidendam. In cujus rei memoriam praesentes concessimus litteras nostras patentes sigillorum nostrorum praesentium (így!) munimine roboratas. Datum Posonii in festo beati Johannis baptistae anno domini Mo CCCo XXo septimo.

A pozsonyi káptalan átiratából, melynek eredetije ezen káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 20. nr. 10. alatt őriztetik. Az átirat az alispánt »Orros Péter«-nek nevezi.

* * *

Az itt szereplő Gergely fiai — mint alább látjuk — a Bánvö(l)kiek egyenes ősei.

40.

1328 Visegrád, jan. 25. Köcski Sándor országbíró a pozsonyi káptalan és a Nyékiek között Csukárfalva birtok miatt folyó pört a káptalan javára dönti.

Nos comes Alexander iudex curiae serenissimi et illustris principis domini Karoli inclyti regis Hungariae, comes castris ferrei et castellanus de Saar, memoriae commendantes significamus quibus praesentes ostendentur praesentium per tenorem universis, quod cum vir discretus magister Nicolaus praepositus posoniensis, comes capellae domini regis, in sua personaliter et capituli ecclesiae posoniensis persona cum legitimis procuratoribus litteris regiam accedendo praesentiam quamdam possessionem seu villam *Turnye alio nomine Chukarfolua* vocatam, in comitatu posoniense *inter Posonium et Tyrnaviam civitates existentem*, simul cum ecclesia parochiali honore sancti Dominici constructa, ad ipsam ecclesiam posoniensem de jure pertinere proponendo, per regiam benignitatem a quibuslibet et illicitis detentoribus auferri et ipsius ecclesiae posoniensis dominio restitui postulasset, regiaque majestas sui regni antiquam consuetudinem observare sine macula cupiens, honorabile capitulum ecclesiae Jauriensis litteris suis transmissis scripsit sub hac forma, ut ipsum capitulum cum *Georgio filio Salomonis de Czulchtu* homine suo fidele, suum testimonium transmittat, in cujus praesentia idem homo regius vicinorum et commetaneorum dictae possessionis legitimis convocationibus habitis, ad faciem dictae

possessionis accederet et eandem per veteres et antiquas metas reambularet, reambulatumque, si contradictio cujuspiam sibi non obviaret, praedictis magistro Nicolao praeposito et capitulo posoniensi perpetua stabilitate statueret, contradictores autem ad suam praesentiam legitima citationis modo observato contra ipsos praepositum et capitulum ad terminum competentem evocaret ac ipsum capitulum Jauriense nomina contradictorum et citatorum per suas litteras cum termino assignato regiae majestati remandaret; quod enim capitulum per *Andream filium Nicolai filii Iwanka de Neek* et *Johannem filium Chama* in statione dictae possessionis contradictionem factam fuisse et eosdem Andream et Johannem ratione ipsius contradictionis ad octavas festivitatis omnium sanctorum anno domini Mo CCCo XXo sexto praeteritas (1326 nov. 8.) contra eosdem dominum Nicolaum praepositum et capitulum posoniense citatos extitisse rescripserat regiae majestati, ut in ipsius capituli Jauriensis litteris citatoriis, seriem praemissorum continentibus, satis lucide fuimus informati. Cumque autem ipsa causa a praedictarum octavarum omnium sanctorum termino primo ratione prioritatis termini ad octavas beati Andreae apostoli (1326 decz. 7.) secundo et anno praenotato, quia tunc ipso Nicolao praeposito et magistro Martino canonico et procuratore dicti capituli posoniensis coram nobis comparentibus et in contrarium ipsorum Andreae filii Nicolai et Johannis filii Chama in factis dictae possessionis Twrnye nominatae proponere volentibus, iidem Andreas et Johannes cum eorum generationibus eandem possessionem indivisam et communem fore fatebantur, ratione stationis generationum eorundem ad octavas medii Xlmae (1327 márcz. 25.) tertio ad octavas beati Georgii martyris (1327 máj. 1.) et quarto ad octavas beatorum Petri et Pauli apostolorum (1327 jul. 6.) anno dominicae incarnationis Mo CCCo XXo septimo elapsas, juxta continentiam litterarum nostrarum memorialium modum dilationum explicantium sub forma faciendae pacis fuisset prorogata; tandem praedicti Andreas filius Nicolai et Johannes filius Chama neminem de suis generationibus, ut assumpserunt, valuerunt statuere et ex eo gravamen iudicii subportarunt. Et cum ob majoris justitiae evidentiam, *ne aliquod scrupulum falsitatis iudicis nostrae temporis in curriculo queat derogari*, per trinas forenses proclamaciones diligenti ammonitione praehabita, per honorem regiae majestatis, praesente testimonio capituli Nytriensis generationes eorundem Andreae filii Nicolai et Johannis filii Chama in contrarium ipsorum magistri Nicolai praepositi et capituli posoniensis *ad octavas residentiae regalis exercitus* in perhemptoriae responsionis terminum, in regiam praesentiam

vocari et ipsum iudicium ante litis ingressum ipsis Andreae filio Nicolai et Johanni filio Chama persolvere aut si nullus de generationibus ipsorum compareret vel neminem statuere possent, ipsis Andreae filio Nicolai et Johanni filio Chama pro se in facto dictae possessionis respondere commisissemus. Demum ipsis octavis advenientibus memorati Andreas filius Nicolai et Johannes filius Chama una cum *Johanne et altero Johanne filiis Nicolai dicti Bwd et Thoma filio Lepoldy ac Iwanka filio Nicolai filii Iwanka, fratre dicti Andreae* proximis et generationibus ipsorum ad nostrae iudiciariae auctoritatis accedentes praesentiam responderunt, ut nullum de ipsorum generationibus praemissa proclamatione vocassent, dicentes, *plures de ipsorum generatione non esse* et si qui forte essent, ipsi pro eis et pro se ipsis ad quaelibet opposita ipsorum Nicolai praepositi et capituli posoniensis una cum Johanne et Johanne ac Thoma et Iwanka praedictis responderent in facto possessionis memoratae. In quorum contrarium praenominatus magister Nicolaus praepositus ac magister Thomas custos et Martinus canonici ecclesiae posoniensis cum legitimis procuratoriis litteris dicti capituli, exurgendo responderunt proponentes, quod praedictam possessionem Twrnye nominatam *Johannes filius Petri filii Chukar* nobilis jobagio castri Posoniensis ex regali collatione ab antiquo possessam et ad ipsum Johannem tantum pertinentem, ob remedium animae suae et animarum parentum suorum, antedictae ecclesiae posoniensi perpetuo possidendam contulisset et donasset nemine contradictore existente, in cujus possessionis dominium patres et proximi alii dictorum Andreae et Johannis contra justitiam de facto propria voluntate introissent, ecclesiam ipsam posoniensem de possessione et usu praefatae possessionis ejiciendo et nunc cum ipsis Johanne et Johanne filiis Nicolai ac Thoma filio Lypoldy et Iwanka fratre dicti Andreae commorarentur in possessione supradicta; et ad suorum verborum propositorum evidentem probationem litteras privilegiales quondam domini regis Andreae et domini nostri regis Karoli, cum antiquo et novo sigillo suo munitas ac capitulorum ecclesiarum Strigoniensis et Jauriensis, tenorem etiam litterarum dicti Johannis filii Petri inter cetera continentes ac litteras magistri cruciferorum sancti regis Stephani de Strigonio nobis praesentarunt. In quorum tenoribus ipsam possessionem Twrnye vocatam ad ipsum solum Johannem pertinere et pro remedio animae suae ac animarum parentum et proximorum suorum anno domini Mo CCo nonagesimo primo per ipsum Johannem filium Petri, sub antiquis metis et terminis, quibus antiquitus extiterat limitata et per suos parentes habita et possessa praedictae ecclesiae posoniensi comperimus perpetuo

collatam fuisse et ipsam collationem per dictum dominum Andream regem ac per praefatum dominum nostrum Karolum regem illustrem ex certa sua scientia confirmatam et perpetuatam extitisse. In cujus possessionis temeraria occupatione dicti Nicolaus praepositus, Thomas custos et Martinus procuratores praedicti multiplices inquisitiones prohibitiones et protestationes ipsum capitulum et se contra jamdictos Andream et Johannem ac proximos ipsorum praedictos exhibitione litterarum dictorum capituli Strigonensis et Jauriensis ac cruciferorum sancti regni Stephani de Strigonio fecisse comprobabant. Et his omnibus peractis, ad ultimum alias litteras capituli Jauriensis patentes praedicti Nicolaus praepositus, Thomas custos et Martinus procuratores praefati in oppositum eorundem Andreae et Johannis et proximorum ipsorum antedictorum eorundem generationem ibidem in momento post exhibitionem litterarum regalium et capitulorum memoratorum demonstrarunt, in quibus palam reperimus contineri, quod cum inter praepositum et capitulum ecclesiae posoniensis ab una parte, *Nicolaum filium Iwanka de Neek patrem ipsius Andreae, Petrum rufum, Lipoldum filios Dominici patrem praefati Thomae, Chama de Paka patrem ipsius Johannis et Nicolaum dictum Bwd patrem dictorum Johannis et Johannis* ab altera super praedicta possessione Twrnye et alio nomine Chukarfolua vccata altercationes et verba mota fuissent et processissent, tandem secundo die festivitatis corporis christi anno ejusdem Mo CCo nonagesimo secundo (1292 jun. 6.) praedicti Nicolaus filius Iwanka, Petrus rufus, Lepoldus (így), Chama et Nicolaus dictus Bwd, patres eorundem Andreae, Johannis, Iwanka, Thomae, Johannis et Johannis in praesentiam dicti capituli Jauriensis accedendo, confessi extitissent, quod licet inter ipsos et praepositum ac capitulum ecclesiae posoniensis super facto ipsius possessionis Twrnye nuncupata, per Johannem filium Petri ecclesiae posoniensi collata, altercationes quaedam et verba mota fuissent, tamen propter bonum pacis et justitiae ac praemiorum intuitu aeternorum, ipsi omni altercationi, controversiae et juri, si quod forte eis in ipsa possessione Turnye vocata ex eo, *quod ipsi de generatione quondam comitis Chukar avi praefati Johannis essent*, competeret, nomine suo ac nomine et vice omnium fratrum et cognatorum suorum seu generationum cessissent et renuntiassent et quod praedictam ecclesiam posoniensem ipsam possessionem Turnya dictam, tenere, habere et possidere pacifice et perpetuo dimisissent. Quorum instrumentum visis continentis, quia eandem possessionem post praemissam perpetualem traditionem per ipsum Johannem filium Petri praedictis praeposito et capitulo factam habito litis processu iidem Nicolaus filius

Iwanka, Lipoldus filius Dominici, Chama de Paka et Nicolaus dictus Bud simul cum Petro rufo, patres ipsorum Andreae, Johannis, Thomae et secundi Johannis, omnibus juribus ipsorum, si qua in dicta possessione habuissent, renuntiatis, in praesentia dicti capituli Jauriensis resignasse reperiebantur; cum eosdem Andream et Iwankam filios Nicolai filii Iwanka, Johannem filium Chama, Thomam filium Lipoldy et Johannem ac Johannem filios Nicolai dicti Bud personaliter astantes, cujus instrumenti vigore seu auctoritate eandem possessionem a dictis praeposito et capitulo posoniensi reoptinuerint et in dominium dictae possessionis introierint, ternario numero quaesivissemus ac nostri in praesentia exhiberi ac demonstrari per eosdem postulassemus: praedicti Andreas, Iwanka, filii Nicolai, Johannes filius Chama, Thomas filius Lipoldy, ac Johannes et Johannes filii Nicolai dicti Bud multas litteras se et eorundem generationes super praemissa possessione habere fatebantur, nisi simplicium suorum verborum prolationibus dictam possessionem sibi de jure pertinere allegabant. Unde quia ipsam possessionem Turnye per ipsum Johannem filium Petri, praefatis praeposito et capitulo, ut praediximus, collatam et ipsam collationem factam, per patres et proximos ipsorum Andreae et Iwanka filiorum Nicolai, Johannis filii Chama, Thomae filii Lipoldy, Johannis ac Johannis filiorum Nicolai dicti Bud, dominio ipsorum praepositi ac capituli modo praemisso restitutam contra juris processum potentialiter, omnimodo indebite et injuste, ex tenore instrumentorum per ipsum praepositum et procuratores praedictos exhibitorum occupatam et occupando usque nunc detentam fuisse plene agnovimus, pro eo universis possessionibus eorundem Andreae, Iwanka, Johannis, Thomae, Johannis et Johannis ubicumque existentibus, in duabus partibus nostris manibus judiciariis, in tertia vero ipsorum praepositi et capituli offensam patientium applicatis, eosdem Andream et Johannem ac alios ipsorum proximos praedictos debita poena et juridica tamquam potentiales detentores possessionis decrevimus puniendos, praedictam autem possessionem Turnye vocatam simul cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis universis ac sub eisdem metis, signis et terminis seu distinctionibus, quibus per ipsum Johannem filium Petri et alios primordiales possessores suis habita extitit et possessa una cum venerabilibus in christo patribus, dominis fratre Ladislao archiepiscopo Colocensi, Benedicto Chanadiensi, Nicolao Jauriensi et Herrico Wesprimiensi ecclesiarum episcopis ac domino Andrea praeposito Albensi vicecancellario ejusdem domini nostri regis, nec non magnificis viris Demetrio magistro tavarnicorum domini nostri regis, Mykchbano totius Slavoniae, Nicolao comiti posoniensi, Johanne

rectore castri Budensis et comite Musoniensi et aliis multis nobilibus, secularibus et ecclesiasticis personis et nominatis nobiscum tunc pro tribunali consedentibus, tam dictis praeposito et capitulo posoniensi sententialiter adjudicavimus cum omni jure proprietatis et possessionis perpetuo possidendam, tenendam pariter et habendam, a modo et deinceps ipsis Andreae, Iwanka, Johanni, Thomae, Johanni et Johanni ac ipsorum proximis, generationibus ac heredibus eorundem de dicta possessione perpetuae taciturnitatis silentium duximus imponendum. Universas autem litteras ipsorum, si quas in facto dictae possessionis habuissent et quoquo modo habere procurassent et tacita calliditate in fraudem ipsorum praepositi et capituli reservando exhibere non curassent, vana, cassa, frivola et irrita ac ubicumque, quandocumque et in quorumcumque judicum praesentia exhiberentur, viribus commisimus caritura et vigore, et insuper talium instrumentorum exhibitores simul cum calumniatoribus importunis volumus percipere portionem. Verum quia praedicti Andreas, Iwanka, Johannes, Thomas, Johannes et Johannes, qui alios eorum proximos et generationes juxta nostrum mandatum judiciorum vocari et proclamari facere, mediantibus litteris nostris, ad capitulum Nitriense directis, ut assumpserunt, non curarunt ac plures de eorum generatione superstites non esse asseruerunt in judicio, sed sponte pro omnibus ipsorum generationibus, si qui forte ex ipsis generationibus fuissent et essent absentes et hunc praesentem nostrum judicium et sententiam ac alios priores processus judicarios ignorantes, stare in judicio, respondere ac sententiam judicariam audire et recipere contra dictos praepositum et capitulum se obtulerunt, actionem ipsorum eorum generationibus absentibus, si qui forte forent, contra eosdem, non autem contra praepositum et capitulum posoniensis ecclesiae intelligi volumus, quae ad omnia dictorum absentium damna reservatam. In cujus rei memoriam perpetuamque firmitatem, ne causa tam debitae fine terminata, oblivionis scrupulo novercante calumniantium importunitate per quempiam valeat inirritum revocari aut aliquatenus retractari, super praemissis praedictis praeposito et capitulo nostras concessimus litteras privilegiales, pendentis sigilli nostri munimine roboratas. Datum in vysegrad in festo conversionis sancti Pauli apostoli anno domini millesimo trecentesimo vicesimo octavo.

A vörös-zöld selymen függött pecsét hiányzik. Eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa C. fasc. 4. nr. 41. alatt őriztetik.

* * *

Az itt tárgyaltakról szól a »Századok« 1893. évf. 211—216. lapján olvasható »A Csukárdiak« című dolgozatom.

Csukárd, mely legrégebb okiratainkban (Nagy-) *Tornya* néven is szerepel, a pozsonymegyei szempezi járásban még most is található. Német neve (Zuckersdorf) nem a czukorral, hanem az ősrégi Csukár személynévvel áll összeköttetésben.

Csukár, ki 1214-ben felmerül, több fiút hagyott maga után, minek bizonyítékára csak azt emelem ki, hogy 1256-ban »villa Chukaria filiorum Chukar« szerepel (W. II. 270.). Csukárnak azonban nemcsak Csukárdon, hanem Galánta vidékén is voltak birtokai, mert IV. Béla 1236 márczius 2-án (különben már 1214-ben is) világosan kimondja, hogy Taksony és Kossut táján villa Vduorij (=Udvari) jobagionum Posoniensium, scilicet Chukar et cognatorum ejus« van (W. XI. 475.). Miután már most látjuk, hogy a fenti okiratban szereplő személyek a Csukárral tartott nemzetség-heli közösséget erősen hangsúlyozzák és Csukár unokája János magvaszakadása után ennek csukárdi birtokára igényt támasztanak, holott ők Nyéken és Csukár-Pakán birtokolnak, úgy kell — azt hiszem — a dolgot felfognunk, hogy Csukár fiai atyjuk birtokait maguk között felosztották és három külön ágat: a Csukárdit, a Nyékit és a Pakai-t alapították. Még jobban bizonyítja mindezeket azon körülmény, hogy Csukár unokája János 1287-ben a Nyék nevű vár és praedium társbirtokosa (W. XII. 452.) és hogy 1275-ben a terra *villae Paka de Chukar*-t említik. (Hazai oklevéltár 72.) Pozsonymegyében két Nyék nevű helységet találunk most; az egyik Dunaszerdahely mellett van az alsócsallóközi járásban, a másik Galánta mellett a külső járásban. Csukár családja az *utóbbiban* birtokolt.

Nemzedékrendje pedig minden valószínűség szerint a következő:

Csukár
1214—1236

Péter 1286	Ivánka	Bod Miklós	Domonkos	Pakai Csama
Nejei 1. Ismeretlen		1292		1292
2. Él még 1291-ben	Nyéki Miklós 1292—1310 (1310-ben »Taksonyi«	öreg. János, 1328 ifj. János, 1328		János 1328
	András 1328	Ivánka 1328	Vörös Péter 1286—1292	Pakai Lipót 1286—1323
			Jákó 1286.	
1. János † 1291	Leány	Pozsonymegye szolgabírája (1310-ben »Taksonyi«)		
Pozsonymegye alispánja férje: Gyugy (fiok: János 1291.)			Tamás 1328.	

A mi az 1291-ben elhalálozott János consobrinusát (azaz nővérének fiát) illeti, azt hiszem, hogy azon Guge fia Jánossal azonos, kinek Szászi, Légi és Hodosi jobbágysai 1287-ben nemességet kaptak. (Hazai okmtár II. 18.)

41.

1328 febr. 22. Károly király Köcski Sándor országbírónak Csukár-falvára vonatkozó ítéletlevelét jóváhagyja.

(K)Arolus dei gratia Hungariae... rex... harum serie volumus pervenire, quod discretus vir magister Nicolaus praepositus ecclesiae posoniensis, comes capellae nostrae suo et dictae ecclesiae ac capituli ejusdem nomine et vice ad nostram accedens

praesentiam, exhibuit nobis litteras privilegiales magnifici viri comitis Alexandri quondam judicis curiae nostrae, bonae memoriae, diffinitivam sententiam super possessione *Turnie sive alio nomine Chukarfolua* vocata, in comitatu posoniensi existente ab *Andrea filio Nicolai, Johanne filio Chama, Thoma filio Lepoldy et Johanne filio Nicolai dicti Bod* ac tota generatione eorum per ipsos praepositum et capitulum ordine judiciario requisita et obtenta pro eisdem praeposito et capitulo prolatam continentem, petens a nobis humiliter et devote, ut eas super dicta diffinitiva sententia et legitima dictae possessionis obtentatione ratas habere et nostro dignemur privilegio confirmare, quarum tenor talis est : (Következék Köcski Sándor országbírónak Visegrádon 1328 jan. 25-én kelt okirata). Item dominus praepositus exhibuit etiam nobis litteras capituli Strigoniensis in quibus vidimus contineri, quod cum ad requisitionem dicti comitis Alexandri judicis curiae nostrae capitulum ipse Strigoniense cum *Paulo de Wgaal* notario et homine ipsius judicis curiae nostrae post iudicium et sententiam diffinitivam pro discreto viro magistro Nicolao praeposito et capitulo posoniensi contra *Andream filium Nicolai de Neek, Johannem filium Chama, Thomam filium Lypoldy de Paka et Johannem filium Nicolai dicti Bwd* praedictos ac *alios fratres et totam generationem eorumdem* super dicta possessione *Turnye alio nomine Chukarfolua* vocata in comitatu posoniensi existenti, promulgatam, ad statuendam ipsam possessionem praeposito et capitulo posoniensi memoratis, si contradictores alii non existerent, discretum virum magistrum Nicolaum socium et canonicum ipsorum pro testimonio destinassent; idem homo judicis praefati et dictus magister Nicolaus homo ipsorum, scilicet capituli strigoniensis praenotati, demum ad ipsum capitulum strigoniense redeuntes concorditer retulissent, quod in festo b. Blasii martyris (febr. 3.) hoc anno ad faciem dictae possessionis accessissent et convocatis omnibus vicinis et commetaneis possessionis ejusdem, cum nullus contradictor existisset, praedictam possessionem cum ecclesia parochiali et aliis omnibus suis utilitatibus et pertinentiis sub metis et limitationibus seu terminis, quibus antiquitus possessa extitit, statuissent cum homine magistri Nicolai comitis posoniensis, *Petew nomine dicto Toot* ad statuendum etiam destinato, ipsis praeposito et capitulo posoniensi perpetuo possidendam, in corporalem possessionem praedictae terrae Thomam custodem ecclesiae posoniensis et quosdam alios canonicos et procuratores dictorum praepositi et capituli posoniensis nomine ejusdem ecclesiae perhempniter inducendo. Nos itaque justis et legitimis ejusdem praepositi posoniensis petitionibus de solitae regiae benignitatis gratia favorabiliter

inclinati, tenorem earundem privilegialium, per nos diligentius recensitarum et attentius percunctatarum, non abrasum, non cancellatum, nec in aliqua sua parte vitiatum, sed ab omni suspitione semotum de verbo ad verbum praesentibus insertum nec non et tenorem litterarum praedicti capituli strigoniensis cum diligenter examinatum ac totum processum iudicium et sententiam diffinitivam ipsius iudicis curiae nostrae ac et statutionem de praedicta possessione praenotatis praeposito et capitulo posoniensi factam et in corporalem ejusdem possessionis inductionem eorundem acceptamus, approbamus et ratificamus, ipsasque litteras privilegiales et possessionem memoratam ipsi ecclesiae posoniensi sub appensione sigilli nostri novi ac autentici perpetuamus et praesentis scripti patrocinio ex certa nostra scientia de consilio infrascriptorum praelatorum et baronum regni nostri perpetuo confirmamus. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes concessimus litteras nostras privilegiales, novi et autentici sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Andreae praepositi albensis, aulae nostrae vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno domini millesimo trecentesimo XXo octavo, octavis kalendis marcii, regni autem nostri anno similiter XXmo octavo. Venerabilibus in christo patribus, dominis Bolezlao Strigoniensi, locique ejusdem comite perpetuo et fratre Ladislao Colocensi, aulae regiae cancellario, archiepiscopis, Johanne Nitriensi, Benedicto Chanadiensi, Georgio de sancto Irineo, Nicolao Jauriensi, fratre Petro Boznensi, Iwanka Waradiensi, Ladislao Quinqueecclesiensi, Andrea Transsilvano, Henrico Wesprimiensi, aulae dominae reginae cancellario, Laurentio Waciensi et Chanadino Agriensi episcopis ecclesias dei feliciter gubernantibus; magnificis baronibus Myckch bano totius Sclavoniae, Demetrio magistro tavarnicorum nostrorum, comite Bachiensi et Trinchyniensi, Desew iudice curiae praedictae dominae reginae; Paulo bano de Machou, comite Sirmiensi, de Wolkow et de Bodrog; Stephano magistro agasonum nostrorum et Dionysio dapiferorum magistris, Nicolao comite Posoniensi aliisque quam pluribus comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Hártya; vörössárga selymen függ a szövegben említett kettőspecstetnek egy töredéke. Eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában, Capsa C. fasc. 4. nr. 40. alatt.

* * *

Jelen oklevelünk Köcski Sándor országbíró halálának idejét meglehetősen pontossággal határozza meg. 1328 január 25-én az országbíró még él, ugyanazon évi február 22-én már néhai; így majdnem bizonyos, hogy 1328 február havában meghalt.

Paulus de Wgaal az ismert *Ugali* Pál.

42.

1329 márcz. 19. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Taró István Felistál és Alfalu nevű birtokokból leánynegyed címén 15 márkát kifizetett.

Universis christi fidelibus praesens scriptum inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in eo qui est omnium vera salus. Ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod *Stephano dicto Thaaro filio Ladislai de Faristar* ab una parte, ab altera vero *Stephano et Peteu filiis Nicolai filii Erney de Feel* jobagionibus udvornicis et *Gregorio filii Pauli* jobagione castris ac *Paulo filio Joseph dicto Scakada* coram nobis personaliter constitutis, idem Stephanus videlicet ac Peteu, Gregorius ac Paulus jamdicti, vivae vocis oraculo fassi extiterunt in hunc modum, quod licet inter ipsos ab una parte et Stephanum dictum Thaaro praefatum ab altera mota fuisset materia quaestionis super quarta portione possessionis *Thomae filii Chun* ac *Thama filii Chychk* hereditariae, quae quidem possessio a parte superiori inter metas possessionis ipsius Stephani dicti Thaaro *Faristar* vocatae, a parte vero inferiori inter metas possessionis vulgariter vocatae *Alfalu* situata seu locata, quae scilicet possessio jam nominata Ladislao patri ejusdem Stephani dicti Thaaro et per eum suis heredibus pro quibusdam pecuniarum summis, quemadmodum in aliis nostris litteris plenius vidimus contineri, per Thomam filium Chun et Thama filium Chychk prioribus temporibus pignori extitit obligata, quae quarta portio supradicta *dominas* videlicet *Rosam matrem Stephani* et *Peteu* et *Margaretam matrem Gregorii* ac *Elizabeth matrem Pauli antedictorum, filias videlicet Chun praememorati* ratione quartae puellaris seu filialis contingebat et sic diutius fuissent altercati, ad ultimum tamen pro pacis commodo et concordiae ad talem pacis devenerant unionem, quod ipse Stephanus dictus Thaaro pluries iteratus, Stephano, Peteu et Gregorio ac Paulo praenominatis ratione ipsius quartae filialis titulo impignorationis, quem admodum ipsa tota possessio ipsis, videlicet Ladislao patri dicti Stephani Thaaro vocati et per consequens suis heredibus juxta tenorem aliarum litterarum nostrarum pignori fuerat obligata, quindecim marcas denariorum wyennensium ponderis hungaricalis plenarie persolvisset, ita videlicet, quod quicumque proximorum vel heredum Chychk et Chun praefatorum saepefatam ab eodem Stephano dicto Thaaro redimere niterentur possessionem, jamdictas quindecim marcas ipsi pro dicta quarta filiali datas et persolutas ipsi

Stephano filio Ladislai saepedicto reddere et restituere tenerentur. In cujus rei memoriam praesentes duximus litteras concedendas sigilli nostri munimine roboratas. Datum in dominica Reminiscere anno domini millesimo CCCo vigesimo nono.

Pecsétje vörös-zöld zsinegen lógott. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában, Capsa 14. fasc. 3. nr. 14. alatt.

* * *

Ennek magyarázatára szolgáljon a következő: 1. a pozsonyi káptalan előtt kijelentik 1294 november 11-én *Chun* fia *Tamás* és *Cizk* fia *Tama*, hogy az Alistár és Kengyeles között fekvő *Hét* nevű birtokukat Kis István fiainak, László és Jakabnak (a Homoróiak őseinek) elzálogosítják. (W. XII. 560.). 2. A pozsonyi káptalan előtt 1303-ban *Chun* fia *Tamás* és *Móricz* saját, úgy mint rokonuk: *Chizk* fia *Tamás* nevében kijelentik, hogy atyjukról elnevezett *Chun* birtokukat, mely a Homoró folyó mentén fekszik, Homorói István fia Jakabnak, eladják (A. I. 66.). Ezen Jakab pedig Táró István nagybátyja.

Megkapjuk a következő stemmát:

Chun				
Tamás	Móricz	Róza férje:	Margit férje:	Erzsébet férje:
1294—1303	1303	Féli Ernő fia Miklós	Pál	Szakada József
Katalin	Liliom	István	Gergely	Pál
1330	1330	1329	1324	1329
Chyzk				
Thama				
1294—1303				

43.

1329 ápr. 29. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Csölösztoi János neje Margit asszony hitbéri és hozományi követeléseit férjének, Csölösztoi Jánosnak hagyományozta.

Universis christi fidelibus praesens scriptum inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis largitore. Ad universorum notitiam tam praesentium, quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod cum ad petitionem *Johannis filii Johannis de Chylcztu* pro audiendo testamento dominae *Margaretae* charissimae consortis suae in lecto aegritudinis decumbentis, hominem nostrum, videlicet magistrum Albertum clericum nostrum familiarem missemus, demum idem ad nos reversus nobis retulit, quod ipsa domina *Margareta* licet aegra corpore compos tamen suae mentis coram ipsos et praesentibus honestis

viris dominis *Johanne* videlicet de *Kylti* et *Akurone* de *Chylcztu ecclesiarum rectoribus* et nobili viro *Stephano dicto Guot* laico, dotem et res paraphernales suas praedicto *Johanni* charissimo conjugii suo ratione dilectionis maritalis, quam gessit erga ipsam et *Jacobo fratri ejusdem Johannis* et per eos suis heredibus heredumque suorum successoribus jure perpetuo ac irrevocabiliter delegasset, ita quod nullus proximorum vel cognatorum ipsius dominae ullo unquam tempore ipsos *Johannem* et *Jacobum* antedictos vel eorum heredes ratione dotis et rerum paraphernalium praememoratarum possint seu valeant aggravare. Datum sabbato in *Albis* tertio kalendis maji anno domini millesimo CCCo vigesimo nono.

Vörös-sárga selymen függő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 3. nr. 9. alatt.

* * *

Ezen Csölösztői-ekről már fentebb volt szó.

Gót (=Guot) Istrán a Görgetegiek egyik őse; utódaival még találkozunk.

44.

1329 decz. 17. A pozsegai káptalan jelenti, hogy Kartali Tamást és fivérét Szent-Bertalan nevű birtokba beiktatta.

Excellentissimo domino eorum *Karolo*, dei gratia inclito regi Hungariae, capitulum ecclesiae beati *Petri* de *Posega* orationes in domino. Receptis litteris vestrae magnitudinis in haec verba: (következik *Károly* királynak 1329 nov. 11-én a pozsegai káptalanhoz intézett felhívása).

Nos itaque vestris mandatis obedientes, ut tenemur, secundum earumdem litterarum vestrarum continentiam cum praedicto *Johanne* clerico, homine vestro, unum ex nobis, *Johannem custodem ecclesiae nostrae*, concanonicum nostrum, ad exequendum praemissa pro testimonio duximus transmittendum; qui demum ad nos redeuntes, nobis concorditer retulerunt, quod praefatus *Johannes* clericus, homo vester, praesente dicto magistro *Johanne* custode, testimonio nostro, feria quinta proxima post festum beatae *Luciae* virginis nunc praeteritum (=1329 decz. 14-én) ad faciem praedictae possessionis *Scenthbartholom* vocatae, in districtu seu provincia de *Bokowa* existentis, accedendo et eandem convocatis vicinis et commetaneis suis universis, per veras metas et antiquas, prout inferius seriatim annotatur, reambulando vestraeque collationi pertinere inventam, statuisset praenotatis magistro *Thomae* de *Kartal* et *Echele* fratri suo, perpetuo possidendam, nullo ibidem contradictore penitus existente. Cujus scilicet possessionis *Scenthbartholom* vocatae, prout praedictus

homo noster et vester *nobis in scriptis reportaverunt*, per circuitum... hoc ordine distinguuntur: Prima meta incipit a parte aquilonis juxta terram *nobilium de generatione Gatol* et eundo ad meridiem venit ad metam terream; inde eundo cadit in fluvium et contra cursum ejusdem fluvii per magnum spatium eundo ascendit ad montem, ubi est arbor tyliae et meta terrea; inde descendendo, venit ad arborem tyliae; inde adhuc descendendo cadit in fluvium *Dobonykpothok* vocatum et contra cursum ejusdem fluvii eundo versus occidentem, venit ad originem seu caput ipsius pothok, *Du(bon)ykfew* dictum; inde adhuc versus occidentem ascendit ad arborem Byk, eundo per bonum spatium, reflectiturque versus aquilonem et eundo in via per Berch venit ad arborem Ihor; inde ad arborem tyliae, ubi est meta terrea; inde per eandem viam eundo, intrat silvam et flectitur versus occidentem et eundo per bonum spatium, venit ad arborem tyliae cruce signatam; inde ad metam terream; inde per eandem silvam eundo in via, venit ad arborem harazth exitque de silva et venit ad arborem harazth cruce signatam et ibi jungitur terrae Bokowa et eundo versus aquilonem venit ad metam terream; inde descendit ad vallem et venit ad arborem Byk; inde transit fluvium et ascendit ad Berch, ubi est meta terrea; inde transit vallem et ascendit ad Berch, ubi est meta terrea; inde flectitur versus occidentem et descendit ad vallem, ubi est meta terrea; inde cadit ad fluvium et exit de eodem fluvio ascenditque ad Berch, ubi est meta terrea; inde flectitur versus aquilonem et venit ad metam terream; inde versus occidentem eundo, jungitur terrae *filiorum Moys* et modicum eundo, iungitur terrae *Johannis filii Nicolai* et pervenit ad metam terream; inde descendit modicum et ascendit ad Berch; inde versus aquilonem ascendit per eundem Berch et venit ad metam terream; inde descendit ad fluvium et exit de eodem pervenitque ad metam terream; ibi separatur a terra Johannis filii Nicolai et jungitur terrae filiorum Moys et in comitaneitate terrae eorundem filiorum Moys meatim (így!) declinando versus orientem, flectitur versus meridiem per magnum spatium eundo pervenit ad priorem metam ibique terminatur. Datum die dominico proximo ante festum beati Thomae apostoli, anno domini millesimo CCCo vigesimo nono.

I. Lajos királynak megerősítő záradékából, melynek eredetije az esztergomi primási országos levéltárban Lad. 7. fasc. 1. nr. 15. alatt őrzetik.

* * *

Az ezzel kapcsolatban lévő két okirat tartalma a Történelmi Tár 1908. évf. 484—487. oldalán olvasható, hol Kartal nb. Tamás és Etele meg van határozva.

A *Gatal* nemzetség Sopronmegyében tűnik fel, honnan egyik ága Kőrösmegyébe került. Tőle vette nevét Gathalowcz helység is (Belovár táján).

Szent-Bertalan a hajdani Bakva helység része (Felső- és Alsó-Szent-Bertalan). Maga Bakva a mai Spišic-Bukovicza Verőczemegyében. ¹⁾

¹⁾ Csánki, Kőrösmegye a XV. században, 83.

Az itt szereplő *Majsfiak* kétségkívül az 1280-ban elhalt Majs nádor családjából valók. Tudjuk ugyanis, hogy Majs 1280-ban a kőrösmegyei Bakva nevű birtokát unokaöccsének, Sándornak, († 1281) hagyományozta s hogy ennek utódai még a XV. században is élnek.

Közli: DR. WERTNER MÓR.

SZÉCHENYI ISTVÁNNAK A PESTI HENGERMALOMRA VONATKOZÓ KIADATLAN IRATAI.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

A gőzmalom állítását célzó törekvések hazánkban a XIX. sz. harminczas éveibe esnek. Eddigi adataink szerint Sopron városában keletkezett a harminczas évek derekán az első (kőre járó) gőzmalom hazánkban (nagyon valószínű, hogy az egész monarchiában). Nem Széchenyi István volt ugyan e malomnak kezdeményezője, de alapítása mégis összefügg az ő hírével, nevével.

A második gőzmalom hazánkban Pesten alakult meg hengergszerkezettel s ennek alapítása, szervezése és boldogulása szorosan egybe van forrva gróf Széchenyi István nevével.

1837-ben kezdett a gondolat tért foglalni, az 1838-iki árvíz miatt azonban csak 1839-ben alakult meg a részvénytársaság, a mely Pesten hengermalom alapítását tűzte ki céljául. A hengermalom, melynek pártfogását József nádor vállalta, a miért József-malomnak nevezték is el, 1841-ben kezdette meg működését. Kezdetben nehézségekkel kellett küzdenie, de 1845-től kezdve annyira felvirágzott, hogy a magyar lisztipar jó hírét megalapította.

Ugyancsak 1845-ben egy új részvénytársaság sarjadt ki belőle s ez, gépgyárat és vasöntödét alapítván, e téren tett szolgálatot a hazának. Ebből alakult 1848-ban a magyar fegyvergyár.

Bizonyos, hogy Széchenyi nélkül aligha keletkezett volna e két részvénytársaság; de bizonyos az is, hogy fáradhatatlan munkássága nélkül csakhamar tönkre mentek volna.

Ezt bizonyítják Széchenyinek a hengermalomra és gépgyárra vonatkozó fennmaradt levelei, iratai. Egy (kisebb) részük megjelent már Széchenyinek az Akadémia által kiadott levelei között, másik (nagyobb) része most jelenik meg először.

A teljesség kedvéért Széchenyinek a malomügyre vonatkozó, de már megjelent leveleire itt — időrendben a kiadatlanok közé ékelve utalás történik. A malom keletkezésére nézve fontos és

megható Mészáros Lázárnak, az 1848-iki hadügyminiszternek, akkor huszárórnagynak olaszországi levelezése, azért Széchenyi megfelelő levele mellett ezt is közöljük.

A gyűjtemény befejezéseül és kiegészítéseül szolgálnak Széchenyinek a malomra és gépgyárra vonatkozó naplójegyzetei.

* * *

Pest, 1835 augusztus 13; levél Rohonczy Ignácshoz a tervezett soproni gőzmalomról. Megjelent Gróf Széchenyi István levelei közt, kiadta Majláth Béla II. kötet 75. l.

Pest, 1835 deczember 22; levél Tasner Antalhoz a soproni gőzmalom költségeiről. Megjelent Gróf Széchenyi István levelei, kiadta Majláth Béla, II. kötet 216. l.

I.

Lunkányi Jánoshoz.

Barátom,

Ön egyszer Arthur Young német fordítását adá nékem — ezt Palocsay Báronak költsönöztem, ki meghalt; s mindent zavarba hagyott. Önnek ezt már mondtam, és az ismételi megszerzésére (épen azon fordításnak) felszólítám, Ön pedig — mint emlékezem — nem tudta megszerezni.

Igen nagy szükségem volna rá — s azért — szerezzen valami *fordítását* Arthur Youngnak (NB. német nyelven.) Ist's eine spätere Auflage, so werden die Rand Bemerkungen und Glossen — gewiss nicht ausgelassen worden seyn. Sie könnten Alle Werke des genannten besorgen. Am schnellsten wäre es, wenn Sie an Rohrman schreiben.« Er soll es gleich verschaffen — wo möglich in Wien und directe nach Pesth an mich je ehestens senden, wenn auch uneingebunden.

Most egy más kérésem van. Itt gőzmalmot akarunk állítani 24 pár kőre; de minek előtte meg engedném, hogy beléje kapjunk — mindent hideg vérű calculusra akarok szorítani. Legtöbb tisztában van — csak egy a bökkenyő, t. i. hogy a liszt limitálva van. Ez mindenütt baj; a dunai hajó malmoknál azonban nem igen nagy, mert ezeknél a manipulatio régi szokás szerint megy t. i. buzát, rozsot hoznak és meg őrltetik — s így azt viszik — mi gabonájukból lett, — a molnár pedig — kivált ha nagy a concursus — az által kerüli el a limitationak rossz oldalát — hogy csak annak örül tüstént, ki *extra* fizet. — Az állítandó gőzmalomban ilyen patriarchalis cserebere nem volna célirányos — de ott gabna vásároltatnék nagy mennyiségben — 's lisztet kész pénzért kellene venni, 'mi egyszerűsége miatt mind

a Malom Társaságnak, mind a lisztvevőknek — kellemesb volna — — ha, ha más részről . . . nem gátlaná a sikert — a limitatio! —

Tudná meg, mikép van ez Sopronban? A' Vármegye, város mennyire foly bé? Ott is csere van-e? Vagy a Társaság maga vásárolja-e bé a gabnát? És lisztet készpénzért lehet-e kapni? — A limitatioi tabella millyen? Ez mikép 's mikor változik? Mind ezekről, tán Darázs . . . egy kissé részletesebb felvilágosítást adhatna.

Sietve.

Január 14-ikén 1837 Pest.

Széchenyi.

(Másolat után.) ✓

* * *

Pest, 1837 június 7; levél Pest vármegyéhez egy gőzmalom felállítása ügyében a tárgy megvizsgálására küldöttség kirendelését kérve. Megjelent Gróf Széchenyi István levelei közt, kiadta Majláth Béla II. kötet 1. l. (Itt a kiadó tévedéséből, mert az eredeti fogalmazvány keltét nem jól olvasta, 1827 áll. Az eredeti levél Pest vármegye levéltárában van, némileg eltér a fogalmazványtól. A levél egyébként megjelent a Társalkodó 1837. és 35. számában is.)

II.

Vitéz Órnagy Ur, igen tisztelt Hazámfia!

Jóllehet mult hónap 20-ikán költ becses levelében a' választul, igen szíves figyelemmel, felmenteni méltóztatott: még sem mulaszthatom el, hogy tisztelt Órnagy Urnak érdekes s minden esetre szemem előtt tartandó közléseért, mellyel mind édes honunk' java iránti buzgóságát, mind személyemhez viseltetett különös jóvoltát bizonyítja, őszinte köszönetemet legalább egy két szóval is ezennel ki ne jelentsem. Egyébiránt hazafiui becses indulatiba ezentúl is ajánlott különös tisztelettel maradok

Vitéz Órnagy Urnak igazszívű honfitársa

Pest, August 26 1837

gr. Széchenyi István.

Kívül: A Monsieur Monsieur Lazare de Mészáros Major dans l'Armée de sa M. l'Empereur d'Autriche a Milano.

(Eredeti fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban, Tasner Antal írása.) Széchenyi e levelét Mészáros Lázár következő levelére írta:

Méltóságos Gróf Ur.

Nagy Érdemű, mélyen tisztelt Uram!

Feleletet 's köszönetet nem kívánok, mert nem érdemlem meg, hanem inkább Méltóságod botsánatjából szeretnék valamit el foglalni, rész szerént betses és a' Hon' javára szentelt óráinak rövidítésekért, és rész szerént fogadatlan prokatori mérészletemért, ki talán valami tudva lévót akar esmértetni, a miről példa beszédként el hegedült Szt Dávid.

F. év Társalkodó 53-dik számába olvastam Méltóságod gőzmalom építési szándékát.

Milanotól nem messze, Melegnano helységbe, Cremonai posta Romai uton létez egy a' mult évbe végződöt és azóta igen nagy sükérral munkálkodó ugyan víz által hajtot gabnát őrölő malom, melynek külömbisége a' régibb malmoktól az, hogy malom kövek helyet, Aczél hengerek által őrlet.

Ki külömböztető tulajdonai az illyes malomnak 1-ször hogy a' gabonát tsupán száraz, ha mindjárt szemetes alakba föl tölti, és az erömű által folyton folyo haladással ki szellőzteti, meg rostáltatja, az alját 's roszzat jobbtul el választatja, és mint, a' menyi és miféle kívánatú liszté őrölve vissza adja és 2-szor jobban 's finomabban minden malom kőii hozzá vegyület nélkül adja, a' pékektől igen kereset, 's a' sütéshöz talán alkalmatossabb lisztet, a' malom kövek által munkalkodtattaknál, és kevesebb jobbitásoknak is van kitéve.

Az itteni álló eröműv 14 mechanicus lóerejű, (a' mit gőzhöz alkalmazni igen is lehetne), a' mely most tsak, mivel a' hozzá tsatlandó, most már készülendő, és evvel az egy eröművvel hajtandó rizset őrölő hengermalom el nem készült, 24 óra alatt két száz pesti mérő nagyságú zsák buzalisztet őröl, a' mely őrlési belső dologhoz 10 emberi kéz használtatik.

A' Melegnanói igazgatónak, ki egyszersmint a' Helvecziai henger malmok építési részvényes társaság tagja, bizonyítása szerént, Európába tsak három illyes malom divatozik, Constanzi tónál, az említettem Melegnanói, ha nem hibázom Mainzba most építendő, a 4-diket pedig Helvecziába készitet hozzá tartozandossággal, Odessába küldik, továbbá, hogy az illyes malmokhoz szükséges eröműveket 's a' többi eszközöket 50.000—60.000 francs vagyis anyi valto forintokért föl állítják és életbe hozzák, jot álván egyébként az egész eröműv 's a' többi tökéletes elkészítésökért és tartando jóságokért.

Külömben pedig, a' Helvecziai Direkzion der Walzmühle in Frauenfeld, Canton Thurgau, igazgatója Heinrich Debrunner az illyes malom építéshez tartozandó szerződésbeli nézeteiről 's a' t. szükséges fölvilágosításokról fölszólítva tudosit.

Bocsánat mélyen tisztelt Grof Ur, az Ur Isten éltesse és áldja meg óhajtja

Méltóságos Grof Ur
Milano 20-dik Julius 837.

mély tisztelője
Mészáros Lázár
őrnagy.

III.

Hunter et English.

Pest, 20 September 1837.

Dear Sir,

The Dredging Engine forwarded by you proved so useful and the young Man whom you recommended to me for its erection behaved so much to my satisfaction, that I shall always be very grateful to Mr Tierney Clark, the bearer of this — that he put me in connexion with so respectable persons as you and Mr English are.

I have got now, dear Sir, another aim in the attainment of which, you ought to be my principal help, if you please. The exportation of Corn a great quantity from Hungary. Now,

I should like to convert this exportation in an exportation of *flower*, for which purpose, I cannot — as far as I am able to judge — advise a better plan, than to begin with the erecting a steam-mill, then another, and again another and so on —

In order to be able, to do so, however, the very first mill must fully succeed, principally in the economical point of view. And that is the question, whether it can be done or not, as the propelling power in this country is very cheap viz: the Danube — and all the chance of a Steam-mill over a Water-mill, would consist only in the defectiveness of these, and the superiority of those!

The first thing to be decided upon is the size of the mill. The larger it is, the more the outlay of a Mechanist, and a Miller — necessarily english — will be divided. We should therefore perhaps not begin with less than 16 pair of stones. Which would require I think an Engine of 80 horse power — or rather two Engines — with their respective boilers — of 40 horse power each. — The mill is to be erected close to the shores of the Danube. There will be plenty of Water for supplying the boilers — so that we could fix upon low pressure engines — though I am not at all contrary to high pressure ones if you should prefer them.

The ground on which the mill is to be erected measures more than $\frac{1}{2}$ an acre english and seems to be a very commodious situation for the purpose and costs 2400 L.

You will guess, Dear Sir, that the object of writing to you this Letter is, to make out as near as possible:

1° What the total amount will be of the first cost of a complete mill just mentioned?

2° What the expenses will be of keeping the mill going?

3° What the earnings of the mill shall be?

In a country like Hungary, it is very dangerous, to start a new thing. If it fails, not only the money of the share — holders is lost, which would be comparatively the least thing, — but it is a death's blow for allover improvements — as the natives stick very strongly to their old customs. I beg you pardon therefore if I am very particular in my questions.

As to the amount of the first outlay, I wish to know:

A) What will be the price of the grinding apparatus quite complete delivered in London —

B) The price of the steam-engines — which I should like have in preference from Mr Boulton and Watts factory through I leave their choice quite to you —

C) Their Shipping with insurance to Triest —

D) Their weight, in order that I may be able to calculate their transport from Triest to Pest —

E) What buildings are necessary; it is to say what are the expences of the Drawings, after which they should be erected.

F) What men are necessary — and what will be their cost to inspect the buildings and to put the Engines a going. —

G) In what terms shall all these sundry expenses be paid, wherein every thing, as drawings, return money of the men employed in the erection and perhaps not wanted afterwards must be included? Now as to the keeping up the establishment it would be essential for me to know:

a) What is the quantity of fuel wanted. Here I most observe that we have the very best coals — but they are so dear 1 L. 10 Sh. a tun — that I should prefer to use inferior coals which we can get 10 Sh. a tun, and which are good enough even for our Steam-boats going river down — and will answer so much the more for land engines; their only fault being: leaving a great deal of slates.

b) How many men shall be employed — and on what conditions you will get for me a mechanist and a miller, who of course must be from England.

c) What will be the cost of oil, grease, and tear and wear.

As to the earnings of the Mill — — I want to know,

aa) how much it will grind in 24 hours, —

bb) how much flower — and of how many sorts shall we get of a bushel which I suppose to be 60 pounds.

cc) whether we can grind rye and wheat for ordinary flower — and also for the finest!

We have very bad mill-stones — They ought to be sent from England — and be included in those estimates you will be so kind as to send me.—

And now dear Sir, I pray, bear in mind that I wish to secure, above all, the success of this undertaking, which depends mainly on sound calculation — but which I cannot make, before I see what Expenses I shall be exposed from beginning to end. Send me therefore your estimates — and tell me whether you will find every thing for me or not. In case I should have forgotten any thing, which would be useful for me to know, — in order to compare the expenses and the earnings of the proposed steam-mill, with the capital which is laid out for our present water-mills and their doings, — you would oblige me very much by putting me in mind of it.

You shall not forget that I am no professional man — and that there are so many circumstances to be taken in consider-

nation, which I cannot find out myself — — that you ought to make it, as if it were — your own — — and put me in mind of every thing, so that we might anticipate its success as near as possible — or I may drop the whole undertaking.

I don't believe that it would answer to combine any other purpose with the steam-engines — — as they very frequently do abroad — where more than one engine of a mill is employed now and then for pressing oil, sawing wood etc. etc., but yet I think we could perhaps establish near the mill a hot bath — — as we should get the hot water for nothing.

I Pray don't forget to tell me that too, how long it would last before you could deliver the whole in London from the day I should give my definite orders to you. —

It would be very desirable if the same mechanist who superintends the erection of the mill, would work it for 2 or 3 years, for which space of time a very clear contract ought to be devised. —

And now Dear Sir there are my present wants. You may be sure, that you will highly oblige not only my person, but a whole country, if you will, by your knowledge and integrity, help me in the success of my purpose.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban. Széchenyi írása.)

E levél magyar fordításban (Tasner Mária fordítása) a következőképen hangzik :

Hunter és Englisch.

Pest, 1837. szept. 20-án.

Kedves Uram !

A cséplőgép, a melyet Ön küldött, oly hasznosnak bizonyult és a fiatal ember, a kit annak felállítására nekem ajánlt, annyira rászolgált megelégedésemre, hogy mindig hálás leszek Tierney Clark Úrnak — e sorok átadójának — a miért ily tiszteletreméltó egyénnel hozott összeköttetésbe, mint Ön és English Úr.

Most egy másik cél áll előttem, a melynek elérésében főképp Önnek kell engem támogatnia, ha Önnek is úgy tetszik és ez : a gabonának nagybani kivitele Magyarországból. Szeretném ugyanis ezt a kivitelt liszt kivitellé átváltoztatni, a mely célra nem tudok jobb tervet — már a mennyire én képes vagyok megítélni — mint hogy egy gőzmalmot állítunk fel, azután még egy malmot és ismét egyet és így tovább.

Hogy azonban ezt megtehessük, a legelső malomnak, főleg takarékosági szempontból, teljesen sikerülnie kell. És az a kérdés, vajjon ez lehetséges-e vagy sem, minthogy a hajtóerő ebben az országban igen olcsó — tudniillik a Duna szolgál erre a célra — és a gőzmalomnak minden előnye a vizimalommal szemben csupán ezeknek hiányosságából s amazoknak a felsőbbségéből állana.

Az első dolog, a mire nézve határozni kell, az a malomnak nagysága. Minél nagyobb, annál inkább csökken aránylag a — szükségképen angol — gépésznek és molnárnak a költsége. Azért kezdetnek talán ne is adjuk alább 16 pár malomkónél. A mihez, úgy hiszem, 80 lóerejű gép szükséges —

vagyis inkább két gép, melyek mindegyike 40 lóerejű és mindegyikhez külön kazán. — A malmot a Duna partjának közelében kell felállítani. Víz ott bőven lesz a kazánok ellátására — úgy, hogy alacsony nyomású gépeket alkalmazhatnánk, noha én nem vagyok ellene a magas nyomású gépeknek sem, ha ön inkább olyat akarna.

A telek, a melyen a malmot építenők, több mint $\frac{1}{2}$ angol hold terjedelmű és fekvésénél fogva igen alkalmasnak látszik erre a célra; ára 2400 font.

Ön sejteni fogja, kedves Uram, hogy a végett írom Önnek e levelet, hogy lehetőleg pontosan megtudjam:

1-ször: Összesen mennyire fog rúgni az előbb említett egész malomnak felállítási költsége?

2-szor: Mennyibe fog kerülni a malomnak üzemben tartása?

3-szor: Mennyi nyers jövedelmet kell, hogy hajtson a malom?

Oly országban, mint Magyarország, igen veszedelmes valami újat kezdeményezni. Ha balul üt ki, nem csupán a részvényesek pénze vesz oda, a mi aránylag a legkisebb baj volna, de halálos csapás minden egyéb újításra, minthogy a lakosság erősen ragaszkodik régi szokásaihoz. Bocsássá meg tehát, ha kérdéseim nagyon is részletesek.

A mi az első kiadások összegét illeti, szeretném tudni:

A) Mi lesz az ára a Londonból szállított teljes órló-készüléknek?

B) Mibe fognak kerülni a gőzgépek, melyeket leginkább Boulton M. és Watts gyárából szeretnék beszereztetni, jöllehet megválasztásukat teljesen Önre bízom.

C) Mibe kerül Triesztbe szállításuk hajón, a biztosítással együtt?

D) Mekkora a súlyuk, hogy kiszámíthassam, mennyiért szállíthatók Triesztből Pestre.

E) Miféle épületek szükségesek; azaz mibe fognak kerülni a tervrajzok, a melyek szerint épülnének?

F) Milyen emberekre van szükség és mibe kerülné az építkezés felügyelete és a gépek üzembe hozatala?

G) Milyen határidőkben teljesítendő az összes fenti költségek fizetése, a mely költségekben mindennek — mint a tervek költségei, a felállításnál alkalmazott egyéneknek — a kikre később talán nem lesz szükség — visszautazási költsége is bent kell hogy foglaltassék.

Már most a mi az üzem fenntartását illeti, lényeges volna tudnom:

a) Mennyi tüzelőanyag szükséges. Itt kiemelem, hogy mi a legjobb szénnel rendelkezünk, de oly drága — tonnája 1 font és 10 shilling — hogy én inkább silányabb minőségű szenet használnék, a melynek tonnáját 10 shillingért kaphatjuk s a mely elég jó még gőzhajóink fűtésére is, a mikor az árral haladnak, annál inkább meg fog felelni szárazföldi gépek-nél; egyedüli hibája lévén, hogy igen sok salakot hagy hátra.

b) Hány embert kell alkalmaznunk és milyen föltételek mellett szerződtehet Ön számomra egy gépészt és egy molnárt, a kiknek természetesen Angolországból kell jönniök.

c) Mit számítsunk olajra, hájra stb., valamint a kopás és elhasználásra?

A mi a malom jövedelmét illeti, — szeretném tudni:

aa) Mennyit örölhet 24 óra alatt?

bb) Mennyi lisztet és hányféle minőségűt kapunk egy mérő gabonából, a mi, azt hiszem, annyi mint 60 font.

cc) Vajjon örölhetünk-e rozsot és búzát tetszés szerint közönséges, vagy legfinomabb liszté is?

Malomköveink igen rosszak, Angolországból fog kelleni küldeni és fel kell venni a költségvetésbe, a melyet Ön szíves lesz számomra megküldeni.

És most, kedves Uram, kérem ne feledje, hogy biztosítani akarom mindenekelőtt e vállalat sikerét, a mi főképen a helyes számítástól függ — de a melyet nem csinálhatok meg, mielőtt tisztán nem látom, mily kiadások várnak rám elejétől végig. Küldje el nekem azért költségvetését és értesítsen, hajlandó-e számomra mindent beszerezni, vagy sem. Arra az esetre pedig, ha valamit elfelejtettem volna, a mit tudnom hasznos lenne, hogy összehasonlíthassam a tervezett gőzmalom felállítási költségeit és jövedelmét a jelenlegi vízi malmokra fordított tőkével és azok működésével — úgy igen lekötelné, ha figyelmeztetne rá.

Ne feledje, hogy én nem vagyok szakember és hogy annyi körülményt kell tekintetbe venni — melyekre én magamtól nem jöhetek rá — hogy Önnek úgy kell tennie, mintha a saját ügyéről volna szó — és figyelmeztetnie kell engem mindenre, hogy ily módon, a mennyire lehetséges, előkészíthessük sikerét — vagy pedig fel kell hagynom az egész vállallattal.

Nem hiszem, hogy beválnék, ha egyúttal más célra is felhasználnók a gőzgépepeket — a mint azt gyakran megteszik külföldön, a hol egy malomnak némelykor több gépét is olajsajtólásra, fafüreszelésre stb. stb. használják — de mégis azt gondolom, létesíthetnénk talán egy meleg fürdőt a malom közelében, minthogy a forró vizet ingyen kapnók.

Kérem, ne feledje azt szintén közölni velem, hogy attól a naptól fogva, a melyen határozott megbízást adnék Önnek, mennyi időbe telnék, a míg Londonban mindent útnak indíthatna.

Igen kívánatos volna, hogy ugyanaz a gépész, a ki felügyel a malom felállítására, két vagy három évig maga kezelné azt, a mely idő tartamára igen világos szerződést kellene fogalmazni.

És most, kedves Uram, felsoroltam ez idő szerinti kívánságaimat. Biztos lehet benne, hogy nem csupán engemet fog felettébb lekötelnézni, hanem az egész országot, ha tudományával és megbízhatóságával célom sikeres eléréséhez hozzásegít.

IV.

Hunter et English.

Sir,

In answer to your letter of Novemb. 18. I beg to tell you that the texture of the ground where we intend to erect the proposed Mill Engines is sand, and the price of the common stone, our houses are built of, which are tolerably solid, is 1 £ per fathom cube, the price of squared stone is from 2 — to 3 shillings per foot cube. As to the relative difference of price in Building, between wood, Brick and stone, I cannot tell you anything with accuracy; but I think — as the cost of building is great deal less in this country, and we are in possession of the best materials if wanted, and have as good architects — for building, for instance, the house of a Steam-mill — as there are in Germany, France or even England, I think taking this in consideration, that the best plan would be, if you would put in your estimates the outlay of the required building, as if it were to be erected in England.

If you do this with a little detail, it will be very easy for me to reduce the prices according to ours, and make out my calculations correctly, which of course only can stand on your estimates — and the ordinary cost of producing flower in our country.

I am very much afraid, the outlay of capital for erecting a steam-mill will prove so great as to render its advantage in economical point of view almost impossible, and particularly in beginning, when there will be certainly great opposition against us. Yet I will try to do my best, and if I see only a little success in the future we will go on. And now dear Sir good-bye and let me hear of you soon again.

Pest. Decemb. 4th 1837.

Very truly yours

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban, Széchenyi írása.)

E levél magyar fordításban (Tasner Mária fordítása) a következőképen hangzik :

Hunter és English.

Uram !

November 18-án kelt levelére válaszolva, azt óhajtom önnel közölni, hogy a talaj állaga, a melyen a tervezett gőzmalmot fölépíteni szándékozunk, homok, és a közönséges kőnek ára — a melyből elég szilárd házaink épülnek — köbölenként 1 font, míg a faragott kőnek ára köblabanként 2—3 shilling. A mi a viszonylagos árkülönbséget illeti, a fával, téglával, vagy kővel való építkezésnél, arról semmi pontosat nem mondhatok ; de azt gondolom, — minthogy az építés sokkal kevésbé költséges ebben az országban s ha kell a legjobb anyaggal rendelkezünk és épp oly jó épít-szeink vannak — például egy gőzmalom felépítéséhez — mint Németországban, Franciaországban, vagy akár Angolországban — ezt tekintetbe véve, úgy hiszem, legczélszerűbb volna, ha ön költségvetésébe a tervezett épület költségeit úgy venné fel, mintha azt Angolországban kellene építeni.

Ha ezt kissé részletesebben teszi, igen könnyű lesz nekem az árakat a mieinknek megfelelőleg leszállítani és számadásomat helyesen felállítani, a minél természetesen egyedül az ön költségvetése — és a lisztnek a mi országunkban való rendes előállítás költsége szolgálhat alapul.

Igen igen félek, hogy egy gőzmalom építési költsége oly nagyak fog bizonyulni, hogy takarékosági szempontból csaknem lehetetlen lesz előnyét kimutatni, különösen kezdetben, a mikor bizonyosan nagy lesz az ellenzékünk. Én azonban minden tőlem telhetőt meg fogok kísérteni s ha a jövőben csak némi sikert is látok, folytatni fogjuk. És most, kedves Uram, Isten önnel. Irjon ismét nemsokára.

Igaz híve

Pest, 1837. deczember 4-én.

V.

Provisorische, nicht bindende Subscription.

Es wurde seit längerer Zeit von Mehreren der Wunsch ausgesprochen, die Errichtung einer Dampf-mühle in der Gegend

von Pesth zu versuchen, theils um dem Mehlmangel, an welchem die beiden Nachbar-Städte Ofen und Pesth so oft leiden, vorzubeugen, theils um die Kraft des Dampfes, dem das Ausland so viele Erzeugnisse zu verdanken hat, auf dem vaterländischen Boden auch in diesem Fache in Anwendung zu bringen. Dieser Wunsch blieb aber ganz ohne Erfolg, bis der Zufall den vergangenen Spätherbst die Herren Sulzberger Ingenieur und Killias Geschäftsträger des Herren Holzhammer aus Frauenfeld nach Pesth brachte, die sich mit einigen der hiesigen Bürger in Verbindung setzend das Vorhaben ihrer Committenten kund gaben, dem zufolge dieselben eine Walz-Dampfmühle neuer Erfindung, deren Güte sich aber bereits in Frauenfeld, Melegnano, Mainz und München bewährte, in Pesth mit der Verpflichtung und dem Vorbehalt zu errichten gesonnen sind, dass sie die Aufstellung sowohl des Dampf- als auch Mahl-Apparates, und Alles, was damit in Verbindung ist, besorgen, und dessen Leistungen garantiren, anderseits aber nur die Hälfte der auszugebenden Actien den Bewohnern der beiden Städte zur Disposition stellen, in der anderen Hälfte hingegen selbst als Mitactionnäre betheiligte seyn wollen.

Nach dieser Erklärung der besagten Herren wurde beschlossen, dass von ihrer Seite alle nähern Daten würden geliefert werden, die nöthig sind, um den Gegenstand in ein helleres Licht zu stellen, in Pesth hingegen nichts unversucht gelassen werden wird, um eine Actien-Gesellschaft zu organisiren. — Die grosse Calamität, welche die beiden Städte den vergangenen Frühling traf, brachte indessen auch in die Effectuirung dieses Gegenstandes eine Hemmung, so dass die Geschäftsträger des Herren Holzhammer erst jetzt allhier erwartet werden, und somit erst jetzt ein Versuch gemacht werden kann, ob das Vorhaben zu einer Final-Conclusion gebracht werden könne oder nicht. Die Total-Ausgabe zur Errichtung einer passenden Mühle, die in 24 Stunden circa 300 Zenten Mehl verfertigen soll, wird sammt dem Betriebs-Capital auf beiläufig 200,000 fl. Conv. M. angeschlagen. —

Die Herbeistellung der Hälfte dieser Summe behält sich indessen das Haus Holzhammer vor, so dass nur für die Summe von 100,000 fl. Conv. M. concurrirt werden kann.

Eine Actie wird auf 100 fl. Conv. M. bestimmt. Jeder der unterschreibt, hat das Recht, seine Stimme zur Wahl eines Ausschusses von 7 Mitgliedern zu geben, die durch Stimmenmehrheit ernannt werden, und deren Obliegenheit ist: sich mit den Herren Geschäftsträgern in die kleinste Details einzulassen, Alles auf das genaueste zu erörtern, und sodann das Resultat ihrer Nach-

forschungen sämmtlichen Herren Subscribenten vorzulegen, nach welcher Einsicht es aber jedem der Herren Subscribenten frei steht, sich für mehrere — wenn deren welche zu haben sind — oder weniger Actien auszusprechen, oder sich ganz und gar aus der Liste der Actionnaire streichen zu lassen; wornach erst das Provisorium aufhören, und das Ganze entweder bindend und finaliter constituirt seyn, oder als gänzlich annullirt zu betrachten kommen wird.

Pest, den 7ten Dezember 1838.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi írása. Megvan Tasner írásában a 8 darab ív az eredeti aláírásokkal.)

A teljesség kedvéért e helyütt következik Killiasnak a frauenfeldi társaság nevében tett ajánlata:

Hochgeachtete Herren. Gemäss unserer gestrigen mündlichen Unterhaltung habe ich hiemit die Ehre, Ihnen schriftlich die Grundlagen zu wiederholen, auf welchen Hr. J. A. Holzhammer in Botzen gesonnen ist, sich über die Einrichtung von Getreide-Walzmühlen in Ungarn mit Ihnen zu verständigen. Selbige sind folgende:

Hr. Holzhammer tritt Ihrem Comitté, sobald dasselbe sich für obige Unternehmung constituirt haben wird, das seinerseits von den Frauenfelder Erfindern erworbene Recht ab, Walzmühlen in ganz Ungarn, mit Ausschluss des Littorale, anzulegen, unter der Grundbedingung, dass ihm bei allen diesen Unternehmungen die Hälfte der Interessenz vorbehalten bleibe, dass alle erforderlichen Walzmaschinen durch ihn bezogen werden, dass das Comitté sich zur Geheimhaltung der Erfindung und zur möglichsten Ausbreitung ihrer Anwendung in ganz Ungarn verpflichte, endlich dass es ihm (Herrn Holzhammer) freistehen soll, die Direction des Unternehmens, jedoch unter Controlle des Comité, zu bestellen. Der Preis für jedes Assortiment Walzmaschinen ist franco ab Frauenfeld f. 13,000 Conv. Münze festgestellt. Ein solches Assortiment wird alles enthalten, was Andern Walzmühlen unter dieser Benennung geliefert worden und eine detaillirte Nota davon wird dem Gegenwärtigen beigelegt. Hr Holzhammer garantirt, dass ein solches Assortiment inner 24 Stunden je nach der Qualität des Getreides 5 bis 6 tausend Kilogramm Weizen vermahlen wird, ferner dass aus je 100 u trocken reinen Weizens 10 u extrafeines Auszugmehl, 20 u Mundmehl, 40 u Mittelmehl, 8 u ordin. u. Schwarzmehl, 19 u Kleien erzeugt werden. Hr Holzhammer wird ferner alle erforderlichen Zeichnungen, Modelle u. dgl. liefern u. sowohl für die Leitung des Baues, die Anfertigung der Hülfsmaschinen, die Aufstellung

u. Ingangbringung des Werkes, als für die nachfolgende Bedienung desselben die nöthigen Leute für Rechnung der Gesellschaft herstellen. — Das Salair des Directors ist auf 12% des reinen Nutzens festgestellt, wobei ihm ein Minimum von fl 2500 C. M. jährlich garantirt wird.

Auf die obigen Grundlagen hin ist einverstanden, dass das Comité sich mit der Bildung einer Actien-Gesellschaft für die Errichtung der ersten Mühle in Pesth beschäftigen wird. Zu diesem Ende wird Hr Holzhammer alle Data zur Fertigung eines genauen Überschlages liefern, damit den Actionnairs eine möglichst sichere u. begründete Berechnung vorgelegt werden kann. Die ihnen vorzulegenden Statuten werden im Einverständniss mit Hrn Holzhammer ausgearbeitet werden, wobei als Grundsatz festgestellt wird, dass die Anlage neuer Walzmühlen einzig vom Comité u. Hrn. Holzhammer ausgehen, jedoch den Pesther Actionnairs freistehen soll, sich für einen gewissen Theil der Actien dabei zu betheiligen.

Ich glaube hiemit, unser vorläufiges Einverständniss ausgesprochen zu haben u. erwarte einige Zeilen Ihrerseits, als Bestätigung des Obigen, damit ich sie Hrn Holzhammer einsenden kann. Genehmigen sie indessen meine achtungsvollen Empfehlungen. Pest 12 Dezbr. 1837. Killias Beauftragter des Hrn. J. A. Holzhammer in Botzen.

Sr. Hochgeboren Herrn Grafen Steph. v. Szécheny. Herrn Friedr. Cappel. Herrn J. G. Halbauer. Herrn J. A. Valero. Pesth.

VI.

Herrn Killias Beauftragter das Herrn J. A. Holzhammer in Botzen.

Pesth den 12-ten Decemb. 1837.

Zu Folge des uns mit Ihrem heutigen Schreiben gemachten Vorschlages, zur Errichtung einer Walzmühle in Pesth, wollen wir uns bemühen, eine Actien Gesellschaft sogleich zu organisiren. Damit wir aber sobald wie möglich zur gänzlichen Conclusion des in Frage stehenden Unternehmens gelangen können, erwarten wir von Ihrem Hause die ehebaldigste Mittheilung der genauen Überschlage und Statuten zur Einsicht, und zeichnen uns, indem wir dem Gelingen unserer gemeinschaftlichen Sache mit Vertrauen entgegensehen, ganz ergebenst

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi sajátkezű írása.)

VII.

Nagyságos Őrnagy Ur

Igen tisztelt Hazám fia

Önnek e f. év Julius 20-ki barátságos levele e kérésre bátorít: Méltóztatnék a Melegnano-malom tekintetében a következő adatokat, lehető legpontosb szigorúsággal ki tudni, és nékem minél előbb meg írni,

1. Hány mázsa lisztet őröl az említett malom 24 óra alatt?
2. Nincs e a közönségben ellenzés lisztje ellen, mintha ez vaszragot venne magához; vagy általában nincs e ellenzés az egész intézet ellen?
3. Lisztje drágábban vagy olcsóbban adatik e mint más malmoké?
4. Mióta jár? Baja nem volt e az óta?
5. Ki az elnöke vagy igazgatója — szóval: lelke az egésznek?
6. Finanziális tekintetben, hogy áll a Társaság dolga?
7. Ön Magyar Ország körülményeit ismervén ajánlana e hasonló vállalatot számunkra?

És ha ezekre ketsegtetés és önámítás nélküli választ méltóztatik adni — igen igen lekötelez. —

Az idő rövidsége 's dolgaim felhalmozott léte e sorok bézárására kényszerít, és ekkép nem marad ez alkalommal egyéb hátra, mint magamat, honi vállalatimmal együtt Önnek szives hazafiui indulatiba továbbra is ajánlanom ki leg meg különböztetett tisztelettel maradok

Nagyságodnak

lekötelezett szolgája

Pest, December 13. 1837.

Gróf Széchenyi István.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi írása.)

Széchenyinek e levelére Mészáros Lázár a következő 2 levéllel válaszolt:

1. Méltóságos Gróf Úr

Nagy Érdemű, mélyen tisztelt Uram!

13-án költ betses leve e felszólításának örömet engedelmeskedvén, a' Melegnanoi malom mi voltára nézve, mostanába e' következendőket, minden részre hajlás nélkül ki tudottakat vagyon szerencsém közleni, és pedig!

az 1-sőre hány mázsa lisztet őröl 24 óra alatt? az a' felelet, hogy mostanába tsak 120 mérőt (moggia) a' mely gabonának súly mértéke, mérőjére 146 Milanoi fontot nyom, a' mely fontnak pedig tartalma 28 unciát térszen, bétsi mértékre 240—245 n, fontot, és talán még egynehány fonttal kevesebbet is, mivel a' bétsi lathoz képest, az ide való, már magába a' latba is, nem tudom menyi grán-nal könnyebb.

A' 2-dikra. Nints e ellenzés általjában az intézet ellen, és különösen a' lisztje ellen? etc. felelet. Volt elejentén a' pékektől, vagy is inkább a' régi malmok tulajdonossit, mivel az ujj malom lisztjét egy kissé oltsooban adta, és ez által szokot nyereségökbe a' régibb liszt természetöket csonkította. De mivel látták, hogy az malom halad, és az egész szükségnek folyvásti munkálkodásával képes leszen megfelelni, a vita megszűnt. A' közönségbe pedig inkább pártoltatott, mivel jutalmassabban adta természetményét. A' mi vasszag adást illeti, én magam kostoltam kenyérét, tésztáját, és nem éreztem semmit, a' hányat pedig meg szólítottam kik valamikor ízlelték, egy se bírt valami szagot találni, és nehezen is lehet hinni, mivel szárazon örletik a' gabonát.

A' 3-dikára lisztje drágább vagy olcsóbb-e? felelet.

Melegnanoba lisztje egy centesimoval, azaz $\frac{1}{5}$ krajtzárral oltsoob.

Itt Milanoba pedig a' tölem vett $\frac{2}{5}$ krajtzárral volt oltsoob.

A' 4-dikre. Baja volt-e? Két esztendeji dolgozása alat meg nem szűnt munkálkodni, tsak egyszer egy nagy vas három emeletre szolgáló rudja, mely a' hajto kerék és az örlető műv közt a' közlekedést tartja és tovább adja, nem lévén elegendő erős, megtört, de egy vert vasbol (az előbbeni öntöt vasbol volt) valóval tsak hamar ki tserélődöt. Azomba jobbítások vannak mindég és javítások is, némelykor pedig ha valamibe jobbat ki gondoltak, egész áltváltoztatások, azomba tsak kissebb tárgyakba.

Az ötödikre. Ki az Elnöke az az lelke? felelet az ide való malomnak igazgatója, Rickenbach Milanoi nagykereskedő, a másik valami Feehr, ki folyvást Melegnanoba létez és az egésznek itteni felügyelője.

A' hatodikra. Mi a' finanszialis tekintete? Itt a' legnagyobb titok és setéség uralkodik. Ha munkálkodásait veszi az ember tekintetbe, mivel ujj épületet és a' többi hozzá tartozandokat, a' térrel együtt a hol ál, semmi-ből létre hozta (az az a' tért a' hol a' malom ál, még a' Lambro folyó vizét is, a' mely a' mozgonyt hajtya, venni kölletet), és mivel erőműveit gyarapítja és mivel gabnát senkitől se fogad el örlésre, hanem önnön magáét örletti és utóljára a' mint hallatszík Genua felé is akarja szállítani lisztjét, tehát tsak jót lehet pénzessége, vagy hitele felől állítani.

Nb 1° Ha mind anyi 24 székei és melybe az örlő művek helyhezvék, mozgásba vannak, tehát a' kétszer anyira, az az 240 moggia gabna előrltethetik, és egy ottani felügyelő szerént kibe egy kiss bizodalmat vetek, mivel Ezeredünkbe szolgált, az egész előrlhető mennyiséget 24 óra alat egész 1000 mázsáig bétsi értékre emeli ha t. i. mind a' 24 szék mozgásba van, két malom kövekkel együt, mely utolsót mire ha ználják, jövendő levelembe felvilágosítom. Az ilyen egy moggia vagy is 146 milanoi font gabna, ad 55 font fiore di semola láng lisztet, 40 fontot a' 2-dik, 15 fontot a' 3-dik és 36 fontot a' 4-dik minémüségi lisztből, a' mellyeket az ide való mester el nevezés szerént nevezik 's pedig az 1-ső osztályu lisztet fiore di semola, a' 2-dik modenese, a' 3-dik faimetta, a' 4-diket tridello, a' mely utolsó hasonlít a' korpához, de nem egészen az és a melybül a' szegénység számára könnyen megvehető tzipókat sütnek. Tiszta korpát pedig nem ád. Az is tudatik, hogy a' hengerekkel örlető malom nagyobb mennyiségü lisztet, 's leg főképen zsemlye lisztet ád, az malom kövek által örlöttteknél, hanem a' bizonyos mennyiséget tsak a' tulajdonosoktul lehet megtudni, melyről ha lehetséges jövő levelembe bizonyossat.

Nb. 2° Közönségesen azt tartják a' liszt használhatásáról, hogy a' közönséges tészta tsinálására alkalmatossabb az ujj malom lisztje, mivel keményebbé válik, hanem a' kenyér sütésnél azt veszík észre, hogy a' kenyér az liszt össze huzó tulajdonsága mellett hamarább meg keménykedik, mint a' közönséges malmok lisztje, a' mint a' régiebb malmok lisztjét is örmestebb veszík a cukrászok az ő írósvajas tésztájokhoz, mive e jobban

dagad föl. Külömben tisztasága ellen nem lehet semmi kifogás, mivel a' malomnál helyhezét szelelők minden idegenfajú tárgytól meg mentik és mentté teszik a' malom kövek dörgölése által el eresztett kőrészek-től is.

Nb. 3io. A' Pékek, kik itt kenyér, zsemlye etc. mellett, késztesztákat be főzésre, macaronikat árulnak, örömeztöbb vennék a' liszt tsekélyebb ára véget, mivel a' süteményök kelendősége véget, a' hol minden ház piarczrol látja el szükségeit, jutalmassabb kereskedést nyujt. De mivel az ujj malom nem fogad el gabnát őrlésre, hanem tsak lisztjét árulja, tehát kinek önnön gabnája van, a' régi malmoknál marad. Innént a' gazdagabb és önnön gabnával biro pékek, vagy liszt kereskedők etc. etc. éppen azért nem ditsérik az ujj malom természetményeit, a' szegényebbek kik örülnek, hogy tiszta lisztet és jutalmasabban vehetnek, még fölőslég is ditsérik, így nehéz a' juste milieu-t ki találni.

Nb. 4° A' Társaság még olyan tagokat is számlál, kik pénz helyet tudományokkal gyámolítják jó létét. Rickenbach milanoi kereskedő, Feehr társ és föl ügyelő Melegnanoba, ezeken kívül valami Tebrun frauenfeldi lakost tartják leg gazdagabbnak.

Nb. 5° Azon említettem volt huszár és most a' malomnál helyhezét emberemtől leg nagyobb titok kikérése mellet, azt hallottam, hogy most még a' társaság liszt gyáraiból kevés hasznot húzna, hanem hogy bizonyosan ki volna számlálva, hogy a' Melegnanoi malom *maga*, mint az önnön, mint pedig a' Frauenfeldbe építettet 10 évek alatt egészen ki fizeti, mely jelentésnek valóságot az ad, hogy az intézet napról napra bővítetik és kereskedésébe gyarapodik.

A' mi pedig az utolsó czikkelyt illeti ajánlhatnám e? Őszintén meg vallom, hogy dilettans létemre sokba belátásom 's esméretem, de korántsem fenekig ki merítő tudásom nem levén, a' mel ett hogy hat évtől édes Hazámtól távol vagyok a' hol mint hiszem 's reménylem, az előre haladást kezdve, evvel talán sok régi szokásoktól menekedve, ki fejlődésökbe élet modjoknál is ujj rendszert kezdenek, határozva nem vagyok bátor itélni. De a' mit merek állítani, az, hogy ha az illyes malom fel állításának főbb czélja a' lisztel való kereskedés meszsze, vagy kül földre, vagy talán tengerre szállítás, ugy a' liszt szárazzabb és evvel biztossabb el küldhetési tulajdonsága, és különös tisztasága tartossága (*Gediegenheit*) mellet, igen is ajánlható, ha a' költség, be vétel etc. a' mit Méltóságod jobban tud, mérlegét nyereségre üti.

Ha pedig tsak bel kereskedésre 's emésztésre lenne alkalmaztatandó, ugy a' fönt ki jelelt tulajdonságai lisztjének, hasonlítva ahhoz, a' mit az emberek most leg jobban keresnek, dönthetné el határozottan ajánlhatóságát.

Minek utánna azomba végezném leveletem, el nem mulaszthatom, hogy Méltóságodat ne figyelmeztetném arra, ha az illyes malom felállítását el határozatnák, hogy azon említettem embert, névvel Szomor, ki mint őrmester szabadulását katonaságból meg nyerve, már egy éve a' malomba tisztviselő, ki oly mechanikus ügyességgel bir, hogy a' mit lát képes utánna alkotni és már az érintet malom mozgonyait is alattomba ólomba utánozza, és mivel ezt teszi, föl tehető, hogy mihelyest tökéletes be és átlátása lészen az egész mozgony össze állításáról, hogy Honnunkba mint Hazájába fordul, ezen embert arra az esetre Méltóságod pártolásába ajánlom. Minek utánna pedig utoljára még egynehányadatokkal terhelt leveletem ajánlanám el fogadására, engedelmet kérek, ha töbet 's jobbat nem adhattam, és mivel Méltóságod most láthatja, hogy mivel birok, ha tsekély szolgáltatomat még tsekélyebb tehetséggel használhatya tessék parantsolni, Méltóságod szolgálatjára szintugy mint Honosim akár kiére mindég készen találja

mély tisztelőjét, ki uri nagy jó hajlandóságába ajánlva, az Istentől áldást és egészséget kér Méltóságod számára mindenbe.

Méltóságos Gróf Urnak
Milano 31-dik Xb 837.

alázatos tisztelője
Mészáros
őrnagy.

2a) Méltóságos Gróf Ur

Igen mélyen tisztelt Uram!

Hogy oly későn telyesitem ígéretemet oka a' Melegnánoi malom egygyik birtokossának meg betegülése, abból a' nézetből indulva akartam tudósítást éppen tőle venni, hogy a' már tőlem adattakkal hasonlítva ezen szövvényes 's titkon tartott tárgyból egy igazi valót lehessék kivonni.

Az ide mellékelt kérdéseimmel, Rickenbach Urtól eredet feleleteket vagy szerencsém mellékelni, mellyek alá irva ugyan nintsenek, mivel ezek az Urak magok közt szint oly féltékenyeknek látszanak, a' mint örlési titkokat másoktól féltik.

Midőn az ide kapcsolt írásra várakoznék, Milanonak egygyik leg hiresebb s gazdagabb pékjével Ohman Urral tettem esmeretséget, ki a régi mód szerint örletvén gabnáját azon felvilágosítást adta: mivel a' vas hengerek jobban törnek a' gabnát mint sem szétzúzzák, lisztje rövidebb 's nem oly nyulékony, azért ha a' süteményt a' hamari meg keménykedéstől védeni akarják, vagy egy kis részt nedvessen örlöt lisztből kel hozzája keverni, vagy pedig több gyakorlatok által, mivel rögtön duzzad fel, és oly hamar el kel a' lisztje, ennek természetét kismérve a' sütési legjobb módot ki tanulni. Külömben ezen Urnak ki mondásai, többekbe az általam már írottakkal, és a' mostani levélbe érintettekkel meg egygyez. Tovább Ohman Ur, egy tőle kitalált, 's a' kormány által meg jutalmazot tisztító mozgonnyal el látva, gabnáját oly tiszta alakra hozza, minek előtte a' malom kövek alá jön, hogy attól erővel se lehet, semmi mocskot, vagy szemetet le dörgölni, a' miért Milanoba leg fehéreb lisztet készít, és a' mely szeelő 's tisztító mozgonnyal Méltóságodnak, mihelyest le lesz rajzolva kedveskedni fog.

Minek utánna pedig még aztat is érteném, hogy azon kérdésemre, valjon vitetik é már az ujj modú liszt Genua felé vagy külföldre? Rickenbach Ur halgatással felelt légyen. Tehát ebbe a' tárgyba nem lévén képes se jobbat, se többet adni, engedelmet kérek Méltóságodtól, ha várakozásának egészen meg nem feleltem. De ha másba, vagy a Grof Urnak vagy más Hazámfiának szolgálhatnék, tessék tsekély tehetségemmel kedvök szerint parantsolni, mindig szíves készséggel szolgálánd az, ki Uri nagy hajlandóságába ajánlott az Istentől minden Áldást óhajt.

Méltóságodnak

Milano, $\frac{1}{24}$ 38.

alázatos tisztelője
Mészáros
őrnagy.

2 b) Die Herrn Rickenbach et Comp. wollen gefälligst folgende Fragen beantworteten!

1° Gegenwärtig mit wie viel mechanisch Pferde kräften arbeitete die Mühle.

2do Wie viel vermahlt sie an Mehl in 24 Stunden.

3^{is} Kann selbe d. i. die Vermahlungs-Fähigkeit, und wie hoch gesteigert werden.

4° Zu was für Gebrauch sind die angebrachten Mülsteiner.

5° Wie viel Gattungen Mehl erzeugt sie, und wie sie heissen, nebst dem was von einer Sorte gewonnen wird.

6° Was ist die Differenz zwischen altortiger und dieser Mühle an den Gewinnst an Mehl.

7° Die Cylinder ob von Stahl oder Bronze.

8° Ob das Material zur Erzeugung der Cylinder im Lande selbst gewonnen werden kann, oder ob sie eingeführt werden müsste.

9° Welche sind die Directoren der Actien Gesellschaft.

10° Wird das Mehl schon in's Ausland verführt namentlich nach Genua, oder sonst wohin!

Majland am 2^t Jan. 838.

Mészáros
Maj.

2 c) Beantwortung der Fragen des Ungarischen Majors.

Ad 1. Die bewegende Maschine, d. h. das Wasserrad in Melegnano kann ungefähr 30 Mech. Pferd-Kräfte entwickeln. Man bedarf aber zu den gegenwärtigen Maschinen nur circa 18 Pferd-Kräfte.

Ad 2. in 24 Stunden werden 200 Maylt. Moggia a tt 145 tt grossi vermahlen, gleich 475 Wiener Metzen.

Ad 3. Ist durch Nr 1 beantwortet.

Ad 4. Die Mühlsteine dienen einzig um die Kleye auszumahlen, da diese Operation auf den Walzen mehr Zeitverlust verursachen würde.

Ad 5. Es werden 5 Gattungen Mehl und 3 Gattungen Kleye fabriciert, dieselben können jedoch je nach dem Landes-Bedürfniss nach Belieben vermehrt oder auch vermindert werden. Die Bemerkungen der einzelnen Mehlsorten sind in Deutschland wie überall, sehr verschieden. Man könnte den hiessigen allenfalls deutsch benennen:

SF Extra Semmel Mehl

Nr 1 Semmel-Mehl

» 2 Bakmehl erster Qualität

» 3 detto zweyter Qualität

» 4 Kochmehl

Von FS Nr 1 & 2 gewinnen wir von tt 100 Waizen — tt 58

Nr 3 & 4 » » » » » » » 21

Kleyen » » » » » » » 19

Verlust » » » » » » » 2

tt 100

Dieser Verlust rührt daher, weil die Früchte durch mehrere angebrachte Putz-Maschinen, von allen unreinen Theilen gereinigt werden, was bey gewöhnlichen Mühlen nicht geschieht. Diesen Verlust zu verringern hängt daher nun von dem Willen der Mühlebesitzer ab.

Diese Eintheilung hängt aber natürlicher Weise wieder von der bessern odern geringern Gattung der Mehle je nach den Gebräuchen des Landes ab. So z. B. könnten wir aus der schwersten Kleyen Sorte, welche hier zu Fütterung der Schweine verkauft wird, noch einen Theil zu Kochmehl ausziehen, was aber den hiessigen Verhältnissen noch nicht conveniert.

Ad 6. Diese Frage ist beynahe unmöglich zu beantworten, da diese von Localitäten, der Natur der Früchte, den verschiedenen Arten von Mühlen und selbst von den Gebräuchen und Bedürfnissen des Landes abhängt.

Ad 7. Die Cylinder sind von Eisen.

Ad 8. Das Eisen zu den Transmissions Gegenständen kann an Ort und Stelle, wo die Mühle gebaut wird, genommen werden. Die Beantwortung dieser Frage hängt übrigens von den Lieferungs-vertrag ab, den der Errichter einer neuen Mühle mit der Frauenfelder Walzmühle-Gesellschaft machen wird.

Ad 9. Die Frauenfelder Walzmühle, mit welcher für Einrichtung neuer Mühlen zu unterhandeln ist, hat einen Gesellschafts Präsidenten, Herr Louis Greuter und 2 Directoren: Herr Joh. Heinrich Debrunner, Geschäftsführer, der andere Herr Ingenieur Jacob Sulzberger, Erfinder dieses Systems Walzmühlen. Ihr Wohnort ist Frauenfeld, im Schweizerischen Kanton Thurgau.

Diese können nur im Namen der Walzmühle Gesellschaft von Frauenfeld unterhandeln. Den einzelnen Actien Inhaber ist dieses nicht gestattet. Mailand am 19. Januar 1838.

(Mészáros levelei a Széchenyi-múzeumban vannak.)

*

Pest, 1838 deczember 8; levél Kirits Dávidhoz a hengeralmi részvényjegyzés tárgyában. Megjelenet *Gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, II. kötet 593 l.

Pest, 1838 deczember 8; levél a molnár- és sütőczéhhez a hengeralmi részvényjegyzés tárgyában. Lásd *Gr. Széchenyi István leveleit*, kiadta Majláth Béla, II. kötet 294 l.

VIII.

Einladung zur Sitzung in der Dampfmaschine.

P. T. Herr

wird hiemit höflichst eingeladen sich am . . . entweder persönlich in dem gegen die Donau liegenden kleineren Saale des National Casino einzufinden, oder sich durch einen Bevollmächtigten vertreten zu lassen, damit in dieser Versammlung ohne Weiteres zur Wahl jenes Ausschusses geschritten werden könne, der im Sinne der Interimal Subscription sich mit den Bevollmächtigten des Herrn Holzhammer in Verbindung zu setzen, alle Details auf das genaueste zu eruiren, und seine Erhebungen endlich sämmtlichen Herrn Subscribenten vorzulegen haben wird.

Die Gesellschaft versammelt sich bei dieser Gelegenheit einzig und allein wegen der Wahl des provisorischen Ausschusses — diese muss aber während der Sitzung beendet werden. Deshalb folgt die Liste aller Subscribenten hier beigeschlossen, aus welcher die Namen jener Herren, die er im Ausschusse zu haben wünscht, herauszuschneiden und in solcher Gestalt mitzubringen oder einzusenden höflichst gebeten wird, damit sofort aus diesen Abschnitten, die in ein Behältniss geworfen und sodann geordnet werden, die Namen jener Herren entnommen werden mögen, welche die Mehrzahl der Wähler erlangen.

Obschon in dem Interimal Subscriptions Bogen der zu erwähnende referirende Ausschuss auf 7 Mitglieder projectirt war, — so hat sich der Wunsch allgemein verlaufen lassen, diese Zahl auf 13 zu erhöhen, damit mehrere an den Berathungen Theilnehmen können; dem zu Folge jeder Wähler ersucht wird,

13 Ausschuss Mitglieder benennen zu wollen. Wer seine Vota weder bringt noch sendet, wird als solchen betrachtet, der in die Wahl der übrigen stillschweigend einwilliget.

Sehr wünschenswerth ist es endlich, dass die Wahl auf solche Herren falle, die in den Berathungen des Ausschusses nicht nur Theil nehmen, sondern denselben auch auf irgend einer Art Vorschub leisten können.

Pesth den (24. Dec.) 1838.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban. Széchenyi írása; megvan Széchenyi másolati könyvében is.)

IX.

Prónay Albert.

Méltóságos Báró

Főispáni Helyettes Ur!

A felállítandó gőzmalmot illető, idekapcsolt aláírási ívet, választottságunk' nevében azon kéressel küldöm át Méltóságodnak, 'lenne olly kegyességgel és járatná ezt a nemes Megye nagyérdemü tisztviselői 's tehetősb tagjai kezein — de csak privatim, — — 's küldené meg nékem ismét e' folyó holnap végével. — Az egész nem egyéb mint próba; 's miután éppen olly hihető mikép belőle semmi sem lesz, mint az, hogy sikerül, jobbnak hittük ez úttal az igen is nagy nyilvánosságot elmellőznünk, valamint a hivatalosság színét is.

Melly alkalommal még azt vagyok bátor jelenteni, hogy jóllehet — mint az aláírási ívből látható — csak 100,000 peng. forintra vala eredetileg kitűzve az aláírás — — 's már most is több van a' külön iveken feljegyezve 120,000 ezüst forintnál — azért — az ideig óráigi társaságnak legujabb határozatánál fogva — — egész 150,000 forintig, 's folyó Január végéig még mindig alá írni lehet. — Ki is magam ajánlása mellett megkülönböztetett tisztelettel maradok

Méltóságodnak

Pest, Január 3-ikán 1839.

alázatos szolgálója
Gr. Széchenyi István.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi írása.)

*

Pest, 1839 január 5; levél b. Pirét Lajoshoz, a mainzi hengermalomról felvilágosítást kér. Megjelent *Gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, II. kötet 620 l.

Pest, 1839 március 22; levél Killiashoz a hengermalmi tárgyalásról. Lásd *Gr. Széchenyi István leveleit*, kiadta Majláth Béla, II. kötet 641 lap.

Pest, 1839 április 8; levél Killiashoz a hengermalmi aláírás mértékéről. Lásd *Gr. Széchenyi István leveleit*, kiadta Majláth Béla, II. kötet 648 lap.

X.

Euer kaiserliche königliche Hoheit,
Durchlauchtigster Erzherzog!

Der Endesgefertigte nimmt sich die Freyheit, Euer k. k. Hoheit im Namen einer Actien-Gesellschaft, die sich zum Bau einer Dampfwalzmühle in Pesth verbündete und bereits mit 200000 fl. disponiblen Fonds constituirt ist, ganz unterthänigst zu bitten, zum Behuf der Ausführung des besagten Unternehmens, einen tauglichen Grund in der Nähe des Donau Stromes im Wege einer öffentlichen Versteigerung oder einer gegenseitigen Übereinkunft gnädigst zu kommen zu lassen. — Der Endesgefertigte würde sich nie unterfangen Euer k. k. Hoheit mit dieser Bitte zu belästigen, wären anderwärtige passende Gründe zum Verkaufe angeboten. Die einstmaligen Lagerstätte der Ladenhändler an der Donau haben jedoch zu wenig Tiefe, während die Gründe näher zur Stadt theils verbaut, theils nur um einen Affections-Preis zu haben sind, jene Gründe aber ober dem Ullmannschen Magazin oder gar nicht verkauft werden oder so weit der Stadt entrückt sind, dass sie zum Locale der beabsichtigten Mühle in finanzieller Hinsicht durchaus nicht taugen. Alles diess bewegt den Bittsteller Euer k. k. Hoheit um die Uiberlassung des Quadrates von No 626 bis No 635 in der Leopold-Stadt hiemit anzusuchen.

Diess wäre ein Raum von 2856 quadrat Klaftern, der allerdings sehr gross ist, wenn jedoch die beabsichtige Mühle, die bereits im ersten Beginn auf beiläufig 300000 Centner jährliche Vermahlung angetragen ist, irgend einer weiteren Entwicklung fähig seyn soll, und wenn Euer k. k. Hoheit zu bedenken geruhen wollen, wie viel Raum erfordert wird, um Frucht, Mehl und Brenn-Material für wenigstens ein halbes Jahr aufscheuern zu können, und wie es in jeder Hinsicht wünschenswerth wäre, dass die Mühle selbst sammt dem Dampf-Apparat, in die Mitte des Etablissements zu stehen komme, und allmählig von den Gebäuden der Gesellschaft umgeben werde: so werden Euer k. k. Hoheit Höchstdero Weisheit zu Folge meine Bitte vielleicht nicht für unbescheiden halten, der ich Euer k. k. Hoheit gnädigen Bescheid unterthänigst gewärtigend mich mit dem Gefühl der allertiefsten Ehrfurcht nenne

Euer kaiserlichen königlichen Hoheit

Pressburg, den 12ten Juny 1839 ganz unterthänigster Diener
Graf Stephan Széchenyi.

Kívül : An Seine k. k. Hoheit den Durchlauchtigsten Herrn Erzherzog *Joseph*, Reichs-Palatin von Ungarn.

(Eredeti levél, csak az aláírás Széchenyi írása. A levél az Orsz. Levéltár kincstári osztályában van. 1839 Polit. 1832. sz. ; sajátkezű fogalmazványa a Széchenyi-múzeumban.)

*

Pozsony, 1839 június 16; levél b. Sina Györgyhöz a végleges aláírásról. Megjelent *Gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla II. kötet 661. l.

XI.

An Herrn Grafen Stephan Széchenyi.

Der unterfertigte provisorische Ausschuss zeigt hiemit ziemend an, dass die bindende Subscription zur Einrichtung der Pester Dampf Walzmühle mit 300000 fl. C. M., wovon das Haus Holzhammer die eine Hälfte, die hiesigen Actionnairs hingegen die andere Hälfte unterzeichneten, bereits beschlossen ist, und Sie dabei Ihrer Unterschrift gemäss mit 20000 fl. C. M. betheilt sind. Der Tag der allgemeinen Versammlung und der Termin für die Einzahlung der ersten 10% Actien-Rate wird Ihnen nächstens kund gegeben werden.

Pest, den 11 Juli 1839 Der provisorische Ausschuss
der Pester Walzmühl-Gesellschaft.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Tasner írása, Széchenyi sűrű javításaival.)

Jellemző bizonyíték arra, hogy Széchenyi még a részvényesekhez intézett körleveleket is lehetőleg maga intézte el.

XII.

Herrn Grob et Hoeslin für Herrn Johann Putzer Edler von Beibegg Chef des Hauses J. A. Holzhammer in Botzen.
Julius 18 1839.

Liebster Herr von Putzer
Chef des Hauses Holzhammer.

Seit dem ich Sie zum letztenmale sah, haben wir mehrere Difficultäten zu überwinden gehabt; endlich bin ich aber in Stand gesetzt Sie über folgendes in Kürze — so weit es nämlich meine vielen Geschäfte erlauben, zu benachrichtigen. —

1° Der auf der beigebogenen Skizze mit A) bezeichnete Grund von 2856 □° als der nach reiflicher Überlegung von uns für den passendsten anerkannt, wurde uns von S. K. H. dem E. H. Palatin — ohne alle die odiosen Clauseln und Bedingnisse — die bei Überlassung von Gründen, über welche die Verschö-

nerung zu verfügen hat, vorzukommen pflegen und die stets eine Art Fiscalität in sich enthalten, für 5 fl. C. M. p □° genehmigt; so dass wir jede Stunde in dessen Besitze kommen können.

2° Die Subscription ist von unserer Seite mit $\frac{m}{150}$ geschlossen —, und somit ist nach Ihrem mir geäußertem Wort das Capital unseres Unternehmens . . . gerade $\frac{m}{300}$ —

3° Ich bin erst vor einigen Tagen von Pesth zurück. Materialien haben wir keine angeschafft — da diese wegen der grossen Concurrenz mit welcher sie erzeugt werden, und der verhältnissmässig wenig Bauten, alle Tage billiger werden. —

Wir erwarten demzufolge den Ingenieur mit Ungeduld.

I) Um Eine General Versammlung zu halten, und den Ausschuss zu erwählen.

II) Um den Termin für die Einzahlung von 10 proc. auszuschreiben. —

III) Um den in Frage stehenden Grund auszuzahlen und zu übernehmen

IV) Um mit dem Ingenieur in Pesth den Bau zu beginnen.

Ich glaube wir haben uns über den gut gelegenen, grossen und billigen Grund zu erfreuen. — Was die Wahl des Ausschusses anbelangt — die wir ganz frey lassen wollen (!!!) ist nichts zu befürchten, da nach dem Vertrag, welchen die Subscribenten unterzeichnet haben, keiner Ausschuss Mitglied seyn darf — der nicht mit 5000 fl, — in dem Unternehmen interessirt ist, und folglich die 10 Ausschuss-Gliedern allein aus den hier folgenden 12 (?) Herren gewählt werden können.¹⁾

Säumen Sie nicht, den Ingenieur — wer es denn immer seyn wird — ehebaldigst und zwar directe hieher an mich zu instradiren — — wie Sie denn auch verfügen wollen, dass alle Briefe, die in diesem Gegenstand durch Ihr Haus oder die Frauenfelder geschrieben werden sollten, geradezu hieher an mich adressirt werden mögen, indem wir hiedurch viel Zeit gewinnen, was eine Hauptsache ist.

Was haben Sie in Hinsicht der Dampfmaschine gethan? Auf wie viele Pferde wird sie berechnet seyn, und wie theuer?

Indem ich Ihrer geneigten Antwort entgegensehe, nenne ich mich mit der aufricht. Hochachtung
Ihr.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumben; Széchenyi írása.)

¹⁾ Gr. Széchenyi, Jos. v. Tüköry, C. J. Malvieux, J. A. Valero, J. G. Halbauer, R. Wodianer, Friedr. Kappel, Carl Burgmann, J. Appiano, Ludwig Gr Tige, Georg Freiherr von Sina, Graf von Barkóczy.

XIII.

Putzer (private).

Pressburg 21 July 1839.

In meinem letzten Schreiben vom 18. l. M. vergass ich Ihnen zu sagen, — das einige der Pesther prov. Ausschuss Mitglieder ein bischen die Nase rumpften, als ich ihnen ganz kurz kund gab, dass die Dampf Masch. bei Cockerill um keine Zeit zu verlieren bereits durch Sie und mich bestellt sey.

Sie behaupten : das hätte in Einvernehmen mit dem Comitée geschehen sollen. Nun denke ich, wäre es gut, ihnen die Illusion zu lassen, dass Sie es bestimmen ; und bitte Sie demnach , den Ingenieur den Sie schicken werden zu bevollmächtigen, dass er mit Ihren 50 Voten für Cockerill stimme — — Sie haben ausser diesen directen 50 Voten, aber noch 100 Vota, indem das ganze Geschäft sich auf $\frac{m}{300}$ erhob — Von diesen 100 Voten

sollten Sie, meiner Ansicht nach — wenn auch nur pro forma — 50 Vota z. B. an Arnstein u. Eskeles überlassen — damit Sie nöthigenfalls mit 100 Vota auftreten könnten, — die Gesellschaft aber dennoch in dem Glauben verbleiben würde, dass

Sie von Ihre $\frac{m}{150}$ — nur $\frac{m}{50}$ cedirt haben — kommt es zur Abstimmung — so treten Sie directe und indirecte mit 100 Voten auf und werden secondirt durch mich mit 20, Valero mit 10, von Sina mit 5, also auf jeden Fall mit 35 Stimmen, was uns versichert, . . . da die Parthey des Herrn Tüköry (denn dieser steckt hinter der Sache, um einen Herrn Knutschen Geschäftsträger oder Compagnon des Herrn Dobbson zu Achen zu favorisiren) bei der nächsten General-Versammlung, die ich auf der Stelle halten lassen will, sobald ich weiss wann Ihr Ingenieur anlangt — — damit dieser auch dabey sey — auf keinen Fall so viele Stimmen haben wird, besonders wenn wir ihn einschläfern, dass heisst : wenn wir seine gegen Activität durch An-Tag-Legung unsrer Activität hervorrufen.

Sonst wird in dieser allgemeinen Versammlung, die NB. auch deshalb gehalten werden muss, damit man die 10 pr. Einzahlung sua forma feststelle, wohl sonst über nichts anderes abgestimmt werden — und das Ganze mehr eine Formalität, als eine, von unserer Seits zu befürchtende Discussion seyn. — Indessen wäre es dennoch gut, wenn Sie die Jenigen, die directe und indirecte 100 Ihre Vota zu vertreten haben werden — und ich zöge Ihrer Seits nie mit 150 Vota ins Feld, da diess : forciren hiesse, und nicht nöthig ist — an mich avisirten, — dass sie sich

— in anderen Fragen die sich entspinnen dürften — an mich halten sollten, — — indem ich — ohne mich loben zu wollen — gewiss der Jenige bin, der den Success unseres Unternehmens am ehrlichsten wünscht, — und sich weder durch überspannte Ansichten, noch einseitige Tendenzen influenciren lässt. —

Wegen der Dampf Machine von Cockerill müssen wir uns aber sicher stellen, damit wir am Ende nicht Etwa einer Einseitigkeit beschuldigt werden, — und dass wir den Herrn Killias in deren Bestellung zu freye Hand gelassen haben. — Ich würde Sie demnach bitten, damit ich in dieser Hinsicht meinen Rücken frey habe — mir ehebaldigst schreiben zu wollen, wie Sie in dieser Sache procedirt, — was Sie gethan haben, — welche Kraft und wie theuer die Machine ist — wann sie garantirt nach Wien abgeliefert werden soll etc. etc. — — das Übrige werde ich richten. —

Ich grüsse auf das freundschaftlichste und nenne mich
mit wahrer Achtung
Ihr.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi írása.)

XIV.

An Herrn Killias Geschäftsträger des Hauses Holzhammer
in Botzen.

Den 11 Aug. 1839.

Lieber Herr Killias !

In Erwiederung Ihres Briefes vom 31 Juli eile ich Ihnen zu sagen, dass wenn einmal die Bestellung der Machine in Seraign so weit gediehen ist, und der Kauf so vortheilhaft ist, wie Sie es schreiben, so müssen wir ihn schon bestehen, und was die Formalität anbelangt, die wir nicht gänzlich beseitigen können so hoffe ich, dass *wir* im Stande sein werden, die Majorität für uns zu verschaffen. — Was ferner die Gattung der Machine betrifft, so bekenne ich, dass ich, obwohl Laie, nach allem dem aber, was ich von der Sache verstehe, in eine *horizontale Hochdruckmaschine* kein grosses Vertrauen setze, *ausser* das Haus Cockerill dafür vollkommen garantirt. — Die Art des Transportes möchte ich in Pest bestimmen lassen, wo ich baldigst eine allgemeine Versammlung einzuberufen wünschte, wozu aber auch das Erscheinen des Individuums, welches den Plan zu dem Bau liefern wird, unumgänglich nöthig ist, wie ich mich hierüber schon an H. v. Putzer in meinem Briefe vom 4. d. M. äusserte.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Tasner Antal írása.)

XV.

Herrn Killias Geschäftsträger des Hauses Holzhammer in Botzen
per adr. Grob et Hoeslin Wien.

20ten August 1839 Pressburg.

Lieber Killias,

Bei meinen schlaflosen Nächten denke ich recht oft über den Success unserer Mühle; und da gestehe ich, erwacht in mir oft ein Scrupel über die horizontale Hochdruckmaschine, die wir von Cockerill beziehen sollen. Ich werde Sie auf keinen Fall compromittiren — und bin überzeugt, dass ich die Sache bei der nächsten Gen. Versammlung dahin werde bringen können, dass hierüber kein Einwurf von Seite der Gesellschaft geschehe; — aufmerksam muss ich Sie aber machen, dass der ganze Tadel auf Sie und mich fallen wird — im Fall die Dampfmaschine ihren Zweck nicht entspricht. —

Ganz unter uns gesagt — bringt mich der — meiner Ansicht nach — sehr geringe Preis von 13,000 frank, und dass die Maschine bereits diesen Sommer abgeliefert werden kann, unwillkürlich auf die Muthmassung, dass diese Maschine vielleicht eine missrathene, verlassene, und somit an uns *billig* überlassene seyn dürfte. —

Sie müssen nicht denken, dass ich ein Zweifler bin — — glaube aber meine Pflicht, Sie recht lebhaft zu erinnern, dass Sie sich volle Sicherheit verschaffen müssen, ob es denn am Ende an der Maschine nicht fehlen wird. —

Sie sind ein vorsichtiger Geschäftsmann, — ich halte Sie dafür. Haben Sie sich aber nicht etwa, durch das *Wohlfeile*, und *quasi fertige* verführen lassen? Denken Sie darüber nach — und vor allem ändern auf den Augenblick — wenn die Mühle in Gang gebracht werden soll? — Hat denn Cockerill bereits mehrere Horizontale Hochdruck Maschine für Mühlen verfertigt? Und sind diese gut gerathen? —

Verschaffen Sie sich darüber Daten — und handeln Sie wie ein gescheiter, praktischer Mann, — und auf jeden Fall wie ein solcher, der meine gut gemeinten Scrupeln, nicht übel aufnimmt, — sondern mit kaltem Blut beherzigt. —

Heute haben wir den 20ten August — — und noch kein Ingenieur der den Bau angeben soll, hier! Kommt er und nicht bald, so können wir ja den Bau heuer gar nicht mehr beginnen, vom »Unter's Dach bringen« ist ohnehin keine Rede mehr. —

Ich grüsse Sie auf das freundlichste.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi írása.)

XVI.

Killias.

5ten September 1839 Pressburg.

Lieber Herr Killias!

Ihr Schreiben von 27ten August, das ich gestern erhielt, hat mich in Hinsicht der von dem Herrn Cockerill's zu beziehenden Dampf Machine — gänzlich beruhigt.

Nehmen Sie deshalb meinen Dank.

Ich sehe dem Augenblick mit Ungeduld entgegen, wenn wir einmal zu dem Bau der Mühle schreiten werden, und nenne mich auch bis dahin mit ausgezeichnetster Hochachtung Ihren
ganz ergebenen

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi írása.)

XVII.

Euer kaiser. könig. Hoheit

Durchlachtigster Erzherzog,

Nachdem Euer k. k. Hoheit huldvoll zu erlauben geruhet haben, die durch die Walzmühl-Gesellschaft zu erbauende Mühle, Höchstdero Namen zu Ehren »Joseph's-Mühle« benennen zu dürfen, so wagen wir Euer k. k. Hoheit in aller Unterthänigkeit zu bitten, das besagte Unternehmen auch mit Höchstdero Protectorat gnädigst beglücken zu wollen; die wir mit dem Gefühle der aufrichtigsten Dankbarkeit und der tiefsten Ehrfurcht verharren

Euer k. k. Hoheit

ganz unterthänigste Diener

Die Mit Glieder der Walz Dampf-
mühl Gesellschaft durch Grafen Stephan Széchenyi

Pesth, den 23ten Septemb. 1839.

(Eredeti levél Széchenyi írásában. Lásd Orsz. Levéltár, kincst. osztály, 1839 Polit. 1912. sz.)

XVIII.

Pressburg 30 October 1839. Killias.

Lieber Killias!

Ich konnte Ihren Brief von 24 nicht früher beantworten. Wegen der nöthigen Dampftriebkraft unserer zwei Assortiments werde ich mich — sobald wie möglich bei der Quelle erkundigen aus welcher ich meine Scrupeln schöpfe. Und diese ist — aber ganz unter uns gesagt — Herr Adam Clark der Werkführer des Brücken Baues in Pesth.

Mit je wenigen vorgefassten Meinungen man in der Welt vorschreitet desto besser. — Sie sind nicht gar zu sehr occupirt, wie

wäre es, wenn Sie auf eine recht feine Weise — es müsste aber bald und könnte durch Herrn von Tüköry geschehen — sich mit A. Clark in Berührung setzten — und geradetzu das Ganze mit ihm besprechen würden. Die Leistungen der engl. Mühlen, wie er sie angibt, sind so ungeheuer, dass man nicht begreift, warum die Herrn Holzhammer das privil. der Frauenfelder abgekauft — — und nicht geradetzu sich mit engl. Stein Mühlen befasst haben. — A. Clark wird Ihnen gerne Auskunft geben — weil er glaubt, dass wir am Ende den Walzapparat mit einem Steinapparat vertauschen würden. Von den Daten — die er uns liefert — werden wir sodann das benützen, was uns gefällt.

Einer unserer besten Machinisten auf den Dampfbooten Herr Dingly behauptet, dass eine Maschine von 20 Pf. Kraft in 24 Stunden mit 50 Ct. Kohlen, der Qualität wie sie in der Gegend von Ofen gefunden wird — vollkommen betrieben werden kann.

Ich bin froh, dass Sie mit dem Planiren vorwärts schreiten. Burgmann gut verwendet, kann uns dienlich seyn; denn er macht durch seine Opposition auf eine Menge aufmerksam, und ist am Ende dennoch zu bekämpfen. Wenn ich nach Pesth werde kommen können, weiss ich nicht. Auf keinen Fall vor den 10ten 15ten Novemb. — und höchstwahrscheinlich in diesem Jahr gar nicht mehr. Ich habe so viel zu thun, und bin so wenig wohl, dass ich gerne auf einen Fleck sitzen bleibe. Handeln Sie also — — ohne sich auch nur im mindesten auf mich zu verlassen, oder gar auf mich zu rechnen, in soweit nämlich ich Etwas in loco leisten müsste.

Was die Notizen über unsere Eisenwerke und Giesserey anbelangt, die Sie zu haben wünschen — kann ich nur so viel sagen, dass ich — in dieser Hinsicht mich wirklich geradezu mit dem Herrn Knutschen, Bestellten des Herrn Dobbs in Pesth bespräche — — Die Dampf Maschinen dürfen deshalb dennoch von Jemanden anderen seyn, als von den Herrn Dobbs !!

Ich hoffe Sie haben bereits wegen der nötigen Pferdekraft an die Frauenfelder & geschrieben, damit man sofort die Herrn Boulton & Watt, Cockerill etc. etc. um Ihre Preise etc. angehen könne.

Wer wird aber der Jenige seyn, der suo tempore die Dampfmaschine mit dem Walzapparat in Verbindung bringt?

Wo nehmen wir sodann den Machinisten her, der über den Dampfapparat zu wachen hat?

Zwei Fragen die Sie beherzigen wollen. — Was die letzte — in Hinsicht des Machinisten nämlich betrifft — — Sollten

wir geradetz zu einen jungen Mann bei unseren Dampfschiffen abrichten lassen. Bis das geschieht, — müssten andere Vorkehrungen getroffen werden. —

Schreiben Sie mir — wenn Sie mich nur im mindesten benöthigen

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi írása.)

*

Pozsony, 1839 október 31; levél Tüköry Józsefhez a tőke befizetéséről. Megjelent *Gr. Széchenyi István levelei*, kiadta Majláth Béla II kötet 696 l.

Pozsony, 1840 márczius 1; levél Tasner Antalhoz a malom telkének vízbőségéről. Lásd *Gr. Széchenyi István leveleit* kiadta Majláth Béla, III. kötet 27. l.

Pozsony, 1840 márczius 2; levél Tasner Antalhoz a malom felszereléséről és gépéről. Lásd *Gr. Széchenyi István leveleit*, kiadta Majláth Béla, III. kötet 27. l.

XIX.

11./3. 840. Pressburg.

Lieber Killias!

Hier sende ich Ihnen die Copie des Schreibens, das ich soeben nach Pesth an die betreffende Direction abgehen lasse. Ich hoffe Sie sind mit mir zufrieden. Nun aber verfügen Sie, dass auch ich mit Ihnen vollkommen zufrieden seyn könne. — Mir wird bange, dass die Bestellung der Machine zu spät erfolgen und somit das ganze ins Stocken gerathen wird, und erwarte Sie demnach mit allen nötigen Daten allhier, damit *wir* sodann nach bester Einsicht verfügen mögen. Ich habe eine unumschränkte Vollmacht in Händen. Wir können in Hinsicht der Maschinen thun, was wir wollen. Auch wenn Sie keine oder nicht alle Data haben, so sollten Sie dennoch nicht säumen hieher zu kommen, indem wir hiedurch sehr viel Zeit gewinnen. In Eile. Ihr bereitwilliger Diener.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi írása.)

*

Pozsony, 1840 márcz. 4; levél Tasner Antalhoz a malom gőzgépéről. Megjelent *gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla III. kötet 31. l.

XX.

11./3. 840 Pressburg.

An den verehrten Ausschuss der Dampfmühl Gesellschaft in Pesth.

Während ich Ihnen hiemit das Schreiben des Herrn Killias — das er mir zur weiteren Beförderung übersandte, beifüge, halte ich mich verpflichtet Sie zu versichern, dass ich für den Augenblick die persönliche Verfügung des Herrn Killias nach Pesth, — wegen den durch denselben mir mitgetheilten triftigen Gründen nicht nur für überflüssig aber geradezu für unthunlich halte.

Ich bitte Sie, ja ich fordere Sie demnach meinem besten Wissen und Gewissen zu Folge auf — in solange bis Herr Fehr in Wien nicht anlangt seyn wird, auch auf das Hinabkommen des Herrn Killias nicht dringen zu wollen. Beharren Sie darauf — — so fürchte ich, für unser Unternehmen vieles — worüber ich mich jetzt nicht deutlicher erklären kann, während ich, das Beste mit Zuversicht gewärtige, wenn Sie den Herrn Valero vermögen — wo ich meine Bitte hinzufüge — die Directorchaft eine Weile noch behalten zu wollen, oder sollte diess durchaus nicht angehen können, unter sich einen anderen N. zu wählen, — und ferner, wenn Sie den Bau der Mühle einstweilen mit aller Umsicht & Oeconomie betreiben wollen.

Was die Dampfmaschine anbelangt, werde ich ehebaldigst das Glück haben — ich hoffe zu Ihrer vollkommenen Zufriedenheit — referiren zu können.

Ich ergreife diese Gelegenheit Sie zu bitten mich in Ihrem ferneren Wohlwollen erhalten, und die Versicherung meiner ausgezeichnetsten Hochachtung genehmigen zu wollen.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi írása.)

XXI.

Pressburg, 2ten April 1840.

An den Herrn J. A. Valero.

In der sicheren Überzeugung, dass Herr Killias an Sie die Copie des Praeliminar Contractes übersandte, der mit dem Herrn Fletscher & Punschon geschlossen wurde, — noch mehr aber in der Hoffnung, mich mit jedem Tag persönlich nach Pest verfügen zu können, ... glaubte ich es in der That für überflüssig : Sie und das werthe Comitee, dem ich mich auf das Angelegentlichste empfehle, von allem dem zu unterrichten ... wovon ich Sie bereits in voller Kenntniss glaubte, und was über diess nicht sehr urgent ist. — Da ich indessen aus Ihren werthen von 26ten

März ersehe, dass Sie vom Preis der bestellten Maschine noch nicht in Kenntniss sind, so beeile ich Ihnen hier begebogen eine Copie des besagten Contractes zu übersenden — das Sie einstweilen dem löbl. Comitee vorlegen wollen. — Zu gleicher Zeit nehme ich mir die Ehre Ihnen ein Schreiben des Herrn Killias mitzusenden, das ich dieser Tage erhielt, und das für Sie nicht ohne allen Interesse seyn dürfte . . . wobei ich mir erlaube Ihnen zu bemerken — — dass Herr Killias wirklich unser Interesse aus einem höherem Gesichtspunkt vor Augen hat, — worüber ich Sie mündlich zu informiren das Vergnügen haben werde, — und wir demnach denselben, weder eines etwaigen Vorwurfs, noch einer kälteren Behandlung aussetzen sollten, bevor er nicht gehört wurde, und auch ich das Meinige nicht dazu setzen konnte. So viel ist aber gewiss, dass seine Reise nach Mailand — wenn wir nämlich unser Entrepise nicht auf eine einzige Mühle beschränken, sondern uns in den Nutzen eines ausgebreiteten Geschäftes setzen wollen — von der allergrössten Wichtigkeit war, und so Gott will, von dem aller grössten Nutzen seyn wird. —

Indem ich Sie bitte, das Begebogene mir suo tempore zurückzugeben —, schliesse ich meine Zeilen mit der Versicherung, dass Herr Killias nun ehebaldigst in Pesth eintreffen wird, und ich ihn zu begleiten gedenke, wenn diess meine hierortigen Geschäften nun anders erlauben.

Ich lebe in der sichern Zuversicht, dass wir heuer noch die Josephs Mühle malen sehen werden, und das überhaupt unser Unternehmen sich als ein solches entwickeln wird, das sowohl den Nutzen des grossen Publicums wie auch den der Unternehmer fördert.

Genehmigen Sie die Versicherung meiner aufrichtigsten Werthschätzung mit der ich mich nenne Ihren bereitwilligsten Diener.

Unter Andern: wird denn der Bau des Mühlgebäudes etc. fleissig betrieben? Und hat man die Überschwemmung von 1838 auch in gehörige Reflexion genommen? Das heisst: dass der Bau nicht allein gegen die Überfluthung sondern auch von Unterwaschung gesichert sey?

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi írása. E levelet Széchenyi antendatálta április 2-ára 4-e helyett. Lásd Tasnerhez 1840 ápr. 2-ikán írt levelét.)

*

Pozsony, 1840 április 26; levél Tasner Antalhoz a malom gőzgépéről. Megjelent *gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, III. kötet 47. l.

Czenk, 1840 június 25; levél Fletcher és PUNCHONHOZ a gőz-
gépről. Lásd *gr. Széchenyi István leveleit*, kiadta Majláth Béla,
III. kötet 56. l.

XXII.

November 26. 1840.

Gehrter H. v. Putzer! Ihr Schreiben von 8ten Nov. 1840
überreichte mir Herr Schaubert vor einigen Tagen. Es freut mich,
dass Sie in ihm einen vollkommenen Ersatzmann für Herrn Killias
gefunden zu haben glauben. Er gefällt mir gut, — über
seine Personalität kann ich indessen bis jetzt noch kein Urtheil
fällen. Gut wäre es jedoch, wenn Herr Killias, den ich für einen
sehr gut constituirten Kopf halte, einige Zeit hier verweilen
würde, um Herrn Schaubert vollkommen mit unserem Geschäft
vertraut zu machen.

Hier erlaube ich mir an Sie die Frage: Wird denn Herr
Killias, nachdem er den Herrn Schaubert in allen au fait gesetzt
haben wird, .. noch Einfluss in unserm Unternehmen haben
oder nicht? — Ich frage nicht umsonst, denn Herr Killias sagte
mir und schrieb mir auch in dieser Hinsicht (diess will ich Ihnen
im vollkommensten Vertrauen gesagt haben) dass er mit einer
bedäutenden Summe, — ich glaube 15/m — oder 20/m in unserem
Geschäft interessirt sey, oder sich interessiren würde, — weiss
mich nicht genau zu erinnern ob er in der gegenwärtigen oder
der zukünftigen Zeit sprach — aber in einer von diesen ganz
gewiss — und hiemit gerne wissen wollte, ob man sich seines
Einflusses bedienen wollte und unter welchen Conditionen, oder
ob er bloss als einfacher Actionnair der Gesellschaft zu erschei-
nen habe. —

In Hinsicht des Unternehmens im Allgemeinen denke ich
darüber folgendermassen: das Gebäude, was wir aufführten,
ist imposant, vortrefflich gebaut — aber eine grosse Ausgabe!
In England würde man die Voranstalten für zu brillant halten,
— hier indessen, wo man mit anderen (und nicht den besten)
Brillen sieht — gewinnt die Sache an Credit der Solidität in
dem Maasse als das Gebäude solider ist! — So dass alles im
Allem — um die Vorurtheile früher zu bekämpfen — unser
Pracht Gebäude sich früher ganz rentiren dürfte. — Die Städte
nehmen von Stunde zu Stunde zu — der Begehr von gutem
Mehl wächst, — Brennmaterialie steigen nicht, versprechen im
Gegentheil zu fallen, da allenthalben neue Kohlen Gruben auf-
gedeckt werden — die Landes Mühlen sind, und werden höchst
wahrscheinlich in ihrem antidiluvianischen Zustande bleiben
etc. etc. — sodass ich, ein vollkommenes Gelingen — — in jeder

Hinsicht gewärtige, und gar nicht böse bin 20/m fl in das Unternehmen embarquirt zu haben. Schnell dürfte jedoch kein besonderer Gewinn realisirt werden, indem es unmöglich ist in gar kurzer Zeit Abnehmer für 60/m 80/m Ctr Mehl zu finden. —

Dass ich mir alle Mühe gebe, dass das Unternehmen gelinge, können Sie unbedingt glauben — und nicht nur weil ich meine 20/m auf gute Procente anlegen möchte, — aber aus dem noch weit höherem Motiv »Um nicht Begründer oder Mithelfer einer modernen Ruine zu werden, — die in einem Lande wie Ungarn wo noch alles zu geschehen hat, und das geringste Misslingen einen panischen Schrecken in das Publicum bringt — wahrlich verderblicher wirkt, als Pest, Feuer und Überschwemmung. — Wann werden wir Sie sehen? Es kamen mehrere Anfragen an uns.« Ob wir keine Mühlen auch in anderen Theilen von Ungarn errichten wollen? Vielleicht könnte man die Grundlage neuer Mühlen legen, und Sie einen Theil Ihres Antheiles mit Vortheil an andere übertragen? Ist es möglich, so kommen Sie also — nach überstandnem Winter; mich wollen Sie aber in Ihrem gütigen Andenken erhalten, der ich etc.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi írása.)

XXIII.

Méltóságos Hertelendi Hertelendy Ignác cs. k. aranykulcsos udv. tan. 's n. Torontál megyei főispány úrnak Gróf Széchenyi István.

Méltóságos Főispány Úr!

Jelen levél átadója: Killias ur, a' pesti gőz-henger-malom igazgatója, kit is, minthogy e' közhasznú vállalat ügyében szándékozik beutazni honunk Kanaanját a' Banátot, bátorkodom Nagyságodnak olly bizodalmas kéréssel ajánlani, méltóztassék őt kegyesen fogadni 's előadható körülmények szerint hathatós oltalma — 's bölcs belátásával szerencsésíteni.

Melly alkalmat örömmel használva egyszersmind magamat is nagybecsü emlékezetébe ajánlom 's legőszintébb érzéssel maradok

Méltóságos Főispány Úr

Pest, April 5kén 1841

őszinte szolgája

gróf Széchenyi István.

(Másolat a Széchenyi-múzeumban; az ajánlás és névalírás Széchenyi írása.)

Közli: VISZOTA GYULA.

A DEBRECZENI DIARIUM.

— NEGYEDIK KÖZLEMÉNY. —

Paria Litterarum

Illustrissimi Comitis Emerici Tököly.

Adgyon Isten minden jót.

Nem tudgyuk micsoda oktul viseltetnek, vagy talám ujjobbann is, ellenek való haragunkat boszszu állásra fel akarják ingerelni, hogy ennyi ideig az oda minden felől occurralható inter-venientiakrul minket nem tudósétottak; holott ha az előtt meg kívántuk azt, hogy continuo emberek légyen nállunk, ki által, mind az innét arra felé expediálendő, s mind az onnét ide hozzánk tartozó dolgok és hírek, annál is jobb móddal alkalmaztathassanak; inkább hoc rerum fatu, fel bomolván már a frigy is, kemény animadversiok alatt meg kívánnyuk azt, hogy mindenekrül bennünket tudósétsanak s embereket continuo itt táborunkonn tartsák; egyeb aránt ha vakmerőségnek advánn magokat tovább is ezeket el mulattyák, másoknak példájára is olyan esik rajtok, a kit senki róllok el nem veszen s hitessék is el azt magokkal, hogy mind most, mind ennek utánna afféle szófogatatlanságért meg is büntethetünk, az mint hogy abbann bizonyosok legyenek, magunkat vellek meg is böcsültettyük. Lám tudgyák Lőcsére embereket jártatni, kit is (az erdőbenn lapangván) hadaink, edgyütt a levelekkel intercipialtak s itt táborunkonn vagyon, melyért számot is kívánunk vennünk, hogy oda el küldhetnek, s mi hozzánk nem. Izentünk némely dolgokrul nemzetes vitézlő Kormos István Urtul, alkalmaztassák azért általa tött üzenetünkhöz magokat, ha mind ennek utánna, s mind pedig most érette meg nem akarnak busulni. Isten minnyájunkal.

Dat. ex castris ad Cassoviam positis, die 23 July A. 1682.
Az fegyverbenn lévő magyarság Fő Generalissa

Gr. Thököly Imre.

A méltóságos erdi Fejedelemnek szólló levelet
penig mingyárt postán külgyéek meg ha meg nem
akarnak busulni.

Titulus.

Debreczeni Biráknak és Polgároknak adassék.

Augustus.

Die 1. Gyárfás István uramék érkeznek haza Kállóbul referálván, hogy a marháknak kiadása felől a Commendant azt felelte, míg az 6 mázsa ónat, 25 kopiát és ismét 100 vég veres abát, 10 szabót, 20 öreg cseber bort nem küldünk, ki nem adja ; sőt ha azokat nem praesentaljuk, többet is hajtat.

Die 2. Szaniszlai János ur expediáltatik Kállóban mégis az marhák kiadattatásának sollicitálására, vévén magával 4 szabó mestereket.

Die eodem. Báthori Mihály ur expediáltatik Eger felé az váradi és egri pasa után a meg írt bántódás felől.

Die 3. Az adó vetés szaporodik öttel, eddig volt 25.

Eodem die. Érkeznek városunkhoz circiter 150 lovas törökök, kik Rád nevü falura rablani menvén, midőn az rabokkal vissza jöttek volna, az ibrányiak és kállaiak reá mentenek ; de a töröknek egy része lesben lévén, őket kétfelől közre vették és erősen megcsatázzván, egymásban sokat elejtvén a törökök erőt vettek a magyarokon, Fejértótul fogván Hatházig vesztegetvén egymást, estve felé a város alá jüvén, kivántak borbélyokat és 6 szekereket, kik is ki menvén feles törököket be kötöztének és szepesi földön a szekerekre azon sebeseket (holt törökök is lévén köztök) felrakván, ugyanazon estve későn elindulnak, lévén náluk sok fű és zab.

Die 4. Báthori János ur expediáltatik Urunkhoz a Kállóbul rajtunk lévő bántódás és érkezett occurrentiák felől, el vivén magával Kassa alatt lévő táborrul Gróff Tökölyitül haza érkezett postánkat, Erszengyártó, vel Vászón Mihályt, ki referálta, hogy noha a Gróff Kassát erősen lüteti, de még meg nem adták, az elébbi magunk mentő levelünkre azon posta Groff uramtul hozott ilyen választ.

Die 5. Kállóban expediáltatik Szaniszlai János ur és ő kegyelmével együtt ugyan Kállóban arestumban lévő Csinálosi István ur helyében Kis Mátyás ur, visznek ő kegyelmek magokkal az Commendant kivánságára 60 vég veres abát (nem töltetvén az kivánság szerént ki százra) és ennek felművelésére 6 szabó mester embereket, még eddig az elhajtott marhák mind oda lévén.

Die eodem. Érkezik haza Erdélybül Erdődi Pál ur, ki is oda bé az mézszárosok dolgát az ott benn rajtok exigálandó harminczad felől jó karban hozta, Urunkat táborával együtt hagyván Szamosujvárnál.

Die 6. Érkezik haza Egerbül Báthori Mihály ur az budai Vezér táborát hagyván Keresztesnél, honnan hozott az Vezér

Tihájátul ily erős parancsolatot, hogy az város küldjön menten az táborra 200 szekereket, azokra élést, árpát 2000 kilát, lisztet 1000 kilát és 200 fejszés embereket, item 3000 kenyereket. Urunknak ő Nagyságának szóló levelet is hozván a Vezértül.

Die 6. Érkezik haza Csenálosi ur kállai arestumbul, oda hagyván maga helyébe Kis Mátyás uramat és mellette lévő böcsülletes tanácsbeli atyánkfiát, Szaniszlai János uramat; az marhák részéről azt praetendalván az Commendánt, hogy mig az hátra maradott 40 vég aba meg nem lészen, az katonák is, hogy mig az ő summájok, ugymint fl. 200. + 45 kalpag, 45 bokor csizma ki nem telik, addig el nem bocsátják. Az marhában hajtanak haza az szegény emberek nro. 318, oda marad ennek nro. 18, azon kívül egy nehányat le is vágta az üdő alatt ennek.

Die 7. Báthori Mihály ur expediáltatik Urunkhoz Erdélyben, látott, hallott dolgoknak és kívánságoknak hirré tételére, a Vezér levelét is vévén.

Eodem die. Az T. Tanács conflualván, az Vezér kívánságára meg indul és utczánként tanácsbeli embereket rendelvén, árpát szedetnek, a ki mit adhat, jövendőben adajokra tudván, az kapitányságnak is buzát osztatván ki, kenyereket is süttetnek.

Die 8. Érkeznek haza Urunktul Néki István, Erdődi Ferencz és Bernáth János uramék, Urunkat Szamos Ujvárnál hagyván és ki jövetelinek s erre felé való szándékozásának hírét hozván.

Die eodem. Varga György ur expediáltatik a Vezér táborára az viendő élés felől hírt tenni, item experiálni.

Die 9. Jóna István, Csatári Bálint, Szücs György és Nagyházi János uramék expediáltatnak a budai Vezér táborára 32 szekérrel, vivén azokon árpát cub. 200, kenyeret 2000 és a Vezérnek engesztelésére való kézbeli ajándékot, mivel Buda alatt lételekor nékie adott honorariumokat kevesellette és igen haragutt.

Die eodem. Ladányi János ur expediáltatik Kállóban, a marhák sanczát a magyar vitézeknek (kik elhajtották volt) fl. 200 és a felül meg írt csizmákat 45, kalpagokat similiter 45, item a Commendantnak az hátra maradt 40 vég veres abát megvivén.

Die eodem. Balla János ur expediáltatik Váradra egy hitvány profugus, töröknek adós ember (nom. Seres András) dolga végett.

Die 10. Érkezik városunkban budai Vezér csauza Szolnok felől, hozván a Vezér Tihája levelét, melyben kíván tíz ezer kila árpát, ezer kila lisztet, portai kilával, tíz ezer oka pekszmetet, 200 szekeret, 400 gyalog embert 3 holnapig való éléssel, furuval, kaszával, fejszével, kik Egertül fogva egész Kassáig az utakat, hidakat csinálják, igazgassák, ezeket sine mora kívánja Kassá-

hoz szállítani. Költ az levél 3 Aug. maklári táborban. Ezen csauzt késérték 25 szekér szarvasi jancsárok egy néhány lovas törökökkel és Turrul melléjük adjungáltatott magyarokkal.

Die eodem. Érkezik haza Varga György ur Ónad felől Nemes Bikrül referálván, hogy tovább az kinn lézzegő hadaktul nem mehetett, ott értette bizonyosan, hogy a Vezér táborra 7 praesentis Ónad várát négyszer meg lütetvén, a benne való németek hitre meg adták, kiket is (nro. 124) egy-egy bottal elbocsátottak és Miskolcz felé késértettek, a várát mind el égették s ott hagyták.

Die eodem. Érkezik haza Szaniszlai János ur Kállóbul referálván, hogy minekutána a magyaroknak a sanczot administralta volna azok segítsége által felöltöztetvén és lóra ültetvén, a benn lévő atyánkfiainak hírek nélkül maga haza jött, eszében vévén a benn lévő szoros állapotot, Ladányi János és Kis Mátyás uramékat a mester emberekkel és szekerekkel ott hagyván, quod an bene, vel male factum, hic dubitatur. Eventus docebit.

Die eodem. Pap Mátyás nevü posta a benn lévő csauznak akarattjából és levelével expediáltatik Csatári Bálint és Jóna István uramék után, hogy nagy kivánságot meg jelentse és ő kegyelmek annak le szegésében munkálkodjanak és az itt lévő csauznak kimenetele felől levelet hozzanak a Vezértül.

Die eodem. A megírt hirnek és kivánságoknak megjelentésére Somlyó felé Urunkhoz Pataki Márton, Váradra Debreczeni Benedek uraimék expediáltatnak.

Die 11. Érkezvén embereink Kálló felől, hozzák bizonyos hírül, hogy tegnap 10 praesentis Kálló várát a benne valók pusztán hagyták, a munitiokat és egyéb eszközöket fel rakván és Ecsed felé indítván, az palánk jármait el vagdalták és felgyújtották, ott lévő Kis Mátyás és Ladányi János böcsülletes atyánkfiat is magokkal el vitték.

Die eodem. Ezen hirnek megvételére a Vezér táborára expediáltatik Mészáros Gergely gyalog posta, vévén magával az benn lévő csauznak levelét, mely szól a Vezér Csauzlár Tihájának

Die eodem. Csapó István ur expediáltatik Urunkhoz ő Nagyságához azon hirrel.

Die eodem. Érkeznek haza Báthori János és Balyk János uramék Urunktul ő Nagyságátul, hagyván ő Nagyságát táborostul . . .

Die 12. Bíró ur, Gyárfás István, Nagy Péter, Fényes István notarius, Báthori János, Balyk János és Apáthi Miklós uramékkal indulnak Urunk ő Nagysága köszöntésére, vivén ő Nagyságának egy igen szép, gazdagon varrott bársony nyereggel és czafraggal felékesítettett lovat etc.

Die eodem. Érkezik haza Báthori Mihály ur Urunktul, hozván ő Nagyságátul választ a budai Vezér levelére, melyet maga vitt volt el.

Die eodem. Báthori Mihály ur expediáltatik a Vezérhez Urunk levelével.

Die 13. Érkezik városunkban Urunk ő Nagysága Csula Gáspár nevü mezei vice kapitánya az benn lévő Budai Vezér csauza eleiben circiter 200 magával, hozván Urunk levelét a csauznak és lévén instructiojában, hogy a csauzt Urunk ő Nagysága eleiben Székelyhidhoz kísérje. Érkezik Farkas László magyarországi fő ember is ő Nagysága táborábul.

Die eodem. Érkezik haza Csapó István ur Urunk táborául referálván, hogy ő Nagysága jövő éczczakán Székelyhidnál fog hálni.

Die 14. Csula Gáspár vice kapitány a benn lévő csauzzal indul Urunk eleiben.

Die eodem. T. Bíró uramék ő kegyelmek érkeznek haza Urunktul.

Die eodem, Érkezik Urunk ő Nagysága innya adója Nemes János.

Die 15. A mi kegyelmes Urunk ő Nagysága érkezik városunk mellé egész táborával, meg szállván azon helyen, a hol tavaly szállott volt, a Kondoros vize mellett. Az tanácsurak közzül jöttenek ő Nagyságával négyen, ugmint: Haller Pál, Rhédei Ferencz, Teleki Mihály és Barcsai Mihály. Azokon kívül többen is az urak és fő rendek közzül.

Die eodem. Bizonyos emberünk érkezvén Kassa felől, hozza hírül, hogy pinteken ugmint die 7 praesentis Kassa városát Gróff Thököly uramnak ő Nagyságának megadták.

Die 16. Urunk ő Nagysága udvara népével, némely tanácsurakkal, Teleki Mihály, Barcsai Mihály uramékkal és több erdélyi s magyarországi fő rendekkel együtt reggel harangozáskor beérkezvén, egyenesen a nagy templomba mégyen, holott praedicatorot hallgatván (Tiszt. Kolozi Sámuel ur praedicálván) a város háza mellett való palotákban megszáll és ebédet éven ki mégyen.

Die eodem. Érkezik haza Kis Mátyás ur Ecsedbül, hozván mind szóval, mind levéllel olyan választ az ecsedi Commendánttul, hogy continuo ott fog egy debreczeni esküdt embert tartani, az ott maradt Ladányi János atyánkfia helyett mást küldjünk, az szabó mester embereket, ha munkájok elvégezik, haza bocsátja.

NB. Urunk ő Nagysága itt létele alkalmatosságával mennyi költségbe esett a város, könnyü megítélni, az egész táborbeli minden rend többire kenyér, bor, pecsenye, széna, abrak és fabeli gazdálkodást ingyen kívánván.

Die 17. Urunk ő Nagysága reggel városunk alól meg indulván, Szoboszlóhoz száll, honnan estve felé érkezik az ő Nagysága parancsolatja, hogy a város adjon száz üres hordókat, köteleket, deszkákat, lánczokat, fejszés embereket, hogy a Tiszát által hidalják.

Die eodem. Balyk János és Király Mihály uramék expediáltatnak Urunkhoz Szoboszlónál lévő táborra 8 kész lovakkal, 2 kocsissal, feles árpával, lencsével, borsóval, kásával és egyéb konyhához való eszközökkel.

Die eodem. Érkezik haza Nagyházi János ur Kassa alól a Vezér táborából az élést vivő szekerekkel referálván, hogy az élést a Vezér sátoránál a szekerekrül lerakatván, mindjárt vissza bocsátották, kikkel maga eljött, Csatári Bálint, Jóna István, Szücs György uramék penig, még akkor a Vezérrel sem Tihajával szemben nem lehetvén, ott maradtanak.

Die eodem. Osgyáni István ur érkezik haza Tokajbul, kit Urunk ő Nagysága ide jöveteli felől expediáltunk volt látásnak okáért, kinek is lovát Löknél még menőben Hajdu János nevü ónadi kurucz hadnagy katonái el vonták s gyalog kellett járnai, referálja, hogy a Commendant kedvesen vette az hir tételt, jelenti azt is, hogy Tokajbul a magyarok ki költöztenek, ki Tálylyára, ki Ibránba, az vár előtt épített sánczot avagy huszár várát, benne lévő kunyhókkal, kalyibákkal együtt elrontották, a Commendant maga feleségét is el költöztette.

Melyrül mindjárt megirt atyánkfia postán küldetik Urunk ő Nagysága után Szoboszlóra.

Die eodem. Balyk János ur és Király Mihály ur érkezik haza a táborrul, hozván újabb catalogust hat szekereknek, boroknak és egyéb egyetmásoknak küldése felől. Parancsolván azt is Teleki Mihály főgenerál ur, hogy Szegedi Sámuel concivis atyánkfiát (kinek Német utca szegeletin lévő Bornemisza maradékitul meg vett házához, néhai Belényesi Ferencz által nékie testált praetentiojával praetendál) ki küldjük, egyéb aránt erős hittel mondotta, ha ki nem mégyen, és dolgát véle el nem igazétja, duplummal vagy triplummal meg vészi.

Die eodem. Teleki Mihály ur kivánságáru a t. nemes Tanács sokat discurralván, hogy hogy kellessék szabadságunk sérelmére városunk lakosát kiküldeni, végre a t. Tanács a mostani veszedelmes üdőt meggondolván és mind az Urnak nehézségétül, mind városunkra és megirt Szegedi Sámuelre következhető kártul félvén, concludaltatik, hogy ki menjen és placidis mediis dolgát az Urral el végezze. Minthogy ezen dolog felől az Ur egy néhány esztendőktül fogván a várost sokat sollicitálta, noha a Tiszt. Tanács mindenkor ugy resolvált, hogy az Urnak, ha

mi praetensioja van, keresse törvénnyel; de soha arra nem condescendált; sőt embereinket böcstelenítette, fenyegette, kiváltképen mostan magát erősen meg haragétván, erős hittel állatta, hogy soha törvénnyel nem keresi.

Die eodem. Báthori Mihály ur érkezik Kassa alól az Vezér táborárul, hozván választ az Urunk ő Nagysága levelére, melyet Szoboszlón ő Nagyságának resignált. Referálja azt is, hogy vasárnap dél esti 3 órakor Groff Thököly ur ő Nagysága Kassát megvette, maga is bement. A Vezér hétfőn reggel a város alól elment. A városbeliek meg maradtak, interim egyik bástyán az németektől elásott por egy néhány talpast felvetvén, erette a Gróff circiter 40 németet le vágatott. Csatári uramék felől jelenti, hogy még válaszok nem volt.

Die eodem. Balyk János, Néki István, Király Mihály uramék expediáltatnak Urunk ő Nagysága táborára, vévén 6 szekereket, azokon 950 kenyereket, 2 hordó bort és egyéb konyhára való eszközöket.

Die eodem. Mészáros Gergely posta érkezik a Vezér táborárul, referálván, hogy Csatári uramék még ez ideig is végső választ nem vehettek.

Die 19. Boros István posta expediáltatik a Vezér táborára a váradi Pasához, váradi Kajmekám és urak leveleivel.

Die eodem. Az benn lévő csauzok indulnak ki városunkbul a vélek lévő késérő lovas és gyalog törökökkel 20 lovas szekeren, kik mellé adjungáltatnak Cselődi Lukács és Géczi István uramék. Az csauzt nehezen lehetett contentálni, mivel kívánt patkó pénzt tall. 200, azután 100, végre nagy ügygyel-bajjal elégedett meg 40 arannyal, egy csigás kantárral és egy ruhára való angliaival. Az véle lévő 2 agáknak kellett adni egy-egy pár csizmát, a tolmácsnak is egy csizmát, a tizedeseknek s egyebeknek egy néhány bokor kést, 112 bokor töltést, gyujtó port, utra való eleséget, 5 zsák abrakot etc.

Die eodem. Osgyáni István ur érkezik Urunk táborárul referálván, hogy ő Nagysága táborostul ma reggel indult Mátha felé.

Die eodem. Urunk ő Nagysága levele érkezik, melyben parancsolja, hogy az enyedi Collegium számára járandó 2000 forintokat és az Tisza által kötésére való eszközöket bizonyos ember által meg küldjük.

Die 21. Balyk János uramék érkeznek haza Urunk táborárul referálván, hogy az ur Teleki ur a Tisza kötésére való kívánságokrul lehagyott, Szegedi Sámuel atyánkfia dolgában pedig az egyezésben alább nem condescendált 150 arannyal.

Die eodem. Csehi János ur expediáltatik Ecsedben arestum-

ban lévő Ladányi János ur helyett, vévén levelet Ladányi János urnak és szathmári Commendantnak, hogy L. J. ur Szathmárra is el menjen az oda hajtott szekereinknek ki szerzésére.

Die eodem. t. István Deák ur expediáltatik Somlyóra Vári Mihály scholánk seniora és Kisfalvi Sámuel academiákban menő utjokban Somlyóig késérésére.

Die 22. Balyk János, Király Mihály uramék expediatatnak Urunk ő Nagysága táborára, vévén Teleki uramnak 20 fejer kenyeret, tábori kenyereket 500, szőlőt, dinnyét, körtvélt, retket etc. A több uraknak is korsó borokat, fejer kenyereket etc. Item egy vízfordó talyigát hordóstul, lovastul. Vajda László posta mesternek egy ezüst kanált.

Die eodem. Csatári Bálint, Jóna István, és Szücs György uramék érkeznek haza a Vezér táboráról, hagyván a Vezért táborostul Sz. Péter és Szikszó között Szendrő alá menő utjában. Referálják ő kegyelmek, hogy a Vezér felyül megírt nagy kívánságát sokszori reménkedéssel is le nem szeghették külömben, hanem a Vezér számára 2000 id est két ezer, az Tihája számára 300 id est három száz talléroknak administratioját vetették nyakunkban, azon kívül a Vezér körül lévőek is sokat kívántanak.

Die eodem. Érkeznek városunkban circiter 30 vagy 40 tatárok, kik megszálléttattak Hatvan utczában.

Die 23. Balla János és Szencsér István uramék expediáltatnak a Kajmékám hivataljára, lévén instructiojokban, hogy a Portára való szándékozást hírré tegyék.

Die eodem. A benn lévő tatárok el mennek Balla uramékkal együtt Várad felé.

Die eodem. Érkezik Urunk ő Nagysága Turzai nevű étekfogója Asszonyunktul, késértetvén feles katonákkal Somlyóruul, ki is postán indul Urunk után, adjungáltatván melléje városunk postája, item alája posta ló.

Die eodem. A felyül megírt nagy kívánságnak teljesítésérül a Tiszt. Tanács öszve gyülvén sokat discurrel. Végre concludatit, hogy a mely 100 szekereknek szerzésére az utczák tizedenként pénzt vetettek volt fel, minden szekerért adjanak fl. 25, mivelhogy azon szekereknek és egyéb kívánságoknak leghagyásáért kell a nagy summát fizetni.

Die eodem. Ladányi János ur érkezik haza Ecsedből, ott hagyván maga helyett arestumban Csehi János uramat és hozván vásárlásruul való jegyzést.

Die eodem. Érkezik Urunk ő Nagysága parancsolatja ujonnan a collegium számára való 2000 forintoknak ő Nagysága kezéhez való küldése felől. Parancsolja ő Nagysága azt is, hogy

2 esküdt embert küldjünk, kik ő Nagysága mellett continuuskodjanak.

Die 25. Balla János és Szincser István uramék érkeznek haza Váradrul.

Die eodem. Balyk János és Király Mihály uramék érkeznek haza Urunk ő Nagysága táborából, hagyván Urunkat és a tábort Pusztá Tenyőnél. Referálják ő kegyelmek, hogy a vitt élést kedvesen vették, mivel igen meg kezdett szűkülni a tábor, az Ur Teleki Ur parancsolta most is, hogy a 2000 forintoknak megküldése felől több commissiot ne várjunk.

Die 26. István Deák ur érkezik haza Somlyóruul, a megírt ifiakat Somlyóruul jó comitivával békeségben indítván elébb.

Die 27. Érkezik városunkban Gróff Thököly ur ő Nagysága embere, Kormos István, borok vásárlására, hozván levelet ő Nagyságátul, hogy gazdálkodással és egyéb assistentiaival legyünk hozzája, a levél költ Szendrő alatt lévő táborban.

Die 28. Csatári Bálint, Jóna István, Borbély András uramék expediáltatnak a Vezér táborára a felyül megírt summával és holmi éléssel.

Die eodem. Gönczi János, Erdődi Pál uramék expediáltatnak Urunk ő Nagysága táborára, vévén 900 kenyereket és egyéb élést.

Die eodem. Ecsedi Commendánt kívánságára feleségének, avagy igazában ágyasának betegségének orvoslására városunkban commoráló Petrides nevü tót praedikátor és egyszersmind medicus expediáltatik egy szekérrel és 3 kísérőkkel s holmi fűszerszámokat is vivén a város neve alatt, reá lévén ez is bizatattván, hogy arestumban lévő atyánkfiának kiszabadításában munkálkodják.

Die eodem. Diószegi vásárra igyekező embereink megtilalmaztatnak, ne menjenek azon vásárra, mivel rendkívül való exactiokat szoktak exigalni embereinken vásári alkalmatossággal azon megemlített diószegiek.

Die 29. Érkezik ónodi harminczados levele, melyben írja, hogy mivel már Ónad vára Gróff Thököly ur ő Nagysága kezében esett, az harminczadot a kereskedő rendek el ne kerüljék, ő Nagysága számára beszolgáltatassák.

Die eodem. Mészáros Gergely gyalog posta küldetik Urunk ő Nagysága táborára levelekkel, Erdélyből jöttekkel.

Die eodem. Boros István gyalog posta küldetik a Vezér táborára váradi urak leveleivel.

Die 31. Érkezik váradi Kajmékám levele, melyben írja, hogy Gróff ur ő Nagysága számára bort vásárlani jött Kormos Istvánnak a kik bort adnak, szekeret is adjanak alájok, a sze-

génységet nem engedik arra hajtani, mivel a más uttal is 150 marhánál több veszett oda, ha ugyan a szegénységet háborgatja, Bíró ur izenje meg, ha meg nem izeni, seregeket küldvén, egy nehányad magával be viteti, 500 pálczát ad, senki a mi borunkat nem tartozik hordani etc. Mely levél Kormos uramnak böcsülletes emberek által meg mutattatik.

September.

Die 1. Dikó István és Bonyhádi János uramék ablegáltatnak a portára szóló dézmája végett.

Die 2. Csapó István ur expediáltatik Váradra törökök által elrablott leány szabadítására, kit Ecsed alól kaptak el.

Die 3. Dobozi Benedek, Báthori János, Vasas Mihály, Ember András uramék indulnak Ohatra halászni és az dézmát, ha mit azon földön kaphatnak, percipiálni.

Die 4. Csapó István ur érkezik haza Váradrul, referálván, hogy az elrablott leány a törököknek azt mondotta, sem atyja, sem anyja nincsen, sőt szemben juttatván az édes anyjával, azt is féltében megtagadta, melyre nézve a törökök ő kegyelmét is meg fogták volt, az leány anyját is, bennünket szidalmaztanak, hogy hamisságban járunk, eddig igazak voltunk etc.

Die 5. Csatári Bálint, Jóna István, Cserődi Lukács, Géczi István a Vezér táborárul, item Gönczi János, Erdődi Pál uramék Urunk táborárul érkeznek haza, egyszersmind Fülek vára alól, referálván ő kegyelmek, hogy a Vezér most egyszer megelégedett, ellenünk való haragját, kivánságát letötte.

Die 6. Érkezik szathmári Commendant levele, melyben kíván 2 esküdt embert olasz gyümölcsöket és egyéb ujságokat.

Die 8. Szathmári János és Csapó István uramék expediáltatnak Váradra a megírt rab leány dolgában, az anyjával és több bizonyságokkal, kik, ha kívántat, meg is esküdjének a leány mellett és bennünket az calumnia alól felszabadétsanak.

Die eodem. Kondorosi János, Pál Deák uramék expediáltatnak szathmári Commendanthoz, hivataljára.

Die 9. Szathmári János és Csapó István uramék érkeznek haza Váradrul, referálván, hogy az rab leány mellett több bizonyságokat kívánnak, nevezet szerint férfi tanukat, mivel az asszony bizonyásgtételeket be nem vették.

Die eodem. A tavalyi tiszték számadása peragáltatik.

Die 11. Szathmári János és Csapó István uramék expediáltatnak Váradra, vivén a rab leány dolgában az anyja mellett több bizonyságokat, férfiakat.

Die 12. Érkezik Boros István posta az Urunk táborárul feles levelekkel, Erdélybe és váradi Kajmekámnak szólóakkal.

Die eodem. Ladányi János ur expediáltatik Váradra a Kajmekámnak szóló levéllel.

Die eodem. Csirke nevű sz. jóbi Csirke [*sic!*] 9 magával érkezik.

Die eodem. Osgyáni István ur expediáltatik Váradra, hogy a mostan minden felől fel támadt, embereket lopó, saczczoltató hegyi tolvajok dolga végett, be vivén magával debreczeni embernek siteri hegyen lévő, 4 karvasban, 4 csizmában meg saczczoltatott árendását.

Die 13. Ladányi János ur érkezik haza Váradrul.

Die eodem. Szathmári János uramék érkeznek Váradrul az rab leányt meghozván.

Die 14. Az kerti szüret felől az T. Tanács decernál : Sz. Mihály hetinek előtte senki ne szürjön.

Die eodem. Báthori Mihály ur érkezik haza Urunk táborából, referálván, hogy az elmúlt csütörtökön, ugy mint die 11 praesentis Fülek várát az török meg vette, a benne való népet elbocsátván, mindazáltal benne sokat elragadoztanak, a várnak külső kerítését hányni kezdték. Érkezik ő kegyelmével Urunk ő Nagysága szolgája egy nehányad magával.

Die eodem. Csehi János ur érkezik haza Szathmárrul, Kondorosi János és Némethi Pál Deák uramékat arestumban hagyván és a Commendanttul levelet hozván sok kivánságokrul, melyre választ kíván 5 nap alatt ; a kivánság ez szórul szóra.

Méltóságos generalis Gróff Serený ur ő Nagysága mit kívánn Debreczen Várasátul, következő punctumokbul ki teczczik :

Primo. Levén parancsolattya Debreczen várasának méltóságos generalis Caprára Urtul ő Nagyságátul, hogy minden órul hora száz köből lisztet az ő Felsege praesidiumának Kállóban szállításra, és mivel eddig semmit nem praestalt megnevezett váras Kállóban, kívánnya Commendans Ur ő Nagysága, hogy integre, ide Szathmárra szálléttassék annyi számu liszt, mennyit ez ideig kállaiaknak kellett volna praestalni.

2-do. Az nem héjjában való, hanem világos minden nemü hirekrul idejénn tudósétson a váras.

3-tio. Pro domo armaria, vagy Czajthhazhoz illendő szükségül, ugy mint puskaporrul, ónrul, vasrul etc. tartozzék providalni, és az Ur ő Nagysága kivánságára be szállétani.

4-to. Mindennemű victualia s egyéb partekákat, tudniillik : posztót, abát, csismát, kalpagokat, fü szerszámot etc. és valami Debreczen várasában találtatik, illendő árrán tartozik, ugy Ecsedben, mint ide is, pro praesidio Suae Maiestatis pénzért behozni.

5-to. Debreczen várasának két tanácsbeli emberséges ember residealyon continue Szathmárt.

Die 15. Gyárfás István, Sziogyártó Miklós és Osgváni István uramék expediáltatnak Váradra a mostan támadott hegyi tolvajok dolga felől, ha meg nem orvosolják az hegyet, annál inkább szüretre nem merünk menni.

Die 16. Szerencsi Márton és Király Mihály uramék expediáltatnak Urunk után az táborra feles kenyerekkel és egyéb éléssel Urunk ő Nagysága, az urak, váradi Pasa etc. számára. Administráltak ő kegyelmek az kenyereket Urunk tábora számára Hatvanhoz nro. 1400 kenyereket.

Die 22. Báthori Mihály ur expediáltatik Urunk után az táborra Erdélyből oda szóló levelekkel.

Die 26. Boros István posta érkezik az Vezér táboráról, híván hírül, hogy az budai Vezér és Urunk is táborostul Hatvanhoz vissza szállott, Tökölyi Gróff pedig maga táborával és egy néhány ezer törökkel az Zólyomnál lévő német tábornak megpróbálására ment volna. Urunknak is érkezik levele, melyben írja, hogy az hatalmas budai Vezér fű Szerdár engedelmeiből birodalma felé akarván vissza fordulni, tábora számára 10000 id est tíz ezer kenyereket, feles számú élést, abrakot készítsen az város és az Collegium számára való két ezer forintot is, minden tovább való exceptiók és dilatiók nélkül adminisztraljuk. Teleki Mihály is kíván pénzére 20 köből lisztet és bizonyos számú abrakot s egyéb konyhára való fű szerszámokat.

Die 27. Gönczi István ur expediáltatik Szolnokban Urunk jövetelinek értekezésére és ha ő Nagysága az hidhoz érkezendik, effelől való hiraadásra.

Eodem die. Seres Pál ur expediáltatik Váradra ácsokkal, kovácsokkal, kerékgyártókkal és heti szeresekkel.

Die 28. Kis György és Szücs György uraimék expediáltatnak Szathmárban, ott arestumban lévő atyánkfianak onnan való kiváltására.

Die 30. Báthori Mihály ur érkezik Urunk táboráról, ő Nagyságát Árokszállásnál hagyván és referálván, hogy ő Nagysága 31 praesentis fogna Szolnoknál által júni a Tiszán.

October.

Die 1. Szerencsi Márton és Király Mihály uraimék érkeznek haza Urunk táboráról Hatvantul.

Eodem die. Ladányi János ur expediáltatik Somlyóra az táborról hozott levelekkel.

Die 2. Nagyházi János és Szilágyi János uraimék expediáltatnak Urunk tábora eleiben 1500 kenyerekkel és holmi egyéb konyhára való éléssel.

Die eodem. Gönczi István ur érkezik haza Urunk ő Nagy-

sága táborárul, hagyván ő Nagyságát Szolnokon innen az Szondánál, érkezik véle Urunk ő Nagysága czimeres postája is.

Die eodem. Báthori István ur expediáltatik Tokajban.

Die eodem. Falu János ur adjungáltatik Urunk ő Nagysága postája mellé 2 szekérbeli késérőkkel.

Die 3. Az dézma dolga felől az T. Tanács ekképen decernál: Senki akármelyik hegyen is addig meg ne dézmáljon, valamig Portára expediáltatott atyánkfiai haza nem érkeznek, ha ki külömben cselekedik, erősen meg büntettetik és borait bé nem bocsátják az kapukon.

Die eodem. Tiszt. Bíró ur, Gyárfás István, Nagy Péter, Fényes István, Jóna István, Apáthi Miklós uramékkal indulnak Urunk ő Nagysága köszöntésére.

Die 4. Ladányi János ur érkezik Somlyóur, Asszonyunk ő Nagysága étékfogója is véle.

Die eodem. Azon étékfogó indul szekerünkön Urunk ő Nagysága után, Gönczi István ur is véle.

Die eodem. Csanálosi István ur expediáltatik Urunk ő Nagysága táborára, vévén 44 hámos lovakat kocsisokkal együtt.

Die 5. Kondorosi János és Pál Deák uramék érkeznek haza szathmári arestumbul az más rendbeli böcsülletes atyánkfiait ott hagyván.

Die eodem. Dobozi Benedek, Balla János, István Deák, Pál Deák uramék expediáltatnak Váradra és az hegyközi helyekre a szüretnek halasztása felől, item az haza érkezett pasa köszöntésére.

Die eodem. Tiszt. Bíró ur véle lévő böcsülletes urainkkal érkeznek haza Urunktul békével, referálván, hogy ő Nagysága ő kegyelmeket jó kedvvel excipiálta és hogy ő Nagysága szerezára ad 7. praesentis igyekezik városunkhoz.

Die eodem. Kis Mihály nevü gyalog postás, postaságot viselvén betegségben esik és Nádudvaron meghalván, el is temettetik, Bíró uram is jelen lévén, ugymint Gyárfás István, Fényes István, Nagy Péter, Jóna István, Apáthi Miklós uraimékkal.

Die 7. Érkezik Urunk ő Nagysága parancsolatja, melyben ír 100 jó erős hámos lovak és 24 kocsisok felől, kik ő Nagyságával 10 vagy 12 mély földig mehessenek. Item Teleki Mihály ur levele, melyben írja, hogy a tiz ezer kenyereket ki töltsük, másként militaris regula szerint bánik velünk.

Die eodem. Nagyházi János és Szilágyi János uramék érkeznek Urunktul, hagyván ő Nagyságát Nádudvar mellett, referálván ő kegyelmek, hogy az Ur Teleki Ur a kenyereknek kevés volta miatt haragutt, ő kegyelmeket vártára küldte. Adminisztráltak kenyeret nro. 140.

Die eodem. Baranyi Mihály, Apáthi Miklós uraimék paripákon expediáltatnak Úrunk ő Nagysága köszöntésére, observálják (?) az Kun Pál halmánál, az Kondorosiék mindenütt véle beszélgetnek, ebéden is asztalnál ő kegyelmek jelen lévén.

Die eodem. Urunk ő Nagysága táborostul érkezik városunk mellé, megszállván a Kondoros mellett az elébbeni helyen; az ő Nagysága és generalis Teleki Mihály ur tisztei mindazáltal elől be jűvén, a miket konyhára, lovak számára és egyéb szükségekre kívántak, ki vitték, de azzal Generalis ur ő kegyelme contentus nem lévén, az táborra ki rendeltetett embereinket szidalmazta, szakálloknak el metszésével, kötötetéssel etc. fenyegette, böcstelenítette. Levelében is azont követvén el.

Die 8. Urunk ő Nagysága táborára administrált a város 1500 tábori kenyereket, 60 tyukot, 8 tehenet, 40 juhot, szalonákat, ludakat, pulykákat, malaczkokat és egyéb konyhára való szerszámokat, gyömolcsöket, melyeket is Generalis ur nem sokkal vett nagyobb köszönettel az elébbi administrationál, sőt az száz posta lovaknak, 30 szekereknek, 10000 kenyerek hátra maradt részének nem teljesítéséért, item egy néhány száz köből abrakért hasonló böcstelenítéssel és fenyegetődzéssel illetve böcsülletes atyánkfiait, Bíró uramat, és a várost, mind szóval, mind levél által.

Die eodem. Tiszt. Bíró ur maga ki megyen Fényes István, Apáti Miklós és több böcsülletes urainkkal együtt Urunk köszöntésére és Generalis ur előtt instalt az nagy kívánságoknak le engedéseért, avagy csak kissebbitéséért, mivel egészen praestálni nem lehet; de keveset obtineálhatott, jóllehet látatott szemben haragját enyhíteni; de ugyan kemény levelével nem szűnt az kívánt kenyereknek és szekereknek ki teljesítéséért sollici-tálódni.

Die eodem. Estve 2000 kenyerekkel ujabban expediáltatnak böcsülletes atyánkfiai a táborra; item 100 zsák árpával, 15 szekerekkel, de még ezekkel is Generalis ur nem contentálódott, hanem hasonló kemény fenyegető levelével kívánt azokon kívül hat ökör szekeret 10 ökrével, ismét 3700 kenyereket, item 3 lovas szekereket. Panaszolkodik azon is, hogy az ő kegyelme lovai egy szem abrakot sem érdemlettek etc.

Die eodem. 3 szép ráró madarak Generalis ur be küldött embere kezében adatnak kápástul, keztyüstül, melyeket is nem sok köszönettel vett, sőt levelében írja és mondotta, hogy az földhöz vereti, hogy azokhoz értő embereket nem küldöttek ki vélek, mely felől semmit sem parancsolt volt.

Die eodem. Hat kalauzok expediáltatnak a tábor vezetni Generalis ur kívánságára.

Die eodem. Az tábori ágyuk és társzekerek kezdenek indulni.

Die 9. Urunk ő Nagysága megindul táborostul hajnalban.

Die eodem. Szilágyi János ur expediáltatik Urunk tábora után 6 szekerekkel és 1000 kenyerekkel.

Die 10. Szathmári János, Cseródi Lukács, Szabó M. János, Báthori Mihály uramék expediáltatnak Egerben, mivel az egr-i *Deványos Urak* levelekben Bíró uramat hatod magával hivatják, hogy az H. Császár Kapucsi Pasája által hozott pénzt fel vegye és az Buda alatt lévő hadak számára árpát vegyen etc. Azon levéllel Falu János ur expediáltatik Váraddá etc.

Die eodem. Kondorosi János és Szabó Imre uramék expediáltatnak szathmári Commendanthoz, hogy véle békeséget és tőle protectiot szerezzenek marháink és szüretelő atyánkfiái iránt. Vévén magukkal a Commendantnak igen szép uri aranyos selyem paplant és egyéb honorariumot.

Die eodem. Az Urunk táborárul kalauzinkban haza érkezvén, referálják, hogy Generalis Teleki Mihály uram őket lovukrul leszállétván és reájok németet ültetvén, hátokra muskatelt adott és gyalog a seregek előtt hajtotta őket, melyet maga a mi kegyelmes Urunk ő Nagysága meglátván, kérlette, micsoda emberek és mért kell úgy bánni vélek; de az Ur csak elüttette holmi játékkal, dallással, és úgy bocsátotta vissza.

Die eodem. Báthori István ur érkezik haza Urunk táborárul, referálván, hogy az Ur Generál Ur még is 2000 kenyeret kíván, addig több böcsülletes atyánkfiait arestumban tartja.

Die 12. Falu János ur érkezik haza Váradrul vékony válaszzal, referálván, hogy az Pasa azt mondotta: Menjünk végére, ha ugyan Császár levele vagyna azon Egrén lévő Kapucsi Pasánál, az árpa felől etc.

Die 13. Báthori Mihály ur érkezik haza Egerbül, három öregb tanácsbeli atyánkfiait ott hagyván és csak lóháton, postán jövéen levéllel haza, melyet írt Saban Deák ott való tolmács. Melyben írja, hogy az Kapucsi Pasának kívánsága az, hogy az H. Császár akaratjából Debreczen városára intézzenek 12000 kila árpát, 10000 tarisznyát és 3000 oka gyapjat, melyet kell Budához szállítani, külömben sem lehet az dolog; pénz nélkül pedig ezeket nem kívánják, hanem az pénz jelen vagyon, de mivel kevés embernek az pénzt nem bátorságos hordozni, írja, hogy rendeljen az Bíró feles puskásokat, hogy bátorságosabban hozzák el az pénzt. Azomban az Kapucsi Pasa is maga fáradtságáért, derék fizetésért, patkó pénzt kíván az várostul.

Die 14. Ezen dolog végett expediáltatnak öt szekerekkel Egré Dobozi Benedek, Szencsér István és Báthori Mihály uraimék.

Die 15. Városunk lakosi mindenfelé az szüretre elmennek.

Die 16. Csirke nevü pribék feles gyalog törökökkel be száll, itt hálván egy éjjel, más nap 20 szekereket adván alájok el mennek Sámson felé.

Die 17. Hatszáz lovas török Kis Várda felé lévén, vissza jó és be száll Péterfiára, Csapó utczára, Hatvanra és Czeglédre, kiket egy éjjel rajtunk quartélyozván, jó reggel elmennek Várad felé. Az agájoknak nevek Ali aga.

Die 18. Dobozi ur Egrül haza érkezik, el hozván az 12000 kila árpára az négy ezer forintokat, azt is hozván hírül, hogy az Kapucsi maga szolgálatjára 4 száz aranyakat kér.

Die 19. Csapó István ur expediáltatik Egré Szathmári János, Cselódi Lukács uraimék resideálván Egren, hogy az Kapucsival conveniáljanak az mint lehet.

Die 20. Mindenfelé Bíró ur leveleit folytatja, hogy mindjárt tanácsbeli uraimék haza siessenek, mert igen szoros van dolgunk, kik is die 21 haza érkeznék, tanácskozván az Kapucsi dolga felől, tetszik közönségesen, hogy embert expediáljanak újabban Egré, hogy többet száz aranyból ne ígérjenek.

Die 23. Ladányi ur expediáltatik, de nem sok haszonra, mert már Szathmári és Cselódi uraimék véle conveniáltak 200 aranyokban.

Die 25. Egrül haza jönnek, de az T. Tanácsnak nem öröme.

Die 26. Az tizenkét ezer kila árpa vételéhez hozzá kezdenek.

Die 27. Némethi Pál ur expediáltatik Váradra jó pénz elváltására.

Die 29. Ezen árpa vételre vétet fel az Tanács 10. adót.

Die 30. Ormós Mihály és Szencsér István uraimék expediáltatnak árpa vételre Budára.

November.

Die 3. Balla János ur expediáltatik Váradra az 13 száz talléroknak Hacsí által való eligazítására, és az cigányok urához is Lengyel András dolga végett.

Die 6. Komáromi István, Dobozi Benedek, Jóna István, Dikó István és Balla János uraimék expediáltatnak Váradra Mutavelihez az borbéli állapot felől, mivel jószágából sohunna sem bort, sem lőrét el nem bocsátott, más urak pedig mind elbocsátották. Azomban az diószegieken, jankafalviakan, vajdaiakon, és sz. imreieken hid pénzt akarnak az törökök exigálni, mely még eddig nem völt.

Die 10. Váradra expediáltatott böcsülletes atyánkfiak haza érkeznék, az dézmát el igazítván Mutavelivel in fl. 2. || 80., az diószegi hídtul való exactiót is le szegvén.

Die 12. Báthori János és Borbély András uraimék expediáltatnak Erdélyben ország gyűlésére Regalissal hívatatván ad diem 21. praesentis.

Die 14. Szathmári János és Csapó István uraimék expediáltatnak Egerben 217 restantiában maradt aranyoknak administrálására, melyeket ott kölcsön kértenek vólt fel és adtanak az Kapucsi Pasának.

Die 16. Kondorosi János és Szigyártó Miklós uraimék indulnak Szahtmárra ott arestumban lévő atyánkfiainak kiszabadítására, czitromokkal, kecségékkal, fácánokkal etc.

Die 21. Dikó István és Baranyai Mihály uraimék expediáltatnak Tökölyi Imre Fejedelem ő Nagysága köszöntésére és privilegiuminkban való megtartattatásunknak kivárására.

Die 22. Kondorosi János uram érkezik haza Szathmárrul Kis György és Szűcs György uramékat haza hozván, Szigyártó Miklós uramat penig oda hagyván, referálja ő kegyelme hogy a Commendánt most is kívánja az 12000 sing gyolcsot a vitézek számára való ingeknek, pénzt is adott volna reá, de nem vették kézhez.

Die 23. Kapucsi Basa embere érkezik az reánk imponáltott 12000 kila árpának praestálása felől, ilyen comminatioval, hogyha tized nap alatt mind az megnevezett árpa Budán nem leszen, minden kilátul valami elmarad, öt-öt tallért vészen s azon kívül négy vagy öt száz lovasokat küld reánk, kik is mind egyen-egyen az patkó pénzt meg fogják venni.

Die 24. Tolnai János és Balla János uraimék expediáltatnak Váradra az hátra maradott 500 talléroknek az summában való befizetésére.

Die 25. Az városon valamennyi ló szekér lehetett, mind Bíró uramé, mind az tanácsi rendé, mind akármi névvel nevezendő emberé, megrakodván az árpával megindulnak Buda felé, rendelvén az vecturáért az T. Tanács minden köböltül 80. nyolczvan pénzt.

Die 26. Kapucsi Basa embere indul vissza haza felé, kéz kenetlen mindazonáltal nem mégyen, hanem ruhára való posztót viszen magának.

Die 27. Báthori Mihály és Csapó István uraimék indulnak Buda felé, az elmaradott egynéhány szekér árpákkal.

Eodem die. Nagyházi János ur indul Békés felé, még oda maradott két vagy három száz köböl árpának Szolnak felé való szállítására.

Die 28. Az diószegi hidnál lévő vám miatt lévén sok akadályi sz. imrei, vajdai, jankafalvi és diószegi hegyen lévő böcsülletes atyánkfiainak, iteratis vicibus sokat búsulván miatta, sok böcsül-

letes előljáró fű rendeink s azok között T. Komáromi István Ur második bíránk, és az dolgot egyszer az Pasa előtt és az urak előtt jó karban hozván, hogy Diószegnél, az mint ennek előtte, ugy most is vámmal nem tartoznánk s akkor ő kegyelmek békeséggel haza jöven Pasa és Kadia levelek erejével, ujabban az hatalmas nemzetnek fortélyozása szerint az dolgot revocalni akarván, Kadia pecsétivel idéztetvén (nevezet szerint említett T. Komáromi István ur ő kegyelme) az dolgot nem akarván siketségre venni, ő kegyelme indul Váradra ezen dolognak complanálására negyed magával, ugy mint T. Bartha Boldizsár, Balla János és Bonyhádi János uraimékkal.

Die 30. Szepesi Pál ur kivánságára (feleségének ide való ki szállítására) Erdődi Pál ur expediáltatik Kolosvárra.

Die ult. Izdenczi ur, tokaji magyar kapitány az monostori földről 22 meddő teheneket el hajtát hatalmasúl, azt praetendálván, hogy sokszor requirálta volna levelében Bíró uramat, hogy az vitézek számára élést küldene (mintha mi tartoznánk ő kegyelmeket éléssel tartani) az marhák mindazonáltal csak oda vesztenek.

December.

Die 1. Szaniszlai János, Szabó Imre és Ormós Mihály uramék érkeznek Budáru, referálván, hogy az árpának egy részét már elmérték, a Kapucsi Pasa vont ő kegyelmeken 50 aranyat, kíván ismét egy jó járó lovat.

Die 2. Komáromi István, Bartha Boldisár és Bonyhádi János uramék érkeznek Váradru referálván, hogy az előtteni végezés és Kadia törvénye ellen az Eméngék ujabban törvényt tétettek, hogy valaki Diószegnél által mégyen, minden terhes és üres szekértül vámot tartozik adni (kivétetvén a Diószegen házat és szőlőt bírók, azokon nem vesznek, eventus interim docebit) a kik szüretkor borokat el hozták, azok is tiz nap alatt minden szekértül 15 pénzt megküldjék.

Die 5. Serédi Benedek, somlyai fű kapitány, egynéhány magával érkezik az uj fejedelemtül ő Nagyságátul, igyekeztvén Erdély felé és (az mint referálja) követséget is viselvén; kíván kíséretet maga mellé.

Die 7. Kivánsága szerént kíséretet adván ő Nagysága mellé, kiindul Somlyó felé.

Eodem die. váradi Basa levele érkezik, melyben írja, hogy Bárjányok [sic!] következik, azért az Bíró légyen tyúk, lúd, pulyka, rucza etc. gazdálkodással.

Die 8. Ezen kivánságnak teljesítésével expediáltatnak Váradra

Cselódi Lukács és Balla János uraimék, lévén ezen kívül is sok igazításra való dolog az törökökkel.

Die 9. Báthori János és Borbély András uraimék érkeznek haza Erdélyből az ország gyűlésérül, hozván Urunk parancsolatját az praesidium számára járandó 2500 forintoknak administratioja felől, melynek terminusa még 1. augusti el múlt. Azomban ő Nagysága haza felé mentében az Collegium számára járandó 2000 forintokat itt nálunk fel vette és róla quietantiát is adott volt, de mivel mostan ő kegyelmek az quietantiát magokkal bé nem vitték, ő Nagysága is az Collegiumot nem contentálta és így az curátorok is tőlünk az summát mind addig kívánják, valamig az ő Nagysága quietantiáját nem producaljuk. Azomban azt is írja ő Nagysága, hogy ugy hallotta volna ő Nagysága, hogy üdvözült Csipkés Komáromi György ur versioja szerint az magyar Bibliát ki akarnák nyomtatni az város neve alatt, melytől ő Nagysága bennünket arceál, mivel ő Nagysága akarván ki nyomtattatni, ki versioja szerint, még előttünk nem constal.

Die 11. Király Mihály ur érkezik haza Budáruul, referálván, hogy az előtteni Kapucsi Pasát degradálták tisztibül és uj árpa mérőt állattak, ki csak lerakatta az szekerekül az árpát és még akkor, hogy ő kegyelme eljött, nem mérette, de mindazonáltal referálja ő kegyelme azt is, hogy még kívántatik 1000 köböl árpa.

Die 12. Ormós Mihály és Ladányi János uraimék expediáltatnak Munkácsra Tökölyi Imre magyarországi fejedelemhez ő Nagyságához. Városunk alól két vagy három izben el hajtatott marhabeli kárunknak orvoslása végett.

Die 14. Kondorosi János és Pataki Márton uraimék expediáltatnak Szathmárra, ha lehetne, az arestumbeli atyánkfiaiinak absolvalására, vévén magokkal gyolcs és egyéb kívánsága szerint való ajándékokat a Commendantnak.

Die 15. Érkezik Izdenczi Márton tokai kapitány levele, melyben az rab német urak számára kíván 10 cseber jó bort, 3 szalonnát, 10 ludat, 20 tyukot, 10 malacgot, 10 köböl tiszta buzát, fél köböl borsót, annyi lencsét, egy hordó savanyu káposztát, tíz icze vaját, 6 icze mézet, fél köböl kását, maga lovai számára 8 köböl abrakot, hogy harmad negyed napra Tokajban szolgáltassuk, egyébaránt többször nem requiral, hanem instructioja szerint cselekszik.

Die 16. Izdenczi Márton levelére válasz adatik levéllel, hogy a méltóságos fejedelmet ő Nagyságát az elébbi károsétásrul is megtaláltuk, mig meg nem érkeznek, addig ne károsétson, Prin-

cipalisink híre nélkül semmi új dolgot, annál inkább contributiot nem vállalhatunk etc.

Die eodem. Szaniszlai János és Szücs György uramék expediáltatnak Békés felé árpa szerzésre.

Die eodem. Gönczi István ur expediáltatik Ecsedben a Commendanthoz két hordó bor ajándékkal.

Die eodem. Tóth István, Szencsér István, Osgyáni István, Csanálosi István, Csapó István és Báthori Mihály uramék érkeznek Budárral, referálván, hogy az árpát felmértvén, maradt restantiában három ezer kilára való, melyet az Kapucsi Pasa arra bízott embere (mivel maga elment) kéván mentül hamarabb administraltatni, másképpen pénzül is kész fel venni.

Die 17. Erdődi Pál érkezik Kolosvárral, Szepesi Pálnét ide késérvén, maga is Szepesi ur itt várakozván.

Die eodem. Érkezik városunkba Csirke nevű török egy néhány lovassal és feles jancsárokkal, estve nagy haraggal és dühösséggel meg szállván.

Die 18. Az bejött törökök városunkban megrészegedvén a gazdákat kiverték házokbul, zaklatták, saczczoltatták, éczczakának idején az házak alatt jártak, leskődtek, károkat tettek, az borra erőltettek.

Die 19. Azon törökök hajnal előtt kimennek 20 szekereken, el vévén magokkal éjjel az utcán talált gyermeket is.

Die eodem. T. Gyárfás István, Szathmári János, Borbély András, Debreczeni Benedek, Vég Mihály és Erdődi Ferencz uramék expediáltatnak Váradra azon törökök által elkövetett insolentiaknak meg panaszlására.

Die eodem. Gönczi István ur érkezik haza Ecsedbül, hozván levelet, melyben a Commendánt a bort köszöni.

Die 21. Kondorosi János és Pataki Márton uramék érkeznek Szathmárral, meghozván magokkal az arestumbul Szigyártó Miklós uramat is, kiket az Commendant kezek beadásával bocsátott el oly conditioval, hogy az uj esztendőben meg keressük és kivánságára küldünk.

Die 22. Gyárfás István, Szathmári János etc. több böcsülletes uraimék érkeznek Váradról, hozván a Pasa levelét az itt alkalmatlankodó törököknek szabadosan való megfogása, és avagy Váradban való bé vitele, avagy itt tömlöczünkben való detentioja felől, hírt adván mindazáltal Váradra.

Die 22. Bonyhádi János és Balla János uraimék expediáltatnak Váradra Hacsí Memhettül fel kért kölcsön pénznek (NB. az Sz. Demeter napi adóra) némely részének befizetésére, az Pasa számára való fa vitelre és az jégverem tisztítására etc.

Die eodem. Érkeznek haza Munkácsról az uj Fejedelemtül

ő Nagyságátul Ormós Mihály és Ladányi János uraimék, hozván ilyen választ ő Nagyságátul, hogy az tokai kapitánynak irat ő Nagysága, supersedeáljon az marha hajtásrul; s azomban az új esztendőben mindjárt Kassán gyűlés fog lenni, ott az ország mit fog determinálni, ahhoz accommodaljuk magunkat.

Die 24. Bonyhádi János és Balla János uramék érkeznek haza Váradrul, hozván parancsolatot az Pasátul, hogy ha ezután törökök jönnek és holmi insolentiaikat fognának cselekedni, ezen levelet nekik meg mutassuk és ha annak is nem engedendének, avagy bé vigyük az olyakat, avagy detentióban tegyük, és ő reá küld s el vitetvén, megbünteti etc.

Diebus 25. 26. 27. Karácson ünnepeét Istenünk engedelmebül békével, minden zenebona és expeditio nélkül el töltők.

Die 28. Tokai kapitány, Izdenczi Márton levele érkezik, melyben fenyegetődzik, ha az előtteni levelében irt kívánságát (ugymint az ő limitatioja szerént 10 cseber bort, 1 általag káposztát, 3 szalonnát, 10 zsák lisztet, kását, lencsét, borsót, árpát, 10 süttö malaczokat) két vagy három napok alatt nem praestalljuk, olyan kárt téssen, hogy meg nem tudnók gondolni.

Eodem die. Szakmári János és Szencsér István uramék ezen dolog végett expediáltatnak Váradra.

Die 30. Néki István és Ladányi János uraimék expediáltatnak Erdélyben Urunkhoz az praesidium számára való pénzben vévén magokkal fl. 1000 ||, és az Izdenczi Márton levele is in specie kezekben lévén.

Die ultima. Szathmári János és Szencsér István uramék érkeznek haza, hozván a Váradi Pasátul Budai Vezérnek szóló levelet oltalmazásunk felől.

Finis.

Conclusio.

Teutonis arma silent, truculenti Martis alumni
 Deposuere diu spurcatis felle sagittas.
 Thökölyides Juvenis claro de stemmate natus,
 Hactenus infractus Belli Dux, ecce creatur
 Hungariae Princeps, transactis mille periculis.
 Diruta sunt arcis Fülekinæ moenia, forti
 Turcarum expugnata manu: Cassovia floret
 Rege novo, simili Tokainum tramite currit.
 Gaudet habere novos vicinaque Kálló colonos.
 Gloria Thökölyidis totum famosa per orbem
 Cantatur, saltant pueri, innuptaeque puellae,
 Atque novo Regi foelicia quaeque precantur.

Debrecen immensis lachrymarum naufraga lymphis
 Immersa, integri spatium per volvitur anni.
 Mille modis, bis mille dolis, ter mille periclis
 Plebs concussa, suos haud gressus rite gubernat
 Immersum variis ac vix caput erigit undis.
 Fluctuat incertum pectus, praesaga mali mens
 Scinditur, ulterius nobis quid fata minentur.
 Scilicet approperat fatalis terminus urbi,
 Ni Deus ex alto nobis succurrat Olympo.
 Aurea summe Parens adduc cito tempora Pacis!
 Atque gravi pressam serva sub pondere Plebem!
 Scriptum et elaboratum per Steph. T.
 Debr. P. C. C. F.

Közli: DR. CSÜRÖS FERENCZ.

MAGYAR LEVELEK A XVI. SZÁZADBÓL.

— HETEDIK KÖZLEMÉNY —

Sárkány Antal levelei Nádasdy Tamáshoz.

1.

Bécs, 1545. augusztus 10.

Az én öreké¹⁾ való szolgálatomat irom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Ma jövőnek²⁾ ide *Becsében Balassa Imre, Zerijenyj Ferencz* deák s' *Balás deák* az kamarás. Mért jötenek légyen azt még nem tudom, az mint értem *Felséhez* (így!) jötenek. Toábbá ada nekem egy levelet *Raykij János*, hogy kegyelmednek külgyem, im el es kültem ez levélbe kötve. Semmi *hirit* (így) nem értek, királt mongyák, hogy itt telet ez télen.

Datum ex Vienna in die Laurentii 1545

Ejusdem vestrae spect. et magn. domini servitor
Sárkán.

A levél külső czímezése:

Spectabili et magnifico domino domino comiti Thome de Nádasd judici curie regie majestatis domino meo observandissimo.

^{1—2)} Az eredeti írásmód szerint »wreke«. Az *u, ö, ő, ú* hangzóknak, valamint a *v* mássalhangzónak jelölésére a levél írója egyaránt a *w* betűt használja. P. o. *juwvenek* (= jövőnek), *kwltem*, *kwuwe* (= kötve), *wstwl* (= óstól) stb.

2.

Bécs, 1546. január 6.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom mint kegyelmes uramnak.

Toábbá *Huszt* felől imez hir vagyon, *Báthorynak* jöt volt az nap estve késen, az mely nap kegyelmed innet elmene, és ezzel jöt, ezt irta *Báthory királynak*: Kegyelmes uram — ugymond — én mindenhez kész voltam, vagyok es az felséget parancsolattjához, de nincsen az az felséget parancsolattja(ban) az mit *Kamarjay* kíván, ezt kívánná — ugymond — hogy el vonassam az kastélokot és *Káwásj* megrakja esmég éléssel az házat, mert *Kamarjay* *Káwásyt* királynak esküteté, azt monta volna, azért — ugymond — felséget agyon nekem tanuságot, mit mieljek belőle, mert én — ugymond — mindenhez kész vagyok az mi az felséget akarattya. Ez mellett irt már *Báthory* valakiknek, *Albertnak* nilván tudom, látam es, ilyen formán: *Kamarja* — ugymond — *kérkeszik*, azt mongya, *hogy deákok közet jó deák, vitézek közet jó vitéz ő és király tanácsa és delijak közöt jó delija és részegek közet jó részeges* (így!) és azt halják az *Báthory* szolgái és vendéggé hiják, ott anyira *elrészegeltik*, hogy nem álhat lábán és osztán *Báthory* meghatta, hogy lefektessék és lefektetik, aztán az *szatijnok* (?) nyalták az száját és azt monta: *lassan beretválj Lőrincz, mert borbéljának Lőrincz neve és azt tutta, hogy az borbél beretválja*. Ilyen dolgokat irtak reája.

Toábbá el feletem volt oda fel megirni, azt es irta *Báthory királynak*, hogy *Kamarjay* rejá felelt volt *Báthorynak*, hogy az tizenkét ezer forintot, az kit *Varasdért* kötet volt király neki, azt *Kamarjay* megszerzi és hogy *Huszt* jövedelméből vegye kü (így!). Ezeken király megbussult és választotta *Bornomyza Pált*, ugy mint király emberét és *Brodarijch Mátyást*, hogy az kezébe agya *Husztot*. Ezeket én megértém valakiről és oly embertül, hogy ugyan hiszek nekie, ha az király tanácsában én magam lettem volna. Én megértvén, hogy *Bornamyza* megyen be, menék hozzá, szólék neki béven, ő azt mondá: Jó Sárkán uram; én uramnak megirtam még reggel, neket kültem az levelet, azért én külyeb nem merek mennem az mint megirtam. Végre *annijat* (így!) beszéllek vele, hogy azt mondá, hogy király erőssen megtiltotta, hogy senkinek ne mongya minémü instructióval bocsátá, mert senki az tanács közül töb nem tuta cancellariusnál, aztán érté, hogy én es értek valamit benne, úgy szólala meg, az mint meg irtam ü azon módon mondá. Toábbá azt mondá, azt mondhatot (így!) *Tamás* uramnak (mert én azt mutatám, hogy menten megyek kegyelmehez) hogy király ugyan azonba

hatta az *Majlád uramné* dolgát az mint kegyelmeddel végezte, azon erőbe, azon állapotba, azon tanóságot adott arról az mint *Kamoray*-nak, de csak ez az *külemség* benne, hogy azt hatták, hogy Brodarics Mátyás kezébe agyák az házat, Kamaryay el jöjön onnat. Toábbá én azt mondám *Bornamyzának*, bizon én nem hiszem, hogy *Kamoray* (így !) ezeket mielte volna, *de csak csavarok Báthory*. Mondá ő, azért engem plenum mondátommal bocsátot király, *higyel*, hogy nem csavarokhat tovább. Azt es kérdem, ha Kávássyt szabadon bocsássák, azt mondá, hogy szabadon, az mint előb végezték, de — ugymond — az asszonyom dolgába semmi vétek nem essik, ezeket bizonyal higgyek, hogy ugy vadnak. Azért ez az Huszt dolga it mast. De én ugyan azt hiszem, hogy büntelen ezekbe *Kamorjay*, hanem csak *Báthory* csavarog és azon csodálok, hogy egy inas szavát és egy inastul küldöt levélnek király hiszen, de ez mind *Albert* dolga. etc.

Datum Vienna in die Epiphaniae domini 1546.

Ha kegyelmed látná mint ostromlanak az adósságért csodálkoznék k. rajt, szitokkal és egyébel.

Sárkán.

3.

Bécs, 1546. január 6.

Az én öreké való szolgálatomat irom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Az pávákat és az *lut fiakat* és ludakat, *kaponokat* bemutatám királné aszonnak, szinte az ő belső házába mutatám be, jó néven vevé és csodálkozóék az ludfiakon. Toábbá az *holtmesterné* Borbála aszon azt mondá, hogy ugyan Isten hozott mast ide, jere beszéljünk — ugymond — és elmenénk, bizon három egész óráig *beszéletünk*, reviden erősen *banoszkodik* az szegén János uramra és egyéb dolgokat, kit mast meg nem győzők irnom, mikor Isten k. szembe jutat akor megmondom. Toábbá *Albert prepost* mutata egy levelet, kit nekie *Kamaryay* felől irtak, azt mondá, hogy in specie k. küldi, én előtem meg es olvasá, rutságokat irnak reája kit beszéllet és cselekedet. Toábbá az k. borait it igen *stromlyák* (így !), senki töb meg nem nyirhete *Adám Karolinál* (?) annak ottan lenne, azt izente vala, hogy jeles vendégi vadnak, többnek senki-nek nem annál es (?) etc többinek azt izentem, hogy el *vogyot* (így !) és az ki benne maradot az borokat töltetem meg vele, az kiket it vettem *Becsében*. Toábbá a *lutfiakat* az(t) monta volt *Désy* (?) az inasok előtt, hogy kegyelmed érseknek külte. *Turkowics* azt meg mongya *Bornamiza Pálnak*, *Bornamiza Pál* megmongya érseknek, hogy kegyelmed neki *lutfiat* küldet. Nagyon disputáltak rólla miként *főszék*, osztán meghalja, hogy királné

aszonnak vitték, erősen szitkozódót, vesződöt, mint egy házias (?) azon ember érette. Én es megszólám Twrkowicsot érte, hogy ne hordozzon mászor hirt, azt hiszem nem es mieli többé.

Toábá *Rawonjhoz* mentem vala valami dolgomért és szinte hogy bemenék hozának nekie azaz Rawonjnak grófftul *uj eszten-dőbe* nagy négy kupát és száz arany forintot. Azért *evel* bocsáta haza, *ezzel* conplacála meg, hogy tavalý insalutato ospite ment vala el tőle, ám k. suspicio vala felőle etc.

Toábá, hogy ezt az levelet irnám, es meg behivatot vala Borbála azon immár *másodszor* és azt tudakozá vala tőlem, ki annak neve az ki most *Berdenczét* tartja, megmondám, hogy *Szalay Kelemen*, egyebet es *szántal* (így!) dolgot beszélet.

Toábá im megirtam ez levélbe kötet *ladistromba* mit kültem az élésbe haza, az vadba nem sokat külhettem, mert csak nem vontak kü érte, mihelen kegyelmed elmene azonnal mind rajtam voltak érte, olyak es voltak, hogy nem szeghetém kedveket. Toábá az *Muchynak* gonoszul vagyón dolga lábával, az haza most nem mehete.

Toábá az *Tranquilus* prepostságáról azt mongya Cancellarius, hogy minden hatalom — ugymond — kezetekben vagyón. Azért könergek kgdnek mint kegyelmes uramnak, hogy az... (három szó helye kiszakadt) surjanak (így!) kü belőle, jelesben mast mert *soholot* nekem mast szénám nincsen etc.

Isten tarcsa kegyelmedet minden jóvával.

Ex Vienna veloci manu in die Epifanie 1546.

Ejusdem vestrae S. et m. D.

perpetuus servitor
Sárkán.

4.

Bécs, 1546. január 11.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom mint kegyelmes uramnak.

Kamaryaj Tamás az mai napon juta *Becsébe* ide és még ezen nap elmene. Oka az, hogy ilyen hamar elmene, hogy *Bornamijza Pált* meg marasztya *adik* Posont, mig ő ismét hozzá megyen. Azért én igaz eleget beszélék vele Kamaryayval, azt mondá, hogy irnya nem mer de im izenek tőlet (!) uramnak, beszéle valamit, kit még azt hiszem, hogy az lovásza es tudot, hogy látám, hogy sem irni nem akar kgdnek, sem olyat nem mond ki bűn volna gyóntóként (!) mondék nekie, im ez hirt beszélék *felöllet* ide az uraknak ezt s' ezt irták *felőlet*, az Báthory inassa szóval es igen affirmálta. Osztán megharaguvék és haragjába mindent megmonda, kit én meg nem irhatok mindenestül, de az töbi

kezett az *Kávássy* dolga im eben vagyon, hogy be ment volt az várba és megesketeté volt királynak és az házat megatta volt, de ugy, hogy Báthory el menjen alóla, az az az kastélokot elvonassák, de Báthory semi képen nem miveli (?) hanem titkon királyhoz küld és valakiknek ajándékot es küld, *aztán meg rágja az rovás az szijot*, annak az vége, hogy Bornamýzának ilyen tanuságot attak, hogy Kávássyt kü bocsássák békével, de morhájába semmit ne agyanak meg, hanem az önmaga Kávásy pöcséte alatt ott *Husztba* hagyta, mind adik ott legyen, mig azoknak eleget nem téssen, az kiket megbántot. Ez kedik *bizon*, mert Kamarjay megadá olvasnom az király levelét, és azt mondá, hogy senki-nek egyébnek ne mongyam, hanem csak kegyelmednek, mert nekie tisztességébe jár. Az levélbe es ugy irták, hogy kü ne agyák marháját, de az *Majlát uramnén* dolga éppen maragyon. Kamarjay azt mondá, hogy Kávásynak még semi dolga nincsen...¹⁾ sem félti királynak es megmonta, ezt es monta királynak, hogy ő reája felelt Kávásynak, hogy minden morháival szabadon mennjen és király szavával felelt... azért király es meg meg hatta, hogy oly tanúságot agyon Bornamizá(nak) hogy minden morhájával elbocsássa. Én kérdem tőle vagyon e erről kir(á)ly commissiója, azt mondá nincsen. Mondok ha nem kezdi Bornamiza hinni, azt mondá, hogy hitemre megizenem szolgálammal, hogy soha addik meg ne agya, Kávásyrul es.

Toábá azt mondá Kamoryay, hogy az gyűlés előtt szembe kely K. lenni, mert kegyelmedre Báthory nagy sok panaszt *indéltot*, kik kegyelmedre *üveltenek*²⁾ és panaszolynak, hogy kegyelmed *Judex Curie* válva (így!) kgd hatta szabadon az országot, hogy megbüntessék és valami efféle dolgo(kat) sokat szerzetek kegyelmedre. Azt mondám, holnap meg ide jó... azonnal k. megyen. Toábá nem tudom (?) mit akar kgyelmed, én azulta mind it vagyok Szabó Jánossal és Mwchyval, kik betegek, az adósságért óránként reám futnak, azt hiszem, hogy még bíró eleibe es hittak volna, ha nem eskünném nekik, hogy megleszen. Azért írja meg kgyelmed akaratyát, mit mieljök és... írja meg kegyelmed, hogy ha Kamarjaynak oda kell menni. Bizony sok dolgokat beszéle, kit én sem merek megírnya.

Isten tarcsa kegyelmedet minden jóvával.

Datum Viennae Dominico die post Epiphanie (így!) 1546.

perpetuus servitor

Sárkán

¹⁾ A kipontozott helyeken a papiros vízfoltos s a szavak elmosódtak, kiolvasni nem lehet őket.

²⁾ Az eredetiben: »*welthenek*«.

5.

Bécs, 1546. január 13.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint kegyelmes uramnak.

Az kegyelmed levelét és akaratyát értem, im az *Gábor* ur orvosságát megkültem, az töb dologról semmit nem irhatok, mert még nem szóltam velek. Az kegyelmed levelét estve adák meg és ma regel azonnal el bocsátám az embert az orvossággal, valamit végezhetek az töb dologról azonnal megírom kegyelmednek. Toábbá menyi mérget és szégyent kelyet nekem it az adósságért szenvednem azt látá Szabó János, im valamint lehet gongyát viselem, hogy contentusok legyenek.

Az *lengyel* azon dolgáról semmi *ladistromot* nem küldöt kegyelmetek mit kely és mit nem kely venni, én az jövő Péntekre haza megyek, meg mászor jövek fel, adik külgy(e) fel kegyelmed az *ladistromot* mit kelyen vennem s' mit ne *Sopronra*.

Toábbá én elfeitem volt minap megírnom, hogy Kamarjay *Zoltaijt* nem találta elől és *Majlát uramné ugyan ot vagyon Szölöst* (?).

Datum Vienne 13. januarii Anno 1546.

perpetuus servitor
Sárkán.

6.

Bécs, 1546. január 20.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom mint kegyelmes uramnak.

Jólehet azt végeztem vala, hogy az *jüve* Csetertekre avagy Péntekre Czenken lennék, de az semmiképen nem lehet, mert az gonosz üdőnek mivoltáért ma délkor jutottam ide és még semmibe nincs vége, hinném hogy az *jüve* Vasárnapra avagy Hétfüre *Sopront* leszek az morhával. Azért írjon avagy hagyjon nekem tanuságot, hová kelyen vinnem avagy ha valakitül kelyen várnom, idein meg agya kgd tudnom mit mieljek, mert üdő revid. Datum Vienne in die s. Fabiani et Sebastiani 1546.

Ejusdem vestre S. et M. D.

humillimus servitor
Sárkán.

7.

Bécs, 1548. sept. 23.

Az én öreké való szolgálatomat írom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Kegyelmed az pénzet elosztatá velem és az kegyelmed

szüségére (így!) kevés marada benne. Azért kegyelmed külgyön hamar pénzet, mert az posztótul megválva semmit sem szerezhetek *pénze nélkül*. Toábá az kiknek adós vagyok azok igen futnak reám. Azért kenergek kegyelmednek, hogy Kgd mentsen meg tülek és hamar pénzet külgyen kgd. Isten tarcsa kgdet minden jóval.

Ez levél *Becsében* Szent Máté után vasárnap 1548.

servitor
Sárkán.

8.

Bécs, 1549. jul. 26.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Én az posztót az mai napon vehettem meg kü (!) egy hétik lestem it mig kü atták. Attanak mindenféle *szünt* (»zwnt«) sárgától megválva, hatvankilencz véget, nekem kedik három forintot és husz pénzet kelyet hozzá adnom, mert ha azt nem attam volna hát meg bontják vala az véget, én azt akarám, hogy egész legyen. Atták *kedik* végét tizenkét forintért és nyolczvan pénzért, én kedik az boltokba tizenegy forinton vehetném meg. Toábá az posztót Farkas Jánosnál raktam le, most haza nem vihetem, mert ugyan innét Pozonba sietek az tervenre. Az posztó kedik mind azon *karijsya*, nem adának egyéb félét, az posztó alkalmas jó de drága.

Toábá az *wandarának* (?) mit akar kegyelmed küldeni irná meg kgd, mert az levelet megatták szinte ugy az mint kgd irta vala nekem ide. Irja meg kgd hol vegyem az bort és az szalonnát, és ha mind együtt külgyem az barommal.

Toábá hir it mast semmi oly nincs. *Tarnolczy* Budán volt, eleget beszél, önmaga meg irta k. ha mi oly vagyon. Ma akar nak indulni *Feyérthóijval* egybe királyhoz Prágába. *Muránt* es azt mongyák, hogy lüvik már és hogy igen szöknek belőle. Az én *mayerházam* es eléget Sopront, zindelt kérnék kegyelmedtül, de mert tudom hogy kegyelmednek es szükség, *spacialni* (!) hagyom az mayerházat. Mikor én *Sárvárat* valék akkor az gyermekek mind jól valának.

Toábá toábá (így!) könyörgök kegyelmednek az Istenért es, hogy kegyelmed irna Nagy Máthé uramnak, hogy egy lator szolgám, az ki *Egervárából* kü szököt vala ott *Karijsa* környül jár, hogy fogná meg. *Nám* az előt es *sokszer* irt kgd mind *Zalavárra* s' mind oda, hogy megfogják de akkor nem akada kézbe, mast *megfoghatnáják*, száz forinttal meg nem érné menyi kárt tett, osztán ugyan en magam jobbágya. Azt mongya Máthé uram,

hogy ha kgd ir, kész meg fogni. Azért el ne felegy(e) kgd irni kenegök kgdnek éltik való szolgálatomért.

Ez levél költ Becsében Szent Anna azon napján 1549. Az legénnek *Thót Miklós* neve Kys Miklósnak es híják. Az Has-hagyákhöz és Bot Gergehez es jár, azok rejtegetik előtem.

Ejusdem V. S. et. M. D.

perpetuus servitor
Sárcán.

9.

Sárvár, 1549. november 16.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Toábá ma juték meg *Becséből*, előb nem lehete, hoztam tiz róka láb gereznát, mindenik három forint árra, esmég két fekete *bárránber* (!) gereznat, az es mindenik három forint árra, esmég negyven róka mált egy gereznába gallérának és eleinek, esmég huszonhárom rókahátat, jót gallérnak és eleinek. Ezeket attam mind *Komlósý* kezébe és tanuságot attam neki mindenről, mit mieljen és mindjárást *béllik* az subákat. Az ki megmarad az inasoktól abbul kegyelmedtül (?) tanulyon. Toábá szintén akor, hogy indulnom akarok vala, jutának *Olaszorszákból* nagy, sok terhesek, kik *bijnýolt*, malosát ugot hozának, *egy tungóval megvék az uj býneolba* kegyelmennek (így !) hat forinton, azt es Komlósýnak adám. Nem tudom, ha jól tetem, talám szükség leszen az gyülésbe.

Toábá öremest it várom vala kegyelmedet, de othon jeles dolgaim valának, kiket az gyülés előtt el kel végeznem, soka-dalmunk es most vagyon.

Az Ur Isten tarcsa meg kegyelmedet minden jóvával. Az töbit megmontam Gyergy uramnak mind az posztó felől s' mind egyéb felől.

Ez levél költ Sárvárat szombaton Szent Márton után 1549.

perpetuus servitor
Sárcán.

10.

Bécs, 1549. december 5.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Megértetem az kgd utolsó levelét, már én mentül hamarább lehet csak eljárók benne. Toábá mig aszonyom it volt adik én semmihez sem láthatam, mert soha nem mehettem tőle, minden órában szükség voltam. Azért már mentül hamaráb

lehet mindenek gongyát viselem, az két vég nirot *karissát*, az egy vég béleni valót megkültem. Az Ur Isten tarcsa kgdet békével.

Datum Vienne feria sexta ante Nicolaum 1549.

perpetuus servitor
Sárkán.

Gyergy uram egy pénzet sem adot, azért kgd siessen pénzet küldeni, mert addig csak kü sem indulhatok. Már megírtam vala ez levelet, mikor szinte indulának akkor adot huszonnégy arany forintot.

11.

Bécs, 1550. ápril 26.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Toábbá im megkültem kegyelmednek az orvosságot mind az receptával egybe. Toábbá az szapant es meg küldem két kötésbe asszonyomnak, az töb marhával is indulok Vasárnap, mert azra lehetnek készek az posztók az *nirónél*. Az mit kedik aszonyom hagyott, hogy csináltassak azok es mind készek, azt es haza viszem velem. Toábbá az kád még ez héten meg nem készülhet, mihelen megkészül azt es haza viszem velem, ha velem nem lehet utánnam es elhozzák.

Toábbá irtam vala k(egyelmednek) az előt es, avagy izentem vala *Botkátul* az gyermekek felől, hogy még egy ideik it akarja kgd tartani avagy nem, ha it akarja k. tartani, hát kgd külgyen pénzet nekik, ha kgdnek az szándoka job *idijen* alá vinni őket, Danielnek sem sok hasznát vehetik it, mert csak mulat az töb németekkel, azt mongya Márton deák, hogy ha akarna sem mielhetne ot alat, mert nem volna kivel. Toábbá az *uj mester* felől azt irhatom kgdnek, hogy bizon jól keszte az gyermekeket *tanéltatni*, és meg látja kegyelmed, hogy csak esztendeik legyen az gyermekekkel, másképen látja kegyelmed őket mind erkölcsökbe s' mind tudományokba etc. Az Daniel es azt mongya, *hogy az az igaz modus az gyermek tanéltásba az mint az uj mester kezte*. Daniel azt mongya, hogy minden diligenciáját ráveti Magyarországra, de mast conterraneosit (így!) nem hagyhatja mig el mennek.

Toábbá mast *Bécsében* semmi hir nincsen. Cancellarius uram jó egészségbe vagyon, igen beszéli előtem, hogy sem kapant, sem *tikfiat* sem *lutfiat* nem találtathat pénzen, nem merem azt mondani, hogy abba semmi nincs, ércse már kegyelmed mire megy az vége. Toábbá az es esék (*»eszek«*) udvara népétül

hallanom, hogy ő es (*wves*) s(z)ándokoznék *hévizbe* ha lehetne. Toábbá azt es hallám, hogy *Bakijt* igen haragut, hogy *Holicsot* nem atták telyességel nekie és kegyelmedre neheztel, azt monta *Fejérthóynak*, hogy telyességel küköltözik belőle és semmit benne nem hagy, egyéb *boszu beszédet* es szólt és mihelen hazajutot *igen csabdosta feleségét arczul*, ezt onnat irták Márton deáknak.

Toábbá már mikor megirtam volna ez levelet az *datoma nekül*, látám, hogy semmi képen én még el nem mehetek Szerdáig el inet, az okokért, az kiket Bótkátul izentem vala kegyelmednek.

Im az én inasomtól Tamástól kültem kegyelmednek ez *laistromba* irot morhákat, az mit ő el nem viszen magammal viszem el.

Toába *Tranquilus* uramnak irtam ez levélbe kötöt levelet, könergek kgdnek, hogy ha kgd levelet küld nekie külgy(e) k. az én levelemet is keki (így !)

Toábbá az Ur Isten tarcsa kgdet békével és minden jóval.

Ez levél költ *Becsében* Szent Gyergy után Szombaton 1550.

perpetuus servitor

Sárkán.

12.

Bécs, 1550. junius 18.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Toábbá az mai nap atták meg az álgyut. Én az naptul fogva, hogy kgd elment mind csak az álgyu dolgába töreketem. mert hogy értem vala *gróffnak* elmenését semmihez addik nem láthattam, mert egyik az másikra mutatot, végre egy kis *törpét* adnak vala, nem *vém* el, esmég az kamarásokra menék érte és azt mondám, hogy kegyelmed két száz forintig kezes az nemes embernek érte és az minemüt akarnak adni csak *ötvent* sem ér, osztán kü küldének, addik tanácskozának, hogy bizon jót adának, *Orbánt* es oda hittam vala ő es (*wves*) igen dicséré, azt mondá, hogy megér másfél száz forintot, tizen három arasz az hosza, mindennemü szerzámot attak hozzá, mint ládát mind egyebet portul és golyóbistul megválna, mind kerekei s' mind önmaga *telesigel* uj, semmi fogyatkozás benne nincs, *tiz mását nyom*. Ide az én házamhoz hozatám, mert Orbánnál *árnik* alatt nem állhatot volna. Az *chewk* mesternek két aranyat attam, *inya* (így !) való pénzet, hogy azt látá, ugy ada minden szerzámot hozzá, az töb legéneknek egy forintot attam. Ezeket azért irom meg kegyelmednek, hogy tugyon kgd *Eszekwáryval* szerzőtni, az én részemet se *veszessétek* el benne. Mihelen adák azonnal el hozám az Cancellarius lovain, félek vala, hogy megmásolják, ha meg

gondolyák magokat. Az töb dolognak es gongyát viselem és szombaton haza indulok minden morhával.

Ur Isten tarcsa kegyelmedet békével.

Ez levél költ Becsében Szent Vid után Szerdán 1550.

perpetuus servitor
Sárkán.

13.

Czenk, 1550. junius 23.

Az én öreké való szolgálatomat irom kegyelmednek, mint kegyelmes uramnak.

Toábbá ez mai nap jöheték meg Becséből, bizon nem kívántomba voltam ot, de nem lehte egyéb benne. Toábbá az pénzének ezer forintját Farkas János kezébe attam, ugy hogy három *hétik uszora nekül német pénzé tegye*. Toábbá kültem két által...¹⁾ kegyelmednek ezer és három száz forintot, az nagyobikba ezer vagyon, az kissebikbe három száz és hetven kető, az hetven kető Márton porkolábé, Az Márton uram pénzének fekete vászon széllel kötetem meg az sák száját, miként az lajstrombul es meg-esmeri kegyelmed. Toába az *pénzébe* marat még nálam huszonöt forint és egy nihán pénz, azt *valaha* (így!) mongyák oda teszem, valamely órába kgd...²⁾ Toábbá én magam most nem... kegyelmedhez, mert sok dolgom... hanem im az czenki po... k. ez morhát, én es revid n... mikor az dėsma dolgát it jól... értem. Toábbá jöt vala ide Botka uram, Gyergy uramat keresi vala, Gyergy uram *kedik* én velem *egy(ü)t indut* ki Becséből, mihelen onnat megjuta azonnal *Kapusba* mene, it nem találá Botka uram, azért menten mene, *Sopront* más kocsit fogad.

Az Ur Isten tarcsa békével kegyelmedet.

Datum in Czenk in vigilia Joannis 1550.

perpetuus servitor
Sárkán

Az *fjzszerszámot* ugy osztotam meg, hogy két sákba vagyon, egyik sem töb másiknál, az mind k. hatta vala.

A levél külső czíme alatt Nádasdy Tamás következő sajátkezű feljegyzése: »*Res et pecuniae per Anthonium Sarkan ad Sarwar misse 24. Junii ad manus Komlosj Tamás date.*«

¹⁾ Kiszakadt hely.

²⁾ A kipontozott helyeken a papirosban 3 ujjnyi hézag van.

14.

Bécs, 1550. július 1.

Az én öreké való szolgálatomnak utánna azt irhatom kegyelmednek, hogy aszonyom jó egészségbe vagyon. Nám meg irtam vala kegyelmednek, hogy valami kevéssé beteges vala, de hála Istennek esmég meg gyógyult és mast semmi nyavalyája nincsen, *inkáb mindennap az aratókhoz megyen.* Toábá az gyermekek es *mind fenként* (így !) jó egészségbe vannak. Bertalan deákal szembe valék, kérdezém őket, Gyergy uram még beteges valami kevéssé, *az pictoral nem a(l)chatának, kü tevé az királságbul, avagy nem tudom, ha önmaga nem akara maradni benne, István deákot tete helébe.* Az kert minden módon jól vagyon *gyümölcsel,* az *dánvadak* es megfiaztanak, de nem tudák mondani hányat, az aratással igen sietnek, gabonánk igen szemes, borunk es elég leszen, jól lehet elein nem mutatja vala igen magát, de most minden ember azt *kiátja,* hogy töb borunk leszen, hogy nem tavaly, ide Sárvár fele elég essőnk *lész,* de Zalába azt mongyák, hogy Pynkesd ólta nem let és keveset szánttottak, az *ássást* (?) es igen ássák az törekek. Azt lékai tó felől azt mondá Bertalan deák, hogy igen csinálják, el es végezük hamar *az flugrumot* (így !) Toábá meg azt mondá *Zyñnyje* (Sennyey ?) uram, hogy az aratás után hangya módra megyen nekie, azaz hat avagy ötszáz emberrel, ugy hogy mig az árviz leszen adik elvégezi. Az *Rábaközt* az be vákták (így !), társam es eleget vágata az aratás előtt Sárvár fele.

Az kegyelmed atyafiai is mind *fenként* mast jó egészségbe vannak. *Nádasdy László* uram igen birja magát, aszonyomhoz jöt vala látni, egy hordó bort ada aszonyom nekie *Nádasdon.* *Nádasdy Márton* es ez napokba mene *Tarnolczynéal* (így !) Komáromba, mert azt izentet volt, hogy halálán vagyon Tarnolczy, *Eberstarff* es azt mondá Györet, hogy meghal, azért nem tudom ha holt szegén avagy eleven.

Toábá az mint kegyelmed parancsolta vala, hogy *Hermerstranerné* aszonyomnak mindenféle ujságot külgyek avagy vigyek aszonyom szavával, azt meg mieltem, ez mai napon es *dinyét,* *cseresnyét,* *muskatal körtélt* vittem nekie, Cancellarius uramnak es vittem vala két *dinyét,* *azonnal királnak küldé,* mert az előtt királnak sem vittek volt. Azért az aszony *Hermerstanerné* igen jó neven veszi es igen ajánlja aszonyomnak magát.

Toába én mostan ide Becsében csak az szigetiek hópénzeért jöttem vala, maga az napnak, az kit kegyelmed hagyot vala egy nappal jöttem meg előte, de még sem találám it az *Fwx vice czalmesterét* (így !), hanem azt mondák, hogy *Egre* ment fizetni,

én osztán nem tudok vala mit mielnem az udvar fizető mesteréhez menék és kérem vala tőle az fizetést, azt mondá, hogy ő nilván tugya, hogy fel vette az *Fwx* vice fizetőmestere az szigetiek pénzét, azért tudakozzál, ha valakinél hatta, mert ő — ugymond — Egré ment, azt mondá — ugymond — nekem, hogy minden bizonyal megjó tizenegyed napra, már *ötöt* napja — ugymond — hogy el ment, azért tizet napjára meg kely jönni és nála találod meg az pénzet. Azért nekem ugy teczik, hogy nem szükség királnak suplicatiót adnom, meg kely már az tizet napot várnom, ha így esset, ha tuttam volna, akkor két héttel jöttem volna az előt.

Toábá az kamarások megatták vala az két száz forintot, az mint az előt es megirtam vala kegyelmednek. Toába, hogy szinte ezt irtam vala, aszonyomtul jöve egy inas, ki hozza dinyét, cseresnyét és muskatál körtélt, hogy az uraknak és Hermerstanernénak oszam, aztul es kérdezém aszonyomat, az es azt mondá, hogy *mind fenként* jól vannak, hanem *Boldist* kezte hidek lelni, az *Zele* fiát es.

Toábá az én dolgomról azt irhatom kgdnek, hogy hogy (!) igen pörlik az bécsi háznak az felét tőlem, nem tudom mint leszen, csak kgd volna it nekem az kelyene.

Toábá az minémü *molnom* vagyon kegyelmed kegyelmeségéből, szépen meg csináltatám, már kész, mind az világ azt mongya vala, hogy semmire leszen jó, az mint az német mester csinálja vala, de oly jó, hogy soha afféle vizen jobat nem kívánék, minden héten két köblet *lel* etc. Mind rá költem az mi *lész*, még az mi nem volt es. Az *bialokat* Ujvárra hajtották s' még oda vannak, aszonyom es oda akar menni ez napokba az mint az inastul értem. Toába ir kgd nekem, hogy én meg irnám az grófné mint ment férhez, azt senki joban nem tugya mint az én gazdám it *Becsébe*, nekie mind meg beszéllete, csoda dolog, de én mast mind meg nem győzem irnom kegyelmednek, hanem arra hagyom mikorra meg jó kgd, hogy akkor es legyen mit mit (így !) nevetni kegyelmednek. De azt mint im utólszor járt azt megirom kegyelmednek. Az *meneküző* (így !) napját mikorra teték volt és az mely napra az vendégeket hitták volt, *az napnak előtte két héttel let meg az meneküző*. Azt mongyák, hogy azzal csalta meg az ura, hogy *Maximilianus* el viszi vele és azt akarja Maximilianus, hogy meg legyen az *meneküző*. Azért még az *meneküző hívás* es nem ugy volt az mint kelyet volna, hanem mindent credencia levéllel hittak, az aszonyomat (így !) kit küldöt vala, azt k(egyelmednek) külte vala. Erről elég etc.

Toábá, im az *soproni dézma* elközelget, könergök kgdnek, hogy kgd hagyon idején embert rejája, ki gongyát viselje, mert

bizonyal higye kgd, hogy nem keves gond vagyon rejá, ha valaki kárt nem akar tenni, jelesben az bor dolgábul. Ezt *kedik* ne vélje kgd, hogy én ezt azért irnám meg, hogy kivánnám, avagy nem akarnék kgdnek ebbe szolgálnom, nem, látja Isten, hanem csak azért, hogy kgd kárt ne valljon, idejin meghagya kgd ki viselje gongyát, mert mast es valot valami kárt kgd, ez az okáért jelentem én ezt idejin meg kegyelmednek (*fordélcsa kgd*¹⁾) Toábá az kár az kit kgd valot imez, hogy mikoron Posonba megyek vala *másodsor* az két száz forintért, meg szálék *Széleskuton*, s' mo(n)da az gazda, mi dolog, hogy nem viseli senki gongyát az udvarnak, az kit urad vet, az szőlők mind *metetlen*, kapálatlan marattak, nagy kár — ugymond — oly igen termet — ugymond — hogy soha én *termettebet* nem láttam. Azonnal ugyan vele egyebe (így!) oda menék, meglátám, tehát csoda mely *termet*. Monda az gazda, már nem jó *megmeteni*, hanem karóztasd meg és kapáltasd meg és kötesd ez esztendőbe, elég bor leszen rajta, de esztendőre semmit ne várj. Azért én kérem az gazdát, hogy gongyát viselje, innen pénzet es küldök — mondok; — *Zýnijeijvel* (így!) szembe lék, megbeszélem az dolgot nekie, azt mondá, hogy nem jut eszébe, hogy ő neki hatta volna kgd, mászor meg azt mondá, hogy szolt kgd róla, de az sok *gondába* nem tugya miht vagyon, osztán pénzet ada, az pénzet Kýs Balástól kültem az gazdának, megkapálták és immár meg es kötöték, az rétet es megkaszálják. Azért ebbe vagyon ot az dolog. Ennek okáért adom az dësma dolgát es idejin kegyelmedek tuttára, hogy agya idejin tuttára kgd annak az kire kgd bizza, mert mihelen az must leszen azonnal nem lehet szolgál nekül, egy deák inas nekül es egy legén nekül. Azért ezt es meg akarom az töbi közül kegyelmednek jelentenem.....²⁾

Toábá Veszprimi pispék es locumtenens uraim igen panaszkodik, hogy kgd nekie semmit nem irt mivel ez üdőtül fogva sem irt kgd Veszprimi pispéknek, azt mondá, Cancellarius uramat az *arena* bántotta ez napokba azért nem irhatott kegyelmednek semmit. Mast kegyelmednek töbet nem irhatok, ez után es az mi történik megírom kegyelmednek.

Toábá az ur Isten tarcsa meg kegyelmedet es hozza hamar haza.

Datum Vienne primo Julii 1550.

Ejusdem Vestrae S. et m. D.

perpetuus servitor

Sárcán.

(A hosszu utóiratnak csak a kezdő es végső betűi látszanak.)

¹⁾ T. i. a levélpapirost.

²⁾ Az ívrét alakú levélpapírosnak $\frac{3}{4}$ része itt ki van vágva.

15.

Bécs, 1550. október 9.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Toáábá az *czálmesterrel* végeztem, két óra ad pénzet egy óra posztót, az posztó kedik *karisia*, az pénzének fele német pénz s' fele magyar pénz, bizon nehezen *vim* arra, hogy német pénz legyen az fele. Azért én ezt *kü* veszem ma, és ez *jöve* Vasárnap Sopront leszek vele. Azért kgd írja meg, hová külgym. Toáábá kengergek kegyelmednek, hogy engemet most soha ne hiasson az *szedéstül*, mert nagy kárt vallok, ha kegyelmed el hivat, nincs emberem kire hagyam. Toáaba az posztót csak itt *Becsébe* rakom le *mindoha* (így!) odavihetik az hova kgd akarja. Toáábá az soproniaknak eleikbe attam az kgd akaratját, mindenből azt mielik, az mit kegyelmed akar, ők azt mongyák, jelesben az *polgármester*, hogy kécsége vagyon benne, hogy ugy volna, mert ha ugy volna, meg mutatták volna királnak, avagy az Cancellariusnak, és nem írta volna az clausulát az Cancellarius. Azért azt mongyák, hogy inkább hiszik, hogy csak azkor költ ez levél, az az az *datoma*, mert még ők sem látták soha ez levelet.

Toáábá az tálak készek, azokat haza viszem, de az *czimert* mire meg izentem volt nekie még az előtt felmecezete volt az *karéjába*, igaz elég vastagok, ha ón volna es elég vastak volna.

Hirt még semmit nem értek, mert még semmit nem tudakoztam, ha értek azt es megküldöm kegyelmednek az pénzzel.

Az Ur Isten tarcsa meg kegyelmedet minden jóvával. Ez levél költ Becsében Szent Dienes napján 1550. 9. októbris.

perpetuus servitor
Sárcán.

16.

Sárvár, 1550. október 14.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint kegyelmes uramnak. Én az pénzet ma hozám *Sárvárra*, az posztó még ot fen vagyon az én házamba. Azért az magyar pénze kilencz száz és hatvanöt forint, az német pénze *kedik* nyolcz száz és tiz forint, az egész somma teszen huszonöt forint héján tizennyolcz száz forintot, mert az huszonötöt elköltetem, kinek az lajstromát ez levélbe kötve kgdnek kültem. Toáábá az posztóból attam *Fwxnak* negyven renis forintot. Adot kedik jó posztót és mint...¹⁾ vereset és világos kéket töbet... fejtét és sötét.

¹⁾ A papirosnak mindhárom teleirt oldalából, szélről két ujjnyi kiszakadt.

kéket. Toábá, hogy szinte ez levelet írom vala . . . (jöve, juta?) az kgd levele. Ádám uram ithon nincs, szólót *szet* kgdnek. Toábá én csak az pénzet hoztam meg és az tálakat és aszonyomnak az Anna aszony szükségére valami aprólékot. Im ezennel érte küldök az posztoért és mihelen meghozzák azonnal Sárvárra viszem. Soha nem találék valami *kik* (!) szekeret avagy mit, hogy elhozzasam. Más az, hogy azt es vélem, hogy nem szükség posztó. Toábá az *pénze* két általagba vagyon, az nagyobik általagba az magyar *pénze*, vagyon abba az nagyobikba kilencz száz forint vagyon és hatvan öt forint. Az kisebbikbe nyolcz száz forint vagyon és tiz forint német *pénze*, tallér, garas bécsi (?). Én azt mint Komlósy kezébe hagyom mig az posztót meghozatom.

Toábá az mely órába ide juték, az . . . órába esmég hazamenék az posztó dolgáért és az enmagam dolgáért es. Mert az *szedést* el kezdetem és semmit meg nem hattam mit mieljenek. Azért könergök kegyelmednek mint kegyelmes uramnak, hogy kegyelmed ne haragugyék, mihelen meg jönnek az posztóval azonnal kgdhez menek. Az tálakat mind meghoztam, elég vastagok, ha ón volna es elég vastak volna, aszonyomnak igen teczenek. Toábá az kemencze csinálókat elhoztam kettőt, bizony nehezem *tém* szerét. Toábá az pénzem mindenik sákon czédula vagyon, menyi és micsoda *pénze*.

Toábá ha az posztó nekül el kely küldeni az pénzet tehát írjon kegyelmed Ádám uramnak róla vagy *Pernesycs* uramnak.

Toábá *genergek* (így!) kegyelmednek, hogy ha lehetséges agyon egy véget kgd nekem az posztóba, leányomat . . . attam el és szolgám *nőszet* . . . azokra ruháznám. Toába . . . Ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jo(vával) Költ Sárvárat Szent . . . (Kálmán?) után Kedden, hét órán regel 1550.

perpetuus servitor
Sárkán.

(A levélhez mellékelt külön papiroson):

1550.

Szent Kálmán nap előtt való Szombaton adot az király fizető mestere az én kezemhez tizen nyolcz száz forintot.

Exitus.

Item Uramnak kültem fl. M. VIIC. LXXV.
» az ezüst tálakhoz attam fl. XII.
» az etves szolgáinak attam innyok való pénzet.. fl. I.
» az *Fwx* szolgáinak innyok való pénzet két frtot fl. II.

- Item egy szekeret fogattam az két kemencze gyártónak
 fl. (ki van szakadva)
- » felmenőbe *alajw whe* (így!) és Becsébe mind
 az kétkemencze gyártókal költöttem fl. (ki van szakadva)
- » az gazdának attam uj kemencze csinálásra és
 az iveg ablakokat megfoltozni..... fl. IIII.
Somma flr. 25.—

17.

Bécs 1550. november 8.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Azt irhatom kegyelmednek, hogy *olijgen* (így!) gonosz ut vagyom, hogy negyednapra juthattunk *Becsében*, Márton deák es reám szorula. Toábbá az ketelre rejá szegőttem az csinálja az ki az várasnak miel és *Szalanczernek* (?) *málsa* számra szegőttem, egy másátul négy forintot és negyven pénzet veszen, azt mongya, hogy leszen öt avagy hatotfél mása, én attam meg nekie benne négy renis forintot, két hétre minden bizonyal kész leszen és jó kenderbül leszen, az én gazdám tugya hol csinálják.

Toábbá az gazda azt mongya, hogy még gyertya szentelő bódok azon napjára lesznek az lapátok készek, *pénze* nem szükség, mert mast meg éri vele, osztán *megveti* menni kelly hozzá, hanem csak az huzásra leszen *szüksék*.

Az sáfránt megvették jót, huszonhetedfél *karelczáron* (így!) latját, huszonhaton es. Toábbá Orbán mesterrel szóltam, azt mongya, hogy nem lehetet töb az háromnál, az negyediket es odatette volt, de nem volt meg vele, mert az rész csak XXIV mása volt. Toábbá azt mongya, hogy tizenhat funt port külgyen kgd az próbára.¹⁾ Toábbá az álgyuknak (így!) négy *kerekel* huszonhét forintért mongya, hogy megcsinálják. Toába azon es kéri kegyelmedet, hogy mihelen gróff Posenba megyen azonnal irjon kgd nekie az rézért, avagy ot várja az kgd levele. Toábbá az buzának, az szépének tizenhárom renis forinton atták *muttját*, hanem ha az gonosz utért hág feljeb és azt mongyák, hogy ez ideibe leszen szeb kenyér.

Toábbá kültem kegyelmednek egy skatulába két funt *olvasó gyertyát* és ugyan azonba kültem aszonyomnak öt *pomagránát* és két *lymoniát*. Ujságot semmit sem értek. Toábbá az *szwbás embert* (így!) semmit nem ad hitelbe, mert *meszünnent* való etc. Azt mondja, hogy szinte ugy tartaná, ha el veszne tőle, ha hitelbe

¹⁾ A papiros alsó szélére írva: *fordélcsa k.*

adná. Toábbá most egy árrós ember jöt az én házamba, csak hat hétre fogadot egy szobát, meg elmegy, számtalan sok *nádmézet* hozot, igen olesón agya, egy renis forinton *ötetfél funtot ad az eslejtibe* (így!) az szépbe három funtot, majd mézet sem vehetnének annyit rajta. Azért nem ártana, ha tiz forint árrát vetetne kgd benne, ha szükség izennjen avagy irjon az én gazdámnak és pénzet külgyen, megszerzi, mert talán el kezd kelni mig *másszer* (így!) fel jövek. Nekem *kedik* egyéb ujságom nincsen, hanem hogy nagy adót vetettek rejám, hogy még ilyent nem. Az *kamara széket* akartam megtiszteltatnom az *ház bérelde* nem lehet. Azért kegyelmednek kely megsegélteni az szék dolgához, mert annira teli, hogy az *folónnes* (így!) kü foly, azt mongyák, hogy vagyon *harminczkét esztendeje*, hogy meg nem tiszteltották.

Toábbá az ur Isten *gyógyélcsa* meg kgdet és sok esztendeig éltessen.

Ez levél költ Bocsében Szent Márton előtt Szombaton, az órába, az *mellébe* indultunk Holics(-ba). Anno 1550.

perpetuus servitor
Sárkán.

18.

1550. nov. 20.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kgdnek mint kegyelmes uramnak.

Im én meg juték ez járásbul nagy fáradvá és szekeren mind eltörve, im esmeg indulok holnap *Becsébe*, az mint kgd meg irta, abba én eljárok. Toábbá az mint én oda jártam, im reviden megírom.

Az mely nap én oda jutottam *Bakjcs* az éjjel juta meg. Szembe *lék* vele, nagy sokat, számtalant panaszkodik kegyelmedre, reviden azt mongya, hogy minden kárba kegyelmed miat vannak az gyermekek. Toábbá azt es mongya *nagy hitre*, hogy hogy (!) soha az várba nem bocsátja az gyermekeket, de ha az az (így!) pénzet megagyák az jószágnak felébe bele bocsátja és aztán mindenről menedéket vallanak az gyermekek nekie, külemben nem. Toábbá nehezen engedé meg, hogy az aszonyal szólhassak, az aszonyon nagy, sok rutságot miel, semmiel nem bir, ugyan előtem szabaddá hagyá rajta, hogy ha el akar tőle válni, elválják bár, effélét sokat, az aszony Istenért könerék (!), az pénzet, marhát küagya, valamikor kegyelmed érte küld és levelet irand majd nekie. Ezekről mind szükség, hogy én kegyelmeddel szóljak magával, mert mast mind megnem irhatom mind (így!).

Toábbá én minden dolgot ígéről ígére meg meg beszéllettem *Méray* uramnak. Azért *Méray* uram igen kérete kegyelmedet, hogy kgd ezenel fel menyen hozzá, mert *nám* annakül es hiatták ő kegyelméd ide — ugymond — azért kérem ő kegyelmét, hogy jöjen fel, szóljunk bizonyába róla és ő kegyelme hozza el vele *Rawanij* uramat es, az leveleket es, szóljunk, conferáljunk idejin róla, ha hon nincsen, hát külgyen érte Ra wanjért. Ezeket mondá, hogy megmongyam kegyelmednek. Toábbá azt es mondá, hogy valamiképen neszeli *Réway*, hogy elveszteték volna az gyermekek az sommát, soha az nem lehetet sem vesztették, hanem az annyok az önmaga részét vesztete el. Azért igen kérete kegyelmedet *Méray*, hogy kgd idejin fel mennyen, mert osztán ő *Szakolczára* megyen az határ dolgáért és mig az lenne elvégezné kegyelmeddel mit kelyen mielni belőle.

Toábbá az *pehemekel* (?) való dologról az az ez ideji désmáról azt adá *Rajjs* tanácsul, hogy semmit ne szóljak, mert semmit nem mielnek, mert ő annak végére ment. Azért im fel megyek, mindenbe azt mielem az mit kegyelmed parancsolt.

Toábbá hatta vala kgd, hogy bor felől és gabona felől tudakozzam. Az bornak *csebrit* egy talléron agyák, az cseber kedik harminczkét *bécsi pint*, ez kedik mind *Szakolczán* s' mind ot az tájon így jár. Azért ha bort akar venni kgd *sohol* joban nem veheti. Márton deák mind megveszi, ha szükség, ő *Posont* várja kegyelmedet. Az buzának az nagy *kebelel* hármával agyák keblit, az rosnak négyével, ot az gabona mindenüt jó. *Nári* (?) uramnál nem voltam.

Toábbá azt értem, hogy *Bakijtnak* ezen lóra attak hadnagyságot, elküldé *Zala* fele deákját, hogy mindent hijon, *Gyulafyt* száz lóra, egyéb hirt nem értek, hanem *Pető Jánost* mondá *Bakics*, hogy el hitta volt vele az császár pohárnokát, és két *ispanyol* urfiat az kézfogásra és semminekül jötek vissza, ő azt tutta, hogy *bizonra* megyen. Mert azt mongyák, hogy az *Prinij Péter* leányát atta volt az anya nekie, fija es és (így !) *Bátory* uram hire nekül.

Datum feria 5-a post Elisabet 1550.

perpetuus servitor
Sárkán.

19.

Bécs, 1551. január 5.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Az kőnek való firészt *sohont* egy vasárroznál sem *talástam* (így !) egyetes, hanem egyenként vettem *Farkas Jánossal* ketten

az kőmeczőtül, avagy *kőmiesegtül* (így!) nagy nehezen tehattük szerét, ők azt mongyák, hogy szinte olyan jó mint az uj. Az ujut akarok vala csináltatni az lakat gyártóval és két anyi pénzet kíván vala nem sok héján mint ezeket vették, vették *kedik* az négyet két forinton és husz pénzen, aztán négy *hétra* (így!) mongya vala, hogy megkészélte, bizony az utána való járással két napot vesztetem vele.

Toábá az Pehem *eredesevel* (így!) esmeg szembe voltam, kérdém mikor akarják az pénzet felvenni, mert igaz ideje volna, azt mondá, hogy mast azt monták az tutorok, hogy ide nem munkálódhatnak, de im király itt leszen, *annakül* is oda kely mennök és aztán fel veszik az *eres* (?) azt mongya, az kijé az pénz leszen, hogy ő eremest *felvennéje*, ha nála volna az *incipcionalis* (!)

Én azt mondám *kekíe* (így!) talán s'még azt akarjátok mielni, mint ezelőtt, hogy addig vontatjátok, hogy kü telik az nap és esmég benne akarjátok vesztetni az desmat, ő kedig az *eres* nagy erős hütre esküvék, hogy soha nem mielik, hanem mihelen király meg jó azonnal felveszik, mert ezzel sem királt sem kegyelmedet nem bántják többé. Azért lássa kgd mit kelyen belőle mielni, ha az tutorokhoz küld ugyan ismét kegyelmed avagy nem. Az király levele nálam vagyon, im az tutorok nevét es ez levelbe közölt czédulába megirtam kegyelmednek, ha kegyelmed es levelet ir nekik rólla egyik *Stáyorba* lakik, egyik tiz mérföld ide az hon lakik, kgd külgye ide *Zekét* egy paripán mind el járhattja őket, ha azt nem akarja kegyelmed itt es találunk kevetet *de kezd tiz forintba állani*. Jólehet az *eres* igen eskszik ad *omnia sacra* hogy fel veszik az pénzet a mihelen király ide jó azonnal az tutorok es ide jönnek.

Toábá az jószág dolgáról az kit elakarnak adni, arul azt mondá, hogy ezennel alámenne kegyelmedhez, de hogy már érti, hogy meg jó király, tugya hogy kegyelmed es itt leszen, ugyan akkor végezek. azrul es. Szinte ez órába hoztak vala *Hvbryktül* levelet nekie és azt írja nekie, hogy tiz mut zabot vegyen nekie minek előtte király megjó, mert négy hétben meg jó király. Az falukba *kedik* oszt mongya, hogy jó igazságot vigyen (így!) és az faluknak neve ezek: *Ljeben, Szent Miklós, Mecher, Kemle*. Kérdeztem de azt mongyák hogy jófaluk etc. Azért lássa kegyelmed mit ereeszen belőle, nekem ugy tecczik hogy hozzá külgyen kegyelmed, ha *Zeke* nem lehet Lőrincz porkoláb es jó leszen. Jól lehet nekem azt mongyák, hogy elég monitus immár, ha fel nem veszi es semmit nem árt kegyelmednek.

Toába látya Isten, hogy tenne egy mérföldet *mennét* az *fjírész* dolga után jártam, de jobbat nem vehetem, mert itt senki nem csinálja, hanem Stajerba azt mongyák, hogy *Greczebe* igen

eleget csinálnak benne, reszelőt sem találok itt öregbet. Toáábá az töb morhát rövid nap alá küldem, mind az *örek fjrészt* s' mind egyebet. Mast sem találtam szekeret kin alá külgyem, hanem az én magam szekerén kelyet *Czenkig* küldenem, az *örek wjrészt* (így!) es alá küldöm az *jöve* Pénteken. Toáábá ha kegyelmed valamit vásártat hát pénzet külgyen kegyelmed, mert most es nem érem meg ezzel az *menaszon szükségét*. Hirt (így!) itt egyéb nincs az kiraly *jötelenél*, gróffot holnap temetik el itt *Becsében*, Az Ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jovaival.

Ez levél költ Becsében Viz kereszt estin 1551.

perpetuus servitor
Sárcán.

Az kancellarius huga kéri, hogy az somogyvári apátur levelét kgd. nekie küldenéje s' báttya irta volna. *Kívül*: a szokott czimzés es alatta Nádasdy Tamás kezével: »Az *soproni désmáru*l«.

20.

Bécs, 1551. január 16.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Az előtt es irtam kegyelmednek, hogy én innét semmi képen el nem mehetek mig kgd pénzet nem küld, ha igaz hazamennék sem vihetek semmit az marhába haza, mert az *mijes* nép nem lehet pénze nekül, naponként csak azzal él. Azért én immár minden módon kész vagyok, csak az pénzet várom es aztán haza mehetek. Azért siessen kegyelmed elküldeni, mert az ut es igen gonosz, szekeret es nem találok talám *mindonkor*.

Toáába *Rumj* oda vagyon az tutorhoz, mert nem jut vala el, minden órába várom *Rumyt*, jó tanusággal bocsatok el Farkas Jánossal igybe. Az egyik tutor *Thjrolisba* vagyon, nincs ithonn, azért valamint jár *Rumy* azonnal kegyelmedhez küldöm.

Toáábá it mast azt beszélük, hogy meg holt volna *Bakjcs Péter*, *Njary* uram es *Kecselthy Márton* uram es, nem tudom nyilván ha ugy vagyon. Adná Isten, hogy az *egyiktül megválva* bár ne volna ugy. (*Fordélcsa kegyelmed*) Toáábá azt es mongyák, hogy az város alatt, az kit császár vitatott egy herczeget megöltek az városiak, egyéb hir most nincsen. Az Ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jóval.

Ez levél költ Becsébe janariusnak 16. napján Anno 1551.

Toáába ha kgd *adik* Kanisára megyen, hagyja meg k. az udvarbirónak, hogy várjon kész szekével es jó lovakkal, mert az kik ide csak *Ujkérről* avagy *Kapuból* jönnek es azt mongyák,

hogy *negyvet* napra jöhetnek fel. Azért adom kgdnek idejin tuttára, hogy én miattam vétek ne essék.

perpetuus servitor
Sárkán.

21.

Kapuvár, 1551. május 7.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes Uramnak. Toábbá akarék kegyelmednek irnom az ide való dologrul én es. Azért aszonyom mast jó egészségbe vagyon mind háza népével egybe, az urfiak azonképen mind jól vannak. Toábbá hiszem, hogy az udvarbírák az az az (így !) tisztartók az egyéb dologrul élék béven irnak kgdnek, de még es akarék, én es k. irnom. Az *soproni* hegy mind hozzá tartozójával egybe esmég igen termet, az czenki *preslegi* azonképen, az *szent miklósit* es dicsérik, az *csepregit Pernesyt* uram igen dicséri vala, jelesben az maga szőlőét (*»swlwet«*), az *Sala hegyet* nem igen dicsérik az *Somogyét* azt mongyák, hogy kárt tett az hidek benne. Az gabona mindenütt jó, mast csak *innét tova* ne legyen valami eseti etc. *Leukán* valék, az tón igen mielnek, *Sárvarat az palánkot az vadaknak elvégezték* azt hiszem edik. *Kapuba az molnot* igen csinálják, az *Rábát* es igen vagják be, törektől igen félünk, népet es fogatnak, de senkinek adik pénzet nem adnak mig nem mustrára megyen etc.

Máthé porkoláb Becsébe meghala, helébe az *kép irót* tete Gyergy uram. Toábbá Zelestey Bernált uram igen busult, meg veteté Sárvárnak frigyét (?), minap határt jártak és az *önen* levele két száz hold feldet mutatott kegyelmednek, *Szép Gáspának* töbet ezer hold feldénél és *egy falut*, még az levél es Szép Gáspárt illeti. Kegyelmednek az feldeket el foglalták immár, de S(z)ép Gáspárnak nem hatták kegyelmed jötéig elfoglalni. Azért mast Bernált uram igen haragvék etc.

Zalay Pétertül es sok feldet foglaltak el, az nem akart határt járni csak törvényel fenyegetett. Mast egyebet nem tudok irnom, de az Pynkesden fel megyünk *Zjnyey* (=Sennyey) urammal Becsében az *Wrdek* uram fizetésére, mert ott akarják, hogy felvegyék az pénzet és onnet Becséből mindenrül bevébben irok kegyelmednek, még az urakkal es iratok etc.

Toábbá az előtt es emlékeztem vala kegyelmednek, hogy engem Cancellarius uram el hit az *ó uj miséere* és kértem vala kegyelmedet, hogy k. nekem adná az kis arany keresztet, az *ki barát érseké volt*, az az *negy vitros pictos* vagyon benne, azt hiszem, hogy husz forintnál töbet nem ér, talán annit sem. Azért kenergek kgdnek mint kegyelmes uramnak, hogy kegyelmed engegye

meg, hogy neki athassam az *uj misén* magamtul. Jól tudom, hogy nagy graciát nernék magamnak vele, ugy jut eszembe, hogy csak tiz aranyat nyom, azt es tudom, *hogy kegyelmedhez nem illik vitros pictost mutatni*. Azért ha kegyelmed a kegyelmességet mieli velem nagy gráciájába leszek *Olá országnak*¹⁾ Toábá azon es könergek kegyelmednek, mint kegyelmes uramnak, hogy k. meg írja, ha meg engedi k. avagy nem, mert ha meg nem engedi k. *ha még az kentest el kelyene adnom es valaminek gongyát kely viselnem*. Azért könergek kgdnek, hogy k. tegyen idein kegyelmes választ nekem erről.

Toábá az Ur Isten tarcsa minden jóval k. az az kegyelmedhez valókkal (így!) és azonképen haza es hozzon Isten.

Ez levél költ Kapuba áldozó cseterteken Anno 1551.

Az kegyelmed örek szolgája

Sárkán mpr.

22.

Bécs, 1551. május 22.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uram(nak). Toábá mikor itt Becsébe volnék juta Markó ispán az hegy kövi, (? »*kwuj*«) aszonyomtul és hoza egy kötés levelet, hogy kegyelmednek küldeném innét vagy Cancellarius által avagy valaki egyéb által. Azért aszonyomat jó egészségbe mondá mind hozzá tartozóval egybe. Én kedik ez pénze fizetésért *Wrdek* urammal jöttem vala fel, kit meg is fizettünk de az obligatoriát nem adhatták meg, azt mondák, hogy magánál vagyon, de azért én oly obligatoriát vettem ki elég és azt es obligáltak benne, hogy az előbbeli obligatoriát es meg agyák etc.

Az lapátokat és (áss)ókat meg csinálták volt, de király számára mind el vették volt, hanem most csinálnak mást helébe és jöve héten mind meghozzák és mihelen meghozták, azt mielem benne az mit kegyelmed parancsol.

Toábá az kamarások még meg nem atták az pénzet etc.

Toábá az bécsi adósságot, kit k. az három tiszttartónak hagyott vala, hogy megagyam és megfizessem egyik sem akarja több megadni *Sýnnyej* uramról. Azért könergek kegyelmednek, hogy k. ifjon serio nekik, hogy viselye az többi es az megfizetésnek gongyát, mert az árros nép szintelen reám fut. Mast itt nagy nehezen szerzöttem meg velek, hogy Szent Iván napig még várjanak, jóllehet megfizethetnék ők es olyan könnyen mint *Zýnney*, jelesben társom, de olyal menti magát etc. Azért könergek kgdnek, hogy k. el ne felegye, írjon k. nekik, ne vállaljak kisebbséget és ne veszessen el az hitelt.

Toábá im esmég el megyek Posonba, meglátom ha meg agyák az kamarások es, abba es kétségem vagyon etc.

Leukán igen mielnek, elfokták végezni az *flwgromot*, az mint beszéllék, fát es sokat hoztak, az Rábát Sinnyey be vágattat (így!) Pinkest előtt való vasárnap sokadalom vala *Papóchon*, valahogy semmitül *megreszedének* az sokadalom és ugy futot-tunk, hogy soha még török előtt ugyan nem futottam.

Toábá én szinte ugyan jártam, *mint az ki másnak vermet ás és önmaga essik bele*. Zinnyey uram ellopatta Papóczon az én egyházom harangját, az kit én montam vala kedik az még mast es ott vagyon, nem tutta azt meglelni, ki kétszer nagyobb, hogy nem az enyém, azt hiszem, hogy mind az kettő oda kel, azt mongya, hogy meg szerződik velem, mikor k. haza jó. Én tiz kecskét kérek vala tölle fiastul és tiz juhót fiastul érte, mert hogy *Szigetbe* esmég majerságot kely szereznem. Azt fogadá, hogy megszerzi kegyelmedtül azt, mikor k. meg jó.

Toábá az gabona mindenütt jó az mint magát mutatja vala, de mégis job az soproni hegy az töbinél. Zalába is azt mongyák, hagy csak fél részént leszen, az hidek elvette.

Az *gjnye* (=dinnye) es jól mutatja magát, az köles es.

Toába itt jövendő veszedelemtől igen félünk, királyunk igen vadás(z), Maximilianus elkészül etc.

Grófné aszonyom férhez mene, egy olaszhoz, valami szegén grófhöz. *Conte de Arka* neve, azt mongyák hogy topli sorder (?) volt az lancz kenetek között tavaly. Inkább minden héten el jó az ágy megvisitalni, csodákat beszél az uj gróff felől, *Markést* (így!) kedik szidalmazza. *methy* (így!) mind ez világ cselekedetit etc. Az gyermekek es mind főnként egésségbe vannak, itt vala *Bartus* (?) es, mert már Leukán vannak az gyermekek, én es haza mennék ma, ezt az levelet hamar kézel kelyetik irnom, most töbet nem irhatok, de Rayky Jánostul töbet irok, mert revid nap kegyelmed felé megyen.

Toábá az Ur Isten tarcsa meg k. minden jóával és hozzon hamar haza.

Ez levél költ Becsében Pynkesd után Pénteken 1551.

perpetuus servitor
Sárcán.

23.

Czenk, 1551. junius 3.

Az én öreké való szolgálatomnak utánna azt irhatom kegyel-mednek, hogy aszonyom jó egéssékbe vagyon, az gyermekek es mind *fenként* (így!) jó egéssékbe vannak. Toábá *Bothyánj* uram hivatott vala hozzá, az szegén bátyám holta után, hogy

az testamentumot meg látnák, elmentem, azt mondá, hogy napot teszen nekie es, kinek mint megagyák az *íjvét*. Horvát Miklós azt akarja, hogy még az őstül marat jószágokat es, kibe soha *leyán* ág nem volt, mind *leyányának* agyák, én azt mondám Bathyány uramnak, hogy soha nem engedem, de az mit pénzen vett, avagy önmaga lölt, aval szabad volt hova hatta, de az őstől maratt jószágba még soha *leyán* ág nem volt, de ha mondék, *leyán* ágra kely holnunk (?) uramat es illeti ez az jószág. Más az *kedik*, hogy az Horvát Miklós *leyányának* igazán nem jutna egy *hold feld* benne. Végre ugyan azon turtatja (?) vala Bothyányt Horvát Miklós, hogy ezennel elfoglalja, Bothyány *kedik* azt monda, én nem akarok Nádasdy urammal perelnem te *érettet* (így!) avagy valaki rejá hívá, aztán ugy végezék, hogy az jószág mind *Sárcán Bernátné* kezébe maragyon, mig megláttyák köztünk. Bothyány *uram* *kedik* azt mondá, hogy ő meg izeni az meglátásnak napját es az aratás után egy *alkomas* napot hagy nekie. Azért könergek kegyelmednek mint kegyelmes uramnak az élő Istenért es, hogy kgd irjon serio Bothyány *uramnak* felőle, mert ha most bele viszik az *leyán* ágat, el kell aztán az sok *leán* miatt vesznem, jelesben az *põritől félek*. Vagyon annak két száz esztendeje, hogy *leyán* ág nem volt az mü jószágomba (így!). Még az mint értem önmaga es azt monta Bernált *uram*. Toába *imezenn* es könergek kgdnek, hogy kgd irjon erőssen Beycsynek, Bálint mesternek, hogy ott legyenek es ugy irjon kgd nekiek, hogy mint kgdnek es közü vagyon az jószághoz, avagy az mint kegyelmednek jobban teczik, azért Istenért es kérem kegyelmedet, hogy kgd ezekről tegyen velem kegyelmes választ es minden dolgot Beycsynek kgd beven irjon.

Toába most semmi uj hirem nincs. Gabonánk béven leszen, tavaszi azonképen, *bor fél részént*, Tótországba azt mongyák, hogy beven leszen. Az leukai mi(v) igen készül, most es ötven ember vagyon innét oda, fát hordanak, faragnak azt mongyák. Az soproni hegy alkalmasan vagyon. Mast egyebet semmit sem irhatok, de revid nap töbet irok kgdnek mindenről.

Az Ur Isten tarésa minden jóval kegyelmedet es hozzon hamar meg.

Ez levél költ Czenken Ur nap után Szerdán Anno 1551.

perpetuus servitor
Sárcán.

24.

Czenk, 1551. június 6.

Az én öreké való szolgálatomat írom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak. Toábbá azt írhatom kegyelmednek, hogy aszonyom jó egészségbe vagyon azt mongya, hogy sem az *pestyáni sem az hamburki hévizbe* nem megyen mig kgd meg nem jó, mert mast jó egészségbe vagyon. Toábbá én jó módon megszerzőttem az én atyámfiaival az *Raykij* uraimmal az kastél dolga felől, immár csak élést, *majerságot*, port, álgyut kely bele szereznem, kinek gongyát es viselem az mint én tőlem lehet, az ki *kedik* nem lehet azokért kegyelmednek kenergek, mikor Isten kegyelmedet meghozza. Toábbá szegén bátyám *Sárkán Bernált* uram megholt, im ez órába megyek az temetésére, *Bothyánj* uram irt hogy oda menjek. Toábbá *Bán uramat* találám, igaz panaszkodik hogy kegyelmed egyébnek mindennek ir csak nekie nem *Bothyánj* uram azonképen. Toábbá az kegyelmed szolgálai közül senkiel többel nem voltam szembe hanem csak *Zyehj* urammal *Chány* urammal. Azokat mindeniket kérék, hogy írjon kegyelmednek, *Zyehj* uram ma foglalja el az *herczekséget* Szent Miklóst, bor Zalába kevés leszen, gabona felette jó ide mi felénk es, bor ide fel leszen *jobadon* az gabona es jól vagyon. Toábbá tegnap találám Egervárnál elő *Zekét*, egy némettel Kanisára mennek vala az malom fel csinálni, azt mondá, hogy elvégezték az *flugarabomot* (így!) már padolni akarják. Társom mast terekeszik az *Rába vágásba*. Már az aratás es érkezik. Az gyermekek mind *fenként* egészbe vannak azt mondá *Zeke*. Egyebet mast nem tudok kegyelmednek mit írnom, hanem az Ur Isten hozzon hamar meg kegyelmedet az szegének szerencsájivel.

Ez levél költ Czenken Ur nap után Szombaton Anno 1551.

perpetuus servitor
Sárkán mpr.

25.

Bécs, 1551. július 10.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak. Én még az ultima Juniitul fogv mind itt vagyok, itt várom az fizető mestert, még meg nem jött, azt mongyák, hogy ma vagy holnap meg jó. Toábbá aszonyom felől azt írhatom, hogy egészségbe vagyon, mert tegnap hozának három száz dinyét aszonyomtól, kit az urak között elosztogassak. Mast aszonyom *Kapuba* vagyon, az gyermekek es mind egészségbe vannak.

Toábbá besprimi *pjjspep* (így!) uram ajánlja kegyelmednek szolgálattját, azt mondá, jól érti már mért nem irt kgdnek nekie, azért, hogy ugymond, tuggya, hogy meg értyük az mit királnak ir. Toábbá még azt mondá *pwspek* uram, hogy mindenkor jól volt kegyelmed királnál, de soha ecczer job(b)an nem volt kgd királnál mint mast, még azt mondá, hogy menni levelet kegyelmed királnak küldött mind ő olvasta meg királ előtt, *és csoda mint tecczik királnak minden írása kegyelmednek* ugymond — király nagy erőssen dicséri az mostani szogálattját kegyelmednek, mi kedik — ugymond — még ezt montok, *hogy öreké meg marat Nádasdy uramnak az ő jó ijre (így!) neve és memoriája, mind éltik él az mostani szolgálattjáért az országnak.* Toábbá még azt mondá, hogy az generalis azonképen esmég erőssen dicséri kegyelmedet királnak, kegyelmed es az generalis (így!) és ugymond, *hogy ugyan kevés király vele, hogy kegyelmetek olyan jól konkordál.* Én kedik azt mondám *pjpep* (így!) uramnak, *Uram Isten* — mondok — *anná meg uramnak esmék Husztot*, ha olyan igen jól vagyon mast nálla. Arrul azt mondá, hogy hitemre — ugymond, hogy mast mindent vehet rajta, valamit akar mast etc. Végezetre csak az, hogy én *torkik örök örembe*, mert hogy hallom, hogy mind az világ dicséri kgdet. Én kedik innét *Becsébül* nagy sok efféle különb különb jó hirekkel tartom aszonyomot, *ő kegyelme is öremébe béven küldi az uraknak az dinyét.*

Toábbá talán megbántom kegyelmedet efféle írásommal, azért könörgök kegyelmednek, mint kegyelmes uramnak, hogy kgd meg es bocsássa, meg es jelencse, ha kegyelmednek nem tecczik efféle írásom.

Toábbá azt mondá esmeg *pyspep* (így!) uram, hogy *Bakich Péter* valami nem jót irt volna kegyelmedre királnak és királ azt mondta volna: *Certe ista Nádasdy si resciverit non subaudiet*, osztán *pjspek* uram azt monta királnak, hogy kegyelmed érti, királ azt monta *eo magis non subaudiet*.

Cancellarius uramra es irt, az azt monta királnak, hogy elég választ tett neki róla. etc.

Toábbá talán haragszik kegyelmed, hogy ilyen ritkán irok kegyelmednek avagy az uraim, láttya az Isten, hogy mindeniket intettem, intem es rejája minden tisztartóit kegyelmednek, de csak azt mongyák *irunk, irunk*, ha mindennap írának es elkül(d)hetném.

Toábbá mihelyen az *czálmester* meg jó és megagyák az pénzet azonnal esmég irra kegyelmednek mindenről. Gyergy uram meggyógyul, az népet itt mindenütt fel akarják venni, ira király *Zychj István* uramnak róla, az vármegyéket es. Az mi ezután es irok meg irom kegyelmednek azt es.

Toábbá, az ur Isten tarcsa meg kegyelmedet minden jóval és hozza meg nekünk kegyelmedet békével.

Ez levél költ Becsébe juliusnak tizet napján 1551. Ejusdem vestrae Spect. ac magn. D.

perpetuus servitor
Sárkán mpr.

26.

Bécs, 1551. julius 27.

Az én öreké való szolgálatomat irom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak. Toábbá *Zychij* uram elvégezé itt dolgát jó módon és osztán nagy sietve haza mene, csak kegyelmednek sem irhata siettébe, mert hogy az rabolástul fél vala. Az *Zychij* uram dolgát kedik így végezték, száz és husz lóra *tettek szert* nekie, az az felyeb száz lóval az mint előbb *szere volt*, az husz lóra es fizetnek nekie az kivel kegyelmeddel szere volt. Toábbá kegyelmednek es száz lóval *tettek welyeb* (így!) szert, az az az szigetiek nekül és az kik kegyelmeddel vannak annakül. *Cancellarius uram királlyal kezét foyatta Zychy uramnak*, ez az ő dolga ebben áll.

Toábbá, hogy szintén indulni akar vala *Zychy*, juta Márton porkoláb embere és az babolcsaiak és hozának zászlókat, török foglyokat királnak. *Zychy* uram nem marada, hanem menten mene, nekem kellye gongyát viselnem. Én mindjarást *cancellarius* uramhoz *vim* őket és öremest hallá. Azonba király értek küldé és *cancellarius* uram mind velek egybe be mene királhoz, bizon király nagy jó kedvel látta őket. Az dolog kedik *imigyen* volt, hogy ott valami viz mellékét vágatták volt be, hanem csak egy malom alatt mehettének el és hajnal előtt nagy *locsepocsé* kezd lenni és azt vélik, az babolcsaiak, hogy az csordát hajtanak kü. Azonba be fut az molnár és megmongya, hogy *törek* és osztán mind lovaggal gyaloggal rajtok lesnek. Azt mondá *Delij Markó Cancellarius* előtt, hogy nekik kétszáz gyalogok volt és töb valamivel száz lovon való embernél. Az Márton porkoláb embere meg azt mondá, hogy az ő ura husz lóval volt és negyven gyaloggal, az törekek kedik voltanak *másfél ezeren*. Szintén az derekát ütették meg, nyertek az babolcsaiak töbet két száz lónál és vagy hatvan *fogolyot*. Márton porkoláb nert vagy hatvan lovat és foglyot huszat.

Toábbá az babolcsaiak hoztak királnak egy zászlót két foglyat, Márton porkoláb ugy mint kegyelmed szolgája küldött két nagy zászlót és egy foglyat és *huszonöt orrot*. Kérdi vala *Cancellarius* uramat az Márton porkoláb embere, ha be vigye az orrokat, azt mondá, hogy mind be, *Delij Markó* kedik azt

mondá, hogy ha mi tuttuk volna, akkor *kétszáz orrot hoztunk volna* etc. Azért Márton porkolábnak ötven lóra *tettek szert* és egyéb dolgairól es azt mondá cancellarius uram, hogy mind jó válasza leszen. Azért most ebbe vagy on itt az dolog, *már egy csep frigyünk sincsen*, valamint agya Isten dolgunkat. Jóllehet ezt egy nihán felül agyák tuttára kegyelmednek, de minthogy látám, hogy Zychj uram sem irhatta meg kegyelmednek, azért akarám én es megirni kegyelmednek, az *Chanj* uram levelét es ezről a dologrul ez levelbe kötve kegyelmednek kültem. Király most sok népet fogat, *Pápára* gyülnek ezennel mind és onnat osztyák el őket az hova szükség leszen.

Toába én most es az szigetiek pénzért *kwklek* (így!) it, az czálmestert váratyák velem, ha meghozná Isten, mert az kezénél vagy on az pénze *Mekarynewel* (így!?) minden órába várom, már *háromszer* jöttem érte, költettem már husz forintot utánna.

Toába aszonyom egészségbe vagy on ma es levelet hoztak ő kegyelmétől, az gyermekek es jól vannak mind.

Toába *ezenes* napra az soproni vendégségre kely gondolnom es desmálásra. Mast egyéb nincs mit kegyelmednek irnom, ha mi leszen ismeg irok kegyelmednek.

Az Ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jóval.

Ez levél költ Becsébe Szent Jakab után Hétfén. 1551.

Ejusdem Vestrae S. et m. D.

servitor perpetuus
Sárcán.

27.

Bécs, 1551. jul. 30.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Toába megértettem az kgd levelét, kit ez mai napon adának *ma* meg Becsébe. Az *czálmester* es ez mai napon fizeté meg az szigetiek pénzét. Toába, az hol kgd írja, hogy vagy on már *így* holnapja, hogy egy levelet sem vött kgd az uraimtul, látja Isten, hogy én mindeniket igen szorgalmaztam es megmontam nekik, hogy én minden órába kegyelmednek küldhetem etc. Toába az emberrel ma es szólék, az ki nekem megjelentette vala az királynak kegyelmedhez való jó akarattyát. Engem kére, hogy meg ne nevezzem mikor kegyelmednek irok felőle, azért ma es azt mondá, hogy csoda, mely igen jól vagy on kegyelmed királnál es azt es csodálhattya mely igen sok jót ir kegyelmed felől az generalis királnak es ugyan azt írja királnak, hogy ő semmi volna, ha kegyelmed ott nem volna. Toába azt mondá az ember, hogy megirjam kegyelmednek hogy ha kegyelmed valamit kíván

királtul most indécsa kegyelmed levelével onnat és higye kegyelmed, hogy semmibe *kedvedet* (így!) nem szegik — ugymond. Azért ugyan ilyen szóval mondá, *vagy várat, vagy zálogot, vagy egyházi keneret valamely atyafijának vagy valamit* etc. onnat *erelij* (így!) *levelével* etc. *mert most jól fu az szél* ugymond. Én kedik, mert hogy valahonnat értettem vala, hogy *Petrovijsé* leszen *Mukáts* (így!) Huszt, mondék az embernek, jó leszen vala Husztért terekedni, de az mint értem, el költ. Ő kedik azt mondá, hogy azért jó leszen terekedni, mert csak ideik hagyák nálla, ha az nem lehet ottan *Oszonffáért* (így!), a mikor Posonba lenne kegyelmed nagyot használna etc., ha kedik pénze nincs, kivel megváltanád (így!) — szerzek én etc. azért quilibet pro se in curia regis etc.

Toábá ez órába juta Amburús deák *Kapuból* Orbánnal, azt mondá, hogy aszonyom volt Szerdán és jó egészségbe vagyon. *Pernesich* uram régen meggyógyult és mind egészségbe vannak, csak Ádám uram valami kevéssé beteges. Azt es mondá Amburus, hogy az Rábaköziek igen futnak, mind az vár alatt vannak és Babaton. Nehezen verhetik ki őket, mert hogy az terekék kéczer voltana(k) az vágáson, immár es az vizet merték, *Zynyy* (így!) uram igen őrzi, mast es sisakért és egyéb fegyverekért külte Amburus deákat fel. Az urak kedik Istenért kéretik, hogy elhagyja mast az tó csinálást, hanem az szegén népet őrizze, én es irattam az urakkal nekie, hogy mivel diligensebb legyen. Egyéb hirem most nincs. *Zychij* uram felől megirtam vala kegyelmednek, hogy király százhusz lóra *tett szert* nekie, király valakit fogadhat mindent fogadnak. *Sybrjyk Lászlónak* es ötven lóra tettek szert, Pápán mustrállyák mind meg az népet, *Urszüne változattya napján* és onnat osztyák el *szerént szerte* az várokba. Még az gabona mind az mezőn vagyon, adik nem horgyák be míg az nép gyül etc.

Toábá az Ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jóvával.

Ez levél költ Becsébe Szent Anna azon után Cseterteken Anno 1551.

Az kegyelmed öreké való szolgája
Sárkán.

Én ez órába indulok az pénzzel.

Az Országos Levéltárban őrzött Nádasdy iratokból közli:

DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

A PANNONHALMÁN ŐRZÖTT
GUARY-LEVÉLTÁR MÁTYÁS-KORI
KIADATLAN OKLEVELEI.

— MÁSODIK KÖZLEMÉNY. —

XVI.

1474 deczember 12. Vasvár. Válti Rákos Albert és Turóczi Mihály Vas vármegye alispánjai s a szolgabírák írásba foglalják, hogy Bódi Gellért a maga és fiai nevében a Rákos Zsigmondtól és Tóbiástól neki eddig okozott sérelmeket, kártételeket előttük elengedte.

Nos *Albertus Rakus de Walth et Michael de Thwroc* vicecomites et iudices nobilium comitatus Castriferrei memorie commendamus, quod nobis feria secunda proxima post festum Beati Ambrosii doctoris in sede nostra iudiciaria sedentibus *Gerardus filius* condam *Elie de Bewd* onera et quelibet gravamina *Johannis et Bernardi filiorum suorum* super se assumptendo coram nobis personaliter constitutus, est confessus eo modo, quomodo ipse *Sigismundum et Thobiam filios* condam *Ladislai* similiter *Rakus* de dicta *Walth* super universis causis, dampnis, iniuriis, nocumentis ac aliorum malorum generibus usque ad hec tempora illatis et commissis quittos, expeditos ac modis omnibus absolutos reddidisset, ymo reddidit et commisit coram nobis testimonio presentium mediante. Datum Castroferreo in termino prenotato, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto.

Papiroklevél négy csonka s egy majdnem teljesen levált gyűrűpecséttel.

Régi jelzése : No. 2053.

XVII.

1478 július 1. Vasvár. Chertesi (?) Zay Miklós Vas megye alispánja s a szolgabírák emlékezetül adják, hogy a Mesteri Gáspár Tamástól tartott nyomozás igazolta Simonyi Gál panaszát, hogy, mikor közte és Simonyi Antal fiai közt fogott bírák ítékeztek, a fiuk közül János rátámadt, sérelmekkel illette, halállal fenyegette.

Nos *Nicolaus Zay de Chertes* (?) vicecomes et iudices nobilium comitatus Castriferrei memorie commendamus, quod, cum nos ad instantem petitionem *Galli de Symony Thomam Gaspar de Mester* unum ex nobis, videlicet iudicem nobilium ad infrascript-

tam inquisitionem faciendam de sede nostra iudiciaria transmississemus, tandem ad nos reversus nobis retulit eo modo, quomodo ipse in festo Beati Ladislai regis et confessoris proxime preterito in isto comitatu procedendo, ab omnibus, quibus decuisset et licuisset, talem scivisset certitudinis veritatem, quod his diebus de novo preteritis idem exponens in quadam dispositione inter ipsum ab una ac *Andream, Barlam, Benedictum et Anthonium ac Johannem filium eiusdem Anthonii de Symoni* in eadem Symony certi probi et nobiles viri per partes electi arbitrari habuissent, tunc idem Johannes filius dicti Anthonii furibunde in ipsum irruendo, per tempus rapiendo, hincinde trucidando ac verbis illicitis, inhonestis et vituperiosis pertractando, necnon finem pronuntiando minus iuste et indebite ¹⁾ potentia mediante in preiudicium et dampnum dicti exponentis valde magnum. Datum Castroferreo, quinto die diei inquisitionis prenotate, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo.

1478 jún. 27.

Papíroklevél, aprócska lyukakkal, hátán három gyűrűpecsét maradványával.

Régi jelzése : No. 1970.

XVIII.

1478 december 16. Buda. Guti Ország Mihály nádor bizonyítja, hogy Tompa László a maga és felesége nevében kijelentette előtte, hogy Hassági István és Mihály bizonyos zálogos jószágokért őket teljesen kielégítették.

Nos *Michael Orzagh de Guth*, regni Hungarie palatinus et iudex Comanorum, memorie commendamus tenore prese[ntium] ex condam nobili domina *Elena* filia con[dam] *Thompa* pro nobili domina *Elena* cum procuratoriis litteris conventus ut, quia egregius magister *Stephanus de Hashagh prothono[tarius]* *Gregorio filio Benedicti* et domine *Katherine consorti* annotati *Ladislai Thompa*, in quibus alias totales portiones possessionarias prefati condam An[thonii] filio *Gregorii de Kawas* ac *Georgio et Stephano filiis eiusdem* et *Anthonio filiis Francisci Theryek de Kuthas*, necnon in ha existentes habite Nicolao filio Gregorii ac Georgio et Stephano filiis eiusdem per hocque titulo pignoris sub eodem ac sump[er]tis pecuniariis in eisdem

¹⁾ Folytatólag pertractasset vagy hasonló kellene, mert így nincs a mondatnak állítmánya.

devente, per ipsosque hucus possesse extitissent, plenariam et o[mnimodam]Benedicti, ut premittitur, personaliter, dictus vero Ladislaus Thompa in personis Katherine consortis sue vigore procuratoria prenotata prefatos magistrum *Stephanum et Michaelem de Hashagh* de et super plenaria et omnimoda solutione et satisfactione prescriptarum sumpmarum et quantitatum pecuniarum pe..... omnia quitos commisissent et expeditos, litteras impignoraticias quaslibet portiones possessionarias antelati Anthonii filii Michaelis tangentes inanes et viribus carituras relinquendo, ymmo quitos commiserunt et expeditos reliquerunt coram nobis. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras privilegiales pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas duximus concedendas. Datum Bude, feria quarta proxima post festum Beate Lucie virginis, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo.

Lecta et correcta per Zld.

Balfelén jó harmadában festéktől (tentától) megrontott hártya-oklevél fehér és zöld fonadékon függő pecséttel, melyből egy rész kitöredezett ugyan, de azért fölismerhető.

Régi jelzése nincs.

XIX.

1479 szeptember 13. Vasvár. Szarvaskendi Szigfrid fia László, Vas megye alispánja s a szolgabírák tudatják, hogy Szentjakabfalvai Kis András és Simonyi Gál panaszára Mesteri Gáspár Tamás szolgabíró *nyomozásra küldvén, ez arról értesült, hogy Simonyi Csonka Antal két jobbágyának meghagyta, hogy Gál testvérének, Jánosnak a kezét vágják le, András fiát Mihályt húzzák bitófára s ugyancsak András hat ökrének a lábát elvagdaltatta.*

Nos *Ladislaus Syfridi de Sarwaskend* vicecomes et iudices nobilium comitatus Castriferrei memorie commendamus, quod, cum nos ad instantem petitionem *Andree Parvi de Zenth Jacobfalwa ac Galli de Symony Thomam Gaspar de Mester* unum ex nobis, videlicet iudicem nobilium ad infrascriptam inquisitionem faciendam de sede nostra iudiciaria transmisissemus, tandem ad nos reversus nobis retulit eo modo, quomodo ipse sabbato proximo post festum Nativitatis Virginis gloriose proxime 1479 szept. 11. preteritum in isto comitatu procedendo ab omnibus, quibus decuisset et licuisset, talem scivisset certitudinis veritatem, quomodo *Anthonius Chonka* de dicta Symony Stephano et Benedicto Warga dictis, iobagionibus suis taliter commisisset, ut *manus Johannis, germani dicti Galli, mutilarent ac Michaelem*

filium dicti Andree ad palus (!) traherent et pedes sex bovum ipsius Andree exponentis dissecarent potentia mediante in preiudicium et dampnum dictorum exponentium non modicum. Datum Castroferreo, tertio die diei inquisitionis prenotate, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono.

Papiroklével három meglehetősen ép, de elnyomódott pecséttel.
Régi jelzése : No. 1972.

XX.

1480 február 27. Hermáni Rátholt László fiai és nőtestvére Zsófia, Septei György felesége, valamint ennek leánya és fia terheit is föl-vállalván, kisvépedi részbirtokát a vasvári káptalan előtt 8 arany jorintért elzálogosítja Bődi Balog Jánosnak és feleségének Erzsébet asszonynak s ennek az első férjétől, Fejérdi Jánostól született fiának Istvánnak s megígéri, hogy, ha a zálogban őket meg nem tarthatja, surányi birtokából ad nekik megfelelő értéket.

Nos capitulum ecclesie Castriferrei memorie commendamus, quod Ladislaus Ratholth de Herman onera et quelibet gravamina Georgii et Johannis filiorum ac nobilis domine Sophye sororis suorum, item Job filii et domine Cristine filie eiusdem domine Sophye, consortis utpote Georgii de Septhe, in infrascriptis super se assumendo, coram nobis personaliter constitutus est confessus in hunc modum, quod ipse pro quibusdam suis necessitatibus evitandis totam portionem suam possessionariam in predio *Kysweped* vocato, in comitatu Castriferrei existenti habitam cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, videlicet pratis, silvis, nemoribus, rubetis, terris arabilibus et generaliter omnium aliarum integritatum utilitatibus ad eandem et idem undique de iure spectantibus et pertinere debentibus *Johanni filio* condam *Ladislai Balog de Bewd ex nobili domina Agatha*, filia condam *Petri Farkas de eadem Bewd* procreato ac nobili domine *Elizabeth consorti eiusdem Johannis* et *Stephano filio eiusdem domine Elizabeth* a condam *Johanne de Feyerd, priori domino* et marito suo progenito, pro octo florenis auri puri impignorasset, eosdem contra quosvis lite mediante impetitores in dominio earundem conservare impignoravit nostri in presentia isto modo, ut a die [emanationis] pro premissis octo florenis auri puri liberam et securam haberet redimendi facultatem, hoc adiecto, quod si in eisdem infra tempus redemptionis conservare non posset, ex tunc in alia portione sua possessionaria in possessione *Suran* habita, premissis scilicet equalibus pro iam fatis octo florenis auri conservare teneretur vigore et testimonio presentium mediante. Datum in dominica

Reminiscere, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo.

Egy helyen erősen kitöredezett papirokvél levált pecsét némi maradványával.

Régi jelzése : No. 1951.

XXI.

1483 január 30. Bői Vág Miklós, Bessenyoí Nagy Tamás és Kékcei Porkoláb Balázs Somogy megye alispánjai s a szolgabírák jelentik Gutí Ország Mihály nádornak, hogy rendelete értelmében, mely szerint nyomozást kell tartaniok Varaszlói János panasza miatt, hogy a varaszlói Szent Miklós templom fölszentelésekor Nemes Miklós és testvére György anyjok, Dorottya és testvérük, Márk biztatására a varaszlói vendégekkel s az ő társaikkal jobbágyát, Koncz Antalt úgy összeszebezték, hogy nyolcz nap alatt meghalt, Dávoti Bakó András szolgabírók küldték ki s ez a vádat teljesen igazoltnak találta.

Magnifico domino *Michaeli Orzag de Gwth*, regni Hungarie palatino et iudici Comanorum, domino eorum honorando *Nicolaus Vag de Bew, Thomas Magnus de Bessenyew* et *Blasius Porkolab de Keczze* vicecomites et iudices nobilium comitatus Simigiensis debitam venerationem cum honore. Vestra noverit magnificentia nos litteras vestras inquisitorias nobis directas honore, quo decuit, recepisse in hec verba :

Michael Orzag de Gwth, regni Hungarie palatinus et iudex Comanorum nobilibus viris comiti vel vicecomiti et iudicibus comitatus Simigiensis debitam reverentiam cum honore. Dicitur nobis in persona *Johannis de Warazlo*, quomodo circa festum Beati Nicolai episcopi et confessoris proxime preteritum, 1482 decz. 6. cum videlicet in eadem possessione Warazlo *dedicationem ecclesie celebrari habuissent*, ibique maxima populorum confluentia extitisset, tunc quidam *Michael Nemes dictus* ac *Georgius frater eiusdem* carnalis ex instigatione domine Dorothee matris ac Marci fratris ipsorum in dicta possessione Warazlo residentes simul cum universis hospitibus et consodalibus ipsorum erga quendam *Anthonium Koncz* dictum, iobagionem antedicti exponentis in eadem possessione Warazlo, portione scilicet possessionaria ipsius exponentis commorantem temptative perrexissent, ibique in domo ipsius Anthonii aliquam moram fecissent, eundemque *Anthonium Koncz* iobagionem ipsius exponentis per eorum blandissima et dulcia verba ad domum ipsorum similiter in eadem Warazlo existentem invitare habuissent, eo quod nisi eundem dimembrare et interficere possent. Ipse quoque

Anthonium Koncz huiusmodi blandissimis et dulcibus verbis ipsorum Michaelis et Georgii ac consodalium eorundem favorabiliter inclinatus et arrectus, cumque idem Anthonius de domo seu habitatione sua egressus fuisset et erga prefatos Michaellem ac Georgium Nemes proficisci maluisset, tunc iidem Michael et Georgius maligno facti consilio simul cum prescriptis consodalibus ipsorum evaginatis gladiis acutissimis et aliis diversorum armorum generibus iuxta fundum seu sessionem ipsius Anthonii Konch (!), propria terra ipsius exponentis in eundem Anthonium Koncz iobagionem antefati exponentis hostili impetu crudeliter irruentes, eundem interimi prostrantes ac enormis (?) vulneribus, puta capiti, facie, manibus et pedibus, aliisque membris suis adinstar nutum ipsorum affecissent adeo, ut infra revolutionem octo dierum pre nimia vulneratione et dimembratione maxima et incontinenti idem Anthonius vitam suam finivisset temporalem potentia mediante in preiudicium et dampnum annotati exponentis valde magnum. Super quo vestras nobilitates presentibus petimus diligenter, quatenus unum vel duos ex vobis transmittatis, qui ab omnibus, quibus incumbit, meram de premissis experiatur certitudinis veritatem, quam tandem nobis suo modo rescribatis. Datum in *Korothna*, in festo Beati Johannis apostoli et ewangeliste, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo.

1482 decz. 27.

Unde nos petitionibus ipsius vestre magnificentie satisfacere volentes, ut tenemur, *Andream Bako de Dawoth*, unum ex nobis iudicem nobilium ad infrascriptam inquisitionem duximus destinandum. Qui tandem exinde ad nos reversus nobis retulit eo modo, quod ipse in festo Conversionis Beati Pauli apostoli proxime preterito in predicto comitatu Simigiensi procedendo, ab omnibus, quibus decens et oportunum fuisset, nobilibus videlicet et ignobilibus eiusdem comitatus hominibus palam et oculte diligenter inquirendo omnia premissa et quevis premissorum singula sic et suo modo facta fuisse et perpetrata extitisse rescivissent (!), prout vestre dictum extitisset magnificentie et quemadmodum tenor litterarum vestrarum per omnia continet predictarum. Datum sexto die diei inquisitionis prenotate, anno Domini supradicto (!).

1483 jan. 25

Papíroklevél, melyen három pecsétnek csak a helye vehető észre. Régi jelzése nincs.

XXII.

1484 július 7. Rákosi Albert özvegye, Sándorfalvai Vakoja János leánya, Ilona a vasvári káptalan előtt kijelenti, hogy őt fia, Ferencz hozományát s jegyruháját illetőleg teljesen kielégítette.

Nos capitulum ecclesie Castriferrei memorie commendamus, quod nobilis domina Elena relicta condam Benedicti filii condam Alberti Rakus de Walth, filia Johannis Wakoya de Sandorfalva, coram nobis personaliter constituta est confessa in hunc modum, quomodo ipsam Franciscus filius condam prefati Alberti Rakus super universis iuribus dotaliis ac rebus paraffernalibus suis sibi ex portionibus possessionariis prefati condam Benedicti domini et mariti sui in Walth predicta, Begeth et Suran possessionibus ac prediis Kapolnásfelde, Texe, Owalth et Kysweped vocatis in comitatu Castriferrei existentibus habitis de regni consuetudine provenire debentibus, recepta prius et habita superinde omnimoda satisfactione,¹⁾ ideo ipsa prefatum Franciscum et suos heredes ratione previa quittos, expeditos ac modis omnibus satisfactos reddidisset et commisisset, ymo reddidit et commisit coram nobis harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum feria quarta proxima ante festum Beate Margarethe virginis et martyris, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto.

Háromfelé szakadt papiroklevél a káptalan pecsétjének töredékéve
Régi jelzése : No. 2054.

XXIII.

1485 november 30. Buda. Mátyás király a Raveiak kérelmére átírja Pálóczi László országbírónak ítéletét, mely vagy tíz éve a török szlavóniai támadása alkalmával megsérült, pecsétje is elveszett, mely szerint Pálóczi Heresinczi Lászlóval és feleségével szemben Steffanovcz, Ozelteleke, Czirkvena, Bablyak másként Sebnicze, Orchovcz, Szentpéter, Clenovcz, Bogachio, Geztenovcz, Raven, Szentlászló és Mokricza birtokokat minden haszonvételükkel s tartozéukkal Ravei Mihály mester fiainak, Istvánnak és Imrének ítélte.

Nos Mathias, Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. tenore presentium significamus, quibus expedit, universis, quod nobilis magister Nicola[us] Kamarcza, notarius curie nostre nominibus et in personis honorabilis Nicolai prepositi ac egregii Francisci filiorum condam Martini filii olim Stephani

¹⁾ Kimaradt : contentam reddidisset vagy hasonló.

litterati de Rawe[n] magnifici comitis *Ladislai de Palocz* alias iudicis curie nostre adiudicatorias, privilegiales factum possessionis *Rawen* predicti et suarum pertinentiarum in comitatu Crisiensi existentium tangen..... concernentibus sigillo eiusdem comitis *Ladislai* eidem appenso ratione inferius denotanda diviso et abstracto manu propria condam egregii magistri *Gregorii de Dersa*..... tas nostre maiestati presentavit et gravi cum querela notificare curarunt in hunc modum, quod, cum in anno, cuius iam decima vel citra instaret revolutio *Andreas Chalapy*.... *waywoda*.... Turcorum crucis Christi inimicus et crudelissimus persecutor, vastatorque principalis regni nostri Sclavonie cum valida potentia subintrando more suo igne et p..... privilegiales iam fati comitis *Ladislai de Palocz* simul cum ceteris litteris et litteralibus instrumentis prefatorum nobilium de *Rawen* ac fratrum ipsorum ab domibus et cistis eorundem *per ipsos Turcos direpte et deportate* ac tandem per vicos et platheas ac campos disperse, alie dilacerate, alie vero combuste, prescripte vero littere adiudicato[rie] ipsis alligato et appenso et abstracte extitissent in detrimentum iurium ipsorum manifestum, supplicans idem magister *Nicolaus* nostre serenitati in personis eorundem domini *Ladislai* *presbyteri* ac *Francisci de Rawen* humiliter et devote, ut easdem litteras adiudicatorias, privilegiales litteris nostris similiter privilegialibus innovare et roborare ac ratifica[re] integrare ac reformare et renovare dignaremur. Quarum tenor talis est :

Nos comes *Ladislau*s de *Palocz*, iudex curie serenissimi principis domini *Mathie*, Dei gratia regis Hungarie, Dalmatie, Croatie etc., memorie commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit universis, quod nobis sabbato 1472 jan. 11. proximo post festum Epiphaniarum Domini una cum dominis [magistri]s prothonotariis et ceteris iuratibus et assessoribus curie regie penes dictum dominum nostrum regem hic Bude existentibus *Stephanus Pose de Zenth Gyewrgh* pro *Ladislao filio Herman Gerebeny dicto de Heresyncz* ac nobili domina *Anna* vocata, consorte eiusdem *Ladislai*, filie videlicet condam magistri *Michaelis de Rawen* actoribus per ipsos pro habenda discussiones et deputatus ab una, ab alia vero *Stephanus filius* prefati condam magistri *Michaelis de eadem Rawen* in causam attractus, preterea *Emericus frater eiusdem Stephani carnalis* de dicta *Rawen*, qui se causam in presentem intromisit, a tertia partibus personaliter iuxta continentiam litterarum egregiorum, nobilium dominorum *Pauli Mykchecz de Czyrkvena* quidem *Stephani Pos[e]* *Demetri* litterati de *Nemes*, iudicum utputa et arbitrorum partium

predictarum quatuor sigillis eorundem consignatarum transmissionalium in figura nostri iudicii comparendo, idem Stephanus Pose Zenth Gyewrgh easdem litteras Pauli Mykchez et aliorum iudicum et arbitrorum predictorum transscriptionales in personis prefatorum *Ladislai de Heresyncz* et cum antelati magistri Michaelis de Rawen nobis presentavit, habentes hunc tenorem :

Nos *Paulus Mykchez de Zyrkwena* et *Stephanus Pose de Zent Gyewrgh*, item *Martinius de Rawen* et *Demetrius de Nemes* in facto egregium *Ladislauum filium* condam *Hermanii Gerebeny de Heresyncz* ab una, parte vero ab alt[era] ta ratione recognitionis an ex possessionibus et portionibus possessionariis dicti Stephani habitis nobili domine Anne vocate, sorori ipsius Stephani uterine, consorti vero antefati *Ladislai* nomine debiti femineo sexui provenientiis portio provenire debeat, an non, habito arbitri et dispositores per partes assumpti, electique et deputati memor[ie] [q]uibus expedit universis, quod nobis in presenti festo Beati Andree apostoli pro disponendo et arbitrando dicto 1461 nov. 30. facto agnitionis, utrum ex huiusmodi possessionibus et portionibus possessionariis pretacti *Stephani* antedictae domine *Anne, sorori sue, consorti* dicti *Ladislai* certa portio cessura et proventura existat, per dictumque Stephanum sibi extradari debeat et assignari predictarum partium ad vocationem convenientibus et ipsis partibus personaliter nobiscum existentibus et coram nobis comparentibus, dum iuxta continentiam litterarum honorabilis capituli *ecclesie Chasmensis* super huiusmodi arbitrio et agnitione atque processu ipsius finali ad fassionem earundem partium emanatarum et confectarum idem factum dictae agnitionis disponere arbitra s partes ad exhibendas et ostendendas litteras earum, quas haberent, prout hoc facere debere se assumerunt, hortantes, tunc primo prefatus *Ladislauus Herman* certas litteras declarantes et continentes, quod ex possessionibus *Rawen* predicta et aliis, ex quibus ipse *Ladislauus* prenominatus domine Anne consorti sue portionem exquirebat, alias ius quartalicium sexui femineo extradatum atum. Ex alia vero parte antelibatus Stephanus quasdam sex litteras exhibuerunt et presentarunt (!), quibus per nos fideliter examinatis et revisis, quia exhibitionem dictarum litterarum prefatus *Ladislauus* talem portionem ex dictis possessionibus prefati Stephani femineo sexui ius quartalicium extradatum fuisse perspicue comprobavit, ex earundem litterarum revisione et alias nobis varieque visum extitit pariter et agnitum : nobis scilicet Paulo Mykchez et Stephano Pose ad partem memo-

rati Ladislai electis, ut talismodi portio ex dictis universis possessionibus et portionibus possessionariis ipsius Stephani dicte domine Anne provenire debeat et cedere; nobis vero Martino de Rawen et Demetrio de Nemes ad partem memorati Ladislai electis, ut talismodi portio ex dictis universis possessionibus et portionibus per dictos Paulum Mykchecz et Stephanum Pose factarum contrarie sensimus. Et quia in premissis arbitratione et agnitione uniri et conformari nequieramus, ob hoc et ideo secundum seriem litterarum tota ipsius negotii serie egregiis magistris prothonotariis et iudici curie regie maiestatis una cum dictis litteris per partes nobis in defensionem iurium ipsarum exhibitis et ostensis duximus transmittendum. Quas quidem litteras per dictos Stephanum Pose ac *Simonem litteratum de dicta Zenth Gyewrgh* aut eorum alterum, quantam ex dicti Ladislai parte, item ex parte antefati Stephani par *castellanum de Zenthlelek* ac Demetrium de Nemes aut similiter eorum alterum, de quibus partes se dare asserebant, dictis magistris prothonotariis statuimus presentari, exindeque ad octavas festi Epiphaniarum Domini proxime venturas deliberationem per eosdem reportari ipsis partibus voluerunt ipse partes, ut si aliqua earum in premissis et in his omnibus, que in dictis litteris de confectis expressata sunt, persistere nollet, ex tunc contra partem hec omnia tolerantem in eisdem gravaminibus, que in ipsis litteris capitularibus denotata sunt, convinci debeat eo facto. Ad quod se eedem partes spontanea coram nobis obligarunt voluntate. Datum loco et termino in predictis, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo 1461 nov. 30. primo.

Qu[ibus] missionalibus presentatis prenominatus Stephanus Pose de Zenth Gyewrgh nominibus et in personis prenotatorum Ladislai de Herysincz et domine Anne consortis eiusdem contra annotatos Stephanum et Emericum de Rawen proposuit eo modo, quomodo totales possessiones, portiones possessionarie prefati condam *magistri Michaelis de Rawen, patris* scilicet ipsius *domine Anne et* annotatorum *St[ephani et Emerici]*, in comitatu Crisiensi existentes ius femineum sicut et postliminium (?) concernerent et ob hoc ipsi directam et equalem portionem de eisdem ipsis convenientem ab eisdem scilicet Stephano et Emerico rehabere vellent iure et lege regni requirente et in huius verius documentionem (?), ut ius quartale de eisdem possessionibus possessionaria datione mediante extradatum sit, ex ista Quarum prima condam *magistri Pauli Chwpor filii Georgii de Monozlo* comitis, necnon iudicum nobilium dicti comitatus Crisiensis fassionalis obligatoria, *Crisii* in festo

Beati Georgii pape anno Domini millesimo quadringentesimo octavo uno solummodo sigillo et etiam in anteriori 1408 márcz. 12. sui parte corrupto consignata patenter *Michael* filius Nicolai filii Pauli filii Jacobi de eadem, necnon *Paulus* filius Johannis filii dicti Pauli, *ipso Michaele Pauli fratris sui* uterini, prelibatoque *Paulo filio Johannis Ladislai fratris sui* oneribus et gravaminibus in seipsos assumendo coram eisdem comite et iudicibus nobilium dicti comitatus Crisiensis personaliter dicta ac *Nokrycza* et *Zenthlazlo* vocatis simul cum iobagionibus ac universis utilitatibus ad ipsam quartam partem spectare debentibus in uno competenti loco *Georgio, Michaeli et Martino filiis Johannis de Adamowcz* ac *Thome et Johanni filiis Pwnik de Jalsocz* annuissent, consensissent, dedissent et donassent iure perpetuo et ir[revoca]biliter tenendas, possidendas pariter et habendas, ita videlicet, quod si eedem partes in processu aliquas portiones possessionarias, ex quibus ipsis *Georgio, Michaeli, Martino filiis Johannis* de dicta *Adamowcz* quarta filialis [d]uas partes ratas et coequales inter se dividere, quarum una filiis *Emer[ici]*o, *Paulo* et *Michaeli* et alia memoratis filiis *Johannis* et filiis *Pwnik* deberet et provenire. Secunda vero ipsarum, videlicet, capituli ecclesie Chasmensis exinde statutoria septimo die vigilie festi Annunciationis Virginis [alphabe]to intercisa privilegialiter edita enodabat, Augustus 20. quod *Dionisius filius* de *Ad* regius et *magister Dominicus canonicus eiusdem ecclesie Chasmensis* per ipsum capitulum [pro] testimonio transmissus iuxta litteratorium mandatum condam domini di regis in prescripta vigilia festi Annunciationis Virginis gloriose utp [a]ptis et sufficientibus ad facies predictarum portionum possessionariarum in *Rawen, Nokrycza et Zenthlazlo* habitarum, vicinis et commetaneis earundem universis inibi legitime convocatis et presentibus accedendo introduxissent eosdem em litteratum, *Georgium, Martinum Thomam et Johannem* in dominium tibus et pertinentiis universis iure ipsis incumbenti nullo penitus c[on]tradictore com]parente perpetuo possidendum. In quarum contrarium prelibati *Stephanus* et *Emer[icus]* recitarunt et retulerunt eo modo, quomodo antefate possessiones, portionesque ipsorum possessionarie a prefato condam magistro *Michaele*, patre scilicet ipsorum *Panowcz, Czyrkvena, Bablyak alio nomine Sebnycze, Orchowcz, Zen[th]peter, Ge[z]thenyowcz, Nokrycza, Klenowcz et Ozeltheleke* ac aliis quibusvis quovis nominis vocabulo vocitatis in dicto comitatu Crisiensi existentes habite, ipsos per prefatum condam magistrum *Michaelem* pa-

trem scilicet ipsorum de Heresyncz, consequenterque prelibate domine Anne consorti eiusdem, sorori nta carnali ipsorum nulla portio de eiusdem possessionaria dari mediante provenire deberet et in horum verborum suorum declarationem quasdam sex litteras nostro iudiciario examini curavit demonstrare Assumptionis Virginis gloriose anno Domini millesimo quadringentesimo quarto privilegialiter emanata manifestabat, quod *Nicolaus filius Stephani de* ^{1404 augusztus} *Stheffanowcz* coram capitulo Chasmensi personaliter constitutus proposuisset et sponte confessus extitisset vive vocis oraculo, ut, quia ipse in etate tunc valde senili isset, carensque huiusmodi herede et successore aut proximo, qui ipso decedente de bonis et rebus suis bono modo disponeret et de eisdem pauperibus Christi pro anime sue salute largiretur, personam ad predictum sibi utilem querere et sibi attrahere existimasset (?) et licet *Mykchecz filius Johannis de Chyrkwena* et *Paulus filius Fabiani filii ipsius Nicolai* e attinerent et propinqui existerent, tamen quia ipse *Mykchecz* alias *ausu temerario in filium ipsius Nicolai*, videlicet eundem condam *Fabianum manus iniecisset violentas et ipsum more Caym (!) fratricide miserabili nece interemisset*, dictusque *Paulus* filius eiusdem condam *Fabiani notam infidelitatis temporibus nunc proxime preteritis contra regiam incurisset maiestatem*, ob hoc ipse Nico[laus] bona sua mobilia et immobilia eisdem *Mykchecz* et *Paulo* committere ausus non fuisset, nec sibi utile visum agnovisset, cum ille, qui super se pondus habet, alterius onera nequiret supportare, his itaque rationibus *Nicolaus filius Stephani* sui cordis *ad Stephanum litteratum et Johannem filios condam Emerici litterati, prediales provincie seu comitat[us Iwanych]* sibi per lineam consanguineitatis valde attinuissent, divertisset et eosdem sibi ad premissa fore valde utiles considerando excogitasset, eosdem *Stephanum litteratum* et *Johannum filios condam Emerici litterati* ultra proximitatis et affinitatis rationem, qua sibi forent obligati, in filios adoptivos assumptendo, eisdem *Stephano litterato* et *Johanni* uti suis filiis seipsum, animam ac omnia immobilia cuiuscunque generis vel maneriei existant submittendo, totales portiones suas possessionarias ipsum in possessionibus *Steffanowcz et Czyrkwena* predictis, necnon *Bablyak, Orchowcz, Zenthpeter et Gezthelyowcz* vocatis et aliis ubilibet et in quibuscunque possessionibus quovis nominis vocabulo vocitatis, quocunque et qualitercunque seu quovis titulo concernentes cum omnibus ipsarum fructuositatibus et pertinentiis universis ad easdem ab antiquo spectantibus prefatis *Stephano litterato* ac *Johanni*

filiis condam predicti Emerici litterati de dicta provincia seu comitatu Iwanych proximis et consanguineis ac filiis suis adoptivis et per eos eorum heredibus, eorumque, suorum scilicet successoribus et posteritatibus universis causa et amore filialis ac etiam fraternalis dile[ctionis] quadam clausula litteris in eisdem declarata in perpetuum dedisset, annuisset, contulisset, donasset et perpetuasset tenendas, possidendas et habendas. Secunda vero consimiliter eiusdem capituli Chasmensis exinde statutoria privilegialiter confecta denotabat, quod regius et ipsius capituli Chasmensis homines litteris in eisdem nominati feria secunda proxima post dominicam Letare et 1405 márcz. 30. aliis ad id aptis et sufficientibus ann[o Domini] millesimo quadringentesimo quinto elapso ad facies predictarum portionum ipsius Nicolai filii Stephani possessionariarum in dictis possessionibus Stheffanowcz, Bablyak, Orchowcz, Czyrkwena, Zenthpeter et Gezthenowcz vocatis et aliis ubilibet et aliis ubilibet habitarum prefatum Stephanum filium Nicolai concernentium vicinis et commetaneis earundem universis inibi legittime convocatis et presentibus accedendo easdem cum cunctis ipsarum utilitatibus et pertinentiis quibuslibet prefatis Stephano litterato et Johanni filiis Emerici litterati nullo penitus contradictore apparente iure ipsis incumbenti (statuerunt) perpetuo possidendas. Tertia siquidem ipsarum modo simili annotati capituli Chasmensis feria secunda proxima post dominicam Judica anno Domini millesimo quadringentesimo sexto patenter emanata mani- 1406 márcz. 29. festabat, quod Mykchecz et Ladislaus filii Johannis de Chyrkwena coram dicto capitulo personaliter constituti confessi extitissent eo modo, quod, licet usque tunc inter eos ab una ac *Stephanum et Johannem filios condam Emerici litterati de Zenthpeter* partibus ab alia plurime rixe et contentiones, discordieque et discrepationes exorti forent et suscitatae, tamen ipsi per amplius sese mutuo fraterna diligere caritate, per quam plurium proborum nobilium vicinorum ad talem pacis devenissent dispositionem, quod ipsi Mykchecz et Ladislaus filii Johannis universas et quaslibet possessiones et portiones possessionarias Nicolai filii Stephani de Stheffanowcz et quidem in predictis possessionibus Stheffanowcz, Czyrkwena, Babylak, Orchowcz, Zenthpeter et Gezthenyowcz vocatis et aliis ubilibet et in quibuscunque possessionibus quovis nominis vocabulo vocitatis quocunque et qualitercunque sew quovis titulo concernentes, alias per eundem Nicolaum filium Stephani ipsis Stephano litterato et Johanni filiis E[merici] et ipsorum heredibus in perpetuum datas et collatas eisdem Stephano litterato et Johanni, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis modo simili ob sincerum filialem

amorem in evum et irrevocabiliter dedissent, annuissent et concessissent tenendas, possidendas pariter et habendas. Quarta namque ipsarum, utputa condam serenissimi principis domini Sigismundi imperatoris et regis superinde consensualis et confirmationalis [in] festo Beati Johannis Baptiste anno 1422 jún. 24. Domini millesimo quadringentesimo vigesimo secundo, regnorum suorum Hungarie etc. tricesimo sexto, Romanorum duodecimo et Bohemie secundo maiori suo autentico dupplici sigillo a tergo consignata patenter conscripta explanabat, quod ipse dominus Sigismundus rex consideratis fidelitatibus et fidelium servitiorum preclaris meritis memoratorum Stephani litterati ac Johannis fratris sui per ipsos sibi cum summa fidelitatis constantia locis et temporibus opportunis laudabiliter exhibitis et impensis prescriptas tres litteras antefati capituli Chasmensis non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed prorsus omni suspicionis vitio carentes, quoad omnes earundem continentias, articulos et clausulas acceptasset, approbasset que premissis filiali adoptioni, necnon donationi ac perpetuationi, statutioni prescriptarum portionum possessionariarum, aliisque omnibus et singulis tenoribus predictarum litterarum lucidius contentis et expressis mera sua auctoritate regia et potestatis plenitudine et ex certa scienta sue maiestatis, prelatorumque et baronum suorum consensu prematuro et uniformi benivolum pariter et assensum liberalem effective prebendo et tres litteras dicti capituli Chasmensis pro prelibatis Stephano litterato et Johanne, eorumque heredibus et posteritatibus universis innovando perpetuo valituras, salvis iuribus alienis, confirmasset. Quinta consimiliter prelibati capituli Chasmensis privilegialis feria quarta proxima Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo alphabeto intercisa, privilegialiter emanata continebat, quod Stephanus litteratus et Johannes filii condam Emerici litterati de Rawen onere Michaelis filii eiusdem Johannis in seipsos assumpto coram eodem capitulo personaliter constituti confessi fuissent, quod, quia ipsi cum magistro Michaeli litterato prothonotario iudicarie se [tali]ter disposuisset (!), quod ipsi nobilem puellam Elena vocatam, filiam Laurentii filii Martini de Zenthpeter, sororem videlicet carnalem nobilis domine Katherine vocate, filie eiusdem Laurentii, consortisque ipsius Stephani litterati, prefato magistro Michaeli litterato pro eius legitima consorte darent, traderent, ipseque magister Michael litteratus eandem voluisset et desponsare et disposuit suam legitimam consortem, ideo ipsi Stephanus litteratus et Johannes rectam et coequalem quartam partem possessionum et portionum ipsorum possessionariarum Stheffanow, Ozeltheleke,

Czyrkvena, Bablyak alio nomine Sebnycze, Orchowcz, Zenthpeter, Clenowcz, Bagachyo, Gezthenowcz, Rawen, Zenthla[zlo et Mokrycza] rum et quarumlibet aliarum possessionum et portionum pessionariarum ipsorum possessionariarum (!) in comitatu Crisiensi existentium et quovis nominis vocabulo voc-, tatarum ipsum Stephanum litteratum et Johannem hereditario empticio, acquisiticio, impignoratio et alio quovis iure et titulo concernentium cum omnibus et singulis suis usibus (?), utilitatibus, fructuos[itatibus] [quovis nominis] vocabulo vocitatis ad eandem directam quartam partem iuridice spectantibus prefato magistro Michaeli litterato et per ipsum suis heredibus ac posteritatibus universis ob amorem sincere dilectionis sub expeditoria cautione litteris in eisdem expressa in seipsos assumpta iure perpetuo et irrevocabiliter dedissent, tradidissent, transtulissent, regius itaque et dicti capituli Chasmensis homines in eiusdem capituli litteri statutoriis nominati feria tertia, scilicet in festo Sanctorum Petri et Pauli apostolorum anno Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo supradicto ad 1417 jún. 29. facies prescriptarum possessionum Steffanowcz, Ozeltheleke, Czykwena, Bablyak alio nomine Sebnycze, Orchowcz, Zen[thpeter, Clenowcz, Bagachyo, Geztheno]wcz, Rawen, Zenthlazlo et Mokrycza vocatarum, consequenterque prescripte directe quarte partis earundem presentibus vicinis et commetaneis ipsorum accedendo, prefatum magistrum Michaellem prothonotarium in dominium earundem introduxissent, statuissentque easdem eidem cum omnibus earundem utilitatibus et pertinentiis quibuslibet iure sibi incumben[ti] perpetuo possidendas. Quarum quidem litterarum per utrasque partes modo premissis coram nobis exhibitionibus factis continentiisque earundem sane intellectis tam antefatus Stephanus Pose de Zenth Gyewrgh electus pro prefatis Ladislao filio Hermani de Heresyncz ac domina Anna consorte eiusdem actoribus in personis eorundem eisdem, memoratus Stephanus filius prelibati nos in premissis discussionem et deliberationem ac finalem conclusionem elargiri petebant. Cumque nos partes inter predictas in premissis finem decisivum et conclusionem effectivam facere voluissemus, mox antefatus Emericus filius annotati condam magistri Michaelis de dicta Rawen personaliter nostram exurgendo in presentiam subiunxit et allega[vit] in prescripto septimo die vigilie festi Annunciationis Sancte Marie virginis in dicto anno Domini millesimo quadringentesimo octavo sub nomine, voce et titulo ipsius capituli Chasmensis emanate et per prefatum Stephanum Pose in personis prefatorum actorum exhibite invigore et multum suspecte fore viderentur, ex eo videlicet, quia eedem

coram iudicibus et arbitris predictis, nisi hic coram nobis exhibite fuissent, ignoraret enim, utrum iusto modo et sub recto atque vero sigillo ipsius capituli Chasmensis edite extitissent et ob hoc ipse de earum (?) litterarum veritate et falsitate edoceri et per omnia experiri vellet. Dehinc magister Benedictus de Pe suis regalibus in persona eiusdem domini nostri regis de medio aliorum exurgendo litteras easdem suspectas statutorias alphabeto intercisas in stilo, forma incausto, pergamine, cera, serico, sigillo, sculptura, punctis, circumferentiis, foramine, aliisque omnibus et singulis [p]enitus et per omnia falsas ac contra et fabricatas. Ipse vero Stephanus Pose in sua ac prelibatorum Ladislai et dom[ine] nomine et personis easdem litteras veras, rectas et iusto modo (?) emanatas fuisse et hoc per idem capitulum Chasmense, ubi littere auditis et perceptis, partibusque eisdem per nos in premissis iudicium et iustitiam impertiri postulantes, nobis etiam una cum dictis dominis prelati, necnon prothonotariis et assessoribus dicte curie regie in facto premissarum litterarum statutoriarum suspectarum exhibitio earundem contra necnon antefatos Emericum de Rawen et dictum dominum nostrum regem aliis litteris nostris adiudicatoriis exinde confectis iudicium facientes, licet memorati Paulus Mykchecz Anna consortis eiusdem hoc et id, quod prescripte portiones possessionarie prelibatorum Stephani et Emerici de Rawen eodem modo siquidem litterato de Nemes iudicibus et arbitris ant, visum fuerit, tamenque primo prefatus condam Nicolaus filius Stephani de prefata Steffanowcz prout anno Domini millesimo quadringentesimo quarto prenotata omnia bona sua mobilia et immo-
[bilia] [Czyr]kwena, Bablyak, Orchowcz, Zenthpeter, Ozeltheleke vocatas et alias ubilibet [et] in qui[buscunque] habitas prelibatis Stephano litterato et Johanni filiis prefati condam Emerici litterati de dicta provincia Iwanych tamquam pro vigore huiusmodi donationis et fassionis modo premissis introducti huiusmodi donationis et statutionis heredes femineos in nullo litterarum eisdem denotasse [ad]optioni et donationi prebuisse et adhibuisse ac easdem litteras donationales scilicet et fassionales ac exinde statutorias vigoris suarum in dicto anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo secundo emanatarum confirmasset, denique antefati Stephanus litteratus et Joh[annes] in prescripto anno Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo ratam et equalem

quartam partem prescriptarum possessionum Stheffanowcz Czyrkwena, Bablyak alio nomine Sebnycze, Orchowcz, Zenthpeter, Clenowcz, Bogachyo, Gezthenowcz, Rawen, Zenth[lazlo et Mokrycza] et suis heredibus masculinis modo prememorato in perpetuum dedisset, donasset contulisset et perpetuasset, ipseque magister Michael litteratus se in dominium eiusdem quarte partis prescriptarum portionum possessionarum ordine preallegato introduxisset ac eandem sibi ipsi et huiusmodi suis heredibus tantummodo masculinis per prefatos Stephanum litteratum filium prelibati magistri Michaelis de Rawen et Emericum fratrem eiusdem de eadem coram nobis exhibitarum et productarum continentis comperiebantur, ob hocque prescripta iura possessionaria eiusdem magistri Michaelis de dicta Rawen et per consequens prelibatorum s et domine Anne consorti eiusdem, filie scilicet prelibati condam magistri Michaelis in nullo concernere, nec eadem iura possessionaria ad eosdem Ladislaum et dominam Anna[m] consortem suam ac heredes et proles eorundem devolvi et redundari (?), sed eadem iura possessionaria antefati condam magistri Michaelis in dictis p[ossessionibus Stheffanowcz, Ozeltheleke, Czyrkwen]a, Bablyak alio nomine Sebnycze, Orchowc, Zenthpeter, Clenowcz, Bogachyo, Gezthenyocz, Rawen, Zenth-lazlo et Mokrycza vocatarum habita et existentia antefatis Stephano et Emerico filiis eiusdem magistri Michaelis, ipsorumque heredibus et posteritatibus sexus masculini duntaxat universis in perpetuum relinqui, radiudicare et debere nobis ac reverendis et venerabilibus Johanni Waradiensis et Thome de Debrenthe Zagrabiensis ecclesiarum episcopis, Nicolao Bodo preposito Albensi, secretario, magistro Petro de Sary custode eiusdem ecclesie, specialis presentie regie maiestatis cancellario et Dominico Beati Nicolai extra muros civitatis Albensis ecclesiarum prepositis, item magnificis Michaele Orzag de Gwth regni Hungarie palatino, Johanni de Rozgon thavernicorum, Paulo de Dombo et Gaspar Bodo de Gyewrgy agasonum regalium magistris, Pauli filio Bani de Alsolyndwa, necnon ie regie maiestatis ac nostro Nicolao de Wag palatinali prothonotariis ac Benedicto de Peczel auditore causarum regalium, aliisque quam pluribus regni nobilibus et assessoribus curie regie nobiscum in iudicio et examine cause prenotate pro tribunali consedentibus et diutius super premissis tractanti[bus] premissum iudicium et arbitrium amotatorum Pauli Mykchecz de Czyrkwena et Stephani Pose de Zenth Gyewrgh, iudicum et arbitratorum prefatorum actorum in hac parte emendando, corrumpendo et invalidando, prescriptum

iudicum et arbitratorum pretactorum Martini de Rawen et Demetrii litterati de Ne[m]es] omnia affirmando, approbando et ratificando, dictasque portiones et iura possessionaria prenominati condam magistri Michaelis in prescriptis possessionibus Stheffanowcz, Ozeltheleke, Czyrkwena, Bablyak alio nomine Sebnycze, Orchowcz, Zenthpeter, Clenowcz, Bogachyo, Gezthenowcz, Rawen, Zenthlazlo et [Mokrycza cum] cunctis earundem utilitatibus et pertinentiis quibuslibet sepefatis Stephano et Emerico filiis prefati magistri Michaelis de Rawen, ipsorumque heredibus et posteritatibus tantum modo sexus masculini universis in perpetuum et in sempiternum et irrevocabiliter readiudicando relinquimus et committimus iure ipsis ex premissis denique Ladislao de Herysyncz et domine Anne consorti eiusdem, ipsorumque heredibus et successoribus universis super ampliori impetitione et acquisitione premissarum portionum possessionariarum perpetuum silentium et taciturnitatem imponendo auctoritate nostra iudiciaria mediante, salvis tamen iuribus alienis presentes eisdem Stephano et Emerico concessimus litteras nostras privilegiales sigilli nostri autentici munimine roboratas. Datum Bude predicto sexto die termini prenotati, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo. 1472 január. 10.

Nos itaque ex suscepti nostri regii regiminis officio quoslibet casus novivos subditorum nostrorum per remedia opportuna reformari consuevimus et instantibus et legitimis supplicationibus iam fati magistri Nicolai acquiescentes, prescriptas litteras adiudicatorias privilegiales iam fati condam comitis Ladislai de Palocz, iudicis curie nostre, una cum ceteris dominis prelati et baronibus nostris necnon superinde prehabitis sufficientibus tractatibus ac diligenti et examine, sanoque consilio, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes, signeto prefati condam magistri Gregorii, tunc iudicis curie regie prothonotarii propria manu destitutas omnem novicum defectum earundem supplendo de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali transcribi et transsummi, presentibusque litteris nostris similiter privilegialibus et sigillo nostro, quo in iudicatu utimur, inpendenti communitas (!) roborantes et ratificantes eisdem duximus concedendas iuris ipsorum ad cautelam communi iustitia requirente. Datum Bude, in festo Beati Andree apostoli, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto. Lecta per *Ellyewelgh.*

Hártyaoklevél, mely oly formában maradt meg, mintha valaki duplán összehajtotta s a közepén kitépte volna. Egyébként is ki van némely helyen törve. Pecsétje zsinórostul elveszett.

XXIV.

1846. okt. 23. Gyóró. Sopronmegye törvényszéke Mátyás király parancsára a királyi kuriára teszi át Ládonyi Marton Pál megyei szolgabírón elkövetett széksértésért Sági István megyei esküdt ellen indított pert, melyet a megye rendkívüli törvényszéken készült tárgyalni.

Serenissimo principi domino et domino Mathie, Dei gratia regi Hungarie, Bohemie etc., domino ipsorum metuendo comes, vicecomes et iudices nobilium, necnon electi et iurati nobiles comitatus Soproniensis servitium cum perpetua fidelitate. Litteras vestre majestatis nobis directas sumpma cum obedientia et fidelitate accepimus in hec verba :

Mathias, Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc., fidelibus nostris comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium, necnon electis et iuratis nobilibus comitatus Soproniensis dilectionem et gratiam. Exponitur nobis in persona fidelis nostri *Stephani de Saagh* electi et iurati nobilis eiusdem comitatus, quomodo quedam causa inter ipsum ab una ac nobilem *Paulum Marthon* de *Ladon* iudicem nobilium dicti comitatus ab alia partibus pretextu quorundam verborum simplicium prolatione coram vobis mota haberetur, in qua vos iudicium facere, exindeque eundem exponentem contra dictum *Paulum Marthon* indebite aggravare niteremini et velitis in ipsius exponentis preiudicium et dampnum manifestum. Ideo fidelitati vestre harum serie firmiter precipiendo mandamus, quatenus receptis presentibus causam premissam partes inter prefatas vestri in presentiam (!), ut dicitur, motam et vertentem, statu in eodem, in quo nunc existit, absque omni gravamine predictarum partium et sine difficultate aliquali in curiam nostram regiam, nostram scilicet personalem in presentiam ad terminum per litteras vestras partibus prefigendum transmittere debeatis discutiendam, secus non facturi, presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude in festo Beatorum Cosme et Damiani martyrum anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto.

1486 szept. 27.

Nos igitur vestre maiestatis mandatis in omnibus obedire fideliter cupientes, ut tenemur ac mandata vestre maiestatis in litteris agnosci, quod expositum fuisset vestre maiestati in persona *Stephani de Saagh* electi et iurati nobilis comitatus Soproniensis eo modo, quod causa inter ipsum ab una ac nobilem *Paulum Marthon* de *Ladon* iudicem nobilium dicti comitatus ab alia partibus pretextu simplicium verborum prolatione coram nobis mota haberetur, in qua nos iudicium facere, exindeque eundem

exponentem etc. (!) ac causam in eodem statu, in quo nunc existit etc., ut tenor litterarum vestrarum continet, terminoque assignato vestre in nostris litteris rescriberemus majestati. Super quo vestre scribimus majestati, quomodo Stephanus de Saagh electus et iuratus nobilis comitatus Sopproniensis ipsum Paulum Marthon de Ladon iudicem nobilium predicti comitatus a nobis et a sede nostra iudiciaria ad inquisitionem faciendam postulasset et peragendam. Qui tandem Paulus Marthon de Ladon iudex nobilium ad nos et ad sedem iudiciariam reversus, coram nobis dictam et rescitam inquisitionem exponere curasset et curavit. Tunc Stephanus de Saagh electus et iuratus nobilis protullit (!) contra Paulum Marthon de Ladon iudicem nobilium : *Tamen causam meam tu vis perdere.* Contra ista verba Paulus Marthon de Ladon iudex nobilium dixit : *Ego neque causam tuam, neque alterius volo perdere, sed qualiter secundum presentis diei cursum, a quibus decens fuisset et opportunum, fide mediante inquisivi et rescivi, suo modo coram comite et iudicibus nobilium propono.* Et post hec verba prolata comes per se inhibuit ipsum Stephanum de Saagh, ut honeste loqueretur et iudicem nobilium Paulum Marthon de Ladon non inhonestaret. Sed contra omnem inhibitionem comitis asurgens furiose, elevatis manibus sursum pervertendo sic locutus fuit contra annotatum iudicem nobilium : *Tamen omne per modum velles me subvertere, si posses.* De istis igitur increpationibus et inhonestationibus idem Paulus Marthon iudex nobilium a nobis iudicium sibi fieri postulat. Nos tamen, ut tenemur, singulis iusta iudicia facere, ex tunc misimus universis nobilibus comitatus nostri, ut ad sedem nostram venturam ad iudicium faciendum per capita sub pena birsagii intrare, ut ipsis partibus iudicium faceremus secundum cursum presentis decreti. Et dum in sedem iudiciariam devenissemus, tunc Stephanus de Saagh (!) presentavit nobis litteras vestre maiestatis, in qua mandatis vestre maiestatis obedire volumus et iudicium ipsis partibus non fecimus, certificando tamen partes premissas, Stephanum de Saagh et Paulum Marthon de Ladon aucturos (!) absque omni gravamine et sine difficultate aliquali in predictam curiam vestram regiam, regiam scilicet personalem in presentiam ad terminum octavarum Beati Michaelis archangeli per litteras nostras ipsis partibus prefigendas transmisimus causam ipsarum discutiendam. Datum in Gyoro feria secunda proxima post festum Beati Luce ewangeliste, anno Domini supradicto.

Hanyag fogalmazású papiroklevél, melynek harmadik pecsétje levált, az első zöld viaszba nyomottból csak a paizs vehető ki, a második elnyomódott, a negyedikben kardszerű jegy látszik. Régi jelzése : No. 2026.

Régi jelzése : No. 2026.

XXV.

1846. Válti Rákos Zsigmond és Ferencz sükségtől kényszerítve a vasvári káptalan előtt kisvépedi részbirtokukat és pereczföldi jószáguk egy részét Balog Jánosnál zálogba vetik.

Nos capitulum ecclesie Castri ferrei memorie commendamus, quod nobilis Sigismundus [filius condam Ladislai] Rakos dicti de Walth Francisci filii condam Alberti Rakos de di[cta Walth] onera in se assumpto personaliter nostram veniens in presentiam confessus ex[titit eo modo, quod ipse] pro quibusdam suis et eiusdem Francisci necessitatibus ipsos ad presens urge[ntibus] portionem ipsorum possessionariam in predicto Kysweped vocato in isto [comitatu Castriferrei] existenti habitam simul cum cunctis suis utilitatibus ad eandem portionem [pertinentibus], item in alio predio Perekfelde (!) vocato alia viginti duo iugera] in uno loco in duobus diverticulis adiacentia excepto pra[to] de Bevd pro quatuordecim florenis auri puri ab eodem levatis , quod dum et quamprimum ipse huiusmodi portionem et iugera terrarum [a] Johanne Balog pro se redimere voluerit, ex tunc idem Johannes B[alog] pecunia portionem ipsam cum prescriptis viginti duobus iugeribus t[errarum] huiusmodi portionis teneatur eisdem relaxare. Assumpsit [idem Sigismundus in sui et] fratris sui personis dictum Johannem Balog infra t[empus] portionis et terrarum iuxta consuetudinem regni conservare , ymo ob[ligavit] presentium testimonio et vigore mediante. Datum in festo Beati millesimo quadringentesimo sexto.

Papiroklevel, mely az egész balfelén, jobbfelének pedig az alsó négy soránál csonka. Pecsétjéből csak kevés maradvány mutatkozik.

Régi jelzése (legalább a meglevő részen) nincs.

XXVI.

1489 febr. 9. Buda. Mátyás király a Kisszentpáli Tiszay Zsigmond özvegye Margit asszony és a Debrenthei Heim Benedek halálával átszállás következtében Himfy Imre közt folyó perben az utóbbi prókátora kérésére átírja 1486 decz. 16-i oklevelét, melyet Margit asszony kérelmére állított ki, hogy ennek birtokába juttassa azt az 1453-i, Nyirő Antal budai polgár feleségének, a nemes Anna asszonynak kezében levő nádori ítéletet, mely Himfy Benedeket a hatalmaskodás bűnében vétkesnek mondta ki.

[Nos Mat]hias, Dei gratia Hungarie, Bohemie etc. rex, duxque Austrie damus pro memoria, quod causa inter Margaretham relictam condam Sigismundi Thyzay

de Kyszenthpal ut actorem ab una ac eg[regium *Emericum*] *Hymfy* [*de Debr*] *Jenthe*, in quem presens causa mortuo condam domino *Thoma de eadem Debrenthe*, episcopo *Nitriensi*, fratre suo est con[descensa] [in] causam attractum ab altera partibus coram nostra personali presentia mota et vertente petentes [tenor]es litterarum sententionalium condam magnifici *Ladislai de Gara*, olim dicti regni nostri Hungarie palatini haben per prefatam dominam *Margaretham* actorem coram dicta nostra personali presentia in iudicio exhibite, mox *Georgius de Wag* pro prefato *Emerico Hymfy* in causam attracto cum procuratoriis litteris magnifici comitis *Stephani de Ba[thor]*, iudicis curie nostre, in eandem nostram personalem exurgendo presentiam, paria earundem litterarum nostrarum eidem in causam attracto dari supplicavit iuris eiusdem ad cautelam. Quarum tenor talis est :

Nos Mathias, Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc., memorie commendamus, quod nobis in octavis festi Beati Michaelis archangeli una cum nonnullis domini prelati, baronibus 1486 okt. 6. et dicti regni nostri nobilibus pro faciendo moderativo iudicio causantium in sede nostra iudiciaria pro tribunali sedentibus nobilis domina *Margaretha* relicta condam *Sigismundi Thyzay* dicti de *Kyszenthpal* personaliter iuxta continentiam litterarum nostrarum citatoriarum ipsam citationem septuagesimo secundo die octavarum predictarum hic *Bude* coram personali 1486 de-z. 16. nostra presentia facie ad faciem factam fore denotantium in figura iudicii eiusdem personalis presentie nostre comparendo contra nobilem dominam *Apoloniam* vocatam, *consortem circumspecti Athonii Nyirew dicti civis civitatis nostre Budensis* proposuit eo modo, quomodo quedam littere sententionales condam magnifici domini *Ladislai de Gara*, alias dicti regni nostri Hungarie palatini et iudicis *Comanorum* pro parte prefate domine *Margarethe* contra reverendum in Christo patrem condam dominum *Thomam* de *Debrenthe*, alias gubernatorem abbatie *Sancti Martini Sacrimontis Pannonie* emanate erga ipsam dominam *Apoloniam* haberentur, quas ipsa ab eadem domina iuris sui uberiori pro cautela rehabere vellet lege regni requirente. Quo audito eadem domina *Apolonia* similiter personaliter in eandem personalem nostram exurgendo presentiam, respondit tali modo, quod hoc verum foret, ut prescripte littere sententionales erga ipsam haberentur, non tamen ipsa easdem in specie, eo quod eedem per *Simonem* [?] *filium condam Emerici* similiter *Thyzay* dicti, fratris utpote dicti condam *Sigismundi* similiter *Thyzay* mediante homine et sigillo iudicis dicte civitatis nostre *Budensis* prohibite et arestate essent et haberentur, sed bene paria earum in transcripto littera-

rum nostrarum eidem domine Margarethe dare prompta esset et parata et ibidem eadem domina Apolonia easdem litteras prefati condam magnifici domini Ladislai de Gara palatini sententionales clause emanatas eidem personali nostre presentie exhibere curavit hunc tenorem continentes :

Amicis suis reverendis conventui ecclesie Simigiensis Ladislaus de Gara etc. lásd föntebb 1453 deczember 8-nál, Tört. Tár 1909.

Quibus exhibitis, quia eedem littere ipsius condam Ladislai de Gara sententiales prefatam dominam Margaretham concernere agnoscebantur, pro eo nos easdem de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali transscribi et transsumpti ac presentibus litteris nostris patentibus inseri facientes, pariaque earundem in transcripto ipsarum litterarum nostrarum dicte domine Margarethe duximus concedendas iuris sui uberiorem ad cautelam. Datum Bude, predicto septuagesimo quarto die octavarum festi Beati Michaelis archangeli predictarum, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto.

1486. decz. 18.

Unde nos supplicationem prefati Georgii de Wag, procuratoris antefati Emerici Hymfy in causam attracti nobis modo premissis porrectam iustam et iuri consonam fore agnoscentes, tenorem prescriptarum litterarum nostrarum presentibus litteris nostris patentibus transscribi et transsumpti facientes, eidem Emerico Hymfy duximus concedendas. Presentes autem propter absentiam sigilli nostri, quo in iudiciis utimur, sigillo fidelis *nostri egregii Thome de Drag*, dicte personalis presentie nostre locumtenentis fecimus consignari. Datum Bude, vigesimo octavo die octavarum festi Epiphaniarum Domini praedictarum, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono.

Lecta per magistrum *Ladislaum* prothonotarium.

Fölül, főleg azonban a 45—54. sorai közt kiszakadozott, helyesebben kirothadt papiroklevel, melynek vörös viaszba nyomott kis gyűrűpecsétjének csak a nyoma maradt meg.

Régi jelzése nincs.

XXVII.

1489 ápr. 27. Vasvár. *Polyáni János Vas megye alispánja, a szolgabírák és esküdtek bizonyítják, hogy Hédervári Miklós panaszára Gosztonyi Bud György szolgabírókat nyomozásra küldvén, ez azt találta, hogy Csákó István, Benedek németújvári várnagy belső embere (Ujlaki!) Lőrincz herceg csákányi jobbágyaival a panaszos jobbágynak szénáját elhordatta s hogy a Hédervári s Lőrincz herceg falunagyjaitól összehítt becsületes emberek is úgy itélték, hogy az elhordás Hédervári területéről történt.*

Nos *Johannes de Polyan* vicecomes et iudices nobilium, electi et iurati nobiles comitatus Castriferrei memorie commendamus quod

nos ad instantiam et legitimam petitionem magnifici domini *Nicolai de Hederwara Georgium Bwd de Gozthon* unum ex nobis, videlicet iudicem nobilium ad infrascriptam inquisitionem nostro pro testimonio duxissemus destinandum, qui tandem exinde ad nos reversus, nobis retulit isto modo, quomodo ipse in festo Beati Lamperti proxime preterito in isto co- 1488. szept. 17. mitatu procedendo, consequenterque ad possessionem *Chakan* accessisset, ubi scilicet prefatus exponens dictam inquisitionem fieri voluerat, vicinis et commetaneis suis illuc convocatis et congregatis, ibique ad fidem eorum Deo debitam, fidelitatemque domino nostro regi et sacre eius corone observandam, tacto dominice crucis signo prestitam, odio, favore et amore partium postergatis, sed solum Deum et eius iustitiam pre oculis eorum habendo seorsum et singillatim tenore generalis novi decreti investigando inquisitos habuisset, item nobilis *Petrus Farkas de Chakan* alio nomine *Egyhazsoka*, item providi *Michael Valentini*, *Stephanus Gregorii*, alter *Stephanus Magnus*, *Mathews Byro* dictus, *Paulus Magnus*, *Johannes Chaba* et *Thomas Dombo* dictus in possessione *Chakan* commorantes visu et scitu fassi fuissent et attestati, quomodo circa festum Sancti Stephani regis proxime 1487 aug. 20. preteritum *Stephanus Chako* in *Hodos* in *Ewrseek* commorans, familiaris egregii *Benedicti castellani de Nemethwywar*, missis et destinatis certis iobagionibus magnifici domini *Laurentii ducis* in possessione *Chakan* in officiolatu predicti castellani commorantibus, ad pratum seu fenile in portione prefati exponentis existens habitum abindeque fenum providi *Petri Deak* dicti, iobagionis ipsius exponentis in eodem *Chakan* commorantis cum duobus curibus(!) levare et deportari ac quo ipsorum placuisset voluntati, fecissent. Tandem vero villicus prefati exponentis et similiter villicus annotati domini ducis in eodem *Chakan* constituti sex probos viros equaliter elegissent, prescriptum factum et negotium inter prescriptos dominos et iobagiones ipsorum habitum arbitrarie discutere et debito modo revidere fecissent, videlicet si digne vel indigne predictum fenum annotatus *Stephanus Chako* cum iobagionibus prefati domini sui asportari et conduci fecisset. Qui quidem sex probi electi ad dictum pratum seu fenile personaliter accessissent, ibique viso prato predicto et loco feni deducti cernissent(!) dictum pratum in portione annotati exponentis et non in portione dicti domini *Laurentii ducis* fore habitum, ideo memoratus *Stephanus Chako* dictum fenum annotati *Petri Deak* cum prescriptis iobagionibus domini sui minus iuste et indebite levare et deportari fecisset potentia mediante in preiudicium et dampnum dicti exponentis non modicum.

Datum in Castroferreo, feria secunda proxima post festum

Beati Georgii martyris, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono.

Papíroklevél három egész, de elnyomódott gyűrűpecséttel.
Régi jelzése : No. 2012.

Közli SÖRÖS PONGRÁCZ.

ADATOK A MAGYAR PROTESTÁNS GÁLYARAB LELKÉSZEK TÖRTÉNETÉHEZ.

— NEGYEDIK KÖZLEMÉNY. —

XXVIII.

Pápa, 1674 április 27. Nagy Ferencz hadbíró és Alapi Gergely lovassági parancsnok által felvett tanukihallgatási jegyzőkönyv arról, hogy valyon tudja, látta, vagy bizonyosan hallotta-e a tanú, hogy az ország ezen részén lakó prédikátorok, a közelebbi években keletkezett istentelen lázadás és pártütésben részt vettek-e, és Vittnyédyvel leveleztek-e, akarták-e erre rábeszélni híveiket, igaz-e, hogy a katólikusokat pápás kutyáknak nevezték, kiket ki kell az országból irtani, tartottak-e titkos gyülekezéseket, gyűjtöttek-e a felkelők részére és segélyezték-e őket? Tudja-e, hol lappanganak a lázadásban és felkelésben részt vett prédikátorok, kik a pártfogóik és védelmezőik ezen a részen, folyamodtak-e a törökhöz és az erdélyi fejedelemhez? stb., mely kérdésekre a kihallgatott tanúk vallomása a prédikátorok ártatlansága mellett bizonyít.

Anno 1674. Die 27. mensis Aprilis in praesidio Papa Comitatu Veszpremiensi adiacente, ex commissione et mandato Spectabilis ac Magnifici domini Johannis Esterhasy, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis praesidii Jauriensis, et confiniorum eidem annexorum vice generalis Capitanei facta est praesens inquisitio, cuius interrogationis puncta sequuntur in haec verba :

De eo utrum?

1. An sciat, viderit, vel pro certo audiverit testis, et a quo praedicantes harum partium regni, cum nefario illo seditionis et rebellionis proximis annis superioribus in hoc regno Hungariae exortae, et etiam nunc grassantis, non postremo incensore Stephano Vittnyedi, arctam familiaritatem, cointelligentiam, mutuam ligam, literarum commercium et correspondentiam habuisse?

2. An sciat populum et plebem curae, ac ministerio praedicantium deditam adeo morigeram ac obsequiosam ipsis esse, et fuisse, quod ipsam semper pro nutu et voluntate habuerint,

habeantque etiam de praesenti, ita ut quocumque ipsorum placuisset, placeretque voluntati, flectere ac vertere potuerint ac possint etiam modo ?

3. An sciat, quod iidem praedicantes eandem suam plebem et populum parochianum non solum privatim, verum etiam *palam* et publice averterint, et abalienaverint a publica pace et tranquillitate, unioneque charitatis Christianae omnes catholicos idololatrias papisticos canes, et regno extirpatione dignos intrepide appellando, et etiam ex cathedris itentidem calumniose haec effulgendo ?

4. An sciat eosdem praedicantes privata clandestina a rege et a lege toties prohibita conventicula celebrasse, fuisseque authores, factores, quod superioribus temporibus aliquot templa et parochias catholicorum, notanter autem Szólósiense, et Sepsense tumultuatim companones, ut vocant Lutherani et Calviniani hostiliter invaderent, profanarent, diriperent, et expilarent in personas ecclesiasticas manus sacrilegas iniicerent, eos comprehenderent, incaptivarent, inutilarent, et plerosque ipsorum crudeliter trucidarent et interimerent ?

5. An sciat, quod tam primaevus etiam iudicialiter condemnatis, quam modernis hinc inde grassantibus rebellibus consenserint, ipsis applauserint cum ipsis mutuam ligam, correspondentiam, confoederationem et coniurationem habuerint, plebem sibi subiectam ad bene sperandum, ad rebellandum animaverint et converterint, et haec praemissa practicet etiam modo, ipsis rebellibus ope, auxilio, hospitalitate, victu, vectura, com meatu ac aliis omnibus modis et mediis possibilibus adfuerint, succurrerint, et patrocinati extiterint, existantque etiam de praesenti ?

6. An sciat, ubi latitent eiusmodi seditiosi ac rebelles praedicantes, et quos habeant fautores, patronos, et portectores in ea parte regni ?

7. An sciat testis dictos praedicantes nobilitati, aut plebi curae suae subiectis publice, vel privatim tributum Turcicum svavisse, vel aliis modis ad id eas disposuisse ?

8. An sciat, quod praedeclarati praedicantes, aliquos rebelles proscriptos domi suae vel in templis occultaverint, foverint, et conservaverint. An etiam in suis concionibus publicas, pro eorundem rebellium, vel etiam Turcarum felici progressu, et venturo, aut promisso auxilio preces indixerint vel instituerint ?

9. An sciat etiam, quod civitates regiae, ac oppida ut Soproniensis, Kőszegiensis, Rustensis, et aliae praedicantes, rebelles etiam iudicialiter condemnatos et proscriptos ad se receperint, eosque modis praedeclaratis foverint et protexerint, foveantque et protegant in praesenti ?

10. Ultra haec praemissa et praedeclarata ipsorum praedicantium facinora ; quid sciat, viderit, et audiverit testis de seditione, concitatione, complicitate et correspondentia, confoederatione et coniuratione, aliisque calumnationibus et factis dictorum praedicantium cum rebellibus et hostibus internis et externis Suae Maiestatis pacem et publicam tranquillitatem, regni auctoritatem, et dignitatem Suae Maiestatis laedentibus, fateatur testis ?

11. An sciat praedicantes vel cives aliquarum civitatum in causa effectuatorum, motivorum, et petendorum auxiliorum vel interponendi patrocini ad vicinosque Turcas, vel Transylvanos et acatholicos imperii principes legationum aliquam suscepisse, vel instituisse expensas pro talibus fateatur testis ?

12. Utrum sciat, vel recordetur fatens, an tempore inquisitionis, ante duos circiter menses Papae, per nobilem Stephanum Jóra, praesenti personae conventuali factae ipse etiam sit examinatus, et an idem fuerit fassus, quod in illa inquisitione habetur, aut diversum, et an de praesenti etiam idem fateatur, aut diversum ?

Primus testis. Egregius Andreas Symonÿus, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis praesidii Papensis certorum militum peditum vajvoda. Annorum circiter 43. iuratus examinatus fassus est. Ad primum. Audivit rumore vulgari (nullam tamen scit personam nominare, sed vidit copiam aliquarum literarum Stephani Vittnyédy legi per dominum plebanum Barbacsiensem Papae, post peractum nuperrimum examen, quibus praedicantes ad rebellandum animasset, scit quod adventus rebellium calvinistae applausissent, audivit ab aliquibus calvinistis Papensibus ; neminem tamen scit illorum nominare, quod iuvare possint penes suam religionem, et si Papae persistere non poterunt, satis latum est regnum Turcicum, prout tamen in priori examine habetur, negat se in fassione uxoris, ne mentionem quidem fecisse.

Secundus testis. Andreas Pap, civis Papensis et custos carcerum. Annorum circiter 25. Juratus examinatus fassus est. Recordatur se fassum fuisse, quod calvinistae Papenses, iam plures, iam pauciores in schola ipsorum conventum habuissent ; ignoscit tamen in quem finem, illorum e regione scholae habens domum suam, vidit multoties, quod tamen aliquam coniurationem fecissent, non scit, neque in alio examine fassus est, et neque fatetur.

Tertius testis. Nobilis Stephanus Bosnyák, Papae degens, annorum circiter 35. iuratus examinatus fassus est. Quod dum calvinistae in facto religionis suae conventum habuerunt, id non occulte, sed palam fecerunt, et non de alia re, sed de eundo, vel ad suam Maiestatem Sacratissimam, vel ad dominos generales

aut ad dominum comitem Franciscum Esterházy tractatum habuerunt.

Quartus testis. Georgius Banóczki, civis Papensis. Annorum circiter 40. iuratus examinatus fassus est se in priori examine fassum fuisse, quod notitiam Stephani Vittnyédy non habuerit; audivit tamen bonum advocatum fuisse, sed quod non nominavit, scit quod iam una iam altera vice, vel pro colligenda aliqua pecunia, vel aliquibus aliis rebus agendis habuerunt conventum potiores Papenses calvinistae; ipse tamen nunquam adfuit conventui, quia humilioris conditionis existens, peractis precibus suis, vias abivit.

Quintus testis. Ambrosius Sutor, civis Papensis. Annorum circiter 50. iuratus examinatus fassus est. Se fuisse quidem per Stephanum Jóra examinatum, nihil tamen se eorum fassum, quae in scriptis eius habentur de ipso, hanc dans rationem: quod ipse templa calvinistarum, homo catholicus existens non frequentat, calvinistae vero modo cum catholicis sermones non habent, et neque quaesitus est de iis in examine prioriori, quae scripta sunt de illo.

Sextus testis. Strenuus Petrus Szabó, miles equestris ordinis praesidii Papensis. Annorum circiter 40. iuratus examinatus fassus est: Se quidem fuisse examinatum, negat tamen se illud vel illa de plebe et praedicantibus fuisse fassum, quae in secundo interrogationum puncto sunt posita et illa quoque, quae de illo in priori examine sunt posita, negat pariter, et neque est de iis interrogatus, sed hoc fuit in quaestione. Utrum Vittnyedum noverit, et an Papa sit missa rebellibus pecunia, ad quae ille respondit, se non recordari Vittnyédy notitiam habuisse, missam autem fuisse pecuniam rebellibus, se nec scire, nec audivisse.

Septimus testis. Nobilis Franciscus Bogács. Annorum 25. Juratus examinatus fassus est, negare se, quod de secundo interrogationis puncto (ut in priori examine ponitur) quidquam fassus fuisset, eum neque sciret. Quod vero de tertio puncto scriptum est, de illo ad illud neque est interrogatus.

Octavus testis. Providus Gregorius Warga, aliter Polyáni, civis Papensis. Annorum circiter 40. Juratus examinatus fassus est, negare se fassum fuisse, quae in fassione 20. fatentis prioris examinis sunt posita.

Nonus testis. Nobilis Franciscus Kőrösi Papae manens. Annorum circiter 29. Juratus assessor Comitatus Veszpremiensis. Ad fidem comitatui depositam examinatus fassus est. Se tempore prioris examinis puncta interrogatoria perlegisse et de omnibus examinatum fuisse, negat tamen quod fassus fuisset praedicantes

cum Vittnyédio familiaritatem et cointelligentiam habuisse, fassus est etiam, quod tempore prioris examinis scriptum Stephani Jóra de fassione eius perlegi cupiens ter deleri fecisset; quia non verba illius apposuisset, et post hoc etiam quod scripsit fassio ipsius non fuit.

Decimus testis. Michael Varga, civis Papensis, annorum circiter 50. iuratus examinatus fassus est. Ad primum et secundum nihil, neque rebellionem Stephani Vittnyedy alio sensu intellexerit, quam quod ante circiter 14. annos scholam Papensem invaserint, scit inter se calvinistas conventicula habuisse et loqui eos cum blasphemia, quod praedicantes persequuntur catholici, non audivit, quod adventui rebellium applausissent, credit tamen quod gauderent si templum recipere possent, de caetero negat, de se in priori examine posita, neque scit etiam modo, quid simile, quid aut dixissent aut dicerent calvinistae.

Undecimus testis. Nobilis Andreas Pétsi. Juratus assessor Comitatus Veszpremiensis. Annorum circiter 45. ad fidem comitatus depositam examinatus fassus est. Ad primum nihil et neque in priori examine fassus quidquam; licet ibi sit positum ad quintum, audivit sermone vulgari; sed a quo, non recordatur, quod aliqui calvinistae Papenses rem minus intelligentes, in loquelis habuissent adventum rebellium et applausissent, prudentiores tamen eos neque in ore habuissent, neque iis applausissent.

Duodecimus testis. Michael Csepeli Papae manens. Annorum circiter 58. Juratus, examinatus fassus est, non fassionem eius scripsisse quaecunque in priori examine de eo scripta posuit; quia quod in alio praeter fidei professionem praedicantibus aut aliis quibuscunque plebs adhaereret, hoc ille non scit, neque fassus est.

Tertius decimus testis. Franciscus Szigli, miles equestris ordinis praesidii Papensis. Annorum circiter 63. iuratus, examinatus fassus est, se non scire, neque scivisse praedicantium, cum Vittnyedio complicitatem, inique scripsit, quicumque scripsit, quia neque de alio examine priori est quaesitus, quam utrum aliquando noverit Vittnyedium.

Quartus decimus testis. Stephanus Borbély, Papae manens Annorum circiter 45. iuratus, examinatus fassus est, ante haec tribus, vel quatuor annis ipse in ceha existens dixit suis contubernalibus, quod pecunia cehae non debet consumi, sed vexillum deberet comparari; si quidem etiam aliae, cehae habent sua vexilla; sed quidam tonsorum Papensium Johannes Borbély nominatus cum vituperio respondit illi, quod populo paulo post tot erunt vexilla quod replebuntur iis oculi tui, scit et vidit, quod calvinistae Papenses armati in scholam iverunt, audivit-

que, quod arma in schola servaverint, nescit tamen in quem finem. Audivit a quadam muliere ex pago Vanyola, quod praedicans loci eiusdem dixisset, stultum esse illum, qui in omnem fortunae eventum ascenderet Pysoninum.

Quintus decimus testis. Nobilis Mathias Németh, miles equestris ordinis praesidii Papensis. Annorum circiter 38. Juratus, examinatus fassus est: negare se minas in priori examine positas, a se fuisse dictas; verum duobus et medio circiter ab hinc annis audivit ab uxore Stephani Vizközi modo etiam vivente, quod diabolicae matris catholici Turcicum rumorem clamant ad calvinistas.

Sextus decimus testis. Strenuus Johannes Sidai, miles pedestris ordinis praesidii Papensis. Annorum circiter 45. iuratus examinatus ad primum et secundum nihil, ad tertium a quo est persecutio praedicantium, audivit in aliquot locis sed personas dicentes nescit nominare, quod calvinistae idololatrias, canes papisticos dixissent catholicos; de reliquo nihil, si quidem nulla sua secreta communicant cum catholicis; sed valde se ab iis custodiunt.

Septimus decimus testis. Strenuus Mathias Lakatjártó, miles stipendiarius pedestris ordinis praesidii Papensis, annorum 38. iuratus, examinatus fassus est se nec tempus, nec locum, nec personam scire nominare; tamen recordatur se audivisse quod calvinistae Papenses applausissent rebellibus, ad has partes expectantes adventum eorum.

Duodevicesimus testis. Nobilis Johannes Györi, Papae manens, annorum 45. iuratus, examinatus fassus est. Ad primum. In priori eius examine non bene esse scriptum, quod cointelligentiam praedicantium cum Vittnyedio ipse sciret, quia hoc non audivit, neque recordatur hoc a se fuisse interrogatum; sed ubi quaesitum est ex ipso, utrum novisset Vittnyedium, respondit se novisse et credibile esse, quod cum compositoribus praesentis rebellionis, ipse cointelligentiam habuerit, non scit personam istius calvinistae Papensis; recordatur tamen se ab aliquo audivisse; quod adventum Turcarum cupiverint.

Undevicesimus testis. Generosus dominus Paulus Csúzi, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis praesidii Papensis vicecapitaneus, annorum 50. ad fidem Suae Maiestati Sacratissimae praetitam iuratus, examinatus fassus est. Ad primum se nescire; sed audivit quod evangelici addicti fuissent erga Vittnyedium. Ad secundum scit quod convenerunt calvinistae ad divina servitia more suo peragenda et praedicantium ministerio utuntur, quod autem plebem ipsi ita dispositam, et sibi addictam haberent, quod ad quae vellent inducere et flectere possent hoc non scit.

Ad tertium. Audivit a plebano Papensi, quod cum blasphemii fuissent locuti de catholicis calvinistae; non scit tamen quales blasphemiae fuissent. Ad quartum. Scit quod semel calvinistae Papenses templum ab iis acceptum acceperunt expellendo plebanum a dicendo sacro, et iterum per catholicos est acceptum ab iis, cui et ipse fatens interfuit, audivit etiam spem ipsos habuisse auxilii venturi a Deo; sed quale sit futurum illud non intellexit. Ad octavum scit quod ante tres annos fuerit Papae quidam homo externus, claudicans sed unde venit et cuius conditione fuerit, notum non habet; audita tamen quadam vice, quod explorandi causa illuc venisset ipse fatens comprehendi curare voluit; sed antequam caperetur, discessit ex praesidio. Vidit in manibus domini plebani Papensis funiculum quendam ignitum, quem ipse plebanus a calvinistis in domum suam iniectam esse dixit, sed non scit iniectorem; de reliquo nihil certi, sed audivit quod Stephanus Jóra dixisset, quae utrum certa sint, ipsi non est notum.

Vicesimus testis. Johannes Bors, civis Papensis, annorum circiter 50. iuratus, examinatus fassus est scire se, quod calvinistae Papenses, in negotio religionis sentient unum cum praedicatoribus, adhaerent ipsis ministerioque ipsorum utuntur; sed quod ita essent dispositi ut in omnibus dicta ipsorum sequerentur, hoc non scit.

Vicesimus primus testis. Johannes Eperjesi, miles stipendiarius equestris ordinis praesidii Papensis, annorum circiter 50. iuratus, examinatus fassus est: prouti in priori examine habetur, quod scilicet ipse fatens sciret applausum, et laetitiam calvinistarum, super adventu rebillium hoc ipse fassus non est, neque fatetur, neque scit, hominemque ex superiori Hungaria occulte missum ipse non scivit, neque sunt dicta eius quae in priori examine de ipso posita sunt.

Vicesimus secundus testis. Nobilis Michael Hodosi, miles stipendiarius Papensis equestris ordinis, annorum circiter 38. iuratus, examinatus fassus est. Audivit a Paulo Czámár, Stephano Szöllösi et Gregorio Csabi, dixisse praedicatorem Takácsiensem, quod etiam si calvinistae aliunde auxilium non habebunt, iuvabit illos turca, Deus ipsum ducat cum tartaris, propter quod supra nominati verba, ipsius audientis, ipsum praedificantem verberare volebant. Quod autem calvinistae Vesperimienses et Papenses multam pecuniam mississent rebellibus, hoc dictum ipsius non est, quidcunque scripserunt; sed ille hoc non dixit in sua fassione.

Vicesimus tertius testis. Honesta mulier Elizabetha Fark(as), consors Michaelis Fejér, tormentorum Papensium magistri, anno-

rum 60, iurata, examinata fassa est. Audivit a quodam famulo Martini Lakatjártó, apud dominum ipsius esse aliquas literas, sed non scit de quo negotio sint scriptae.

Vicesimus quartus testis. Strenuus Martinus Spácai aliter Lakatjártó, miles pedestris ordinis praesidii Papensis, annorum circiter 38. iuratus examinatus fassus est. Non scire se, quod nocivas minas, a quoquam audivisset, nisi si iocando dicta fuissent, sed ita etiam nescit quis minatus fuisset.

Vicesimus quintus testis. Johannes Szócs, civis Papensis, annorum circiter 75. iuratus examinatus fassus est, quod vidisset legatos superioris Hungariae, sicut in priori examine positum est, negat se fassum fuisse, qualitercunque scriptum est, quia etiam si fuissent, illos ipse tanquam legatos non scit, neque audivit unquam.

Vicesimus sextus testis. Nobilis Michael Horváth, certorum militum Papensium vice dux, annorum circiter 38. iuratus, examinatus fassus est. Ad primum de se posita in priori examine negat per omnia. Ad secundum negat etiam, negat quod sciret, vel fassus fuisset coniurationem calvinistarum; sed scit illa quod sua secreta non revelant ulli. Ad tertium. Audivit aliquid, quod adventu principis Transylvaniae se animassent, sed non scit auctorem, audivit a procuratore Szalontai nominato, quod ipse tam vicinae, quam graecii fuerit tempore nuptiarum Suae Maiestatis, sed in quem finem non revelavit ipsi.

Vicesimus septimus testis. Stephanus Podari, Papae manens, annorum circiter 37. iuratus, examinatus fassus est. Ad primum et secundum nihil, licet de secundo puncto in priori examine ipse certo id scribatur scire. Ad tertium. Audivit iam ab uno, iam ab alio calvinista, quod catholici adorent imagines et idola. Ad quartum et quintum. Audivit a domina consorte domini Nicolai Somogyi, ducis Papensis, quod iterum revixerint rebelles; sed quod calvinistae applausissent iis, non scit, neque fassus est, non occurrit etiam ipsi, quod de fuga sacerdotum aliquid dixissent, et hoc neque in quaestione tempore prioris examinis fuisset.

Duodetricesimus testis. Nobilis Nicolaus Furdics, iuratus assessor Comitatus Veszpremiensis, annorum circiter 40. ad fidem comitatu depositam examinatus fassus est. Cum ipse Sopronyini scholas frequentasset, scit bene, quod praedicantes cum Vittnyedio familiaritatem habuissent; sed utrum in facto praesentis rebellionis, unum sensissent, illud ignorat, scit per bene, quod praedicantibus sint addicti calvinistae, et audivit, quod cum effusione etiam sanguinis tutabuntur illos, sed a quo milite calvinistico audiverit, ipsi non occurrit, et inter caeteros suos benevolos calvinisticos, quidam Stephanus Horváth eques Papensis

admonuit ipsum fatentem ut cum Stephano Jóra a conversationibus abstineat; nam si aliquis tumultus oriretur et Jóra invaderetur bonum esest, ipse fatens, domi suae non esset tunc, prope ad Joram domum suam habens. Fessus est etiam in conventu praedicantium in pago Asszonyfalva se praesentem fuisse, recordarique se, quod pro remansione ipsorum orationes habuerunt, audivitque tam a praedicantibus, quam aliis, quod adventu principis Transylvaniae se animassent, auditis his verbis: videbitur inquit ubi permanebunt catholici, scit conventicula habuisse calvinistas, sed in quem finem, non intellexit. Audivit, quod propter persecutionem praedicantium aliquos sacerdotes interemerint rebelles. Audivit, sed non vidit, quod quidam homo claudicans missus sit Papam ex Transylvania pro exploratione rerum, quibus modo praemisso Papae die supra notato peractis. Tandem

Undetricesimus testis Nobilis Martinus Érsek, Sacrae Caesareae Regiaeque Maisetatis praesidii Papensis certorum militum pedestris ordinis vaivoda, annorum 35. Si quidem tempore peracti Papae examinis a praesidio abesse debuisset, et examinari non potuisset, ideo Jaurinum die 3 Maii ad fidem Suae Maiestati depositam examinatus fessus est, quod antequam ad interrogata Stephano Jóra respondisset, rogavit illum per Deum, nec aliud scriberet, quam quod ille fateretur, posteaquam non aliud de Vittnyedio fessus fuisset, quam quod domum suam Soproniensem vendere voluisset, et quod multa itinera Eperiesinum fecerit, scripta autem de se in priori examine posita ratione studiosi blasphemantis negat, nam si audiret non parceret illi. Audivit tales loquelas, quod brevi exhibunt rebelles, et quod iam usque Eperjesinum venerint, cumque quaesitus fuisset in examine a quo praedicantes solutionem percipiant, et quo profugi praedicantes recipiantur, respondit solutionem ab iis habere praedicantes, quibus ministerium praebent, et semel apud militem Michaellem Dobsa nominatum praedicantes Papae pernoverint; audivit praeterea, quod duo praedicantes, quod unus modo Veszpreminii alter Papae residet, sint proscripti, sed non scit pro certo. De caetero nihil. Facta haec ultima fessio Jaurinii, die supra notato. 1674.

Franciscus Nagy,
Judex bellicus praesidii Jauriensis. (L. S.)
Gregorius Alapi,
Praesidii Jauriensis certorum equitum dux.
(L. S.)

A pápai reform. egyház levéltárában levő egykorú másolatról.

XXIX.

1674-ből keltezés nélküli kérvénye a füleki, lévai, pápai, veszprémi, tihanyi és vázsonyi végvárakban levő evangélikus katonáknak Rottal grófhoz, melyben Berencs várában fogva levő predikátoraik, és Lipót-várban csonka kezével elviselhetetlen dolgokat cselekedni kényszerített Kocsi Bálint pápai rektor szabadonbocsátása ügyében közbenjárásáért esedeznek.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak! Sok jó szerencsékkel áldja meg isten Nagyságodat!

Nagy szivünk fájdalmával érezzük kegyelmes urunk, hogy a mi vasakat viselő szegény predikátorainknak meg fogattatásával evangélikus religiónknak országunk törvényével liberaltatott szabad folyása meggátoltatott, szegény predikátorink is pedig Berencs várában még is a keserves rabságot szenvedik. Minekünk pedig pápaiaknak, Kocsi Bálint nevü schola mesterünk (aki kicsinységétől fogva csonka) azon csonka kezére köttetvén a taliga, Leopold várában elviselhetetlen dolgokat cselekedni kényszerítették.

Mivel pedig mind Pápán, Veszprémben, Füleken, Léván, Tihanyban és Vázsonyban, minket Ő felsége vitélő evangélikus szolgálait, némely katolikus uraimék evangélikus religiónkban turbálni, szegény eleinknek s minekünk is, sokszori ki omlott vérünkkel szereztetett s oltalmaztatott és épített templomokat, és isteni szolgálatra rendeltetett helyeinket tőlünk elvenni, sőt magunkat, minden jószágainktól megfosztani s csak bottal a végházakból evangélikus religiónkért eliminálni s kiverni igyekeznek, a minthogy a tihanyi kapitány uramra küldött parancsolatnak párjából bőven megértheti Nagyságod.

Minthogy pedig Nagyságodnak ezen véghelyekhez megmutatott régi kegyelmességéhez bizunk, azokáért folyamodunk Nagyságodhoz mint kegyelmes urunkhoz, méltóztassék kegyelmes császár és koronás király urunk ő felsége előtt leendő hasznos interpositiójával in libertatibus evangelicae religionis protegaltatni és conserváltatni; szegény predikátorainkat pedig gyászba öltözött s árvaságra jutott siránkozó cselédihez s gyermekeihez visszabocsátani, kegyelmesen promereálni.

El hisszük, hogy a Nagyságod kegyelmes gratiájában meg nem fogyatkozunk, melyet Nagyságodnak életünk fogytaig való alázatos szolgálatunkkal megszolgálni igyekeztvén, kívánjuk, hogy isten Nagyságodat éltesse számos esztendőig jó egészségben. Kegyes választ várunk Nagyságodtól.

Nagyságodnak alázatos szolgálai, császár és koronás királyurunk ő felsége

Füleki, Lévai, Pápai, Veszprémi,
Tihanyi és Vázsonyi végházaiban
lakozó evangélikus fizetett vitézi.¹⁾

A pápai reform. egyház levéltárában levő egykoru másolatról.

XXX.

Bécs, 1675. január 13. A pápai véghelyben levő ágostai és helvét hitvallású őrség tagjainak, fogságban levő lelképásztoraik szabadonbocsátása, vallásuk szabad gyakorlata ügyében benyújtott kérvényére, Lipót magyar király, ezen oklevelében pártfogása és királyi kegyelme felől biztosítja az őrség vitézeit, a kik minden alkalommal, különösen a törökök elleni háborúkban tántoríthatlan hűséget tanúsítottak a haza és császári háza iránt, vallásuk szabadságában, akár helvét, akár ágostai hitvallásuak lesznek, továbbra is megtartja, s őket ezen oltalomlevél bevezetésében megnevezetteknek oltalmába ajánlja, de fogságban levő lelkészük és tanítójuk szabadonbocsátásáról hallgat.

Leopoldus, Dei gartia electus Romanorum imperator, semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Rex, Archidux Austriae etc. Fidelibus nostris Reverendissimo Principi, Domino Joanni Caspari generalis militiae Hyerosolimitatae ordinis Beatae Mariae Teutonicorum in Prussia Administratori, ac eiusdem per Germaniam, et Italiam Magno Magistro, nec non regni nostri Hungariae partiumque ei annexarum Gubernatori, item Reverendissimo in Christo patri Domino Georgio Szelepchény archi episcopo, ecclesiae metropolitanae Stirgoniensis, locisque et Comitatus eiusdem supremo et perpetuo comiti, primati Hungariae legato nato summo et secretario Cancellario, consiliario intimo, ac per antelatum regnum nostrum Hungariae in iudiciis locumtenenti nostro, Spectabilibus et Magnificis comiti Adamo Forgach perpetuo de Ghymes, Tavernicorum nostrorum Regalium in Hungaria magistro, campi marschallo, comitatum Nogradiensis et Borsodiensis supremo comiti, administratori officii iudicatus Curiae nostrae Regiae, comiti Christophoro de Batthyan, partium praefati regni nostrae Hungariae Cisdanubianarum, et confiniorum Canisae oppositorum generali capitaneo, pincernarum nostrorum regalium in Hun-

¹⁾ Erre a kérvényre adta ki Lipót a következő 1675. jan. 13. kelt oltalom levelét a pápai egyház részére, de a lelkész és rektor fogva maradtak; ugyanilyét adott Vázsony részére is, ennek lelkésze csakugyan megszabadult, erre a kérvényre-e, vagy másként? nem bizonyos.

garia magistro, comiti Francisco Eszterhasy de Galantha perpetuo de Frakno, praesidiorum nostrorum Papensis et Semphtaviensis supremo capitaneo, officii supremi comitis comitatum Zaladiensis et Simigiensis unitorum administratori et camerariis, Joanni Maytheny de Keselőkő personalis praesentiae nostrae regiae in iudiciis locumtenenti, Ladislao Pethő de Gherse, praesidii nostri Egerszeghiensis supremo capitaneo, praementionatarum partium attacti regni nostri Hungariae Cisdanubianarum, et confinium Canisae oppositorum, vice generali capitaneo, consiliariisque nostris, nec non supremo, et vice comiti, iudexnobilium, iuratisque assessoribus, ac toti universitati magnatum, et nobilium comitatus Wesperimiensis (így !) simul vel divis in constitutis, cum praesentibus videlicet nostris requirendis, salutem et gratiam. Posteaquam fideles nostri egregii et nobiles, strenuique ac agiles praesidiarii milites praecitati confinii nostri Papensis augustanae et helveticae confessionis ratione eliberationis captivorum suorum praedicantium, ac simul etiam protectionis in libertatibus praefatae suae confessionis, vi diplomatis nostri regii exercendae, humillimam iteratis vicibus, apud Maiestatem nostram fecissent supplicationem, ac instantiam, nos quoque tum ex eo, tum vero clementem, et benignum habentes respectum ad praeclaram fidem, fidelique et constantia eorundem servitia, quae ipsi sacrae primum praenotati regni nostri Hungariae coronae, et deinde Augustissimae domui nostrae Austriacae, consequenterque Maiestati nostrae pro locorum, et temporum varietate, atque occasionum exigentia, signanter autem contra naturales Christiani nominis hostes Turcas foriter dimicando, summa alacritate, debitaque promptitudinis studio exhibuerunt, et impenderunt, ac imposterum etiam pari alacritatis, promptitudinisque, et fidelitatis ac constantiae fervere sese exhibituros, et impensuros pollicentur, eosdem sub benignam nostram regiam recepimus protectionem, ita ut quo ad praetensam religionis quoque libertatem ipsis prospiciendo, iidem sive augustanae, sive helveticae confessionis fuerint, a nemine posthac ad mutandam religionem cogi, et compelli possint, neque dictos praesidiarios nostros, immutatae suae confessionis intuitu, a nobis minus benigne habendos : quin potius quoad omnia quae hisce benignis nostris literis continentur, clementissime protegendos, nec etiam permittendum, ut ab aliis illorum conscientiae violentia inferatur. Quibus ita constitutis nulli dubitamus ipsos quemadmodum hactenus, ita deinceps quoque semper debita erga Maiestatem nostram fidelitate, ac devotione constanter perseveraturos. Ea propter fidelitati vestrae, et vestrum singulis id ipsum harum serie intimantes benigne committimus, et mandamus, quatenus

prae repetitos praesidiarum milites nostros Papenses quoad praetactam benignam nostram occasione iam fatae religionis ipsorum, modo supra declarato protectionem, contra quoslibet violentos et illegitimos impetitorum, turbatorum, et damnificatorum, tociesquoties cum praesentis requisiti fueritis, aut alter vestrum requisitus fuerit, tueri, protegere, ac defendere debeatis, et teneamini autoritate nostra regia vobis praesentibus hac in parte per nos plenarie concessa et attributa. Secus itaque non facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. Datum in civitate nostra Vienna Austriae, die decima tertia mensis Januarii. Anno Domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto. Regnorum nostrorum Romani decimo septimo, Hungariae et reliquorum vigesimo, Bohemiae vero anno decimo nono.

Leopoldus.

L. S.

Thomas Pálffy,
episcopus Nitriensis.
Stephanus Orbán.

A pápai reform. egyház levéltárában meglevő eredetiről.

XXXI.

(Bécs), 1675. február 7. Arról való feljegyzés, hogy gróf Oxenstierna Benedek svéd követ, a magyarországi és sziléziai protestánsok vallás szabad gyakorlata ügyében Lipóthoz egy emlékiratot adott be.

Anno 1675. Die 7 Februarii. Diarium conferentiarum mit dem allhier am Kaiserlichen Hof. Schwedischen Abgesandten Benedict Oxenstierne . . . Er hat auch in materia religionis et reformationis in Hungaria und Schlesien nachstehendes Memorial zugegeben und darauf neben folgende Resolution empfangen.

A bécsi cs. és kir. udvari-, házi- és államlevéltárból. Schweden. Fasciculus 4.

XXXII.

Haága, 1675. április 8. Kramprich, Lipóthoz küldött felterjesztésében, gróf Oxenstierna Benedek svéd követnek, a magyarországi és sziléziai protestánsok szabad vallásgyakorlata ügyében benyújtott emlékiratára kibocsátott királyi rendelet hiteles másolatát kéri.

Allerdurchleuchtigst etc Käyser, König etc.

In der Antwortt, welche Ehrwürdige Käyserliche Mayestet dem Grafen von Oxenstirn auf sein Memorial haben geben lassen, worin er über das schlechte Tractament, so seinen Religions-Verwandten in Ungarn undt Silesien zustehet, clagen thutt, wirdt ein Edictum liberi Religionis exercitii 23. Februarii Anno

superiore, undt dan ein decretum 13. Januarii ¹⁾ anni currentis emanatum angezogen, wan von beyden authentische copeyen haben undt ihnen alhin vorstellen könt, so würden sie wegen ihrer starken Religions-placaten destomehr convincirt werden, dahero underthenigst bitte Ehrwürdige Käyserliche Mayestät wollen sich gnädigst gefallen lassen, solche schicken zu lassen.

Ehrwürdige Käyserliche Mayestät gnätigst schreiben vom 22-sten vorigen Monaths Martii ist mir sampt vielen Beylagen zukommen, worauss undertheingst ersehe, wass dieselbe nach eingehohlenen Bericht zu introducierung der commercien zu Triest, Sanct-Weit undt Buccari vorhaben undt mir alhin, oder zu Amsterdam vorzubringen gnädigst anbefehlen thun. Ich werdt solches mit ehistem verrichten undt folgendts von dem Succes gehorsambst referiren. Wormit mich zu beharlichen Käyserliche Hulden undt Gnaden underthenigst befehle.

Ehrwürdige Käyserliche Mayestät

Allerunderthenigst undt gehorsamter
D. J. Kramprich.

A bécsi cs. és kir. udvari-, házi- és államlevéltárból. Hollandica fasciculus V. Numero 106.

XXXIII.

Nápoly, Szent Klára gálya, 1675 június 6. Kocsi Bálint, május 17-én írt levelére való hivatkozás után tudatja pártfogóikkal, hogy Lipótvárból, Berencsből, Komáromból 41-en siralmasabb rabságra a hazából Nápolyba hajtottak sok szenvedés, éhség, szomjúság között, 30-an eladtak a gályákra, hol Füleki István naprágyi lelkész nemsokára meghalt, valamint ketten már előbb útközben meghaltak. Hatan Theátéban maradtak, mert lábaikat a vas feltörte s nem tudtak menni; ezek élnek-e, vagy meghaltak, nem tudják. A gályákon 29-en vannak, nagy nyomorúságban és szükségben, mert Triesztben egy évi rabságuk után megmaradt ruhájuktól és pénzecskéjüktől a kapitány által megfosztattak. Kéri pártfogóikat, hogy a királynál kiszabadításukon munkálkodjanak, valamint arra, hogy szükségéik fedezésére adakozzanak.

Pacis et consolationis spiritum, cum humilium servitiorum recommendatione !

Viri Generosi ! 17. maii velenczések kezéhez, azoktól kegyelmetekhez küldött leveleimből megérthette kegyelmetek állapotunkat; de mivel bizonytalan, ha azon leveleim kegyelmetek kezéhez jutottak-e, avagy nem, ujabban azon dolgokról írok

¹⁾ Vesd össze a XXX. alatt közlöttel.

kegyelmeteknek. Mi Leopoldból, Berencsből, Komáromból, siralmas rabságunk után, numero negyvenegy személyek, siralmasabb rabságra kihatánk édes hazánkból, és behozattunk szintén Olaszországnak Neapolis városáig, a hol (minekutánna sok nyomoruságok után, ugymint az uton való fáradság, gyaloglás, éhség, vereség, szomjuság, testünkben való sérelem, némelyeknek halála, még csak felnapot is szárazon nem engedtetett volna lennünk) mindjárt a hatalmas hispániai Carolus II. -us király gályáira hajtottunk, azon kapitány által, mely ujonnan fogadott haddal minket szintén ide kísért Morván, Austrián, Styrian, Carniolián és a velencei tengeren meghordozott. A gályákra pedig osztattunk volt numero harmincz personae ; de egyikünk harmad, avagy negyed nap meghal az ispotályban, Gömörvármegyéből naprágyi prédikátor.¹⁾ Az uton is Aversában kálnai ²⁾ és malomsoki ³⁾ Capracottában meghalnak. A szertelen nyomoruságot elunván pedig, hárman közülünk magukat félre vették.⁴⁾ Theaté városában ismét in provincia Aprucii seu regni Neapolitani hatan hagyattanak: *Miskolczi Mihály* füleki, *Czeplédi Péter* lévai lábuknak a vasaktól rothadásig és talán *Miskolczi* részéről az elmetzésig, avagy elszakadásig kisebesedése miatt. *Harsányi István* rimaszombati, betegsége, köszvénye és egyéb az uton való sanyarusága miatt ; *Kóródi János* csöglei, *Szécsi János* sághi, *Husztai Mihály* (sajókeszi-i) erőtelenségeik miatt. Ezek életükről és halálukról még semmit sem tudunk ; hanem még élünk 29. személyek, nevezet szerint pedig itt vannak és élnek *Séllyei István* pápai, *Bátorkeszi István* veszprémi, *Szilvási István* császári, *Komáromi István* ácsi, *Ujvári János* mezőörsi prédikátorok a többivel együtt, a felyebb megválasztott személyeken kívül. De élnek s élünk siralomban, rettegésben, minden dolgoknak szükségeken, mivel még Tergestumban avagy Driesdaban, Carnioliának a tenger partján levő városában, a fölyebb megírt kapitánytól, esztendei rabságunk után megmaradott ruháinktól s költségünktől teljességesen megfosztattunk, az, habár vitézségnek sok, s e féléről is vereséggel próbáltattunk és kényszerítettünk. Érti kegyelmetek siralmas állapotunkat ; az Istennek irgalmasságára kérjük azért kegyelmeteket, hogy ő felsége előtt igyekezzék és törekedjék e siralmas állapotunkból való kiszabadulásunkra, és egyszersmind e nyavalyás állapotunkban való szegény életünk táplálhatósága végett való alamizsnának, költ-

¹⁾ Füleki István.

²⁾ Gócs Mihály kálnai lelkész.

³⁾ Illyés Gergely malomsoki lelkész.

⁴⁾ Lányi György korponai rektor, Simonides János breznóbányai rektor és Maszniczinz Tóbiás illavai lelkész.

ségnek, vagy a velenczések, vagy mások által jó módgyával kezünkhöz szolgáltatására. Mely ebbeli kegyelmetek istenes jó akaratja, Isten előtt kedves áldozatul leszen! A szegény atyámat ezen levelemben megírt állapotunkról tudósítsa kegyelmetek.

De reliquo divinae protectioni vos commendant!

Ad Neapolim, ex mari Mediterraneo galera Sanctae Clarae. Anno 1675. Junii die 6. Fidem et conscientiam bonam adhucdum retinentes et ad extraneum retinere parati et studiosi captivi ex Hungaria pro nomine Christi,

Valentinus Kotsi
praesentium exhibitor.

Eredetije Tóth Ferencznek a Magyar Nemzeti Múzeumban levő kéziratgyűjteményében, közölte Prot. Szemle 1901. évf. 314 l., itt a teljesség végett vettem fel.

XXXIV.

Haága, 1675. október 31. Kramprich, Lipóthoz küldött jelentésében utal arra, hogy a nápolyi gályákon raboskodó magyar kálvinista lelkészekre vonatkozó hírek nagyon sok keserőséget okoznak Hollandiában, melynek ellensúlyozására megbízatása szerint azt igyekszik kimutatni, hogy a fogságban levők nem vallásukért, hanem a király ellen való pártütésért és lázadásért bűnhődnek, mert halálra ítéltettek, de hogy életüket megmentésük, kegyelemből a gályákra küldettek.

Allerdurchleutigst etc. Römischer Kayser undt König etc.

Allernädigster Herr, Herr etc. Den siebensten dieses hab ich eines ungarischen Calvinischen Praedicanten Schreiben, welches er auss der Galeren, wohin er verbandt ist, gethan haben solle, ahn Ehrwürdige Kayserliche Mayesthät undertheinigst uberschickt undt darbey gehorsambst gemelt, dass selbiges vielle Bitterkeit alhie verursacht, undt bereits praetext gegeben habe, gleichsamb per represalien die hiesige Catholische Priester zu incommodiren, massen zu Utrecht geschehen. Underdessen seint auch, wie man sagt, auss dieser Ursachen die Patres societatis auss der Stadt Schwoll in Querissel aussgeschafft worden, gestalt sie mir geklagt undt einige officia alhie undt fürsreiben ahn dasigen Gubernatoren, den Grafen von Erpach, des General Feldtmarschalss Grafen von Waldegs Aidumb begehrt haben, worzu mich erbotten, ich hab von ihnen wie auch von denen anderen Priestern so intzunder incommodirt worden, zu wissen begehrt, ob sie eigentlich wegen obgenandten Predicanten Schreiben undt Gefangnuss seyen ausgeschafft worden undt ob sie mir davon einige schriftliche Verordnung der Stadt Utrecht oder Schwoll vorbringen könnten, ich hab dieselbe biss dato noch

undt wan jemandt derwider solt incommodirt werden, dass Ehrnit erhalten, weis auch nit, ob die Regenten sälbiger Stadt die Aussschaffung undt Mitbenennung obgenanter Ursach gethan, es ist aber wohl dafür zu halten, dass das obgenante Schreiben darzu Ursach gegeben undt dass sie durch solche proceduren gleichsamb alss per repressalien verfahren wollen. Es sagen mir obgenante Geistliche, dass ihnen von einigen particular Freundten auch von der reformirten religion, zu wissen gethan wördten, dass sie wegen der bannisirten Praedicanten auss Ungarn leiden thetten undt noch viel andere leiden würden.

Dass die Praedicanten über obgenantes Schreiben in ihrem Synodo in der Provinz Querissel darüber deliberint undt die Ständt ersucht haben, die General Staaden in diess Werck einzuflechten undt dero Fürschreiben, ahn Ehrwürdige Kayserliche Mayesthät zu begehren, dass ist gewiss, wie auch dass die General Staaden bereits darin verwilligt haben, die relaxation der auf der Galera zu Napoli geschickten Predikanten von Ehrwürdige Kayserlichen Mayesthät undt dem König von Spanien auss favor zu begehren, massen auss beikommender resolution zu sehen, ich werdt sehen, dieselbe zu informiren, dass die Predicanten, weil sie nit wegen der Religion, sonderen Rebellion gestraft worden, ihre Intercession nit meriteren, ob aber dieses so viell aussgeben wirdt, dass sie die bereits aussgeschaffte catholische Priester wider einnehmen, oder andere nit ferner incommodiren werden, dass weiss ich nit.

Solt nuhn obgenantes Fürschreiben ahn Ehrwürdige Kayserliche Mayesthät gelangen, so würde bey dero belibiger Antwort solche Deduction über diese Sach können gemacht werden, dass der Staadt undt alle Provinzen undt Städt würden, welcher gestalt obgenante Predicanten allein wegen der Rebellion seyen gestraft worden, undt dass, da sie vielleicht das Leben verwirckt, auss Gnadt auf die Galeren gebant worden, massen auss denen ordentlichen Processen zu sehen seye, welche man den General-Staaden, wan sie es begehren sollen, zuzuschicken bereit wäre. Wan die Reiselbst ihr Delictum bekennt, oder sonst formlich überwisen worden, so wirdt es nit übel sein, die Process selbst in authentica copia zu haben, worauss clar könnte gesehen werden, wie das die Praedicanten alda nit weniger impeccabiles, alss alhie seyen, wo man vielle exempla habe, dass sie gestraft undt bannisirt worden. Im übrigen könnte dabeneben gezeigt werden, dass die reformirte religions-Verwandte in viellen Plätzen, öffentliche exercitia ihrer religion in Ungarn undt sonderlich alle Kriegs bedienten hatten, massen auss einigen Königliche decretis zu sehen, welche würcklich obserwirt wördten

würdige Kayserliche Majesthät solches nit gestatten würden, hingegen sich dieselbe versehen thetten, man würde eben der gleichen tractamente die Catholischen undt ihre Priester geniessen lassen, es wolle zwar verlaythen, alss wan man zu Utrecht undt Schwoll auss übelere information bereits dahin kommen, dass sie einige Priester auss dero Städten wegen obgenantes Schreibens bannisirt, undt einige in Verhaft genohmen, sie verhoffen aber, es würden die General-Staaden deswegen die Versehen thun, dass dieses aufgehoben undt die Catholische alhie solche Freiheit geniessen mögen, alss die reformirter Religions Verwandten in Ungarn autoritate Regia undt per publica decreta erhalten, welche allegirt undt beygelegt werden könnten. Auf solche Weiss würde gewiss etwas guts, für die Catholische alhie zu hoffen sein, undt würde auf solche Versicherung der Staadt oder die Städte in denen Provintzen sich nit so leicht durch heimliche undt unbegründete calumnien wider die Catholische, alss bisshero oftmahl geschehen, verleiten lassen, es könnte also in diesem Antwortschreiben vielle von den argumentis angezogen werden, welche vor diesem dem Grafen von Oxenstirn schriftlich sein zugestellt worden, dieselbe könnten nachmahls alhie in niderteutsch vertirt getrückt undt in alle Provinzen undt Städt geschickt werden.

Hiebey ligt ein Abschrift des Bruinynx Schreiben, welches er den 19-ten Octobris von dem Thott des Bischofs von Agria anhero geschickt, welches unterdessen gehorsambst hab berichten undt mich zugleich zu dero Kayserliche Hulden undt Gnaden hab befehlen wollen.

Ehrwürdige Kayserliche Mayesthät
Haag, 31-ten Octobris 1675.

Allerunderthenigst Gehorsambster
D. J. Kramprich.

A bécsi osász. és kir. udvari-, házi- és államlevéltárból. Hollandica fasciculus. V. Numero 254.

XXXV.

Velence, 1675. nov. 2. Zaffiusz Miklós tudatja a zürichi egyház lelkészei és tanáraival, hogy szept. 17. írt levelüket vette, kéri őket, hogy a kilátásba helyezett segélygyűjtést vigyék véghez, annyival inkább, mert az áldozatkész kereskedők ágostai hitvallásuak és nem tettek különbséget hitsorsosaik és a református foglyok között, kik közül 12 reformátusnak nevét és szolgálati helyét Beregszászy István jegyzékéből megláthatják.

Celeberrima mundi Lumina.

Cor lancinatum, lacerata viscera, aures doloribus, et querulis

vocibus undiquaque percussas, vestrae die 17. transacti Septembris exaratae tum humanitatis sparsae sale, tum charitatem vere Christianam spirantes, zelumque domus Dei redolentes refocillarunt. Natum inde gaudium tum pientissimis mercatoribus, qui heic locorum opus urgent assidue, me sane nunquam cessante, tum afflictis amicis, quibus ardorem vestrum coelestem insinuavi. Deus Ter Optimus Maximus verus custos Israël, qui non dormitat, porro Ecclesias, Scholasque vestras, vera verae pietatis seminaria protegat, illisque dulcia praebeat *halcyonia* (sic). Amplissimorum vestrorum procerum sceptrum gloriosum firmet aeternum! Mercatores pientissimi, Confessionis Augustanae socii, qui primas fecerunt expensas (sic)! non cessant ubique suos per Germaniam ad fervidum munificentiae opus excitare. Siquidem iunctim captivi detinentur tum Reformati, tum Confessionis Augustanae addicti. Ideo pariter laborandum hactenus. Utrinque movendi lacerti. Ex novo libello supplice miserorum afflictionem penitus deplorabilem iterum didiceritis.¹⁾ Feriuntur undiquaque aures meae quotidie cum lacrymis et gemitibus ecclesiarum, quas nostri quindecim pascebant, nomina in Scheda a Domino Stephano Beregszászi, qui adhuc nobiscum vivit, annotata videbitis. Hos quindecim in dies expectabamus, iuxta promissa belli Ducis Baronis Pomerani, in cuius erant potestate. Morae nectuntur, quia clam res ista gerenda est, et sub Schemate captivorum abducendi sunt, ne quid subolfaciant, qui nomen habent a πᾶς γὰρ φαῦλα πράττων μισεῖ τὸ φῶς. Rei eventum pandam. Hoc ipso momento litteras accipio a Domino Georgio *Velsio*, mercatore Teutonico, Neapoli agente, qui captivorum in Ibericis Triremibus detentorum ἀπολύτρωσιν urget. Spem in adventu Ductoris Classium Ruÿteri ponit. Num quippiam subsit, ignoro. Advolant nova ad me captivorum illorum suspiria, gemitus, lacrymae, quas hoc ipso temporis articulo cum meis misceo. Classicum ubique canite. Urgete fideliter tantum opus, et virtutis vestrae admiratori ignoscite, quando aures vestras percellit pro causa Sionis. Valet in Domino,

Celeberrimi viri, et me quoque protegere pergite.

Venetys ἐν τάχει

Anno, quo sic suspiramus.

OsI. CaptIVos reDIMeret a ferIstIIs

Pater, FILIUs et SpIrItUs

die 2. Novembris stylo.

Nicolaus Zaffius
medicinae doctor.

¹⁾ = discere poteritis.

Kivül : Viris Venerabilibus, Celeberrimis, Clarissimis, Doctissimis, Ecclesiae Scholaeque Tigurinae Pastoribus, Rectoribus ac Professoribus, Maecenatibus iugiter colendis, Salutem a Salutis fonte J E S U, apprecatur animitus.

Postscriptum :

Ministri Reformati natione Hungaro propter veram Christi Confessionem ad perpetuos cruciatus, ad Triremes in Hispaniam ab Imperatore Romano L E O P O L D O Ignatio missi numero 61. Tamen in carcere Triestino 20 illorum adhuc sunt detenti.¹⁾

Ecclesiae quibus hi inserviebant,

praesertim Reformati nominanter fuerint.

1. Stephanus Beregszászi : In Comitatu Gömöriensi, Ecclesiae Hanvaiensis erat minister
2. Samuel Tataÿ, Ecclesiae Tornalliensis Minister
3. Stephanus Kallay » Valiensis »
4. Johannes Rimaszombati » Csoltoientis »
5. Stephanus Szent Péteri » Simoniensis »
6. Stephanus Ladmóczi » Serkiensis »
7. Johannes Gömöri » Panitiensis »
8. Georgius Szendrei » Balogiensis »
9. Andreas Szent Kiraly » Sipiensis »
10. Johannes Sallaÿ » Runyaiensis »
11. Stephanus Szent Péteri » Jánosiensis »
12. Stephanus Tökölly » Doboziensis »

Caeteri sunt in Triremibus Hispanicis.

Hae Ecclesiae sitae sunt penes tres fluvios, nominanter Sajo, Rima, Balogh.

A levél eredetiről, a névsor másolatról a zürichi Staatsarchiv E. II. 456. jelzésű kézirat 845—847. lapjairól.

XXXVI.

Haága, 1675. nov. 4. Kramprich jelenti Lipótnak, hogy a hollandiai római katolikusok, a gályarabok szabadon bocsátásával, a maguk helyzetének javulását is várják.

Allerdurchleutigst etc. Kayser auch zu Hungaren undt Böheimb König etc.

Allergnädigster Herr, Herr etc. Auf meine Underthenigste lestern Relation vom 31-ten vorigen Monaths berichte gehor-

¹⁾ Az itt megnevezett 12-őn kívül még református volt Csúzi Cseh Jakab losonczi lelkész, aki a váltságdíjat lefizette, a heten pedig evangélikusok ; Johannides Fülöp, Mensatorisz István, Czabáni János, Rohácsi János, Glogoviusz János, Raffai János és Csutka János.

sambst, dass alle gutte Catholische Geist unndt Weltliche, so sich in diesem Provintzen befinden, undt von der vorhin gemelten resolution der General Staaden vernohmen, wegen der auss Ungarn auf die Galeren bannisirten Calvinischen Predicanten ahn Ehrwürdige Kayserliche Mayesthät zu schreiben, der underthenigsten Hoffnung leben es werden dieselbe obgenanten Predicanten alle Gnadt erweisen, damit sie alhie weniger persecution unterworfen seyen, es gehet vieller Hoffnung gar dahin, dass sie vermeinen, wan Ehrwürdige Kayserliche Mayesthät dabe- neben denen General Staaden beweglich zuschreiben, undt ihnen die Freyheit zeigen solten, so die Calvinische in Ungaren genies- sen, man alhie nit allein von der persecution abstehen, sonderen auch einige mehrere Freyheit erhalten möchten, welche sie allein dahin verstehen, dass denen Schultheissen in denen Städten undt Ambteren nit mehr erlaubt sein mögt, die Catholische in ihrem Privat exercitio Religionis zu stören undt nach ihrem Wohl- gefallen zu mulctiren, undt die Geistliche in Verhaft zu nehmen undt umb dero Losslassung von der ohne dass durch den Krieg erschöpften Gemeinte grosse Summen Gelts zu erzwingen

Hátirat: Kramprich an Ihr Kayserliche Mayesthät sub dato Haag, den 4. Novembris 1675.

Erindert dass alle gute Catholische Geist undt Weltliche in denen Hollandische Provinzen hoffen, er werde Ihr Kayserliche Mayesthät denen auf die Galern bannisirten Calvinischen Predicanten alle Gnadt erweisen, damit sie allda weniger persecu- tion undterworfen seyn, und den Staaden zueschreiben, auch die Freyheit zeigen so die Calvinische in Hungarn geniessen, welches gedulde Catholische ein grosse Freyheit erhalten werdte.

A bécsi cs. és kir. udvari, házi és államlevéltárból. Hollandica, fasciculus V. Numero 257.

XXXVII.

Bécs, 1675. nov. 7. Szalontai István pápai ügyvéd a gályákon és börtönökben fogva levő magyar lelkészek nejeinek nevében a zürichi egyház lelkészeihez fordul. Fájdalommal írja, hogy az evangéliom ellenségeinek oly nagy a befolyása, hogy előle még Lipót ajtaját is elzárták. Farizeusi kevelységgel kinevetik hatalmas királyok, fejedelmek, rendek és köztársaságok kéréseit a nápolyi gályákon 26-an, Teátéban 4-en Triesztben 18-an vannak nehéz fogságban s a foglyok kiszabadítása csupán váltságdíjért remélhető. A lelkészek nejei ezt nem bírják előteremteni, mert javaikat elkobozták, s gyermekeiket is alig bírják eltartani. De úgy értesültek, hogy a helvét köztársaság pénzt gyűjt a kiváltásukra, ezért hálás köszönetüket küldik s ahhoz azon kérésüket csatolják, hogy a gyűjtött pénzt fordítsák minél előbb

czéljára, melyet ők később megtérítenek. A pénzt Zaffiusz Miklós orvoshoz Velenczébe, vagy Velz György nemesszívű nápolyi kereskedőhöz, vagy bárki más oly emberhez küldjék, a ki a foglyok kiváltását legjobban eszközölheti. Végül arra kéri őket, hogy forduljanak ügyükben az evang. rendek, királyok és fejedelmek és köztársaságokhoz, hogy ezek eszközöljék ki Lipótnál a vallásszabadság és az 1647-ig fennállott templomok, iskolák, lelkészi állomások helyreállítását.

»Hochwürdige, hochberühmte Wol Ehrwürdige und Wolgelehrte, und im Herren und Heiland Jesu Christo jederzeit Höchstgeehrte Väter.

Nächst forhergesezter eingründigster Anerbitung unserer demühtigen und Kindlichen Diensten wünschen wir Eüch als Herren Väteren in Christo allerhand benedejung und schuz Gottes. Sintemal derjenigen, die die Evangelische religion in Ungarn under allerhand aussgesuchtem schein ferfolgen, ferfolgungs eifer und begier so unersättlich ist, dass sie nicht zufriden damit, dass Sie die Eavngelischen Prediger beider namlich der Augspurgischen und Schweizerischen glaubens-bekantnuss under dem erdichteten forwand der auffruhr, nach dem in ferangenen zeiten gefällten, jez in der Statt Pressburg Posen erneüerten urteil dess Tridentinischen Concily ferdammet, entweder in gefangenschafften und zu peinigungen ferstossen, oder auff die »Galeen«, und zun (= zu den) ruderbanken hinweggeföhret, oder auss ihrem faterland ins elend ferwisen, oder durch andere grausame Todes-gattung umgebracht haben; sonder auch über das erschöpfen sie mit fürgestellten dröüungen, bussen, und anderen erschroklichen ferfolgungs-plagen alle Ungarische der Schweizerischen und Augspurgischen Confession Evangelische Kirchen an ihrem fermögen, und zwingen fil, fon dem wahren Evangelischen, ganz Christlichen Glauben abzufallen. Damit sie nun ihr forgefasstes giff nach ihrem belieben desto hefftiger auff die Evangelischen aussgiessen möchten, haben sie nicht nur unserer aller demühtigsten einständigster bitten ausswürkende Krafft hindertriben, sonder auch uns die gnadenthür zu Ihrer Ruhmwürdigsten Kaiserlichen und Königlichten Majestet angeflehter Miltigkeit mit ihren falschen berichtsertheilungen zugeschlossen: dass nicht weniger selbige ferfolger Grossmächtiger Königen, Ständen, Fürsten und anderer Republicuen gottselige und rechtmässige fürbitt bisher nur mit Pharisaischem Hochmuth ferlachtet haben, und ja in der that noch ferlachen, erweist die erfahrung selbst; dass dannenher die erledigung der um dess namens des Herren, und der predig seines Evangelij

willen betregnten auff die Neapolitanischen und Triestischen Galeen hinweggeführten gefangnen Prediger der Augspurgischen und Schweizerischen Glaubensbekantnus (deren 26. auff den Neapolitanischen Galeen, 4. in der statt Teate genant, 18. zu Triest in schwerer gefangenschafft auffgehalten worden) anderst nicht als vermittels eines lössgelts gehoffet werden mag. Weil aber unsere Güter theils von der Königlichen Rentkammer eingenommen, theils durch die aussgeschikten räuber, Herodianer, soldaten und feind der glideren Christi geplünderet sind, fermögen wir kaum unsere haushaltungen und zarten Kinder zu underhalten; und nichts desto weniger, wan wir gleich nakend und bloss ferbleiben solten, so verbinden wir uns doch, unsere Herren und Ehmänner, Prediger dess Göttlichen Worts mit unserem eignen gelt zu erledigen. Weil wir aber aus glaubwürdigem bericht Christlicher Mitgenossen unseres glaubens ferstanden, dass die miltreiche Republic Schweizerlands eine gewüsse geltsum zu erkauffung besagter gefangner auss Christlicher erbärmd zusammen geschossen, und ihr, günstige Fäter in Christo, Euch darinn auff das hefftigste bearbeitet habet: als (= also) nemmen wir zu Eüch, for wol Ermelte Herren, und durch Eüch zum Allermiltesten Eidtgenössischen Stand demühtigist unser Zuflucht, und halten an mit Höchster Danksagung, und ganz ergebenster erbietung unserer diensten, dass Ihr durch die innerliche erbärmd Gottes in dem angefangnen Christlichen Werk, dem forgefassen anschlag der ferfolgeren, forzukommen, ferner fleiss und arbeit anwenden, und besagte geltsum (so eine bei handen, die zur Ehr Gottes, und zur erlösung der gebundenen dieneren Jesu Christi gewidmet ist) auff das unferzügliche zu ihrer lossmachung werkstellig herstellen und ferwenden wollet. Wir ferpflichten uns selbs mit disem gegenwürtigen brief, eben dieselbe summa zu bezahlen. Und also wollen sie sich gefallen lassen, welches dann gleich fil, entweder dem wolgelehrten Herren Niclausen Zaff, der arznej Doctor zu Venedig: wie auch dem wol Edlen Herren Georg Welzer, Neapolitanischem Handelsmann, oder jemand anderem, der auff beste form derselbigen ledigmachung befürdern, forbedeuteter sache wegen durch wechsel zu fersichern, und selbige obgesagte gefangne zu erledigen über zu geben. Wozu noch komt, dass nachdem die Hirten der Schaffen geschlagen, das Evangelische folck der geistlichen tÿrannei in Ungarn zum raub dargestellet worden, wie es die Erfahrung selb bezeiget. Auff dass wir derhalb dise der Pöpstischen Bischoffen ferfolgungszeit durch so grossen ferlurst gläubiger seelen Christi nicht müssen beweinen, haben wir erachtet Euch Herren hiemit hart trungenlich zu ersuchen, dass sie gewürdiget sein

wolten bei den Grossmächtigen Evangelischen Königen, Ständen, Fürsten, und Republicuen das ohnbeschwert ausszuwürken, dass Sie bei Ihrer Kaiserlichen Majestet unserem allergnädigsten König und Herren um gänzliche Wiederherstellung der Religionsfreiheit der Augspurgischen und Schweizerischen Confessionsferwandten, und selbige zwar krafft dess geschwornen Königlichen gewaltsbriefs zu üben: wie auch um widerliferung aller von 1647 jahr abgenommener Evangelischer Kirchen, Pfarejen, Schulen, Stiffteren, Türmen, Glocken, und Todten-gärten: ferner um Zulassung allen gefangnen und ins elend ferstossnen predigern frej widerum in Ungarn zukommen, und ihre gemeinden zu lehren: und welches das meiste ist, um föllige sicherheit den einwohneren dises Königsreichs, die mit dräuen, streichen, gefangenschaften, bussen, abträngungen der güteren, das paps-tum zu bekennen gezwungen werden, die Evangelische Religion wider anzunehmen gottseliglich und rechtmässig anhalten und fürbitt thun. Solche eüere gnädige und fäterliche geneigtwilligkeit mit demütigen diensten zu erwidern, wollen wir uns auff das möglichst bemühen, und den grundgütigen grossen Gott bitten, dass er euch Herren zum heil der in Ungarn in lezten Zügen ligenden Kirchen Gottes erhalten, und for dem last schwerer ferfolgungen lang befristen (sic!) wolle. Erwarten indessen einen grossgünstigen Entschluss.

Geben zu Wien den 7. ten tag Wintermonat 1675.

Der Hochwürdigem und Wol Ehrwürdigem Herren demütige ganz ergebne dienerinne (sic!), deren um dess namens Christi willen gebundner und auff den galeen an obgedachten orten gefangner prediger Eh-weiber.

Dessgleichen um forgemelter gefangner aufflösung willen bei Ihr Kaiserlicher Majestet bisher beschafftigter underhändler
Stephanus Szalontai, sive Kárándi.

A zürichi Staatsarchiv E. II. 456. jelsésű kézirat 863. lapján levő egykorú német fordításról. Ugyanott 865. lapon a levél latin eredetije is megvan.

XXXVIII.

*Nápoly, 1675. nov. 8. A magyar gályarab lelkészek levele Waser Gáspár zürichi főtemplom lelkészéhez és dr. Heidegger theológiai tanárhoz, melyben tudatják, hogy Zaffiusz orvos útján küldött leve-
lüket megkapták, folyamodványt küldenek jóltevőikhez, melyet mel-
lékelve nekik is megküldenek, azon kéressel, hogy ajánlják ügyüket
minden keresztyén jóindulatába.*

Perpetuam Sacro Sancti assistentiam cum humilium suorum officiorum pollicitatione precantur!

Viri admodum Reverendi et Clarissimi, quanquam et vestrum erga nos affectum, et amplissimi Magistratus vestri pro nobis pollicitam curam, ex paribus literarum vestrarum (ad qua etiam responsoria nostra in gratiarum actione gratum animum exstantes paucis ab hinc diebus emissa prodierunt) ad Experientissimum virum Nicolaum Zaffium directarum, iam pridem vigilare et excubare percepissemus.

Nihilominus tamen et novis quotidie in nostri afflictionem crescentibus malorum generibus, et consilio graviorum superinde virorum necessitati, in proprio scripto Illustrissimis Cautoribus evangelicis libellum nostrum supplicem porrigendum duximus. Quem praesentibus hisce inclusum ad fideles vestras manus transmittimus enixe rogantes, ut eum pro ea vestra gratia, qua polletis apud Illustrissimos Cantones, et pro ea Charitate, qua in omnes Christianos praesertim vero afflictos domesticos fidei, ducimini, cum emolumento propediem ad nos redituro recommendetis. De reliquo valete in Domino. Ad Neapolim Mensis Novembris die 8. Anno 1675 Reverendarum ac Clarissimarum vestrarum Dominationum

Afflictissimi Clientes et Fratres in Jesu Christo

Ministri Ecclesiarum Hungaricarum, in Triremibus Neapolitanis pro Nomine Domini sui Captivi nunc numero 26., Reformati 17., Augustanae Confessionis 9. viri

P. S. Si Illustrissimos Cantones Evangelicos convenienti titulo affecissemus, Vestrarum Dominationum hac in partem pro nobis interponendam excusationem requirimus: et ut de aliis rebus, ita etiam de hac eadem (?) informaris cupimus.

Kívül: Reverendis, Clarissimis ac Doctissimis Viris, Domino Gasparo Wasero, Ecclesiae Tigurinae Antistiti, et Domino Johanni Heidegero in Schola ejusdem loci Sacro Sanctae Theologiae Doctori et Professori, Aliisque Ecclesiae Tigurinae Pastoribus et scholae Professoribus suis titulis dignissimis, Dominis et Fratribus, in Christo dilectis.«

A zürichi Staatsarchiv E II. 456. jelzésű kézirat 871 lapján meglevő eredetiről.

XXXIX.

Nürnberg, 1675. nov. 12. Masznyik Tóbiás és Simonidesz János levele dr. Heidegger Henrik zürichi tanárhoz, melyben örömmel tudatják, hogy Augsburgon át szerencsésen ide értek. A Velenczéből küldött levelekből úgy értesülnek, hogy reménylhetik a foglyok szabadon bocsátását. Szalontai István Bécsből a foglyok nejeinek nevében segélyadomány gyűjtését kéri. Nápolyból arról értesültek,

hogy egy ismét meghalt közülök; Teátéban vannak még ketten, Czeplédi és Harsányi, Triesztből Bukkariba kísértettek 18-án. Októberben is meghalt egy Nápolyban. A hazából azt a hírt vették, hogy az erdélyi fejedelem közbejárt értük Lipótnál.

Pacem, prosperitatem et Divinam benedictionem precamur' nostraque commendamus officia.

Vir plurimum Reverende, Excellentissime atque celeberrime Domine doctor, Fautor Patris adinstar suspiciende :

Deo vias prosperante, ex bonorum virorum consilio mutata sententia, negleximus venire Augustam; sed feliciter venimus Norimbergam. Literae Excellentissimi Domini, ad Clarissimum Dominum Spirelium Ulmae promotae, quantum habuerint pondus, ex ipso effectu et favore singulari virorum Augustanorum in nos, optime novimus. Dominus ex alto fautoribus nostris et benefactoribus faveat et beneficiat! Jam iam iturientes versus Saxoniam, immorari nonnihil cupimus Wittebergae: forsitan Dominus Deus ostendet Exulibus Pellam, cum Patria eos ferre recuset. De dimissione captivorum bona affulget spes, id quod ex literis Venetijs datis declaratur, modo in tempore mitteretur pecunia. Vienna Salonthai eorum Causidicus et procurator his etiam diebus nomine Uxorum et liberorum captivorum perscripsit implorans opem et summam collectam.¹⁾ Non desunt viri, qui pro eorum salu e sunt solliciti maxime. Ex praetactis literis noscitur Neapoli iterum unum mortuum. Theatae duos sunt, nempe Dominum Miskolczy (Czeplédi helyett) et Harsáni. Tergesti dicuntur numero 18. unde ille numerus accresceret nondum novimus. At vero accepimus Tergesto missos Buccaram a 150. velitibus captivos, ita heic se res habeat, tamen pro eis boni quique solliciti. In Octobri ad quempiam missae literae Neapoli docent, unum ex praetactis captivis exemplariter, admiranda cum pietate mortuum! Deus ex alto audiat, familiarum eorundem et nostros gemitus: Tandemque optata donet libertate (sic!) Nos quandam de domesticis aut ab iisdem nihil habemus, accepimus tamen nuper ex literis cuiusdam boni viri de statu Patriae, quod nempe Princeps Trans[silvaniae] habeat Legatum apud Sacratissimam Maiestatem, qui instaret de restitutione libertatum, alias inquiritos nimis esse male contentos, ita ut hostem suum, qui multum obstabat ipsis Barkoczy proxime coeperint: alium itidem misere excruciarint, amputatis pedibus et manibus. Utinam Dominus Deus averteret has professiones sanguinum, et inclinaret corda Principum ad Pacem, alioque modo restitueret optatiorem

¹⁾ Lásd XXXVII. alatt.

Patriae statum! Si non fuerit grave legere nostras, etiam in posterum cum voluptate et libenter ad Excellentissimum Dominum exarabimus literas.

Interea Divinae Gratiae commendamus, Excellentissimus Dominus noster valeat optate atque diutissime.

Venerandos et Excellentissimos Dominos Collegas, Dominos Fautores nostros perquam vellemus Salutatos.

Plurimum Reverendae et Excellentissimae Dominationi servire in possibilibus paratissimi:

Norimbergae Anno 1675 die 12 Novembris.

Tobias Masnicius, olim in Hungaria Illavicae Diaconus et Minister, nunc exul, sua manu scripsit
Johannes Simonides, quondam in Hungarica Rector Scholae Brisniciensis nunc Exul.

Zürichi Staatsarchiv E II. 456. jelzésű kézirat 873. lapján levő eredetiről. Kihagyásokkal közölte Sárospataki Füzetek 1866. évf. 673—674.

Közli: THURY ETELE.

KIADATLAN OKLEVELEK.

Uj sorozat.

— NEGYEDIK KÖZLEMÉNY. —

45.

1330 márcz. 2. A pozsonyi káptalan előtt elismeri Sámoti Máté, hogy egyik elhalt rokona sámoti birtokrészét Sámoti Domonkosnak eladta.

Universis christi fidelibus praesens scriptum inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis amatore; ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod *Matthaeus filius Johannis filii Elsev de villa Samuth archiepiscopi* ad nostri personaliter accedendo praesentiam confessus extitit, quod *Benedictus filius Elsev* memorati jam defunctus, quondam frater Johannis sui patris praenotati, de suis terris arabilibus hereditariis in eadem terra Samuth quinque jugera terrae *Dominico filio Benke de eadem villa Samuth*, per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus pro duabus marcis cum dimidia latorum wyennensium, plene ab eodem Dominico habitorem, in perpetuum possidenda pariter et habenda vendidisset et quia idem Benedictus morte praeventus ad nos pro litteris super hujusmodi venditione ema-

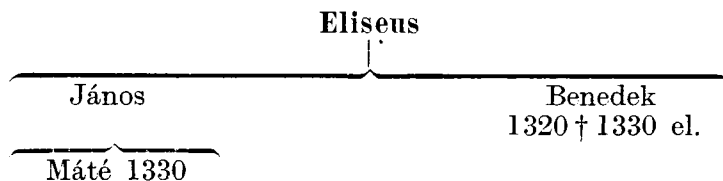
nandis venire non potuit, ob hoc nomine ac vice dicti Benedicti proximi sui, rogato et petito per eundem sub testimonio discreti viri domini *Stephani rectoris ecclesiae de villa sanctae Mariae* commissis, sicut dixit, dicta quinque jugera terrae inter quamdam pirum in terra ejusdem Matthaei existentis et dictam villam Samuth jacentia, per Benedictum praenotatum suum proximum eidem Dominico et suis heredibus pro nominata quantitate pecuniae fore vendita, idem Matthaeus affirmavit confirmando et confirmavit affirmando. In cujus rei testimonium et perpetuam firmitatem praesentes nostro sigillo consignatas duximus concedendas. Datum feria sexta proxima ante dominicam reminiscere anno domini millesimo trecentesimo tricesimo.

A kék-sárga selymen függött pecsét hiányzik. Eredetije a pozsonyi káptalan házi levéltárában Capsa A. fasc. 7. nr. 51., (az index szerint Capsa A. fasc. 8. nr. 1. alatt).

* * *

1320 október 20-án tanusítja a pozsonyi káptalan, hogy Eliseus fia Benedek érseki nemes jobbágy Sámoton levő birtokából egynéhány hold földet Pamlén comes fiainak, Mihály, Jakab és Jánosnak, eladott (Kn. II. 783.).

A fentiek stemmája a következő:

Benkő fia Domonkos az 1320. évi eladás alkalmával szomszédként említettik.

Villa sanctae Mariae a felsőcsallóközi *Somorja*.

46.

1330 aug. 17. A pozsonyi káptalan tanusítja, hogy Chun fia Tamás leányai Felistáli Istvántól leánynegyedüket megkapták.

Universis christi fidelibus praesentem paginam inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in omnium salvatore; ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam praesentium serie volumus pervenire, quod *Katha* et *Lilium mulieres*, filiae *Thomae filii Chun* personaliter coram nobis constitutae, vivae vocis ministerio *Stephanum filium Ladislai de Faristar dictum Tharou*, qui etiam praesens aderat, super quarta portione paternalis, quae ipsas in possessione *Chun* et *Chychk* contingere de jure dinoscitur, receptis octo marcis denariorum wyennensium plene et integre ab eodem Stephano, singulis decem pensis computatis, ipsum inquam et universas ejus posteritates et successores

quoslibet jure perpetuo et irrevocabiliter reddiderunt et dimiserunt pure et omnino liberum immo liberos, expeditos et simpliciter absolutos; quicumque successu temporis eundem Stephanum aut successores ejus ratione dictae portionis paternalis infestare niterentur, eos etiam ipsae et earum posteritates tenebuntur defendere et expedire propriis suis laboribus et expensis. In cujus rei memoriam has, nostro sigillo consignatas duximus concedendas. Datum in octavis festi beati Laurentii martiris anno domini millesimo CCCo tricesimo.

Az ép pecsét vörös-zöld zsinegen függ. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 3. nr. 13. alatt.

* * *

Ezen családról szól az 1329 márczius 19-én kelt oklevél.

47.

1331 Visegrád, márcz. 4. Erzsébet királyné felhívja Somogy megye tiszttakarát, hogy a Tikos nevű birtok viszonyait vizsgálja meg.

Elyzabeth dei gratia regina Hungariae fidelibus suis *Leustachio de Kara, Gregorio orrus dicto de Feyreghaz, Paulo filio Andreae de eadem et Arach de Warda* iudicibus nobilium ac aliis universis nobilibus de comitatu Symigiensi salutem et gratiam. Dicunt nobis *Andreas filius Pauli, Michael filius Johannis dicti Zeuke*, item *Guege et alii filii Teodori*, quod tres particulae possessionum *Tyukus* vocatarum in comitatu Symigiensi in una continuatione sed diversis metis separatae existentes, quae nunc nomine possessionum ad nos pertinentium sunt impeditae, ipsorum essent hereditariae et ad ipsos jure hereditario pertinuissent ab antiquo cujus memoria non extaret. Quamobrem fidelitati vestrae universitatis praecipientes damus firmiter in mandatis, quatenus facta diligenti inquisitione ab omnibus hominibus, ecclesiasticis scilicet et secularibus, quibus decens fuerit, sciatis et inquiratis juxta fidelitatem vestram et fidem, deo et nobis debitam, omnimodam veritatem, utrum praedictae tres particulae possessionum *Tyukus* vocatae, ad praedictos nobiles jure hereditario pertinuerint ab antiquo nec ne, vel ad reginalem excellentiam spectare de jure dignoscantur. Et post haec, prout vobis veritas constiterit de praemissis, ad eandem fidem et fidelitatem vestram, qua deo et nobis tenemini, sub sigillis vestris autenticis *vel sub sigillo conventus symigiensis* nobis fideliter rescribatis. Secus non facturi, sicut nostram gratiam caram habetis. Datum in alto castro secunda feria proxima post dominicam oculi mei anno domini Mo CCCo XXXmo primo.

Erzsébet királynénak 1331 augusztus 3-án kiadott leveléből, melynek eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 26. fasc. 6. nr. 7. alatt van.

* * *

Ugyanilyen tartalmú felhívást küld a királyné ugyanazon napon a somogyi konventnek; a különbség csak az, hogy itt »*Petrus de Kyuskomard* vel *Johannes filius Gregorii de Horuathkuth*« királyi embernek ki van szemelve. Eredetije ugyanott, hol az előbbi. Keltezése 1331 márczius 4. V. ö. a 49. és 50. számú oklevelekkel.

48.

1331 márcz. 7. Az esztergomi keresztesek konventje tanusítja, hogy Béli Mike a Salló melletti béli birtokát az esztergomi káptalannak adta.

Conventus cruciferorum domus hospitalis ecclesiae sancti regis Stephani de Strigonio omnibus christi fidelibus praesentem paginam inspecturis salutem in omnium salvatore. Rerum omnium justo deliberationis humanae mentis acumine dispositarum firmamentum a posteriorum recordatione evanesceret, nisi sagax discretorum providentia scripturae remedio nebulosae oblivionis caliginem suffocando superviventium notitiae gestae rei veritatem lucidaret. Proinde ad universorum notitiam tam praesentium quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod *Myke filius Simonis nobilis de Beel frater Johannis filii Apsa* in nostri praesentia personaliter astando, dixit et confessus est oraculo vivae vocis, quod terram *Beel* praedictam, scilicet portionem praedicti Johannis fratris sui et ipsius in vicinitate et commetaneitate ex omni parte terrae seu possessionis ecclesiae sancti Adalberti de Strigonio, *Sorlow* vocatae in comitatu Borsiensi existentem, cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis universis ob remedium animarum parentum suorum et ipsius *Johannis jam defuncti*, nec non pro salute sua dedisse et coram nobis dedit, donavit, statuit et assignavit praedictae ecclesiae sancti Adalberti jure perpetuo et irrevocabiliter possidendam, tenendam, pariter et habendam, prout etiam dictus Johannes, adhuc vivens, dictam terram totalem dictae ecclesiae donare commisisset perpetuo, ita tamen, quod dominus archiepiscopus seu praelatus ecclesiae sancti Adalberti, quicumque fuerit, ipsum *Myke*, prout decet, de bonis dictae ecclesiae usque suam vitam tenebit et conservabit. In cujus rei memoriam perpetuamque firmitatem, ad instantiam partium praedictarum praesentes concessimus litteras privilegiales pendentis sigilli nostri munimine roboratas. Datum feria quinta proxima post dominicam oculi mei anno domini Mo CCCo XXXo primo.

A vörös selymen függött pecsét hiányzik. Eredetije az esztergomi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 6. nr. 15. alatt őriztetik.

* * *

Beel a Hontmegye szalkai járásában lévő *Bél*.
Sorlow az ugyanott lévő (Garan-) *Kis-Salló*.

49.

1331 márcz. 20. *A somogyi konvent jelentése, hogy Tikos nevű helység András és társainak örökölt birtoka.*

Excellentissimae dominae eorum Elyzabeth dei gratia reginae Hungariae conventus monasterii sancti Egidii de Symigio orationes in domino assiduas, debitas et devotas. Litteras vestrae excellentiae noveritis recepisse in haec verba (következik Erzsébet királynénak 1331 márcz. 4-én a somogyi konventhez intézett levele).

Nos itaque praeceptis et mandatis vestrae excellentiae in omnibus satisfacere et obedire cupientes, cum praedicto *Petro de Kyuskomard* homine vestro fratrem *Adrianum*, unum ex nobis, misimus pro testimonio fide dignum, qui demum ad nos reversi nobis consona voce retulerunt, quod sabbato proximo ante dominicam judica me (1331 márcz. 16.) a quibus decuit et licuit indagata et investigata veritate diligentissime inquirendo scivissent, quod praememoratae tres particulae possessionum nobilibus supradictis hereditario jure pertinerent et pertinuissent a *tempore sancti regis*, nullo unquam tempore ad reginalem excellentiam prout memoriae constaret spectassent. Datum feria quarta proxima ante dominicam ramispalmarum anno domini Mo CCCo XXXo primo.

Erzsébet királynénak 1331 augusztus 3-án kiadott leveléből, melynek eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 26. fasc. 6. nr. 7. alatt őriztetik.

* * *

V. ö. a 47. és 50. számú oklevelekkel.

50.

1331 márcz. 16. *Somogymegye szolgabirái jelentik a királynénak, hogy Tikos nevű helység a tikosi nemeseknek ősi birtokát képezi.*

Excellentissimae dominae eorum Elyzabeth dei gratia reginae Hungariae *Leustachius de Kara*, *Gregorius de Feyreg haz*, *Paulus filius Andreae* et *Arach de varda* iudices nobilium comitatus Symigiensis, item *Petrus et Nicolaus filii Trepk*, *Philippus filius Iconiae*, *Johannes filius Dominici*, magister *Gaal*, *Gebeth de Hetis*, magister *Petrus filius Ders*, *Petrus dictus Thuz*, *Johannes filius*

Gregorii de Horuathkuth, Johannes filius Nicolai et Petrus de Bochyán ac alii nobiles de eodem comitatu fidelitatis obsequium. Litteras vestrae excellentiae noveritis recepisse in haec verba (következik Erzsébet királynénak 1331 márcz. 4-én a megyei tisztviselőkhöz intézett levele).

Nos igitur, quia vestris mandatis et praeceptis in omnibus satisfacere et obedire debemus, ut tenemur, indagata et investigata veritate ab universis ecclesiasticis hominibus et secularibus, a quibus decuit et licuit fide et fidelitate nostra deo et vobis debita, diligentissime inquirendo scivimus, quod praememoratae tres particulae possessionum *Tyukus* vocatae nobilibus supradictis a tempore sancti regis hereditario jure pertinuisent seu pertinerent et ut memoriae constaret, nunquam spectassent ad reginalem majestatem. Datum sabbato proximo ante dominicam Judica anno domini Mo CCCo XXXo primo.

Erzsébet királynénak 1331 augusztus 3-án kelt leveléből, melynek eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 26. fasc. 6. nr. 7. alatt van.

* * *

Trepk fia Péter és Miklós a Somogy megyében törzsökös Bó nemzetség tagjai, kikről mindeddig csak azt tudtuk, hogy 1329-ig kimutathatók. Péter a *Létai*-család őse.

Hetesi Gebety a Somogy megyében lévő Hetes nevű helység szülöttje. 1318-ban szolgabíró, 1324. és 1329-ben csak mint földesúr szerepel; 1330-ban királyi kiküldött egy somogy megyei birtokügyben; 1335 május 18-án már csak fiait, Tamást és Lőrinczet említik, miből következtethető, hogy Gebety akkor már nem élt. 1352 január 31-én Garai János veszprémi püspök arra kéri a pápát, hogy unokaöcscsének (nepoti suo), Sebech fia Istvánnak egy pécsi káptalani javadalmat adjon, kiemelve egyúttal, hogy a veszprémi káptalannál már ilyene van. Azt hiszem, bizonyosnak vehetjük, hogy ez »Gebech« és hogy ezen István alatt Hetesi Gebetynek harmadik fia értendő.

Derzs fia Péter a Győr-nemzetség somogyi ágának sarja, kit 1321-től 1348-ig ismerünk. Egyenes utódait csak 1359-ig ismerjük. Fivéréből, Miklóstól származnak a szerdahelyi Dancs, Dersfi és Imrefi-családok.

Thúz Péter szintén a Bó nemzetség ivadéka, fenti Péter és Miklósnak unokaöcscse. Mindeddig csak 1349-ben ismertük. Tőle származik a *laki Thúz*-család.

Bochyán annyi mint *Battyán*. Volt Somogy megyében egy Felső- és Alsó-Battyán, mely a marczali járásban még most is létező Bottyán nevű pusztának felel meg. Régibb birtokosairól szól Wenzel X. 359. do. 1299.

Tyukus a marczali járásban még létező *Tikos*.

51.

1331 jul. 8. A pozsonyi káptalan bizonyítja, hogy Sári András Borsai Jánosnak egynéhány hold földet eladott.

Universis christi fidelibus praesentem paginam inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis largitore.

Ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam volumus serie praesentium perventorum pervenire, quod *Andreas filius Michaelis de Suur castri* ab una parte, *Johannes filius Oliverii de Barsa* personaliter coram nobis constituti, idem Andreas viva voce confitebatur, quod ipse memorato Johanni de suis terris hereditariis quatuor jugera terrae arabilis *aruk kyw* (=árókkő) vocatae ab una parte in vicinitate *Andrae dicti puruzto de Suur*, ab altera vera *Michaelis filii Pauli de Barsa* existentis pro quatuor marcis denariorum wyennensium ungaricalis ponderis plene ab eodem Johanne habitorem, de consensu, permissione omnium ejusdem Andrae proximorum ac etiam vicinorum seu commetaneorum videlicet *Donka et Johannis filiorum Johannis*, item *Jacobi filii ysaac*, item *Stephani, Petri, Johannis, Michaelis et Pauli filiorum Oliverii*, item *Pete et Stephani filiorum Pauli*, item *Petri, Thomae, Johannis, Pauli et Georgii filiorum Nicolai*, item *Michaelis filii Pauli de palyazokuz*, quos singulariter et nominatim inspeximus et vidimus in litteris magistri *Petri dicti Orrus castellani posoniensis* et quatuor judicum de eodem, eidem Andrae filio Michaelis ad vendendum dicta quatuor jugera terrae vel qualitercumque cuipiam voluerit alienandum, consensum praebuisse pariter et assensum sibi et suis heredibus heredumque suorum posteritatibus, jure perpetuo, irrevocabiliter dedisset et vendidisset, imo coram nobis vendidit semper possidenda, tenenda pariter et habenda; quorum quidem quatuor jugerorum terrael ongitudinem ab uno latere, videlicet a parte orientali ab una antiqua meta, quae terram Michaelis filii Pauli praedicti et terras Andrae filii Michaelis praefati et suorum proximorum separat et distinguit usque ad alias duas metas, inter terras Andrae dicti Puruzto et Andrae filii Michaelis jam dicti cum suis proximis distinguentes, extendi, ab alio vero latere *nonaginta et unius extensionum brachiorum* fore, dictus Andreas filius Michaelis asseruit; latitudinem vero ad triginta et octo extensiones brachiorum a parte unius finis, a ex (így!) alio vero fine ad triginta extensiones cum dimidia brachiorum juxta regni consuetudinem dimensorum fore extensam seu protensam affirmavit; assumpsit insuper praefatus Andreas, quod quicumque e successu temporis memoratum Johannem et ejus heredes vel heredum suorum successores ratione dictorum quatuor jugerorum terrae molestare moliretur, ipse et sui heredes eundem Johannem cum suis posteritatibus defendere, tueri teneantur (propriis laboribus et expensis; verum tamen si quis, hoc non obstante, ipsum Johannem vel suos heredes occasione dictorum quatuor jugerum ausu temerario impetere non cessaret, pars impetens ante litis ingressum alteri parti, litem sufferenti, decem marcas denariorum wiennensium

et comiti posoniensi sex marcas ac quatuor iudicibus nobilium quatuor marcas solvere teneatur eo facto. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem praesentes, vallo nostri sigilli communitas duximus concedendas. Datum feria secunda proxima ante festum beatae Margaretae anno domini Mo CCCo tricesimo primo.

Vörös-zöld selymen csüngő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 1. nr. 10. alatt.

* * *

Suur castri annyi, mint a pozsonyi várnak Súr nevű birtoka. Ma csak *Hegy-* és *Pénteksúr* nevű községeket ismerünk a pozsonyi járásban; a nagyszombatiban pedig *Nagy-*, *Nemes-*, *Valta-* és *Varra-Súr* van. Súr 1253-ban merül fel és akkor bizonyos Bolch az ura, kinek stemmája a következő:

Máté

Bolch 1253—1256	János
Domonkos 1299 János 1299	

1272-ben szerepel Súri Valkony leánya Aglent mint Zavari Zuna fia Pózsa özvegye.

1291-ben a nyitrai megyei Elefántiak kezén találjuk és akkor ötféle Súr-ról van szó.¹⁾

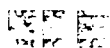
1299-ben a következő stemmatörödékeket találjuk:

Vajna	Nána	Lipót	János	
Jakab	Nána 1299	Lőrincz 1299	András 1299	Csama 1299
Jakab, János, András 1299 1299 1299				

Az 1299-ben szereplő Nána kétségkívül a későbbi *Nána-Súr* névadója. (V. ö. Zichy-okmánytár V. 154. do. 1400.) — 1528-ban olvassuk (F. VIII. l., 250, tévesen 1308.), hogy a mai Egyházfa (Pozsonymegyében) akkor még Szent András-Súr néven is szerepelt, de erről majd alább.

1316-ban Súri *Péntek* két gyermekével találkozunk, Istvánnal és Rózával, ki Céna fia Farkas özvegye. (Knauz II. 723).

Barsa a pozsonyi járásban levő *Borsa*, melyre még visszatérünk.

52.

1331 aug. 3. Erzsébet királyné a somogy megyei Tikos nevű birtokot annak eddigi tulajdonosainak ítéli oda.

Elysabeth dei gratia regina Hungariae omnibus christi fidelibus tam praesentibus quam futuris, praesens scriptum intuentibus salutem in largitore salutis. Regialem decet excellen-

¹⁾ Wenzel XII. 516.

tiam, suorum fidelium preces legitimas favorabiliter exaudire et eorum quaerimoniis ac justis petitionibus recensitis ad conservanda ipsorum jura facilem praebere consensum, in his praesertim, quae rite videntur suorum subditorum commodis convenire. Proinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod *Andreas filius Pauli de Feyreg haz* suo et *ejusdem Pauli patris sui ac Georgii fratris sui* nomine et *Michael filius Johannis dicti Zeuke* pro se et pro *Petro fratre suo ac Guege filius Teodori* pro se similiter et pro *Petro fratre suo* ad nostrae majestatis accedentes praesentiam, verbis quaerulosis nobis intimare curarunt, quod tres particulae possessionum *Tyukus* vocatarum in comitatu Symigyensi, licet diversis metis distinctae, tamen in una continuatione existentes, ipsorum essent et fuissent hereditariae et nunc per nostros officiales nomine possessionum nostrarum reginalium impeditae. Verum quia super facto ipsarum particularum possessionum, si ad nostram spectent excellentiam vel ad nobiles praenotatos, nobis veritas non constabat, fidelibus nostris, conventu monasterii sancti Egydii de *Somugwar* et iudicibus nobilium ac universis nobilibus ejusdem comitatus nostris litteris dedimus in mandatis, ut idem conventus unum ex ipsis pro testimonio transmitteret fide dignum, quo praesente *Petrus de Kyuskomard* vel *Johannes filius Gregorii de Horuathkuth* altero absente homo noster facta diligenti inquisitione, ab omnibus hominibus sciret et inquiret omnimodam veritatem, utrum praedictae particulae possessionum ad reginalem excellentiam aut ad praedictos nobiles de jure pertinuerent et modo simili praefati iudices nobilium nec non ceteri nobiles ejusdem comitatus Symigiensis scita hujus rei veritate, super facto praedictarum possessionum juxta fidem et fidelitatem ipsorum nobis rescriberent veritatem; qui quidem fideles nostri, conventus scilicet Symigiensis nobis rescripserunt in haec verba: (következik a somogyi konvent 1331 márcz. 20-án a királynéhoz intézett jelentése).

Judices vero nobilium et universi nobiles de eodem comitatu Symigiensi nobis suas litteras sub sigillis ipsorum iudicum confectas, super eisdem particulis possessionum destinarunt hunc tenorem continentes: (következik a megyei tisztviselőknék 1331 márcz. 16-án a királynéhoz intézett jelentése).

Nos siquidem, prout de benignitate solita reginali quolibet subditos fideles nostros et maxime nobiles in eorum juribus confovere debemus et indempniter conservare, ex relatione praedictorum fidelium nostrorum, conventus Symigiensis et nobilium ejusdem comitatus praenotatas tres particulas possessionum *Tyukus* vocatas ad praefatos nobiles de jure pertinere

considerantes, tenores praedictarum litterarum conventus et nobilium superius nominatorum de verbo ad verbum ad majorem rei evidentiam praesentibus inseri faciendo, praelibatas tres particulas possessionum Tyukus nominatas, saepedictis nobilibus Paulo scilicet filio Andreae, Georgio et Andreae filiis ejusdem, Michaeli et Petro filiis Johannis Zeuke dicti, Guege et Petro filiis Teodori ac eorum posteritatibus eo jure quo hactenus possedissemus dignoscuntur, de baronum nostrorum consilio remisimus et restituimus pacifice perhempniter possidendas sine praejudicio juris alieni. In cujus restitutionis testimonium et memoriam perpetuam praesentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis patris domini HERRICI episcopi Wesprimiensis aulae nostrae cancellarii fidelis nostri, anno domini Mo CCCo XXXo primo, tertio Nonas Augusti.

A rongált kettős pecsét vörös-fehér-zöld selymen függ. Eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 26. fasc. 6. nr. 7. alatt.

* * *

V. ö. a 47. 49. és 50. számú oklevelekkel.

53.

1331 szept. 10. A pécsi káptalan jelenti a királynak, hogy a kapott parancs értelmében egynéhány Gerdei nemest bizonyos Gerdei jószág elfoglalásától eltiltotta.

Excellentissimo domino ipsorum Karolo dei gratia illustri regi Hungariae capitulum Quinqueecclesiense orationes in domino debitas et devotas. Receptis litteris vestrae magnitudinis prohibitoriis juxta earumdem continentiam cum *Finta filio Salomonis* homine magnitudinis vestrae nostrum hominem fidedignum *Petrum presbiterum ecclesiae de Zentywan* ad exequenda infrascripta pro testimonio transmisimus, qui demum ad nos reversi nobis communiter et concorditer retulerunt, quod ipsi feria secunda videlicet in vigilia festi beati regis Stephani (1331 aug. 19.) accessissent super faciem possessionis *Geredey* vocatae et comitem *Philpus, Laurentium et Andream filios Johannis de eadem* ab usu et perceptione utilitatum et fructuum possessionis *Stephani* et *Beke de eadem* in eadem habitarum ac ad eosdem filios Johannis pertinentes, juxta tenorem litterarum vestrarum praedictarum prohibuissent. Datum tertia feria proxima post festum nativitatis beatae virginis anno domini Mo CCCo XXXo primo.

Pecsétje hiányzik. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 7. nr. 8. alatt.

* * *

Geredey a Baranyamegyében lévő *Gerde*. 1293 és 1297 között a következő Geredei nemesek szerepelnek: Purkuzlow, Lukács fia Péter, Pál comes, Márk fia Márton, Balázs fia *István*, Salomo fia Benedek és Úsz comes (W. VIII. 333.). 1315-ben tanúsítja a pécsi káptalan, hogy füzesi Boch fia Sándor a Szentiván melletti birtokait *Purra* nevű nejének és ennek *István* és *Bekó* nevű fivéreinek hagyományozta, mely alkalommal *Geredei István* fia *István* mint tanu szerepelt. — Fenti Philpus 1334. és 1335-ben királyi ember.

54.

1331 nov. 18. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Kókai Mihály hozzájárul, hogy a király a Fel-Adorján nevű birtokot Magyar Pál gimesi várnagynak adományozhassa.

Universis christi fidelibus praesentes litteras inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis largitore. Scripturae patrocínio res in tempore gestae hoc propter fulciuntur, ut labens et lubrica mens hominum renovata de his, quae in tempore gesta sunt, plenius memoretur; ad universorum tam praesentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod nobili viro magistro *Paulo dicto Magyar* castellano de Gyemes ab una parte, item *Michaele filio Mogh de Koka* ex altera personaliter coram nobis constituti, idem Michael ministerio vivae vocis profitebatur in hunc modum, quod quamquam inter ipsum et dictum magistrum Paulum super quadam possessione *feel adrian* vocata litis seu litigii materia fuerit suscitata et suborta, diutiusque inter eos ventilata in eo, quod cum quaedam possessio quondam *Leustachii filii Chepani* tamquam hominis absque heredum solatio decessi seu defuncti, per dominum Karolum regem Hungariae dominum nostrum ipsi magistro Paulo ex regia munificentia data fuisset et donata, tunc ipse Michael, ne dicta possessio praefato magistro Paulo statueretur, contradixerat inhibendo, se dictae possessionis polem (így) verum asserens et heredem; tamen propter pacis bonum et concordiae unionem dictae donationi domini nostri regis de ipsa possessione *feel adrian* dicta saepedicto magistro Paulo factae plenum consensum praebens voluntarium et assensum ipsam possessionem saepedicto magistro Paulo et suis heredibus heredumque suorum successoribus penitus suo juri, quod de ipsa possessione habere cerneretur renuntians, irrevocabiliter omnem futurae litis fomitem de medio expians et evellens, in perpetuum possidendam, tenendam pariter et habendam voluntarie dimisisset, imo coram nobis sibi dedit et dimisit sponte pariter et libenter insuper litteras omnes et instrumenta, quibus mediantibus de ipsa possessione jus aliquod hereditarium sibi posset vindicare, penitus suis vigoribus vacuavit et quassatas (így) viribus reliquit. In cujus rei

memoriam praesentes nostro sigillo munientes saepedicto magistro Paulo duximus concedendas. Datum in octavis festi beati Martini confessoris anno domini millesimo trecentesimo tricesimo primo.

Hártya; vörös-sárga selymen a még ép pecsét. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 6. nr. 8. alatt.

* * *

Ezen *Fel-Adorján* nem más, mint a Bodrogszemében 1271-ben felmerülő Ádrián nevű helység.

Az okiratunkban szereplő személyek ugyanazon (1331.) évben Aladorjánon is birtokolnak, melyet akkor szintén Magyar Pálra átruháznak. (Anjoukori okmánytár II. 573.) Miután az erről szóló okiratot a budai káptalan kibocsátja, világos, hogy ezen Kóka alatt csak a pestmegyei Kóka értendő. (v. ö. A. III. 103. 194.)

55.

1332 ápr. 21. A nyitrai káptalan tanúsítja, hogy Uzsori Domonkos csöllei, récsei és uszori részbirtokainak elfoglalása ellen óvást emelt.

Nos capitulum ecclesiae nitriensis tenore praesentium significamus quibus expedit universis, quod *Dominicus filius Petri de Uzur* comitatus posoniensis coram nobis personaliter constitutus, nomine proprio et vice ac nomine *Luka fratris sui*, comitem *Andream de Churle* ejusdem comitatus proximum suum, quem esse dixit infirmitate praepediente quodammodo a sua mente alienum, ne aliquid de suis possessionibus, in *Churle*, in *Reche* et in *Uzur*, jure hereditario ipsum tangentibus, quantum in ipso est, cuiquam vendere, locare aut qualitercumque aliter possit alienare, vel valeat, praesentium testimonio prohibuit coram nobis. Datum tertio die festi Pascae domini anno ejusdem Mo CCCo XXXmo secundo.

Pecsétje hiányzik. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 7. fasc. 1. nr. 6. alatt.

* * *

Uzur a pozsonymegyei felsőcsallóközi járásban még létező *Uzsor* (=Austern), kinek ura Domonkos a Csöllei-család sarja. Lásd alább.

56.

1332, Esztergom, ápr. 26. Csanád esztergomi érsek a pozsonyi káptalannak az érseki tizedekből járó negyedrésze ügyében határoz.

Chanadinus dei et apostolica gratia archiepiscopus strigoniensis locique ejusdem comes perpetuus universis christi fidelibus quam praesentibus quam futuris, praesens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum notitiam harum

serie volumus pervenire, quod honorabilis vir dominus Thomas vicarius et vicepraepositus ac canonicus ecclesiae posoniensis una cum discretis viris *Tyboldo, Paulo de Vienna et Iwanka* magistris, nec non *Petro custode* et altero *Petro plebano, canonicis* dictae *ecclesiae posoniensis*, et pro toto collegio ejusdem ecclesiae, ad nostrae paternitatis accedentes personaliter praesentiam nobis quaerulose proposuerunt in hunc modum, quod quartae decimarum nostrarum frugum et apum nec non agnellorum et edorum (így) ad districtus *castrorum* videlicet *de Stompha, de Deuen, de Bozin* et *de sancto Georgio*, item *villarum de Reche, de Prachan* et *de Iuany*, item *de sancto Andrea de Palazoukuz* et *de Ilka*, nec non *villarum Pruk, Eburharth* et *de Wilk in Colloukuz* existentes habitatum, ipsorum essent et continuis temporibus praedecessorum nostrorum archiepiscoporum usque ad hoc tempus pacifice et quiete percepissent et nunc perciperent. Nunc autem decimatores nostri in aliqua parte dictarum quartarum suarum indebite perturbarent et de eisdem pro se ipsis usurparent; super quo nostrae paternitati humiliter et devote precum cum instantia supplicarunt, ut eisdem et ecclesiae eorum cum paternali remedio occurrere intenderemus et praenominatas quartas ipsorum cum paternali favore confirmare dignaremur. Et quia nostrae paternitati de praenominatis quartis et magistratus veritas non constabat, venerabilem in christo patrem dominum Nicolaum eadem gratia episcopum Agriensem, quondam praepositum praedictae ecclesiae posoniensis requisitum habuissemus, utrum tempore suae praepositurae, cum in eadem ecclesia praesidisset, dictas quartas ipsi canonici possidendo percepissent vel ne, nostram paternitatem per suam conscientiam deo debitam informaret, per cujus veridicam informationem nec non etiam per plebanos et rectores ecclesiarum ad praedicta castra pertinentes (így) percepimus, ut a multis temporibus, cujus memoria distaret eisdem, ipsas quartas iidem canonici et capitulum pacifice possedissent et percepissent et multociens ab ipsis canonicis pro summa quantitatis pecuniae conduxissent, unde cum nos habita hujusmodi veritate super praemissis quartis et sufficienter approbatis supplicationibusque praedictorum dominorum canonicorum tamquam membro ecclesiae nostrae paternaliter inclinati, prout nostrae incumbit officio pastoralis, praenominatas quartas ad districtus *castrorum* videlicet *de Stompha, de Deuen, de Bozin, de sancto Georgio*, item *villarum de Reche, de Prachan* et *de Iuany*, item *de sancto Andrea de Palazoukuz* ac *de Ilka* nec non *villarum de pruk, Eburhardt* et *de Wilk* in majori et minori comitatu posoniensi existentes cum universis suis juribus et pertinentiis ac utilitatibus earumdem, de novo paternaliter duximus confir-

mandas et patrocinio litterarum nostrarum roborandas, committentes nostris decimatoribus nunc pro tempore constitutis vel in futurum constituendis, ut quartas praefatarum decimarum nostrarum ipsum capitulum tangentes ipsis et eorum procuratoribus plene et integre dare et exigere permittant, qui si secus facerent in praemissis, indignationem omnipotentis dei beatorumque Petri et Pauli apostolorum nec non beatissimi Adalberti martiris patroni nostri incurrant eo facto. In cujus rei testimonium praesentes concessimus pendentis sigilli nostri munimine roboratas. Datum Strigonii tertio die festi beati Georgii martiris anno domini Mo CCCo XXXo secundo.

A zöld zsinegen függött pecsét hiányzik. Eredetije az esztergomi káptalan országos levéltárában Capsa 67. fasc. 6. nr. 21. alatt őriztetik.

* * *

Feltűnő, hogy ezen darabban a pápai kiközösítés mintája használtatik.

Stompha a pozsonyi járásban lévő *Stomfa*, melynek legrégebb alakjai a következők: 1269: *Ztumpa*, 1280: *Vztumpa*, 1288: *Stumpha*.

Deuen az ugyanott fekvő *Dévény* (németül *Theben*). Ez 1288-ban Dywen alakban szerepel. 1314-ben: *Thebun*, 1440-ben *Thebn* és *Theben*.

Bozin a jelenlegi *Bazin*.

Sanctus Georgius a Bazin melletti *Szentgyörgy*.

Reche a pozsonyjárási *Récse* (=Ratzersdorf).

Prachan az ennek közelében lévő *Prácsa* (=Vajnor).

Iuany a Cseklész melletti *Ivánka* (*Iványi*).

Sanctus Andreas de Palazoukuz. Pozsonymegyében a XIV. században egy *Szentandrás* és egy *Szentandrás-Súr* nevű helységet találunk, a mint ezt a pozsonyi főesperességhez tartozó egyházaknak 1390-ben történt összeírása (F. X., 8., 313) tanúsítja. Ezen összeírásban t. i. Eberhard és Jóka között Szentandrás, Uszor és a csallóközi Szentgyörgy között pedig *Zechanderyasur*, tehát Szentandrás-Súr említetik. 1462-ben Zentandreasur néven szerepel (Zichy-oklevéltár X. 218), 1464-ben pedig világosan *Zenthandrassur* a neve (u. o. 301), melyről az Illyés- és a Sánta-családok előnevüket vették. Nem szabad tehát a két helységet egy és ugyanazonnak venni. Fejér VIII., 1., 250 szerint, (mely tévesen 1308-ról szól, tényleg azonban az 1528 körüli időre esik), Szentandrasur a pozsonyi járásban még most is létező *Egyházfa*(lva) nevű helységgel azonos. Szentandrás birtokosairól szól egyébként Anjoukori okmánytár I. 169 és Hédervári-oklevéltár I. 28. (V. ö. Zichy-oklevéltár VIII. 647.)

Ilka a mai *Jóka*.

Pruk a felsőcsallóközi *Prukk* vagy *Bruck*.

Eburharth az ugyanott lévő *Eberhard*.

Wilk a szintén ott lévő *Vök*.

57.

1332 máj. 16. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy a Budafalviak Marcellfalvi Pálnak egynéhány hold földet eladtak.

Universis christi fidelibus praesentes litteras inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis donatore.

Res, quae aguntur in tempore, stili officio fulciuntur, ut labens hominum memoria renovatur. Universorum igitur notitiae praesentium serie cupimus fore notum, quod *Petrus filius Johannis filii Andach de villa Buda* pro se ac pro *Nicolao fratre suo germano*, item *Stephanus filius Marton de eadem villa Buda* personaliter coram nobis constituti vivae vocis ministerio *Paulo filio Bernaldi de villa Marcelli filii Tyba*, qui etiam personaliter coram nobis astitit, ipse Petrus una cum dicto Nicolao fratre suo duo jugera terrae suae emptionis titulo comparatae, quae quidem terra *terra yuancae* dicitur in capite vallis cujusdam quae *vathawlge* vocatur jacentia, ex parte superiori et fine versus meridiem tendentia, pro duabus marcis denariorum wyennensium, plene et integre ab eodem Paulo habitaram et receptarum, item memoratus Stephanus filius Mortun similiter eidem Paulo unum juger terrae suae hereditariae inter terras *Samson Teluke* vocitatas jacens pariter et existens, quod uno fine similiter ad eandem vallem *vathauulge* (igy) dictam tendit, a parte metae *Michaelis filii Mathei* pro una marca denariorum etiam latorum wyennensium, plene sibi per eundem Paulum solutorum et expeditorum, sibi et per eum suis heredibus heredumque successoribus jure perpetuo irrevocabiliter vendiderunt, dederunt, tradiderunt possidenda semper, tenenda pariter et habenda, promittentes nihilominus iidem Petrus pro se et pro Nicolao fratre suo antedicto ac etiam Stephanus memoratus, quod si quis successu temporis contra ipsum Paulum aut ejus posteritates occasione dictorum jugerum litem movere attemptaret, ipsi et sui successores eum cum suis succedentibus posteritatibus expedire et defendere tenebuntur propriis laboribus et expensis, nec tamen obmittendum putamus, quod Stephanus ipse et Paulus saepedictus tale cambium inviolabiter et perpetuo perseverans inierunt coram nobis, quod Stephanus saepedictus alia duo jugera terrae suae in eadem terra *Samson Teluke* dicta, ex parte superiori dicti unius jugeris a parte metarum *Michaelis filii Mathaei*, videlicet quartum et quintum juger a jamdictis metis *Michaelis filii Mathaei* connumerando jacentia, eidem Paulo in filio filiorum suorum per modum concambii dedit, statuit et etiam assignavit, aliis duobus jugeribus per Petrum et Nicolaum filios Johannis memoratos ipsi Paulo venditis, ad se assumptis perpetuo et receptis, quorum quidem jugerum venditioni et alienationi *Vermus*, qui praesens aderat, consensum praebuit et assensum. In cujus rei memoriam praesentes, nostro sigillo consignatas eidem Paulo duximus concedendas. Datum sabbato proxima ante dominicam Cantate qua cantatur, anno domini Mo CCCo tricesimo secundo. Magistro Thedaldo custode et Nicolai Marci notario ecclesiae nostrae existentibus.

Violaszínű selymen függő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 20. nr. 19. alatt.

* * *

villa Buda az alsócsallóközi Nagy- és Kis-Budafa(lva).

Egy 1274-ről szóló hamisítvány szerint Budafalvi Beter fia Péter megkapja akkor a nemességet; rokonai: Márton, Bekus, Andoch és Márk fiai. Ezen Péter azonban történeti személy, a mint ezt a következő stemma mutatja:

Beter

Péter végr. 1308.

Vermes 1308—1338. András 1308—1319. János 1308—1319.

Mátyás 1352 Miklós 1381—1383.
»dictus Vermes de Budafalva«

Budafalvi István 1394.	Budafalvi Klára 1394 férje: Vatai Péter fia János † 1394 el.
---------------------------	--

Márton fia István 1332. és 1338-ban fordul elő (Fejér VIII. 4., 342).
Andocs ága a következő:

Andocs

János

Péter 1332	Miklós 1332
---------------	----------------

Marcell fia Tiba 1309-ben Torcs birtok ügyében mint fogott bíró működik.

A helység első biztos nyomára csak 1307-ben bukkanunk, midőn Pozsony megye alispánja felosztását elrendeli. (v. ö. H. O. VII. 330).

58.

1332 Visegrád, nov. 25. Pál országbíró felhívása a pécsi káptalanhoz, hogy a Gerdeiek pörös ügyében eljárjon.

Discretis viris amicis suis capitulo quinqueecclesiensi comes Paulus iudex curiae domini regis sinceræ reverentiæ continuum incrementum. Noverit vestrae discretionis amicitia, quod cum secundum continentiam priorum litterarum nostrarum, modum et formam iudicarium deliberationis nostræ exprimentium Stephanus et Beke filii Stephani de Geredehy actores, Phylippus, Laurentius et Andreas filii Johannis de eadem Geredehy in causam attracti quamdam possessionariam portionem in dicta possessione Geredehy a parte meridiei prope Mekche existentem ac

aliam possessionariam portionem inter eandem terram Gerezey et inter *fluvium Kewruswyzy* vocatam sitam, juxta cursus metarum in vestris litteris privilegialibus et patentibus per ipsos filios Stephani exhibendis reportatum per homines domini regis praesentibus vestris testimoniis in quindenis beati Jacobi apostoli proxime praeteritis (1332 aug. 8.) reambulari, contradictoresque, si qui, exceptis praefatis filiis Johannis fierent, contra praefatos filios Stephani citari facere seriemque ipsius totalis executionis ad octavas festi nativitatis beatae virginis (1332 szept. 15.) in vestris litteris nobis reportare debuissent, ipsiusque reportatae seriei discussio *Paulo filio Jacobi* in causam contra praefatos filios Stephani attracto, ad octavas beati Martini confessoris (1332 nov. 18.) prorogata extitisset; ipsis octavis beati Martini occurrentibus praefato Stephano filio Stephani pro se personaliter et pro dicto Beke fratre suo cum procuratoriis litteris vestris et conventus cruciferorum ecclesiae sanctae trinitatis de calidis aquis, astante et praenominato Andrea filio Johannis similiter personaliter pro se et pro dictis fratribus suis ac Paulo filio Jacobi cum procuratoriis litteris vestris adhaerente, quia tenor litterarum vestrarum memoratos filios Stephani actores non juxta cursus metarum, prout littera instrumentalis eorum distinguebat, sed extra ipsarum metarum distinctiones homines domini regis et vestra testimonia adduxisse explicabat idemque Stephanus filius Stephani suo et dicti Beke fratris sui nomine, de hujusmodi eorum perverso processu nullam nobis poterat reddere rationem; ideo ipsos filios Stephani in uno judicio regali, ante litis ingressum, in termino reportationis seriei infrascriptae deponendo, decrevimus convictos extitisse contra filios Johannis praenotatos. Quare vestram amicitiam praesentibus petimus diligenter, quatenus mittatis testimonia vestra fide digna, in quorum praesentia homines domini regis, quorum nomina in eisdem prioribus litteris nostris continentur, in octavis mediae quadragesimae nunc venturis, scilicet feria quarta (1333 márcz. 17.) ad faciem dictarum possessionarium partium accedant et ea omnia, quae in eisdem prioribus litteris nostris, per utrasque partes vobis exhibendis, plenius continentur, juxta continentiam earumdem sine diminutione et augmento exequantur juris moderamine congruente, si partes nequirent reformare; et post haec seriem omnium praemissorum ad octavas beati Georgii martiris nunc venturas (1333 máj. 1.) nobis rescribatis ut visa serie praemissorum, tam inter ipsas partes quam dictum Paulum filium Jacobi judicium et justitiam facere valeamus juris moderamine congruente. Datum in Wysegrad octavo die octavarum beati Martini confessoris praedictarum anno domini Mo CCCo XXXo secundo.

Pecsétje hiányzik. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában, Capsa 33. fasc. 1. nr. 7. alatt őriztetik.

* * *

A *Gerdeiekkal* már fent találkoztunk.
Mekche a baranyamegyei *Magyar-Mecske*.

59.

1332 decz. 24. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Bánvölki János egyik birtokrészét eladta.

Universis christi fidelibus praesentes litteras inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis amatore. Ad universorum, tam praesentium quam futurorum notitiam serie praesentium volumus pervenire, quod *Johannes filius Petri filii Seyfridi de Banwlke* personaliter coram nobis constitutus, qui pro tunc noster erat jobagio in Chondal, vivae vocis ministerio totam suam partem seu portionem in eadem possessione *Banwlke*, quae scilicet pars in ibidem eum tangere potuisset et posset, *Paulo, Cosmae, Mark et Jacobo filiis Michaelis filii Gregorii*, item *Petro, Andreae et Nicolao filiis Jacobi*, qui omnes coram nobis tunc praesentialiter asstitere, similiter quatuordecim pensis denariorum wyennensium plene ab eisdem filiis Michaelis et Jacobi supranominatis habitis et receptis, eis et eorum heredibus heredumque suorum successoribus jure perpetuo et irrevocabiliter dedit, tradidit et dimisit semper possidendam, tenendam pariter et habendam, nil penitus deinceps de eadem possessione *Banwlke* suo juri cupiens reservari, sed penitus et per omnia omnibus suis juribus, quantum ad dictam possessionem renuntians, eisdem filiis Michaelis et Jacobi *de Wlk* resignavit ut praemissum est et dimisit tam pro dicta pecunia, quam etiam amore pro fraterno, quo ipsum Johannem et suos successores, si quem habebit, uberius et amicabilis (így) data fide semper amplecti promisere, sic tamen, quod nunc a modo quisquam amicorum vel proximorum vel etiam successorum ipsius Johannis filios Michaelis et Jacobi memoratos vel heredes eorumdem ratione partis possessionariae in dicta possessione *Banwlke*, quae ipsum Johannem tangere videretur, infestare successu temporis audebit vel praesumet. In cujus rei testimonium has dedimus litteras nostro sigillo roboratas. Datum in vigilia nativitatis christi anno domini Mo CCCo tricesimo secundo. Praeposito magistro Jacobo, custode Thedaldo et notario Nicolao Marci ecclesiae nostrae existentibus.

Zöld-viola selymen függő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 2. nr. 3. alatt.

* * *

Bánvölke nem más, mint a pozsonymegyei Vök egyik része, mely annak idején ezen megkülönböztető nevet viselte. Hogy névadója valamely báni méltóságot viselt volna, nem igen hihető; én azt hiszem, hogy Bán az illetőnek keresztneve, miután pl. a Divék-nemzetségben is Bán személynévvel találkozunk. Majdnem bizonyossá teszi ezen feltevésemet a következő adat: 1309 június 1-én tanúsítja a pozsonyi káptalan, hogy *Bán leánya Gyöngy*, Csenkeszi Mihály özvegye, anyjának Bibor hozományára és hitbére utáni követeléseire nézve Völki Gergely fiaitól kielégítést kapott, a mennyiben a völki birtokrész haszonélvezetét élete végéig neki átengedték (Kn. II. 599. 646.). Miután Bán nejének hitbérét és hozományát egy völki részbirtokkal kifizették, világos, hogy Bán völki birtokos volt. Gergely, kinek fiai ezen követelést kiegyenlítették, — ha az illető részt nem vásárolták — kétségekívül Bán-nak legközelebb nemzetségi rokona illetve fia, a mit azon körülmény is támogat, hogy Bánvölk később is kizárólag ezen Gergely utódainak birtokában volt. Nemzedékrendjüket alább adjuk.

Megjegyzendő, hogy a birtokosok közül önálló nemesek és érseki nemes jobbágyok is voltak. Seyfried unokája az utóbbiak közé való.

A Bánvökiek nemzedékrendje a következő:

Ismeretlen

Fiu			Bán (?)		
Iváncz			Neje: Bibor		
Nejei: 1. Izsák leánya			Gergely	Gyöngy 1309—1311	
2. Uraty leánya			elhagyta	férje: Csenkeszi Mihály	
Petronella			Vök-öt 1292	† 1309 el.	
			előtt		
Miklós,	Anasztázia,	Erzsébet	Mihály,	Bechk	Jakab
1292	1301	1301	1292—1317	1292—1311	1292—1317
			† 1317 el.		
			neje:		
			Jókai Márk leánya		
			Katalin 1317		
Pál,	Kozma,	Márk.	Jakab,	Péter,	András
1317—1332	1332—1339	1332	1332	1332—1339	1332
János	Tamás	Péter	Simon	Miklós	
1364—1365	1365—1369	1365—1369	1365—1369	1332	1332
Kálmán		János	Gergely	Mihály	† 1364.
1365		1365—1369	1365—1369	1364	1364
György		György	Tamás	István	özvegye
1365		1365—1369	1365—1369	1364	Ágota
András			(neje:		1364
1365—1369			Hideghéti		(második
			Jakab		férje:
			leánya:		Doborgazi
			Erzsébet		Tamás
			1383)		fia
			Mátyás		János
			1365—1369		1364.)

60.

1333 márcz. 23. *Dancs zólyomi és komáromi főispán kijelenti, hogy mindazokat, kik a győrmegyei Bóny-ön le akarnak telepedni, különös ótalmában részesíteni akarja.*

Nos magister (Donch) comes de Zolio et de Kamarun tibi *Nicolao Rufo* tributario et vicecomiti comitis . . . o . . . us vicecomitis magistri *Ladislai filii nostri comitis Jauriensis*, damus in mandatis, quatenus statim visis praesentibus per fora publica proclamari facias, quod quicumque jobagiones ad possessionem *Nicolai filii Zomor proximi nostri*, *buneu* vocatam, causa commorandi venire voluerint, libere veniant et secure ad nostram protectionem specialem; si autem rebelles . . . niterentur, et jobagiones ipsorum prout . . . consuetudo regni libere recedere seu mittere recusarent, tunc auxilium tuum eidem praebens justitia mediante. Datum feria tertia ante dominicam ramis-palmarum anno domini Mo CCCo XXXo tertio.

Eredetije a pókatelki Kondé-család levéltárában.

* * *

Szomor fia Miklós a pókatelki Kondé-család egyenes őse.
Buneu nem más, mint a győrmegyei *Bóny*.

61.

1333 jul. 13. *A pozsonyi káptalan előtt kijelenti Patonyi András, hogy mindazon birtokokban, melyeket Sámoti Benedek után kapott, édes fivéreit is részeseknek kimondja.*

Universis christi fidelibus praesentes litteras inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis orationes in domino ihu christo. Ad universorum, tam praesentium quam futurorum notitiam harum serie pervenire, quod *Andrea filio Pauli filio Michaelis de Potun nepote imo filio Benedicti filii Elsev de Samoth adoptivo*, sicut in litteris quondam Bolezlai felicis memoriae et domini nunc Chanadini, sanctae strigoniensis ecclesiae archiepiscoporum vidimus, ab una, item *Johanne et Stephano germanis ac uterinis fratribus ejusdem Andreae* parte ab altera, *praesente Paulo memorato patre suo* personaliter coram nobis constitutis, idem Andreas vivae vocis ministerio Johannem et Stephanum antedictos suos fratres nunc superstites et dehinc alios suos fratres *volente deo et natura procreandos*, de possessione Benedicti filii Elsev, *memorati avi sui* per adoptionem sibi devoluta, sicut vidimus in litteris memoratis, ut seipsum participes constituit

et fecit veros pariter et heredes, ita scilicet, quod quamdiu vita sibi comes fuerit, ipse et dicti sui fratres superstites ac deinceps procreandi, de ipsa possessione aequa lance seu aequaliter, non magis altero alter utantur et fruuntur, sed ipso mortuo seu defuncto totam ipsam possessionem quondam Benedicti filii Elseu modo praemisso adoptionis sibi devolutam, dictis suis fratribus, Johanni scilicet et Stephano superstites ac procreandis pleno jure ac perpetuo irrevocabiliter reliquit et dimisit ac donavit semper heredum suorum per heredes habendam, tenendam et pariter possidendam. In cujus rei memoriam praesentes nostro sigillo consignantes duximus concedendas. Datum in die beatae Margaretae virginis martiris anno domini Mo CCCo XXXmo tertio. *Michaele filio Thomae woyuodae transsilvani* praeposito et Nicolao Marci notario et canonico ecclesiae nostrae existentibus.

Zöld selymen függő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 15. nr. 16. alatt.

* * *

Ezen Eliseus fia Benedekkel már 1320-ban találkozunk, midőn Sámoti birtokrészét Pamlén fiainak eladta.

Potun a pozsonyi csallóközi *Patony* nevű számos községek egyike.

62.

1333 szept. 14. *Az esztergomi keresztetek tanusítják, hogy Gönyői Miklós Gönyő eladása ellen tiltakozik.*

Nos conventus cruciferorum domus hospitalis ecclesiae sancti regis Stephani de Strigonio damus pro memoria, quod *Nicolaus filius Zomur nobilis de Gunu* in sua, *Georgii, Mathaei et Jacobi filiorum suorum* persona ad nostram accedens praesentiam dixit protestando, quod *Nicolaus filius Jacobi et Dominicus filius ejusdem* quamdam possessionem ipsorum similiter *Gunw* vocatam, ipsos contingentem, absque scitu et permissione sua nobili viro magistro *Thomae filio Petri castellano de Chowkaku* vendidisset, exinde ipsum Nicolaum filium Jacobi et Dominicum filium suum a venditione dictae possessionis *Gunw* et ipsum magistrum Thomam filium Petri a receptione interdixit prohibendo et p(ro)testando et) interdicendo, quia ipsa possessio tum ratione lineae generationis, tum etiam ratione propinquae et contiguae vicinitatis ipsos magis emere et alio quovis modo collocare contingit. In cujus contradictionis testimonium praesentes duximus concedendas. Datum in festo exaltationis sanctae crucis anno domini Mo CCCo tricesimo tertio.

Papiron. A hátlapján lévő fehérviaszos, tojásdad alakú pecsét, mely úgy van ráillesztve, hogy széttörése nélkül nem lehetett ezen oklevelet

felnyitni, még fentartotta köriratának ezen szavait: »domus honorabilis s. Steph. regis Str.....o.....«

Eredetije a pókatelki Kondé-család levéltárában.

* * *

Gunu a komárommegyei *Gönyő*.

Szomor fia Miklós a Bána-nemzetség tagja, ki a fenti csókakői várnagytól, Csór nb. Péter fia Tamástól, a pozsonymegyei csallóközi Pókatelek nevű birtokot kapta. Tőle származik a pókatelki Szomor és a pókatelki Fekete-család, mely utóbbi 1462 óta a pókatelki *Kondé* nevet viselte.

Jelen oklevelünk legérdekesebb adata az, hogy ezen Miklósnak két eddig ismeretlen fiával, Györggyel és Mátéval megismerkedünk. Miután ezeknek nyomára később már nem akadunk, bizonyosnak vehetjük, hogy futódok hátrahagyása nélkül meghaltak.

63.

1333 decz. 6. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Olgyai Erzsébet egyik nőszolgáját szabadon bocsátotta.

Universis christi fidelibus praesentem paginam inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in omnium salvatore. Memoria hominum dilabitur, si non fuerint acta in tempore stili patrocínio perhemnata; igitur ad universorum notitiam praesentium serie volumus pervenire, quod nobilis domina *Elyzabeth soror nobilium virorum Foko et Andich de Ougya* magistrorum, personaliter coram nobis constituta, vivae vocis ministerio, quamdam ancillam suam *Ceciliam nomine sed cognomine Wyolam* etiam praesentialiter coram nobis astantem, quam sibi dixit a domina sua matre *tempore suae maritationis* fuisse donatam et devolutam, in suae salutis et memoratae suae matris augmentum manumittens perpetuae tradidit libertati, sic quod quicumque successu temporis ipsam *Ceciliam* nunc manumissam et perpetuo liberam, ratione pristinae servitutis impetere vellent, extunc ipsa domina *Elizabeth* et ejus successores ipsam *Ceciliam* cum omnibus suis heredibus utriusque sexus defendere et expedire et tueri tenebuntur propriis suis laboribus et expensis. Insuper etiam talis, qui sic praedictam *Ceciliam* molestare moliretur, is scilicet cui ipsius dominae *Elizabeth* benedicio vel maledicio prodesse vel obesse... si phas (így) est et licitum anathematis vinculo innodetur (így). In cujus manumissionis et libertati traditionis memoriam has, nostro sigillo pendentem consignatas duximus concedendas. Datum in festo beati Nicolai confessoris anno domini Mo CCCo tricesimo tertio.

A vörös-sárga selymen függött pecsét hiányzik. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 66. fasc. 2. nr. 46. alatt.

* * *

Olgyai Fakó (= Farkas) és Andocs eléggé ismert személyek. Erzsébet nevű nővérüket *mindeddig nem ismertük*.

64.

1334 előtt, máj. 31-én. A pozsonyi káptalan előtt a Kisjókaiak bizonyos hitbéri és leánynegyedi követelés ügyében egyezkednek.

Universis christi fidelibus praesentes litteras inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis largitore. Ad universorum notitiam tenore praesentium volumus pervenire, quod constituti personaliter coram nobis *Thomas filius Petri filii Johannis* tam pro se, quam pro *Dominico fratre suo* ex una, *Abraham filius Kol, Jacobus filius Chynar (?) de Ilka* ex altera, sunt confessi, quod licet mota fuerit materia quaestionis inter ipsos supra dote et rebus uxoris *Benke, sororis autem dicti Thomae sororis praedicti Johannis* ac quarta paraphernali dominae *Katherinae filiae ejusdem Benke cognati Abram et Jacobi* praedictorum ad ipsos Thomam et Dominicum de jure pertinenti et diu fuisset delitati, ad ultimum tamen mediantibus probis viris in talem pacis concordiam devenerunt, quod dicti Abram et Jacobus eisdem Thomae et Dominico solvissent ratione dotis uxoris Benke et ratione quartae praedictae (*Katherinae*)... marcas, quas recepisse plenarie idem Thomas est confessus, et sic dictos Abram et Jacobum ac eorum heredes de saepedicta dote et quarta redderunt omnino expeditos et obligando se idem Thomas tam pro se, tam pro fratre suo Dominico, quod si quisque processu temporum eosdem Abram et Jacobum vel eorum successores ratione dictae dotis aut quartae vellent forsitan intempore vexare, extunc iidem Thomas et Dominicus tenerentur expedire propriis laboribus et expensis. In cujus rei memoriam praesentes nostras concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum in festo Petronellae, anno...

Hártya; hátán vörös selyemkóczról függő pecsét. Eredetije gyűjteményemben.

* * *

Okiratunk annyira elfakult, hogy szövege alig olvasható; az évszámot nem lehet kibetűzni, de az alábbiak alapján bizonyosnak vehető, hogy az 1334 előtti időre helyezendő.

Az itt szereplő *Ilka* nem más, mint a pozsonymegyei felsőcsallóközi járásban még létező (Nagy-, Kis- és Ujhely) *Jóka*, mely 1239-ben mint (négy helységből álló) *Ilka* felmerül és némi változattal (*Jelka, Jolka, Jalka*) századokig e néven szerepel. Első ismert ura *Sbima* fia *Szerszovaj*, kit *Imre* király 1197-ben megajándékoz. 1291. és 1296-ban a pozsonyi vár *Jókai* nevű nemes jobbágysai felette sok családcsoporthoz találhatók és akkor *Galánta* táján is birtokolnak. Fenti *János* fia *Péter* már 1296. és 1312-ben is szerepel; *Kool* (= *Kál*) fia *Ábrahám* pedig 1296 május 20-án ismeretes (Apponyi-oklevéltár I. 28.) 1334-ben azonban már csak fiát, *Jánost*, említik és így bizonyosnak vehető, hogy *Ábrahám* már nem élt és hogy oklevelünk 1334 előtt ki lett állítva.

Arra, hogy Jakab atyja Chynar nevü, nem vállalok kezességet, mert az illető szó alig olvasható. 1296-ban *Jókai Synar* fia János és ez utóbbinak fia Jakab fordul elő; ha olvasásom helyes, akkor Chynar annyi mint Synár és ebből következne, hogy Jakab nem Synar fia Jánosnak a »filius«-a, hanem frater.

Hogy Benkó neje úgy Tamás, mint János sororaként szerepel, valószínűleg arra vezetendő vissza, hogy mint János nővére ennek Tamás nevü unokájának is közeli rokona volt, mit az okirat fogalmazója a tág »soror«-ral akart kifejezésre juttatni.

Mellékesen legyen kiemelve, hogy a Kisjókaiakra vonatkozó 5 okirat a berlini »Herold« című heraldikai-genealógiai egyesület okiratgyűjteményében található és pedig 1341 (Ilkai Jakab fia Istvánról szóló), 1410 (Ilkai János fia Péter-ről) 1444—1452 és 1476-ról.

65.

1334 máj. 31. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Récsei Liphard csöllei erdejét eladta.

Universis christi fidelibus praesentem paginam inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis largitore. Ad universorum praesentium quam futurorum notitiam praesentium serie volumus pervenire, quod *Lyphardus filius Petri de Reche* personaliter ad nostram accedens praesentiam vivae vocis ministerio quoddam nemus suum in superiori fine villae *Churle* penes aquam, quod quidem uno fine vadit versus pontem villae *Heeth*, comiti *Andreae filio Nicolai de Churle* et per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus jure perpetuo irrevocabiliter pro viginti marcis denariorum wyennensium, singulis decem pensis computatis, quibus quidem marcis idem *Lyphardus* eodem comiti *Andreae* se fore dixit debitorem, dedit, vendidit et alienavit semper possidendum, tenendum pariter et habendum; obligavit idem *Lyphardus* nihilominus se, quod quicumque ex sua *natione* praemissi nemoris ratione ipsorum comitem *Andream* aut ejus successores successu temporis infestare niteretur, idem *Lyphardus* et ejus successores vel heredes ipsum comitem *Andream* cum suis posteritatibus tenebentur super eo expedire et defendere suis propriis laboribus et expensis. In cujus rei memoriam praesentes nostro sigillo consignatas duximus concedendas. Datum in die beatae *Petronellae* virginis anno domini millesimo trecentesimo tricesimo quarto.

Kék-sárga selymen függő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 3. nr. 15. alatt.

66.

1334 jul. 2. Az esztergomi káptalan tanúsítja, hogy Tatamér fehérvári prépost és Jakab fiainak Gyarmat nevű birtokát meghatározta.

Nos capitulum ecclesiae strigoniensis memoriae commendantes significamus tenore praesentium quibus expedit universis, quod cum super metis terrae seu possessionis *Gyarmat vocatae juxta Danubium in comitatu Strigoniensi* habitae, inter dominum praepositum albensem, *Tatamerium* videlicet ex una parte, *Thomam et Paulum filios Jacobi* parte ab altera, fuisset altercatio et nos juxta mandatum regium litteratorium una cum comite *Chenck de Zalasun* homine ejusdem domini regis nostrum testimonium, videlicet *Dominicum presbyterum praebendarium et sacerdotem chori nostri* ad erectionem metarum dictae possessionis videndum transmisissemus, tandem praedictus comes Cenck cum eodem nostro homine ad nos reversus, concorditer nobis retulerunt, quod in octavis festi beati Johannis baptistae (1334 jul. 1.) ad faciem praedictae terrae Gyarmath accessissent, in persona dicti domini Tatamerii praepositi *magister Mathyas* nomine procuratoris, praedicti vero Thomas et Paulus personaliter comparentes, per modum concordiae et compositionis, ut de medio eorum omnis altercatio excidatur, dictam possessionem praepositi a possessionibus praedictorum Thomae et Pauli per tales metas separassent, quod a parte Danubii prope litus ipsius aquae et curiam dictorum filiorum Jacobi erexissent duas metas a parte meridiei, quarum una separat a parte orientis eidem domino praeposito et altera a parte occidentis separat dictis filiis Jacobi et deinde directe tenderet versus finem cujusdam lacus, ubi erexissent unam metam et ipsum lacum transeundo venissent ad quemdam locum erectivum vulgariter *Mege* dictum et in vertice cujusdam montis in ipso loco erectivo erexissent similiter duas metas et abinde directe per eandem *Mege* transiret ad partem occidentalem ubi parum eundo posuissent unam metam et deinde ultra transeundo erexissent similiter duas metas terreas, ut antea sunt metae terreae et sic directe usque ad magnam viam quae ducit in *Wdword* juxta cursum earundem metarum dictae possessiones se extenderent et transferient, prout partes coram nobis comparendo hujusmodi concordiam fore factam inter se oretenus recitarunt. Datum in crastino octavarum beati Johannis baptistae praedictarum anno domini Mo CCCo tricesimo quarto.

Károly királynak Visegrádon 1334 július 25-én »Thomas et Paulus filii Jacobi speciales aulae nostrae tavnici« kérésére kiadott átiratából,

melynek eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 38. fasc. I. nr. 8. alatt őriztetik.

* * *

Zalasan eltűnt esztergommegyei helység, melynek emlékét ma már csak a Kéménd és Kőhidgyarmat között lévő *Zalasony* nevű dülő őrzi, — miből kiviláglik, hogy az okiratunkban szereplő Gyarmat — bár szövege szerint a Duna mentén fekszik — nem más, mint a garanmenti *Kőhidgyarmat*.

Közli: DR. WERTNER MÓR.

SZÉCHENYI ISTVÁNNAK
A PESTI HENGERMALOMRA VONATKOZÓ
KIADATLAN IRATAI.

— MÁSODIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

XXIV.

Tekintetes Beodrai Karácsonyi László n. Torontál megyei alispány úrnak — Gróf Széchenyi István.

Tekintetes Alispány Úr!

Jelen levél vivője, Killias Úr, a' pesti gőz-henger-malom igazgatója, ezen ujdon keletkezett honi vállalat ügyében szándékozik Banátot megjárni. Engedje meg Tekintetes Alispány Úr, hogy, ismeretlen létemre is, őt ezennel a' Tekintetes Úr kegyességébe ajánlhassam. Méltóztassék, könyörgöm, őt nyájasan fogadni, 's előadható körülmények szerint oltalma — 's böles tanácsával segítni.

Egyébiránt becses kedvezésébe ajánlott megkülönböztetett tisztelettel maradok

A' Tekintetes Alispány Úrnak
Pest, April 5-ikén 1841

kész szolgája
gróf Széchenyi István.

(Másolat a Széchenyi-múzeumban ; az ajánlás és névalírás Széchenyi írása.)

*

Pest, 1841 deczember 15 ; levél Putzerhez a 3-ik henger-rendszerről és a közgyűlésről. Megjelent *gr Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, III. kötet 108. l.

XXV.

An W. Fähr etc. etc. E. Széchenyi.

16ten December 1841. 9 Uhr Morgens.

Lieber Fehr, es kommt heute morgen Burgmann zu mir, um über die Casino Wohnung zu referiren, in welcher Hinsicht der Handelstand gestern eine Sitzung hatte. Kommen Sie dem-

nach, ich bitte nicht heute um 11 Uhr, aber eher morgen oder übermorgen, wie es Ihnen sodann angenehmer seyn wird.

Mit aufrichtiger Achtung

St. Széchenyi.

(Eredeti levél a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi írása.)

XXVI.

Kívül : An Herrn Anton Valero — St. Széchenyi.

Nie abgesendet worden.

Lieber Valero, Fähr hat mir Ihr Schreiben von gestern mitgetheilt. Für's Erste will ich meine Person, von der unwürdigen Supposition exculpirt wissen, als hätte ich, auf die mündliche Anfrage einer Ihrer Leute, deshalb Ihnen sagen lassen : Es komme nichts Wichtiges vor — um Sie auf eine hinterlistige Weise, von der Sitzung ferne zu halten ; und erkläre Ihnen hiemit, dass ich keine Ahnung hatte, was in derselben vorkommen würde. — Was hingegen den übrigen Theil Ihres durch Leidenschaftlichkeit dictirten Briefes anbelangt mache ich Ihnen ganz kurz und auf das Entschiedenste zu wissen, dass ich Alles aufbieten werde, um den Credit der Anstalt Aufrecht zu erhalten, welchen Sie durch Ihr gar nicht loyales aber äuserst unüberdachtes und übereiltes Betragen mehr gefährden als es unser ärgster Feind thun könnte. Wissen Sie Herr, dass Sie Pflichten sowohl gegen die Gesellschaft als auch gegen Ihre Collegen haben, — und es nichts als Ihre Schuldigkeit gewesen wäre, sich mit einem von uns zu verständigen, bevor Sie sich zum Detriment des Vereins, einen solchen Eclat erlauben durften, durch eine fremde Hand, Ihr widersinniges Anathema gegen eine Anstalt herauszudonnern, — die eine weise Unterstützung noth so sehr bedarf.

Sie zeihen uns der Willkührlichkeit und sind selbst am meisten willkührlich. Der Ausschuss bestimmte über die nicht Zahlung der Procente nichts, sondern machte wirklich aus Vorsorge damit unsere Geldquellen nicht gänzlich erschopft werden, den Vorschlag : die Sache vor die grosse Sitzung zu bringen. Sie hingegen verwickeln die Sache sophistisch in den 3ten & 4ten Jänner, opfern die Sache der Form auf und werfen uns die ganze Boutique ohne viel zu untersuchen, gerade zum Kopf ; da wir doch durch den letzten Beschluss keinen Vortheil über Sie errangen, sondern uns selbst gerade in denselben Nachtheil placirten, dessen Sie ausgesetzt sind. Wirklich diess Betragen, hätte ich von Ihnen nicht erwartet, und kann wohl mit edlem Bewusstseyn sagen : verdiente ich von Ihnen nicht. Vodianer plauschte allenthalben, dass der Waitzen den Killias gekauft hat, 82 tt wiege ! Kappel und mehrere Mitglieder untersuchten die Sache

und fanden das Gewicht aequale 86½ tt — an dem wundere ich mich aber nicht. — Nun kommen Sie und legen die Basis zu einem Stadtgerede, zu einem Tritsch Tratsch, das unsern Credit in der Grundlage noch mehr erschüttern muss, als Vodianers Edelmuth — und diess thut mir weh. — Schrecken lasse ich mich aber nicht, und so sehr ich Ihr Freund war und es bin, ebenso bin ich gefasst, offen gegen Sie aufzutreten und das so mühsam Aufgebaute, durch Ihre ich kann wohl sagen — — prima Juria nicht verderben zu lassen. Friede oder Krieg, mir gilt gleich, und ich werde mich darnach zu benehmen wissen. Bedenken Sie aber gut was Sie machen.

Mit ausgezeichnete Achtung

Pest, 17ten December 1841.

Ihr bereitwilligster Diener

Gr. St. Széchenyi.

(Eredeti levél, Széchenyi írása. A levél nem küldetett el.)

*

Széchenyi beszéde az 1842 január 4-iki közgyűlésen és a Széchenyi által Fehr számára készített előadás. Megjelent mind a kettő a Társalkodó 1842 jan. 8-iki, (németül a Pester Tageblatt 1842. évi 17. számában), másodsor Gaál Jenő: Gr. Széchenyi István és a Pesti Hengermalom-társaság cz. művében és ugyancsak tőle a Molnárok Lapja 1909 júl. 10. számában.

XXVII.

Gesellschafts-Diner des Walzmühl-Vereines.

Es können ausschliesslich nur Mitglieder der Walzmühl-Gesellschaft an demselben Theil nehmen; jedes Mitglied darf jedoch einen Gast mitbringen, für den er zu zahlen hat. Das Diner wird den 7ten Jänner um 2 Uhr im National Casino statt haben. Der Preis desselben für jede Person ist 2 fl. C. M. sammt Brod aber ohne Wein. Man kann bis zum Vorabend des Diners unterfertigen; wer indessen einmal unterschrieb, muss es zahlen, ob er erscheint oder nicht.

(Széchenyi másolati könyvéből. Aláírás az 1842 január 7-iki közgyűlés alkalmával tartott ebédre.)

XXVIII.

Valero J. A.-nak (1842 január).¹⁾

Im Auftrage der löb. Josephs Walzmühlgesellschaft nehme ich mir die Freyheit Ihnen das allgemeine Bedauern hiemit aus-

¹⁾ Valero 1842 január 5-ikén köszönt le s így e levelet Széchenyi egy-két nappal később írhatta meg.

zudrücken, womit Ihr Werthes von N. N. in der General-Versammlung aufgenommen wurde, dass Sie nämlich durch Ihre vielfältigen Geschäfte gehindert für die Zukunft in den Berathungen der Gesellschaft theil zu nehmen aus deren Ausschuss zu treten wünschen.

So sehr die Gesellschaft jedoch Ihren Austritt beklagt, so sehr ist sie von der Hoffnung durchdrungen, dass Sie einer gemeinnützigen Anstalt, zu deren Begründung Sie so wesentlich beitragen, Ihr Wohlwollen auch in der Folge nicht entziehen werden, worum ich Sie als einstweiliges Organ der Gesellschaft bitte, der ich auch diese Gelegenheit ergreife Sie meiner ausgezeichnetsten Hochachtung zu versichern, mit der ich mich nenne Ihren unterthänigsten Diener

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi írása.)

XXIX.

Valero im Namen der Direction 15ten Jänner 1842 Pesth.
An Herrn J. A. Valero.

In Erwiederung Ihres Werthen von 13ten l. M. eilt die Walz Mühl Direction den Empfang der durch Sie eingesandten 10ten Rata Ihrer Actien per Gulden 1000 fl zu bestättigen.

In den Statuten, die Sie unterschrieben, wurde einst nicht nur der Zweck des Vereines durchaus nicht verändert, sondern selbst zur Erreichung des festgesetzten Zweckes wurden keine wesentlichen Modificationen getroffen, ... weshalb die in Ihrem Schreiben geäußerte Besorgnis, von sich selbst wegfällt. Da endlich die Gesellschaft das ihr nöthige Betriebs-Capital mit sehr annehmbaren Bedingungen sich zu verschaffen wusste, so wurde beschlossen, die stipulirten und durch Sie bereits in Ihrem früheren Schreiben in Frage gebrachten 5 procent Interessen den respectiven Herrn Actionnairs auszubezahlen ; wornach die Direction Ihnen hiemit den Zinsen Betrag von fl ... übermittelt — — Sie um Bestättigung bittet — — und bleibt.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi írása ; megvan a Széchenyi másolati könyvében is.)

XXX.

Pesth, den 13ten Februar 1842.

An Herrn S. G. Sina in Wien.

Im Namen und Auftrage des Ausschusses unserer Walzmühl-Gesellschaft habe ich die Ehre, die Anfrage und Bitte an Sie zu stellen, ob und auf welche Weise es thunlich wäre, die liegenden Gelder dieser Gesellschaft, welche bis jetzt bei dem

Hause Grob et Hoeslin in Wien gegen Verzinsung gewöhnlich im Betrage von 30,000 fl. C. M. aufbewahrt und von Zeit zu Zeit verabfolgt wurden, wegen grösserer Bequemlichkeit bei Ihrer hiesigen Casse dergestalt zu deponiren, dass ein besonderer Conto Corrente hiefür eröffnet würde und das nöthige Geld jedesmal gegen vorläufige aber natürlich nur kurzfristige Anzeige erhoben werden könnte. Gegenwärtig sind in der Casse der Walzmühl-Gesellschaft circa 18,000 fl C. M. derlei Gelder vorhanden. —

Ihre bekannte Theilnahme für gemeinnützige Anstalten lässt uns hoffen, dass Sie diese unsere Bitte gegen annehmbare Bedingnisse um so mehr gewähren werden, da unser fragliches Unternehmen im erfreulichen Gedeihen ist und für die Zukunft noch günstigere Resultate verspricht.

Ihrer gefälligen Erwiderung entgegensehend verbleibe ich hochachtungsvoll Ihr

ganz ergebenster
St. Sz.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Tasner Antal írása.)

XXXI

An Herrn S. G. Sina in Wien.

Ihre gefällige Erwiderung vom 16 auf mein Schreiben an Sie vom 13ten l. M. ist mir zugekommen. Indem ich Ihnen dafür meinen ergebensten Dank hiemit abstatte, bitte ich Sie um Entschuldigung, dass ich Sie wegen dieser Angelegenheit noch einmal behelligen muss. Ich hatte nämlich in meinem oberwähnten frühern Schreiben an Sie den Wunsch des Ausschusses unserer Walzmühl-Gesellschaft nicht ganz genau und vollständig ausgedrückt, was ich demnach jetzt zu berichtigen mir erlaube.

Bei den Herren Grob et Höslin in Wien hat unsere Walzmühl-Gesellschaft einen Credit offen ad vires von 30000 fl C. M. gegen 6% jährliche Zinsen und ½% Provision von drei zu drei Monaten berechnet; sie erhält hingegen für ihre beim besagten Hause deponirten Gelder jährlich 5% Zinsen, ohne Provision zu zahlen. — Um die Gelder direct in Pesth beziehen zu können, wünschte nun die Gesellschaft anstatt Herren Grob et Höslin in Wien mit Ihnen durch Ihre hiesige Casse in eine ähnliche Verbindung und Gegenrechnung zu treten. Ich ersuche Sie daher, mir gefälligst bekannt geben zu wollen, ob Sie diess unter obigen oder welchen etwa anderen Modalitäten für die fragliche vaterländische Anstalt, deren Verhältnisse Ihnen als einem der Mit Actionnaire bekannt sind, gefälligst zu gewähren geneigt sind?

Ihrer gütigen Erwiederung entgegensehend habe ich die Ehre hochachtungsvoll zu verbleiben. Ihr

(21-én)

ergebenster

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Tasner Antal írása.)

XXXII.

A' Szegedi műmalom-társaság tek. igazgató Választmányának
Pest, febr. 25. 1842. Szegeden.

Tekintetes Választmány !

Február 19-én irt becses soraira a' tisztelt Választmánynak sietünk válaszolni. Miután fő célunk valósággal nem egyéb mint a' nagyobb számnak tápszerét jobb minéműségben és olcsóbb áron kiállítani, a' honi termékeknek feleslegét pedig becsesebb alakba átváltozva külföldre szállítani, nem leheté ránk nézve örvendetesb, mint a' tisztelt Választmánynak most felhozott levele által új biztosítást nyerni, hogy hazaiui szándékunk méltánylásra talált 's az, mi Szeged városában szőnyegre került, nem vala felhevült utánzási vágynak ideig óráig fellobbanta, de meggondolt férfiui szándéknak elhatározott eredménye. — Készek is vagyunk ez okbul a' tisztelt Választmány ügyét, mennyire az saját érdekeinkkel homlokegyenest össze nem csap, legőszintébben előmozdítani, és ez iránt a' tisztelt Választmánynyal halasztás nélkül szorosb értekezésbe lépni. Ez azonban részint a' dolognak fontos és szövevényes léte, részint collegiális állapotunknál fogva levelezés által nem igen történhetik. Méltóztassék ez okbul a' tisztelt Választmány akárkit megbízni, miszerint az ügynek mimódoni életbe hozásáruul szóval volnánk képesek értekezni. Addig is azonban, míg alkalmunk leend barátságos értekezés által kifejtésre hozni a' dolgot, legyen szabad a' Tettes Választmányt némiekre a' legnagyobb őszinteséggel figyelmeztetni. Pesti malmunk csak öt hónap óta él. Hogy fog fejlődni, miként fog virulni, még nem tudjuk. Annyi azonban bizonyos, hogy még járszalagon kell tartani azt, nehogy ingadozzon 's lehető legnagyobb figyelmet fordítani arra, mikép »saját fentartása és hihető sikere semmi nézetnek és semmi sympathiának ne rendeltessék alá«. Most 80,000 pozsonyi mérő az, mit malmunk egy év alatt őrl. De a' mint a' számadások mutatják, ezen kiállítással nincs tökéletesen biztosítva a' malomnak szükségképi jövedelme. — Egy harmadik hengerrendszernek készítése rendeltetett ez okból, melly után, midőn az évenkinti őrlés 80,000rül 120,000 mérőre emeltetik, biztosítva látszik lenni a' társaságnak finaciális állapotja. — Ujabb 's szorosabb Combinatiok után azonban az mutatkozik, hogy a' pesti József-malom csak akkor fog ugyancsak könnyen elnemhervadható szilárd alapokra állítatni azaz : virágzásra

juthatni, ha egy gőzöny- és három hengerrendszerrel pótolandjuk azt; mihez képest évenkénti 80,000 mérőrül 240,000re emeltetének annak örlő tehetsége.

A' Tettes Választmány csak ezekből is látni fogja — mert malmunknak illy kifejtésére, mellyre törekednünk kell, tetemes költség és gond kívántatik meg — mennyire vagyunk még saját 'magunknak kifejtésével is elfoglalva; miszerint a' Választmány igazságszereteténél fogva bizonyosan nem magyarázandja balra, ha nem mutatánk már első pillanatban is a szegedi malom felállítására tüstént és olly minden meggondolás nélküli készséget, — mint azt bizonyosan teszszük, ha saját állapotunk már tökéletes biztos lábon fogott volna lenni 's mint azt a' T. Választmánynak némi tagjai saját körülményeinket és a dolog bokros voltát nem ismerve; tán várták is. —

Pénzel . . . nem igen fogjuk elősegíthetni a szegedi vállalatot, jóllehet e részben is vannak itt többen, mint pl. Gr. Sz. I., kik financialis tekintetben is járulni kívánnak ahhoz, — mi azonban, tanácsot, tervezetet, szükséges személyzetet — mitül legtöbb függ — és engedményeket illet, kész leszen e Választmány a' szegedi Vállalat előmozdítására legőszintébb segédkezet nyújtani mindenben, mi csak, mint fentebb említők, saját magunkat nem ver le még nem eléggé megerősödött lábainkrul. És mi reméljük . . . fogunk találni módot, olly egyezésre és együtt munkálásra, melly midőn a' szegedi malom sikerét biztosítja, a' pesti malom érdekeiben sem üt csorbát, . . . és ekkép a' hon javát karöltve mozdítja elő.

Mik után a T. V. irántunk mutatott bizalmát köszönnév 's magunkat jovoltába addig is, míg szorosb érintkezésbe jövünk, alázattal ajánlván, . . . legvalódibb tisztelettel maradtunk

a' Tekintetes fentisztelt Választmánynak alázatos szolgálái.
(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; egy kis része Széchenyi irnokának írása Széchenyi javításával, nagyobb része Széchenyi írása.)

*

Pest, 1842 márczius 20; levél Fletcher és PUNCHONHOZ egy 30 lóerejű gőzgépről. Megjelent *gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, III. kötet 127. l.

XXXIII.

Fenséges császári királyi örökös Főherczeg,
Országunk Nádora,
Kegyelmes Uram!

Mult 1841ik évi martius 29kén és aprilis 1sőjén költ három rendbeli kötleveleimnél fogva részint az országos pénztárbul, részint az 1809iki nemesfelkelési pénztárbul összesen 40.000

pengő forintnyi kölcsön van nálam évenkénti száztul hatos kamatra.

A' pesti József-malom társasága, készítményének kapósságát örömmel tapasztalván, elhatározta, egy harmadik örlő-rendszerrel nagyobítani intézetét; 's miután mind ennek felállítására, mind a' kereseti költségek pótlásaul is pénzre volna szüksége: mély alázattal esedezem cs. k. Fenséged előtt, méltóztassék kegyesen megengedni, hogy fenemlített 40.000 pengő forintnyi adósságom ezen malom-intézetre hasonló feltételek, t. i. első helyen leendő betáblázás és évenkénti 6% kamat fizetése mellett, átruháztassék, 's ekkép a' fennevezett köz pénztároknak helyettem a' pesti hengermalom lehessen adósává.

A' mi a' megkivántató biztosságot illeti, ebben nincs fogyatkozás; mert a' malomnak felállítása úgy a' mint van, 22².668 pengő forintba került, mint az \cdot /. alatt ide csatolt részletes jegyzék mutatja, 's ezen érték állandóul létezik telke-, épületei- 's készületeiben.

Ennélfogva alázatos könyörgésemet ujítani bátorkodván, legmélyebb tisztelettel maradok

Császári királyi Fenséged

Pest, április 17. 1842.

Legkisebb szolgálja
Gr. Széchenyi István.

Kívül: Fenséges cs. kir. örökös Főherczeg József Országunk Nádorához — Gróf Széchenyi István a köz-pénztárokba tartozó 40.000 pengő forint adósságának a' pesti hengermalomra átruháztatása végett.

Mellékelve: Übersicht.

Gebäulichkeiten, Baugrund.....	14357.22
Gebäude, Wohngebäude, Bureau.....	} 111111.40
Mühlgebäude, Magasin	
Werkstätte, Kesselhaus	
Kamin und Schuppen.....	
Dampfmaschine	28624.27
Transmissionen und Hülfsmaschinen	31651.30
Walzmaschinen	27606.02
Einrichtung	9317.35

Betrag des Bau Conto Zusammen fl 222668.36

Die Direction der P. J-s Walzmühle
Fehr.

(Eredeti levél, az aláírás Széchenyié. Lásd Országos Levéltár, Cassarum. 1842, — 710. sz. A nádor megengedte az adósság átírását 1842 máj. 21-iki intézkedésével, november 15-én tényleg átruháztatott s nov. 18-án a malomra tábláztatott.

XXXIV.

Valero, den 23ten August 1842.

Lieber Valero

Im Bezug auf Ihres Werthen von gestern eile ich zu erwiedern. Der Garten, den ich im St. Wäldchen habe, kommt mir heute über 12.000 fl C. M. zu stehen. Ich wünsche ihn nicht zu behalten, weil meine Frau, für die derselbe eigentlich bestimmt war, ihn nie benützt. Verlieren sollte man, meine ich aber, an einem gut gelegenen Pesther Proprietät nicht. — Ich liess Ihnen demnach durch Burgmann auch aus der Ursache die Proposition machen, Ihre 10 Stück Walzmühl Actien ad vires von 10.000 für den Garten — in Rechnung nehmen zu wollen, weil Sie, wie es scheint, so ein Odium gegen die arme Josephs-Mühle in Ihrem Innern nähren, dass ich wirklich glaubte, Sie würden Ihre Actien *coûte que coûte* los schlagen... Sie haben alles Vertrauen in die Anstalt verloren, wie Sie sich in der langen Correspondenz, die Sie mit der Direction der Walzmühl führen, ausdrücken — — auch wird Ihr Benehmen, fürchte ich, den Credit der Anstalt nicht sehr förderlich seyn, und folglich den Werth der Actien — — nicht absonderlich heben — — und dann tragen Sie mir 7 Stück Actien — für 7000 — als ganzen Betrag, für meinen Garten an — — ! — Mir scheint, vergeben Sie, dass hierin keine besondere Logick ist — — Sie selbst depressiren nämlich die Actien mehr als irgend Jemand, — und täuschen Sie sich hierüber nicht, worüber ich gestehe es Ihnen, mich bereits recht sehr kränkte — und dann wollen Sie Ihre Actien mit einer Praemie quasi von 30 bis 40% .. in Rechnung bringen. — Diess gehet aber natürlicher Weise nicht — und desshalb sind wir — — — in dem in Frage stehenden Tausch noch so weit auseinander, — Sie können mir aber glauben, dass ich bereit bin — — so gar Opfer zu bringen, — — um Ihnen den Dienst zu erweisen, Sie auf irgend eine Art von Ihren Actien zu befreyen, — — in welche ich übrigens — — aufrichtig gesagt, mehr Vertrauen habe als Sie zu haben scheinen.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi sajátkezű írása.)

XXXV.

Felelet Nagy Lajos és Gergely gőzmalmi legényeknek. Pest, oct 18ki 1842.

Ha Önök tanácsomat fogadni 's mind maguknak, mind a' magyarságnak használni kívánnak, tegyenek következőképen :
Jelentsék magukat tüstént Fehr director urnál 's mondjanak

neki illyes formát : »Mi nem akarunk vizsgálódást tenni, kinek van igaza, mert ez nem minket illet ; hanem kötelességünk szerint 's elismervén, hogy a' gőzmalomban csak ön parancsolhat nem csak visszatérünk munkáinkhoz, de szolgálatunkat ajánljuk akármiben is, úgy hogy ha mind elpártolna is, megmaradunk mi.«

Önök nem elég erősek, hogy egy részre ne volnának kénytelenek hajlani ; ne számoljanak 24 órára tehát, 's a' helyett hogy a' felingerlett közönség részére hajlanának, ragaszkodjanak egyenesen az igazgatóhoz.

Ekkép ha tán dolgozó társaik által félre is fognak ismertetni eleintén, loyális cselekvésük által az igazgató hajlamát megnyervén, csak egy kissé hosszabb idő lefolyása után, mind saját hasznuknak, mind a' köz intézet javának lesznek eszközlői.

Ki is őszinte hajlammal maradok

Pest, 8ber 18án 1842.

Gróf Széchenyi István.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban ; Széchenyi irnokának, Kiss Mártonnak írása.)

*

Pozsony, 1843 deczember 17 ; levél Tasner Antalhoz a hengeralmi liszt árusításáról. Megjelent *gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, III, kötet 209. l.

XXXVI.

Circular

An die unten benannten Herren als Ausschussmitglieder der Josephs Walzmühle.

Nachdem es nicht nur unser eigener Vortheil, sondern auch die Pflicht, die wir als erwählte Ausschussglieder übernahmen, von uns erheischen Alles aufzubieten, um das Unternehmen der Josephs Walzmühle nach unserem besten Wissen und Gewissen zu fördern : so ersuche ich die unten verzeichneten Herren Ausschuss Mitglieder sich den 28ten d. M. um 7 Uhr Abends zu einer Unterredung gefälligst auf meine Wohnung bemühen zu wollen.

Pesth, den 26ten April 1843.

(Joseph Appiano, Carl Burgmann, Con. Gyra, J. G. Halbauer, Rud. Wodianer, Fried. Kappel, Aug. Trefort.)

(Fogalmazvány a Széchenyi múzeumban, Széchenyi sajátkezű írása.)

XXXVII.

Cautions Instrument,

Über 30.000 fl, sage dreissig Tausend Gulden in Silber Zwanzigern 3 St. auf einen Gulden und zwanzig Gulden auf eine Kölnische

Mark gerechnet, welche Summe ich Unterzeichneter zu Gunsten der Pesther Walzmühle, an die Pesther ung. Commercial Bank dermassen verbürge, und insofern dieselbe Bank von dem Director der Walzmühle, als Firmaführer der Pesther Walzmühl Gesellschaft Herrn Wilhelm Fehr eine Verpflichtungs und Empfangs Urkunde besitzen wird, die darinn bezogene Summe bis zum Belang des obigen Betrags seiner Zeit statt der Walzmühle zu zahlen mich verpflichte, dass so wie einerseits das von der Bank empfangene Geld gegen 5% halbjährig im Voraus zu entrichtende Zinsen auf ein Jahr unaufkündbar und nach Verlauf desselben in halbjährigen 20% Raten rückzahlbar gegeben wird, eben so andererseits ich rücksichtlich der Entrichtung der Interessen, und respective der 20% Capital Raten die strengste Pünktlichkeit zu beobachten habe, ansonsten ich mich im Sinne des 20. Art. 1836 und 11. Art. 1840. dem summarischen und mündlichen Verfahren vor dem pesther städtischen Gericht unterwerfe, demgemäss ich in kurzem Wege zur Zahlung verurtheilt und exequirt werden solle; wobei ich das ganze rückständige Capital, die auf gelaufenen Interessen, und jegliche Unkosten zu ersetzen haben werde. Zur Special Hypothek benenne und verschreibe ich hiemit mein in der Leopoldstadt 3 Kronengasse Nr. gelegenes Haus, auf welches dieses Cautional-Instrument gesezlich intabulirt wird, und von welchem, sollte ich meine Verpflichtungen nicht einhalten, auch die Zinsen zu Gunsten der Bank sogleich zu sequestriren sein werden. Sollte diese Realität auf andere Veranlassung einem Verkauf gerichtlich ausgesetzt werden, so gebe ich der Bank Recht und Befugnis, auch ohne vorgängige Aufkündigung für ihr Darlehen alsogleich eine gerichtliche Conviction und Execution zu veranlassen, und zu führen. Urkund dessen meine eigenhändige Unterschrift und Insiegel.

Pest, den 31 December 1844.

(Másolat a Széchenyi-múzeumban. — Még egy ily kötelezvényt állított ki Széchenyi 20.000 frtról terjedő váltóhitelre 6%-os kamat s félévi felmondás mellett s erre a lipótvárosi felső dunasori házát kötötte le.)

XXXVIII.

Eisen Subscription 18ten Februar 1845.

Programm für eine in Pesth zu begründende Eisen Giesserey und Maschinenfabrique.

1°. Soll für diesen Zweck mittelst Emittirung von Actien ein Capital von 150/m fl C. M. herbeigeschaft werden, und zwar 100/m durch privat Unterschriften, und 50/m von Gyár alapító Társaság.

2°. Die Gyár alapító Társaság hat sich bereits erklärt nicht abgeneigt zu seyn mit 50/m an diesem Unternehmen Theil nehmen zu wollen, wenn 100/m in gehörigen zusammenfliessen, und in der Begründung der in Frage stehenden Eisen Giesserey und Maschinen Fabrique nichts vorkommt, was mit den Statuten des Gyár alapító Társaság unvereinbar wäre.

3°. Der Hauptzweck der zu begründenden Gesellschaft ist nebst dem Gewinn ihrer Actionnaire, eine solche Anstalt in's Leben zu treten lassen, die den täglich steigenden Anforderungen des vaterländischen Publicums in Hinsicht von Eisensfabrikate, nach Möglichkeit entsprechen, auch hiedurch das Allgemeine Wohl zu fördern bemühet wäre.

4°.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi sajátkezű írása. Töredék.)

XXXIX.

Euere kaiserl. königl. Hoheit,
Durchlauchtigster Erzherzog!

Nachdem es täglich zu einem grösseren Bedürfniss wird, eine mit hinlinglichem *Capital* versehene Eisengiesserei und Maschinen-Fabrik in *Pesth* entstehen zu sehen, so hege ich lange den Wunsch, die mit der *Josephs* Walzmühle verbundene Eisengiesserei etc. davon zu trennen, und derselbe keine grössere Ausdehnung zu geben.

Um diess bewerkstelligen zu können, und um nicht etwa wegen Mangel am nöthigen Raum, in der eben angeführten so nothwendigen Ausdehnung gehindert zu sein, bitte ich Eure k. k. Hoheit, in Anbetracht der Nützlichkeit des in Frage stehenden Gegenstandes, wie nicht minder meines aufrichtigen Eifers, das Gesamtwohl nach besten Kräften fördern zu helfen: höchstgnädigst verursachen zu wollen, dass der auf dem beiliegenden *Situationsplane* mit den *Nummern 609—614* bezeichnete Raum, um einen *adaequaten* Preis ehenächstens in mein Eigenthum übergehe, da ich die so sehr gewünschte Trennung der Mühle von der Eisengiesserei, und die Ausdehnung dieser Letzteren nur dann zu *effectuiren* im Stande sein würde, wenn ich einmal in Besitz des so eben erwähnten Grundes bin.

Geruhen Eure k. k. Hoheit dem vielen Nützlichen, welches sein Entstehen Höchstdero Weisheit verdankt, auch die in Frage stehende Angelegenheit gnädigst anzureihen, und ich werde mir gewiss alle Mühe geben, Höchstdero weisen *Intentionen* zu entsprechen, und das in mir gesetzte Vertrauen nach besten Kräften

zu rechtfertigen; der ich mich mit unbegrenzter Ehrerbietung nenne.

Eurer kais. königlichen Hoheit
Pesth, den 15ten Juni 1845

ganz unterthänigster Diener
Gr. Stephan Széchenyi.

(Eredeti folyamodvány az Országos levéltár nádori osztályában, kpolg. 1845. 2277. szám. Csak az aláírás Széchenyi írása.)

XL.

Euer k. k. Hoheit

Durchlauchtigster Erzherzog!

Bezüglich auf mein unterthänigstes Gesuch von 15-ten Juni l. J. in Hinsicht der gnädigsten Überlassung des an der Ostseite der Pester Joseph's-Dampfmühle liegenden und mit den Nummern 609—614 bezeichneten Raumes, zur Erweiterung, oder vielmehr Begründung' einer tüchtigen Eisengiesserei und Maschinen-Fabrik, erlaube ich mir meine damalige Bitte, hiemit ganz gehorsamst zu erneuern.

Ein Umstand berechtigt mich gewissermassen, um die Beschleunigung Höchstdero gnädigster Entscheidung hiemit unterthänigst zu bitten.

Es handelt sich darum — und hierüber muss ehenächstens entschieden werden — gegen 12.000 Zentner Eisen, für die im Bau begriffene Kettenbrücke in verschiedenen Stücken zu giessen, worunter mehrere beiläufig 300 Zentner Gewicht haben werden.

Nun wäre es in jeder Hinsicht, sowohl nämlich im Interesse der Brücke, als auch der Eisengiesserei, etc., deren vollkommene Stabilirung nichts weniger als gleichgültig ist, sehr wünschenswerth, die in Erwähnung gebrachten 12.000 Zentner Eisen allhier in ihren respectiven Formen zu giessen.

Hiezu habe ich mich mit den Herren Escher in dieser Hinsicht bereits in Einvernehmen gesetzt; und ich habe alle Hoffnung dieses Haus, als Führer unseres beabsichtigten Eisen-Etablissemment's, nicht nur für den gegebenen Fall, sondern permanent zu gewinnen, was — ich wage es ohne Zögern zu behaupten — nicht nur für Pesth, sondern für ganz Ungarn kein kleiner Gewinn wäre. Sollte jedoch meine Hoffnung, die Herren Escher zu gewinnen, scheitern, was so oder so aber in höchstens 14 Tagen entschieden werden wird, so bietet sich mir nach gepflogener Unterredung die Wahrscheinlichkeit dar, mich in Hinsicht der Giesserei mit dem Herrn Noris, oder dem Herrn Haswell, oder endlich mit dem Herrn Specker in Verbindung zu setzen, die in Wien bereits tüchtige Atteliers besitzen. Bin ich jedoch nicht im voraus

in Hinsicht der von mir bittlich angesuchten Extension gesichert, so muss ich das ganze Ansinnen aufgeben, was für das Allgemeine ein Verlust, und für mich eine wirkliche Strafe wäre; der ich keine Mühe, keine Zeit und keine Kosten gespart habe, um die Stadt Pesth mit einer Mahlmühle zu bereichern, deren Nutzen im verdienten Maass erst in der Zukunft erkannt werden wird.

Es kam mir zur Wissenschaft, dass der in Frage stehende Flächeninhalt nächstens einer öffentlichen Versteigerung ausgesetzt werden würde, wenn sodann auch von Seite der beabsichtigten Eisengiesserei die nöthigen Schritte gemacht werden könnten. Dieser Entschluss habe aber das zum Grunde, dass der Fond der k. Verschönerungs-Commission in solcher Lage sei, welche nicht erlaube, Baugründe der erwähnten Art unter dem Preise zu veräussern.

Euer k. k. Hoheit! Es ist nicht meine Absicht, eine Anstalt zum Detriment oder auch nur Nachtheil einer Andern in's Leben zu rufen. — Ich glaube aber, dass sich gar oft eines mit dem Andern vereinigen lässt.

Meine Bitte wäre demnach, wenn Euer k. k. Hoheit die Gnade haben wollten, zu veranstalten, dass der besagte Grund ohne Säumen auf meinen Namen umgeschrieben werde, und zwar für 5 fl. C. M. per □ Klafter, aber ausschliesslich zu dem bestimmten Beruf einer Giesserei etc. — Sollte ich den Grund jedoch jetzt oder mit der Zeit zu irgend etwas Anderem verwenden wollen, so sei ich verpflichtet, auf den besagten Preis noch 5 fl. C. M. per □ Klafter auszuzahlen, und auf den Fall ich diess nicht thue, oder in der stipulirten Zeit nicht thun wollte, soll der ganze Grund in seine jetzige Kategorie zurückfallen.

Um jede etwaige Irrung zu vermeiden, nehme ich mir neuerdings die Freiheit, hier sub ./. eine Zeichnung beizubiegen, aus welcher der von mir verlangte Grund klar ersichtlich ist.

Ich lege mich Eurer k. k. Hoheit mit der tiefsten Ehrfurcht zu Füßen, und habe die Ehre zu verbleiben

Euer k. königlichen Hoheit

Pesth, den 29. August 1845.

ganz unterthänigster Diener

Gr. Stephan Széchenyi.

(Eredeti folyamodvány a telek tervrajzával együtt az Országos levéltár nádori osztályában, kpolg. 1845. év 2278. sz. Csak az aláírás Széchenyi írása.)

*

Pest, 1846 április 15; levél Putzerhez a malom hasznáról és az öntödéről. Megjelent *gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, III. kötet 385. l.

XLI.

Herrn Putzer

Pesth, 14ten Juny 1846.

Mein sehr werther Freund,

Ihr Geehrtes von 6ten l. M., das ich mit heutiger Post erhielt, beantwortend, eile ich Ihnen zu erwiedern, dass ich mit Ihnen in Hinsicht der heuer zu verabfolgenden Walzmühl-dividende ganz einverstanden bin. Nämlich: entweder 12 procent ausbezahlt, und das Übrige abgeschrieben, oder 8 procent ausbezahlt für 8 procent Bons à 5 procent in 2 oder 3 Jahren zu bezahlen, und das Übrige abgeschrieben. — Zu einer Votisation werden wir es nicht kommen lassen. Die pl. t. Herrn Act. werden unsern Rath schon befolgen: Ist der »Schreckenberger« jedoch nothwendig, dass nämlich wir beide unsern Credit zurückziehen entschlossen sind, im Fall man unserm Wunsche nicht willfahrt — so kann derselbe geltend gemacht werden. Es wird aber nicht dazu kommen.

General Versammlung ist am 5ten July, der ich ganz gewiss beiwohnen werde.

Wenn uns nur die Separation von der Eisengiesserey gelingt, so wird sich die Mühle am Ende ganz brillant entwickeln. Bis jetzt konnte ich es nicht zu wegen bringen. Gebe aber weder die Hoffnung auf, noch will ich mir die Mühe ersparen.

Geben Sie nach dem Inhalt dieser Zeilen Ihre Ordres, und erhalten Sie mich in Ihrem Wohlwollen, der ich mich mit der aufrichtigsten Hochachtung nenne

Ihren

bereitwilligsten Diener.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi sajátkezű írása.)

XLII.

Euer kaiserl. königl. Hoheit,

Durchlauchtigster Erzherzog!

Die hohe Gnade, die Euer kais. Hoheit jedem vaterländischen Unternehmen, welches zur Förderung des allgemeinen Wohlseins auch nur im Entferntesten beiträgt, huldvoll angedeihen lassen, giebt der unterthänigst gefertigten Gesellschaft den Muth, sich Eurer kais. Hoheit mit einer bereits wiederholt gewagten Bitte neuerdings zu nahen.

So sehr die Verbindung unserer Walzmühle mit einer Maschinenbau-Werkstätte das Gedeihen der Unternehmung bei dessen Entstehen und in den ersten Zeiten sicherte, ebenso ist jetzt die Trennung dieser Etablissements für Beide eine Lebensfrage;

da — wie diess Eurer kais. Hoheit bereits umständlicher vorgelegt wurde — der Mangel an Räumlichkeit jede weitere Ausdehnung und somit jeden grösseren Aufschwung der Anstalten unmöglich macht.

Durchdrungen von dieser Überzeugung, und gedrängt durch die sich täglich fühlbarer herausstellende Nothwendigkeit, würden wir die bereits unumgängliche Trennung beider Etablissements wohl schon bewerkstelliget haben, wenn die Beschränktheit unserer Localität diess gestatten würde.

Unseren diessfallsigen Besorgnissen, die von Tag zu Tag mehr an Grund gewinnen, dass wir nämlich bald in die missliche Lage kommen werden, weder den ferneren Anforderungen genügend nachkommen, noch dem allgemeinen Bedürfnisse hinreichend entsprechen zu können, würde nur dadurch abgeholfen werden, wenn wir so glücklich sein könnten, zu unserer bisherigen Localität noch einige von den in deren unmittelbarer Nähe befindlichen Hausgründen erhalten zu können.

Die unterthänigst gefertigte Gesellschaft schmeichelt sich in dem ungetheilten Zutrauen, dessen sich ihre Anstalten seit deren Entstehen von Seite des Publikum's zu erfreuen haben, so wie in der allgemeinen Zufriedenheit mit den durch selbe gelieferten Artikeln Belege dafür zu finden, dass sie ihren Verpflichtungen genügend nachgekommen sei, und durch thatsächliche Förderung industrieller Rührigkeit sich für Pesth auch einiges Verdienst erworben habe; ist aber nicht minder fest überzeugt, dass sich ihr hiezu eine weit günstigere Gelegenheit bieten würde, wenn sie ihren Anstalten eine gehörige Ausdehnung — ohne welche eine grossartigere Organisation nicht denkbar ist — verschaffen könnte; die unterthänigst gefertigte Gesellschaft wagt daher Euer kais. Hoheit demuthsvoll zu bitten, auch in Berücksichtigung dessen, dass eine wohl organisirte Maschinenbau-Werkstätte für ganz Pesth von nicht unverkennbaren Nutzen wäre, den Ankauf der sechs Hausgründe No. 609—614 neben der Walzmühle, oder der fünf Hausgründe No. 615., 616., 617., 618. und 625 hinter der Walzmühle zur Etablirung einer Maschinenbau-Werkstätte unter ähnlichen Bedingnissen allergnädigst gestatten zu wollen, wie diess bei der durch Euer kais. Hoheit mit gnädigsten Resolutionen ddo. 27. Febr. und 24. März 1841. Z. 344. & 513. huldvoll genehmigten Abtretung der Hausgründe No. 688—692. zur Errichtung einer Reitschule, eines Ballhauses und einer gymnastischen Schule der Fall war; wornach besonders in Anbetracht der Gemeinnützigkeit der fraglichen Anstalt das in Rede stehende Grundstück ausserdem Wege einer Licitacion, wenn es dem weisen Ermessen Eurer kais. Hoheit gemäss wäre,

für den ermässigten Preis von 5 fl. C. M. pr. □ Klafter abgetreten würde, und auf den Fall, dass es eine anderwärtige Bestimmung erhalten sollte, nur nach Auszahlung von noch 5. fl. C. M. pr. □ Klafter in das formelle Eigenthum des Besitzers übergehen soll.

Indem wir dieses unser inständige Gesuch der gnädigsten Entscheidung Eurer k. Hoheit vertrauensvoll unterbreiten, wagen wir noch die ehrfurchtsvolle Bitte beizufügen: womit Euer kais. Hoheit die diessfalls etwa einzuleitende Verhandlung allergnädigst um so mehr zu beschleunigen geruhen mögen, da wir hinsichtlich der Organisirung einer Maschinenbau-Werkstätte bereits von mehreren Orten beachtenswerthe Anträge erhielten, die bei längerer Verzögerung für uns verloren gehen würden.

Die wir uns mit dem Gefühle der allertiefsten Ehrfurcht nennen

Eurer kais. kön. Hoheit

Pesth, den 25ten Sept. 1846.

unterthänigste Diener

die Direction u. der Ausschuss der Walzmühle

Gr. Stephan Széchenyi	Fehr	Joseph v, Havas
Fried. Kappel		J. Appiano
Johán Klopfinger		Dr. Daniel Wagner
Johann. G. Halbauer		Bernhard Franz Weisz
Georg Freich. Sina.		

(Eredeti folyamodvány az Országos levéltár nádori osztályában, kpolg. 1846 év 2217. sz. Csak az aláírás Széchenyi írása.)

*

1846 november 1; levél István főherczeghez köszönet az öntöde telke ügyében. Megjelent *gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, III, kötet 448. l.

1846 november 5; levél Károlyi Istvánhoz a gépgyári telekről. Lásd *gr. Széchenyi István leveleit*, kiadta Majláth Béla, III. kötet 454. l.

1846 november 14; levél Károlyi Istvánhoz a gépgyári telekről. Lásd *gr. Széchenyi István leveleit*, kiadta Majláth Béla, III. kötet 462. l.

XLIII.

Nagyméltóságú Gróf Keglevich Gábor kir. Tárnok Mester
 Ur Ó Excejának Budán.

Nagyméltóságú gróf!

Nem egy szomorú példa lévén arra, hogy midőn szűk termékek következtében a drágaság és szükség magasabb fokra hágott, magtárak vagy egyéb épületek, hol nagyobb mennyiségű élelmiszerek egybegyűjtve találtattak, egyes dologkerülöktől elámított

népcsoportok által rögtön megrohantattak és illyes alkalommal határt nem igen ismerő kicsapongások közt kipredáltattak: a pesti hengermalom igazgatóságát azon aggodalom fogta el, hogy ha a jelenleg is már aggasztólag növekedő drágaság idejében, midőn még a keményebb tél is beálland, a könnyen felizgulható pesti népsöpredék a hengermalmi épületeket éjjeli órákban valamikép megtalálná rohanni, könnyen megeshetnék, hogy a társulati vagyron előbb fogna megtámadók prédájául lenni, mintsem a fenálló rendszer utján, melly szerint katonai segély kizárólag csak közhatósági személyek felszólítására rendeltetik ki, a város végén létező s így mindezek lakásától igen távol eső malmi épületek védelmére illyes katonai segélyt kinyerhetni sikerülne.

Minthogy pedig a hengermalmi társulat, mint minden egyes polgár is, vagyonának erőszakos megtámadása ellen a közhatalom sikeres védelmét joggal igényelheti, de a szóban levő társulat, mellynek jótékony működése közelismerésre talált, e védelemre különösen is méltónak mutatkozik; ugyan ezen társulat igazgatósága nevében azon tiszteletteljes kérelemmel járulok Nagyméltóságodhoz: miszerint a magyarországi hadifőkormányshéknél elnöki úton kegyesen eszközölni méltóztatnék: hogy a fentelőadott rendkívüli esetben a szükséges katonai segély ne csak az illető közhatósági személyek felszólítására, hanem akkor is szolgáltatassék ki, ha ezt a hengermalom küldöttje közvetlen a legközelebb eső laktanyákban szorgalmazná; e mellett pedig maga ezen intézkedés minden híreszteléstől menten tartassék.

Ki egyébiránt megkülömböztetett tisztelettel maradok

Nagyméltóságod

Pest, Nov. 23. 1846

alázatos szolgája

(Másolat a Széchenyi-múzeumban; Szalay István helytartótanácsi fogalmazó írása.)

*

Pest, 1846 deczember 19; levél József főherceghez a gépgyári telekről. Megjelent *gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, III. kötet 477. lap.

A levélben említett melléklet a következőképen hangzik:

XLIV.

Erzherzog Palatinus.

Euer K. K. Hoheit!

Durchlauchtigster Erzherzog!

Auf unser allerunterthänigstes Gesuch vom 25. Sept. l. J. in Betreff der Überlassung von 5 Hausgründen zur Errichtung einer grossartigeren Maschinen Bauwerkstätte, geruhten E. K.

Hoheit dd^o 1. Nov. l. J. Nr. 2341 gnädigst anzuordnen, dass die Hausgründe Nr. 615—618 u. 625 für obigem Endzweck der hiesigen Walzmühle von Seite der k. Verschönerungs Commission zu dem Schätzungspreise überlassen werden.

Mit dem Gefühl des innigsten Dankes erkennen wir auch in dieser gnädigsten Entschliessung die huldvolle Protection, die E. K. H. dem gemeinnützigen Unternehmen unserer Walzmühle stets angedeihen liessen, und der wir es auch zumeist danken werden, wenn die Trennung der bis jetzt vereinten Etablissements der Mühle und Giesserey glücklich zu Stande kommen wird.

Durch vielseitig und Jahre lang gebrachte Opfer, gelang es wohl unserer rastlosen Bestrebung das Unternehmen der Walzmühle soweit zu heben, dass selbe nun doch schon festeren Fuss fassen kann; doch sind wir dem noch vor kurzem gebrachten Opfer und gehabten Mühen zu sehr bewusst, um uns täuschen zu können, als ob das neu zu gründende Etablissement der Maschinen Giesserey besonders in den ersten Jahren mit weniger Schwierigkeiten zu kämpfen haben, und nicht eben so sehr einer auch zu opfern bereiten Ausdauer bedürfen werde, als diess bei der Walz-Mühle und überhaupt jeder neuen Unternehmung von grösserem Belang besonders bei den jetzigen Verhältnissen der Fall war.

Bei dem in sich schon schwierigen Anfang sehen wir uns auch hierin nothgedrungen an die allbekannte Gnade E. K. H., die gemeinnützigen jungen Unternehmungen stets huldvoll unter die Arme zu greifen pflegt, eine demuthsvolle Bitte zu wagen.

Von Seite der k. Verschönerungs Commission wurden uns nämlich in Folge des obbezogenen gnädigsten Erlasses Eurer k. Hoheit die bezeichneten Hausgründe zur Überlassung wohl angeboten, doch der Schätzungspreis zu der eben so ungewöhnlichen als unerwarteten Summe von 15 fl C. M. per □ Klafter gestellt.

Wir waren zwar nicht so glücklich die respectiven Grundbuchs Extracte zu erhalten; können aber mit Zuversicht anführen, dass keiner von den anstossenden Gründen selbst neuester Zeit zu solch aussergewöhnlich hohem Preise verkauft wurde, und dass demnach durch diese auf keiner genügenden Basis ruhende Schätzung die hohe Gnade, die E. K. H. unserem Unternehmen angedeihen lassen wollten, für uns zu Nichte würde, indem wir die fraglichen Gründe selbst im Wege einer Licitacion, — wie es die Beispiele der Nachbarn darthun — zu einem angemessenerem Preise erstehen könnten, wo es doch vielleicht selbst der Billigkeit gemäss wäre, dass dem vielversprechenden und gewiss gemeinnützigen Unternehmen, das wir in's Leben zu rufen trachten,

die nöthigen Gründe um einen angemessenen, ermässigten Preis zugestanden würden.

Indem wir daher an E. K. Hoheit die unterthänigste Bitte wagen, womit Höchstdieselbe gnädigst zu veranlassen geruhen mögen, dass in Anbetracht der oberwähnten Umstände die Abtretung der fraglichen Hausgründe um den Preis von 8 höchstens aber von 10 fl C. M. per □ Kl. Statt finde, damit nicht etwa durch längere Verzögerung ein uns hinsichtlich der Unternehmung so eben gestellter günstiger Antrag verloren gehe, setzen wir alle unsere Hoffnung in die unbegrenzte Huld Eurer K. Hoheit, in deren wir uns, und die Angelegenheit unseres Unternehmens demuthsvoll empfehlen.

Die wir mit dem Gefühl der tiefsten Ehrfurcht verbleiben
Eurer K. Hoheit

Pest, 19. Dez. 1846.

unterthänigste Diener

Fehr. Bernard Franz Weiss.

Graf Stephan Széchenyi,

Joseph v. Havas,

J. Appiano,

Für Simon Georg v. Sina Weinzierl.

Dr. David Wagner.

(Eredeti folyamodvány Pest város levéltárában és fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban, Szalay István helytartótanácsi fogalmazó irásában.)

Bécs, 1847 február 9; levél Majláth Györgyhöz a gépgyár telkéről. Megjelent *gr. Széchenyi István levelei* közt, kiadta Majláth Béla, III. kötet 493. l.

XLV.

Memorandum in Hinsicht der Walzmühle und der zu errichtenden
Machinen Fabrique in Pesth.

Die Walzmühle malt circa 150/m Metzen Waitzen im Verlauf eines Jahres, ist demnach für die Stadt Pesth und Umgebung eine Anstalt vom grössten Nutzen ja von einer bereits ausgesprochenen Nothwendigkeit.

Sie wurde mit vielen Opfern errichtet, fangt an endlich zu gedeihen, ist jedoch auf dem Punct gänzlich verkrüppelt zu werden, wenn die mit ihr verbundene Eisengiesserey von ihr nicht getrent wird, was bloss durch den Ankauf eines hart an der selben befindlichen Grundes geschehen kann; und zwar

1° Weil die Eisengiesserey — — wegen den vielen Investitionen die sie verursachte, fortbestehen muss, soll die Walzmühle keine Todes Wunde erhalten.

2° Weil der Grund der Walzmühle, auf welcher die Eisengiesserey jetzt stehet, zu klein ist, um eine Maschinen Fabrique zu welcher die Eisengiesserey sich entwickeln soll, gehörig Raum zu gestatten, ohne die Walzmühle gänzlich zu verkrüppeln.

Wodurch, wenn die Walzmühle mit Succes fort bestehen soll und die Unternehmer derselben nicht gestraft werden sollen, die Nothwendigkeit der Anschaffung eines neuen Grundes hart an der Walzmühle entstehet.

3° Weil die Eisengiesserey nicht wo anders errichtet werden kann, indem bereits viele Gebäude etc. aufgeführt sind, die in den Besitz der Maschinen Fabrique übergehen.

S. K. H. der höchstselige E. H. Palatin, dessen Schutz die Walzmühle Ihr Daseyn zu verdanken hat, — — würdigte diese Motive — — und beschloss: den Bittstellern einen Grund neben der Walzmühle zu überlassen.

Die schmutzigste Cabale — rechnend auf das baldige Ende des erlauchten Prinzen — hintertrieb bis jetzt die Realisirung dieser, für die Walzmühle wahrhaftig, Lebensfrage; bis endlich durch Herrn Valero die Wahlbürgerschaft aufgepulvert, — offene Schritte machte um das so billige Ziel der Walzmühl Gesellschaft zu vereiteln.

Dass es Herrn Valero ungelegen ist, in der Nähe seiner Seidenfabrique die Walzmühle mit ihrem Hochofen zu haben, ist begreiflich.

Allein, die Walzmühle stand viel früher wie Herr Valero den Gedanken fasste seine Fabrique in dessen Nähe zu errichten.

Soll nun deshalb, weil Herr Valero diese ungelegene Nachbarschaft aufsuchte, die früher errichtete für das ganze Publicum so nützliche Walzmühle Schaden erleiden?

Es ist wirklich das unbilligste Ansinnen! Wenn nun aber auch die Trennung der Eisengiesserey von der Walzmühle nicht statt hätte und die erbetenen Gründe nicht in die Proprietät der Walzmühl Gesellschaft übergingen, für welchen Zweck Herr Valero nicht nur in Geheimen intrigirt, sondern um zu imponiren (!) die Schreyer der Wahlbürgerschaft thatsächlich in Bewegung setzt — was würde denn Herr Valero gewinnen?

Gar nichts, denn die viel näher liegende Walzmühle ist ja eigentlich die böse Nachbarschaft, an der seine Fabrique leidet.

Sollte aber am Ende — damit die ohnehin äusserst precaire Seidenfabrique in den Händen eines übrigens braven Mannes (der aber bereits 2mal banquerotte gemacht hat) weiter vegetire — die Walzmühle selbst abgeschafft werden? Das glaube ich, wird Niemand der bei Trost ist, verlangen können.

Da nun das Übel, an welchen Herr Valero durch seine eigene

Schuld, denn warum wählte er keinen passenden Grund? leidet, durch die Etablirung der Maschinen Fabrique gar nicht erhöht ist, das gedeihliche Fortbestehen der Walzmühle aber wahrhaftig, ohne zu viel zu sagen, lediglich von der Möglichkeit sich von der Eisengiesserey zu trennen abhängt, so sollte die so lange durchgeführte Cabale endlich mit kräftiger Hand durchgehauen werden.

Damit der Entscheid jedoch nicht zu schroff erscheine, wäre Folgendes zu bemerken:

1° Abgegangen kann von dem Entscheid des Höchstseligen E. H. Palatin nicht mehr werden; denn er verheisste der Walzmühl Gesellschaft seine Protection; und sein Andenken muss dadurch in Ehren gehalten werden, dass man seine Protection, die die Walzmühl Gesellschaft so sehr verdient, jetzt nicht etwa zu nichts mache.

2° Ob in der Zukunft keine Fabrique in der Ferdinandstadt mehr errichtet werden soll, ist eine Frage, die viel Berücksichtigung verdient, über welche jedoch später zu entscheiden seyn wird.

3° Die Errichtung der Maschinen Fabrique ist jedoch nichts Neues. Sie bestehet bereits — muss aber von der Walzmühle deshalb getrennt werden, damit sie, durch ihre Entwicklung die Walzmühle nicht verkrippele, deren kräftige Unterstützung die Pflicht der städtischen Magistrats ist. Die theilweise Übersetzung der Maschinen Fabrique bedingt aber einen Platz in der Nähe, indem viele werthvolle Gebäude etc. bereits auf dem Grund der Walzmühle bestehen, die in das Eigenthum der Maschinen Fabrique Gesellschaft zu übergehen hätten. Es muss demnach kein Anderer, sondern der von der Walzmühl Gesellschaft verlangter Grund, den Betreffenden überlassen werden.

4° Die Unbequemlichkeit, die Herr Valero durch die Nähe der Walzmühle erleidet, wird durch die Benützung eines Grundes weiter von seinem Palast entfernt — — gar nicht vermehrt. Übrigens, welches Recht hat er zu klagen! Es ist nicht die früher bestehende Walzmühle, die sich ihm auf den Hals setzte, er aber fand es für gut, sich neben dem rauchenden Hochofen der Walzmühle nieder zu lassen!

5° Damit die Verschönerungs Cassa jedoch — die jetzt durch so vieles in Anspruch genommen werden wird, — nicht zu kurz komme — so sollen die Betreffenden für den in Frage stehenden Grund, per □ ° 12 ¹⁾ fl C. M. entrichten.

6° Da die Maschinen Fabrique Gesellschaft, bauend auf die hohe Protection des höchstseeligen E. H. viele urgente Ver

¹⁾ Először 10 volt.

pflichtungen übernommen hat — wie z. B. bedeutende Eisengüsse für die Brücke, so sollte die Sache finaliter ohne weiterem Zögern entschieden, und der Grund übergeben werden, wo der Wahlbürgerschaft etc. die *Appetata extra Dominium*, bei S. K. H. dem E. H. Stephan Statthalter offen bliebe.

(Fogalmazvány a Széchenyi múzeumban ; Széchenyi sajátkezű írása.)

XLVI.

Kovács Lajos urnak. Pozsony, ápril 6. 1848.

Kedves Barátom,

E sorokat Fehr Vilmos a gőzmalom *directora* viszi.

E három intézet : Czukorgyár, gépgyár és gőzmalom, a pénzek *stagnatioja* végett legnagyobb bajban van. Miután itt van ideje, hogy egy intézet a másikat e honban támogassa és védje, én kérem Önt, sőt felhatalmazom : tegye magát *Contactusba* Fehr *Director*-al, és anticipáljon e 3 intézetre a Tisza szabályozási pénzekből usque ad hatvanezer forint pengőt, NB ad summam négy vagy hat hétre. Vegyen addig minden lehető biztosítékot, csak *intabulatio*t ne, mert ez pénzbe kerül.

A gőzmalmot nem lehet szétbomlásnak átengedni ; a czukorgyárnak fennállása majdnem szintolly szükséges ; a gépgyár végre, melyet — köztünk maradjon a szó — most tüstént fegyvergyárra fogunk átváltoztatni, *conditio sine qua non*. Ehez képest nem hiszem, hogy *Minister-Collegáim* ez intézeteket legerélyesebben pártolni ne fognák, vagy rossz neven venni, hogy ha a tiszavölgyi pénz *interimáliter* az érintett intézetek fentartására fordítatnék. Többnyire a felelősséget magamra veszem. Vegyék el vagyonomat, vegyék el fejemet, biz én nem bánom ; mit ügyünk felvirágoztatása végett szükségesnek tartok, tétova nélkül cselekedni fogom. Most arrul van szó, időt nyerni és a most érintett virágzó állapotban fenálló intézeteket elbomlástul megmenteni.

Kérem tehát Önt, kedves Barátom, emelkedjék a körülmények-parancsolta magasságra, tanácskozzon Fehr- és talán Tasnerral — — — s tegyen belátása, lelkiismerete szerint. Ha engemet *evictornak* nem fognátok használni, azaz Budapesten fekvő vagyonomat lekötöni, igen igen szeretném.

Nagyobb biztosság végett Batthányval, Kossuthtal etc. igen szerettem volna közleni e sorokat ; de ők tegnap estve Esterházy herczeggel Bécsbe mentek *conferentiára*, s csak ma éjjel vagy holnap reggel jönnek vissza. Ha cserben hagynak, mi egyébiránt nem hihető, ám lássuk ; én tudom, akkor mit művelek.

Isten áldja !

(Másolat a Széchenyi-múzeumban ; valószínűleg irnokának írása.)

XLVII.

Lieber guter Fehr,

Ihr Schreiben von 15. April hat mich sehr gefreut; auch danke ich für die interessante Mittheilung Varnhagens — dem ich auf das freundschaftlichste genannt zu seyn wünsche.

Mit Wehmuth — — und ganz gebrochenem Herzen errin(nere) ich mich jener Tage — — wo ich auch mit Ihnen auf dem Feld des Wirkens, der Schöpfung gestanden bin; mit Ihnen, für den ich stets so viel Sympathie fühle, und den ich in allen Transactionen als einen Mann der mackellosesten Ehre zu erkennen Gelegenheit hatte.

Bringen Sie mich in das Andenken Ihrer liebenswürdigen Frau Gemalin, der ich mich auf das herzlichste empfehle, — — — und sollten Sie nach Wien kommen, um sich da aufzuhalten, oder durchzureisen — — — so suchen Sie mich in meiner traurigen Spelunke doch gütigst auf, wenn ich noch lebe.

24. April 1858.

Mit aufrichtigster Hochachtung

Ihr bereitwilligster Diener.

(Fogalmazvány a Széchenyi-múzeumban; Széchenyi sajátkezű írása.)

XLVIII.

An Hr. Wilhelm Fehr, am 1^t August 1858.

Lieber Fehr.

Meine Frau ist im Begriff die Acquisition einer schönen Herrschaft nahe bei Z. zu machen. Sie wünscht daher einen Theil ihrer Werthpapiere wo möglich zu veräußern.

Nun bitte ich Sie mir gütigst ehebaldigst sagen zu wollen, ob die Actien der Josephs Walzmühle wohl zu veräußern wären und wie theuer?

Meines Wissens hat meine Frau im l. J. von der Erträgniss der Mühle noch keine Dividende bezogen. Würden Sie daher die Gefälligkeit haben mir gleichzeitig anzudeuten, wie viel Procente per Actie die General Versammlung festgestellt hat und wo das Geld zu beziehen ist.

Ich hoffe es geht Ihnen gut und so auch Ihrer Frau, der ich mich auf das freundlichste empfehle — und dass Sie gewiss nicht durch Wien rutschen werden ohne mich in meiner Eremitage aufzusuchen.

Mit aufrichtigster Hochachtung

Ihr bereitwilligster Freund und Diener

Gr. Sz. St.

Másolat a Széchenyi-múzeumban; gr. Zichy Géza írása, Széchenyi javításaival.)

XLIX.

An Wilhelm Fehr. Döbl. am 5-ten August 1858.

Lieber guter Fehr,

Mit vielem Dank bestätige ich den Empfang Ihres Briefes von 4^t August. Da Sie die Freundschaft für uns, meine Frau und mich haben wollen, uns in Hinsicht unserer Walzmühl Papiere hülfreiche Hand zu leisten, so nehme ich mir die Freiheit Ihnen hiemit 22 St. Coupons mit der Bitte zu übersenden, dass Sie die darauf fallenden 3740 f mittelst der Post mit allen Vorsichtsmassregeln mir zu übersenden die Güte hätten. Ober Döbling Nr. 163.

170 fl per Actie ist in der That eine hübsche Dividende. Sie sprechen in Ihrem Brief aber noch von nachträglichen 147 f im Jänner 1859 zu erheben. Wie dies mit den Prio-Actien zusammenhängt, konnte ich — äusserst ungeschickt in Rechnungssachen wie ich bin — mir durchaus nicht expliciren.

Was wird man im Jänner vorzuzeugen haben, um die nachträglichen 147 f erheben zu können? Werden die Prioritäts Actien mit 6% verzinst und wo, wann und auf welche Art sind diese zu erheben? Seien Sie so freundlich uns hierüber mit einigen Schlagwörter aufzuklären.

Was nun die Stamm Actien und Pr. A. anbetrifft, so wünschen wir sie sammt und sonders zu verkaufen, aber nicht anders als al pari und baares Geld.

Wir haben nebst den 22 St. Stamm Actien 13 St. Prior. Act. die zusammen einen Nominalwerth von 27.200 representiren.

Können Sie lieber Fehr diese Summe für uns auf einmal oder theilweise flüssigmachen, so werden Sie uns recht verbinden, weil wir die Acquisition von dem Gute Sággh ganz nahe von Z. um 400/m fl bereits gemacht haben, und somit angewiesen sind theils auf Abzahlung des Capitals und Interessen, theils auf Umschreibgebühr Taxen etc. etc., in alle unsere kleinere und grössere Säcke zu greifen. Meine Frau und ich, wir empfehlen uns Ihnen und Ihrer liebenswürdigen Frau auf das angelegentlichste, ich aber nenne mich mit alter Anhänglichkeit, und Hochachtung Ihnen

aufrichtigsten Freund und Diener.

(Másolat a Széchenyi-múzeumban; gr. Zichy Géza írása, Széchenyi javításaival.)

L.

An Hr. Fehr. 7ten August 1858.

Lieber Fehr.

Ich schäme mich wirklich, dass ich in der Eile vergessen habe die in Ihrem Brief erwähnten Actien der Hobel Mühle zu berühren. Ich werde mir alle Mühe geben dieselben an Mann zu bringen, oder behalte ich sie am Ende selbst. In Eile. Ihr aufrichtigster.

(Másolat a Széchenyi-múzeumban; gr. Zichy Géza írása, Széchenyi javításaival.)

*

Ezen leveleken kívül a következő nyomtatásban megjelent leveleiben van még említésre érdemes vonatkozás a henger-malomra: 1836 ápr. 6. Tasnerhez, 1838 okt. 17. Tasnerhez, 1840 febr. 24., márcz. 8. és ápr. 4. Tasnerhez, 1841 júl. 23. Tasnerhez, decz. 1. Mészáros Lázárhoz, 1843 aug. 25. és decz. 2. Tasnerhez, 1844 szept. 21. Tasnerhez, 1845 ápr. 21. Wesselényihez, aug. 17. Tasnerhez, 1846 nov. 30. gr. Széchenyi Pálhoz, 1847 febr. 16., máj. 8. Tasnerhez, 1848 jan. 26. Tasnerhez, 1858 júl. 12. Tasnerhez. Érdemleges vonatkozás van még Tierney Clarkhoz 1842 febr. 6., márcz. 19., ápr. 5-én írt, eddig kiadatlan leveleiben. Nem voltak eddig feltalálhatók s így ismeretlenek még Széchenyinek 1838 decz. 13-án b. Pirethez és Eszterházy Vinczéhez, 1839 aug. 4-én Putzerhez, 1845 jan. 27-én és máj. 28-án Putzerhez intézett levelei.

LI.

Széchenyi napló-feljegyzései a malomról.

1832 okt. 19. Nach Birmingham. Eine Dampf-mühle gesehen 30 Pferde Kraft treibt 6 paar Steine. Ein paar Steine können in 24 Stunden 12 Quarter Waitzen liefern.

1832 okt. 20. Bringe — wenn es wahr ist — Data über Eisenbahn, Dampfboot, Dampf-mühle, Dredging Engine.

1836 decz. 9. Trattner wegen der Dampf-mühle.

1837 jún. 18. Steinbach wegen der Dampf-mühle.

1837 júl. 7. Steinbach wegen der Dampf-mühle.

1837 decz. 11. 12 Uhr bei Valero die Herren Killias von dem Haus Holzhammer in Bozen, und Herr Szulzberger von Frauenfeld. Wegen Dampf-mühle. Abends im Casino wieder Dampf-mühle Sitzung.

1837 decz. 12. Mit Killias & Sulzberger zu Eötvös. Sitzung im Casino wegen Dampf-mühle.

1838 decz. 1. Gehe zu Sztáray wegen der Dampfmühle. Er war lächerlich aufgeblasen.

1838 decz. 4. Nachmittag bei Sztáray Sitzung Dampfmühle. Er sich lächerlich benommen.

1838 decz. 5. Kommen im Casino zusammen, um wegen der Dampfmühle uns auf Morgen zu prepariren.

1838 decz. 7. 4 Uhr Sitzung im Casino wegen Dampfmühle. 872 Actien werden genommen. Ich unterschrieb 50 Actien.

1838 decz. 12. Die Müllner von Ofen protestiren gegen die Dampfmühle bei Eötvös.

1838 decz. 26. 10 Uhr morgens, so eben soll ich zu der Versammlung für eine Dampfmühle im Casino . . . und habe bereits wieder eine Annahung von Krampf. Währte nicht lang. Der Ausschuss wurde erwählt. Diner Killias, Kappel etc.

1838 decz. 27. Ausschuss Sitzung von der Dampfmühle im Casino. Herr Anton Wieser, Müller, benimmt sich dumm, Herr Neuhofer, Beck und Müller benimmt sich falsch.

1838 decz. 28. Nachmittag Sitzung im Casino in Hinsicht der Dampfmühle. Ant. Wieser und Neuhofer loben das Mehl sehr, das durch einen Ausschuss untersucht wurde.

1838. decz. 30. Um 11 Uhr morgens mit Walheim, Valero & Tüköry bei dem E. H. in Hinsicht der Dampfmühle gewesen. Er »Sie können keinen Eingriff in den Innungen etc. und die Limitation etc. ist nicht für die Sache.«

1838 decz. 31. Sitzung Mühle in Casino.

1839 jan. 7. Bei Havas wegen der Instanz an die Stadt—Dampfmühle.

1839 jan. 12. Reicht Tüköry die Instanz der Gesellschaft der Dampf-Walzmühle bei Eichholz ein. Ich fahre mit Tüköry sodann Gründe zur Mühle sichern.

1839 apr. 4. Valero Dampfmühle gesprochen.

1839 apr. 5. Des Abends Havas, Kappel, Valero und Tüköry Conferenz wegen der Mühle. Gewisse Priucipien festgestellt.

1839 apr. 8. Je ferai autant wenn es nicht mehr, in der Troken Mühle gehen will!

1839 máj. 5. Valero und Killias. Dieser Letztere: »Mein Haus will die Hälfte der Actien nehmen — wenn Sie sich um 20/m fl interessiren!« Ich bin es eingegangen.

1839 máj. 26. Kommen wegen der Dampfmühle zusammen im Casino. Nádor bringt Herrn Putzer, Killias und den Ingenieur mit.

1839 máj. 29. Werde bekannt mit dem Herrn Putzer Chef des Hauses Holzhammer und Ingenieur Sarti. — Zusammenkunft den Abend um 7 Uhr.

1839 máj. 30. Gehe ich mit die 'Mühl Herren und Tüköry meinen Lichtlichen Grund ansehen — Er ist zu weit ! — Fahren nach dem Kaiser Bad. Geben den selben Herren im Casino ein Diner. Ganz der Handelstand. Miska E(sterházy) auch als Gast. Tüköry bekommt einen Spitz. 7 Uhr abends wieder Sitzung, in derselben Angelegenheit.

1839 máj. 31. In der Früh mit Herrn Putzer Contract gemacht. Ich 20.000 fl C. M. unterschrieben . . . Sitzung des Ausschusses in Pleno — Walz Mühle, wobey A. Wieser und Neuhofner eine komische Figur gespielt haben.

1839 jún. 6. 7 Uhr abends Dampfmühl Sitzung. Wird constituirt. 103.000 unterschrieben.

1839 jún. 10. Morgens bei E. H. Mühle in Pesth gut aufgenommen.

1839 jún. 12. Bey dem E. H. um den Ort der Mühle zu zeigen.

1839 jún. 19. Putzer & Killias bei dem E. H. vorgeführt. Alles in Ordnung.

1839 jún. 25. Bei dem E. H. wegen Grund für Mühle.

1839 júl. 3. Beym E. H. Mühle.

1839 júl. 10. Des Morgens mit Lónyai. Bringe in Erfahrung, dass der Grund des E. H. a) 5 fl *Conditionatim* gegeben ist ! Muss also wieder beym A anfangen.

1839 júl. 11. Sitzung Nachmittag in der wir bestimmen, dass wir den Grund der Verschönerung auf dem Homok mit Conditionen nicht wollen.

1839 szept. 23. Mühl Sitzung. Tüköry will den Dobbs anstatt Cockerill. Schnalze ihn ab.

1839 okt. 12. Killias nicht angekommen, ergo : verfehlte Mühl Sitzung.

1839 okt. 19. Sitzung Mühle. Killias, der ruhig in Wien sitzt, kommt nicht.

1839 okt. 21. Brücke lässt mich nicht schlafen. Dampf Mühle detto.

1839 okt. 22. Killias Unterredung. Er stehet ab von der Mühle durch Hochdruck & Cockerill . . . Grosse Ausschuss der Walzmühle.

1840 febr. 7. Killias, Valero und ich, *wir* bestimmen Maschinen von Mühlhausen, erga ratificationem.

1840 márcz. 15. Den ganzen Tag mit Killias wegen der Dampfmühle gearbeitet. Bei Fletscher & P. bestellt.

1840 máj. 5. Mit Rey zu dem Etablissement des Fletscher. Was alles in Wien geschieht. Und in Böhmen ! Der grösste Neid erfasst mich .

1840 máj. 16. Punchon bei mir. Wir sprachen Dampfmühle Pesth.

1840 jún. 18. Zank mit Tüköry. Sitzung Dampfmühle, wo auch Killias.

1840 okt. 24. Mit Rosy Szapáry Brücke und Dampfmühle.

1840 nov. 1. Schauber angekommen — machte auf mich keinen guten Eindruck — und sich durch Fehr vorstellen lassen.

1840 nov. 3. Nach Ofen, wo ich Bittgesuch der Dampfmühl gesells. einreiche.

1840 nov. 6. Mit Hunyady zur Dampf Mühle . . . Sitzung Walz Mühle.

1840 nov. 22. Sitzung im Casino wegen Knutsen etc. . . . ich glaube die Sache gehet ganz auseinander.

1840 decz. 10. Gehe ich mit Luka & Vághy Brücke etc. Mühle ansehen.

1840 decz. 12. Gehe mit Jósika Samuel Mühle etc. ansehen.

1840 decz. 16. Gehe mit E. Zichy Mühle ansehen.

1841 jan. 2. Sitzung Walzmühle. Ich proponire verabredeter Maassen mit Schauber: an Holzhammer & Killias, dieser Letztere soll kommen; um die Lebens Fragen des Waitzenkaufens etc. etc.-zu ordnen. Er soll auch eine Responsabilität auf sich nehmen.

1841 jan. 22. Beym E. H. spreche mit ihm: . . . Dürfen wir Mühle mit Machinen Atelier etc.

1841 febr. 19. Killias erzählt mir sein Verhältniss mit Putzer.

1841 febr. 26. Walz Mühle Sitzung — Casino — ich sehr leidend — verdrehten Hals.

1841 febr. 28. Ich gehe zum E. H. mit Mühle Deputation.

1841 márcz. 15. Gehe in die Sitzung der Walzmühle, die ich ungeschickt verstehe weil sie Morgen.

1841 ápr. 7. Killias krank, anstatt Fehr.

1841 ápr. 8. Ich fahre mit Louis Batth. Dampfmühle ansehen.

1841 ápr. 22. Ich bis 10 Uhr abends in einer Mühl Sitzung.

1841 máj. 6. Fahre mit Fehr, Killias nach der Teufels Mühle, um dort Torf zu untersuchen. Zofall sagt: Es ist viel Staub und Kies darinn, der zu Glas wird und alles verpatzt.

1841 máj. 24. Punchon mir versprochen in 8 bis 10 Tagen würde alles zurückgebliebenes durch Fletscher in Hinsicht der Pesther Dampfmühle nach Pesth gebracht werden.

1841 júl. 2. Sitzung in der Mühle . . . Auch da muss ich Alles machen.

1841 aug. 19. Fahre auf dem Cobenzelberg zu Reichenbach. Will mich mit ihm alliiren . . . Pesth Eisenwerke.

1841 szept. 16. Mühl Sitzung, die bereits seit 3 Tagen sich bewegt.

1841 szept. 17. Mühl Sitzung. Kappel bitter.

1841 szept. 18. Mit Valero in die Mühle.

1841 szept. 19. Mit Valero Mühle untersucht. Mir sind die Augen ganz aufgegangen. Wir machen Banquerotte . . . Trinke Thee bei T. Clark. Erwarte Reichenbach, der nicht kommt. Die Mühle macht mich »Nüchtern und schlaflos«.

1841 szept. 20. Killias bei mir. Er sieht ein, dass die Mühle zum Teuffel muss.

1841 szept. 22. mit Reichenbach nach der Mühle, deren Banquerotte mir sicher scheint . . . Sitzung Mühle bei mir.

1841 szept. 23. Ich besehe Ofner Seite mit Sina etc. sodann Mühle. Sina und Vaccani werden nach Alcsut eingeladen. E. H. producirt *seine* Brücke, *seine* Mühle.

1841 nov. 2. Sitzung Dampf Mühle. — Schlecht! Wir sind nahe an Banquerotte. Zuviel verbaut. Kein Geld. Sonst gehet es gut. Wir verlieren die Courage, da beinahe die Schlacht gewonnen. Ich drang durch, dass ein 3tes Assortiment gleich angeschafft und 10/m Metzen Frucht auf Credit des Killias angekauft werde. Commandirender Lederer zeigt, auf Anersuchen von Metternich, die Brücke etc. etc. einen Grafen Els. Gehet es nicht, so fällt die Blame auf mich . . . wie auch in der Dampfmaschine. Gehet es — so werden sich andere dabei schön machen.

1841 nov. 12. Szombathelyi. Teleki's etc. zur Brücke, Mühle.

1841 nov. 13. E. H. empfängt mich freundlich. Brücke . . . aber besonders Mühle an seinem Herzen. Ich: Ja wir sind in Gefahr eines Banquerottes.

1841 nov. 21. A. Clark bringt mir böse Nachricht von der Dampfmaschine. Auch ein schlecht berechnetes Ding!

1841 nov. 22. Gehe in die Dampfmaschine. Seyen Sie discret wegen der Maschine, denn das Ganze hängt von Credit ab; Steinkohlen Provision! Sehen ob ein 3tes Assortiment gehen kann etc.

1842 nov. 25. Waldstein schreibt mir, E. H. kann kein Geld der Mühle geben.

1841 decz. 4. Ich nehme Waldstein mit in die Walzmühle. E. H. Stephan kommt auch. *Er fragt mich*: »Sind Sie auch ein Actionnaire dieser Anstalt!« Es ist wirklich angenehm! . . . Bin mit E. H. Stephan durch den Walzapparat.

1841 decz. 7. Sitzung über die Dampfmaschine bei mir. Das Ganze gehet schlecht, denn es ist keine Unität in dem Einkauf & Controlle. Ich habe in Allem durchgedrungen. Fehr declarirte: Die Dampfmaschine sey stark genug um das 3te Assortiment zu treiben.

1841 decz. 10. Valero wegen Walzmühle ein Langes und Breites.

1841 decz. 18. Gestern Valero mit Milde zu recht gewiesen. Mit Klausal Imre Dampfmühle etc. angesehen.

1841 decz. 30. Gazdasági ülés. Választott polgári ülés — ich kann in keine wegen der Relat. die ich für Mühle schreibe.

1841 decz. 31. Mühle macht mir viel Mühe. Fehr & Killias Conferenz bei mir.

1842 jan. 1. Putzer, der gestern ankam, besucht mich . . . (Délután.) Putzer 2 Stunden über die Mühle bei mir.

1842 jan. 2. Ich ausnehmend leidend solange ich im Bett. — Mit Putzer bei E. H. in Ofen, mit ihm sodann in die Dampfmühle.

1842 jan. 3. Conferenz bei Putzer. Valero erscheint nicht. Er glaubt, man soll ihn bitten — wir ignoriren diesen (kitörölve) Kerl. Gehe mit Putzer in die Walzmühle. Sulzberger da . . . Dampfmühlen Comité Sitzung 7 Uhr abends.

1842 jan. 4. Iter Tag. General Sitzung Mühle im Casino. Ich machte einen ungarischen, Fähr einen teutschen Vortrag. Es ging Alles passable . . . Diner bei mir.

1842 jan. 5. Mühl General Sitzung. Jeder mischt sich hinein.

1842 jan. 7. 3te Mühl Sitzung. Sodann public Diner.

1842 jan. 8. Mühl Sitzung. 4te und letzte grosse Sitzung. Ich ausnehmend gereizt und grob. Führe die alleinige Firma des Fehr durch. Nachmittag Mühl Ausschuss Sitzung bei mir. Csapó & Appiano . . . sonst kein Mensch.

1842 jan. 10. Zeyk zu mir : Kár, nem mutatják meg a henger-malom titkát! Ich gehe mit ihm hinaus. Wir zeigen ihm ein Räderwerk im Vorhaus als Geheimniss . . . worüber er verwundert und enchatirt ist.

1842 jan. 19. Gehe mit A. Clark zur Josephs Mühle . . . das Ganze gehet . . . so so . . . Um 3 Uhr mit Hirsch Übersetzung Walzmühl Rede gearbeitet . . .

1842 jan. 21. Mühl Sitzung bei mir. Kappel & Halbauer ganz allein. Appiano kommt auch nicht, indem Valero wieder-geschrieben . . . und seine Sache gehandelt wurde. Er will seine 10/m zurück oder Process. Wir entscheiden uns lieber für Process.

1842 jan. 22. Kappel wegen Walzmühl Coupons gesprochen. Mit Killias & Bösh Statuten gearbeitet. Mit August & Dénes Festetits zur Mühle.

1842 jan. 26. Valero besucht mich. Wir gehen unversöhnt auseinander. Er wird der Mühle den Process machen.

1842 febr. 7. Bei Trefort, Eötvös — — um zu bitten Pesti Hengermalom in dem Hirlap . . . Mühle kleine Comité Sitzung.

Ich fange an wegen den Gusswerken zu hoffen, dass wir gut auskommen ; nämlich das Ganze.

1842 febr. 21. Mit Deák Walzmühle.

1842 febr. 25. Fahre zu Zonovich . . . Ich führe in durch die Walz-Systeme.

1842 febr. 28. Fahre mit Ráday, Patay und Meskó die Walzmühle ansehen. Sitzung bei mir Walzmühle. Brief an die Szegeder. Ich fange an zu hoffen, dass es gut gehen wird . . . wenn nicht ein Unvorhergesehenes sich zuträgt.

1842 márcz. 1. Bei Appiano wegen Walzmühle.

1842 márcz. 3. Es essen bei mir, Gager, Fehr etc. etc. mit diesen Letzteren viel über die Mühle etc.

1842 márcz. 5. Sina schlägt mir den Credit für die Mühle ab.

1842 márcz. 7. Bitte Schiller, den Process von Valero gegen die Walzmühle fallen zu machen. Ich fange ihn nicht an.

1842 márcz. 8. Mit Barkotzy zur Dampfmaschine hinaus. Ich sehe klar : »wir gehen zu Grunde«. Casino. Killias gibt mir Detail über Fletscher & Punchon.

1842 márcz. 26. Mühle, wo man eben gegossen.

1842 ápr. 2. Mühle stehet wieder wegen Kessel.

1842 ápr. 8. Zu Trefort . . . ich will ihn zur Mühle Ausschuss anstatt Tüköry.

1842 ápr. 15. Apponyi Botschafter lobt mich vor Sztáray ganz ungemein & Zsedényi lobt die Mühle.

1842 ápr. 18. Beym E. H. wegen 40/m an die Walzmühle.

1842 ápr. 22. Mit Mészáros Lázár Brücke & Mühle.

1842 máj. 8. Dampfmaschl Sitzung 7 Uhr Abends. Kein Mensch dabei als Trefort und ich !

1842 máj. 11. Bei Steinbach wegen 40/m fl für die Mühle.

1842 aug. 13. Mit Burgmann Mühle Sitzung. Vielleicht wird es gehen.

1842 aug. 24. Dampfmaschine mit den hohen Herrschaften (Károlyy fhggel).

1842 szept. 1. Porkoláb : Rosszul vagyunk malmunkkal, a kanczellariátul jött ; csak egy boltot szabad tartani etc. Ich gehe zu Schedius, finde dass er sich strict an das Gesetz haltend! . . . unser Feind ist. Ganz verblüfft — war indignirt . . . Konnte nichts antworten . . . moderirte mich halb & halb . . . Ging traurig weg ! Auch von dieser Seite ! . . . Instruire Tasner wegen Dampfmaschine.

1842 szept. 14. Sitzung bei mir Mühle. Es gehet uns nicht gut wegen Weizen Einkauf. Sollen wir uns an Burgmann wenden.

1842 szept. 15. Bei E. H. wegen der Joseph Mühle & verklagte a preupres Schedius.

1842 nov. 13. Ich rede mit Fehr offen. Er soll mir trauen — und hab' ich Etwas gegen ihn, so werde ich's sagen.

1843 jan. 6. Valero besucht mich 2-mal. Spricht endlich von seinem Process, den er der Mühle machen *muss*, allmählich komme ich in Wuth.

1843 jan. 24. Fehr ist auch unwohl. Zur Comitteee Sitzung kam kein Mensch. Sein Mehl häuft sich über 6000 Ct an. Ich sehe die Entreprise sinken. Wird Fehr krank oder stirbt er, so ist das Ganze mit einem Schlag weg. Also langsamer dahin sterben oder plötzlich todt.

1843 febr. 5. Fehr besucht mich . . . ist unwohl. Bleibt er so, oder ist er passiv, so ist es aus mit der Josephs Mühle.

1843 febr. 15. Mühl Sitzung bei mir. Es stockt !

1843 márcz. 2. Fehr meldet mir : Sie hätten über 10/m Mehl auf dem Lager. Es wäre demnach besser bloss beym Tage malen.

1843 márcz. 5. Nachmittag Mühl Sitzung. Auch Burgmann. Wir haben beschlossen nur bei Tag zu malen ! Jaj nekem ! Ich fürchte !

1843 márcz. 6. Dampfmühle. Ich nehme den festen Entschluss, die Giesserey ovn der Mühle zu theilen, um für die erstere ein Capital zu creiren.

1843 ápr. 1. Mit Louis Dampfmühle (Bécsben). Ist hübscher wie die Pesther.

1843 ápr. 21. Mühl Sitzung. Wir sind im schnellsten Degren-goliren.

1843 ápr. 28. Conferenz wegen Mühle mit Ausschuss, ohne Fehr. Wodianer früher ausgeputzt. Es gehet schlecht. Wir sind erschlagen. Deshalb geben wir es nicht auf.

1843 jún. 19. General Sitzung Mühle beendigt. Es gehet schlecht, aber gehet doch.

1843 jún. 20. Ausschuss Sitzung. Keiner von dem alten Ausschuss . . . komt ; während Putzer aus Botzen und ich vom Landtag. Ärgere mich ganz ungemein darüber.

1843 okt. 13. Sitzung Walzmühle. Es fangt an zu dämmern.

1844 jún. 1. Walzmühle Sitzung. Ein Hunde Ausschuss . . . jeder nur seinen nahen Vorthail.

1844 júl. 6. Sitzung abends — — Dampfmühle. Viel Mühe . . . begreifen zu machen »keine Dividende«.

1844 júl. 7. Mühl General Sitzung. Szabó, Högyészy : »Wir bestimmen 9000 fl verbleiben in der Cassa«.

1844 decz. 22. Ich gebe einen bleibenden Credit von 50.000 fl an die Walzmühle!!! Ich kann jetzt 71.050 fl C. M. ver-lieren.

1844 decz. 23. Fehr will 30.000 fest und 20.000 laufend. Ich sage : ja, dies bricht mir das Genick ! Wie das weiss ich nicht — — es geschieht aber gewiss.

1844 decz. 25. Üble Nacht . . . Das gutstehen für Dampf-
mühle mit 50.000 mich 1000mal geweckt.

1844 decz. 30. Szabó schimpft stets über Walzmühle. Ob er
recht hat ? oder ihn die Nemesis erreichen wird ?

1844 decz. 31. Donau auf dem Punct einzufrieren, ich wünsche
es so unendlich wegen der Mühle . . .

1845 jan. 3. Zur Mühle . . . Halte vollkommene Revision.
Sieht passable aus.

1845 jan. 9. Nachmittag Mühl Sitzung. Nach 2 Monaten
kommt ausser Kappel kein Mensch. Ärgere mich sehr.

1845 jan. 10. Mühle mit 50/m Gutstehen drückte mich.
Es war ein toller Streich. Ich werde gewiss zahlen, weil ich kein
Glück. Fahre in die Walzmühle. Ich habe mich mit den 50/m
ganz hineingetunkt. Stirbt Fehr, so zahle ich . . . oder verliere
72.000 fl C. M. Wenn wir die Eisengiesserey etc. nicht sepa-
riren können, löst sich's am Ende auf. Ich habe durch Ehre
getrieben, meine Schiffe hinter mir verbrannt.

1845 jan. 14. Fehr. Mit Mühle nicht günstig. Vor dem Tag,
als ich mit 50.000 gutstehe, sind alle günstigen Chancen ver-
schwunden. Es gehet mir nichts vom Fleck — seit dem ich mich
für die Regierung aussprach.

1845 jan. 18. Sitzung Mühle. Burgmann kommt wieder
nicht. Decidirt wegen Rundschreiben in Hinsicht der Theilung
der Mühle von der Giesserey.

1845 jan. 27. Ich an Putzer wegen Eisenfabrique. Nachmittag
Gyáralapító . . . Man verspricht mir 50.000 für Vasgyár.

1845 febr. 4. Valero bei mir. Ich verspreche ihm für Actien
Gesellschaft zu seyn . . . Er soll darüber mit Kossuth etc. Hingegen
von Process absehen.

1845 febr. 15. Mit Havas zur Walzmühle, die auf mich und
Havas einen sehr guten Eindruck machte.

1845 febr. 19. Mühl Sitzung bei mir. Nie so zahlreich !

1845 febr. 20. Gyáralapító Comité. Latzy Teleky brachte
Szentkirályi & Szabó . . . Alle gegen mein Eisen Project.

1845 febr. 22. Nachmittag. Berathung wegen der Mühle &
Eisenwerk im Casino. Simon Florent als Gegner. Ich glaube
es wird gehen.

1845 márcz. 1. Mühle und Brücke gehen gut.

1845 márcz. 9. Gyáralapító. Ich : Lemondok a vasgyárrul.
Latzi Teleky ergreift es mit 2 Händen.

1845 márcz. 19. Mühl Sitzung bei mir. Ein Funke von Mißtrauen erwachte in mir gegen Fehr.

1845 ápr. 23. Nachmittag Conferenz bei Fehr, wo ich das Wort nehme.

1845 ápr. 24. E. H. etc.etc. in der Dampfmühle.

1845 jún. 15. Zum E. H. Er kalt. Ich übergab ihm die Bittschrift wegen Eisen Grund.

1845 júl. 1. Ich rede den Baron (Sina) wegen Eisengiesserey an.

1845 júl. 5. Mühl Conferenz bei mir Nachmittag . . . Fehr zeigt Symptome, dass er disgustirt ist, und recht gut weiss, dass wir ihn brauchen.

1845 júl. 6. General Sitzung, in welcher ich alles nach Wunsch durchführe. Fehr bekommt 500 fl Gratification und Zukunft 5% von dem Gewinn nach Abzug von 5% Interessen. Mit Fehr Kaiser Bad. Er gibt mir die Versicherung weder wegzugehen, noch etwas zu unterlassen, was für Mühle förderlich etc.

1845 aug. 12. Dampfmühle. Begegne Jurenak: »Es wird Hungersnoth werden.«

1845 aug. 18. Alt Escher: Ich bin beinahe schon entschlossen, mich in die Giesserey, wenn Albert nicht ganz dagegen. (Er war bei in der Fabrique die am Meisten für Ungarn arbeitet. Dieser glückliche Zufall kann der Sache einen Schwung geben.) Schieb sogleich an Fehr. Er soll kommen.

1845 szept. 5. Mühl Sitzung. Wieder kein Mensch.

1845 szept. 13. Gabris K(eglevics) schreibt mir: Felveszik a malom pört . . . gyere etc. Sehr schön! Gehe nach Ofen. Finde ihn nicht. Bei Schedius, Gyurcsányi finde ihn nicht. Fehr Walzmühle.

1845 szept. 14. Besucht mich Gyurcsányi wegen Valeroschen Process. Valero kommt nicht — keine Zeit!?! Nach Ofen. Mit Gábor K. Er wird den V. im letzten Tag aufzeichnen lassen . . . hanem kimulni az időbül . . . Hahaha! . . . Bei Schedius übergebe Vortrag Dampfmühle um Fehr zu beruhigen.

1845 szept. 16. Ich in der Statthalterey Sitzung. Informire gegen Valero.

1845 szept. 17. Statthalterey Sitzung . . . Informire gegen Valero.

1845 decz. 23. Nachmittag Sitzung bei mir Mühle. Trefort kommt nicht. »Wir sollten Valero 10/m fl C. M. antragen.« Ob er diess nicht übel nimmt?

1846 febr. 20. Begegne Lederer Commandirenden . . . Fahren Walzmühle. Besehen Geheimnis.

1846 ápr. 14. Fehr bei mir. »Wir kommen doch auf 20 Procent.« 'Dies macht mich traurig, denn so viel gewinnen wir an

der Frucht, wir dreschen Stroh.' Es wird gewartet! Tán ő is gazember, majd meggazdagszik és odébb áll! Ich fürchte immer Banquerotte!

1846 ápr. 18. Nachmittag Mühl Sitzung. Mit Fehr ernst gesprochen. 'Eine Sache von Ehre von meiner und Ihrer Seits.' »Ich betrachte es auch so« etc.

1846 jún. 26. Bécsben. Fehr bei mir (kommt von der Schweitz). Mühle gehet gut. Wir werden 12 Procent zahlen.

1846 júl. 3. Sitzung Mühle... 12 Proc. ausbezahlt.

1846 júl. 5. General Sitzung Mühle — 12% bleibt ging wie geschmiert.

1846 szept. 27. Bei Havas wegen Mühle Separ.— nicht zu Hause.

1846 okt. 15. E. H. Wilhelm kommt in die Brücke — Walzmühle.

1846 okt. 20. Dampfmühle. Fehr: »Wenigstens soviel, wie im vergangenen Jahr!«

1846 okt. 30. Wahlburger Sitzung. Ich entdecke durch Steph. Károlyi, dass der E. H. Nádor nicht befohlen hat, dass man mir die Gründe nächst der Walzmühle übergebe, sondern pro opinione danda — und der weise Rath (Kolb, Károlyi, Polack etc. etc.) alles abgeschlagen hat. Ich komm in eine Espèce Wuth! Von solchen... tyrannisirt werden, c'est un opprobre.

1846 okt. 31. Bei E. H. Stephan. Bitte ihn für Giesserey Grund! »Kein Anstand!«

1846 nov. 4. Sitzung Walzmühle. Es ist so complicirt und so confus, dass man gar nichts versteht. Man muss Fehr alles aufs Wort glauben. »Wir machen heuer gewiss über 30 Procent!« Es ist gefährlich!

1846 nov. 21. Sodann gehe ich nach Ofen zum Commandierenden wegen Assistenz an die Walzmühle, von Militair 'en cas que'.

1846 decz. 19. Nachmittag Sitzung Walzmühle bei mir. Jetzt wird es mit der Maschinen Fabrique Ernst!

1847 jan. 8. Fahre in die Walzmühle. E. H. stirbt uns bevor die Eisengiesserey... Grund etc. Dieser Hund von Staffenberger... zählte darauf...

1847 jan. 22. Nachmittag Mühl Sitzung. Eisengiesserey. Zu Judex. Ich bitte ihn zwei Dinge. A. Clark & Giesserey.

1847 febr. 21. Valero in offener Rebellion gegen mich... um die Maschinen Fabrique zu hintertreiben.

1847 febr. 22. E. H. Stephan. Sodann Maschinen Fabriques Grund, übergebe ihm Brief von Havas.

1847 ápr. 9. Nachmittag Mühl Sitzung. Maschinen Statuten etc. Recht interessant. Wieder ein Kind, das Zukunft verspricht.

1847 ápr. 18. Maschinenbau & Gesellschaft. General Sitzung. Trotz Simon Florent gings ganz geschmiert.

1847 ápr. 19. Ausschuss von der Maschinen Fabriqu. Ganz ruhig, und ich glaube ordentlich. Fehr Fieber. Wenn er stirbt, in welcher Embarras komme ich!

1847 máj. 31. Mit Fehr: 'Ich hätte mehr gehofft als 25 Procent..

1847 jún. 1. Zu General Moga um die Mühle zu vertheidigen.

1847 jún. 4. Mühl Sitzung. Wir bestimmten 12°/_o Gewinn auszuzahlen und einstweilen keine General Sitzung zu halten.

1847 júl. 9. Fehr bei mir. 'Man wundert sich, auch ich wundere mich, dass die Walzmühle 1846 23 Procent, 1847 nur 25 Procent eintrug! (Weiss nicht, was ich denken soll. Mamon... verführst du alle Leute!), Wir sollten Dampfschiffe Maschinen bauen, und uns mit America verbinden!!' So sprach ich... und es ging mir ein Licht für die Zukunft auf!

1847 aug. 21. Mühle Sitzung, gleich darauf Maschinen Sitzung bei mir.

1847 szept. 29. Sitzung Mühle und Maschinen Fabrique. Auch Keglevich kommt. Unendlich complicirt. Es hängt an Fehr.

1847 decz. 16. Ich werde verlieren Oedenburger Eisenbahn 30.000, Szeder Telep 8000, Platten See 10.000, Walzmühle & Maschinen Fabrique 90.000, Brücke 120.000 = 258.000.

Közli: DR. VISZOTA GYULA.

MAGYAR LEVELEK A XVI. SZÁZADBÓL.

— NYOLCZADIK KÖZLEMÉNY. —

28.

Bécs 1551. szeptember 7.

Az én öreké való szolgálatomnak utánna azt irhatom kegyelmednek, hogy én az elmúlt napokba olyan betek voltam, hogy nem hittem, hogy többé irjak kegyelmednek. Valami kevésbé megkezdettem vala gyógyulni és *Herner Stamer* (így!) uram hivata fel az ház végett és ez éjjel esmég igen *le az hidek*, nem tudom ez után mint leszen. Az ház nekem nem teccék az kit venne, az kegyelmed megjövésére hagyák ha mást nem találnak, mert semmi az egy kerténél ott jó nincs. Azért mast erről többet nem irhatok, mert nehezen vagyok, másszor töbet. Toábbá minémü nereséggel az uraim jártanak ez levélbe kötött levélbül megérti kegyelmed. Az kegyelmed szolgálai *Paxi János*, *Rátkay Pál* és mind azok az kik az király fizetésén vannak, az német hadnagyoktul megválva, három *agát* fogtak és két *vajdát*, nekik

azt mongyák, hogy az *budai béket* es megölték. Nem irhatom mast mind kegyelmednek mind essett, mert ezt egy nihánszor *nugova* irtam meg, ha megkönyebedek mindent béven meg irok kegyelmednek.

Toábá sok levélről nem teszen kegyelmed választ, hiszem hogy nem agyák meg, azért es irtam vala, hogy *locumtenensel* végezek, de mast nem lehet, holnap haza vitetem magamat, ha meg könebedek még meg jövek és akkor végezek.

Toábá aszonyomat jó egészségbe hagyám, az gyermekeket es.

Isten tarcsa minden jóval kegyelmedet. Én nem tudom ott mint vattok, de it mind az világ azt mongya, hogy jól vattok. Isten tarcsa békével kegyelmedet.

Ez levét költ Becsébe Kis azon *estin* 1551.

debilis et perpetuus servitor
Sárkán.

Azt mongyák, hogy holnap itt leszen *Paxi*, ha el jó ugyan magával meg ir(a)tom mint volt.

29.

Sopron, 1552. február 3.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Toábá az kamokát it Sopront én meg nem lelem, azért *Becséből* az napra meg nem érkezik nem lehet, mert az kocsit azonnal el nem bocsáthatom. Azért kegyelmed adassa ottan az aszonyom kamokáját oda, találunk itt es Becsébe olyant helébe. Cristóff uramnak valót sem találék. Ezeket akarám kegyelmednek tuttura adnom. Ez levél költ Sopront Szent Balás napján 1552.

perpetuus servitor
Sárkán.

30.

Bécs, 1552. február 16.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint kegyelmes Uramnak.

Toábá igen erőlkedem haza sietnem, de nem lehet üdő előtt, érte vagyok minden módon. Ha értem, hogy király alá megyen az *uj misére*, hát Vasárnapra haza megyek. Ha *kedik* megértem, hogy elhalasztja az mint mongyák, hát *adék* alá haza nem megyek mig nem minden olgot elvégezek.

Toábá *Mérey* uramat kérém, hogy irjon kegyelmednek valami(t). Az ő leveléből megérti kegyelmed mi ujság vagyon.

Az doctor es irt kegyelmednek. Azt mondá Méray uram, hogy szintén jól tette kegyelmed, hogy fel nem jöt, mert az miért kegyelmeteket hijatták volt, az gyűlésbe es elvégezték volna egy *órájik* azt (?).

Cancellarius uramat, azt mongyák, hogy igen *busolog*, hogy az uj misén nem lehet király, mert mig el nem jó *Maximilianus*, adék Posonba nem megyen király. Cancellarius uram kedik azt mongya, ő az megmondott napra meg mongya az misét. Azért ha ez ugy leszen, hát én Vasárnapra haza megyek, ha meg most mind meg nem vihetem az marhát es ; ha *kedik* értem, hogy király Maximilianus *jüteléig* alá Posonba nem megy, hát én *adik* alá nem megyek míg minden dolog készen nem lesz.

Toábbá már holt hírét es hozták ide kegyelmednek. Cancellarius uram ő es mondá, hogy azt beszéllették nekie es azt mondá, ha ő es bánná ugyan mind egy ember (!).

Toábbá kérdem Méray uramat, hogy mit kelyene vinnem az uj misére, ha *kely(h)et* vigyek vagy mit, azt mondá, hogy hiszem kezébe leszen az kely(h)e, hanem *kupát* vigy etc.

Toába im az kegyelmed két inasának es Olá Tamásnak el kültem az posztót, három dolománnak valót, kilencz reff veres *longis*. Mast *vém* eszembe, hogy ez levelet irom vala, hogy meg nem érik vele, mert kegyelmed ugy irta, hogy az két inasnak két dolománnak valót es Olá Tamásnak egy suba *felt* es egy *supiczát* es egy felső ruhát. Azért az felső ruháknak vettem ötöt fél reff *pwrpijánt* (így !) szekffű szint, kit mast ez levellel alá kültem, hogy alá vigyék csinálják, éjel napal nekie Olá Tamásnak.

Toábbá az jószág dolgába elmentem vala, kit *Beychy* uram kér vala, cancellarius uramhoz es kérém diligenter kegyelmed szavával, azt mondá, hogy még *Prágába* sokan kérték királtul es az kérők közül ő es (wves) egyik volt, de király senkinek nem akará adni. Azért ha lehet taht Beycsy uramat sem hagyja ki belőle etc. Ezrül ez az válasz.

Toábbá az ur Isten tarcsa minden jóval kegyelmedet.

Ez levél költ hamar kézzel Kedden Szent Bálint után 1552.

perpetuus servitor
Sárcán.

31.

Bécs, 1552. február 14. után.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint kegyelmes uramnak.

Toábbá még én *ezten napnak* előtte ismét kü nem indulhatok, de akor minden bizonyal kü indulok. Az mint az előtt es megirtam vala kegyelmednek bizon nem kevés munkát vet csak az subák

csináltatása es, anyira megvesztek volt, hogy csak azzal es veszöttem három nap, mert míg meg *szapták* mind szücsnél, mind szabónál ot kelyett lennem. Az ötvesekkel es nem kevés dolgom volt. Mikor kegyelmeddel szembe leszek, akkor kegyelmed minden dolgot megért tőlem. Toábá mindennek ugy viselem gongyát, hogy az napra velem haza vihessem. Toábá az *Ádám uram* kocsiján semmit haza nem *külhettem*, mert az *miék* még mind félbe vannak. Toábá semmit sem vásárolhattam meg, hanem csak az ruhákhoz valót és azt akartam, hogy először azok készek legyenek. Immár naponként mindent megszerzek és *eczersmind* haza viszem, Isten akarattyából *ezten napra* haza viszem. Kedden az posztót alá küldöm, az *Oláét* és az két inasét.

Toábá én egyebet nem izentem vala az *Maylád* uramné aszonyom szabójától, hanem csak azt, hogy az *Gabriel* uramnak való suba felit meg csináltassa aszonyom és felkülgye és én itt meg *béletem* nekie és osztán az ő nest subáját es azaz Gabriel uramét felkülgyék, ha azzal meg nem érvük, hát itt töbet lölünk hozá, de azt *lád* nem tutta megmondani.

Toábá hirt eleget hallunk, de ki tugya ha igaz? Az *árros nép* azt beszéli, hogy az imperium ismég egybe háborodott császárral, *franczaji* (így!) királ es hadakozik ellene. Toábá ide *Becsébe* tegnap egy eleven *elephántot* hoztak, még ma megláttyuk Ádám urammal minémű leszen.

Még az urakba senki nem jöt töb *Méray uramnál* töb ide. Toába *Castaldo* szolgálja hoza urátul egy levelet, kit ez levelbe kötve kegyelmednek kültem, Toábá az ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jóval. Ez levél költ Szent Bálint . . . után 1552.

Ejusdem Vestrae S. et. magn. D.

servitor

Antonius Sárkán.

32.

Sopron, 1552. május 3.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint kegyelmes uramnak.

Aszonyomnak ma küldem Borytul az Poseny nevére az *hölgy* (hwlgÿ) *subát* és az órát. Kültem savanyó pomagranát es hatot, előbb nem *külhetek* mert nem volt etc. Toábá én magam ot mind betek voltam, ma jevék meg, az szám belül mind meg *weset* (így!), szemem es fáj. Azért ezt akarám kegyelmednek megirnom. Toábá ezt es akarom kegyelmedtül megértenem, ha megkönebülek, ha előszer kegyelmedhez menjek vagy mind-

járást aszonyom után siessek, mert szándokom az, hogy vasárnap utánna menek.

Toábbá *Prayner* ez választ *the* (így!), hogy ő azhoz nem tud, mert őtet csak pénze dolgára bizták, de ő azt hiszi, hogy minden bizonyal *had* leszen. Egyebet es eleget beszéle, de látja Isten, hogy csak alig irhatok.

Az kinek tartoznak kegyelmednek azt mondá, hogy mihelyen meg jó király azonnal megfizetik.

Cancellarius uram igen menté magát sok szóval. Az *Bornamiza* dolgáról azt mondá, hogy ő tartott ellent benne, hogy meg ne fogják, mert gonoszul járt volna, ha ő nem tartott volna ellent benne.

Toábbá egy nihán hireket es izenne kegyelmednek, kit az ő leveléből meg ért kegyelmed. Pápa es elállott császártul francziai királyhoz, egyebet es sokat.

Toábbá estve készen valék nála, szinte akor hozának postán levelet, hogy király még egy holnapik meg nem jöhet. Mert ugy végeztes (így!) hogy egy holnapig tractálnak az fejedelmekkel való békeségről. Az konsiliomot két esztendőre halasztották el.

Az *Péchy Gáspár* uram dolgát igen fogadá cancellarius uram, hogy meg leszen, mihelt király meg jó.

Sopront Szent Filep után Kedden 1552.

perpetuus servitor.

Elfelejttem volt az *Maylád* uram betek, egy nihánszor voltam nála, igen bánnak az doctorok vele, azt mongyák, hogy semi dolga nem leszen. Kérem Ádám uramot, hogy untalan oda hozzá (? hossza!) lásson etc.

33.

Czenk, 1552. május 13.

Az én örekké való szolgálatomat ajánlom stb. stb. Nám megirtam vala kegyelmednek, hogy én oly nehezen voltam *Becsébe* az torkommal és az számmal, hogy még az szólást es nehezen tettem. Nám azt mongyák az doctorok, hogy *omnes infirmi carent mente*, azért hitemre nekem ki jutot eszembe ki nem, mert nehezen voltam. Most sem vagyok igen jól. Az kegyelmed levelét tegnap adák meg az az Cseterteken. Azon szem pillantásba indulok vala, de soha szekérnek szerét nem tehetém, hanem az én kocsimért küldék *Pályba* azonnal, hiszem, hogy ezennel itt lesz. Meglátja kegyelmed, hogy nem kimélem sem magamat sem az lovakat, hanem éjel nappal megyek. Valami keves éret

cseresnyét es viszek nekie, de meg kérdem utamba *Leopoltot*, ha jó neki adnom, ha mongya ugy adom nekie etc.

Toábá az ur Isten tarcsa minden jóval kegyelmedet.

Ez levél költ *Czenken* Pénteken Cantate vasárnap előtt 1552.

perpetuus servitor
Sárkán.

34.

Sopron, 1552. május 24.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom stb.

Toábá aszonyom az elmúlt Vasárnap ki jöt vala mulatni az *héviztül* egy mér földnre *Bánffy László* falujába. Nem jut eszembe mi vala az falunak neve, házakat es csináltatot ot László uram. Ot három óráig délután mind ot volt, ugyan az... meg bemene az hévizbe... kedik *Becsébe* küldé mind... aszonyom, jelesben...¹⁾ látni, aztán, hogy... ruhát csináltassak... nak. Toábá az aszonyom... ebbe vagyom, hogy bizon... erőtlen, de hiszem Istent, hogy napról napra joban leszen. Az szava elég ner... Csakhogy járása erőtlen. Toábá így végezék, hogy ez jövő Szombaton *ebét* után kü indul az hévizből és jüten jönék haza. Nekem kedik Posonba kell eleibe mennem, *Becsébül*... jólehet, hogy nekem menten *Becsébe*... volna mennem, de értém, hogy... két emberem holt meg azért... haza, hogy meg lássam, mint (van)nak. De im menten megyek esmék (*Becs*)ébe és onnat ez jöve Vasárnapra aszonyom eleibe Posonba. Ezt akarám kegyelmednek meg jelenteni. Az Ur Isten tarcsa minden jóval kegyelmedet.

Ez levél költ Sopront Kedden Áldozócsetertek előtt 1552.

perpetuus servitor
Sárkán.

It Sopront hal(ton hal)nak pestisbe etc.

35.

Bécs, 1552. junius 12.

Az én örökké való szolgálatomat irom kegyelmednek stb.

Toábá Farkas Jánostól kérem az pénzet, de csak egy pénzet sem ad. Végre csak száz forintot kérek vala tőle, azt sem ada. Azt mondá, hogy nincsen hol venni, mert az mi vagyom az mind kün vagyom. Végre kérem vala az pogán pénzeket tőle, azt es azt mondá, hogy törek (?) előt külte el az ő marhájával *eszve*. (?) Azért nem tudom, mit kelyen felőle mielni, lássa kegyelmed.

¹⁾ A levél három helyen jókora foltokban ki van szakadva.

Toábbá mig Gáspár uram it volt én az kegyelmed dolgáru semmit nem szerezhettem, hanem im mast vagyok érte, ha lehet, hitelbe kely felvennem az mit csináltatok, egy pénzem sincsen.

Toábbá azt es értem, az mit aszonyomnak kelljen vennem, ha fel agyák hitelbe hát megveszem és Kedden alá küldem az én kocsimmal, mert akorra jó fel. Toábbá azt es értem, az mit kegyelmed kéret, de semmiképen az pénze nekül meg nem lehet. Azért kegyelmed külgyen, ha nem töbet csak ötven forintot es, mert csak szabónak sincs mit adnom és egyéb aprólék az mi szükség, kiért azonnal pénze kely, nincs mivel meg lenni. Azért siessen kegyelmed küldeni, jelesben, ha az *prws bereket* (így!) megakarja kegyelmed vétetni, abba kedik nincsen egyeb szín veresnél, erről izentem es kegyelmednek *Kerhentül*. Az kertélt három felé osztám három kis skatulába. Egyiket aszonyom szavával adám Cancellarius uramna(k), másikat *Sforceánénak*, harmadikat Orsola aszonnak. *Manesné* (?) halálra betek. Hirt semmit nem érthetek, azt hiszem, hogy nem igen jól vagyon oda fel az dolog. It mind az világ kegyelmedre szól *Beszpriméert* Wejterthóy (így!) velünk tartja . . . az mint mástul értem igen . . . mával kegyelmed . . . Nem tudom mit mielt kegyelmed . . . dolgomba¹⁾ az *Sárkán Bernált* jószága felől Horvát Miklóssal, az kiért kegyelmed reám szól vala. Látja Isten, hogy igazán foglaltam el és *tudós nép* tanácsából, kibe soha leán ág nem volt. Más az, hogy az enyimet neki nem athatta. Azért kegyelmed agya tuttomra, ha esmég megbocsáta kegyelmed nekie, hogy tudjam, hogy azután külgyek avagy mit mieljek. *Bothjánj* uram eremest fizet az másébul szolgálainak etc. Nekem it es azt mongyák, hogy semmin nem marattam volna az elfoglalásért. De csak azon kenergek kegyelmednek, hogy kegyelmed jelencse meg, mibe vagyon és mibe hatta kegyelmed. Cancellarius uramként még csak egy ház jobbágyot sem leltem *öreket* magamnak, im látom, hogy nem csak az határt mutatják meg az horvátok.. mint határostul megennének . . . maga kegyelmednek es volt horvát(al) kezie. Isten tarcsa minden jóval. In . . . *trinitatis* 1552.

Ejusdem Vestrae S. et magn. D. servitor perpetuus
Sárkán.

36.

Czenk, 1552. junius. 16.

Az én öröké való szolgálatomat ajánlom etc.

Toábbá én felyeb sietek Becsébül haza annál az mint kely vala, mert az hir jöt vala, *hogy mind el éget Sopron*, de azért

¹⁾ A kipontozott helyeken a levél vízfoltok miatt olvashatatlan.

hála Istennek nem éget töb husz háznál el benne, az es az hostatba, de nekem nem tudák megmondani, mint éget, én *kedik* nem vettem vala semmire, Azért holnap reggel *esmék* felmegyek, elvégezem az aszonyom ruházatját. Szabó Jánost ot fen hattam és most annira meg tanéltatom, hogy nem szikség leszen mászor Becsébe szabóért járni, *ezten napra* haza jöhetünk onnat. Azért kegyelmed külgyen pénzet, mert valamit kgd kéret abba semmit meg nem veheték, ha nem töbet csak ötven forintot, mert annakül haza nem jöhetünk. Aszonyomnak az fekete bárson szoknyával négy ruhát csinálnak, csak az ruháknak szikségére es rá megyen az ötven forint. Ha kgyd egyebet akar *vásártatni*, hát pénzet külgyen kgd, mert *annekül* meg nem leszen az dolog. Toábá az bindeni (?) vinczelért házamnál találám meg, két napig várt ot, nyolczad fel *rénis* forint kelyeték nekie adnom mind adik *turtata* (így !), már tizenöt rinis forintot attam nekie, az az mind megfizettem nekie. Toábá még azt mondá az vinczélér, hogy egy embert külgyen kgd oda, mert azt mongya, hogy az kaszálást minden ember elvégezte, és csak az k. áll ugyan, és valami désma felől es szól vala, az erdőt es vágják, föld kepe felől es. Azért kegyelmed külgyön egy *német embert* oda, ki lássa meg mind vagyon az dolog. Azt es mondá, hogy vasárnapig oda külgyen kegyelmed, mert urok es ot vagyon. Nem tudom mi egyeb okait es beszéli vala, hogy szükség, hogy oda külgyen kgd Vasárnapik. Az kegyelmed gazdája *Széles Kuton* meg holt, igen *it* (!) volt és meg holt bele.

Toábá aszonyom adot vót valami pénzet, kin *Aranj Adj* azon *meneküzüére* (így !) vásárljak, im azt es megkültem *Tulyoktul*, irtam es aszonyomnak róla.

Toábá bécsi hirt semmit igazat nem tudok irnom, jólehet *számtalan* hir vagyon, császár gyakorta üzik előb előb (így !) Az németek nem igyenesülhetnek meg, efféle hirek vannak. Az ur Isten tarcsa minden jóval kegyelmedet.

Datum in *Czenk* in die corporis christi 1552. Ejusdem vestrae Spect. et magn. Dominationis

perpetuus servitor
Sárkán.

37.

Bécs, 1552. junius 19.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kgdnek etc. etc. Ma értem az *Zjchj* uram halálát etc. Az orvosságokat megszerzem, de ilyen hertelen nem leheté és telik ebbe egy két nap, mert az szabó körül es kely lennem. Más az, hogy sok kilemb-kilemb *szer* kelly az ruhákhoz, annak es gongyát kely viselnem, de mentül

hamaréb lehet meg szerzem. Az *Arany Adíjnak* csak egy ruhára való bársont iratot aszonyom, más az, hogy az pénzet sem értem töbet, az mi vagyon az *majczért* kely adnom.

Toábá az aszonyom ruháit es mind azt, az kit most irt kegyelmed és mind az töbit haza viszem ez *jüve* péntekre. Azért kgd írja meg, ha mindjára *Sárvárra* menyek az márhával avagy *Kapuba*, mert innét Pénteknek előtte el nem mehetek, hanem pénteken reggel indulok. Azért kgd agya tuttomra mihez tarcsam magamat. Azt es megírja kgd, ha nekem ot kely lennem az *meneküziübe* (így!) és ha leszen, mely nap. Toába az ki ötven forintot küldöt *Ádám* uram annak csak az *hójaga* marat nálam, mert egy hójagba külte vala. Azért ha kgd azt akarja, hogy mind megvegyem azokat az kiket kgd irt, hát pénzet külgyen kgd. Az orvosságra gondot viselek *pénze nekül* etc. Az rak szeke-rektül (így!) elkülhetik az kgd levelét, ez *jüve* Szerdán indulnak.

Toábá it az hir vgayon, hogy *Egret* akarják megszálni az törökek, azt es hirdetik, hogy ot fen megbékéltek volna az fejedelmek, azt es mongyák, hogy Szombatra it hon leszen király. Azt es mongyák, hogy az törekek két hidat csináltak az Dunán. Mast egyebet nem tudok kegyelmednek semmit irnom. Az Ur Isten tarcsa meg minden javával.

Becsében Urnap után Vasárnak (így!)

Ejusdem S. et magn. D.

perpetuus servitor
Sárkán.

Kegyelmed semmit nem ira az Horvát Miklóssal mint hatta kegyelmed az dolgot, ha szükséges aratásra gondolnom avagy nem.

38.

Bécs, 1552. junius 21.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom stb.

Én el mentem az doctorokhoz, *kérdezketem* róla és az receptát es megmutatám *kekiek* (így!), azt mondák, hogy soha job nem lehet annál az kit kgdnek attam vala, egy nihán félét és mi módon kely vele cselekedni, k. *okor* mind meg irá. Aval kedik sok ember éri meg. Ha kedik azt akarja kgd, hogy mindene legyen ahoz pénz kely etc. Toába *de rectificationis aijeris*, azt mondák, hogy *mutare aijerem plurimum volt* (így!), hogy *fenü* maggal fistelik gyakorta és az mely házba laknak fenóvel be vágják, aztán levendulás eczettel *utessék* (= öntözzék?) mind estve s' mind regel az falt és mikor kü megy failetát bele mártani és orrához

tenni és úgy járni. Az küsségnek kedik eczetbe egy gerezd *dyok* (így!) éjjel benne ázni és úgy vele élni. Az töbit mikor haza megyek magamtul meg érti kegyelmed. Doctor *Jozához* es elmentem vala, ő tőle es kérdezkedém, ő es ugyan ezen *szabásut* monda, hanem ezzel *tén* töbet hozzá, hogy az(t) mondá, hogy *ember józan legyen keveset igyék és keveset egyék* az az fél részént. Toába még azt mondá és igen kére, hogy megírjam kgdnek, hogy minden bizonyal megbékéltek és mostan király és császár együtt vannak *Mauricius* es velek vagyon és mindent jó módon végeztek el és mind *fenként* az confoderatusok császárral és királlyal, *Mauriciussal* alá Magyarországba jőnek. Azt mondá, hogy az *Maximilianus* komornikátul hallotta és ez estve jöt ez levél és igen örültenek etc. Agya Isten, hogy úgy legyen. Toába *Zábrági* pispek egy levelet ada, hogy kegyelmednek külgyem, im ez levélbe kötve kgdnek kültem. Az ur Isten tarcsa meg kegyelmedet. E levél költ Urnap után Kedden Anno 1552.

perpetuus servitor
Sárkán.

39.

Sopron, 1552. julius 31.

Az én öreké való szolgálatomat ajánlom kgdnek stb.

Toába im értem az kegyelmed parancsolatit, én ez napokba mind betek voltam, mast es beteges vagyok. Soha nem mehetek sem *Bakics* uranné dolgáért sem magamért. Két szolgám *mirigybe* avagy pestisbe fekszik, kocsisom betek, az töbi dézmára ment, lejányok bánnak még az mi hitván lovaim vannak es. Azért ha akarnám sem tudnék most *soha* (= sehova) mennem. Hadakozni én immár nem vagyok jó etc. Ha Isten megkinyebélt azonnal megkeresem kegyelmedet ne hijon es avagy ne irjon es. Engemet minden éjel hidek lel, im tegnap purgáltam erősen magamat ez éjel nem lele, nem *dudom* mint leszen ezután. Nagy erős fejem zugása vagyon etc. Az borokat fel adom, az borok jeles jók, azt irhatom, mind szine.

Az fejr ónnak másáját három funt pénzen agyák *Becsébe*, az az két forinton és negyven pénzen. Ma jöt emberem onnat. *Hermer Staner* (így!) uramnak ezennel el küldöm ez levelet es, és meg írom az én gazdámnak, hogy választ vegyen rólla. Mihelen meghozzák az választ, azonnal kegyelmedhez küdem vagy viszem.

Aszonyom ő kegyelme betekségét szivem szerént bánom. Attul meg válva, hogy meg nem kelyene be (le) halnom, látja Isten, hogy minden betekségét reám venném. *Bathyánij* uramné *aszonyom* jeles orvos, joban tud azhoz egy hitván doctornál consulálja

kegyelmed. Toábbá az ur Isten ő kegyelmességéből gyógyélcsa meg aszonyomat.

Ez levél költ Sopront 31. Julii 1552.

perpetuus servitor
Sárkán mpr.

40.

Bécs, 1552. október 3.

Az én őreké való szolgálatom után etc.

Im elküldém az király lovát *Chafforditul*, éppen és igen dicsérek, hogy jó ló. Meg is hattam Chaffordinak, hogy úgy járjon vele, az mint fejét szereti. Az sátort ma vonyák fel, azt es megküldöm ez napokba.

Toábbá az mi marha felől kegyelmed írt, azt es megcsináltatom, ha lehetséges leszen, de bizon mast oly sok miek vagyon az *mies* népnek, hogy akármi keveset es nehezen csinálnak meg. Az mit enmagam elgyőzők (*gijwswk*) benne azért mindenért érte leszek, mert nekem it látja Isten, hogy senki semmit sem akar segíteni, errül elég volna mit írnom, de had járjon mast, *Botka* jól érti etc. Ha az lovat és sátort nem kelyet volna sollicitálnom, hát én es haza mehetnék most.

Toábbá már, hogy elbocsátám Botkát azután es egy *szekérvezetőm* holt meg, már *sohont* senki ot hon nincs, nem tudom mit tegyek, im innét sem mehetek szertelen el, minden ember szed, én csak hozzá sem készültem. Azért kenergek kegyelmednek, hogy agyon kegyelmed *Czenkérül* csak két embert, kik be segítik az *szőlőt* hordani, bár csak az szabadosokba kettőt, egyiket Jankó Ágostont, másikat Jankó Tamást, ezek eremest mielik, csak kegyelmed parancsolyon nekik és ezután ne báncsák Sárvárra, mert noha szabadosok, azért gyakorta erőltetik egyéb dologra es. Én veszet ember leszek, ha kegyelmed nem segít, jelesben ha megmaradok ez *halálba*, ha kedik meghalok, kegyelmednek es része leszen mind boromba s' mind *kéncsembe*, azért szükség, hogy kegyelmed ne hagyjon.

Toábbá kérem vala Gáspár uramat, hogy csak az mieltetésnek viselj(e) gongyát, ha egyébnek nem akarja, azt mongya, hogy ő soha effélének gongyát nem tугya viselni ha meg ölnék es, mert ő *elleyeneket* soha *hir lel* (így!) sem halot etc. Azért ha én mind ezeket meg nem várhatom, ha embert szerezhetek nekie, ki meg csináltassa, szerzek.

Toábbá ma juta egy ember *Eger* felől, azt mondá, hogy még meg nem vették, erőssen tartják, mint vannak és mi hir vagyon az Csafordytul meg izentem kegyelmednek elég béven.

Toábbá kegyelmed végezze úgy el az Bothjáný urammal való dolgomat, hogy hagyjon annyi üdőt nekie, hogy végezhessem el szüretemet, annak felette az kegyelmed dézsmáját es, hanna Szent Miklós napját nekie avagy az Karácson innepet.

Toábbá király igen kéreti kegyelmedet, hogy kegyelmed siessen az *Moryczhez* menni, mert igen sollicitálja királt érte. Toábbá az Úr Isten tarcsa meg kegyelmedet minden jóval. Ez levél költ Becsében 3 októbris 1552.

perpetuus servitor
Sárkán.

Külső czíme: Ez levél adassék az én kegyelmes uramnak Nádasdy Tamásnak hamarsággal.

41.

Sopron, 1552. október 4.

Az én őreké való szolgálatom után.

Az kegyelmed óráját és az *reteszeket* és lakatokat ez skatulába ketve megkültem, ki bizon nem akarva let (?), bizon sem. Becsébe nem volt sem it hon nincs igen jó egészségem, semmit jót nem várok belőle.

Toábbá az marhát azért küldém Sárvárra az ki az asszonyomnak való vala, hogy azt vélem, hogy kegyelmed onnat küldi aszonyomnak. Ma kedik értem Orbán mestertül, hogy kegyelmed még *Hétfen* indult, bizon olykor *bocsáttam* (így!) én el innét az marhát, hogy *Hétfen* kinnyen ot lehetek volna Sárvárot *vérottára*, mert Vasárnap vecsernyekor bocsátám el Sopronról *Chaffordyt* még idejin el bocsáttam vala, *Czenkére* szekér szerezni, valamint esett; etc.

Toábbá azt írhatom, hogy it Sopront *szántalan* bor leszen, hordó nincsen, még azt es nem hozták meg az kit az falukra küattam, kegyelmed írjon *Zijnnyeij* uramnak, hogy *mindennet* hozassa meg, itt *sohon* hordót nem találnak, tíz *méljólnire* (így!) es elfutnak az sopronyiak az hordóért meg es nem találnak, vagyon oly benne, kik *bayn stwbwnt* csináltatnak, ha deszkám volna, hát csináltathatnék it, de nincs deszkám. Egy polgár azt mongya vala, hogy husz forintért csináltat egyet, az kire az *Sacij* szölei szálottak azt mondá, hogy csak ő neki es leszen ezer cseber bora es nem tuga hová tegye. Azért lássa kegyelmed mit kely mielnünk, mert it *szántalan* bor leszen es mindenkor job leszen it, hogy nem mint egyebütt, *nem fordul meg mint az szalai bor*. (Oldalvást írva.) It nekem ad minus kelyene ezek nekül az ki vagyon két száz hordó.

Toábbá egy részét nem tudom micsoda hitván németnek atta Prépost uram az pinczének bérbe, maga meg montam vala, hogy én es meg adom az mit az *anna*, az kegyelmed hordóit mind kü hánta onnat és az hordóknak hat héja vagyon. Kegyelmed írjon Prépost uramnak, hogy adassa meg vele az hordókat. Én *tisztéltottam* vala meg az pinczét az kegyelmed jobbágyival, töbet hordattam vala kü belőle száz szekér ganénál. Csak adik mielték ezt míg Becsében voltam. Az Prépost ángya az házba lakik, attul kérdém, hogy mi dolog, hogy kü hánták az hordókat, azt mondá, hogy nem ura *hirével* vagyon. Azért kegyelmed írjon Prépost uramnak, hogy kü külgye belőle az németet és kegyelmed es agya meg nekie az *házbért*, de hogy megércse kegyelmed az tavalyi nagy pinczéjét nem vette el Prépost uram, azt most es birom, hanem csak azt vette el vagy ő vagy az német, az kit megtisztéltottam vala.

Toábbá kegyelmed hagyja meg *Zijnnyey* uramnak, hogy az *hordó kötők* minden nap néczer kívánnak enniek, az borbetakarás-hoz es ad minus tiz ember kely, ezeknek étel kely, agyon szalon-nát, báránt (?), lisztet, ezekrül kegyelmed tegyen választ, hogy tугyam magamat mihez tartanom. Az ur Isten tarcsa kegyel-medet minden jóvával.

Költ Sopront Szent Ferencz után kedden 1552.

perpetuus servitor
Sárkán.

Ma kele az én vinczelérem, valamit jár.

42.

Bécs, 1552. október 5.

Az én őreké való szolgálatom után azt írhatom kegyelmed-nek az sátor felől, hogy oda küldé az lovász mester, az hol az az sátorokat agyák és az sátor mester egy igen kicsint ad vala és nem *vém* el, mert csak két avagy három embernek való vala. Aztán az lovász mesterhez menék és azt mondám nekie, hogy csak egy kicsin az sátor és nem tudom mit tenne kegyelmed olyan kicsin sátorral, mert olyan sátort pénzen es vehetnék, de uram öreget kíván, mondék és az lovász mester azt mondá, hogy az mit király hagyot azt athattya, mert király azt monta, *agy egy sátorkát nekie*. Még hozzá hiatá az sátor mestert és szóla olaszul nekie és azt mondá, hogy im kettő kezöt hagyok választanod és kettőt hozza elő. Egyik igen ó vala, hitván, az nagyob vala, az másik kisebb, az job vala sokal és azt *válatám* (így!), de az sem igen nagy, mint az kit szegén *Szalay János* uram adot vala egy akkora, avagy még annál es valamivel kisebbnek teczik.

Azért ezt akarám kegyelmednek meg jelentenem, nem tudom ha jól tettem, hogy így cselekettem velek.

Toábbá írja meg kgd az morhát, ha *Kapuba* avagy *Lelkára* külgyem. Én es holnap kü indulok innet, kegyelmed csak az én házamhoz külgye Sopronra ez levelet, mert én osztán onnat el nem megyek. Kegyelmed külgyen embert es ki az morhával legyen, az az ki oda vigye, az hová kegyelmed akarja.

Az én dolgom abba vagyon házamnál, hogy ott immár senki sincs feleségemtül megválva, ki meg nem holt, avagy rajta nem let volna, valamint Isten agya az én dolgomat es etc.

Toábbá az ur Isten tarcsa meg kegyelmedet.

Ez levél költ Becsébe Szent Ferencz után *szerdán* Anno 1552.

perpetuus servitor
Sárcán.

Ha kegyelmed adat *szakálast* és port, hát írja meg Sopronra, hogy tuguayak gondot reá viselni. Avagy valami módon valahol szerét tenném ; minden felül veszek, Szigetből azt írják, hogy ott es kettei el holtzol gáimnak.

43.

Sopron, 1552. október 24.

Szokott köszöntés után.

Toábbá Bertalan uram jöt vala ez napokba be és azt mondá, hogy mind aszonyom s' mind Maýlad uramné jó(l) vannak mind hozzáik tartozóval etc.

Toábbá *Nýrő Dániel* az szili, az én szolgálmtul minemű álnok-ságal csalta el az mi pénzem nála volt halálának idejin, im oda kültem kegyelmedhez *Pályból* egy emberemet, ki meg beszéli kgdnek. Azért könörgek kegyelmednek mint kegyelmes uramnak, hogy kegyelmet értesse meg és megértvén írjon kegyelmed Dánielnek, hogy agya meg az én szolgálm marháját és pénzet, mert nyolcz hordó borbul nekem ötven forintnál többet be nem adot, mind oda vagyon etc.

Toábbá az páliak jötek vala hozzám, panaszlának, hogy az *Bánffy László* uram népe ot szálot volt és szablyát vontak *hozzájk* és semmitül nem fizettek. *Darabos János* mieltette, ő volt hadnagyk. Azért kenergek kegyelmednek mint kegyelmes uramnak, hogy kegyelmed irasson az szili ispánnak, hogy ha még olyan nép jó, hogy szólyon érte. Toábbá azt írhatom kegyelmednek, hogy it borunk sok leszen, még el nem végezték az szedést. Toábbá az Ur Isten tarcsa meg kegyelmedet.

Sopront Szent Lukács után Hétfen 1552.

perpetuus servitor
Sárcán.

44.

Czenk, 1552. november 4.

(Szokott köszöntés után.) Azt *hirhatom* (így!) kegyelmednek, hogy mentem vala Uyvárra *Sárkán Bernáltké* az levelért, hogy az napra az *melyére* Bathyány uram hagyá az tervént nálam lenne az level. Az levelet semmiképen mast meg nem adá, jóllehet megadá olvasnom, ugyan ugy vagyon, hogy csak éltéig atta volt nekie. Azért azt fogadá hütire, hogy ha az *menekvzibe* (így!) oda megyek meg agya akkor. Azért el kely mennem vagy akarom vagy nem.

Toábbá haza jövéebe *Kőszegen* találék egyet az *lewkaiakba*, kérdezém aszonyomat és Majlád uramnét, azt mondák, hogy nagy sirásba vannak az szegen *Nádasdy Lászlóért*. Elégé gondolkodám, ha fel menyek avagy ne, az ember kedik azt mondá, hogy *utvarbiró* es fel megyen gyakorta, gondolám, hogy mert *mind ketten egy hajóba evezünk*, ha ő oda megyen én es elmehetek. Azért menék fel. Maylád uramnét nagy sirásba találám, aszonyomat bánatba, végre adik prédikálék, hogy el hagyatám az sirást. Én minek előtte szembe lettem velek elégé fistelém magamat és ugy lettem. Bizon, hogy én nem leszek vala szembe, de soha egyebet nem akara aszonyom benne. Estve késen mentem fel, *regelebét* (így!) után meg eljöttem. Aszonyom soha nem akara egyebet benne, hanem vele kelye *ebellenem* és azt mondá, hogy miolta betek volt *annyiát* nem et(t) mint akor, mert ugyan jól evék és jó egészsége es vagyon, attul megválva, *hogy igen esztevér*. Arany pártát köt vala, hogy felhivata. Toábbá, hogy szinte elvégezet az ebét akor juta az kegyelmed levele, az az tegnap, az kibe az fog (?) vala, az mit Gergy uramnak írt vala kegyelmed, azrul es szólanuk aszonyomnak. Azt mondá, hogy nem feredett, hanem csak meg *párótatta* volt magát, de azt sem késérti meg töbet etc. Toábbá ott az mi *halál ellen való orvosság* volt aval sem tuttak volna élni, ha szükség let volna, arra es mind meg tanéltottam őket, el nem akarnak vala bocsátni, ha az dözma dolga nem leszen vala. Azért ezeket akartam kegyelmednek megjelentennem, nem tudom, ha jól tettem mind ezeket etc.

Toábbá ugyanazon nap juték *Czenkre*, ot találám az kegyelmed levelét, kibe ír kegyelmed az leányok felől és az orvosszá felől. Én inkább féltém az leányoknál Kapuba *az gyermekeket*, vinnék oly helre, hol borbél vagyon, mert az érvágás igen használ. Sokan gyógyulnak érvágásba meg. Ám Isten valamit teszen velek, én az orvosságot elküldöm etc. Im már az dözma dolga naponként rajtam vagyon. Ha kegyelmed Bathyány uramtul Szent Miklós napjára *kérhetney* (így!) az törvént akarnám az

dézmáért, mert ő kegyelme Szent Katherina napjára hatta, ám csak tizenkettőd nap ahoz, még es job volna az dézmáért. Más az, hogy talán az halál es meg ál akkorra, embert es inkább találnék, ki eljönne az törvévre. Ha megszerzi kegyelmed asztán írja meg kegyelmed, tугyak hozá tartanom.

Toábá nem árt ha kegyelmed *sollicitalij* (így!) *Zijnnyeij* uramat, hogy abrincs miat és hordó miat meg ne fogyatkozzam, én untalan írok nekie, ő esmég nekem, hogy minden meg leszen, de még semmit nem láttam benne, már éjel-napal gondolni kely rejája.

Toábá az Ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jóvával.
Ez levél költ Czenken 4. novembris 1552.

perpetuus servitor
Sárcán.

Már töb négy hetinél, hogy Czenken nem haltak.

45.

Sopron, 1553. november 3.

Az én őreké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint kegyelmes Uramnak.

Toábá jöve hirem, hogy meg holt *Réway* uram és ugyan azonnal hozák egy levelét Beycsy uramnak, kit ez levélbe kötve kegyelmednek kültem, fel szakasztám az levelet és megolvasám, látja Isten, nem egyébért, hanem hogy csak az Réway halálát ércsem nilván meg, mert azt vélem, hogy arrul írt kegyelmednek és meg akarom vala érteni, ha halála előtt megszerzőthettek etc. Azért im látja kegyelmed, mit ír etc. Mindazáltal többet bizon én az kegyelmed kegyelmességébe, *honnem az procátoroknak jámborságokba*. Engem mond, hogy nem *Cse Ferencznek*, de ő azért őremest lenne successor, mikor elakarnám feleségemet árulni etc. Az hol azt írja, hogy ígertem neki az jószágba, látja az Ur Isten, hogy soha nem gondoltam csak meg es azt, hogy én nekie abba részt agyak, mert semmi oka nem volt, mért kelyett volna annak lenni, mert annak nem kelyet nagy prókátor-ság, mert soha *Cse Ferencz* rá az tervénre nem ment sem küldöt, mert most es azt hiszi ő, hogy soha ő tőle senki el nem nerheti.

Toábá könergek kegyelmednek mint kegyelmes Uramnak, hogy kegyelmed meg bocsássá, hogy az levelet fel szakasztottam, mert bizon nem egyébért annál, az miért megírtam. Osztán nám kegyelmed es meghatta vala eczer *Becsébe*, hogy ha valami levél jó kegyelmed ot nem létébe, meg nézzem és ha oly dolog éjel nappal kegyelmednek utánna külgyem, ha kedik nem oly nem oly (így!) az kit talállok atul külgyem etc.

Toábá csodát ért kegyelmed tőlem *Sdrinj* (így!) uram dolgáról, mint árulyák nekik etc.

Ur Isten tarcsa békével kegyelmedet. Ex Sopron 3. novembris 1553.

perpetuus servitor
Sárkán.

Hogy már ez levelet megírtam vala minden bizonyal megértém, hogy meg holt szegén Révay uram, *nem csak ő, hanem vele egybe nagy sok álnok per* etc.

Toábá kenergek kegyelmednek, hogy k. meg ne jelencse Beycsy uramnak, mert én ezt azt jelentem (így!) hogy nem értem, mert jeles praktikám vagyon most vele, kit kegyelmed tőlem megért.

46.

Bécs, 1555. február 23.

(Szokott köszöntés után.) Kegyelmes uram én el mentem vala érsek uramhoz, azt mondá, hogy az postátul el külte az választot, az *választ* kedik reviden im ez, hogy nem ő *mihelhetője*, mert nem ő hagyot ot, hanem az atyja etc.

Toábá érsek uramnál találom *Pethő János* uramat és azt mondá érsek uram, hogy im azt mongya Pethő, hogy király nem akar egyebet benne, hogy acceptállyák az soproni ispánságra és hogy király nem hagy békét neki vele, mert ő lehetne *anekül*. Kérdi vala én tőlem érsek uram, hogy mi teczik nekem benne, én azt mondám, hogy nekem semmiképen nem teczik és nem hiszem, hogy bevegység, osztán ő es szóla, azt mondá, hogy fél, hogy ugyan ne járjon az mint előbb etc.

Toábá *Hermerstaner* uramhoz es el mentem vala, az dézma dolgáról elég béven szóltam nekie, ugy anyira, hogy ugyan repes vala erembe és erőssen ajánlá kegyelmednek magát és felette igen köszöné az kegyelmed barátságát, ugy anyira, hogy mast nincs üdöm, hogy megírhasam mind. Nem *külenenbe* (így!) tartja, ha fogát vonná kű püspek, erül sokat kelyene írnom, de mikor szembe leszek kegyelmeddel, megérti kgd.

Toábá az ház csinálása felől es eleget szólék fele (így!), de azt mongya, hogy mikor hű embert találhatna, hát job volna általyába meg szerződni vele, eznek kedik sok okát mongya, hogy és mint mongya, sok írással lenne meg és vagy értené kegyelmed meg az írásból vagy nem, hanem mikor kegyelmeddel szembe leszek, megbeszélem kegyelmednek. Toábá én innét *Hétjén* haza megyek és mihelen ír kegyelmed azonnal kgdhez megyek, adik dolgomat helén hagyom othon. Én még nem szólhattam *Zábragyj*

urammal, arrul nem tudok mit írnom, nem akarám a kocsit késlelnem. Azt es az mit vele szólok *szembe lételre* halasztom.

Toábbá az Ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jóval. Ez levél költ Becsébe 23. februarii 1555.

Ejusdem vestrae S. et magn. D. perpetuus servitor
Sárcán.

47.

Sárvár, 1555 február 25.

(Szokott köszöntés után.) Toábbá én it nem találám kegyelmedet, nekem azt monták vala, hogy Vasárnap indul kegyelmed. Bánom, hogy ilyen *vétket vallottam*. Azért emlékezhetik kgd rejája, hogy kgd azt monta vala, hogy az velenczés követnek kgd *irij* (így!) *Swrijának* (?) és hogy kegyelmed valami *antiquitásokat* küld neki és egyéb barátinak es ír kgd, én azt hiszem, hogy elfelette kgd, azért bizon szükség, hogy írjon kgd, mert nekem nagy *segélséggel* lehet az morha vételbe, az az, hogy jó és uj marhára *igazélhat* és ő érete meg sem mernének csalni, az ő embere velem lévén. Azért ezt akarám kegyelmednek megjelentenem és nem merek anekül el mennem. Azért erről hamar választ várok kegyelmettől. Azt mongya *Zjnyej* uram, hogy ha el indulok es utánnam küldi az kegyelmed levelét, de osztán meg ugy végezök, hogy szerdán reggel indulyak *adik* meg jöhet kegyelmettül es az ember.

Toábbá az ezüstöt én az ötves kezébe attam, annak az ki Cancellarius uramnak miel. Mert azt mongyák mindenek, hogy igazb ember és *mies* ot nálánál nincs. Igy szerzőttem meg vele, hogy minden girájától egy forintot és negyven pénzet fizetek, level es kelt köztünk, az az levél Gyöngyfűző (*Gwngjffwzw*) Furkas mesternél vagyon, ot nála hattam etc.

Toábbá az előt es megírtam vala kgdnek, hogy *Zábrágj* uram felette igen köszöni az *conseleomot* kegyelmednek ezt azt mondá (így!), hogy kész ugy hozá, hogy az másik es megmaragyon bár az egriből (?) semmit ne agyanak nekie, minden dolgot jó módon végeztem vele, soha többé fel nem bomol etc. Engem meg es ajándékoza *kencsel*, az az négy pogán pénzel, etc. egy lovat es igére, azt mondá, hogy Amburus deáknak ír érte etc. Most illyen jól vagyunk.

Toábbá azt monta vala kegyelmed, hogy kegyelmed szekeren küldet *Potolik*, it egy szekér sincsen, avagy ló, hanem ha Maylád uramnénak ír kegyelmed avagy aszonyom szerzi *mek* etc.

Toábbá az Ur Isten tarcsa kegyelmedet mind jó egészségel. Ez levél költ Sárvárot Böjt elő Vasárnap Anno 1555.

Ejusdem vestrae S. et magn. D. perpetuus servitor
Sárcán.

48.

Zinnye, 1555. márczius 7.

(Szokott köszöntés után.) Kegyelmes uram, már Isten akaratyából elindultam és az éjel Zynnyebe háltam Zynnyey uramnál, nem késem immár sohol, hiszem Istent, hogy én es el birom ugyan az utat mint egy vén katona etc. Toábbá én az üstet (így!) mind az ötves kezébe attam, az menyit nyomot annak az czéduláját im kegyelmednek ez levélbe kötve kültem, az próbának az czéduláját az Gyengyfűző Farkas mesternél találja meg kegyelmed, az *bardajnál* (így!) es beírták az ötvesnél is mássa mind ennek az czédulának és mind az próbának. Minden cselekedeteimben az *üstmi* (így!) dolgába velem volt Farkas mester és az minémű levél költ az ötvesse köztünk, nála vagyon, az próba is, mert még akkor el nem végezték vala az próbát, hogy elindulék onnat és ugy kérék Farkas mestert, hogy hozzávegye és nála talályam meg, kit fel is fogada. Mind az ötvesnek, mind neki megmondám, hogy az bányán es megpróbálták és az próba czédula kegyelmednél vagyon etc. Azért nem esik vétek az *üstmi* (így!) dolgába.

Toábbá az antiquitásokból az ládából el nem hoztam töbet négynél, két aranyat és két *ezüstet*. Az kit kegyelmed küldöt, azt megmutatám Gyergy uramnak és azt mondá, hogy ő azhoz semmit nem ért, az doctor kedik *farkalanija* (így!) ment vala, nem vala hon. Azért azt az ki(t) kegyelmed küldöt azt mind elviszem velem és megláttatom és ugy adom az kinek szükség leszen és csak annyit adok az menyi *ellik* (így!). Bizot ember tanácsából es élek etc. az töbit mind meghozom minden kár nélkül.

Toábbá az Ur Isten tarcsa meg kegyelmedet és minden nyavalyából gyógyélcsa meg kegyelmedet.

Ez levél költ Zynnyébe 7. márci 1555.

Ejusdem Vestrae S. et M. D.

perpetuus servitor

Sárkán.

Mihelen ezt ez levelet megírtam regel azon órába indultam innét.

49.

Velenceze, 1555. márczius 29.

(Szokott köszöntés után.) Kegyelmes uram ez mai nap este jutánk Velencezébe és onnat esmég igen regel jövőnk Páduaba,

mert nekem ugy teczék, hogy legelőször es az aszonyom betektségéről végezzünk és az mit végezünk mindjártást kű külgyem kegyelmednek, mert talán mi töbet fogunk késni annál az mint gondoltok vala Velenczébe. Igen félek rajta, hogy *Husvélnak* előtte mi el indulhassunk Velenczéből. Azért ma leszen collegiumok az dologról, valamit osztán végeznék azonnal kű küldem kegyelmednek.

Toábá oka ím ez, hogy mi ennyet késtünk az be jövetelbe, hogy az én lovam meg sántul vala és tályog es let vala rajta, *Udvardy* es kétszer betegült vala meg az uton, ez okokért *ötet napik* kelyetek *Lwblyánba* késnünk, de hála Istennek mind *Udvardy* s' mind az én lovam meggyógyultanak és minden *tur nekül* vagyon az én lovam. Potolyba es egy hétik kelyet késnünk az Gábriel uram dolgáért és az pénz el *vátásért*. Toábá mert hogy értem, hogy *Pécsy Márton* társa az kivel ide jöt ma akar kű menni, azért akarék reviden és hamar kegyelmednek egy nihán ígét írnom, de ha az aszonyom dolgát elvégezik, hát osztán mindenről beveben írok kegyelmednek.

Toábá it Padwába az *Révay Lőrincz* uram szállására találkozá, ő kegyelme nagy szeretel (így!) láta kegyelmedért és *Forgács uram es vele vagyon, ki most lett doctorrá*. Azért Lőrincz uram és Forgács uram minden jó tanácsokkal és *segélségekkel* vannak kegyelmedért.

Toábá az Ur Isten tarcsa minden jóával kegyelmedet és agya Isten, hogy békével talályam kegyelmeteket. Én hála Istennek az ide be való utat igen birtam minden betekség nekül.

Ez levél költ Padwába 28 márczii és 29 jutottam estve Velenczébe Anno 1555.

perpetuus servitor
Sárkán.

Külső czíme: Spectabili et magnifico domino Thome de Nádasd, Regni Hungariae palatino et locum tenenti regiae majestatis domino meo gratiosissimo.

50.

Sopron, 1555. július 1.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Megértettük az Nagyságod leveléből mit írt le Nagyságodnak az doctor az mi kegyelmes aszonyunk dolgairól, hogy neméni nagy veszedelmes *szerencsákon* volt volna ő msga, hogy egynehánszor csak *homlok* (?) nem es szólt volna. Nem csudályuk

azt, hogy Nagyságod ezön ilyen igen nagyon busult. Ha ez így lőt volna énneköm ¹⁾ kegyelmes uram mind éltig eszömbé jut az én kegyelmes aszonyom egészsége és betegsége. Meg emlékezöm róla menémű levelet írt vala te Nsgod töbkel egyetömbé énneköm, az én neköm olgy (!) igen meg égette az én számot, hogy én mikoron az én kegyelmes aszonyomnak nyavalyáját látom, bizon el nem halgatom, hanem te Nsgodnak azonnal meg írom. Az töb uraim es, kiket te Nsgod it hagyott, egyike sem gyermek, ők es rejá gondoltak volna, hogy ha ez így volt volna, de ebben kegyelmes uram semmi nem volt, az mi kegyelmes aszonyunk még ez ideig nem *csuszamott* sohol, de mi magunkban szólottunk erről, hogy ő nagyságát igen féltjük az garádicson csuszamástul, ő nagysága ő maga es szólott róla nekönk, de Istennek akarattyából még ez ideig nem mi, hanem az Ur Isten megoltalmazta, ennek utánna es meg oltalmazza. Az mint mi tuggyuk mindön szorgalmatos gondot viselyönk ő nagyságára. Az *kerbeli* lakásról es gondot viseltünk, *szeenöket* (így! = *szín, leveles szín*) csináltattonk es mindönt valami ahoz való volt. Tegnap aszonyonkat ő nagyságát *praedicatio* es *misse után* ide ki hoztok a kerben, it *ebéllött* es vacsorált, estve felé nyolcz órán esmég be vittök ő nagyságát, de nem szekerön, hanem igen szép lassan. Ma esmég az Ur Isten akaratyából mindön jó egészségben ki hoztuk ide az *kerben* ő nsgát, immár ma esmég estvélig it leszön ő nagysága.²⁾ Ezen képen minden napon, valamikorön ő nagysága akarja ki hozzok. De kegyelmes uram mi nekönk semmiképen nem teczik az, hogy aszonyonk ő nagysága it kin hálna az *kerben* éjel, mert jól tuggya te Nsgod, hogy mostan *sok féle apró nép* (!?) vagon, az miel (így!) hallottam (de nem tudják nilván), hogy az kik az álgyukat elvitték azokban es megöltek az utban, de azért valamit Nagyságod parancsol, mi abban járonk etc. Legyön hála az Ur Istennek, aszonyonk jó egészségbe vagon. Én azt hiszöm, hogy ő nagysága es ezökből, kiket doctor uram írt, meg menti magát, mert bizon abban semmi nem volt, az kit te Nagyságodnak doctor uram írt, más *kenég* jól tudgya immár te Nsgod az doctor természetét, nem szikség magyaráznonk.

Ur Isten tarcsa meg te Nagyságodat minden javával mi-

¹⁾ Itt külön a margóra írva ez a szó olvasható: »Berta«.

²⁾ Nádasdyné akkor áldott állapotban volt es az orvosdoktorok tanácsára a soproni hegyek között tartózkodott, a kik — ugylátszik — nagy sétákat ajánlottak neki, mert 1555. aug. 15-én azt írja tréfásan az urának, hogy »az *gyalog járáshoz* — ugymond — *kész vagyok mind Becsbe mind Pozsonyba, de így, hogy kegyelmed es velem gyalogoljon*« Nádasdy Tamás nádor családi levelezése. Szerkesztették: *Károlyi Árpád* es *Szalay József*, 93. 1.

nekünk és az sok nyomorult árváknak. Vale. Datum in Sopron
prima julii 1555.

Ejusdem vestrae Spect. et M. D.

Servitores

Anthonius Sárkán

Barthws Péter

Melony (?) et alter

Petrus . . . (olvashatatlan
név)

(Sem a levél sem az aláírás nem Sárkány kezeírása.)

51.

Sárvár, 1555. október 7.

(Szokott köszöntés után.) Kegyelmes uram, jólehet mindnyájan nem teczik vala nekünk az *német bába*, de bizon csak emberül cselekedet, ha it nem let volna, nem hiszem, hogy sem aszonyom sem az *gyermek* békével volna, egybe(e)s veszet volt az néppel, hogy látja, hogy tudatlanságokból vétek esik, aztán *Zinyeyné* aszonyom veszi eszébe, hogy tudós es ember, és úgy kezdi aszonyomat biztatni, osztán Isten békével atta, az *gyermek jó és nagy*, az enyimnek három holnapja volt, hogy megholt, de még most es nagyobb annál. *Szintén olyan mint kegyelmed, orra elég nagy, nem léssen fitos etc.*

Toábá aszonyom kernyül sok tanács adó vagyon, kik egyel kinálják, ki mással, ki azt mongya mindent megegyék, félek rajta, hogy betektségbe ne hozzák, ugyan ezent mondgya *Zinnyeyné* aszonyom es. Azért jó volna, kegyelmednek egy órára ide jőni, értene kegyelmed mindent meg, avagy ha kgd nem jöhet, az kegyelmed akarattya leszen, én kegyelmedhez megyek és mindent kegyelmed eleibe adok. Bizon mind az *gyermek* dolga és mind aszonyomé félő, ha kegyelmed *igejin* (így!) nem visel gondot rejája, ezt kedik nem csak en fejemtül irom etc. én szünetlen ott forgódom, az mit tudok szolgálni semmibe magamat *mek* nem kimélem, aszonyom *étkéhez én látok*, igen keveset eszik, egyéb képen jól vannak.

Toábá bába dolgát aszonyom azt mondá, hogy kgd reám hatta és azért íram meg emberségeket, hogy énnekem ugy teczik jól meg kely nekik fizetni, mert öt hétik es voltak it, el es akarnak menni. Toábá mert én kegyelmednek ez ideik nem írtam oka ez, hogy láttam, hogy mindent hiven megírnak kegyelmednek.

Ex Sárvár 7. oktobris 1555.

perpetuus servitor
Sárkán.

Én az mit kgdnek írtam megolvastam *Zynnyey* uram előtt.

52.

Sárvár, 1555. október 21.

(Szokott köszöntés után.) Jólehet mindent megírtuk kegyelmednek, le mégis akarék kegyelmednek írnom. Azért aszonyom most jól vagyon, *kis urunkat keresztyénné tők* minden azhoz való isteni dicséréssel. Én immár szürni megyek haza etc. Az Ur Isten tarcsa békével kegyelmedet.

Ez levél költ Sárvárot Szent Orsola azon napján 1555.
perpetuus servitor
Sárkán.

53.

Sárvár, 1556. márczius 11.

(Szokott köszöntés után.) Toába kis uram mast jól vagyon, mindennap egy nihánszor látom meg. Az *mirigy* elég nagy, Vajdáné aszonyom, Gyergy uram, én töben is vagyunk, kik azt mongyák, hogy kű nem fakad. Az doctor és az barbél azt mongya, hogy kű fakad, de én erről vélem, hogy nem fakad, hogy sem veres sem *fájtatja*. Azért én erről béven izentem kegyelmednek Móré Tamástul.

Én bizon nehezen valék, de ma kinyeben vagyok és fel megyek kegyelmedhez és püspek uramhoz, mert sok kenergésem vagyon kegyelmetek(nek). Én már mek *agóttam és el törettem* és nyugodalyom kelyene és erről csak kegyelmetek tehet püspek urammal etc. Az Ur Isten tarcsa minden jóával kegyelmedet. Ez levél költ Sárvárot undecima marcii 1556.

perpetuus servitor
Sárkán.

54.

Sopron, 1556. márczius 31.

(Szokott köszöntés után.) Püspek uramat el késérem *Szombathelyik*, Virágvasárnap mind estik ot volt, Hetfén elmene regel, ot Szombathelbe benne hagyák etc. nekem kedik az *baglyat adák* (?) etc. Kegyelmednek püspüspek (így!) uram örekül való szolgálatyát ajánlá es atyafijai es minden hozzá tartozók. Toába, hogy mihelt elmene Hétfen regel, *azonnat* én es Sárvárra menék *kis uram* látni és ugyan azon nap haza jöttem ide. Csak három órát késtem Sárvárot, kis uramat jó egészségbe találám, elég kevér, most igen *szopik* és igen esik es, azt mondá aszonyom, toába azt es mondá, hogy az éjel nem sokat hagyot aszonyomnak alunni, Az töb beszét közöt azt es mondá aszonyom, az kerbe is voltunk immár *Ferkóval* tegnáp, ottan elértem, hogy azért nem alut az

gyermek, mondék, mért Istenért, hogy kegyelmed az szélre vitte az gyermeket, bizon attul nem alhatott, az mostani szél, mondék, mék örek embernek is nem jó. Más az, hogy csak az *ótvarért* sem kelyene kün hordozni. Azt mondá aszonyom, hogy az doctor hatta és fejét kötötte, hogy semmit sem árt nekie, bár kün hordozzák. Azért lássa kegyelmed, mit kelyen belőle mielni, én igen tiltám, hogy ne hordozzák kün etc.

Toábbá a *mirigy* sem volt küfakadó mirigy, mert szépen begyógyult az seb, az az az sebe, de azért ugyan ot *ül* az mirigy. Vajdáné azon kedik ugyan aszonyom előtt azt mondá, valamint kinzot az szegén gyermeket, de az soha kű fakadó mirigy nem volt volna, oka kedik ez — ugymond — hogy nem kű fakadó mirigy volt, hogy mikor *megvágák* akkor jöve egy igen kicsin *ewe* (így!) kű belőle, de soha azután egy *magszemni* sem jöt, mégis ot *síkatták*, *rékatták* az szegén gyermeket, az anya es ugyan el veszet vala bele, mig az lába olyan varas és kelyéses, adig mind ott ül az mirigy, bizon, hogy most jól vagyon az gyermek, csakhogy széltül-mitül őrizzék. Én könergek kegyelmednek mint kegyelmes uramnak, hogy kgd mek bocsássá, hogy mind efféléről írok, de látja Isten, hogy igazat írok, azt es Isten látja, hogy semmiért egyébért én Sárvárra nem mentem, hanem csak az gyermek látni, hogy mint vagyon és hát mit *tunnék* szolgálnék etc. Hiszem es, hogy vannak olyak, hogy bánják, hogy kegyelmednek írok, de mek kely írnom, nem tehetek egyebet benne.

Toábbá, ha lehetséges volna, jó volna kgdnek az *husvéltra* egy kevesé haza jőni, csak kis uram látni es, de én azt hiszem, hogy nem lehet az. Engem aszonyom rá feleltetett, hogy ha *mék* valami kevesé beteges leszek es, oda menyek az *husvéltira* (így!). Azért ot kely lennem az három nap. Az Ur Isten tarcsa *mek* kegyelmedet.

Ez levél költ Nagykedden Sopront Anno 1556.

perpetuus servitor
Sárkán.

55.

Sopron, 1556 május 30.

Kegyelmes uram, az én feleségemnek ez két nap el válik dolga, igen nehezen vagyon, azért semmiképen el nem mehetek tőle, nem hagyhatom etc. Ha ez nem volna, hiatlan es elmentem volna aszonyomhoz, mert parancsolta vala. Toábbá az *tafotát* it nem találják, csak aszonnak valót. Azért mindjára írek Kevér Márton deáknak és az levelet, kit nekem írt kegyelmed, nekie küldém, hogy *mek* szerezze és ide külgye. Ma fel jutottak vele, mert az *szent gothárti apátur* kocsiátul küldém el az levelet,

ha elküldi azonnlat oda küldöm aszonyomnak. Az Ur Isted tarcsa békével.

Ez levél költ Sopront Szent háromság estin 1556.

Az kegyelmed öreké való szolgája
Sárkán.

56.

Sopron, 1556. július 10.

(Szokott köszöntés után.) Toábá vagyon egy heti, hogy nem voltam aszonyommal szembe, de ma hozának levelet tőle, kibe írja, hogy kis uramnak csináltassak valami *nyakára valót* Becsébe, mert az jöve szerdán Becsébe megyek az Gábriel uram dolgáirt, Apátur kedik vasárnap jó utánnam etc. Toábá hiszem, hogy hallotta kegyelmed, hogy megjöt Püspek uram. Hirt semmit ide valót nem tudok írnom, a *leukai* tót csinálják, az *kereszturi* tót igen töltik, harmadáik kész. Azt értem, hogy az kegyelmed gabonáját mind be takarták, *makunk* (?) esmék *elék* leszen etc. Toábá az Ur mindenható Isten tarcsa mek kegyelmedet és hozza békével mek k. mind azokkal egybe, az kikel ot vagyon kegyelmed.

Ez levél költ Sopront 10. juli 1556.

perpetuus servitor
Sárkán.

Toábá *Sárkán János* írja, hogy igen sánta lova, azért kenergek kegyelmednek mint kegyelmes uramnak, hogy kgd agyon egy lovat alá, ha szükség leszen, ne veszen ot.

57.

Sopron, 1556 október 8.

(Szokott köszöntés után.) Toábá azt írhatom kegyelmednek, hogy aszonyom mint *kis urammal* egybe jó egészségbe vannak, csakhogy kis uramnak szeme fáj, hozzám küldött vala aszonyom, hogy mek izennyem neki micsoda az *Tarnolczy orvossága*, az *kit király adott volt nekie*. Én azt íram, hogy azt én jól tudom micsoda, de nem gyermeknek való, hanem it menék egy *tudós aszonyállathoz*, a harminczados feleségéhez és azt mondá, hogy nem jó semmit bele bocsátni, és nem kely meg gyógyéltani, mert el vesztik az gyermek szemét vele és önmagától kely meggyógyulni, mert az gyermek tisztul aval, hanem, úgymond, *az dajka fejjen bele estve és regel*, és ha be hagamna (így !) az szeme hát az róza vizet meg melegélcsek és azzal nyissák fel, mert ha *hizegen* (így !) hát mek ijedne az gyermek tőle és annak felette széltül, portul, *fjstetül* (így !) óltalmazták. Ezeket mind megírtam aszonyomnak, azért kegyelmed es szólhat ot az doctorral róla etc.

Toábbá az *Bornamijza Pál* szölein huszon kilencz cseber bor let, három hordó bor let benne és két általag, egyik annak *barran* (így!) *írmes*, más irem es vagyon benne, az másikat bozzával csináltam. Imár írja meg kegyelmed Zinnyeÿ uramnak hová viteti kgd, hogy vitesse el. Nekem úgy teczik, hogy job volna Becsébe vitetni, mék az pinczébe nem véttetem, csak kegyelmedtül várok, hova viteti kgd etc. Bizon it igen keves bor lesz, mék csak anyi sem let nekem az kit rá költetem, mind el rothadt, fonyadot vala az szőlő. (Az eredetiben: *swlw*-nek írva.)

Toábbá jól tugya kgd, hogy beszperimi püspek uram nekem atta vala az dézmának az *Zepetnek* résznek nyolczat részét kegyelmed engedelméből és hogy kgd huszonöt forinttal fizessen kevesbet. Azért kegyelmedet mint tavaly s' mind ez idén meg leltem vala érte, ez idén is mek engede kegyelmed mind gabonástul az *haholti* dézmát. Most kedik már mek dézmálta volt az én emberem és *Chány* uram kű külte az én dézmásomat és elvette az dézmát. Azért könergek kegyelmednek, mint kegyelmes uramnak, ha kegyelmed akarattyából vagyon, hát adassa meg kegyelmed vele, az az hagyon békét vele. Nám én kegyelmednek elég dézmát szerzettem Csány uram egyet sem szerzet, hanem még azt es el szerezte kegyelmettül az ki volt, magát sem felette el belőle etc. Ha elveszi kegyelmed, az szőlő borát kely meg innyok, azt kedik pénzen akarnám eladni és az házat vele épéltenem, tartanom. Azért kenergek kgdnek mint kegyelmes uramnak, hogy ne vegye el kgd töllem, látja Isten tavaly sem tett öt hordó bornál töbet nekem, nem oly sok az mint kegyelmednek eleibe atták. Erről kegyelmettül kegyelmes választ várok. Toábbá az Ur Isten tarcsa kegyelmedet minden jóval.

Ez level kelt Sopront 8 oktobris Anno 1556.

perpetuus servitor
Sárkán.

(Az Országos Levéltárban őrzött Nádasdy iratokból.)

Közli: DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

ADATOK A MAGYAR PROTESTÁNS GÁLYARAB
LELKÉSZEK TÖRTÉNETÉHEZ.

— ÖTÖDIK KÖZLEMÉNY. —

XL.

Theaté, 1675. november 15. Harsányi István rimaszombati lelkész levele dr. Zaffiusz Miklóshoz, melyben tudatja vele, hogy eljutott hozzájuk a theatéi börtönbe az ő jó hírneve és ügyükben nyilvánított szeretetteljes jóakarata a nápolyi gályákon szenvedő testvéreik leveléből és az ügyükben utazó társuk, Beregszászi István szóbeli közléséből. Miután ettől mindenről pontosan értesítettek, nem teheti, hogy nyomorúságos állapotukat meg ne írja. Elmondja, hogy midőn Magyarországból április 24-én a német katonák által Messinába hurczoltattak volna, mivel az utazás fáradalmi miatt továbbmenni nem tudtak, hatójukat Nápolyban többi fogolytársaiktól elszakították, kiktől fájdalommal és sírással váltak meg s bebörtönöztek, hol attól fogva nagy nyomorúságaik között, sok és különféle betegségekkel sújtattak és közülök ketten (Miskolczi Mihály füleki és Kóródi János csöglei lelkészek) már meg is haltak. A maga és az itteni börtönben szenvedő három társa (Czeplédi Péter lévai, Huszti Mihály sajókeszi, Szecsei János sági lelkészek) nevében köszönetét nyilvánítja, hogy eladattatásuk váltságdíját kész értük letenni, melyért méltó arra, hogy a magyaroknál örökkévaló emlékezetben maradjon. Négyen még valahogyan csak élnek az itteni börtönben, de a szükségtől és éhségtől úgy lefogytak, hogy csupán a csontjuk maradt meg. És ha a nyomorult bebörtönözöttek s maga a tömlöcztartó, más jóltevőkkel, az ottani püspökkel, az iskolák rektorával s az értük harczolók sáfáraival egy kis kenyérrel segítségükre nem mennek, már hírük is régen elenyészett volna. Tudatja, hogy szükségéik enyhítésére Nápolyból november 9-én tíz aranyat kaptak. Zaffiusznak Velenczéből december 16-án kelt bevezető és utóiratával.

»Clarissimus Doctissimus Nicolaus Zaffius in Literis de 16. decembris ad me datis post alia ita scribit«:

»Illa nunc addam, quae lucidius totum rerum statum pandere, eique plurimum lucis afferre sint apta.

Postquam belli Dux, Baro Pomeranus, qui nobis accepta jam bona pecuniae summa, miserorum ἀπολύτρωσιν sancte promiserat, Tergesto Viennam discessisset, relictus fuit. Haecce incepta epistola iam descripta est, sequuntur alia.«

A levél így következik:

»Literae Captivorum Hungarorum in Urbe Theatensi ad Dominum Nicolaum Zaffium.«

Gratiam, pacem, ac Misericordiam Dei Patris ac Domini nostri Jesu Christi cum omni prosperitate apprecamur.

Vir Excellentissime ac Eruditissime Doctor, Domine Nicolaë Zaffi. Pervenit etiam ad nos in civitate Theate propter justitiam captivos veri verbi Dei ministros Hungaros, bonum istud tuum nomen, quod Tibi dedit bonus iste atque Zelotus affectus, effectusque, quo fuisti ductus erga miseros, magno casu, sed admirabili Dei providentiae tibi ex nostris nobiscum similis sortis fratribus objectos, a teque benigne inviolenter ipsi imposita capitalis redemptionalis summa brevi pro voto ipsorum expeditos. Et certe magnus piusque fuit in Te Zelus religionis erga Deum, eiusque veros verbi ministros propter Christum, et religionis Veritatem in vita, et fama ita per velitantes : qui Tuus iste Zelus non solum supplevit apud istos nostros miseros fratres, id, quod defuerat, sed et simul exundavit, *tum* in gloriam Dei per multas gratiarum actiones apud ipsum habitas per multos nostrum, *tum* in excitationem, ac provocationem multorum ad Tui huius Zeli imitationem, *tum* denique in ulteriorem etiam in alios Zeli et affectus huius deinceps fiendam extensionem. Dignus es ergo Clarissime Zaffi, qui apud nos et nostros in memoria tenearis immortalis. Et Deus Triunus Optimus Maximus cuius servis fecisti bene, benedicat Tibi pro voto cumulatissime. Hisit a de Te per perscripta fratris nostri iuxta te moram per fata agendis Reverendissimi Domini Stephani Beregszászi videlicet exacte intellectis, me continere non potui, quin sortem etiam nostram miseram hic in praefata civitate nos nimium prementem Tibi manifeste non exponerem. De ea ergo hoc modo intellige : Anni currentis, mensis Aprilis die 24. dum militia Alemanica ex Hungaria in Messinam abduceretur, exercitus nos sex ab aliis fratribus captivis Neapolim eo tempore deducendis propter impossibilitatem ulterioris, prae infirmitate, et in validine nostra conficiendi itineris, fuimus separati, abductique fratribus, cum dolore, atque eiulatu, carceri inclusi. Ubi ab eo tempore multis variisque morbis, nempe ille (sic !) hoc isto altero genere morbi ac infirmitatum gravitate divexati detinemur in magna miseria. Imo jam duobus magnae existimationis ac Doctissimis Reverendis Viris cito emortuis, nos reliqui quatuor taliter qualiter ex infirmitatibus aliquantulum revalescentes omni cura ordinaria carentes, omnique propria nostra, nos sustentandi facultate, *tum* ob immanes ductorum nostrorum, nos Triesti omnibus nobiscum habitis sumptibus expoliantes, manus, *tum* vero ob nostrorum a nobis longam distantiam ex toto destituti, per

indicibilem (per Deum immortalem), nos ab eo prementem inedia ac necessitatem, ita sumus extenuati, ut vix ossibus haereamus, vicinioreque morti quam vitae reperiamur esse. Et certe, si ipsi miseri carcerati, carcerariusque ipse, cum aliis bonis, ac religiosis nominanter episcopo huius ioci, rectore piarum scholarum, et denique praefato agonizantium — dispensatoribus charitatis quandoque bucella panis nobis non subvenissent iam diu fame perire debuissimus misere. Interim tamen Deus ipse, cui semper curae sunt servi eius, de pane nostro sic providio pro nunc. Post multoties ad tribunal praedicti loci missos supplices, sollicitantesque, libellos nostros impetraveramus per diem senos paniculos ex pane curiae regiae a die 2. Septembris ad diem 2. Novembris. At officialibus nunc mutatis sors et conditio nostra fuit mutata, in pristinam suam necessitatem nempe redacta. Unde iterum si Deus mirabiliter nobis non succurrisset quid agendum fuisset, nesciviscemus. Sed Deus, gratia dives, Neapoli per Egregium Doimnum nostrum nobis tantum per suum affectum effectumque notum 10 ducatis 9. die Novembris missis reficit, ita ut saltem pro nunc non indigeamus modo pristino. Et Deus benefactoribus benefaciat, et pro dono reddat, bonum tum spirituale, tum corporale. Ergo sic de nobis et nostra miseria certior redditus, simus praesentes in spiritu (si non in corpore, tamen in spiritu), sic ut nostri memor nobis condoleat orando DEUM pro nobis, et etiam de nostri liberatione, quantum in se situm habet cum aliis allaboret. Et si quando literis nostris aliquorsum, vel in aliquo subsidio expetendo, ad Te nos ipsi, vel per alios accurrimus, per amorem Dei rogatum habemus, tanquam fidelem inter alios, opera et charitate sua nobis ne desit; quo et Deo et nobis magnam faciet coram orbe gratiam, Tibi a Deo gratiose accumulandam. Vos etiam quantum nobis ex officio incumbit precibus indesinentibus recommendare coram Deo nostro deerimus minime! Et pro nunc etiam divinae protectioni recommendantes salutem ac pacem cum omnibus pro Tuo voto bonis Tibi apprecamur. Vale et nobis benigne fave, et Deus Tibi favebit.

Actum in civitate Theate Anno Domini 1675 die 15. Novembris.

Tibi in affectu et in spiritu praesens

STEPHANUS HARSANY

in officio Rima Sombat in
superiore Ungaria olim minister Jesu
Christi cum caeteris suis
secum compatientibus fratribus.

Optarim etiam addit Dominus Zaffius, ut huius historiae apographa ad alios pervenirent, ut quo statu sit res tanti momenti

perdiscant omnes ; sane ad omnes dare non licet, qui ab Augusto usque transacto concatenatis fluctibus pene frangor. Perpetuae sunt datae ad me undiquaque literae tam ardua de re. Ipsaemet afflictorum conthorales ex Hungaria literas ad me dedere lacrimarum, gemituum, suspiriorum plenas. Hisce a me plurimum salutatus vale in Domino Jesu, cuius gratia super nobis omnibus. Amen.

Venetiis, die 16. Decembris Anno quo.

DIXIT Iehova Captivos Meos Pastores Liberabo. (= 1675.)

A zürichi államlevéltárban levő E. II/456. jelzésű kézirat 885. lapján levő egykorú másolatról.

XLI.

Nápoly, 1675. november 22. Séllyei István gályarab, pápai lelkész s dunántúli püspök levele Beregszászi Istvánhoz, melyben tudatja vele, hogy hatodik levelét, mely november 9-én kelt, vette s már ő is négyszer írt neki választ, Otrokocsitól is kaptak levelet, melyet ez október 28-án írt ; szabadulásuk felől semmi reményük sincs. Harsányi gályarabtársuktól is kaptak levelet. Alistáli György szőnyi lelkész neje írt férjének. Száki János püspök 1675. márczius 15. körül meghalt, a pápai, szőnyi iskolák virágoznak, a gályákon és fogva levő predikátorok nejei és paróchiákon laknak, üdvözli Zaffiust.

Közölte : Sárospataki Füzetek, 1863. évf. 60—61. l.

XLII.

Zürich, 1675. deczember 3. Waser Gáspár zürichi lelkész, lelkészársai és a tanárok nevében, a fogva levő magyar lelkészek ügyében a polgármester és a városi tanácshoz fordul segélyért. Leveléhez csatolja a gályaraboknak október 30-ról, dr. Zaffiusznak november 16-ról és Szalontainak november 7-ről keltezett leveleit.

Herr Bürgermeister, Hochgeachte, Edle, Woledle, Gestrenge, Ehrenveste, Fromme, Fürsichtige, Weise, insonders Gnädige, Hochehrende Herren und Väter.

Ehrwürdige Weisheit communicieren und übersenden wir hiemit drei unterschiedliche Schreiben, welche uns kürzlich zugekommen, und die arme, betrengte gefangene, und übel geplagete Ungarische Praedicanten belangen. Das erste ist aus Neapoli von dem 30. October datiert, und von den alldort auff die Galeen (sic ! Galeeren helyett.) geschmideten 26 Ungarischen Predicanten unterschriben. Dessen inhalt ist, dass sie theils für die ihrer

erledigung halben gespürte sorgfalt demühtig danken: teils flehenlich bitten, dass man in solchem trostlichen werk nicht erligen, sonder alle gute mittel, durch welche ihre so schmerzlich verlangte erlösung beforderet werden möchte, anwenden; voraus aber ihren erbärmlichen Zustand Ehrwürdige Weisheit, und vermittelst derselben auch der übrigen Evangelischen Eidgnosschaft, hinderbringen, und ihre grosse noht deroselben zu hohen gnaden recommendieren wölle. Wie auss beilag sub Numero A. zu ersehen. ¹⁾

Das andere ist von Venedig auss, den 7. November datiert, ²⁾ und von Herrn Doctor Zaffen allda an uns geschriben worden, in welchem uns das erstgemelte schreiben zugesandt, und trungenlich recommendiert, auch zugleich bericht erteilt wird, dass diejenigen 15 Praedicanten, welche zu Triest gefangen sind, und deren erledigung halben man in guter hoffnung gestanden, von den Feinden heimlich entführt, jedoch aber von ihrem Kriegshauptmann widerum abgeforderet worden; ob aber Sie ihme abfolgen werden, stehet zu erwarten. Wie auch auss beilag sub Numero B. zu ersehen.

Das trite ist von Wien auss, von dem 16. Novb. datiert, und von der gefangnen Ungarischen Predicanten hinderlassnen Ehgenossen, und in deren namen von ihrem Procuratore Herr Szalontai geschriben und unterschriben; dess innhalts dass, weil bei ihnen erschollen, was gestalten man in einer Evangelischen Eidgnosschaft für sie erklekliche steüren aufzuheben angefangen; sie dafür demühtig danken, die noht ihrer gefangnen, und äusserst betregnten Ehmännereu sehr trungenlich recommendieren, und um möglichst schleünige hülff anhalten: wie auss beilag sub Numero C. abzunemmen. Dises lezte ist durch ein extraordinari-post von Basel aus Befehl der hohen Oberkeit allda durch Herrn Doctor und Antistitem Werenfels allhero gesandt worden, zu dem end, damit es Ehrwürdige Weisheit noch vor der Tagsazung eingehändigt, und dero künftige Herren Ehrengesanten hierüber instruiert werden mögen.

Gnädige, Hochehrende Herren. Es ist die schmezlich grosse noht dises in der tieffen gruben ligenden und klagenden Josephs, das ist, obgemelter armen leuten aller welt bekant. Nächst Gott sezen Sie alle ihre zeitliche Zuversicht auff die Evangelische Ständ, sonderbar Ehrwürdige Weisheit, weil diejenige, welche in der anzal der gefangnen die mehrere, Reformiert, und den namen tragen, dass Sie sejen der Helvetischen Evangelischen

¹⁾ Lásd XXVII. alatt.

²⁾ Lásd XXXVII. alatt.

Religion, alls deren Christlicher glaubens-bekantnuss Sie mit und neben uns unterschriben. Es haben zwaren auch die Hochmögende Herren General-Staaten ihrem zu Wien residierenden Herren Ambassador den befehl erteilt, für dise betrenge Kirchen und Kirchendiener bei der Kaiserlichen Majestät auff kräftigste Form zu intercedieren. Man hat auch gewüsse nachricht, dass gemelter Herr Ambassador die Hand allbereit an das werk gelegt, und hierzu braucht ein sonderbare »depteritet« (sic!). Der aussrag aber dessen stehet in Gottes hand. Es wird aber beständig berichtet, dass die erledigung der gefangenen ohne ein namhaffte gelt-summ nicht ausszuwürken seje. Danahen den miltreichen beisteüren ein guter anfang gemacht worden nicht ausser, sonder auch in der Evangelischen Eidgnossschaft, mit namen zu Basel, Chur, Genff, Mülhausen. Wir bitten hiemit Ehrwürdige Weisheit in gebührender underthänigkeit, Sie wölle dis wicthige geschäft auch in gnädige betrachtung zeühen, und so wol für sich eine möglichste hülff berachtslagen, alls auch den übrigen Evangelischen Stätten das geschäft, wie auch allbereit loblich geschehen, ferner hoch angelegenlich recommendieren: der ungezweifelten zuversicht, dass, was solchen bewährten glideren Christi geschehen, und ferners geschehen wird, der Herr Christus Ihr und unser Haupt und Erlöser auffnehmen werde nicht anderst, alls wann es ihme selbst geschehen were. Der Allerhöchste segne Ehrwürdige Weisheit hohe Rahtschläg von oben herab zu seines Heiligen namens ehr, zu Ihro, wie auch Liebster anvertrauten, und der ganzen Kirchen Christi heil und wolfahrt
den 23. Nov. = 3. decz. 1675

Ehrwürdige Weisheit Gehorsame und underthänige Kirchen- und Schuldiener allhie und in dero namen

Caspar Waser Pf[arrer]
Ver[bi] D[ivini] M[inister].

A zürichi Staatsarchiv E. II. 456. jelzésű kézirat 873. lapján levő eredetiről.

XLIII.

Velence, 1675. december 4. Dr. Zaffiusz Miklósnak kelet nélküli, valószínűen Harsányi Istvánhoz írt levele, melyben elmondja, mit tettek a kiszabadítás ügyében a lukkari fogságban levőkért, kik a gráci törvényszék rendeletéből a kapitány által október 11-én Triesztből ide kísértettek s az itteni vár börtönébe zárattak. Báró Pomeránusz, ki a foglyok szabadonbocsátásáért már jó összeg pénzt kapott, zászlótartóját Bécsbe küldte, a ki eszközölt is ki szabadon bocsátásuk ügyében egy felségrendeletet, de ezzel

már hiába tiltakozott a trieszti kapitány előtt, mert míg távol volt, a foglyok Bukkariba kísértettek. Bécsben Zollikofer Mihály és Bárá Pomeránusz megszűnés nélkül munkálkodnak a szabadonbocsátás ügyében, s tudatja, hogy a szövetséges holland rendek is közbeléptek értük Lipótnál; majd megemlíti, hogy a nápolyi gályákon letartóztatottaktól hetenként kap levelet; s áttér Welz Györgynek a 26 gályrab dolgában tett fáradozásai ismertetésére, ki, hogy czélt érjen, már száz aranyat ígért fejenként értük. Most minden reményüket Ruyter tengernagyba helyezik, a ki már kilencz hollandiai hadihajóval Nápoly alatt van. A Theatében levőktől november 15-én kelt fájdalomteljes levelet vette. Az 1675. december 16-án kelt utóiratában azon óhaját nyilvánítja Zaffiusz, vajha ezen levelének másolata másokhoz is eljuthatna. Neki a gályarabok feleségei is írtak könnyekkel és fájdalmas sóhajásokkal teljes levelet.

Clarissimus Dominus Nicolaus Zaffius in literis de 16. Decembris ad me datis post alia ita scribit.

Illa nunc addam quae lucidius totum rerum statum pandere, eique plurimum lucis afferre sint apta. Postquam belli dux, Baro Pomeranus, qui nobis, accepta iam prompte bona pecuniae summa, miserorum ἀπολύθρῳσιν sancte promiserat, Tergesto Viennam discessisset, relictus fuit ibi locorum chirurgus, iuxta pacta nobiscum facta, qui afflictos huc deduceret, in dies a nobis hiante ore expectatos. Morae nectebantur, tum ingratae, tum suspectae. Tandem ingenti animi cruciatu eosdem die II. transacti octobris iussu camerae Graeciensis per capitaneum 50 militibus Croatis instructum, Tergesto abstractos, Buccarim fuisse deductos, accepimus. Steterunt comae, et vox faucibus haesit. Attonitis ad sinistra fata nobis canum Venatorum instar cuncta iudicantibus nil aliud hariolari licuit, nisi Lojolitatum technis, qui sine dubio nonnullos in eorum redemptione strenue laborare subodorati sunt, hoc accidisse. Interea ex novo successu Belli Ducem promissi fuisse tenacem facile fuit discere. Etenim biduo post illorum abductionem signifer Vienna a belli duce Tergestum appulit, et quidem mandatis a suae Caesareae Maiestatis sigillo obsignatis, iunctis protestationibus Colonichii, quibus capitaneus fortalitii Tergestini subebatur viros istos huic signifero tradere, quippe qui ipsius domino quodammodo donati essent. Verum quando iam abducti erant, res tunc in cassum cecidit. Et nos ad rei cardinem melius investigandum Dominum Johannem Schucanum, virum fidum, et rerum agenda- rum peritissimum eo ablegavimus. Cum ipsomet signifero locutus est, et mandata Caesarea vidit, et vobis, quandoquidem patriam

petit oretenus »plurimar« (sic!?) referet. Interea Viennae non destitit dominus Michael Zolikoferus una cum belli duce pro eorum redemptione laborare, exignoque ab hinc tempore monuit nos, virum verum capacem iam iter Buccarim versus instituisse ex composito cum rei gnaris, ut nobis illos huc deducat, quod ut fiat Deus faxit. Idem ille amicus ait Praepotentes Ordines Confoederati Belgii ad Caesaream Maiestatem ista de re scripsisse, verba formalia sunt ista. Die Hoch Stadt haben sehr beweglich an Ihr Kayserliche Mayestet geschriben und umb ihre liberation sollicitiert; was nun erfolgen wirdt, gibt die Zeit. Huic conamini det felicem exitum Altissimus. Ante dies circiter quindecim denuo virum etiam Buccarim ad eorum statum expiscandum, et quidem cum nonnulla pecunia instructum ad eorum consolationem misimus, cuius reditum ἀποκ ραδοχωμεν (sic!) omnes. Haec de Triestinis, nunc Buccarinis.

Qui in triremibus Neapolitanis detinentur sunt numero 26. a quibus singulis hebdomadis literas accipio. Pro illis strenue et herōico prorsus animo dominus Georgius Velz, vir insignis mercator teutonicus laborat, et mecum de re tam ardua colit commercia literaria. Plurima in illorum gratiam tentavit. Ad ipsummet usque vice regem medio praepotentum amicorum penetrare ansus, 100 ducatos pro singulis obtulit. Interea plurimum spei in adventu summi imperatoris de Ruyter ponens, in suis postremis 3. de huius mensis scriptis iam novem naves bellicas Neapolim appulisse monet, expectavi ceteras, cum ipso Imperatore, latereque iam ibidem literas apud consulem Belgicum a Praepotentibus Ordinis Belgii ad eundem Ruyterum. Scriptas ipsi in adventu tradendas, quibus subeatur omni modo, et via captivorum liberationem procurare. De eventu Vos fideliter monebo. Non cessat nunquam satis laudatus dominus Velz iisdem nonnulla vitae subsidia ex Christiana prorsus charitate administrare. Restant sex, illi miseri, qui in prima deductione transacti Aprilis Theati ob incedendi ἀδυναμίαν fuerant relictis. De illis nobis licet summa diligentia cuncta rimantibus expiscari licuit nil, vivine essent an mortui. Tandem Dei nutu opus et labor noster, quo pro illis diu et noctu sudamus ad illorum aures pervenit, quo rumora illis grato literas ad me die 15. novembris dederunt. Plurimas agunt sudoribus nostris et aliorum gratias. Orant, per viscera Jesu Christi, ut et pro illis laboremus omnes. Ex illis bini primo statim adventu verteribus fame, siti, itineris difficultate paene enecti Martyrii coronam adepti in Domino obdormiere, quatuor languentibus fratribus ibidem relictis. Statum illorum a catenis sepunctorum propriis eorundem verbis depingam.

Dr. Zaffius utóirata :

Addit dominus Zaffius : Optarim etiam ut huius historiae apographa ad alios pervenirent, ut quo statu sit res tanti momenti perdiscant omnes ; sane ad omnes literas dare non licet, qui ab Augusto usque transacto concatenatis fluctibus pene frangor. Perpetuae sunt ad me datae undiquoque literae tam ardua de re. Ipsaemet afflictorum *Conthorales* ex Hungaria literas ad me dedere lachrimatum, gemituum suspiriorum plenas. Hisce a me plurimum salutatus vale in Domino Jesu, cuius gratia super nobis omnibus .Amen. Venetiis, die 16. Decembris Anno quo DIXIT IEHoVa CaptIVOS Meos pastores LIBerabo (= 1675).

Jegyzet : A levél keltére vonatkozólag kétségtelen biztossággal megállapíthatjuk, hogy az december 4., mert Ember Pál : Hist. eccl. reform. in Hung. 461—462. lapján megjelent levelében azt mondja Zaffiusz, hogy a Theátéban fogva levőkhöz is *még ma* ír levelet.

A zürichi államlevéltárban levő A. 185/1. jelzésű kéziratnak 75. lapján levő egykorú másolatáról.

XLIV.

Zürich, 1675. december 14. Kivonat Vedrasy Jakab dékán leveléből, melyben tudatja, hogy dr. Zaffiusztól már több levelet kaptak a nápolyi 26 magyar gályarab lelkész és a Triesztben s Bukkariban fogva levő 18 lelkész megszabadítása ügyében. Zollikofer Mihály november 19-iki levelében, a ki ügyükben Bécsbe utazott s ott érdekükben sokat fáradozott. A ki ezeknek a kétszeres hitvallónak a nyomorúságait ismeri, alig tartóztathatja vissza könnyeit. Welz György kereskedő serényen munkálkodik érdekükben, sok reményét veti Ruyterba ; ajánlja őket Malapert Ábrahám nagykövet ; sok jót tesznek velük a velencei német kereskedők, ezekre mind megannyi felemelő példákra hivatkozik, midőn részükre szeretetadományért az egyházakhoz fordul s közli a rövid felhívást.

Extract üss Herren Decani Johann Jacobi Vedrasy Schreiben sub dato 14. Decembris anno 1675.

Ehrwürdiger, Hochwolgelehrter, Hochehrennder Lieber Herr Unter Verwalter. Durch brieff auss unserm Engadyn empfahe Ich von den Ungerischen gefangnen Ministris folgenden Bericht :

Caeterum literas vidimus Domini Doctoris Zaffii nostri Veneti, querelarum plenas, et commiserationum, ac admonitionum de ministris Hungaricis 26. qui ad triremes detinentur Neapolitanas, et 18. qui Triesto Buccarim fuerunt abducti frustrata liberatione promissa. Horum tamen indubitatum sperat liberationem ex literis sub 19. novembris datis Domini Michaelis Zollikofer, qui etiam iuxta alios, pro illis Viennae desudat, sub praetextu

tamen ad triremes ducendorum. Illorum vero bini Martyres ad portum optatum patriae coelestis, atque beatae pervenerunt: et spectaculo miserabili, alterius corpus, aquis mandatum, in litore fuit discerptum. Immaniter tractantur superstites omnes, ut vix queas lacrymas continere. Mercator quidam Wels pro illis laborat. In Ruytero multam spem figit. Commendantur Domino Malaperto (sic!). Secus Belgae apud Venetos degentes haud multum curant; plurimum vero mercatores teutonici. De monitu scribentis accipietis propediem diffusum apographum, ut calcar sit equo currenti ad charitatem Ecclesiis obtestandam. Hac illi.

Hab solches unsser Gnädigen Herren Communiciert, welche gut befunden: ob wolen kein Zweifel, dann dass diss Eüern Gnädigen Herren und Oberen albereit bekant; es durch meinen Hochehrwürdigen Herren Vetteren zu communicieren, und zebitten, wo weiterer und mehrer Bericht vorhanden were, den selben mitzuthemen. Es hat disse unssere Kirch pro ratione Temporis, et necessitatis in einer Kirchen Collect mehr gethan als jemand gehoffet et welche andere Gemeinden dessgleichen: andere sind bereit, auch etwas zu Thun. Ob Gott will, wird Holland nicht ermanglen, beiderlej Hilff zu contribuieren.

A zürichi államlevéltárban levő E. II 456. jelzésű kézirat 875. lapján levő egykorú másolatról.

XLV.

Velence, 1675. december 16. Beregszászi István békóiból Triesztben dr. Zaffiusz által megszabadított s most Velenczében élő számkivetett pártfogójától egy latin bibliát kér, mivel Velenczében nem kaphat.

Literae a Domino Stephano »Beregsassi« Venetiis ad me datae.

Vir Reverendissime!

En miseriam vel inter Barbaros inauditam verorum Jesu Christi servorum, quis unquam (per Deum immortalem) audivit captivos habere, et pabulum illis denegare, est sane inauditum mortificationis genus; tamen propter Jesu Christi Evangelium omnia patienter patimur. Hi commiseratione digni viri ita a morbis erant seclusi, ut huíusque eo penetrare literis nostris minime potuerimus. His itaque auditis Viri pii succurrite servis Jesu Christi hoc seculo crudeliter mortificatis, ut impleatur in Vobis illud Salvatoris nostri:

»Esurivi enim, et me cibavistis, nudus eram et vestivistis.«
Si liberare ante tempus non potestis, alere non desistite, ne pau-

perrimi in dira, et dura ista captivitate perire cogantur. Deus Vobis ex alto affatim benedicat.

Ego unus exul Venetiis, ex vinculo Triestino liberatus cum Excellentissimo Domino Nicolao Zaffio vices charissimorum fratrum condoleo. Quaeso, vir optime, digneris mihi mittere Biblia Latina manualia, non enim Venetiis mihi comparare possum. Vale in Domino. Dabam raptim Venetiis Anno 1675 die 16. Decembris.

Unus compatiendum fratrum Deum pro te veneror
Stephanus Beregszászi
 Natione Hungarus.

A zürichi állami levéltárban levő E II/456. jelzésű kézirat 887. lapján levő egykorú másolatról,

XLVI.

Zürich, 1675. december 17/27. Az itteni egyház és iskola szolgálói tudatják dr. Zaffiuszszal, hogy úgy az ő, valamint a fogoly lelkészek levelét megkapták, a magyar lelkészek nejeinek Bécsben kelt s a foglyok kiszabadítására segílyt kérő levelével együtt. Az ügyet a tanács elé terjesztették, a szövetséges helvét kántonokat is megkeresték, s elhatározták, hogy számukra gyűjtést rendeznek. Az evangélikus kántonok gyűlése ez év utolsó hetében lesz Aarauban, hol erről az ügyről határozni fognak. Már most megírhatják, hogy a nagy veszedelemben mindnyájan együttéreznek vele. Városuk tanácsa nevében kéri, hogy üdvözölje helyettük az istenfélő kereskedőket, a kik Nápolyban és másutt a megszabadítás munkáján fáradoznak, mondja meg nekik, hogy serényen és jó kedvvel folytassák az elkezdett ügyet, ragadjanak meg minden alkalmat és biztosítsa őket Zürich pénzbeli segélyéről, mely Isten segedelméből elég tekintélyes lesz. Pénzüket rövid időre jobb helyre nem helyezhetik el. Mihelyt a gyűjtéssel készen lesznek és a szabadítás reménye biztosnak mutatkozik, küldik a pénzsegélyt, s abból a derék kereskedők adományát helyreállíthatja.

Vir Clarissime et Experientissime, Domine Fautor, et Amicemultum observande.

Tuas, nec non captivorum et afflictissimorum fratrum literas non ita pridem recte accepimus. Redditae sunt nobis paulo post etiam tum Captivorum Literae supplices ad amplissimum Magistratum Reformatae Helvetiae: tum Orbatorum Maritis suis Conjugum Literae procuratoris nomine subsignatae, et Vienna ad nos scripta: quibus pecuniarium subsidium Captivorum liberationi destinatum sollicitatur. Cuncta isthac Amplissimo Magistratui nostro confestim exhibuimus, et causam totam

contritionis Josephi enixo studio eidem commendavimus. Instabant tum Foederatae Helvetiae Comitia jam Cantonibus omnibus indicta. At praeter omnem expectationem Comitia mox in 26. Januarii dilata sunt: Interim Amplissimo Magistratui nostro, res curae cordique est, et erit, quousque usque ad felicem exitum perducatur. Decreta est collecta, quam praegnantem satis fore speramus. Conventus quoque Cantonum Evangelicorum in extremam anni hujus hebdomadam Arovia ¹⁾ indictus est, ubi inter alia de toto negotio deliberabit..

Caeterum quia prudentes bonique omnes iudicant, in mora periculum esse, visum est Amplissimo Magistratui nostro, Tibi ut nomine suo significarem, humanissima salute sua praevia, digneris mercatoribus illis pientissimis, qui Neapoli alibique in procuranda liberatione desudant, insinuare, ut strenue et alacriter in suscepto negotio pergant, momenta omnia avidè complectantur, et interea de subsidio nostro pecuniario, quod Deo volente satis amplum erit, quodque fide sua promittunt, certi sint. Non melius pecunias suas ad breve tempus collocabunt. Nunc certe, quo mittamus, et cui certo credamus pecunias, si maxime paratae forent, et an liberationis certa spes appareat, nobis non constat. Perinde Mercatoribus erit, dum pecuniarum, sive omnium, sive magnae partis, [nam de summa, quae requiritur, nobis non constat] refundendae spes indubia illis appareat. Id omne fidei et vigilantiae Tuae eximiae committimus. Egimus etiam cum Excellentiss Domino Delegato Belgico, qui rem Foederatis Ordinibus et Architalassarcho Reütero, quem Neapolim appulisse hesternis literis accepimus, seriis precibus commendavit. Quod superest, Deum ardentissime rogamus, ut evigilet ad auxilium gratiose et potenteret Fratrum juxta ac Ecclesiarum afflictissimarum ex alto misereatur. Vale in Domino, Vir Clarissime et Experientissime, et plurimum salve.

Tiguri die 17/27 Decembris 1675

Clarissimi et Experientissimi N[ominis] observantissimi
Ecclesiae et Scholae Tigurinae
Ministri, eorumque nomine.

A zürichi Staatsarchiv E II. 456, jelzésű kéziratának 877, lapján meglevő egykorú másolatról.

¹⁾ Araua, Argau kanton székhelye,

XLVII.

Velence, 1675. december 28. Dr. Zaffiusz Miklós levele a zürichi egyház lelkészeihez és az iskola rektoraihoz, melyben elmondja, hogy a Triesztben fogva levő lelkészekért a Pomerániából való Báró Heinrichsohnak részben már megfizettek, részben biztosították, de senkit sem bocsátottak el Beregszászi Istvánon kívül, a ki a többiek ügyében utazott. A közbenjáró Rotenbiel János, egy Bernből való tábori sebész beteg. Szenczi János a kiváltottak első zsengeje, a kéznél levő pénzzel megváltotta magát és megígérte, hogy négy kiszemelt társa váltságdíjának előteremtéséért Bécsbe megy, de sok időbe kerül, míg a kívánt összeget előteremtheti s addig négy társa a többiekkel együtt letartóztatva marad. Heinrichsohn zászlótartóját Bécsbe küldte, hogy eszközölje ki a foglyok szabadon bocsátását. Rotenbiel a Velenczéből jött küldöttnek megmutatta Lipót és Kollonics eredeti engedélyét, melynél fogva a tábornok velük mint jobbágyaival szabadon tehet a mit akar, de a szabadon bocsátást halogatta, melyből nagyobb veszedelem következett, mert a gráci bírótság rendeletére egy horvát kapitány által október 11-én Triesztből hirtelen a Fiume mellett levő Bukkariba vitettek, nyilván azért, hogy kiszabadításukat megakadályozzák. A zászlótartó későn érkezett a kívánt engedélylyel, hiába protestált főnöke nevében Bukkariban, a prédikátorok fogva maradtak. Csatolja a Bukkariban, illetve a Theatében fogva levők leveleit. Hárman vannak a kereskedők között, a kik a fáradságos és szent munka elvégzése körül örök dicsőséget szereztek nevüknek: Bécsben Zollikofer Mihály, Velenczében Schorer Keresztelő János és Nápolyban az ifju Welz György. Legtöbbet várnak Ruyter tengernagytól, a ki a szövetséges holland rendektől utasítást kapott, hogy a megszabadítás ügyében minden utat és módot megpróbáljon. Utrechtből Burmann tanár is küldött pénzsegélyt. Magyarországból Szalontai István ügyvéd a Krisztus sebeire kéri őket, hogy minél előbb eszközöljék a megszabadítást. A Theatében levők magyar levélben tudatták Beregszászival, hogy még élnek és az Isten dicsőítésére zsoltárokat énekelnek.

עֲמִינָאֵל

Viris Venerabilibus, Celeberrimis, Clarissimis, Doctissimis, Ecclesiae Scholaeque Tigurinae Pastoribus, Rectoribus, Professoribus, Patronis maximis, Moecenatibus perpetim colendis, salutem, pacem, felicem novi anni ingressum, progressum, et egressum, omnigena, felicitate cumulatam a Patre luminum, et Domino Jesu, et a Spiritu sanctificante animitus apprecatur

Nicolaus Zaffius Medicinae Doctor.

Celeberrima mundi lumina !

Zelus domus Dei comedit me. Plurimas ad vos antehac dedi litteras in re supra modum gravi supplices afflictorum libellos meis inclusi, unde gemitus larcymas, miser[r]imam rerum faciem disceretis. Responsoriae vestrae multa me, et afflictos mactaverat spe. Inde factum, ut afflicti in triremibus Neapolitanis detenti in suis ad vos datis; quas vos accepisse confido, in gratiarum actiones sese effunderent. Post illud tempus longa narratio, et prolixa rerum series, candidis vestris visceribus detegenda. Tergesti detentos indies, iuxta pacta cum Belli duce, Barone Henrico ab Heinrichsonio, Pomerano, interveniente Johanne Hulrico van Rothenbiel, Bernate; ut ille asserebat; cui dominus Stephanus Beregszaszi Mÿsta fuit adjunctus; expectabamus transacto 7 bre. Verum Colonos.

Expectata seges vanis elusit aristis. Hactenus tantum. Expentantibus viros summ'opere desideratos tristia nova afferuntur, aures nostras percellentia. Videlicet, die undecima transacti octobris capitaneum Buccarinum milite Crouatico instructum Tergestum, iussu et mandato camerae Graziensis, adventasse, viros *desideratos* inde vi ablatos Buccarim deduxisse praeter omnem opinionem. Humanitatem tamen viri huius, viri amicissimi, panderunt. Nimirum dum miseros ex carceribus eductos, vix ossibus haerenteis (sic!), intueretur, dixisse generosum pectus latino idiomate; In mandatis mihi erat datum, ut vos compedibus vinctos, hinc abducere, verum *συμπαθεία* motus dulciter; si promittatis vos non aufugituros; vos hinc deducam, quod et factum scimus. Nobis canum venaticorum instar cuncta indagantibus, nil aliud hariolari licuit, nisi Lojolitarum astu, qui nonnullos in afflictorum liberatione laborare subodorati sunt, id accidisse. Ab illa abductione nil nobis perlongum tempus cuncta rimantibus expiscari datum. Postremi isti afflicti, qui Tergestum cum cohortibus caesareis fuerant, deducti erant numero viginti. Dominus Johannes Senzius redimendorum primitiae, prompta pecunia se redimit, eandemque redemptionem quatuor selectioribus pollicitus Viennam redux rem effectui (sic!) dedit, quando a multo tempore stat in promptu pecunia in illorum quatuor gratiam destinata, illis tamen cum coeteris detentis. Interea biduo post illorum abductus signifer a Belli Duce missus et quidem mandatis Sacrae Caesareae Majestatis sigillis munitis et Colonichy Hungaricae camerae praesidis protestationibus munitus et instructus Tergestum advolat, queis arcis praefectus captivos istos signifero tradere iubebatur, quippe ad dominum suum spectantes, quibus a praedicto Colonichio veluti dono dati erant. Abductis iam miseris res in cassum cecidit. Virum tamen extemplo signifer Buccarim mittit, qui domini sui nomine

contra istam abductionem ostensis mandatis protestatur, quia et dominum suum Viennae tunc agentem certiore reddit. Interea nos cum amicis inter spem et metum versabamur. Tandem litterae ab illis Buccari 4. decembris datae nobis redduntur, quibus adversa plurima narrant afflicti, clementiam tamen comitis, cuius nunc in potestate sunt, celebrare non desinunt, quam illorum verbis oculis vestris subiiciam.

Extractum litterarum ab amicis 18. Buccari ad dominum Nicolaum Zaffium datarum.

Tergesto moti, dura ista itineratione, locique commutatio, ne fere singuli in varia animi et corporis deliquia, debilitationes, morbosque incidimus, quidam ex nobis tantopere enervati, morbisque variis correpti, ut cogantur lecto affixi velut semimortui iacere: quamvis cura Illustrissimi comitis, cuius potestate subjecti sumus, de illis et omnibus nobis satis provida sit, demensum quibusvis ordinarium quotidie horis solitis exhiberi demandans. Et cum fere ob nuditatem corporis frigore corripere debebamus, misericordia motus, adversus aeris tempestatem vestibus idoneis munivit atque vestivit. Hinc Deum Ter Optimum Maximum lupos in agnos mutare, et petram in stagna aquarum convertere didicerimus. Petunt theriacam, et subsidia ad alia necessaria. Nonnullam pecuniam nuper per virum fidum misimus, eiusdem responsum indies ἀποκαραδοκούντες an ad illos potuerit penetrare. Ex clementia comitis, quam ipsimet ebuccinant, spem bonam concipimus. De istis octodecim scripsit ad nos Vienna die 17. transacti Novembris dominus Zolikoferus illum ipsum virum, qui illos Tergestum deduxit, et dominum Senzium iam redemptum Viennam reduxit, Buccarim cum mandatis belli ducis advolaturum, ut illos omnes liberet, et ad nos deducat, quod ut fiat, Deus faxit. Idem dominus Zolikoferus suis haec formalia inserit: Die Herren Staten haben sehr beweglich an ihr Kayserliche Mayestät geschrieben und umb ihre liberation sollicitiert, was erfolgen wirdt, gibt die Zeit. Haec de Buccarinis. In prima itineratione, quae fuit in Aprile, sex afflicti ob incedendi ἀδυναμίαν in civitate archiepiscopali Theate fuerunt relictis, de quibus nobis omnia licet tentantibus, ut ad illos etiam penetraremus, per longum temporis intervallum nil expiscari datum fuit. Tandem, Dei nutu, ad illos etiam nomen et labor noster in Domino penetravit, qui literas ad nos dantes afflicti suum statum depingunt, et longa serie gratiarum actiones pertexunt, adeo ut modestiae meae pene ruborem suffundant. Isti quoque illorum humanitatem, quorum in potestate sunt, ebuccinare non desinunt. Illorum formalia dignis vestris subiiciam oculis.

Extractum literarum ab afflictis et captivis in civitate Theate die 15. Novembris ad dominum Nicolaum Zaffium scriptarum.

Vir excellentissime! Pervenit etiam ad nos in civitate Theate propter iustitiam captivos veri verbi Dei ministros Hungaros, bonum istud tuum nomen quod tibi dedit bonus iste atque Zelosus affectus etc. Longam ευχαριστίας telam et isti ordiuntur, calamitates omnigenas tum in itinere, tum in carceribus perpressas longa narrant serie, tandem illorum, quorum in potestate sunt, commiserationes adpingunt hisce verbis: Per indicibilem inedia ac necessitatem, ita sumus extenuati, ut vix ossibus haereamus, viciniioresque morti, quam vitae esse reperiamur. Et certe, si ipsi miseri carcerati, carcerarius ipse, cum aliis bonis ac religiosis, nominanter archiepiscopo huius loci, rectore piarum scholarum et denique praefato praefecto patrum agonizantium, dispensatoribus charitatis quandoque buccella panis nobis non subvenissent, jam diu fame perire debuissemus misere. Hactenus illi En Italiam miseris eam exhibentem humanitatem, quam Austriaca crudelitas denegat! Nonnullam pecuniolam illis dominus Georgius Velzius Neapoli misit. Horum bini in domino obdormierunt. Martyrii coronam nacti. Haec de Theatinis, ad Neapolitanos descendo. Triumviri inter mercatores cum aeterna nominis gloria in hoc arduo et sancto opere strenue et indefesse laborant. Viennae dominus Michael Zolikoferus, in hac urbe dominus Johannes Baptista Sorerus, mercator augustanus, juvenis egregia pietate et doctrina insignis, Neapoli dominus Georgius Velzius, mercator Teutonicus, qui sedula mecum literarum commercia colit. Is maximam redemptionis spem in adventu archithalassi Ruyteri ponit. Die tertia currentis monet me, novem naves bellicas classis Ruyterianae eo appulisse, exspectari coeteras cum ipso summo imperatore Ruytero, et dominum consulem Hollandium habere litteras a Praepotentibus Ordinibus Confoederationis Belgÿ scriptas, summo imperatori Ruytero in adventu tradendas, quibus iubetur illorum liberationem *omni via et modo tentare*, hincque afflictis magnam nasci consolationem. Deus nobis haec otia faciat! A detentis in triremibus Neapolitanis singulis fere hebdomadibus litteras accipio. Gratiarum actionum nullum faciunt finem, statum suum pingunt, libros petunt, quos, nisi mox redimantur, ut speramus, missuri essemus. Consolatur illos et iuvat praedictus dominus Velzius, vir heroico prorsus animo. Nonnullam pecuniam acceperunt Ultrajecto a quodam Professore Burmanno missam. Optarim, ut mercatoribus heic hac in re sudantibus, qui iam multam pecuniae vim effuderunt in Tergestanos, nunc Buccari-

nos, animus adderetur, ut eo alacri-ori animo pergerent, quod fieret, si de damnis resarciendis mentio esset. Maius est onus hoc, quam ut ab uno vel altero mercatore sustineatur. Ego fasciculis litterarum undiquaque advolantium pene obruor, veluti pulsantibus undiquaque fluctibus. Laborem hunc cum gaudio suscepi, et ingenti animi tripudio pergo. Ipsaemet afflictorum σόξογοι nuper litteras ex Hungaria ad nos dedere gratias agentes, et per viscera Jesu cum lacrymis et pupillorum orantes nomine, ut strenue pergamus. Latino idiomate concepit illas Doctissimus iuvenis dominus Stephanus Szalontaÿ, advocatus, qui causam eorum Posonii peroravit. Theatini scribunt hungarice ad dominum Stephanum Beregszaszium adhuc nobiscum hic viventem, ficere sibi Psalmos ad gloriam Dei canere, quod sane non parum videtur. Ignoscite, quaeso prolixitati. Non potui, quin historice totam rei seriem oculis vestris subjicerem, quam spero vos animo non invito excepturos. Valetate in Domino JESU, qui pro nobis natus, mortuus, resurrexit, ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris, et intercedit pro nobis, et me porro protegite, qui perpetuo gratitudinis actu vestra benefacta, quibus me olim apud vos litteris operam danti cumulastis, animo circumvolvo. Gratia Domini super nobis omnibus. Amen.

Dabam Venetiis die 28/18. decembris.

Anno quo vaticinari libet DIXIt JehoVa CaptIVos Pastores Meos Liberabo. (= 1675.).

OsI CaptIVos reDI Meret a ferIs IstIs Pater FILIVs et SpIrItVs. (= 1675.).

DeLosI JesU Itae attrahent TVrCas In restans HVngarIae regnVM. (= 1675.).

JesVItae per DVnt CaesareM LaborIbVs InIqVIIs. (= 1675.).

Zürichi Staatsarchiv E II. 456. jeligéjü kézirat 889. lapján levő eredetiről.

XLVIII.

Bukkari, 1676. január 11. Kodermann András János bukkarii parancsnok tudatja Zaffiusz Miklós orvossal, hogy ő a fogva levő magyar lelkészekkel emberségesen bánik, a számukra küldött pénzt nekik adja és jöllehet gróf Kollonicstól vett utasítása szerint azokat Máltába kellene küldenie a gályákra, de ő erre nem is gondol; ajánlja, hogy forduljanak Kollonicshoz közbenjárásért, ki legtöbbet tehet a foglyok érdekében. Nemrégiben a részükre küldött pénzt megkapta és szükségéik fedezésére fordította. Máskor is szívesen áll rendelkezésére. Egy barátja, Pfeffenhauser Jakob azt írta

neki, hogy bármelyik fogolynak adhat két magyar aranyat, hogy jobban élhessenek, erről való nyugtáit küldje el és kifizetik.

Perillustrissime et excellentissime! Humanissimas tuas a 24 elapsi mensis decembris recte percepi, pro qua expressione debitas ago gratias, simul etiam pro augurio novi anni deprecorque vicissim omnia fausta, vobisque secunda insinuo, praeterea captivos meos non indigne tractare, sed necessaria propossibili omnia illis suppeditare, et tam medica, quam chirurgica adhibuisse, dum tempus flagitat, necque deest aliquid quam sola eliberatio, quam ab Illustrissimo et Reverendissimo domino comite a Kollonics dependet, et nisi eo reccuramus, frustra sunt omnia quae tentamus. Ideo per quam, qui id a me summopere flagitarunt iam tum egi apud dictum Illustrissimum dominum et spero eliberationem brevi secuturam, caeteri vero quia se accommodare nolunt, sibi imputent: ac licet mihi a dicto Illustrissimo domino comite donati fuissent omnes, ut eosdem ad triremes in *Maltam* mitterem, tamen supersedi illi dispositioni, ac rem ultro maturandam assumsi quam ipsa finem meliorem dabit Vestrae Excellentissimae. Sit segura, quod nec aurum, nec argentum iuvabit, donec non lucremur animum dicti Illustrissimi et Reverendissimi domini comitis a Kollonits, cui oportet, ut nos accommodemus et submittamus, qui cum bonus et benignus sit, spero faciet misericordiam et mihi saltem ut servo suo prae coeteris favebit. Nuperam pecuniam dictis captivis transmissam ad me accepi, et iisdem successivis vicibus necessaria suppeditare, uti et facio teneoque computum minutum omnium rerum, ut ita una vice non consummant omnia, uti coeperant dum pecuniam ad manus aquisivissent, sed successu temporis singuli singulis providiant; Si alio in aliquo casu servire valeo Vestrae Excellentissimae scribat, et lubens faciam, sui enim amicus amicis. Dominus Jacobus Pfessenhauserus amicus meus scribit mihi, ut cuivis captivo duos aureos Hungaricos suppeditarem, quod et feci mittoque duo quietancia eorundem abs re non erit eosdem misericulos captivos, saltem successivis vicibus adiuvare, ut tanto melius vivere possint, nam deputatum eorum est saltem pro quovis solvi 10. et nisi quam extra habeant satis malestabunt, licet ego ultro faciam. Quod Excellentissimae Dominationi Vestrae notificare volens, maneo Buccari die 11. Januarii 1676.

Excellentissimae Dominationis Vestrae

ad officia paratus:

Joannes Andreas Kodermannus,
Comes de less administrator caesareus et regius Buccari.

Kívül : Excellentissimo atque experientissimo Domino Nicola Zaffio medicinae doctoris, praetitulato Domino et benevolosuo. Venetiis.

A pápai reform. egyház levéltárában lévő eredetiről.

XLIX.

Velence, 1676. január 17. Dr. Zaffiusz Miklós a zürichi egyház lelkészeihez írt levelében nem győzi eléggé dicsérni és hírül adni, hogy Schorer Keresztelő János, Lauber Mátyás és Welz György kereskedők mily nagy hűséggel és készséggel, mennyi pénz-áldozattal szolgálták a fogoly magyar lelkészek kiszabadítása ügyét, melyért örök dicsőséget érdemelnek. A Bukkariban visszatartott 18 fogoly közül ketten (Szentkirályi András zsipi és Tököli István dobozi lelkészek) elnyerték a vértanuság koronáját; a Theatében feltartóztatottakból is elaludtak ketten (Huszi Mihály sajókeszi és Szecsei János győrvármegyei sági reform. lelkészek) az Urban; a többiek ketten (Harsányi István rimaszombati és Czeplédi Péter lévai ref. lelkészek) Nápolyba továbbítottak, kiket a gályától csak a járadhatatlan Welz örököse mentett meg. A nápolyi gályákon 26-an, a szicíliain 4-en vannak. A minap Ruyter 9 hadihajóval Nápolyhoz ment és az alkirálynál a foglyok szabadon bocsátása ügyében eljárta, a hajóhad ugyan Sziciliába ment, de Vandalen konzul hátramaradt. Még biztosan nem lehet tudni, mit reményljenek. A hajóraj lelkésze meglátogatta a gályarabokat és pénzadományyal megajándékozta őket. Pffejfenhauser kereskedő, a bukkarii parancsnokkal jó barátságban van, ez az ottani foglyokkal emberségesen bánik és a részükre küldött pénzt nekik adja. Cúzi Cseh Jakab, egy azon hús közül, a kik mihelyt Triesztbe kísértettek, itt rögtön megváltotta magát és most hajdani egyházában Losonczon szabadon, senkitől nem háborgatva végzi tisztét, innen már levelet is írt, melyben hazájáról több jó hírt beszél. A Duna, Garam és Ipoly folyó körül szabadon hirdetik a lelkészek az ígét. Három lelkész Eberhardról, Szelepcsényi érsek várából szerencsésen elmenekült. Ő maga augusztus 25-én ekléziájába érkezett és mindent békeségben talált. Lipót tábornoka, Strassaldo, az Eger körül levő lelkészeket magához hívatta és saját katonái közül öröket adott nekik. Lipótvárott egy református és egy evangélikus lelkészt még mindig fogva tartanak. A foglyok családjai bánatalom nélkül vannak előbbeni helyeiken.

Viri Venerabiles, Celeberrimi, Clarissimi, Doctissimi, Moece-
nates perpetim colendi, Salvete ἀπὸ τοῦ ἐν σάρκι φανερωθέντος
Θεοῦ.

Non tantum sitientes Israelitas ex percussa petra salientes aquae, non manna, non coturnices refocillarunt, quantum me propter Josephi contritionem penitus lancinatum, pientissimos mercatores, strenue in re tanti momenti deserctantes, Captivos ipsos propter nomen Jesu vestrae humanissimae, charitatem plane Christianam, genuinum Divinitatis characterem, virtutem aeternum regnaturam, fide ac spe in ipsa rei fruitione absorptis spirantes recrearunt. Pene a mortuis resurreximus. Quanta fidelitate hac in re laboraverit heic, qua promptitude hactenus ingentem pecuniae vim expenderit dominus Johannes Baptista Sorerus, iuvenis supra laudem, consentiente (?) insigni commerciorum socio, domino Matthia Laubero, vix satis ebuc cinare possum. Neapoli vero dominus Georgius Velzius, mercator Teutonicus heroico prorsus animo et indefesso hac in re adeo sudat, ut aeternam prorsus mereatur laudem.

Viennae illud saxum incessanter dominus Zolikoferus volvit. Humanitati vestrae, et piaae ac transcendentis sollicitudini, Generosae Clementiae Amplitudinis Vestrae Magistratus, quin et caeterorum Illustrissimorum universae inclytae Helvetiae procerum, et vigilantissimis ecclesiarum pastoribus, solertissimis academiarum, et Illustrium scholarum rectoribus ac professoribus tantas agimus cunctim gratias, quantas humana mens capere, et lingua ebuccinare valet. Salutem quin etiam flexis cordis et corporis genibus dicimus plurimam. Aureo hoc stimulo agitati pientissimi mercatores, qui antea etiam in hoc laudabili stadio decurrebant, alacrius pergunt. Cuncta sane summa fidelitate tractantur, et ingenue peraguntur. De summa fideliter monebimus, nam nec nobis totaliter de illa constat. Ille quod attinet, adeo vester sum, tot beneficiis olim a Vestra munificentia cumulatus, ut si vester non essem, non esse mallet. Quindecim ab hinc diebus prolixas admodum ad Vos dedi, queis praesentem rei faciem, ex literis undiquaque ad me datis humanitati Vestrae ἱστορικῶς sistebam.

Si tum illas, tum has acceperitis, faciatis, quaeso, uno verbo me, ne vobis ducendae sint lineae, dominus Henricus Locherus, vel dominus Römerus moneat, ut ex hac parte secure quiescam. Ex 18, qui Buccari detinentur, bini Martyrii coronam nacti, bini quin etiam ex Theati detentis, in Domino obdormiere. Ex quatuor Theati residuis bini Neapolim deducti sunt, quos a triremibus indefessa domini Velzy vigilantia praeservavit. Binos alios Theati infirmos reliquerunt, et quidem alterum adeo in extremis, ut illum iam expirasse existinent. Adstitit illis Jesus cum Spiritu suo. In triremibus Neapolitanis 26, in Sicilianis 4 hactenus detinentur. Novem naves bellicae ex classe Ruyteriana vi tempe-

statis Neapolim nuper delatae fuerant, in quibus vice admiralis versabatur. Institit ille semel apud vice-regem pro captivorum liberatione. Responsum fuit dilatatum. Interea pars ista classis in Siciliam abire »gussa« (sic!) est. Negotii sollicitudo Belgarum, consuli, vomini Vandalen relicta. De illo, cum sit ἐκ τῶν ἐξ ἐναντίας, quid sperari liceat, non satis liquet. Ipsiomet architalasarchi Ruyteri instantiam plus ponderis habituram non sine causa dominus Velzius autumat. Belgus pastor ex classe captivos in triremibus visitavit, nonnulla pecunia donavit, et potenter consolatus est. Mercator quidam Teutonicus, dominus Pffenhuserus amicitiam, cum gubernatore Buccarino, in cuius potestate sunt 26. residui, colit. Literas ad illum, hortatu nostro, dedit, ut humanitatem illis et pecuniam nonnullam exhibeat vehementer rogans. Responsum ἀποκαταδοκεμαζω dominus Jacobus Cseh Csuzius, unus ex illis 20, qui cum postremis cohortibus caesareanis Tergestum deducti fuerant, statim se redemit, illum ideo redimendorum primitias voco. Nunc in ecclesia sua prisca Loschonziensi libere, nemine impediante, munere suo fungitur. Humanissimas inde misit, in quibus plurima de rerum Hungaricarum statuum auditu vobis non iniucunda monet. Illarum extractum aphoristice dignis Vestris oculis subiiciam. Monet itaque ministros, qui versantur circa flumina Danubium, Gram, et Hippoi libere, nemine impediante, ac ne minante quidem, munere suo fungi. Tres ministros ex arce »Eberhart«, ad archiepiscopum Szelepszennium, persecutorum corÿphaeum, spectante aufugisse. Se die 25. Augusti transacti ad Ecclesiam suam pervenisse, et omnia pacata reperisse. Caesareum generalem Strasoldum circa Agriam ministros ad se vocasse, custodesque ex milite suo dedisse, qui ad templorum fores impedirent, ne quis piam molestiam illis in munere suo versantibus crearet. Caesareanos circa Agriam permittente Turca castra habere. Prohibuisse tamen, ne Debrezinum usque excurrerent. Inter Turcas tamen, caesareanos circa Agriam aegre ferentibus, et caesareanos praelium successisse victore caesareano milite, caesosque 150, Turcas, et quidem maximam partem viros magnos, cum primis quendam virum fortem, qui vocatur Kara Ibrahim. Addit, quid hac de causa successurum sit Θεοῦ ἐν γούνεσι »γούνασι« κείτας. Esse Viennae Legatum Transylvanicum, sollemni cum pompa a principe missum ad afflictorum causam agendam. Captivorum familias in pristinis locis sine molestia versari. In arce Leopoldopoli binos ministros, senio confectos, alterum reformatae confessionis, augustanae alterum adhuc detineri. Binos monachos Franciscanos transacto Septembri Turcismum amplexos, nunc contra caesareanum militem

feliciter militare. Haec ex literis Csuzianis, atque ita manum de tabula. Valetate in Domino, Celeberrima mundi Lumina, pectora candidissima. Deus Ter Omnipotens Maximus Ecclesias, Academias, et Illustres vestras Scholas aeternum florere iubeat. Deus Illustrissimos et Amplissimos Vestros Magistratus per universam inclytam Helvetiam spiritu sapientiae et fortitudinis induat, eorum sceptrum stabiliat inconcussum in perpetuum. Custos Israelis sinistra fata a felicibus vestris regionibus arceat, hostilia molimina cuncta averruncet!

Ita optat animitus

Vestrarum V. Reverendarum Virtutum, Doctrinae »Praetatis«
V. V. Cultor et admirator assiduus *Nicolaus Zaffius,*
Medicinae Doctor.

Venetiis, die 17./7. Januari, Anno quo Ita DIXIt JehoVa :
CaptIVos Meos Pastores LIBerabo

DoLoSI et FerI JesVItae attrahent TVrCas In restans
HVngariae regnVM.

JeSUItae perDVnt CaesareM LaborIbVs InIqVIs et non
SanIs.

Zürichi Staatsarchiv E. II. 456. jelzésű kézirat 887. lapján levő eredetiről.

L.

Velencze, 1676. január 20. Zaffiusz Miklós a gályarabok ügyének jobbrafordulásáról értesülvén, örömmel írja a zürichi lelkészekhez küldött levele élére magyarul: »Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk« s a Schorer János és Welz Györgytől vett levelek alapján reménykedik a foglyok megszabadításáról. Jelzi, hogy Hamel-Bruyninx bécsi holland nagykövet egy emlékiratot adott be ügyükben Lipóthoz. Mint Malapert Ábrahám levelének másolatából kitünik, Ruyter tengernagy a nápolyi alkirályhoz írt, mint ez az olasz másolatból látható. Bukkariban ketten meghaltak, a többiek Kodermann András János kormányzó alatt vannak, kitől a minap levelet kapott, melyben azt írta, hogy a foglyokkal kegyelmesen bánik, a küldött pénzt szétosztotta közöttük, hogy jobban élhessenek. Mint több levelét, ezt is az ismeretes kronosztikonnal zárja: Ügymond az Úr: megszabadítom az én fogoly pásztoraimat.

עֲצוּ עֵצָה וְלֹא יָקוּם כִּי עִמָּנוּ יְיָ

Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?

Wenn Gott mit uns, Wer wider uns?

Celeberrima mundi Lumina.

Exiguo ab hinc tempore prolixas admodum ad Vestram humanitatem, praesentem tristissimae istius rei faciem ἰσοστο-

ρικῶν pingentes, dedi extractum quin etiam literarum ab afflictis ad me datarum eisdem inseruique ad manus Vestras tuto illas pervenisse spero, quando illas ad vos transmittendas Candidissimo domino Sorero, afflictorum protectori acerrimo, tradidi, qui, nisi fallor, cum dominis Hassis, et Chittys commercia colit. Postea Vestrae (sic!) humanitatem incomparabilem, charitatem christianam, eamque transcendentem spirantes, mercatoribus pientissimis in negotio adeo arduo mecum sudantibus promissionibus dulcissimis aureum calcar addentes, comparasse. Extemplo eas, tanquam aureum vellus, heic mercatoribus exhibui, apographum Neapolim, Domino Georgio Velzio, afflictorum Achilli transmisi, summamque hanc Vestram humanitatem, virtutem gloriosae genti (sic!) Vestrae vernaculam, ubique ad Affictorum consolationem ebuccinavi. Cum imo statim responsum, gratias summas agens, Amplissimis Vestris Magistratibus, flexis cordis et corporibus genibus, fausta quaque a Patre luminum apprecatus, reposui. Utinam illas acceperitis. Praesenti (sic!) temporis articulo ex nubibus atris, Dei nutu, sol micare videtur. Nos videlicet ingentem in spem, Dominus Georgius Velzium captivorum Hyperaspistes indefessus, erigit. Deus coepta secundet. Totius rei seriem ex apographo literarum ad me datarum didiceritis. Ipsiismet verba Venerabilibus Vestris oculis subiicere volui. Prolixum admodum scriptum suis inseruit, quo mihi exhibentur egregia molimina Illustrissimi Domini Hamelii van Bruyninx Praepotentium Ordinum Belgicorum ad aulam Caesaream Delegati, Institit efficaciter, ursit opus, Caesareae Maiestati a malignis fraudem fieri ostendit, difficultates sese contradantes perrupit ingruentia in re tanti momenti monstra rara arte debellavit, captivorum innocentiam demonstravit, denique quid non tentavit?

Addit apographum Illustrissimi Domini Malaperti, cujus optimae sunt partes, qui itidem Praepotentes Ordines Confederati Belgii ad rem tantam serio amplectendam hortabatur. Tandem operi extremum fortissimum architalassarcham Ruyterum suis ad vice regem literis admovisse manum, monet, ut in apographo Italico videre est. Haecenus excurrit gloria Velzii. Ex 18. Buccari detentis bini in Domino obdormiêre. Sunt coeteri in protestate Illustrissimi Comitibus Joannis Andreae Kodermanni, Caesarei, et Regii in illis oris administratoris. In nuperis ad me suis ejus celebrabant humanitatem, pro ut vos monui. Hac fama motus ad hunc quoque heroem penetrare ausus humanissimam exaravi, quibus ut aucupis instar avem, quantum licet, caperem, Clementiam illam captivis exhibitam ad astra usque extollebam. Respondit generosum pectus, se captivorum illorum curam

gerere hactenus optimam, sese transmissam pecuniam accepisse, distribuisse, ut melius viverent. Coeterum a sola solius comitis et episcopi Kollonitschii *authoritate* captivorum liberationem pendere, asserit adeo, ut frustra tententur aurum et argentum, et coetera omnia, quin imo addit, novem ex illo numero sese *accommodasse*. Regessimus verba ista nobis aenigmata esse, qualis sit *accomodatio* ista ignorare nos hactenus. Dubio procul *reversalium* subscriptionem minuit vulpes. Captivi tamen ista de re in suis ad me datis nil quicquam commemorant, metu forsitan, quando literas omnes ad illos datas, ab illis scriptas, inspicit. Hinc adeo miscere τῆ περιστερᾶ τὸν ὄφιν cogimur. Cum multa vobis recensere possit Illustrissimus Malapertus non ex parte tantum, sed ex toto nullus dubito, ideoque manum de tabula. De omnium successu fideliter, quantum ad meam tenuitatem attinet, monebo. Hisce hactenus in Domino valet, Viri Venerabiles, Celeberrimi, Clarissimi, Doctissimi, Moecenates aeternum colendi, et me una cum Captivis protegere pergite, qui ero ad extremum usque vitae halitum.

Celeberrimi Vestri Venerandi Nominis,

Vestrarum Venerandarum Virtutum, Doctrinarum

Incomparabilium χαρισμάτων

Admirator et Cultor indefessus

Nicolaus Zaffius.

Venetiis, die 20. Januarii quo Ita DIXIt IehoVa CaptIVos Pastores Meos LIberabo. (= 1676.).

A zürichi államlevéltárban levő E. II. 456. jelzésű köteg 897. levelén levő egykorú másolatról. Közli: THURY ETELE.

DEBRECZENI DIARIUM.

— ÖTÖDIK KÖZLEMÉNY. —

Deo Duce

Anno Domini 1683.

En nova stat rerum facies, novus incipit Annus,
Ecce novus Iudex *Komarinus* redditur urbi,
Auspicio cuius precor ut bene cuncta regantur.
Hactenus incultus, jam jam renovandus aratro
Linquat ager spinas, dulces producat aristas.
Montes gramen alant, ac promontoria vina
Producant, totus nobis sit fertilis annus.

Per S. T. D. P. C. C. F.

Januarius.

Die 1. Tiszt. Komáromi István ur választatik az fő Bíróságra.

Die 2. Cselódi Lukács és Balla János uramék expediáltatnak Váradra hír tételnek okáért.

Eodem die. Tolnai János és Erdődi Pál uraimék *Kanisában* (?) vármegye gyűlésére Kállóban, 40 köből életet kívánván tőlünk holnaponként.

Die 3. Szencsér István és Király Mihály uraimék expediáltatnak Budára Várad Pasa levelével az Vezérhez instálni azon, hogy az uj Fejedelemnek ő Nagyságának irnának, hogy az mely contributiot kíván tőlünk az tokai kapitány, arról hagyna le.

Die 5. Urunk ő Nagysága parancsolatja érkezik Erdélyből, melyben írja ő Nagysága, hogy 2 tanácsbeli embert küldjünk az ő Nagysága udvarába continuusoknak, ugy kívánván az dolog.

Die 6. Az Pasa sokszori kemény parancsolatjára és hivataljára Balyik János Pesten lakó töröknek lévén adós 800 aranyokkal (melyeknek megvételeit azon török bizta az Várad Pasára) kényszerítették bémenni Váradra, ki mellé adjungáltatnak az T. Tanácsbul Szathmári János és Borbély András uraimék.

Die 9. Indul Bíró ur Váradra az szokás szerént az Pasát köszönteni, ő kegyelmével együtt Bartha Boldisár, Cselódi Lukács, Csatári Bálint, Bonyhádi János és Balla János uraimék.

Die 10. Budai csauz érkezik szolnoki gyalog és lovas kisíró törökökkel, Balyik János és Balaskó Istvánnál adósságban levő 800 id est nyolcz száz aranyoknak percipiálására.

Die 11. Érkeznek haza Váradrul Szathmári János és Borbély András uraimék, oda hagyván tömlöczben Balyik János uramat az megnevezett adósságért.

Die 12. Érkezik haza Bíró ur Váradrul, Istennek hálá szép békével, nem lévén ott benn semmi akadály a kegyelmének.

Die 14. Az budai csauz egynéhány magával, úgymint 6 szekerekkel indul Várad felé arestumban lévő Balyik Jánost, Balaskó Istvánt itt hagyván békében egynéhány törökökkel, volt volna ugyan azon az megnevezett csauz, hogy Bíró ur viselje gondját Balaskónak, de közönséges értelemül nem tetszett, hogy ujabban mi eszünket (?) reá vessük, félvén azon, hogy az adósság a város nyakába ne forduljon.

Die 16. Az elment csauz vissza jű városunkban.

Die 17. Jöttek városunkban szolnoki törökök, hozván a szolnoki Bék levelét, melyben kiri Bíró uramat maga és az urak nevével, hogy míg a falukon a porta pénzt szedik, szállásadással és gazdálkodással legyenek nekik.

Die eodem. A Tiszt. Tanács városunk kárára ismervén lenni, hogy a szolnoki törökök innen hódoltassák a falukat, meg-orvoslása végett Dikó István és Balla János uramék expediáltatnak Váradra.

Die 18. Az budai csauz tiz szekerekön indul ki városunkbul Balaskó Istvánt magával elvivén.

Die eodem. Váradai törökök, gyalogok, érkeznek városunkban.

Die 19. Dikó István és Balla János uramék érkeznek haza Váradrul.

Die eodem. Portörő István nevű embernek, hamis pinz kapatván kezében és véle tudva való élése maga vallásábul comperiáltatván, 4 polturás homlokában süttetik.

Die 20. Fényes István, Baranyi Mihály, Bernát János, Bartha Boldisár uramék ablegáltatnak Kassára az ország gyűlésére.

Die eodem. Nádudvari Benedek, Takács István Deák, Apáti Miklós uramék expediáltatnak Miskolczra praedicator keresésére.

Die 21. Kondorosi János és Csizmadia János uramék expediáltatnak Szathmárra, tavaly kézbe adással tött ígélet szerint, vévén a Commendantnak 1469 sing gyolcsot, 300 sing vasat, 10 font riskását, 30 czitromot és egyéb vásárlást és ajándékot, item a tolmácsnak egy sing, három fertály karasia posztót.

Die eodem. Érkezik Urunk ő Nagysága Regalis Parancsolatja ad 10. Febr. Segesvári gyűlés felől somlyai katonák által.

Die 22. A benn lévő szolnoki török, Muhainn Pasko, elindul egy szekeret kérvén magok alá és kettőt közzülök itt hagyván.

Die eodem. Szathmári János, Bányai Péter, Bonyhádi János uramék expediáltatnak Váradra az benn lévő és ismét hódoltató törökök dolgának orvoslására, nem kevés kárára szolgálván városunknak.

Die 26. Budai Vezér csauza érkezik mintegy 40 lovas török kísérellel az hátra maradott árpának bé nem szállíttatásáért, azon fortélyozván, hogy Bíró uramat egynehány magával elviszi.

Die eodem. Pósalaki István, Csapó István. B. Szűcs János, Ember András uramék indulnak Ohati vizekre halászni.

Die eodem alkutt meg Bíró ur Létai emberekkel, Vincze Istvánnal, Borbély Jánossal, Gyöngyösi Andrással és Varga Istvánnal a nagytemető kerítésére elégséges és illendő karókat hasogatni, ketteivel egy polturán, a város tartozik haza hozni, adott fel elő pénzt ő kegyelme nekiek fl. 8.

Die 27. Szathmári János, Bonyhádi János, Bányai Péter uramék érkeznek Váradrul, referálván, hogy mind Pasa, Kadia, kincstartó csak olyan választ adtak, hogy az iratos jobbágyot nem lehet meg tartani, ha az Porta meg nem orvosolja.

Die 29. Városunknak egy erős oszlopát, Nemz. Tiszt. *Pataki Pál* uramat Isten ki szólótotta életének 62 esztendő korában, midőn a tiszteletes tanácsi rend között 29, az eskütt Bírószágban 13 esztendőket sok nyughatatlansággal és hasznos szolgálattal

dicsiretesen eltöltötte, végre a Fő Bíróságra emeltetvén, tisztit egy esztendőben az Isten házának elkészítésével, a Collegiumnak hasznos építésével és a közjónak szivvel előmozdításával el végezte volna, éjfélt után 2 órakor.

Die eodem. A Budai Vezér csauza indul ki városunkbul, magával el vivén Seres Pál és Varga György uramékat, kinek Tiszt. Bíró ur ajándékozott volt egy ruhára való angliai posztót, melyet elsőben elvett volt; de azután vissza vetett és fáradtságáért kivánt 200 tallért, melyet hogy nem adtak neki, azért vitte el böcsülletes atyánkfiait; melynek is megorvoslásáért a Császár leveleit meg mutattatta neki a T. Tanács, kit meglátván, haragja enyhült; de embereinket el nem hagyta, praetendálván, hogy számot akar a Vezér előtt adni vélek.

Die eodem. Néki István ur érkezik haza Erdélyből, hozván Urunk ő Nagysága levelét, melyben írja ő Nagysága, hogy Tokajbul esett bántódásinkat Tökölyi Fejedelem ő Nagysága akkor ott lévő követei előtt exponáltatta, kik is Urunkat ő Nagyságát assecuralták, hogy meg orvoslódik, tovább is ő Nagysága kegyelmes protectioját rajtunk fenn akarja tartani. Szóval is ezent izente ő Nagysága.

Februarius.

Die 1. Szólnaki Eméngh mintegy huszad magával érkezik városunkban maga dolgainak igazgatására s az szegénységnek nyomorgatására, ez lévén praetensioja, hogy az elmúlt őszszel aradi vásárral Túr felé jött kalmárink minden vám nélkül jötte nek volna el, holott mindenik szekértül 4 id est négy tallérral tartoztanak volna.

Die 2. Az T. Tanács az város népét az diószegi vásárra el nem bocsátja bizonyos okra nézve, mivel az előtt igen sokat vötte nek az szekereken az diószegi uraimék.

Die 3. Az Szólnaki Eméngh indul haza felé, utját igazgatván Nádudvar felé, 9 szekereket kelletvén adni alája, és mivelhogy az kereskedő rendek semmit is az túri vámtul tavaly nem adtanak (azt referálván, hogy soha ennek előtte is nem adtanak) ilyen comminatioval ment el, hogy az Szólnaki Bek meg fogja ezen dolog felől az Budai Vezért találni, az csauzát küldi ide, ki is mind az 4 négy tallért meg fogja venni s mind penig az nyargalót avagy patkó pénzt, mely nem lészen alább száz tallérnál, melyet Isten távoztasson.

Die eodem. Bartha Boldisár, Fényes István, Baranyi Mihály, Bernáth János uramék érkezek haza kassai gyűlésből, hozván mind verbis mind scriptis olyan választ, l. hogy a mely pusztá földeinket nem élhetjük, azoktul a vármegye közzé ne contri-

bualjunk. 2. A tokai kártétel felől relegált a Fejedelem, tokai kapitány informatiójára azután léssen más válasz. 3. Az harminczadon egy cseber bortul az egy forint csak exigáltatik. 4. Szollát István háborgatása ellen méltán protegáltatnunk kell, adott is ő Nagysága patens protectionalist és Szollátnak szóló commissiot. 5. A kereskedő mester emberektül harminczad nem exigáltatik de rebus manuariis, ha azoknak materiája ugyan köztünk terem és kel; ha pedig másunnan suppedítáltatik materiája, ugmint aba, karmasin, szattyán, azoktul harminczadolni kell.

Die 4. Báthori János és Erdődi Ferencz uramék expediáltatnak Erdélyben ország gyűlésére, instruáltatván ő kegyelmek, hogy az Kassán látott dolgokat Urunknak referálják, ismét az hozott választ in veris paribus praesentálják, kérvén a mi Kegyelmes Urunkat, hogy tovább is dolgunkat urgeálja, mivel válaszunknak nagy része privilegiumunk ellen vagyon.

Die eodem. Szentesi János, Tóth István, Szaniszlai János, Szűcs György és Király Mihály uramék érkeznek Budáruul.

Die eodem. Seres Pál és Varga György uramék is érkeznek haza, kiket is az budai csauz a Szolnaki Olaj Bek interpositiojára, megírt atyánkfiainak is leveleket látván, 25 tallér fizetéssel Szolnakbul vissza bocsátott.

Die 5. A T. N. Tanács az adóvizsgáláshoz kezd, mely az előtt peragáltatott anno 1680, kezdetvén akkor az alsó járason, most a felső járason.

Die eodem. Bartha Boldisár és Király Mihály uramék expediáltatnak Váradra a Kassán és Budán peragáltatott dolgoknak referálására.

Die eodem. Az Guthi erdőnek el circalmozására Kis Mátyás, Csanálosi István, Bagosi Szűcs János uramék expediáltatnak.

Die eodem. Szűcs Gáspár ur érkezik Váradruul.

Die eodem. A Guthi erdő meg bocsáttatik, egy marhára || 3.

Die 7. Bartha Boldisár uramék érkeznek haza Váradruul.

Die 10. Érkeznek városunkban egri török 10, 4 szekérrel.

Die 11. Azon törökök indulnak haza felé, adván szekereket alájok Csegéig.

Die 12. Érkezik az Egri Pasa levele, melyben parancsolja, hogy László István nevű ember adósságáért a házát a város adja el, az Hacsi Omernak küldje meg.

Die 13. Szűcs György és Báthori Mihály uramék expediáltatnak Egerben az felyül megírt adósság miatt esett nyavalyának orvoslására, el vévén magokkal az hatalmas Császár levelét, mely arrul sonal, hogy más adósságáért senkit meg ne foghassanak és meg ne vehessék.

Die 14. Szathmárrul érkezett görögök és embereink hozzák hírül, hogy Kis Balás nevű szathmári hadnagy ő Felségétől érkezvén, feles zászlókat hozott, melyeket Szathmárat kirakván, ő Felsege számára hadat kiáltatnak és gyűtenek, mind gyalogot mind lovast fizetésre.

Die 17. Bányai F. Péter és Szücs Gáspár uramék expediáltatnak szathmári Commendanthoz, pinzére kívánt vásárlásokkal, arestumban lévő Csizmadia V. János atyánkfiának kiszabadítására etc.

Die 18. Érkezik városunkban a cigányok török ura 25 magával.

Die 19. Szentesi János és Király Mihály uramék expediáltatnak Budára az árpa dolgának végső képen való el igazítására, el vévén magokkal Balyik Jánost és több adósokat, kik felől a Vezér irt volt.

Die 20. Szücs György és Nagyházi János uramék expediáltatnak Váradra az benn lévő cigányok urának itt való quartélyozását megpanaszolni.

Die 22. A benn lévő törökök elmennek.

Die eodem. Szücs György uramék érkeznek haza, referálván, hogy a Pasa haragutt a törököknék bejövetelekért, levelet is adott, hogy mindjárt kimenjenek, de benn nem érte őket, e mellett ő kegyelmek által levelet is küldött a Pasa, melyben írja, hogy mivel az hatalmas Császár parancsolatja érkezett, hogy hadban készüljenek, azért Bíró ur mindjárt küldjön 3 vagy 4 okos embert, a kikkel beszéljen.

Die eodem. Érkezik Urunk ő Nagysága parancsolatja is Erdélyből, melyben a kassai gyűlésről megjött követek közzül Fényes István és Baranyi Mihály uramékat kívánja személy szerint be menni.

Die 23. Szathmári János, Takács András, Csatári Bálint és Németh Mihály uramék expediáltatnak Váradra Pasa parancsolatjára.

Die 25. Érkeznek haza ő kegyelmek, hozván sulyos és terhes parancsolatot, melyben kíván a Pasa hatvan szekereket 4 ökrével, vagy 4 lovával, azokra öt-öt kila élést, fele buza fele árpa légyen, tábori pénzt két ezer tallért, ezer patkót szegestül, vaját három ezer okát, mézet 3000 okát, üres uj zsákot öt százat, tarisznyát ezeret és pányvákat.

Die 26. Bányai Péter, Szücs Gáspár uramék érkeznek Szathmárrul, haza hozván arestumbul Varga János uramat is a Commendánt engedelmébül, ki mind levéllel, mind izenettel kívánja, hogy ő Felsegéhez hűsigit tartván magunkat alkalmaztassuk etc.

Die 27. Fényes István, Baranyi Mihály és Apáthi Miklós uramék expediáltatnak Erdélyben urunk parancsolatjára.

Die eodem. Jóna István, Bartha Boldisár, Csatári Bálint és Bonyhádi János uramék expediáltatnak Váradra, a felyül megírt nagy kivánságnak le szállítására.

Die 28. Komjáti Ambrus, Kállai Nagy András és Tállyai György nevű kapitányok érkeznek circiter 60 lóval városunkban.

Die eodem. Vas Sándor nevű fő ember szolgája Tökölyi Fejedelemnek érkezik városunkban kocsival.

Martius.

Die 1. Komjáti Ambrus és több követek indulnak ki városunkból Várad felé.

Die 2. Érkeznek feles katonák városunkban, kik a megírt követek kísérésére jöttek volt, de benn nem érték.

Die 3. Bernáth János uramnak és Mező Dánielné atyánkfianak 4 lovokat hajnalkor a Cserénél, Guthi erdőre menő utjokban 18 tolvajok elvonszák.

Die eodem. Nagyházi János és Bagosi Szücs János uramék 2 ácschal expediáltatnak a szolnoki híd csinálására, vévén feles szegeket és pántokat.

Die eodem. Gyalog törökök 2 szekérrel érkeznek városunkban.

Die eodem. Jóna István, Csatári Bálint, Bartha Boldisár etc. uramék érkeznek haza szomorú válaszszal, referálván, hogy a megírt nagy kivánságot nemhogy defalcálhatták volna ő kegyelmek, sőt az 60 szekerek helyett százat, az 2000 tallér helyett ötezer tallért parancsolt szerzeni késedelem nélkül, melyről 3 nap alatt választ kíván.

Die 4. Az felyül meg említett törökök indulnak Várad felé 2 szekerekkel.

Die 5. Ujváros felől 6 szekereken érkeznek váradi gyalog törökök, meg szállanak Hatvan utczában.

Die 6. Az törökök indulnak ki szekereinken.

Die 8. Bartha Boldisár, Csatári Bálint, Szathmári János és Balla János uramék expediáltatnak Váradra, a megírt nagy kivánságnak alább szállítására, instruáltatván ő kegyelmek, hogy, ha lehet, végképen eligazítsák.

Die 9. Bonyhádi János és Néki István uramék ablegáltatnak a Fényes Portára az szőlők dézmájának igazítására. 2. Tavaly a Budai Vezér által elvont 3000 tallérnak, az 12000 kila árpát felmérő Kapucsi Pasa által Egren 215, Budán 50 el huzott aranyaknak és a Váradi Pasa mostani nagy kivánságának megpanaszlására és megorvoslására. 3. A maga dolgában ingyen

quartélyozó végbeli törökök ellen való protectionak supplicálására. Kiknek Isten adjon békeséges utazást, hasznos munkálkodást.

Die 11. Bartha Boldisár uramék érkeznek haza ketten Balla János urammal, referálván ő kegyelmek, hogy sok munkálkodások után a Pasát alább nem vehették 2000 talléroknál, a szekereket engedte negyvenre öt-öt zsák éléssel, kívánván azonkívül 200 pányvát, 300 lóra való patkót, 1500 oka vaját, 500 oka mézet, 200 üres uj zsákokat, ketteit ő kegyelmek közül arestáltatta, Csatári Bálint és Szathmári János uramékat, mig ezekre a város választ ad.

Die 12. Érkezik a Pasa levele, melyben írja, hogy a tábori szekerek közül huszat mindjára küldjön Bíró ur, 200 üres zsákokkal, Jenő felől a kiken sátorokat, riskását és egyebeket hozasson.

Die 14. Jóna István, Bartha Boldisár, Bányai Péter, Szabó Imreh és Varga János uramék expediáltatnak Váradra, a Pasa kívánságának alább szegésére és arestumban lévő böcsülletes atyánkfiainak szabadítására.

Die 16. Az Várad Pasa kívánságára husz szekerekkel Lénárt Gáspár ur expediáltatik Váradra, és hogy tovább is a szekerek mellett legyen, gondot viseljen.

Die 17. Jóna István, Bartha Boldisár etc. uramék érkeznek Váradra referálván, hogy a Pasa ő kegyelmeket csak elküldötte előle és azt mondotta : Nem kell sem pénzetek, sem szekerek, semmitek, eddig is ha az leveleiteket láttam volna egy pénzt vagy szál fát sem kértem volna, a mit az előtt adtatok, azt is vissza adom ; ő kegyelmek eléggé sollicitálódtak, hogy vegye el, a mit jó akaratunkbul adunk, de csakugyan nem vett semmit, csak azt mondotta : menjetek haza ; mindazáltal tovább való elméjének értésére és tudakozására Bányai Péter uramat ő kegyelmek ott hagyták, magok ő kegyelmek haza jüvén és az arestáltakat is haza hozván, az 20 társzekereket is Biharnál találván, vissza térítették. Hallatott Váradon, hogy Kadia levélét vette a Pasa az várad tisztektül is, hogy rajtok semmit nem vont.

Die eodem. Kondorosi János ur expediáltatik Szatmárra, vévén a Commendantnak kívánsága szerint font vaját és egyéb ajándékot.

Die 18. Szaniszlai János és Szücs György uraimék expediáltatnak Ecsedben Apagyi Györgyhez, holmi controversiáknak eligazítására.

Die 19. Bányai Fazekas Péter ur érkezik haza Váradra, referálván, hogy az mit az öreg emberek az Pasa kívánságára ígertenek volt, már arra reá hagyja, u. m. fl. 2000 — csakhogy

insuper az Tihájának is tizedét kell adni u. m. fl. 200 — az szekereket húszban most hagyja, hozzá való élésével, azok is csak tova Sz. György nap felé kellene; immár lássa a Bíró és az öreg emberek, ha hajolnak-e ezen kívánságra, avagy nem.

Die 20. Szaniszlai János és Szücs György uramék érkeznek haza, referálván, hogy az ecsedi németek készülnek Szatmárra, külföldi szekerek felől a vármegyére parancsoltak, magok helyett más rendbelieket várnak, Horeczki nevű Commendantot 200 magával, ki már Patakon volna.

Die eodem. Szaniszlai János ur expediáltatik Váradra, az Ecsedben hallott, látott dolog referálására.

Die 21. Szücs György ur expediáltatik Somlyóra azon véggel.

Die eodem. Báthori István és Fekete István uramék expediáltatnak Tokajban az harminczad felől.

Die eodem. Szigyártó István ur expediáltatik Kállóban az harminczadoshoz, ki kisvárdai sokadalomra menő embereinkre a katonákat kivívén, 69 forintban megsaczczoztattak, olyan praetextussal, hogy az harminczadot el kerülték, holott Kis Várdában is harminczadra mentenek, mely rendeletlen cselekedet a kisvárdai harminczados is nem approbálván, megbánta; de a katonák az pénzt csak kívánják, embereink, ha nehéz nekik, csak keressék az harminczadost, a ki őket kivitte. Ezen kívül a kállai kapitány is kíván kenyeret és egyéb élel.

Die eodem. Érkeznek mintegy 40 gyalog törökök, váradiak, csak magok dolgában, holmi praedát keresvén, és más napra kívánnak alájok 10 szekereket.

Die 23. Azon gyalog törökök indulnak ki városunkbul 10 szekerekkel, adván utat Léta felé.

Eodem die. Szigyártó István ur érkezik haza Kállóbul, referálván, hogy a kapitány le hagyott az élés kívánásrul, az harminczados dolgában 54 forint fizettetett, interim protestáltak ő kegyelmek, hogy megkeresik.

Die eodem. Balla János és Bányai Péter uramék expediáltatnak Váradra az 2000 és 200 forintnak, szekereknek, élésnek megigérésére etc.

Die 24. Kondorosi János ur érkezik haza Szathmárrul, referálván, hogy a Commendant jó szivvel látta, a vitt vajnak árát meg adta, többet is kíván pénzére etc.

Die eodem. Boros István posta Ecsedbul érkezvén, hozza hírül, hogy szemmel látta, Ecsedben Horeczki nevű Commendant érkezett circiter negyedfélszáz magával, kiket Hatházi Gergely késért be, az előtti németek már fel rakodtak volt és Szathmárra készültek.

Die eodem. Azon Boros István posta expediáltatik Váradra.

Die eodem. Fényes István, Baranyi Mihály és Apáthi Miklós uramék érkeznek haza Urunktul referálván, hogy ő Nagysága ő kegyelmeket kegyelmesen excipiálta, sőt ő kegyelmek által be nyújtott alázatos instantiájokra Scholánk építésére conferált annuatim a Dési aknárul 100 forint ára sőt és sok adózásinknak s terhünknek segítésére engedett és donált, hogy minden magyarországiaktul, kik bort kivisznek városunkból, minden cseber-tül egy polturával, minden lábas marhátul similiter egy polturával tartozzanak.

Die 25. Szigyártó Miklós, Borbély András és Varga János uramék 8 szekér puskással expediáltatnak, a diószegi vásárrul jövő három szekereket felverő, javokat elpraedáló tolvajok nyomozására és keresésére.

Die eodem. Szüics György ur érkezik haza Somlyóruul.

Die 26. Balla János és Fazekas Péter uramék érkeznek haza Váradrul, referálván, minemű kegyetlenséget követett el az Tihája ő kegyelmeken, lábokat az kalodában verette s onnan kivévén még az nyakokat olyan szoros nyaklóban, hogy rövid idő alatt meg kellett volna fuladniok, és ugyan csak meg kellett igérni az 2000 és 200 forintokat, melyeket hertelen meg nem szerezhethvén, ott Váradon kellett kis Hacsitul fel kérni fl. 1000 || —, az többit ismét az jövő keddre meg kell vinni.

Die 28. Szathmári János és Balla János uramék expediáltatnak Váradra, be vivén a Pasának fl. 1200, mézet 200 okát, vaját is annyit, zsákokat 300, item egy szép kocsit.

Die 30. Szathmári János és Balla János uramék érkeznek haza, referálván, hogy a kocsihoz a Pasa kíván három lóra való hámot, féket, item 400 pányvát, 400 lóra való patkót, a kocsi árát igérte meg adni, ha a lóra való szerszámokat be viszik.

Die 31. Érkezik a méltóságos Fejedelem Tökölyi Imreh ur ő Nagysága levele, melyben írja ő Nagysága, hogy ha Magyarországbán kereskedni kívánunk és praesidiumokat bírni akarunk, a táborig készületre contribualni kell, mely felől két öreg embert kíván magához.

Aprilis.

Die 2. Báthori János és Baranyai Mihály uraimék expediáltatnak Lócsére az uj Fejedelemhez ő Nagyságához az czéhes emberek harminczadjok dolga végett.

Die 5. Cserődi Lukács ur érkezik haza Bécsbüul.

Die 6. T. István Deák és Báthori István uraimék expediáltatnak tul a Tiszán jó pénz váltani az Sz. György napi summára.

Die 7. Cserődi Lukács, Apáthi Miklós uramék expediáltat-

nak Erdélyben Urunkhoz az oda fel látott hallott dolgoknak és Tököly Fejedelem ő Nagysága kivánságának megjelentésére.

Die 8. A czegléd utczai csorda közzül circiter 80 marhákat elhajtanak circiter 12 tolvajok.

Die 9. Borbély András, Szencsér István és Ladányi János uramék indulnak feles puskás szekerekkel és lovakkal, az elhajtott marháknak nyomozására és keresésire.

Die 10. Az macsi földről 4 tolvaj 12 marhát elhajt, az előtt is ugyanannyit.

Die 11. Borbély András, Szencsér István és Ladányi János uraimék érkeznek haza, referálván, hogy az elhajtott marhákat Ecsedben találták fel, melyeket a Commendant, Maximilian Horeczki, hajtatott el, minthogy a Generál szabadságot adott, az hol török földén talál marhát, hajthassa, az ő Felsege praesidiumának nem lévén egyébbel mivel élődni, praetendálván azt is, hogy űtet meg nem keresték etc. Melyekben 75. sok reménkedésre 300 forintért adott ki, a többi oda maradván.

Die 12. Kezdet az ég megzendülni és villámlani.

Die 13. Balla János, Borbély András, Ladányi János uraimék expediáltatnak Váradra, a meg írt tolvajságnak megjelentésére és a Pocsai földnek meg birelisire.

Die eodem. Érkeznek haza az Felföldről, ugymint az Ujhelyi vásárrul T. István Deák és Báthori István uraimék, Ember András uram is ő kegyelmekkel együtt.

Die 14. Mind felső és alsó járásról dinnyének való alkalmas földnek czirkálására expediáltatnak felesen a tisztt. tanácsi rendek közzül.

Die 15. Báthori János és Baranyi Mihály uramék érkeznek Méltóságos Tököly Fejedelemtől, referálván, hogy ő Nagysága mester embereink járasa és privilegiumink felől ugy resolvált, ha az ő Nagysága birodalmában járni, kereskedni és praediumokat bírni akarunk, contribualnunk is kell, nevezet szerint mostani hadi expeditiokra kíván ő Nagysága köből gabonát, munitiok alá marhát és 18 társzekereket, kívánja is ő Nagysága, hogy az 29. praesentis harangodi mezőn lejendő mustrára és gyűlésre magunkat resolvaljuk, akarjuk-é praestalni, vagy nem ; ha nem, sem a kereskedés nem engedtetik, sem a praediumokat bírni nem hagyja, tőlünk elveszi.

Die 16. Balla János, Ladányi János uramék érkeznek haza, referálván, hogy a Pasa és az urak sátorokkal ki szállottak és a társzekereket mindjárt be vinni kívánják.

Die eodem. Érkezik városunkban a Váradi Pasa csauza circiter 30 magával, hozván a cigányokra parancsolatot, mely-

ben a Pasa tőlök tábori pénzt 400 forintot és 1000 lóra való patkót szegestül [*kiván*].

Die 17. Szathmári János és Baranyi Mihály uramék expediáltnak Váradra az oda fel látott hallott dolgoknak megjelentésére, el vévén magokkal a Váradi Pasa számára való 20 társzekereket, mindenikben két zsák liszt, két zsák árpa és a kocsisoknak való élés.

Die 19. Szentesi János, Tholnai János, Bernáth János, Kis Mátyás uramék az egri summával meg indulnak.

Die eodem. Báthori János ur indul Erdélyben, oda fel látott dolgoknak és a Tökölyi Fejedelem kívánságának megjelentésére.

Die eodem. Szathmári János uramék érkeznek Váradrul, referálván, hogy az be adott 20 szekerekkel, 100 oka mézzel, 100 oka vajjal, pányvakkal etc. meg elégedett; interim a tatár jövetelinek hire hallatván, a Pasa megparancsolta, hogy vigyázzunk és a város árkat erősítsük.

Die eodem. Érkezik somlyai kapitány levele, melyben írja, hogy a tatár Erdély országán erre felé fog júni.

Die 21. Csatári Bálint, Takács András, T. István Deák, Balla János uramék indulnak Váradra a summával.

Die eodem. Kondorosi János, Ladányi János uramék expediáltnak Szathmárra, az ecsedi tolvajoknak az elhajtott 78 marhákért ígért 300 forintokat magokkal a szathmári Commendanthoz vivén.

Die 22. Érkezik Váradi Pasa levele, melyben parancsol utjonnan 20 üres szekereket be küldeni.

Die 23. Osgyáni István ur érkezik Váradrul.

Die 24. Érkeznek haza Csatári Bálint uramék Váradrul.

Die 25. Váradi Pasa Tihája levele érkezik, melyben írja, hogy a beküldött 20 szekereken kívül ismét 20 szekereket küldjünk, addig a Pasa ki nem indul, ha nem küldünk, táborostul jú reánk a Pasa.

Die 26. Jóna István, Sz. Máthé János, Nagyházi János és Fekete István uramék indulnak az Váradi ki szállott Pasa köszöntésére, vivén magokkal 10 üres társzekereket, mely szekerek és benne lévő lovak, ökrök meg aestimaltattak ad fl. 483.

Die 28. Érkeznek haza ő kegyelmek, referálván, hogy a Pasa nem elégedvén meg az 10 szekerekkel, hanem ismét tizet kíván. Levelet is küldött a Tiha, hogy ha a 10 szekereket be nem küldjük, a Pasa táborostul reánk jú. Interim ő kegyelmek ott benn meg mondották, hogy nem adhatunk.

Die 30. Érkeznek városunkban circiter 43 lovas törökök, kik azt mondották, hogy a Pasátul küldettek vigyázni.

Die eodem. Az Kondoroson tul a Paczi telek környéke dinnye földnek felosztatik az alsó járásnak, az Nagy erdő és Apafája közti az felső járásnak. Deputatusok lévén az osztásra alsó járásrul Szücs Gergely, Szücs György, és T. István Deák (eskütt bíró) uramék, a felső járásrul Tóth István, Vasas Mihály és Dikó István (eskütt bíró) uramék.

Majus.

Die 1. Tiszt. Bíró uram, Bartha Boldisár, Fényes István, Csatári Bálint, Bernáth János és Gönczi István uramékkal indulnak az Fényes Vezér és Császár köszöntésére, vévén magokkal ajándékban két szépen el készített kocsit, abban való hat lovakat fékestül, hámostul, item igen szép öreg fejér kenyereket, fegyvert, posztót és egyéb ajándékokat. Mentenek el 6 szekereken, kik midőn a kapu eleiben ki mentenek volna, Tiszt. Felvinczi Sándor praedicator és Szilágyi Márton professor uramék is ki menvén, feles böcsülletes tanácsbeli személyek is kinn lévén, szép áldással és könyörgéssel, bucsuzással, sírva bocsáttattanak el.

Die eodem. Nagyházi János ur ő kegyelmekkel expediáltatik szolnaki hid látására és csináltatására.

Die eodem. Borbély András ur a bejött törökök felől expediáltatik a Pasához.

Die eodem. Érkezik városunkban Váradi Pasa csauza, Keresztelnél a Berettyón tul lévő táborrul circiter 30 lóval és zászlóval, az 10 szekerek kérésére, Borbély András uramat Ujfalubul magával vissza hozván.

Die 2. A tiszt. Tanács hajnalban öszve gyülekezvén, a Pasa kivánsága felől sokat discurrel, végre concludáltatik, hogy böcsülletes tanácsbeli embereket a csauzhoz küldvén megmondják, hogy valamit cselekeszik mind a Pasa, mind a csauz; de szekereket nem adhatunk, mivel egyszer az húsz szekérrel a Pasa megelégedett, az többiért 1200 forintot fizetvén, akkor el engedte, azon felyül azután is adtunk 10 szekereket, Bíránk is az hatalmas Vezérhez menvén, onnan is nagy kivánságtul és parancsolattul félünk, melynek megjelentésére a csauzhoz küldetnek Szathmári János és több böcsülletes atyánkfiai, kiktül a csauz a T. Tanács declaratioját értvén, elsőben ugy resolvalt, hogy emberünket küldjük a Pasához, ő is elmegyén, melyre nézve a Pasához választatnak Szathmári János és Borbély András uramék, kik is elkészülvén, a csauznak hirt adnak; de elébbeni elméje változván, el nem megyén, hanem a Pasának levelet ír, melylyel meg írt böcsülletes atyánkfiai meg indulnak.

Die 3. Az Csapó utczai csordáruul tolvajok hajtanak circiter 10 marhákat.

Die eodem. Borbély András ur érkezik a Pasátul Keresztes-rül, hozván ujabb levelet, melyben írja a Pasa, hogy holnap Sasra tiz szekereket tele árpával küldjünk, mert az ott maradt emberünket, Szathmári János uramat pálcza alatt öleti meg, adjon aztán a mi lelkünk számot róla, az szekeret is megveszi, többel is megtoldjuk; referálja ő kegyelme szóval is, hogy a Pasa igen haragutt, mindkettőt fel is vonatta volt, pálczáztatni akarta, az urak intercessiojára mulatta el; ő kegyelmeket össze lánczoltatta nyakoknál fogva, hurczoltatta, ijesztette, végre Borbély Andrást haza űzte.

Die eodem. A Tiszteletes Tanács tovább nem tudván mit tenni, féltvén veszedelemtül megarestált böcsülletes atyánkfiát is, elunván a csauznak és törököknek benn lételeket is (mivel addig ki menni nem akart) a tiz szekereknek megszerzésére az utczák kapitányi mellé böcsülletes tanácsbeli személyeket rendelvén, nagy munkával szerit tévén, a szekerekkel Borbély András és Debreczeni Benedek uramék expediáltatnak, vivén a szekereken 20 zsák árpát és 20 pányvákat, a szekerek és lovak aestimaltatnak ad fl. 478|. A csauz is a benn lévő törökökkel együtt el megyen.

Die 4. Varga György ur expediáltatik Somlyóra hireknek tudakozására.

Die 5. Szathmári János, Borbély András és Debreczeni Benedek uramék érkeznek haza, referálván, hogy az szekerekkel a Basa meg elégedett és Szathmári János uramat a lánczrul el bocsáttatván, békével haza eresztette; jóllehet az benn lévő csauz kivánt tőlök 4000 oszporát id est fl. 60 talpa fáradságáért, de ő kegyelmek resolváltak, hogy ott ő nálok nincsen egy pénz is, ha benn létében nem adtak, de arrul is le hagyott.

Die 6. Varga János, Erdődi Pál és Ladányi János uramék expediáltatnak Ecsedben, az ott megtalált és elhajtott marháknak kischerzésére.

Die 7. Varga György uram érkezik haza Somlyóruul, referálván, hogy a tatár felől még semmi oly bizonyos hir nincsen. Somlyai kapitány Tövissi Dániel ur mondotta, hogy a mi kegyelmes Urunk ő Nagysága a tatárnak eleiben küldött 10000 tallérral, és azon igyekezik minden tehetségével, hogy más felé fordítsa.

Die 8. Erdődi Pál és Ladányi János uramék érkeznek haza Ecsedbül, referálván, hogy az elhajtott marhák felől az káros emberek, kik ott maradtak volt, már meg is alkudtanak volt, igérvén bokrátul fl. 13.

Die 9. Bíró uramék levele érkezik aradi mezőruul, melyben írják ő kegyelmek, hogy Isten kegyelmébül addig békével men-

tek. A Vezér és Császár már Lándor Fejérvárra érkezett, két szekeret késérőkkel együtt vissza küldtek, nem lévén tovább szükség reá.

Die eodem. Cserődi Lukács, Báthori János és Apáthi Miklós uramék érkeznek Urunktul, referálván mind szóval, mind Urunk levelében irván, hogy kereskedő embereink aránt való sérelmünket, az hol illik, rövid üdön meg fogja ő Nagysága orvosolni. Hozzák hirül azt is ő kegyelmek, hogy a tatár Chám követei Urunknál benn voltak és az egész tábor is minden bizonnyal Erdélyen mégyen által, az után az Oláh ország, és azok által takarodván Erdélyen maga Urunk ő Nagysága is erre mi felénk fog júni. Melyet a Tiszt. Tanács meg értvén, nem kevés busulásban esik, a város marasztása felől sokat discurrelván, concludáltatik, hogy Váradra csauzokért kell küldeni, a város körül több kutakat kell ásatni, melyre utczánként a kapitányok mellé böcsülletes tanácsbeli személyek rendeltetnek.

Die 10. Váradi Pasa Kajmekámja két levele érkezik, egyikben írja, hogy Császár Kapucsi Pasája jött és parancsolatja valami szekerek felől, azért mindjárt 3 okos ember menjen be. Másikban kíván 30 szekereket gané hordani, 6 kerékgyártót, 6 kovácsot, 6 fejszéseket.

Die eodem. Néki István ur Isten kegyelmességébül érkezik haza a tolmácscsal, . . . Ferenczcel és Szénási Mátyással, Bonyhádi János uramat Bíró ur magával el marasztván, referálja ő kegyelme, hogy . . .¹⁾

Die 12. NB. Pro futura cautela.

Iffjú Dobozi István ur, az maga boltja eleiben engedi rakodni az Tar Kata házánál lakó gazdát, Pap Sigmondot, sub hac conditione : Hogy ha ő kegyelmének kívántatik az bolt és maga benne fog árulni, mint az ő kegyelme boltjához tartozandó fundustúl tartozzék meg említett Pap Sigmond el költözni, az mely fundus vagyon éppen az boltnak az faláig ; voltak jelen az conclusumban Tiszt. Jóna István ur, Nádudvari Benedek, Dobozi Benedek, Nehéz István, T. István Deák, Baranyai Mihály uraimék, Végh Mihály ur inspector lévén.

Die 11. Szathmári János, Apáthi Miklós, Balla János uramék expediáltatnak Váradra az Sz. György napi summában hátra maradt 600 talléroknek administrálására, a Császár Kapucsi Pasája által jött parancsolatjának megértésére és a tatárok ellen csauzoknak kérésére 8 puskás szekerekkel.

Die eodem. Néki István, Gönczi István uramék is ő kegyelmekkel expediáltatnak az hatalmas Császár városunk meg-

¹ A kipontozott helyek a kéziratban is hiányosak.

maradásáról a tatár Chámnak szóló parancsolatjával, hogy magok mellé Váradon csauzt kérvén, az hol a tatár Chámot találják, az levelet producalják és tőle protectionist kérjenek, vévén magokkal ajándékban egy fegyvert.

Die eodem. Borbély András ur Szénási Mátyással expediáltatnak Szathmárra a Portán látott dolgoknak hírré adásáért.

Die eodem. Bagosi Szücs János ur expediáltatik Kállóban, a mostan jött Kapucsi Pasa hírének megvitelére és híreknek tudakozására.

Die 12. Bagosi János ur érkezik haza, referálván, hogy Ecesdbül Szapponára nevű német Commendántot Kállóban látta késértetni, onnan Tokaj felé.

Die eodem. Érkezik somlyai vice kapitány ur 11 praesentis költ [levele], melyben írja, hogy már bizonyosan a tatár benn van az országban.

Die 13. Szathmári János, Apáthi Miklós uramék érkeznek haza, hozván magokkal csauzokat és referálván, hogy a Kapucsi Pasa Császártul olyan parancsolatot hozott, hogy a váradi sancsokságbul kell adni 1000 szekereket, 2 emberével, 4 ökrével, melyekben rendeltek Debreczenre 200 szekeret, melynek leszegésében ő kegyelmek sokat munkálkodtak, de semmit sem obtineálhattak. Balla uramat mindazáltal ott hagyták, hogy tovább is törekedjék a szekerek dolgában.

Die 14. A Tiszteletes Tanács jó hajnalban felgyülekezvén, sok törődéssel discurral az rettenetes kívánság felől, végre concludáltatik, hogy Bíró uramék után sietséggel kell küldeni és ő kegyelmeket tudósítani, interim a szekerek szerzésében kell munkálkodni, melyrül a kapitányok mellé utczánként böcsülletes tanácsbeli személyek rendeltetnek, hogy utczákat állatván, a szekerek szerzése felől discurraljanak és munkálkodjanak, kik is egymás között el rendelvén és fel vetvén sine discrimine minden rendekre, kire ökröt, kire pénzt, nem lévén immunis senki az egyházi rendeken kívül.

Die eodem. Balla János ur érkezik haza, referálván, hogy sok epekedésével is semmit nem obtineálhatott a szekerek dolgában, a Kapucsi Pasa maga is sokallotta ugyan, de az Kadia és urak rendelésit el nem bonthatta, sőt olyan válaszszaal bocsáták, hogy ha 4 vagy 5 napok alatt nem teljesítjük, egy néhány száz török reánk jó és mind addig itt rajtunk élődnek, míg a szekér ki telik.

Die eodem. Ladányi János ur Vértesi Györggyel és több kísézőkkel expediáltatnak Tiszt. Bíró uramék után a megírt nagy kívánságrul és az elment Pasa által elvont 10 szekerekrül etc. ő kegyelmekkel Váradra expediáltatnak, hogy tovább is a

szekerek felől reménkedjenek és meg jelentsék, hogy emberünket a Portára küldjük. Szathmári János, Szentesi János és Szabó M. János uramék is ezen dolog végett együtt mennek az váradi urakhoz.

Die 15. Borbély András uramék érkeznek haza Szathmárrul, referálván, hogy a Commendant a tudósítást kedvesen vette, kíván ismét 2 tanácsbeli embert.

Die 16. Szénási Mátyás expediáltatik Tököly Fejedelemhez a Portán látott dolgok felől.

Die 17. Szathmári János, Szentesi János és Szabó M. János uraimék érkeznek haza Váradrul, referálván, hogy a Kapucsi Pasa és Kajmekám töttek olyan igiretet, hogy az szekerekben el engednek, ha tiz-tiz tallért adunk egy szekértül.

Die eodem. Ugyan Szathmári János, Szentesi János, Szabó M. János és Balla János uramék ismét expediáltatnak Váradra, instruáltatván, hogy a szekereknek be szállításában tovább is munkálkodjanak, ha mit pénzben el szerezhhetnek benne azon legyenek.

Die 18. Szabó M. János ur érkezvén haza, referálja, hogy az ötven szekereket készséggel kívánják beszolgáltatni.

Die 19. Ötven szekereknek igen nagy igygyel-bajjal szerit tévén 2 emberével, meg indíttatnak 10 óra tájban, adjungáltatván gondviselőül Lénárt Gáspár és Varga János uramék, késérőül Szabó Máthé János uram.

Die eodem. Szathmári János, Szentesi János és Balla János uramék érkeznek Váradrul, referálván, hogy még az szekerekben ötvent irremissibiliter be kívánnak, a százáért ha tiz-tiz tallér lészen, és a Kapucsi Pasa a Fővezérnek megírja, ha meghagyja, nem ellenkezik benne, ha nem, nem tehet róla, a pénz eddig köz-kéznél maradván, mig válasz lészen.

Die eodem. Varga György és Csapó János uramék érkeznek Somlyóru, hozván kapitány levelét, melyben írja, hogy még Erdélyben nem érkezett a tatár, Prudon köitözött, azont referálván szóval is.

Die 20. Az beküldött 50 szekereken kívül ismét bekivánt ötven szekereknek állításában tiszteletes tanácsi rend közzül való böcsülletes atyánkfiai az utcák kapitányival és utczabeliekkal együtt szivesen munkálkodtanak, de a szekerek mellé való embereknek számát ki nem tölthették (jóllehet utcánként, házanként, sőt erdőkön, mezőkön, falukon keresték, a kiket találtak, fogdosták) mindazáltal egynehány emberek héjjával is (nagyobb kártul félvén) a szekerek megindíttatnak estve felé, az engedetlen emberekben, kik esküdni nem akartak, egynehányat kötözve vivén el a szekerekkel. Az szekerek mellett

gondviselőül expediáltatnak Bagosi Szücs János és Szilágyi János uramék, olyan conditióval mindazonáltal, hogy az előtt elment két böcsülletes atyánkfiaival megegyezvén, kettei, ugy-mint Lénárt Gáspár és Bagosi János uramék a szekerek mellett tovább el menjenek, a míg a szükség kívánja, Varga János és Szilágyi János uramék haza jöjjenek.

Die eodem. Szathmári János, Szentesi János, Balla János uramék expediáltatnak Váradra, hogy az hátra maradt 100 szekereket, valamint valahogy lehet, fizetésben eligazítsák.

Die 21. Az hátra maradt embereknek szerit tévén, két szekereken a többi után küldetnek, némelyek azok közzül is (kik magokat vakmerőségre vetvén, megesküdni nem akartak) kötözve vitetvén.

Die 22. Borbély András és Varga János uramék érkeznek Váradra, referálván, hogy a Kapucsi Pasa a hátra maradt 100 szekereknek ötvenét meghagyta tíz-tíz tallérokban olyan conditióban, hogy a Fővezér Tihájának levelet ír, ha a levélre el engedi, ha penig nem engedi, nem tehet róla; csak a szekereket készítjük, az ötvenérül a levél mellett mi is reménkedjük a Vezér Tihája előtt, a levelet kezekben is adta ő kegyelmeknek, 12 nap alatt választ kíván hogy hozzunk reá.

Die 24. Szücs György ur Görög Tamással indul a Kapucsi Pasa levelével a Vezérhez.

Die eodem. Érkezik somlyai kapitány ur levele, melyben írja, hogy már a tatár Erdély országában benn vagyon, bizonyosan értette.

Die 25. Varga György Szénási Mátyással indulnak Bécs felé.

Die eodem. Érkeznek városunkban circiter 8 szolnaki gyalog törökök, kik eodem 2 szekereinken el is indulnak.

Die 26. A benn lévő csauzokban el mennek heten hat szekér késérőkkel, adjungáltatván a szekerek mellé Takács András ur.

Die eodem. Érkeznek városunkban circiter 20 lovas törökök Váradra, hozván a Kajmekámtul levelet, melyben parancsolja, hogy az hátra maradt száz szekereknek ötvenit ad diem 28 praesentis, ugymint holnapra beszállétsuk, az ötvenét is utána s minden szekér mellé egy-egy tallért, addig a beküldött törökök ki nem mennek.

Die eodem. Szathmári János, Szentesi János, Szabó M. János és Szücs Gergely uramék expediáltatnak Váradra a megírt nagy kívánság végett, hogy minden utat az leszegésében és el szerzésében tovább is el kövessenek.

Interim az utczáknak a Tiszt. Tanács megparancsolja, hogy a szekereseknek és szekereknek szerzésében munkálkodjanak melynek híre ki terjedvén a városban, a szegénységnek nagyobb

része magát el vonsza, mely miatt az embereknek szerzésében sokat fáradozván, mindazáltal szerit nem teheték, utcánként, házanként járással is nem tanáltak, hanem szekerekre ülven, erdőkön, mezőkön, falukon is keresték, ugy is nem találtak, a kik találtattak, azok is magokat meg vakmerővitven, esküdni nem akartak.

Die 29. Érkezek Németh Mihály uramék Vértesi Györggyel, hozván Bíró uraméktul levelet Pancsórul [*sic*], melyben írják ő kegyelmek, hogy Isten kegyelmébül fáradságoknak hasznos gyümölcsét experiálták, a váradi nagy kivánságot is alkuvásra vették, melyre nézve ha meg nem indítottuk a 200 szekereket Váradra, meg ne indítsuk, hanem minden jó dispositioval halaszszuk nagy kárunkkal is jövődőre nézve, ezént referálván Németh Mihály ur szóval is.

Die eodem. Szathmári János, Szentesi János, Szabó János és Szűcs Gergely uraimék érkeznek Váradrul, referálván, hogy a Kapucsi Pasa a szekereknek nem lételéért haragutt, erősen megparancsolta, hogy holnapra az ötven szekér, ismét minden szekértül egy-egy tallér és egy-egy timon ott legyen.

Die eodem. Érkezik Tököly Fejedelem Váradi Pasának szóló levele, melyet Mészáros postátul el küldtünk Váradra.

Die eodem. Esteli öt órakor hertelen észak felől nagy zugással sűrű felleg fel jüvén, feles zápor eső esik és az eső esés közben szörnyű villámások, égi zengések lesznek, ugyan akkor Istennek látogatásából két rendbeli menkő városunkban leesik, egyik Csapó utczában Szűcs Jánosné házára, az háznak szaru fáját. és kéményét öszve törte, de nem lévén tüzes az ház meg nem égett; a másik pedig Varga utczában az árok mellett Kápolnási János malmos házára esett, tüzes lévén, az háznak fedelét elégette, az háznak dereka és a malom a sebes eső és emberek forgolódása által megmaradván.

Die eodem. Váradi Kajmekámnak Tököly Fejedelem levelére tött válasza küldetik Kállóban Mészáros által.

Die 31. Az kívánt szekerek mellé való embereknek szerit nem tehetvén, a Tiszt. Tanácstul concludáltatik, hogy a kik eljöttenek és a szekerek mellé esküdni nem akarnak, ha házok van, elvétessék és a ki elmégyen, annak adassék, ha lakó, ki üzettessék a cselédje és jószága.

Die eodem. Érkezik haza Kállóbul a Kajmekám levelét vivő posta.

Die 30. A szekerek állítására jött lovas törökök nem győzven várni a szekereket, estve későn haza indulnak.

Die 31. Szathmári János, Szabó M. János és Szűcs Gergely uramék expediáltatnak Váradra, hogy meg jelentsék, a szeke-

rek állításában munkálkodunk, de hertelen nem lehet állítani, a Kapucsi Pasa várakozzék, azomban Bíró uramtul is jó hírünk jött, hogy el engedték volna a szekereket.

Die eodem. Géczy István expediáltatik Váradra az oda fel látott dolgoknak megjelentésére, tudniillik, hogy a német Császár hada igen feles, erős fegyveres, Esztergomhoz közel volt.

Die eodem. Szabó Péter is expediáltatik Erdélyben azon német hirrel

Junius.

Die 2. Isten engedelmebül Bíró ur Bartha Boldisár, Fényes István és Bernát János uramék Nándor Fejérvárrul meg érkeztek ily válaszszal, mihelyt Isten engedelmebül Panczvahoz érkeztek s elől Bonyhádi János ur által hirt töttek, az Fő Vezér csauzt küldött ő kegyelmek elejekben, az tempestas miatt két nap tölt az által menetelben, harmad nap ugymint 8 maj az hatalmas Császár az Fő Vezérnek császári hatalmot adott minden hadain, Mahomet zászlóját is kezében adván, mely solemnis hadi pompának celebrálásában ő kegyelmek is jelen voltak, mely fényesen, mely dücsőségesen ment végben azon pompa, hasonlót alig gondolhatni. 9 maj ugyan az hatalmas Fényes Vezér az hatalmas Császártul audientiát impetrálván, az ajándékkal ugymint egy borított három lovas koczival, egy aranyos karddal, egy vég zöld londissal, egy ruhára való öt sing angliai posztóval s 12 fejér szép kenyerekkel az h. Császár sátora előtt meg állottak, elsőben az Dobra vidéki követek comparealván, azok is szép ajándékokkal, az után mindjárt Bíró uramrul mentéjét le vévén, császári köntösben fel öltöztetett és az portai tolmácscsal együtt hatalmas Császár eleiben be menni meg engedtetett, hatalmas Császár személyét s ajándékinkat kegyelmesen el venni méltóztatott. 10 maj az Fényes Vezér is ő kegyelmeket hasonló ajándékkal eleiben bocsátotta, személyeket s ajándékjokat kegyelmesen el vötte, hűségére, város gondja viselésére intette, békével előle elbocsátotta az Fő Vezér is császári szép kaftánnyal Bíró urat magát fel ékesítette. 11 maj jó hajnalban az Fő Vezér az Száván az hidon által költözött és az Szerémi mezőn meg telepedett táborostul, ott minemű gravaminaink lehetett supplicatioban le tévén, annak orvoslásában fáradozván ő kegyelmek, kiben is Isten kegyelmébül kívánatos resolutiot obtineálván, az hadi Serif felől jó reménséget vévén, az Magyarországi követekkel is dolgokat csendesen complanálván, jó és kívánatos resolutioval megtérni igyekeztvén ő kegyelmek, és ottan érkeztek ő kegyelmek után Ladányi János és Német Mihály uramék oly izennettel, hogy az váradi urak Császár parancsolatjából két száz

szekereket rendeltek volna Debreczen városára, azt is ő kegyelmek mint orvosolhatnák s az Várad Pasa sok szolgálatját s exactioit is remediálhassák Isten jóvoltából; kiből nem keveset törődve, éjjel-nappal fáradozván, az iránt is kegyellel teljes resolutiot obtineáltak, hogy az Várad Pasa a maga számára való szolgálattal Debreczent ne terhelje és hogy az várad sanczóságban esendő terh viselésben is immunis legyen, külön szakasztván Debreczent, imperiale mandatum ki adattatott, és hogy két száz szekeret az váradiak közzé ne adjunk, megparancsoltatott; de hogy ezekkel s jövőben effélékkel ne oneráltassunk, mi tőlünk ez rettenetes hadi expeditioban hűségünk declarálására jó akaratum non coacte sed benevole kívántatott, kit is semel pro semper sponte 1000 kila árpát, 1000 kila lisztet administralni compromittáltak, az fő tiszteteknek 20 szekér éléssel bővítettük és így Istennek engedelméből kegyelmes válaszszal meg tértek ő kegyelmek! Isten jutalmaztassa meg mind ez és más világban ő kegyelmek jámbor szolgálatjokat! Amen.

Die 2. Pap Mátyás posta érkezik Somlyóur kapitány ur levelét hozván, melyben írja, hogy a tatár Erdélyben van, melyre lesz utazása, bizontalan.

Die 3. Ormós Mihály és Csanálosi István uramék expediáltatnak Somlyó felé bizonyos hír tudására és hozására.

Die eodem. Kálmán Mihály és Szabó Péter expediáltatnak Győr felé hír tudására.

Die 4. Szathmári János, Szentesi János, Bonyhádi János uramék expediáltatnak Váradra, hogy a Kajmekámtul a Fényes Vezérhez küldött emberünk mellé késérő törököt kérjenek; expediáltatván ugyan ő kegyelmekkel a Fényes Vezérhez Gellért János Kis Péterrel együtt, az oda fel látott dolgoknak hír tételére.

Die 5. Érkezik Somlyai kapitány levele, melyben írja a Szoboszlaiaknak, hogy 4 praesentis a tatár Tordához jó, 5-ta Kolozsvárhoz. Ezer elől járója 4 mélyföldig is a tábortul benyargalja a földet, valahol marhát, embert talál, mindenütt hajtja, vágja etc.

Die eodem. Ormós Mihály és Csanálosi István uramék érkezik Somlyóur, referálván, hogy a tatárság a Meszesen már költözik, melyet értvén a Tiszteletes Tanács confluál és a város marasztásáru sokat discurralván, concludáltatik, hogy a kapuk becsináltassanak és a város népe a kapuk és árkok mellett éjjel-nappal fenn legyen.

Die 6 et 7. Az város népe nagy félelemben berekesztve tartatik, a marhák minden felől a város mellett legeltetvén.

Diebus eisdem. A körülöttünk lévő vidékség éjjel-nappal szüntelen költözik.

Diebus eisdem. Böcsülletes tanácsbeli személyek a város körül kinn paripákon strásálnak.

Die 7. Diószegi bíró levele érkezik, melyben írja, hogy a tatár csauzok már Diószegre érkeztek.

Die eodem. Egy néhány lovasok Diószeg felé küldetnek, hogy bizonyos hírt hozzanak.

Die 8. Egy sereg tatár városunk alá ütvén, a marhák mellett egy néhány embereinket meg fosztják és a czegléd utc za tehén csordát elhajtják, melyen a város nagy zendülésben és félelemben esik.

Die eodem. A benn lévő csauzokban circiter 4 vagy 5 Balla János urammal és egy néhány szekér puskással az elhajtott csordának recuperálására a tatárok után indulnak dél után, kik is estve későn Bagamérnél az marha hajtó tatárokat elérvén (midőn szinte megszállottak és a marhákat egy kertben szorították volna), hogy szekereinket meg látták, fel lázadtak és öszve csoportozván, nyilokat tegezben rakták. Végre a csauzok közzül egyet fegyver nélkül magok közikben bocsátottak, kik is sok szóbeszéd után embereinket megalkudtatták in fl. 43 || 20, item hat jó megenni való kövér lovakban, a pénzt a csauz tötte le éretünk ugyan akkor mindjárt, a lovakat pedig szekérből szedték ki, melyet a tatárok percipiálván, a csordát vissza adták, melyet embereink éjféltkor a kapu eleiben hajtottak és beeresztettek.

Die eodem. Néki István ur és a tolmács érkeznek mintegy 20 tatár csauzokkal, referálván ő kegyelme . . .

Die 9. Érkezik a tatár Kám tábornestere, hozván a benn lévő tatár főcsauznak levelet, parancsolván szóval is, hogy a város mindjárt alkalmas füves, vizes, tábornak való helyet mutasson. Melyet megértvén Tiszteletes Bíró ur, a benn lévő török csauzokkal együtt böcsülletes urainkkal hozzájok mennek, (együtt lévén mind a tatár csauzok, mind a tábornester a Tar Kata házánál szálláson) estve későn, és T. Bíró ur megmondja, hogy a mi határinkon sem víz sem fű annyi népnek való nincsen, kérvén e mellett a tábornestert, hogy munkálkodjék a tábornak másuvá való fordításában, munkálkodván ezen dologban a tábornester előtt a török csauzok is, mind ratiokkal jelentvén alkalmatlanságát földünknek a táborozásra, mind igérettel. Végre sok törekedés után resolvalt a tábornester : lehetetlen, hogy ha 5 vagy 6 ezer magával is a Chám erre ne jőjjön, ha lehet, levelet küld ki, hogy a derék tábort fordítsák más felé, ha a Chám erre jű is, mely levéllel egy szekeren két tatár csauzok és két erdőkerülő, Kis Ferencz és Nagy György mindjárt ki küldetnek. Interim a tábornester megparancsolta, hogy kút ásó emberek készen legyenek. Ugyan akkor hajnal előtt azon szekér

vissza érkeztén, a Chámnak erős parancsolatja érkezik, hogy kút ásók felesen menjenek ki.

Die eodem. A török és tatár csauzok a kapukra oszolván, ott hálnak, rendeltetvén minden kapukra böcsülletes tanácsbeli személyek és kész nyerges lovak.

Die 10. A tábornester és a török csauz jó reggel 2 szeke-
reken ki mennek táborhely keresni, adjungáltatván melléjek Pércsi Vég Mihály ur. Kik is határinkat megjárván, tábornak alkalmas helyet nem találnak; hanem a Kondoros mellett, az elébbi táborhelyen lévő kutakat parancsolják meg tisztítatni. Melyre is ásókkal, kapákkal circiter 50 emberek ki mennek, vélek lévén Vég Mihály ur, őriző tatár csauzokkal együtt.

Die eodem. Tiszteletes Jóna István, Szathmári János, Szentesi János, Néki István és Balla János uramék a tatár Chám eleiben köszöntésére expediáltatnak szép festett kocsival és abban fogott uj szép háموkkal, fékekkel felöltötött három herélt szürke lovakkal és egyéb ajándékokkal. Kik a Boldogfalvi kapuhoz ki menvén egy darabig várták a Chámnak és tábornak érkezését és megtelepedését.

Die eodem. A tatár Chám és Vezér 8 óra tájban érkezik és a Kondoros mellett megtelepedik egy nehány ezere magával, a tábornak pedig némely része a Szepes körül, buzák mellett és kertek között a földet mindenütt ellepi.

Die eodem. Megírt böcsülletes uraink a török és tatár csauzokkal ki indulnak a táborra, a nálók lévő ajándékkal, és a táborra érvén, vitetnek elsőben is a Vezér sátorához, holott a Vezérnek való ajándékot, ugymint egy aranyas kardot, egy ruhára való veres angliai posztót, egy vég zöld közlondist a város tolmácsának, Kis Ferencznek, egymásra téve kezében adván és ezen kívül tizenkét szép fehér kenyereket, négy sajtokat, egy öreg kanta mézet, meg annyi vaját, kin munkálkodó közönséges emberek kezekben tartván magok ő kegyelmek a Vezér sátorán rendre kívül megállottak és varakoztak, míg a török csauz válaszáért a Vezérnél benn volt, ki is a Vezér eleiben miután magát a Vezér előtt meghajtván és térden állván az ő kegyelmek szándékát és menetelit megjelentette és ő kegyelmeknek audentiát nyervén, ő kegyelmeket maga beszólétotta és magával együtt a vezér eleiben vitte, hova ő kegyelmek bemenvén és a Vezér előtt térdre esvén, Tiszteletes Jóna István ur ő kegyelme a Vezért tisztességesen köszöntötte, hogy az Isten hatalmas Vezér urunkat mostani utjában szerencséltesse és éltesse, a melyre a Vezér fejét meghajtott. E mellett a város nevével ő kegyelme proponált e szerint: miolta a szegény város hatalmas győzhetetlen Szultán Szulimán török Császárnak fejet hajtott, meghódolt, azolta sok

hatalmas Vezérek, Chámok a szegény várost oltalmazták, hogy az hatalmas győzhetetlen Császár városa ki ne mozduljon és el ne pusztuljon, mostan is a város Bírája és az öreg emberek, azon ajándékkal kiküldött az hatalmas Vezérhez és Chámhoz, a mine-müt az előtt is hatalmas Vezéreknek, Chámoknak szoktak adni, kérvén alázatosan az h. Vezért, hogy a szegény várost oltalmazza mostan is, hogy hatalmas győzhetetlen Császárunk szolgálatjára megmaradhassunk és a tábort házainkra, kerteinkre menni és elpusztítani ne engedje, hogy hatalmas győzhetetlen Császárunk adoját adhassuk és élhessünk. Ezeket csendesen a Vezér meghallgatván, magok ő kegyelmek kimentek előle, a csauz pedig benn maradott és igen kevés üdő mulva a csauz által a Vezér megizente, hogy a buzáink és kerteink oltalmazására mindjárt tatár csauzokat adat, csak embereinket adjuk melléjek, kik megmutassák, hová kell menniek. Ugyanakkor mindjárt a csauzok elő is állottanak, kik mellé ő kegyelmek embert adván, a kertek közzé elmentenek, hogy a kártevőket ki hajtsák és kárt ne tegyenek. Az üdő közben pedig, míg a Chám aludt és a Hocza kiáltván devotiojokat véghez vitték, mintegy egy óráig ő kegyelmeknek a Vezér sátora körül kellett várakozni, azok végben menvén, maga a Vezér felkölt és a Chámnak való ajándékokkal együtt ő kegyelmeket a Chám sátorához vezette (a Vezért követvén 10 vagy 15 miniszterek). NB. A Vezér számára bemutatott ajándékot pedig mihelyt bevitték, a miniszterek mindjárt elszedték. Oda érkezvén pedig a Chám sátorához, míg a Vezér a Chámmal ott benn mulatott, addig ő kegyelmek az ajándékot elkészítették és kézhez vették ilyen renddel: maga Jóna István ur elől, utána Balla János ur, karján egy vég zöld közlondis, azon felyül egy ruhára való király szín angliai, azon felyül ismét egy aranyas kard, két öreg mézes kalácscsal. 3. Szentesi János ur, karján a Chám 2 fiának való két ruhára való király szín angliai posztó, felyül rajta három mézes kalács öreg. 4. Szathmári János és Néki István uraméknál kenyerek nro 12, tartván a többbit, ismét 4 sajtot, vaját, mézet a szerint, mint a Vezérnek, közönséges emberek fogván és a felyül megírt kocsiban való lovakat két felől tartván (egy felől a város kocsissa Szalai Mihály, másfelől közönséges ember). Ezen ajándékokkal be intetvén ő kegyelmek, be mentenek. Holott is a török csauz előttök menvén, elsőben a Chám köntösét ő csókolta meg és térdre esett, ő kegyelmek is hasonló képen a sátorban térdre állván a nálok lévő ajándékokkal, ott is tiszt. Jóna István ur a Chámot köszöntötte és a város oltalmazására kérte a szerint, mint a Vezért, melyre is a Chám hasonlóképen fejét meghajtotta, a beszédet csendesen meghallgatta és az ajándékot a miniszterek elvivén, ő kegyelmeket előle

kibocsátotta. NB. Interim a köszöntés közben ő kegyelmek magoktól 2000 kenyereket, 30 vágó marhákat és 100 juhokat a h. Chám tábora szükségére ígértek és az hova parancsoltatik, oda vinni ajánlották, melyet is mind a Vezér mind a Chám csendesen meghallgatván, sem az ajándéknak, sem az élésnek kevés voltárul egyik is semmit sem szólott; sőt az kegyelmes Isten ő kegyelmeknek személyeket kedvessé, szavokat oly foganatossá tőtte, hogy mind az ajándékkal, mind az éléssel meg elégedtek; sőt mikor a Chámnál dolgokat elvégezték, mindjárt a Chám kalauzokat kívánt, kik a tábort mentül hamarább és mentül kevesebb kárral elvezethessék, mivel menten megindul. A Chám-nak adott kocsit a sátor előtt (a lovakat két felől fogva) elvivén, a Chám a sátorbul nézte (és hallatott, hogy a fiának ajándékozta, ki akkor a tábornak nagyobb részével Konyár és Derecske felé volt). Minekutána pedig a Chám sátorában dolgokat végezték és kijöttek volna, ő kegyelmek mindjárt beküldöttek, hogy kalauz jöjjön mentül hamarább, melyre Pércsi Vég Mihály ur a tolmács-csal és Kis Ferencz nevü szolga rendeltetvén, kiküldetik menten; ő kegyelmek pedig békével haza indulnak (a kalauzokat kimenő utjokban találván) és haza jűnek; minek előtte pedig ő kegyelmek a táborrul beindultanak volna, még akkor a sátorokat szedték és a seregek indultanak, maga is a Chám minden táborával megindult és elment Szoboszló felé.

Die eodem. Érkezik tatár Chám commissariususa az ígért marhák és élés elvitelére, estve későn el is viszi.

Die eodem. Az benn lévő tábornester szolgálatjának jutalmát kezdi sollicitálni és sok szóval beszéddel nehezen megelégettetvén, kedvetlenséggel a tábor után kimegyen.

Die 11. Az táborrul vissza érkeznek circiter 400 tatárok, kik megszállának az Tóczón kívül lévő buzáskert mellett, elsőben a buzák között sokat keresgélvén és kalezolván, a buzáknak nem kevés kárával, némely része mindazonáltal az Hatvan utcza kapu eleiben száll circiter 30 lóval, kik közzül egynehányan, circiter 8, a kapun be jűvén és a város házához jutván nagy furiával, tiszteletes Bíró uramnak és akkor körülötte lévő böcsületes urainknak, jelen lévén a török csauz is, a cédula osztó házban praeponalnak ilyen követséget: Az hatalmas Chám minket azért küldött, hogy egy derék murza ötöd magával a városban jűvén vásárlani, estve felé hogy kiment, a ti földeteken a buzák között le vágta vagy elfogta. Hatalmas Chám parancsolja, adjatok számot róla, mert kinyomoztuk, hogy a tolvajok vagy katonák a ti várostokbul mentenek ki, oda mentenek be is; ha számot nem adtok, az hatalmas Chám felégettetti a várostokat etc. Ezekre tiszteletes Bíró ur a török csauzsal együtt ugy resol-

vált, hogy a mi kapuink mind bezárva voltak, török és tatár csauzok őrzötték, minket is azok oltalmaztanak, azok híre nélkül és engedelmekek nélkül sem városi ember, sem tatár, sem ki nem mehetett, sem be nem jöhetett, azon kívül is a mi városunkban jobbagyok nem katonák laknak, innen olyanok ki sem mentenek. Ezekkel és több helyes ratiokkal megcsendesítettven, végre arra condescendáltak, hogy a murzát mind a mezőn, mind Szathmárt és Ecsedben kerestessék és ha meg nem találják vagy magát életben, vagy a testét, ha elfogták, 10000 talléron is kiváltsák etc. Ezzel felkélvén és ételt kérvén, kimennek.

Die eodem. Ezen tatárokkal a somlyai kalauz katonák is vissza jűnek.

Die eodem. A tatár fű csauz magának és véle valóknak szolgálatjok jutalmát kérni kezdi, ki is sok szóra beszédre 130 tallér érő 120 pénzesekekkel, egy szekérrel, 2 juval, egy néhány zsák kenyérrel, 4 sajttal, egy kanta mézzel, öt fejér kenyérrel, egy zsák kásával etc. megelégettven kiindul társaival együtt és magokat az murzáért bejött tatárokhoz adván, a tábor után mennek.

Die eodem. A Tököly Fejedelem ő Nagysága czimeres postája Mádi István elmegyen.

Die eodem. Ladányi János ur érkezik, referálván, hogy az társzekereket utban hagyta.

Die 12. Boros István gyalog posta expediáltatik Ecsedben, Vászón Mihály Szathmárra, az murzának keresésére és az elment tatár hírének megvitelére.

Die eodem. Tolmács Ferencz érkezik haza küldettven és levelet hozván a tatár Chámtul és referálván szóval, hogy a megírt murzáért elrendeltettek volt 10000 tatárok, hogy a városra jőjjenek, de mind a váradi törököknek (kik akkor a tatárok által elhajtott feles lovaknak kiszerezéseért a Chám körül voltak) és a mi embereinket sok reménkedésekre, kiváltképen az innen kiment tatár csauzoknak bizonságtételekre leagyattanak, az után ismét circiter 300 tatárt, végre ötöt vagy hatot a tolmács-csal elküldeni akartak, de a tolmács szerencséjeket fel nem vállalván, végre csak magát a tábor széléig ki késértven, vissza küldötték, megparancsolván erőssen, hogy a murzát, valahol lészen, felkerestesse a város és elő állétsa, egyéb aránt táborostul vissza jűvén, mindaddig itt lakik, mig nem állétjuk.

Die eodem. A somlyai katonák elmennek.

Die eodem. A váradi török csauzok.

Die 13. Szűcs Gergely és Balla János uramék expediáltatnak Váradra a tatár Chám levelének meg fordéttatására.

Die eodem. Szathmári János és Németh Mihály uramék érkeznek haza Váradrul.

Die 14. Boros István posta érkezik Ecsedbül referálván, hogy a murzát Ecsedben látta, kit Barta András, Gelei Jankó és több katonák 12-ten vittek be, a murzának a fején is seb vagyon, a karja csontja is lövis miatt könyökben össze romlott, kétséges élete, a Commendánt, Maximilianus Horeczki 150 forinton vette meg magát, lovát fegyverit, ruháját a katonák el kótyavetyélték.

Die eodem. Szűcs Gergely és Balla János uramék érkeznek haza Váradrul a tatár Chám levelének párját meghozván a fordítás szerint ilyen tenorral: No ti debreczeni bírák és több jobbágyok, a táborombul egy Timur Kazu nevü emberem 2 lovat venni a városba bement, estve felé a városbul kiment, ismét a táboromba akart júni, a szőlők között a ti katonátokban meglesté, a mely emberrel volt egyikit levágtak, Timur Kazu nevü emberemet megfogták, a ti várostokban be vitték. Azon kívül három emberemet megvágtak, azoknak a testit mindeniknek előmben hozták. Ha mondtátok ti, hogy Császáz jobbágyi vagytok. A ki Császáz jobbágya, ilyen dolgot nem cselekszik. Ez czimeres levelem mihelyen hozzátok érkezik, azt az emberemet életben hozzám hozzátok, ha pedig ti azt mondjátok: nem a mi katonánk cselekedte azt a dolgot, szathmáriak cselekedték, a ti hiretekkel és a ti tanácsotokbul lött az a dolog; ha pedig Szathmáron lészen az én emberem, ide én előmben hozzátok, egész tatár táborommal együtt titeket erre az helyemre megvárlok, egy vagy két nap valaholott lészen az emberem, ide hozzám hozzátok. Ha mondjátok, hogy: nem tudjuk, nem találtuk, egész táboromnak hírt adok, egész táborommal együtt rátok mégyek, a várostokban beszállok, ugy tudjátok, valameddig az emberem nem jű, addig rajtatok lészek, ugy értsétek, ez levelemben mi van, a szerint cselekedjete.

Ugyan akkor ő kegyelmek hozzák a váradi Kajmekám levelét is, melyben a vár építésére 20 heti szereseket, 6 kerékgyártót, 6 kovácsot, 6 ácsot, item a várnak és udvarnak megtisztítására 20 szekereket és a rét kaszálására 50 kaszásokat kíván.

Die 15. Vászon Mihály posta érkezik Szathmárrul, referálván, hogy jövőben Ecsedben térvén, a murzát látta, véle beszélt, az öcscsét kérdezte, ha űtet kereste-e, és a szolgáját, ha a táborra ment-e etc. Leveleket is irt a tatár Chámnak, melyet a Commendant maga levelében includalván, kezünkhöz küldött, kérvén Bíró uramat és a tanácsot a Commendánt, hogy azon tatár rab levelét el küldje és válaszát hozza.

Die eodem. Nagyházi János ur a tolmácssal expediáltatnak azon levéllel, instruáltatván, hogy Szolnokban megolvastassák

és magyarul le irassák, ha megértik, hogy városnak ellen sonál, el ne vigyék, ha pedig nem, a tábor után menjenek véle, törököt fogadván melléjük.

Die 16. Vég Mihály ur Kis Ferencz szolgálával érkezik a tatár táborrul Szolnaktul.

Die eodem. Szűcs György és Kis György uramék érkeznek, referálván, hogy a társzekerek a tatár előtt Turra vonódván és ott meg maradván, a túriak minden marhájokat meg tartották és addig ki nem bocsátták, míg fl. 44 nem deponáltak. Kis György uram is referálja, hogy a késérő szekereket Szolnakbul Turra, onnan vissza hurezolták, fárasztották, a szolnaki hidnak egy gerendája és bálványiban is 2 vagy 3 megtört a rajta által ment sok tatárság alatt; némely sőt nagyobb része pedig a tatároknak nem győzvén várni a hidat, a Tiszának csak neki ment, öt hat ökröt lova farkához kötvén által vitte.

Die eodem. Bagosi Szűcs János ur érkezik a 100 társzekerekkel.

Die eodem. Tíz váradi törökök érkeznek városunkban hozván levelet a Kajmekámtul, melyben a vár árka tisztítására kíván 300 heti szerest, száz oka fagygyat, palamár kötelet 5, mindeniknek öli húsz ölnyi légyen, 6 kovácsot, 6 kerékgyártót, 10 ácsot, 20 fejszést, 20 szekereket, item a Pasa rétyének kaszálására 50 kaszást, hitre mondja, ha nem adjuk, maga megírja a Portára engedetlenségünket; mivel azért engedték el a szekereket és tarisznyákat, hogy a várat építsük.

Die 18. Bartha Boldisár és Borbély András uramék expediáltatnak Váradra a Kajmekám megírt nagy kívánságának leszegésére.

Die eodem. Nagyházi János ur érkezik haza Szolnokbul a tolmácssal, referálván, hogy az Olaj Bek öcscse (maga otthon nem lévén) midőn az Ecsedben lévő tatár rab levelét elolvasta volna, semmi városunk kárára és vádolására való dolgot nem látott benne; melyre nézve minthogy magának a táborra kell menni mindjárt, ő kegyelmét vissza bocsátotta, magára vállalván, hogy mind a rab levelét a tatár Chámnak kezében adja, mind a város dolgát declarálván, bennünket a nehézség alól kiment, ezent irván levelében is.

Die 19. Istennek bölcs itéletibül az Elepen, Kösely Szegben, Ebesen, Szepesen rendkívül való nagy és sűrű jég eső miatt kaszáló füveink, buzáink, árpáink, kölesink teljességgel elromlottak, a Téglás kertnek is egy darab részén által menvén azon jégeső és zápor, a szőlő levelét, fáját, gyömolcsfáknak termését öszve rontotta és széjjel verte.

Die 20. Bartha Boldisár ur érkezik Váradrul, referálván, hogy a megírt nagy kivánságban semmit le nem szeghetnek; sőt a Kajmekán az urakkal együtt azt mondotta, Kadia pecséti alatt közönségesen megírják engedetlenségünket, hogy a Császár várát nem építjük, az árkot az nád, gaz felnőtte, ha az hatalmas Császár vagy emberit küldi, vagy maga talál eljűni, meg látja, az urak közzül egy néhánynak meg kell halni, azért mindjárt jőjjön 300 heti szeres, 100-nak kaszája legyen, kik a víz alatt az nádat, gyéként le vágják, a többinél gereblye, vella, kapa, ásó legyen, item 10 szekér ganaj hordani, ismét kovácsok, kerékgyártók, az köteleket és fagygyat interim le hagyták. Borbély András uramat penig arestálták.

Die 21. Csanálosi István és Gönczi István uramék expediáltatnak Váradra 300 heti szeresekkel, item ácsokkal, kovácsokkal.

Die 22. Szathmári János, Szentesi János, Balla János, Szűcs György uramék expediáltatnak Váradra, hogy az Kajmekámmal és Kapucsi Pasával a dolgot el igazétsák, mivel a lehagyott 100 szekerekért a Kapucsi Pasa még is kéri a 10—10 tallért, praetendalván, hogy meg ígérték volna; mely különben vagyon, mivel ígérték ugyan, de úgy hogy ha az ő levelére engedik el, mely nem arra engedődött el etc.

Die 23. Erdódi Pál ur expediáltatik Urunkhoz ő Nagyságához oda fel Tököly Fejedelem Portára indulásakor látott és hallott dolgoknak referálására, interim a társaság után várakozván el nem indul.

Die eodem. Gellért János Kis Péterrel érkeznek az Vezér táboráru, hozván levelet Csatári Bálint és Király Mihály uraméktul, melyben írják ő kegyelmek, hogy Gellért Jánosék 11 die praesentis érkeztek oda, 13 nagy examenre fogattatván, hogy a német tábornak számát meg nem tudta mondani, Schellet a Vezér tolmácsa csak azt mondta: miért jött? si nihil dicit, a tolmács neheztelt és csudálkozott, hogy sem nekie, sem Csatári uraméknak levelet nem küldött Bíró ur, az élés szálltása felől parancsolt erősen: mit gondol a Bíró, hogy nem küldi, ha késik, Bíró uramat egy néhányan magával hivatván, más is meghül belé, mi esik a Bírón és a városon. Intett, hogy mentül hamarább szálltassék az élés Budára, ott meg érthetni, hol lészen a tábor. Irják ő kegyelmek azt is, hogy Tököly Fejedelem ő Nagysága 10 praesentis érkezett és magát minden népével a Vezér sátora előtt praesentálván, magának ő Nagyságának nagy bű ujju nuszttal béllelt subát adtak, az urakban, kapitányokban, és hadnagyokban is hatvannál többet meg kaftányoztak, s úgy szállott abban a sátorban, melyet a Vezér vonatott számára ő Nagyságának.

11 die indult a Vezér által az eszéki hídon, a Fejedelem ő Nagysága a hídig kísérte, Barkóczi Ferencz, Szepesi Pál 100 magokkal ott maradtak kalauznak és a végre, hogy a várakat a Fejedelem számára kérjék, ha megadják, nem lesz bántódások, ha nem, fegyverre hányatnak etc. Kovács Sigmund a mi kegyelmes Urunk ő Nagysága Capitihaja is küldött levelet Bíró uramnak, includván ő Nagyságának szóló levelét és kérvén, hogy sietséggel küldje meg ő kegyelme.

Die eodem. Erdődi Pál ur ezen hirekkel, levelekkel megindul Urunkhoz.

Die 24. Szathmári János uramék érkeznek Váradrul, referálván, hogy a Kapucsi Pasával a dolgot el igaztatták. Levelét vissza adván resolváltak, hogy a Pasa számára kaszást nem adunk.

Die 25. Érkeznek városunkban négy somlyai katonák, referálván, hogy ők 14-en lévén, hogy Bagosrul ki jöttek és két felé szakadván Pércsre, Sárádra mentenek volna, circiter 200 labanczok mindkét helyen őket felverték, egyet le vágtanak, kilenczet el fogtak és 12 lovat elvittek, négyen szaladtanak be.

Die eodem. Érkezik tokaji kapitány Izdenczi Márton és udvarbíró levele, írván, hogy a méltóságos Fejedelem parancsolatjára (melyet Bábai Sigmund 600 tallérig extrahált pallagi praedium felől) a tokai vásárosokat arestálni kellett, ha el nem igaztjuk véle, a parancsolat párját is el küldötte.

Die eodem. Kegyelmes Urunk ő Nagysága Balog István nevű postája érkezik a Vezér táboráról, referálván, hogy a török tábort die 22 praesentis a Duna mellett Földvár nevű török kastélynál hagyta, de úgy értette, mára Székes Fejérvárra mégyen. Ezen posta által Csatári Bálint és Király Mihály uramék is levelet küldenek, melyben írják ő kegyelmek, hogy a Császár tolmácsa igen kérdezte, ha ment-e utánok posta, értettek-e az élés és szeke-
rek szálltása felől, megparancsolta, hogy ő kegyelmek megírják, hogy Bíró uram megemlékezvén arról, hogy mely hamar jó választ nyert, midőn már helybeliek sok tekergéssel is nehezen expediáltattak, ha nem késünk az éléssel, hitelünk, böcsületünk kisebbedik, ha meg nem akarjuk hatalmas Vezérrel bánatni, a mit adott, és el nyerni, a mit ígértek, készséggel küldjük az élést. Igen emlegette azt is a tolmács, hogy a kiknek Bíró uramék 20 szekér élést ígértek, ketten sem szolgáltak annit, mint ő. Sipienti satis.

Die eodem. A megírt posta egy mészárossal expediáltatik, adván alá egy lovat, melyre tötte maga nyergét pokróczát, a maga lovát itt hagyta.

Die eodem. Tököly Fejedelem ő Nagysága kereki tisztartója érkezik az Fejedelem ő Nagysága marháival, kérvén késérőt Tokajig.

Die 26. Erdődi Ferencz ur három szekérrel expediáltatik az Fejedelem ő Nagysága marhái mellett Tokajig.

Die 28. Baranyi Mihály és Szigyártó István uramék expediáltatnak a Fejedelemhez ő Nagyságához Bábai Sigmond hamis informatiojára és instantiájára embereink arestáltatása felől tokaji kapitánynak küldött Commissiojának elfordétásáért, hogy ő Nagysága törvénytelen arestumot ne parancsoljon; ha mi kereseti lészen akárkinek rajtunk, bocsássa törvényre ő Nagysága etc. Item a mester embereknek az harminczadokon lött privilegiuminak sértődéseknek megorvoslására etc. Adjungáltatván ő kegyelmek mellé a céhekből böcsülletes emberek, vévén e mellett a Fejedelemnek egy virágos kupát, a ministereknek 2 csujtárt, csizmákat etc.

Die eodem. Tóth István, Német Mihály, Kis Mátyás uramék megindíttatnak sok igygyel-bajjal öszve szerzett 120 szekerekkel és éléssel, item Varga Csizmadia János 6 puskás késérő szekerekkel Fegyvernekig.

Eodem die. Varga János és Német Mihály ur estve felé vissza jőnek referálván, hogy az megígért lisztnek igen feles számu híjja volna az kapitányságnak dispositioja miatt, melyet az uraimék szomoruan értvén, mindjárt parancsolnak az kapitányságnak, hogy azon defectust a liszt részről suppleálják és a több szekereknek utánok küldjék, valaholott azokat elérik.

Die 29. Azon elmaradott lisztet öt szekerekre rakván megindítják.

Eodem die. Ugyan ezen szekerekkel együtt indulnak meg az Vezér táborán régen resideáló és mintegy Kapi-Tihaságot viselő Csatári Bálint és Király Mihály atyánkfiainak kiváltására Pósalaki István és Borbély András atyánkfiai, vivén az Vezér és körülötte való urak számokra mintegy hatvan avagy hetven fejr kenyereket és az tolmács Alexander Maurocordatus alias Schellet számára egy szép pej lovat és egy általag bort, aquavitát etc. Varga János ur lévén az késérő szekerek mellett.

Die 30. Csinálosi István és Gönczi István uraimék érkeznek haza Váradrul, referálván, hogy az 300 szarahorák [?] 4 vagy 5 napok alatt az vár árka tisztítását elvégezvén, az után vélek az várban malmokat reperáltattak, kutakat tisztítottak és az bástyákra való feles számu kasokat fonattak, melyeknek megtöltésére kívánnak 30 vagy 40 szekereket.

Die eodem. Balla János ur expediáltatik Váradra ezen nagy kívánságnak leszegésére. Közli: DR. CSÜRÖS FERENCZ.

KIADATLAN OKLEVELEK.

Uj sorozat.

— ÖTÖDIK KÖZLEMÉNY. —

67.

1334 Esztergam mellett aug. 23. Az esztergomi keresztesek előtt Berkesz fia György Zellő nevű birtokának esetleges elidegenítése ügyében ügyvédet vall.

Nos magister *Jacobus* magister cruciferorum domus hospitalis sancti regis Stephani de Strigonio totusque suus conventus significamus tenore praesentium universis, quod *Georgius filius Berkez* coram nobis personaliter constitutus, in causa permutationis vel in quovis modo alienationis cum quovis homine cujusvis status vel conditionis possessionis *Zeuleu* vocatae, *Nicolaum filium quondam Edeuch* proximum suum constituit et statuit suum verum et legitimum procuratorem, dans eidem auctoritatem omnia faciendi in praedicta possessionis causa, quae verus et legitimus procurator facere consuevit; promittens idem *Georgius*, se ratum et firmum habiturum quidquid per ipsum *Nicolaum* proximum suum, exhibitorem praesentium factum fuerit seu ordinatum in praemissis. Datum apud Strigonium in vigilia beati Bartholomaei apostoli, anno domini Mo CCCo XXX iiiito.

A hátlapján lévő pecséttel. Eredetije (papiron) az esztergomi káptalan országos levéltárában Capsa 69. fasc. 5. nr. 17. alatt.

* * *

A váci káptalan tanúsítja 1300-ban, hogy Dénes fiai Edeuch és Berkes a Pilis nb. Mikótól a nógrádmegyei *Zellő* nevű birtokot cserében kapták (W. V. 252.); ebből következik, hogy a fenti okiratban szereplő *Zeuleu* sem más.

Ezen okirattól még az is világlik ki, hogy az okiratainkban oly sűrűn szereplő »proximus« hébe-korba nemzetségbeli rokont is jelez, a mint ezt jelen esetben a stemmatörédék ábrázolja:

Dénes 1279 előtt

Dénes 1279	Edőcz 1279 † 1334 előtt	Berkesz 1279 † 1334 előtt	Mihály 1279
---------------	----------------------------	------------------------------	----------------

Miklós 1334	György 1334
-------------	-------------

Fenti okirattal kapcsolatban áll Fejér VIII 3., 727. is; csakhogy ott *Zeuleu* helyett *Zylu* és *Berkez* helyett *Berbus* áll.

68.

1334 szept. 21. Az esztergomi keresztetek konventje előtt Kálmán királyfi volt nevelője Szenttamáskürt nevű birtokát az esztergomi érseknek engedi át.

...magister cruciferorum domus hospitalis sancti regis Stephani de Strigonio et totus conventus loci ejusdem... scriptum inspecturis salutem... Legitimi actus hominum, in memoriam posterorum testimonio... roborantur ne oblivionis... recidivae quaestionis relabantur. Proinde universorum... harum serie volumus inconcussa... *Paulus filius Petri informator quondam ducis Colomanni*... domini Chanadini, dei et apostolicae sedis gratia archiepiscopi Strigoniensi... ejusdem... nobis personaliter constitutus ad nostram personaliter accedens pr(aesentiam)... quod licet ipse quamdam possessionem (*Scentthamaskyur*)*thw* vocatam, habentem in se ecclesiam lapideam ad h(onorem sancti Thomae constructam in comitatu Komaruniensi existentem... *Ladislao et Stephano filiis ywlae* cum omnibus suis utilitatibus... (quadragi)nta marcarum quantitatis pretio comparasset, recognoscens tamen, eandem possessionem Scentthamaskwrthw ad venerabilem sanctam strigoniensem ecclesiam omni veritatis tramite ex tenore certorum vigorosorum instrumentorum efficacissime pertinere ac a tento temporum curriculo ipsius ecclesiae strigoniensis eam esse et fuisse, cujus memoria non extaret, nolens hujusmodi ecclesiastico juri indebite derogare, jam saepius dictam possessionem Scentthamaskwrthw nuncupatam praelibato domino archiepiscopo strigoniensi et per eum quibuslibet archiepiscopis sibi succedentibus, propria pecuniae quantitate, qua comparuerat, per eundem dominum archiepiscopum plenarie resoluta, reliquisset et reliquit coram nobis perpetuo et irrevocabiliter possidendam, tenendam pariter et habendam, cum suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet universis, nullum jus nullamque proprietatem in eadem sibi et suis heredibus amodo reservando, imo omni juri et proprietati suae pure et simpliciter, quod ex ipso emptionis vigore ex ipsa possessione sortiri potuisset renuntiavit coram nobis, totum juris dominium in ipsum dominum archiepiscopum et suos quoslibet successores amodo in posterum penitus et per omnia transferendo, ob majoris adhuc etiam cautelae evidentiam ipsas nostras litteras privilegiales, quibus mediantibus eadem possessio a praescriptis filiis ywlae emptionis titulo sibi fuerat devoluta, eidem domino archiepiscopo resignavit. In cujus rei memoriam perpetuamque firmitatem praesentes concessimus nostras litteras privilegiales partibus petentibus, pendentis sigilli nostri muni-

mine roboratas. Datum in festo beati Mathei apostoli et evangelistae anno domini Mo CCCo tricesimo quarto.

A jó karban lévő pecsét vörös-zöld-sárga selymen függ. Eredetije az esztergomi primási világi levéltárban Lad. K. fasc. 6. nr. 58. alatt van.

* * *

A Komárommegyében létezett Szenttamáskürt előbb Jákó fiai Cikó és Hippolit tulajdonát képezte, kiktől rokonság czímén Fülöp fiára, Kozmára, ettől pedig Köbölkúti Gyula utódaira átszállt. Ezekről vette 1328-ban fenti Péter fia Pál, Kálmán királyfi nevelője (v. ö. F. VIII. 3., 324.).

69.

1334 okt. 26. *A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Nagyjókai Pál és Miklós egy háztelket eladott.*

Universis christi fidelibus praesens paginam inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in omnium salvatore. Ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod *Paulus et Nicolaus filii Mathei de majori villa ylka* personaliter ad nostram accedentes praesentiam vivae vocis ministerio unum fundum integrae curiae suae, per mortem *Peteu filii Chure* quondam ipsis legitime devolutae, in vicinitate *Johannis filii Abrae* a parte orientis, item a parte septemptrionis *Andreae filii ysak* a parte vero occidentis *Thomae filii Johannis* jacentis et existentis, sed a plaga meridionali est vallis una, hanc inquam curiam cum terris arabilibus et non arabilibus, silvis, pratis, fenetis, quis et quibuslibet aliis utilitatibus ad eandem curiam pertinentibus, nullo penitus contradictione *Nicolao filio Ladislai* et *Paulo filio Michaelis ac Simoni filio Sixti de eadem* et eorum heredibus heredumque suorum successoribus pro decem marcis denariorum wyennensium plene et integre ab eisdem habitis et receptis vendiderunt, tradiderunt et alienaverunt jure perpetuo possidendum semper, tenendum pariter et habendum, sic, quod quicumque successu temporis ipsos Nicolam, Paulum et Simonem vel eorum posteritatem ratione dictae curiae et ejus utilitatum infestare quoquo modo attemptaret, iidem Paulus et Nicolaus filii Mathei et successores eorum ipsos expedire tenebuntur suis propriis laboribus et expensis. In cujus rei memoriam praesentes nostro sigillo consignatas duximus concedendas. Datum feria quarta proxima *ante* festum omnium sanctorum anno domini Mo CCCo XXXmo quarto; *Michaele praeposito, Petro Polono custode et Nicolao Marci canonico et notario ecclesiae nostrae existentibus.*

Vörös selymen függő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 10. nr. 5. alatt.

Miután Mindszentelek napja ezen évben keddre esett, ezen okiratot szerdán, Mindszentelek *után* állították ki, mert a közbeeső Simon és Juda nap valószínűtlenné teszi, hogy a keletkezésbe a Mindszentelek napját belevették volna.

* * *

Chure fia Péter 1310 április 27-én Jókai rokonaival egy Jókán lévő háztelek ügyében egyezséget köt. (Hazai okmánytár VII. 359.) Ábrahám fia Jánossal még találkozunk.

1291. és 1296-ban egy Jókai *Izsák*-kal találkozunk; utóbbi évben Bánk fiának nevezik, mely néven 1311-ben is említik; úgy látszik tehát, hogy nevezett András a fia.

70.

1334 okt. 29. A pozsonyi káptalan bizonyságlevele, hogy az alább felsorolt Kisjókaiak Kisjóká nevű birtokrészeit maguk között felosztották.

Capitulum ecclesiae posoniensis significamus quibus expedit universis, quod *Paulus filius Egidii, Blasius et Johannes fratres ejus, item Johannes et Petrus filii Baaz, item Johannes filius Abram, Thomas, Nicolaus et Gallus fratres ejusdem* personaliter coram nobis constituti proposuerunt concorditer, quod cum pro quaedam terrae particula, scilicet pro tertia parte terrae *minoris ylka*, quae in nepotes... avorum fore dinoscitur dividenda inter eos ex parte una et *Stephanum filium Jacobi ac Benke fratrem ejus* ex alia, videlicet super tollenda utilitate et omnibus tollerandis, litis materia fuisset excitata, tamen ad ultimum propter pacis et justitiae bonum in hunc modum se dixerunt convenisse, quod iidem Paulus cum fratribus suis filii Egidii, Johannes et Petrus filii Baas, item Johannes filius Abrae cum suis fratribus praedictis ipsis Stephano et Benke filiis Jacobi quartam partem ipsius terrae cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet ejusdem quartae partis plena jure ad ipsum Stephanum et Benke suum fratrem hereditarie affirmarunt... et ob hoc eidem Stephano et Benke ipsam quartam partem dictae terrae cum suis utilitatibus perpetuo possidendam relinquerunt et dimiserunt pacifice et... semper possidendam tenendam pariter et habendam et... per haeredes. Datum sabbato proximo ante festum omnium sanctorum anno domini millesimo trecentesimo tricesimo quarto.

Hártya. Hátlapján későbbi írással: *Domina' Elizabetha' Quietantia familiae Gál facta. Hátára nyomott pecsétje elveszett. Eredetije saját gyűjteményemben.*

* * *

1296 május 20-án a Jókaiak sorában *Pinch fia Egyed* és *Ombuch fia Egyed* fordul elő (Apponyi-oklevéltár I. 28.); így nem tudhatjuk, hogy Pál és fivérei melyiktől származnak. Ábrahám fia *Gál*-ra még visszatérünk.

71.

1335 febr. 9. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy Papnépei Konrád egyik szőlőjét eladta.

Universis christi fidelibus praesentem paginam intuentibus capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis largitore. Gesta in tempore, ne simul cum tempore dilabantur, stili officio perhempnantur. Igitur ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod *Chu(n)radus dictus de Popnepe* una cum *conjuge sua Katherina*, personaliter ad nostram accedens praesentiam, vivae vocis ministerio quamdam vineam suam *in monte Schendorf vocato* in vicinitate a parte civitatis vineae *Chunradi cerdonis dicti divitis* sitam et jacentem de consensu *judicis, comitis videlicet Jacobi* et civium civitatis posoniensis, *Michaeli, Johanni* et *Nicolao filiis Helenae mulieris* et eorumdem posteritatibus seu heredibus et successoribus universis pro viginti et sex talentis latorum denariorum monetae wyennensis plene ab eisdem *Michaele, Johanne* et *Nicolao* habitis et receptis dedit, alienavit, tradidit et vendidit jure perpetuo et irrevocabiliter semper ad possidendum, tenendum pariter et habendum. In cujus venditionis et traditionis memoriam praesentes, appensione nostri sigilli consignatas, *Michaeli, Johanni* et *Nicolao* antedictis duximus concedendas. Magistro *Michaele* praeposito, *Petro* custode et *Nicolao Marci* notario ecclesiae nostrae existentibus. Datum in octavis festi purificationis beatae virginis et matris *Mariae* anno domini millesimo trecentesimo tricesimo quinto.

Vörös-zöld selymen csüngő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 17. nr. 12. alatt.

* * *

Popnepe a pozsonyi járásban Cseklész mellett még lévő *Papfa* (= *Pfaffendorf* = *Papfalva*), mely 1303-ban *popneypi* néven szerepel. 1317-ben *villa phaffundorf* (A. I. 438.), mellette pedig *villa Sendorf* fordul elő, mely utóbbi kétségkívül nem más, mint valamely *Széplak* (= *Schöndorf*) nevű helység. Fenti *mons Schendorf* sem más.

72.

1335 ápr. 1. Csanád esztergomi érsek az esztergomi káptalan örkanonokával csereszerződést köt. Megkapja a nógrádmegyei *Zellő* és *Rendvég* nevű birtokokat és adja értök quandam quartam sive capellam cum suis filialibus, quarum nomina sunt haec : *Gerencher, Magyarad, parna*, ubi est terra absque cultoribus et colitur (így) sed datur decima in specie ; item *villa Pagh*, item *cyfer*, item *Fonchol*, item *Pagh minor*, item *Bachan superior*, item *Bachan inferior*, item octo nobiles de *Capella*, item *Ichran*, item *Chathe*,

item *villa nova*, item *Wedred*, item *Majthech*, item *Appay*, item *Gesth*, item *villa Sancti Abrahae*, item *villa Sancti Michaelis Petri orrus*, item *Fedemes*, item *Gyozeg*, item *Dudwagzeg*, item *Maheth utraque*, item *Daytha*, *Geregen*, item *Mykohelmes*, item *nobiles in valle Wedreed sex*, item *Chykles*, item *Magyarbel utraque*, item *Nemethbel*, *Sempch*, item *Bodogazonffalwa*, item *Sarfew*, item *Bohon major*, *Bohon minor*, item *Wysthak*, *Reche*, *Lottondorff*, item *Podmorch*, item *Gochonod*, item *Mached utraquae*, item *elefanth*, item *Pynthekswr ac Kermesd*, item *Kewrthwelyes utraque*, *Path nobilium deserta*, item *Path minor*, item *Kwssald*, item *Reth*, item *Grub*, item *Toksson*, item *Sandal*, item *Beel.*»

Bátori István nádor 1520-ban kelt átiratából, melynek eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 51. fasc. 1. nr. 34. alatt őriztetik.

* * *

Ezen, a történelmi földrajzra nézve felette fontos okiratot Fejér VIII. 4., 103—106. is közli, de oly ferdítésekkel és egynéhány helység kihagyásával, hogy teljesen hasznavehetetlen.

Gerencher a nagyszombati járásban még most is létező *Gerencsér* (Hrnecárovec), mely 1390-ben »Gremaro« ferdített néven szerepel.

Magyarád jelenleg csak puszta Nagyszombat mellett.

Párna eltűnt helység Nagyszombat táján, mely eredetileg Konstantia cseh királyné kezén volt. 1244-ben Elefánti András fiai érte a nyitra-megyei Dubnicát kapták a királytól, ki Párnát a nagyszombati vendégeknek adta. (V. ö. W. XII. 516. és A. II. 48).

Pagh a mai *Pusztá-Páth* (Pacy) Nagyszombat táján.

Cyfer az ugyanott levő *Cziffer*, mely 1291-ben az Elefántiak birtokában van. (*Cyfur*.)

Fonchol valamely eltűnt *Fancsal* nevű helység. Midőn az Elefántiak 1291-ben birtokaikat felosztják (W. XII. 516), azt mondják, hogy három Fancsal nevű helység, melynek kettejében Szent Péter és a Szentlélekről nevezett templom van, szintén birtokaik közé számítandó; közvetlenül Cziffer előtt említik. 1322-ben (A. II. 48.) mondják, hogy azon Fonchol, melyben a Szent Péterről nevezett templom van, a Peleua folyó mentén fekszik és hogy öröklött birtokuk; a Felső-Fonchol nevű öröklött birtokuk pedig, melyben a Szentlélekről nevezett templom van, a Piliotha folyó mentén fekszik. 1335-ben Elefánti Maty az ura. 1542-ben találjuk (Századok 1869. évf. 460), hogy a vöröskői várhoz tartozott fancsali tó a pozsonymegyei Pudmericz helységnek éjszakkéleti részén feküdt és jelenleg (tótul) *fancsalszka doliná*-nak neveztetik. E tó őrzi tehát Fancsal helység nevét. 1390-ben *Fanthosdorff* néven szerepel.

Bachan eltűnt helység. Nagyszombat táján feküdt.

Capella a szempezi járásban még létező *Kápolna*, melylyel 1264-ben találkozunk (Hokl. 11.)

Ichran az ugyanazon járásban lévő *Igrám* (1264: Ikran).

Chathe a szintén ott lévő *Csataj* (1264: Chatey).

Villa nova a nagyszombati járásban lévő *Tót-Ujfalú* (esetleg *Neustift*).

Wedred a Diószeg melletti *Vedród*.

Majthech a nagyszombati járásban fekvő *Majtény*.

Appay az ugyanott még most is létező *Apaj*, mely 1266-ban Opoj néven szerepel.

Gesth a szintén ott fekvő *Geszt*.

Villa sancti Abrahae a Diószeg melletti *Abrahám*, mely már 1231-ben Hontpázmán nb. Sebes birtokában van. (F. III., 2., 263.) 1266-ban (Scent Abraam) az ő fia *Ábrahám* bírja (W. VIII. 159.).

Villa sancti Michaelis azon *Apka* nevű helység, melyen Szent Mihály tiszteletére felépített templom állt; ezt 1291-ben a pozsonyi vár jókai nemes jobbágyainak kezén találjuk, kiktől Szalai Orros Péter, az 1327-től 1329-ig ismert pozsonymegyei alispán megszerezte. Diószeg, Páld és Mácséd környékén feküdt (v. ö. Történelmi Tár 1907. évf. 44.).

Fedemes. Diószeg mellett van jelenleg Nagy- és Puszta-*Födémes*.

Gyozeg. Jelenleg Magyar- és Német-*Diószeg* a nagyszombati járásban.

Dudwagzeg eltűnt helység, melyet 1307-ben *Dwdvagzegh* néven ismerünk. Salomo fia (Lövvő) Mihály fia Jakab fia Miklós ez évben Kenéz comesnek adja. Jelenleg ily nevű dülöt és dombot Magyar-Dioszegen találunk.

Maheth utraque a jelenlegi Nagy- és Kis-*Mácséd*. 1326-ban Machedi István fia Petó a földesura.

Daytha eltűnt helység, mely 1291-ben *Dayca* néven mint Elefánti-birtok szerepel. 1322-ben *Daita* néven fordul elő és akkor azt mondják róla, hogy az Elefántiaknak ősi birtoka. Cifernek felső részén feküdt; 1357-ben *Dayta*. (V. ö. A. IV., 254., 282., VI. 550).

Geregen eltűnt helység. Az Elefántiaknak volt ugyan 1291 és 1322-ben egy Gereky nevű birtokuk Nyitra megyében, de ez nem lehet azonos Gereggel, mert ez Pozsonymegyében feküdt.

Mykohelmes a jelenleg Ciffer melletti *Halmos*, mely egy Mikó nevű urától kapta nevét (v. ö. A. IV. 254.).

Chykles a pozsonyi járásban fekvő *Cseklész*.

Magyarbel utraque. Most csak egy Magyarbél ismerünk a pozsonyi járásban.

Nemethbel az előbbi és Szempcz közötti *Németbél*.

Sempch a szempci járásban lévő *Szempcz*.

Bodogazonffalva a Szempcz mellett még most is lévő *Boldogfa (lva)*, mely 1276-ban mint villa seu terra Tholvaj felmerül. Nevét egy Tolvaj nevű urától kapta. Bodó fia István eladta a pozsonyi vár Szempczen lakó vendégnépének. Egyik részét megkapta 1276-ban Jányoki János fia Jakab, egyiket pedig a pozsonyi apácák. 1356-ban még Tolvayfolua néven szerepel, de az apácák része, mint jelen okiratunk mutatja, 1335-ben már Boldogasszonyfalva.

Sarfew a Szempcz melletti *Sárfő*, mely 1254-ben mint Sarfев ismeretes. 1337-ben (Sarfew) Bogár fia Márton fia Gergely a tulajdonosa.

Bohon major és minor. Jelenleg csak az egy *Báhony*-t ismerjük a szempci járásban, mely 1264-ben mint Bahun merül fel.

Wysthak az ugyanottani *Vistuk*. 1264-ben: *Vyscham*; 1270: *Wystey*, 1287: *Vysta*; 1291: *Vista*; 1390: *Wischach*; 1451: *Wysdarh*.

Reche (legalább az itt alkalmazott sorrend szerint) a pozsonyjárási Récese.

Lottondorf eltűnt ismeretlen helység, melynek meghatározására talán a következő szolgálhatna: a Pozsonymegyében létezett Vöröskő nevű vár (melynek emlékét most már csak a nagyszombati járásban fekvő Cseszte melletti vöröskői puszta és várrom őrzi) tartozékai közül 1296-ban Cseszte, Dombó (most Dubova), Vistuk, Kosolna, Keresztúr, Hosszúfalva, Szuha, (Alsó-) Diós, Ujfalu, Kisfalva (= Kis-Vistuk), Torcha, Kethena és Körtvélyessel együtt egy *Latkfalva* nevű helység is szerepel (F. VI. 2., 45.). Mindezek Cseszte körül fekszenek és miután Lottondorf a fenti okirat sorrendjében Vistukkal és Pudmericzczel együttesen

említetik, mely két helység szintén Cseszte közelében van, több mint valószínű, hogy Lottondorf nem más, mint a magyar Latkfalva németesítése, mely esetben a helyes kiejtés Lattendorf volna. Az is több mint valószínű, hogy Latkfalva tulajdonképen *Laczkfalva* lehetett. A már fent említett 1390. évi összeírásban Lewstorf és Gremaw között egy *Liethendorf* is szerepel, a mi kétségtelenül Fejér ferdítése. Tekintettel azonban arra, hogy Lewstorf vagyis Leuschdorf a mai Szomolány, Gremaw pedig Grünau, azaz Grinád ferdítése, bizonyosnak vehetjük, hogy Liethendorf nem más, mint az 1335-ben szereplő Lottondorf, mely szintén Lattendorf-nak ejtendő ki. Ezután sokáig elvész a nyoma. Midőn II. Wolffurtri Ulrik 1415 máj. 31-én végrendelkezik, akkor a vöröskői várához tartozó helységek sorából csak a következőket említi: Cttental (= Ompitál), Nostorff (= Nussdorf = Diós). Lengenteif (a ferdített Langendorf = Hosszúfalva) és Düerenpach-t (= Dürrnbach = Szucha).

1451-ben a következő helységek tartoztak a vöröskői várhoz: Wer-mesthorff (esetleg Wernersdorf=Dubova), Salmandorff (Schatmansdorf=Cseszte), Ottental (= Ompitál), Nemethdyos (= Németdiós), Gayzlestorff (= Kosolna), Scellendorff (Schellendorf, úgy látszik Zvoncsin), Wusestorff, Durempoh (= Dürrnbach=Szuha), Longdorff (= Hosszúfalu), Prodmericz (= Pudmericz), *Latindorff*, Scemaw (= Schönau) és Wysdach (= Vistuk, v. ö. Sopronm. oktr. II. 365). Ezen Latindorf kétségtelenül Latendorfnak ejtendő ki s így nem szenvedhet kétséget, hogy Lottondorf-fal azonos.

Podmorch a nagyszombati járásban lévő *Pudmericz* (tótul: Podmericze = mérő alatt). 1390-ben *Pudmurich*.

Gochonod az ugyanazon járásban Ciffer táján még most is létező *Gocznód*. Ezen helységről »Magyarország vármegyéi s városai« című encyklopédiában azt tartják, hogy azelőtt Gottesgnad volt a neve, de hogy ezt egyik kutató czáfolja, mert Gocznód szerinte nem más, mint a hajdan magyar Disznód németes elferdítése. Ezen magyarázatot nem tartom elfogadhatónak. Mindenekelőtt kiemelendő, hogy a németajkú lakosok Disznódot el nem ferdítették volna Gocznód-ra, a minek semmi értelme nincs, hanem hogy ezt minden bizonynyal németre fordították volna, minek bizonyítékát abban találjuk, hogy Gocznód közelében még most is egy Schweinsbach nevű helység létezik. Döntő pedig a következő okirati adat: Szentgyörgyi és Bazini Péter országbíró 1509 december 4-én 4000 forintot vesz kölcsön és ez összegben többiek között egynehány pozsonymegyei birtokot köt le zálogul. Ezek közül van Schweyspach (a mai Schweinsbach) és *Gotzgnod* (Sopronm. oktr. II. 610.), melyekről ki van emelve, hogy Szentgyörgy és Bazin várakhoz tartoznak. Gotzgnod pedig határozottan Gottesgnad, illetve Gocznód. A fenti okiratunkban szereplő Gochonod, mely ezen helység első biztos nyomát képviseli, szintén nem szól Disznód mellett.

Eleffanth a nyitrai járásban lévő Alsó- és Felső-*Elefánt*.

Pyntheksur a pozsonyi járásban létező *Pénteksúr*, mely egy Péntek nevű urától vette nevét. (V. ö. az 51. sz. okirattal.)

Kermesd a pozsonyi járásban lévő *Pap-* és *Apácza-Körmösd*, mely Királyfával egybeolvadt.

Keurthwelyes utraque a pozsonyi és a külső (galántai) járásban van most is egy-egy *Körtvélyes*.

Kussald a pozsonyi külső járásban lévő *Kossut*, mely a következő alakokban szerepel: 1213: Cusoud, 1223: Kusatid, 1236: Kusuod, 1260: Kuzog? 1297: Kyshed?; 1336: Kusoch.

Reth a pozsonymegyei Szempcz melletti *Réte*.

Grwb annyi mint *Gurab*. Jelenleg van Pozsonymegyében Horvát-, Tót- és Német-Gurab. 1509-ben: *Grueb*.

Toksson a külső járásban lévő *Taksony*.
Sandal annyi mint *Csandal*, mely jelenleg a szemeczi járásban lévő
Csataj nevű helységgel özszeolvadt.

73.

1335 ápr. 21. A pozsonyi káptalan tanúsítja, hogy *Tejedi Máté*
egynéhány hold földet eladott.

Universis christi fidelibus praesentes litteras inspecturis capitulum ecclesiae posoniensis salutem in salutis largitore. Ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire quod *Mathaeus filius Daman de Teyed* personaliter ad nostram accedens praesentiam vivae vocis oraculo duo jugera terrae arabilis a *Chere filio Bogol de eadem Teyed* et *Andrea ac Blasio dicto Huzo filiis ejusdem Chere*, aliis litteris nostris mediantibus emptionis sibi titulo devoluta, ipso Blasio Huzo, *Petheu filio Johannis* et aliis suae *nacionis* hominibus consentientibus et permittentibus *Paulo filio Chenou de eadem*, heredibus ejus heredumque suorum successoribus universis pro quatuordecim pensis denariorum wyennensium ab eodem Paulo plene habitis et receptis in perpetuum dedit, tradidit et vendidit semper ad possidendum, tenendum pariter et habendum; litteras insuper nostras, quibus mediantibus ipsa duo jugera hactenus tenuit et possedit, eidem Paulo majorem ad cautelam assignavit. In cujus venditionis testimonium praesentes, nostro sigillo consignandas (így) duximus concedendo. Datum feria sexta proxima post festum Pascae anno domini Mo CCCo tricesimo quinto.

Sárga zsinóron függő pecséttel. Eredetije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa. 7. fasc. 1. nr. 7. alatt.

* * *

Teyed. Pozsonymegye alsócsallóközi járásában van most Elő-, Lidér- és Ollé-*Tejed* nevű helység. Teyed felmerül 1231-ben mint Hontpázmán nb. Sebes birtoka. 1250-ben a csallóközi udvarnokoké. Birtokosaival legelőször 1302-ben találkozunk (A. I. 32.).

Fenti Pető fiai: András, Miklós és János 1347-ben kijelentik a pozsonyi káptalan előtt, hogy az Éteiek őket atyjuk megöletéséért 20 márkával kielégítették.

74.

1335, *Visegrád*, aug. 4. *Tamás erdélyi vajda felhívása a váczai káptalanhoz, hogy a Romhányiak közt létrejött osztályozásról jelentést tegyen.*

Discretis viris amicis suis reverendis capitulo ecclesiae vacyensis Thomas wayvoda transsilvanus et comes de Zolnuk ac Neugrad sincerae reverentiae et amicitiae exuberans incre-

mentum. Vestra noverit amicitia, quod licet nos inter magistrum *Petrum filium Elysey* et *Johannem filium Johannis filii Elysei fratris sui de Rohman* ab una et comites *Chuda, Stephanum, Blasium* et *Paulum filios Dionysii*, item *Nicolaum filium Johannis* et *Georgium filium Petri* ac *Thomam filium Markus de eadem*, parte ab altera, coram nobis personaliter astantes, super facto divisionis quarumdam ipsorum possessionum *Rohman* videlicet, *Zathuk, Deberchen, Eched* et *Lezene* vocatarum, in comitatu Neugradiensi existentium, in octavis festi beati Jacobi apostoli praesentibus (1335 aug. 1.) iudicium facere debuissimus, tandem partes ex nostra permissione mediante proborum virorum compositione in talem pacis et concordiae (unionem) se dixerunt devenisse, reddentes de omnibus iudiciis et de aliis alter alterum expeditum, eo modo, ut iidem comites *Chuda, Stephanus, Blasius* et *Paulus filii Dionysii*, item *Nicolaus filius Johannis, Georgius filius Petri* ac *Thomas filius Markus* dimidietates duarum possessionum *Lezene* et *Zathwk* praenominatarum, quae hucusque ad ipsos de jure pertinuissent, item praefatus *Thomas filius Markus* in possessione *Rohman* praedicta unam particulam prati unumque nemus a quodam molendino suo super *fluvio Lotkws* vocato existente, *sedecim cubitos cum mensura regali* super fluvio praedicto infra mensurando et ab ipso loco transeundo ad partem orientalem circa unum agellum ordeacii et in fine ipsius agelli paulisper girando cadit in unam semitam, deinde transiens intrat in eundem fluvium *Lotkws* et in eodem fluvio transit infra ad eandem partem orientalem usque ad metas ejusdem *Petri de Rohman* et ibi cadit in viam magnam, ubi idem *Thomas* debet novam metam erigere, ipsis *Petro* et *Johanni* dare tenebitur. E converso autem praefati *Petrus* et *Johannes* ipsi *Thomae* pro jamdicto nemore in terra arabili et pratum pro prato tantumdem dare tenebuntur, quam praefati *Chuda* et alii sibi dabunt sicut inferius patebit; deinde transit per eandem viam ad partem meridionalem, perveniret ad quamdam sessionem *Rohman* vocatam, ad quam sessionem partes comitem *Marcellum de Zechyn* adducere tenerentur, qui si mediante sua fide dixerit, quantum idem *Thomas* in praesentia hominis domini regis et nostri testimonii primitus de ipsa possessione *Rohman* ipsis *Petro* et *Johanni* dabat in terris fimatis, bis tantum comites *Chuda, Stephanus, Blasius* et *Paulus filii Dionysii* et *Georgius filius Petri* de terris arabilibus juxta viam *Zathwk* in possessione *Rohman* praetacta et insuper sessionem unius curiae, quantum unus ipsorum habere dignoscitur circa ecclesiam in eadem *Rohman* constructam, inter sessiones *Georgii* et *Gregorii filii Servusdey* ratione divisionis, quas quidem divisiones inter partes quatuor

probi viri per ipsos adducti, deum prae oculis habendo, in praesentia *Thadei* vel *Stephani filii Petrus* (így) aut *Marcelli de Zechyn* aliis absentibus hominis domini regis et nostri testimonii in octavis beati Michaelis archangeli nunc proxime affuturis (1335 okt. 6.) inter partes ordinabunt; quam quidem ordinationem partes assumere tenebuntur absque contradictione et prohibitione quorumlibet, prout generationi eorumdem in perpetuum dare novis metis erigendo tenebuntur. Quare vestram amicitiam praesentibus petimus diligenter, quatenus vestrum detis hominem pro testimonio fide dignum, in cujus praesentia Thadeus vel Stephanus aut Marcellus de Zechyn praedictus, aliis absentibus homo domini regis praemissa ratione accedat ad facies praedictarum possessionum et secundum quod divisio inter partes jamdictas ordinata fuerit, vestri gratia nobis amicabiliter ad quindenas festi beati Michaelis archangeli praedicti nunc venturas (1335 okt. 13.) rescribatis. Datum in Wysegrad quarto die termini praenotati anno domini Mo CCCo XXXo quinto.

A váczy káptalan 1388-ban kelt átiratából, melynek eredetije az esztergomi káptalan házi levéltárában Lad. 22. fasc. 3. nr. 26. alatt őriztetik

* * *

Ugyanazon ügyre vonatkozik Tamás vajdának Visegrádon 1335 aug. 10-én kelt levele, melynek értelmében Romhányi Márk fia Tamás megigéri, hogy romhányi birtokrészét Romhányi Elyseus fia Péter és Elyseus fia János fia János romhányi birtokrészétől határjelek által elkülönítendi. (Ugyanazon 1388. évi és ugyanazon helyen őrzött átiratból.)

Közli: DR. WERTNER MÓR.

GRÓF NÁDASDY FERENCZ MEGHÍVÓJA
A LÉKÁN ÉPÍTENDŐ CSALÁDI SÍRBOLT ÉS
TEMPLOM ALAPKÖLETÉTELÉRE. 1656.

Böczülettel valo szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, áldgya Isten kegyelmedet minden jókkal.

Melly szorgalmatossággal építtenek az emberek nevezetes és nagy épületeket emlékezetek düczösségére, magok és maradékjok alkalmatosságára, avagy inkább némellyek kényességire, naponként láttyuk; törtinik gyakrabban hogy az, az ki épétt gyönyörűségével munkájanak kevesebbet élhet, mivel az elkerülhetetlen sors, az halál meg előzi. Bizonyosabb tovább tartó lakó helye embernek az ő sirjánál nincz, ha az kevesebb ideig tartó házaira, oly szorgos gondgya vagyon, méltábban lehet, itélet napjáig tartó nyugodalmára. Idein gondot kívánnám azért én is mivelnem, mivel eleim temető helye szorossága, és egyébbiránti való alkalmatlansági miatt Leukai váramban rendetlen, holott Isteni szolgálat sem tartatthatik naponként, rendeltem ugyan azon Leukai városomban uj szentegyházat, és temető helyt czináltatnom, szándékozván hogy abban eleim meg hidegedet tetemeit által vitetthessem, és midőn Istenemnek úgy fog tetzenni, hogy az én utolsó óráim is el jüjjön legyen idein el készétve az férgek eledelére való hitvány testnek cellája. Ezen épületemnek első követ az keresztyén római anyaszentegyháznak régi jó szokássa szerint le tétetni akarom ezen jelen való 1656 esztendőben, sarlós Boldog aszonny napján mely lészen 2 junii.¹⁾ Hogy azért ezen sollennitas annál díszesebben lehessen meg, kegyelmedet jó akarattal kérem, az meg irt helyen, és napon jelen lenni ne nehezteljen, mely ebbeli kegyelmed fáratságát, minden alkalmatossággal meg szolgálni kívánom. Isten éltesse kegyelmedet sokáig. Datum ex castro Szeiberdorff. Die 12 junii 1656. Kegyelmednek jó akarattal szolgál gróf N(ádasdy) Ferencz s. k.

Czím: Az Tekéntetes és Nagyságos gróf Bottyány Magdolna aszonnak, néhai Tekéntetes és Nagyságos Czáky László uram meg hagyott özvedgijnek etc. jó akaró aszonyomnak adassék.

Országos levéltár. — Nádasdy levéltár.

¹⁾ Tollhiba julii helyett.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

A, Á.

- Aachen*, 344.
Aarau, 553.
Abaposztó, veres 253. 355—6. 364. 570.
Ablincs pr. 157.
Ábrahám fia János, 599. *Ábrahám* kg. 603.
Abrok István, 82.
Abrudbánya, 19—21.
Abauj vm., 116.
Aczél Antal (Himeskői) és Miklós, 286. — Mátyás, 129.
Ácsádi Ignác, 186—7.
Ácsok, 57—8. 225. 229. 237. 241. 247. 365. 572. 592—3. — *Ács* kg. 95. 99. 443.
Adamóczi János és fiai György, Márton, Mihály, 415.
Agyujavítás 391. — vásárlás 384. 400. 530.
Aiak kg. (Szabolcs m.), 22.
Alakor-termelés (= kétsoros árpa), 257.
Alapi Gergely 429. 437.
Alapköteletele templomnak, 608.
Alárd Ferencz, 253.
Alba Julia l. Gyulafehérvár.
Albert fia Miklós 144. — Pál, 290.
Alcsúth kg., 510.
Alfalu kg. 316.
Alistáli György szőnyi prédikátor, 95. 99. 198—9. 546.
Alsóindvai Bán f. Pál, 421.
Alsósztrehova kg. 95, 99.
Amburus deák, 404, 534.
Ameaza Frigyes kállai kapitány, 64—5.
Ampringen Gáspár kormányzó, 439.
Amsterdam, 442.
András király II., 310. — III. 185. — fia Beke, 144. — fia Péter és István. 144. — fia Mihály 407—8. — erdélyi püspök 301. 315. — prépost, alkanczellár, 311.
Andrássy Péter, 253—4.
Anglia, 107. 215. 226. 326. 329. 352; —i posztó 569. 585. 588.—9.
Anjouk. 3. —kori dipl. Eml., 111, —Okmt., 466.
Antal dersi plébános, 121.: — Deák székely lófő, 138.
Apáca-Vásárhely kg., 112.
Apafi Mihály fej. I., 68—81. 85. 87. 169—171. 173. 175—6. 179. 185. 237. 241—2 244—7. 250—2. 354—7. 364. 570. 575—8. 594—5. —né Bornemissza Anna, 173. 178. — II., 60.
Apagy kg., 30. —i Péter, 19. 231—2. 234. 248. 573. —i György 93.
Apaj kg., 602.
Apahida kg., 162.
Apáthy Miklós, 53. 55. 64—9. 71—4. 76—9. 223. 232. 236. 357. 366—7. 568. 572. 575. 580—1.
Apka kg., 603.
Appenzell, 218.
Appiano J., 343. 492. 497. 500. 511—2.
Apponyi oklevéltár, 477. 600.
Arany Ady asszony, 524—5.
Aranyseg kg., 72—3.
Aranyos-szék, 130.
Arapatak kg., 253—4.
Arca gr. 398.
Arguada Jacopo, 2.
Árkushegy, 146.
Ármányosok, 10.
Arnstein és *Eskeles*, 344.
Árokszállás kg., 315.
Árpa-termelés. 52. 56—7. 63. 72—7. 85—7. 90—3. 224. 230. 356. 367—

372. 374. 568. 571—2. 577. 579. 586. 593.
Aruelkobzás, 23—4.
Árvamegyei oláh telepek, 186—198.
Árva vára, 187—97. —i főispánság 172.
Asti br. kállai várparancsnok, 243.
Asztalosok (carpentarius), 297.
Asszonyfa kg. —falva, 404. 437.
Augsburg 198. 453.
Ausztria, 11. 13.
Avas vége, 267.
Aversa, 96, 443.
Aydua szőlő, 257.
Azzo de Curtosius, 2.
- B.**
- Bab völgye*, 256.
Bába, 538.
Bábai Zsigmond, 595—6.
Bablyak kg., 411. 415—22.
Babocsa vár, 402.
Babonyg fia János királynéi tárnokmester, 301.
Bács, 113. —ka 45.
Bacsan kg., 601—2.
Badeni értekezlet 1676-ban, 218—9.
Bagács kg., 419—22.
Bagamér kg., 232. 587.
Bagany Kelemen, 290.
Bagos kg., 72. 82. 92. 595.
Bagossi Pál főstrázsamester 38. — Szücs János, l. Szücs.
Bagyiszló László és Miklós, 280.
Báhony kg., 602—3.
Bakó András (Dávoti) 409—10.
Bakos György, 77.
Bakith (Bakytt) Péter, 384, 392—3. 395. — felesége, 526.
Balázs debreczeni postás 75—6. — deák, 375.
Balassa-Gyarmat, 114. 120. — Benedek, 289. — Imre, 375. — János, 188. — Itár, 120.
Balassy Ferencz (Andrásfalvi), 138. 140. 255—9. — Péter, 138.
Baláskó István, 567—8
Bálint gyérese 258. — János, 267. — Mihály, 428.
Balla János, 51—68. 71. 73. 76—82. 86. 90. 94; 223. 226. 229—34. 239—40. 242—3. 246—7. 249—53.; 361—3. 366. 369. 371—4; 567—8. 572—7. 580—3. 587—96.
Balog folyó és kg., 448. — István 595. — Jánosné Erz ébet. 408. — László (Bódi), 408. — felesége Ágota, 408.
Balsa kg., 12.
Bálvány= oszlop, 593.
Bálya Simon, 180.
Balyik János debreczeni főbíró, 53—6. 81. 90. 223. 227. 230. 232. 241. 357. 359—62. 567. 571.
Bamaz Lampért, 290.
Bán Ferencz, 22. — nemzetség, 476. —né Bibor és leánya Gyöngy 473.
Bánát, 353. 481.
Bánffy Ágnes, l. Rédey Lászlóné, — Dénes, 168. 172—3. 175. 179—80. — Farkas 261. — György, 181. — László, 522. 530.
Bánfi Gábor, 224.
Banoczki Gergely, 432.
Bánvölk kg., 472—3. — család, 307. 473. —i János, 472.
Bányászat, 23. 196. 535.
Bányai Fazekas Péter, 54—5. 57. 64. 76. 82. 89. 92—3. 223—5. 227. 229. 232. 244. 568. 571. 573—5.
Barabás, 24. — Péter 267.
Báránybőr-adó, 162. —ruha 382.
Bárányhús-dézma, 467.
Baranyi István 22. — Mihály, 55. 60. 69. 75—7. 79. 84—5. 87. 90—3. 238. 367. 370. 568—72. 575—7. 580. 596.
Barát László, 71.
Bárczai Zsigmond, 49.
Barcsa-patak (Baarcha), 144.
Barcsay Ákos, 166—8. — Boldizsár, 124. — Mihály, 358. (Erdőszentgyörgyi).
Barkay András, 22.
Barkóczy 454. — gr. 343. 512. — Ferencz id. kállai kapitány, 9. 11. 66. 70. 93—4. 223—5. 227. 595. — László 93. — Sándor, 173. 177. — felesége, 173.
Bars vm., 95. 99. 114. 117. 120. 458. — János, 255—6.
Bársony-szoknya, 524—5.
Barta András, 592. — Boldizsár, 51—3. 57. 59—64. 72. 78. 80—1. 86. 88. 91—2. 94. 223. 226—8. 230. 240. 243—4. 246. 249. 271. 567—70. 572—3. 578. 585. 593—4. — Mihály, 22. 247. 251.
Barthos Péter, 538.

- Basel*, 100. 104. 214—6. 220. 547—8.
Batin Jónás, 180.
Bátogy kg., 160.
Bátor kg., 85. 87.
Báthory Endre orsz. főkapitány, 376—
 79. 393. — István orsz. bíró, 279.
 426. — István fejedelem, 140. 254.
 259. — István (udvarhelyi), 260. —
 István (debreczeni tanácsos), 55.
 61. 70—1. 76. 78—9. 366. 574—5;
 — János, 51—4. 71—3. 81. 85.
 224. 226.—7. 230. 242. 244.—5.
 355. 357. 363. 370. 372. 570. 575—7.
 580. — Kristóf, 253. 255. — Mi-
 hály, 52. 66. 70—1. 94. 225. 355.
 358. 360. 364—5. 368. 373. 570.
Bátorkeszi István, veszprémi prédi-
 kátor, 95. 99. 206. 208. 442—3.
Batthyány Lajos gr., 303. — Kristóf
 gr., 439.
Bay László, 21—2. 25.
Bazéd kg., 124.
Bazin v., 299. 467—8. 604.
Beczka fia Mihály, 297.
Bécs 12. 126—7. 206. 209. 224. 239.
 250. 345. 350. 375—8. 380—9.
 391—3. 395. 398—403. 439. 441.
 449. 453—4. 484—5. 493. 503—4.
 508. 513—518. 521—5. 528—9.
 532—4. 537. 541—2. 550—1. 553.
 555—7. 583. ; —i dénár, 461. 469.
 472. ; —i garas, 390. —i lat, 469. ;
 —i márka, 150. 304. 316. 456. 461.
 469. 599. ; —i talentum, 601. ;
 —i udv. áll. és titkos levéltár, 111.
 119. 209. 441. 446—7.
Becsky Itár, 120.
Bécsy Pál, 467.
Bédi (Beed) Kelemen, 280. — Péter,
 280—1.
Begezi Tamás fia György és Kelemen,
 283—4.
Bejcsy, 399. 519. 532—3.
Beke udvarnok, 144.
Békés Gáspár (kornyáti), 132. 253.
Békés v., 370. 373.
Bekud fia Balázs, 144.
Bél kg., 294. 458. —i Apsa fia János,
 458. —i Izsák fia Domokos, 292.
 —i Simon fia Mike, 458.
Béla király IV., 157—8.
Belényesi Ferencz, 359.
Beleznai sorompók, 166.
Belgium, 106—7. 201. 550. 552. 554.
 558. 565.
- Bélye* kg., 95. 99.
Bene fia Miklós, 297.
Benecsó kg., 167.
Benedek csanádi püspök 301. 311.
 314. ; — fia Pál, 144. — keresztje
 föld, 257. — *rend* tört. 112—3.
Benedekffy Tamás (rugonfalvi), 138.
 140.
Benedekfi István, 257. — László,
 — Gergely és Iván, 289
Benignae Resolutiones, 188. 194.
Benke fia Benedek, 144.
Benyoczki Mátyás, 62.
Berbécs-adó (kos), 164—5, 168—9,
 178.
Bercsényi Miklós, 8. 46.
Berdencze kg., 378.
Bereg vm., 15. 20. 24. 27. 37. 43. 115.
 175.
Beregszász v., 13. —i István, 206.
 208. 446—8. 543—4. 546. 552—3.
 555—6.
Berencs kg., 438. 443.
Berezna (Nagy-) kg., 164.
Berkesz fia György 597. — István, 79.
Bern, 100. 104. 107. 214. 219. 555.
Bernarai Francesco, 2.
Bernáth János, 223. 227. 247. 252. 356.
 568—9. 572. 577—8. 585.
Bertalan esztrgomi harangozó, 151.
Bertóthy Ferencz, 10.
Berzeviczy Márton titkár és fejedelmi
 tanácsos, 141.
Berzék kg., 35.
Bessenyei, 47.
Beszékidek hegység, 166.
Beszterczebánya, 16. 181. —i kamara,
 197.
Bethlen Domokos, 173. — Druzsianna
 l. Rhédey Ferenczné. — familia 171.
 — Gábor, 161. — Gergely, 175—7.
 — István, 161. 163. 171. 174. —
 János, 168. — Pál, 122. —ltár 116.
Bethy Bálint, 129.
Betüöntés és metszés, 66.
Biel, 217—8.
Bihar vm., 17. 43. 51. 78. 89. 250. 573.
Bika Bálint, 61.
Birmingham, 506.
Birák bántalmazása, 405—6.
Biró Gergely, 124. — Máté 428. —
 Pál 129.
Birtok-adományozás, 124. 129—31.
 133—8. 163. 280—1. — *csere*, 601—2.
 — *elkobzás* gyilkosságért, 280.

- Bivalyok*, 387.
Bocchyan (Batthány) Péter, 460.
Bocsori János fia Kálmán, — Kálmán fia László, — Mátyás fia Lőrincz, 284—5. — Tamás fia Benedek, 285. — felesége Dukai Erzsébet, 287.
Bodó Miklós, prépost, 289. — Gáspár, 421.
Bodrog f., 113. — vm., 301. 311. 466.
Bogács Ferencz, 432. — kg. 411—22.
Bogáty Boldizsár, 263.
Bogdány kg., 30. 88.
Bokova-kerület, 318.
Boldogfa kg., 148. 602—3.
Boleszló esztergomi érsek, 145—6. 301. 315. 474.
Bóné András, 20.
Bonyhádi János, 52—4. 57. 76—9. 87—9. 94. 223. 236. 243. 244. 247. 252—3. 363. 371. 373—4. 567—8. 572. 580. 585—6.
Bor-termelés, 32. 55. 71. 77—9. 83—94. 224—5. 231—2. 235. 237. 239. 242—4. 248. 251. 253. 223—5. 355. 358. 360. 362—3. 366—7. 369—71. 373—4. 393. 400. 526—8. 530. 542. 570. — dézma, l. szőlő-dézma.
Borbaháza kg., 271.
Borbély András, 52. 54—5. 57. 60—1. 63. 66. 70. 72. 76—7. 79. 86. 242—5. 250—1. 362—3. 370. 372—3. 567. 575—6. 578—9. 581—3. 593—4. 596. — czéh, 433. — Ferencz 432. — György, 22. 80—1. — ipar, 355. 376. 531. 539. — István, 433. — Mihály, 21.
Bordos kg., 263.
Borka Jónás, 180.
Borlog János, 425.
Bornemissza (kápólnai) Boldizsár, 268. — örökség 359. — Pál 376—9. 521. 541.
Boros István, 94. 246. 360. 362—3. 365. 574. 591—2.
Boroszló, 119.
Bors János, 435. — Bereczk, 290.
Borsa kg., 164—6. —i Olivér f. János, 460—2. —i Pál f. Mihály, 461.
Borsó-termelés, 142. 225. 372. 374.
Borsod vm., 439.
Borzánd kg., 137.
Bosnyák Istuán, 431.
Boszorkányégetés, 58.
Botka, 383—4. 527.
Botond f., Péter, 154.
Botthyany, 398—400. 523. 528. 531. —né 526. — Magdolna gr. Csáky László özvegye, 608.
Botzen, 332. 345—6. 513.
Boulton, 325. 348.
Boyon föld, 297.
Bozay György, 284. — Péter, 284.
Bozsoki Kis Albert, 288.
Bó nemzetség, 460.
Bód (Bewd) kg., 288. —i Dénes, 288. — Illés f. Gellért, f. János és Bernát, 405.
Bögöt (Bewgewd) kg., 273—4. 411. —i Nagy Mátyás, 274—5. — Márk f. György, 274—5. — Péter 274—5. 281.
Bögöz kg., 121—2.
Bökényi János (Szigeti), 163. 167.
Böny kg. (Buneu), 474.
Bösörmény (Hajdu), 52. 55. 57. 60—9. 72. 74—6. 79. 83. 227. 245. 247.
Bözöd és —Ujfalu kg., 263.
Brandenburg 218. —i Katalin 162.
Brankovics Száva püspök, 196.
Breznóbánya v., 95. 99.
Brindisi, 103. 208.
Brodarich Mátyás, 376—7.
Brustjános-föld, 256. 258.
Buccari, 442. 454. 548—51. 556—63. 565.
Bud György (Gosztonyi), 427 —8.
Buda, 79—80. 83. 85. 87. 101. 111—5. 117. 119—20. 192. 225—9. 231—52. 274. 280—2. 284. 286. 290. 297. 355—6. 365. 370—2. 381. 497. 507. 509—11. 516. 567—70. 572. 594. : —i apáczaak, 156. —i káptalan, 282. 297. 466.
Buday István 163, —Zsigmond 167.
Budafalva kg. (Nagy- és Kis-), 470. —i Andocs f. János, fiai: István. Márton, Miklós, Péter, 468—70.
Budfalva kg., 165.
Budow, 144—5.
Bugán Miklós gömöri prédikátor, 95. 99.
Burgmann K. 343. 348. 481. 489—90. 512—3.
Burmann Ulr. János, 555. 558.
Buza-termelés, 57. 141—2. 165—6. 177. 234. 356. 391—3. 571. 588—590. 593.
Buzásrölgye, 256.

Büjjes-bájosok büntetése, 162.
Bükk előtt, —rész, 267.
Bud. 292. (ma Bodszeg kg.), —*i*
 Chunkur, 293. fia Miklós, 305. 309—
 11.
Buguth, l. Bögöt.
Byk pilisi jáász, 156.
Bzyny kg., 189. 193.
Bzyny kg., 189. 193.

C, Ch, Cz.

Cappel, l. Kappel.
Caprara tábornok, 51—2. 55. 64. 70—
 72. 79. 82. 84. 224. 245. 364.
Capracotta kg., 199. 443.
Carrarai Francesco, 2.
Castaldo. 520.
Castelcarro, 3.
Chaffordi, 527—8.
Chalapy András, 412.
Chama János, 308.; fiai András és
 Miklós, 308—11.
Chasmensis conventus, 413. 415—22.
Chatharth jáász, 156.
Chazar Balázs (Bábai), 287.
Cheek fia Domonkos és Tamás, 144.
Chemen f. Jakab, 305.
Chenchy Antal, 290.
Cheuz, 147. (=csószök).
Chew Benedek, 290.
Chile f. András, 144.
Chioggia, 3.
Chlewnicza kg., 189. 198.
Chonda kg., 472.
Chonthany Lukács, 290.
Chubun, 295.
Chumur fia László, 144.
Chun fia Tamás, 316—7.; leányai
 Kata és Liliom, 456.; — kg. 456.
Chuna András, 303.
Chur, 212—3., 548.
Chure fia Pető, 599.
Chuth kg., 297.; — *i* Kozma, 156.
Chuzle kg., 148.; — *i* András, 148.
Cittadella: Storia della dominazione
 Carrarese in Padova, 3.
Clark Ádám, 347—8. 510.; — Thier-
 ney. 324. 506. 510.
Cledy János, 289.
Cobenzlberg, 509.
Cockerill gépgyáros, 344—8. 508.
Conscriptio dicalis, 43. 49.
Consilium oeconomicum, 16. 24. 31.
 46.

Constanzi tó, 324.
Cremona, 324.
Curtaroduloi Vilmos, 2.
Cythwar András, 296—7. 300.
Czabáni János ev. prédikátor, 448.
Czámár Pál, 435.
Czarnkovi János, 117.
Czecilia, cognomine *Viola* rabszolga,
 476.
Czeplédi Péter lévai prédikátor, 95.
 99. 208. 443. 543. 561—2.
Czéhek szabadalma 52—3. 575. 596;
 — zászlaja 433.
Czendy Ferencz, 167. 182.
Czenk kg., 352. 380. 385. 395—400.
 521—4. 527—8. 531—2.
Cziczik kg. (Chychk), 456.; — fia
 Tamás 316—7.
Cziffer kg., 601—4.
Czigánd kg., 70.
Czigány András hóhér, 233.; — *ok*,
 233. 571. 576.
Czímervésés, 389.
Czirák kg., 35.
Czikvena kg., 411—22.; — *i* János f.
 Miksecz, 416—7.
Czitrom-ajándék, 225. 251. 370. 568.
 (l. *Lymonia* a. is).
Czudar György, 1—2.
Czukorgyár, 553.
Czukrászok 335.
Czulchtu Salamon, f. György, 307.

Cs.

Csab kg., 271. 289.; —*y* Mihály és
 felesége Margit, f. Balázs és Ferencz,
 271. 289—91.; — Gergely, 435;
 —*y* Mihály, 289.
Csaba kg. (Pilis-), 156—7.; —*i* János,
 428.
Csákány kg., 427—8.
Csáky Lászlóné grófné, l. Botthyany;
 — Mihály, 138.
Csákó István, 427—8.
Csallóköz (Cholloukuz), 147. 149. 303.
 306. 467—8.; — patak, 294.
Csanád eszt. érsek (Chanad), 466.
 474. 598. 601.
Csanálosi (Csenálosi és Csinálosi is),
 223. 246. 253. 355—6. 366. 373.
 570. 586. 594. 596.
Csanda kg., 605.
Csandal kg. (Chondal), 291—2.
Csány kg., 400. 403. 542.

- Csapó* István, 86. 223. 249. 357—8. 363. 369. 370. 373. 568; — János 582.
Császár-fürdő, 508. 515.
Csataj kg. (Chyche), 291—2. 601—2.
Csatár kg., 78. 86. 89; —i Bálint 51. 54—60. 65—6. 69. 71—2. 77—8. 94. 230. 232. 235—6. 239. 244. 247. 357. 359—63. 567. 571—3. 577—8. 594—6.
Csató András, 89. 91.
Cseffey Benedek, 129.
Csege kg. 7. 570.
Cseh Ferencz, 532.; — Jakab I. Csuzy.
Csehi János, 65. 77. 360—1. 364.
Csehi Jánosné Dorottya, 278—9.
Cseklész kg., 601—3; —i család, 148.
Cselódi (Cseródi is) Lukács, 51. 53. 56. 58. 360. 363. 368—9. 567. 575. 580.
Csempeszházi Albert szolgabíró, 278. 279.
Csenkeszfalvi (Chenkezfalvi) János fia Tamás, 145.
Csenkeszi család 473.
Csentrizfalvi (Chentrizfalwa) László, 273.
Csepán (Chepan) fia Leusták, 465.
Csepeli Mihály, 433.
Csepreg kg. 396.
Cseresznye-termelés, 522.
Csik vm., 269—70.
Csipkemező (Chypkemező) prédiom, 264.
Csipkés Komáromi György, 208; — bibliafordítása, 372.
Csirke török pribék, 364. 373.
Csizmadia Varga János, 568. 571. 573. 575. 579. 582—3. 596.
Csizmadiák, 151—2.
Csókakó vár 475.
Csokfalva kg., 133—4. 136—7. 263.
Csoltó kg., 448.
Csomaközy György, 37.
Csonka Antal (Simonyi), 407.
Csonkás pr. 70.
Csór nb. Péter f. Tamás, 475—6.
Csorna kg. 284; —i konvent, 276. 277. 282. 284—6.
Csordás György, 249.
Csögle kg. 95. 99. 208. 443.
Csögöd (Chugud) f. András, 144—5.
Csölle kg. (Churle), 466. 478; —i család 149. 299. 302; Domokos, Máté, Pető, Sandur, 302—3; — János, 155; — Miklós és András 292—3. 295. 299. 302. 466. 478.
Csölöszte kg. (Chyliztu), 146—7. 305; —i Akorun rector ecclesiae 318; —i család nemzedékrendje, 305; —i Rózsás János, 304, fiai Jakab. János és felesége Margit, 304. 317. 318.
Csukárfalva (Chukarfolua seu Twrnye) 307. 310. 313—4; —i György. Péter, Salamon, 307, 309.
Csula Gáspár, 358.
Csupor (Chwpor) György f. Pál (monoszlai), 414.
Csutka János ev. prédikátor 448.
Csuzi Jakab 55; — Pál, 434. 561. 563—4.
Csuzy Cseh Jakab dr. losonczyi prédikátor, 208. 448.

D.

- Dada* kg., 30.
Dajta kg., 602—3.
Dakó Máté, 264.
Dám-vad, 386.
Dancs, zólyomi és komáromi főispán. 474; — család, 460; — Itár, 113.
Daniel Dorottya, Ferencz, Miklós. 122.; — Péter (*vargyasi*), 121.
Dankos tava, 267.
Darabos János 530, — László (nádasdi), 286.
Daras Imre f. Mátyás és Venczel (*porpáczi*), 282—3.
Darócz kg., 78.
Darvay Péter, 163—4.
Deák Ferencz, 512, Deák Ferencz kurucz hadnagy, 52. 62. 65. 229. 231; — Péter 428.
Deáki kg., 291—3.
Debary János, 215—6.
Debercsen kg., 606.
Debreczen, 17. 24. 25. 28. 43. 51—95. 206. 223—253. 354—375. 434. 561—4. 566—96; —i Benedek, 53. 60. 69—70. 72. 223. 237—8. 244—6. 357. 373. 579; —i kollegium, 73. 569. 575.
Debrenthei Tamás nyitrai püspök. 421. 425—6.
Defter, 81.
Deli Markó, 402.
Demecser kg., 30.

- Demeter* Kovátsi, 267; — tárnokmester, 301. 311.
Dénes főétekgögmester, 301; — fia István, 1—2. (Laczkfi).
Derecske kg., 226. 235. 237. 590.
Ders kg., 121; — fia Péter, 459.
Dersfi család, 460.
Dersai Gergely, 412.
Désakna, 575.
Désy, 377.
Déva v., 173.
Devecser kg., 45.
Dévény v., 467.
Dézma, 52. 90. 128. 138—9. 152. 363. 387—8. 393—5. 524. 526. 528. 531—2. 542. 601.
Dezső András, 72, *Dezső* királynéi udvarbíró 315.
Dibáczy Ferencz, 22.
Dicső Ferencz, 22.
Dikó István, 53. 57. 236. 363. 369. 370. 567—8. 578.
Dingby, 348.
Dinya termelés, 361. 398. 400. 576. 578.
Dió-termelés, 526.
Diószeg v., 39. 59—60. 62. 78. 81. 86. 91—2. 252. 362. 369—71. 569. 575. 587; — kg. 603.
Ditró kg., 270.
Divéki nemzetség, 473.
Dob kg. (Tisza-), 30; —y Antal, 169.
Dobai András 234; — Mátyás, 224; Sámuel, 51.
Dobbson, 344. 348. 508.
Dobó István (ruszkai) erdélyi vajda, 124.
Dobonykpothok, 319.
Doboz kg., 448; —y Benedek 66. 363. 366. 368. 369. 580; —y István, 54. 232. 580.
Dobra vidék, 585.
Dobrony Mihály, 290.
Dobrowa kg., 197.
Dobsa Mihály, 437.
Dohány-termelés, 227. 240—1.
Dolha kg., 164; —y oszlás, 164; —y Pál 163.
Dolmány, 26. 519.
Dombó Tamás, 428; — Pál kir. főlovászmester, 421.
Domokos, 144; — fia János eszt. kanonok, 151. 153.
Dósa Ferencz (kibédi), 138. 140.
- Döbling* (Ober-), 505.
Dörgicse kg., 95. 99.
Drabantok, 166. (l. Székely drab. alatt is!)
Drági Tamás, 427.
Dragoniosok, 14.
Dubova kg., 189. 191—3. 197—8.
Dubowzky János, 197.
Dudás Ferencz, 21.
Dudvádszeg kg., 602—3.
Dukai Péter leánya Erzsébet, l. Bocsor Benedekné.
Duna, 11. 13. 146. 298. 325. 339. 341. 479. 514. 525. 561—3; — *Szerdahely*, 147. 148.
Dupon Ephraim, 209. 211.
Durazzói Károly. 3.

E, É.

- Eberhard* kg., 154. 467—8. 561. 563.
Ebersdorf kg., 386.
Ebesfalva kg., 179.
Eczzettel fertőtlenítés, 525—6.
Ecsed v. 7. 12. 37. 56. 59. 77—8. 229—31. 234. 239—40. 357. 360—2. 364. 373. 573—7. 579. 581. 591—3. 606; —i János, 27.
Edeuch f. Miklós, 597.
Eger v., 18. 20. 33—6. 52—3. 57. 60—1. 66—71. 79—82. 85. 94. 185. 232. 234. 355—6. 368—9. 525. 561. 563. 570. 572. 591.
Egervári Mihály, 285.
Égett borárosok, 53.
Egrestő kg., 123. 127. 141. 253—4.
Egri András, 22.
Egyed f. Péter, 305.
Egyházi kiközösítés, 468. — tized, 170. 258.
Egyházsoka l. Farkas Péter (csákányi).
Elbe Fábrián, 281.
Elbirtoklás, 160.
Elderbach Bertalan (Monyorókereki), 279.
Elefánt kg., 602. 604; —i család, 462. 603; —i András, 602; —i Mog, 292.
Elefánt-mutogatás, 520.
Elek országbíró, 305; — György, 22.
Elekesi Literati János, 124.
Ellyewelgh, 422.
Elsőbbbségi részvények, 505.
Ember András, 54. 60. 66—73. 78—9. 85. 363. 568. 576; — Pál, 201. 551.

- Eméngék*, 226. 323. 325. 329. 345. 371. 569.
- Endereus* f. Kelemen és Tamás, 305.
- Endre* herceg, 1; — prépost alkan-
czellár, 301.
- Engadyn*, 551.
- English*, 324.
- Enyed*, 1. Nagyenyed; — *i* Imre
deák, 138. 140.
- Eördögh* Dániel szabolesi kapitány,
19.
- Eössy* András (szenterzsébeti), 255.
- Eötvös* József br., 507. 511; — Mik-
lós, 25—6. 32. 38. 45.
- Eperjes* v. 31. 41. 46. 90. 181. 226. 229.
437; — *i* János, 435.
- Epuli* Mihály, 151.
- Erbach* gr. 444.
- Erdély*, 7. 9. 11—13. 27. 35. 40—1.
53—4. 56. 59—60. 67—8. 73. 80—1.
161—2. 169. 172. 174—5. 182—6.
227. 229—32. 241—7. 251. 355—6.
431. 436. 437. 454. 463. 567. 574.
576—7. 580—3. 586.; — *i* köből,
177; — *i* Muzeum 259. 263; —
i vladika, 169.
- Erdélyi* István, 127; — *i* sajt, 85.
- Erdődi* Ferencz, 59. 75. 80. 85. 90.
253. 356. 373. 570. 596; — Pál,
59. 64. 70. 73. 81. 232. 237—8. 243.
247. 355. 363. 371. 373. 567. 579.
594—5; — Zsigmond, 19.
- Erdőszentgyörgy* kg., 123—4. 127.
129—30. 136. 139. 263—4.
- Ernyei*, 186; — Miklós (Féli) f.
István, Petó, 316.
- Erős* Gábor, 42; — Mária, 164.
- Erőd* kg., 253.
- Erőszak*, 1. Hatalmaskodás.
- Érseki* tized, 466.
- Érsekujvár*, 23. 37. 252.
- Erszénygyártó* alias *Vászon* Mihály,
355. 591—2.
- Értékmegállapítása* áruknak és pénz-
nek, 13. 16—7. 24. 31.
- Erzsébet* királyné, 457—62.
- Escher* Vincze, 493. 506. 515.
- Eszék*, 594; — *váry*, 384.
- Eszlár* kg. (Tisza-), 30. 90.
- Esztergom*., 296. 479; — város, 25.
26. 191—2. 296—300. 319. 339. 439.
466. 468. 585. 597; — *i* érsekség,
96. 102; — *i* káptalan, 147—8,
151. 153. 158. 160. 296. 298. 300.
310. 459—60. 479—80. 597. 602.
607; — *i* keresztsek konventje,
458. 475. 597—8; — *i* polgárok
garázdálkodása, 151—2; — *i* pri-
mási vil. levéltár, 599.
- Eszterházy* Antal gróf, 12. 19; —
Ferencz, 432, 440; — János, 429;
— Mihály, 508; — Pál hg., 503.
- Étei* család 605.
- Ethwesz* Péter és Máté, 287.
- Evangélikus* lelkészek, 1. protestans;
— katonák kérvénye, 438—9.
- Ezüstpénz*, 5, 32, 35, 520, 534—5; —
tál, 390; — toll, 61.

F.

- Fácánok*, 224. 374.
- Fajgel* Péter, 238.
- Fái* István és felesége, 224.
- Falu* István, 253; — János, 366,
368.
- Familiárisok*, 2—3, 6, 289. 428.
- Fancsal* kg., 601—2.
- Farkas* András, 22., (harinai) Anna és
Farkas, 132; — Erzsébet l. Fehér
Mihályné; — János, 381. 385. 393.
395. 522; — László, 358; — Péter
(Csákányi), alio nomine Egyház-
soka, 428; — Péter (bódi), 408.,
leánya Ágota l. Balog Lászlóné.
- Farkasvölgy*, 256.
- Fazakasok*, 57—8. 240—1.
- Fazekas* Gábor, 22; — Lukács és
Pál, 289; — Péter l. Bányai
F. P.
- Fegyvergyár*, 321. 503.
- Fehérm.* (Felső-), 120, 253—4. 264;
— Mihályné Farkas Erzsébet, 435.
- Fehr* Vilmos gőzmalomigazgató,
481—7. 489. 491. 497. 503—6.
509—17.
- Fejér* György, 111. 115—20. 147. 153.
598. 602. 604.
- Fejérdi* János f. István, 408.
- Fejéregyházi* Orros György, 457. 459.
463—4.
- Fejértói* János debreczeni kántor, 226.
355.
- Fejérvár*, 1. Székes-
- Fejérvári* András f. Pál, 457. 459.
463—4.
- Fejes* Antal, Kelemen, Lukács, 289.
290; — Mihály 22.
- Fekete* Bátor, 69; — István 86. 574.
577.

- Fél* (Feel) kg., 154. 316; — *i* l. Nagyféli.
Feladorján kg., 465.
Feleségbántalmazás, 268. 384.
Felistál kg., 316. (Faristar) l. *Taró* alatt is.
Felsősurányi Pál fia György, Gáspár, Miklós, 283; — Simon f. János, 280; — l. *Telkes* alatt is.
Felvinczi Sándor, 85. 578.
Fenyérd prédiom, 297.
Fényes István debreczeni jegyző, 51—2. 54. 57. 59—61. 76—7. 84—5. 87. 89—90. 92—3. 224—5. 247. 357. 366—7. 568—70. 572—3. 575. 578. 585.
Fenyőmaggal füstölés, 525. 531.
Ferdinánd király I., 124. 126—7. 186—8. 192—3; — város, 502.
Fercncz berke, 257.
Ferenczrendi szerzetesek mohamedán hitre térése, 563.
Ferge Bálint, 237.
Festetich Ágost és Dénes gr., 511.
Feyerthóy, 381. 384. 523.
Fiume v., 555.
Fleizyndorf vagy Fleocendorf (Flösendorf), 149—50. 295. 298.
Fletscher & Punchon, 350. 352. 487. 508—9.
Florencz, 3.
Florent Simon, 514. 517.
Fodur János csallóközi esperes, 299. 302—3.
Fogadalmi kápolna építése, 153.
Fogarás v., 57. 171. 227. 263.
Fokou, 147—8.
Forgách Ádám gr., 439; — Ferencz padovai deák, 536; — Simon, 14; — ltár, 114. 120.
Forró János (Háportoni), 263; — kg. 119.
Födemes kg., 603.
Főispáni eskü, 182; — helytartóság, 179.
Földbér (terragium), 152.
Földvár (Duna-), 595.
Főlovászmester, 2.
Fraknoi Vilmos, 1.
Francia Benedek eszterg. polgár, 297; — követség, 61; — ország, 219. 329. 520—1.
Frankó, 297.
Frankyn ispán f. Jakab eszt. kanonok, 296.
Franenfeld, 210—1. 324. 331—2. 328—9. 340. 506.
Fuggerek, 196.
Fuló László 19.
Furdics Miklós 436.
Fülek v., 95. 99. 209. 363—4. 438—9; — *i* István, 442.
Fületelke kg., 123—4. 127—8. 143. 253—4. 264.
Fülöp szepesi főispán, 301.
Füred (Tisza-) kg., 88.
Fűztői László és Tamás 273—4.

G.

- Gaál* István, 22. — Jenő 483.
Gabona-termelés 34. 36. 40. 46. 393. 399—400. 408. 541; — dözma, 467, (l. árpa, búza, alakor, köles, rozs, zab alatt is).
Gager, 512.
Gál mester 459.
Galambos András 26.
Galánta kg. 313.
Gara László nádor, 426—7; — *i* János veszprémi püspök, 460.
Garam folyó, 480. 561. 563.
Gáspár Tamás (Mesteri), 405. 407.
Gatol nemzetség, 319—20.
Gáva kg., 82. 89.
Géczi István kurucz hadnagy, 70. 231. 236—7. 252; — István debreczeni tanácsos, 52—3. 55. 59. 62. 70. 361. 363. 585.
Gelei János plébános, 149. 153; — János kurucz katona, 592.
Gellért János, 58. 586. 594.
Gencsy Zsigmond, 20.
Genf, 100. 104. 548.
Genova, 3. 335. 337—8.
Gépgyár, 321—2, 348. 491—3. 495. 497—503. 506—7.
Gerde kg., 464—5. 470—1.
Geredei János fiai András, Fülöp, Lőrincz; — Beke és István, 470. 471.
Gerebeny Herman f. László (Heresinczi) és felesége *Raven* Anna, 411—22.
Geregen kg., 602—3.
Gerencsér prédiom, 601.
Gergely f. András, 144; — f. Mihály, és Péter, 306—7; — f. Senye 158—9; — f. Tamás, 305; — István, 428; — János, 168.

Gerhes Jónás, 163; — *Petrás*, 180.
Gersenyi Mihály, 22.
Gerung kedhelyi apát, 150. 295. 298.
Gesznyeten kg., 72.
Geszt kg., 603.
Gesztenyócz kg., 411—22.
Glarus, 216—7.
Glát köze, 257.
Glogoviusz János ev. prédikátor, 448.
Gocznód kg., 602. 604.
Gócs Mihály kálnai prédikátor, 443.
Gombkötő-ezék, 53.
Gonda Ferencz, 22.
Gömlí Aga, 81.
Gömör, 95. 99. 120. 448; — *i* János, 448.
Göncz kg., 27. 69. 225. 252; — *i* István, 373. 578. 580. 594. 596; — *i* János, 246. 248. 250. 253. 362. 363. 365.
Gönyő kg., 47; — *ei* Zomur f. Miklós fiai György, Jakab, Máté, 475.
Görgetegi (Guergueteg) család, 318; — Péter 303.
Görög keleti egyházi adó, 162; — papok, 33; — kereskedők, 69. 84. 87. 571; — Tamás, 583.
Gőzmalom, 321—53. 481—517; — részvények, 504, 507—8; — részvényosztalék 495, 497. 504—5. 511. 513. 515—7.
Grabes kg., 157—8.
Grác (Grétz), 394. 544—5.
Gránátalma, 251. 391. 520.
Gránátosok, 37.
Gribics = *Grabes*.
Grob & Hoesslin, 485.
Guary levéltár 270—91. 405—29.
Guot István, 318.
Gurab kg., 602. 604.
Gurk F. János és Miklós, 144.
Gúthi erdő, 55. 223. 570. 572; — Márton, 63. 70. 75. 82. 85. 87—8; — Zsigmond, 54—5; — *Ország* Mihály nádor, 271. 286. 406. 409. 421.
Gutturi Péter, 148—9.
Gutturszegi (-zygi) Jakab f. Miklós és Tamás; — Miklósné Csölösztei Kanna, 304.
Gurbacz Tamás, 290.
Gylwez kg. (Gyülvész), 286.
Gyra Constantin, 490.

Gy.

Gyalogos katonaság, 28. 42. 50. 58. 62—3. 71. 163. 165. 167. 237. 239. 249. 251. 568. 572—4; — — fegyverzete, 166.
Gyalommal halászás, 225.
Gyalu kg., 173. 176.
Gyáralapító Társaság, 491—2.
Gyártelek-vásárlás, 492—503. 507. 515.
Gyárfás István, 231—235. 253. 355. 365—366. 373.
Gyarmanus pr., 274.
Gyarmat, I. Köhid-Gyarmat; — *hy* János, 162.
Gyenge András, 234. 241.
Gyergyószék, 270.
Gyoró kg., 423—4.
Gyöngyfüző Farkas ötvösmester, 534—535.
Gyöngyösi András, 568.
Gyórm., 286. 474; — *v.*, 206. 386. 429. 437; — nemzetség, 460; — *i* káptalan, 157. 191. 307—308. 310; — *i* János, 434; — *i* Nagy János, 14. 22.
Győrffy Jánosné István Ilona; — Lukácsné István Márta, 267—268.
György eszterg. kan., 151. 153; — Deák, 83.
Györki András, 70.
Gyulafehérvár, 125. 128. 132—133. 162. 164. 167. 183—185. 261—263. 265—266. 393; — *i* vladika, 163.
Gyulaj kg., 12.
Gyurcsányi, 515.
Gyűjtés a gályarab prédikátorok váltásdíjára Svájcban, 100. 104. 107. 212—220. 446. 449—451. 547—551. 553—557. 560. 562—566.

II.

Haaga, 209. 441. 446. 448. 451.
Habraha f. Péter, 151.
Hácsi, 66. 575; — Memhet, 235. 245. 247. 373; — Omár, 570.
Hahót pr., 542.
Hajduk, 13. 27. 29. 39—40. 44. 47. 50. 238.
Halbauer I. G., 338. 343. 490. 497. 511.
Halics, 156.
Háljogos-föld, 257.
Haller Gábor fogarasi várparancsnok, 168; — Pál, 358.

- Halmágyi* András, 124.
Háló Balázs, 70.
Hambato ispán f. *Henrik*, 145. *Henclin* és *Jakab*, 153.
Hamburki héviz, 400.
Hamel Bryninx hollandi nagykövet, 563—564.
Hamvai Péter, 238.
Hani nemesek, 271—272.
Hanvay-levéltár, 111. 117.
Harang-lopás, 397.
Harminczad, 163. 247. 355. 362. 570. 574—575. 596.
Háromszéki kuruczok, 40.
Hársányi István rimaszombati prédikátor, 95. 99. 208. 443. 454. 543. 545—548. 561—562.
Hassági István és *Mihály*, 406—407.
Haswell, 493.
Haszán pasa, 57.
Hatalmaskodás, 273. 276. 278. 282—286. 289. 407—410. 425—426. 530.
Határjárás, 145—146. 291—297. 235. 396. 479; — órség, 186. 190. 193. 196.
Hatház (Hajdu-), 64. 69. 75. 245. 247. 355; — *i* *Gergely*, 89. 234. 574; — *y* *Mihály* debreczeni prédikátor, 52. 63.
Hatvan kg., 365.
Havad és *Havadtó* kg., 136. 263.
Havas József, 497. 500. 507. 514. 516.
Havasalföldi vajda, 70. 73.
Hazai Okmánytár, 112. 271. 600.
Házasságtörök büntetése, 162.
Héderváry Miklós, 427—428; — ok-levéltár, 154.
Hedri, 173.
Hegun fia *Benedek*, 302—303.
Hegyfalu, 274.
Hegymegi Ferencz, 238.
Heidegger János theol. tanár, 452—453.
Heidelberg, 219.
Heiligenkreuzi ciszt. apátság, 298.
Heim *Benedek* nyitrai püspök, 425—426.
Heinrichsohn br. (*Pomeranus*), 543. 544. 548—549. 555.
Hellenbach *Godofréd* és *János* br., 46. 47.
Helvét hitvallásuk, l. református és protestáns; — köztársaság, 104—107. 324. 449—451. 453—454. 462. 464.
Henrik a *Hambato* ispán fia, 145.
Henzlin a *Hambato* ispán fia, 145.
Hereházi György, 288.
Heresincz kg., 411—422.
Hermerstramer, 517. 526. 533; — né, 386—387.
Hernád-Németi kg., 55. 70.
»Herold«, herald.-geneal. értesítő. Berlin, 478.
Herricus veszprémi püspök, 301. 311. 464.
Hertelendy Ignác, 353.
Hertelyn tornya, 153.
Hét (*Heeth*) kg., 303. 317. 478.
Hetény kg., 95. 99.
Hetési *Gebeth*, 459—460.
Hétfői boltzárlat, 223.
Hetman (lengyel-), 167.
Héviz, 384. 522.
Hibrik, 394.
Hidegkút vápája, 256.
Hidvég kg., 253—254.
Hilfreich, 194.
Himeskő kg., 286.
Himfi *Benedek*, 1. 2; — *Imre*, (*Debrenthei*), 425—427.
Hitbér, 264. 265. 270. 287. 288. 304. 318. 411. 473. 477.
Hiuzbőr-kiviteli tilalom, 162.
Hobka *Simon*, 163.
Hodgyai János, 128.
Hodos kg., 428; — *i* *Mihály*, 435.
Hóhér, 233; — kölcsönzés, 52.
Holics kg., 384. 392.
Hollandia, 26. 108. 209. 210. 215. 444. 548. 549. 552. 555. 557. 558.
Holló *Zsigmond*, 83.
Holzhammer I. A. 331—333. 339. 342. 345—348. 506. 509.
Homagium, 16. 167. 169.
Homszki *Miksa* böszörményi parancsnok, 70.
Homoród-*Almás* kg., 129; — *szentpál*, 121. 122. 129. 131. 132; — *szentpéter*, 131. 132.
Hontm., 459; — *Pázmán* nb. *Bé-nyeiek*, 155; — *Szentgyörgyi* és *Baziniak*, 299.
Hópénz, 165. 168. 386.
Hopstat kg., 302. 303.
»Hordókötők« (-kádár), 529.
Horeczki *Miksa*, 574, 576, 592.
Horgasmező, prédiun, 263.
Horvát katonaság, 549. 555. 556.
Horváth *Mihály* és *István*, 436; —

- Miklós, 399. 523. 525; — Máté, 289; — Péter (debreczeni polgár), 22., felesége Kocsonyás Anna, 32; — Péter kapitány, 22; — Petri-sevich Soma, 263.
- Horváthkúti* Gergely f. János, 458. 460. 463.
- Hosszumező* kg., 164, 166. 170.
- Hosszutóti* Mihály és János, 286.
- Högyész*y, 513.
- Hueber*, 194.
- Hunter*, 324.
- Hunyad* v., 171. 173. 176; — *i* Ferencz, 66; — *i* János 90.
- Husvet* fia Budou, 144; — f. Miklós, 144; — fiai, 283. 305.
- Huszárság*, 163—165.
- Husztj*v., 161. 162. 165—170. 172—180. 182—186. 376. 377. 379. 401. 404; vize 166; — *i* Mihály keszii prédikátor, 95. 99. 208. 443. 543. 561. 562.
- Hutstock* Detre pozsonyi alispán, 148.
- Hűségeskü* az erdélyi fejedelemnek, 16. 167. 169.
- I.**
- Ibrány* kg., 92—94. 223—225. 231. 242. 248. 355; — *i* Ferencz, 44. 47; — *i* László és felesége, 82. 91; — *i* Mihály, 22.
- Ibrony* p., 30.
- Iconia* f. Fülöp, 459.
- Igrám* kg., 601. 602.
- Ikland* kg., 284; — *i* Mátyás és Péter, 283.
- Ilka* — l. Jóka.
- Illés* udvarnok, 147. 148.
- Illefalva*, 286. 287.
- Illyés* Benedek, 138; — Gergely malomsoki prédikátor, 443.
- Ilosvay* Pál, 22.
- Imecs* Mátyás (Nyujtódi-), 269.
- Imre* király, 477; — nádor, 2; — pozsonyi prépost, 157.
- Imrefi* család, 460.
- Ipoly*, 561. 563; — *Damásd*, 111.
- Iratos* föld, 71.
- Irinyi* Zsigmond, 17.
- Irtásföld*, 257.
- Isa* György és János, 256.
- Isak* Balázs és Imre, 138; — *falvi* Tamás, 287.
- Istrán* Deák, l. Takács István, főlovászmester, 301; — király I., 309; — Kovátsi és felesége Zsófia, 267. 268; — nádor, 497. 499—501. 510. 516; — Tamás (oroszhegyi) és fel. Márta, 267. 268; — udvarnok, 144; — várjobbágy, 144. 145.
- Itália*, 97. 103.
- Ittok-föld*, 256. 258.
- Iván* udvarnok, 147.
- Ivánich* tartomány, 417.
- Ivánka* kg., 467. 468; — f. Miklós, 309—311; — nagyváradi püspök, 301.
- Izdenczi* Márton, 61. 238. 371. 372. 374. 595.
- J.**
- Jabloneczai* János bélyei prédikátor, 95. 99.
- Jakab* kedhelyi apát, 150. 295. 298; — udvarnok, 148.
- Jákó* f. Czikó és Hippolit, 599.
- Jalsóczi* Punik f. János és Tamás, 415.
- Janicsárok*, 80. 230. 235. 245. 252. 253.
- Jankó* Ágost és Tamás, 527; — Balázs, 257.
- Jánoki*, 238. 283.
- János* király II., l. —; Zsigmond — macsói bán, 3; — nyitrai püspök, 301; — pozsonyi kanonok, 147; — udvarnok, 144. 145; — vasvári kanonok, 275. 284; — Zsigmond fej. 128. 130. 137. 138. 254.
- Jánosfalva* kg., 136; — *y* Lőrincz, 129.
- Jánosi* kg. 448.
- Jányoki* János, 603; — fia Jakab, 148.
- Jászok*, 156.
- Jásfalva* kg., 129. 130.
- Jaxo* Dénes kapitány, 64. 65.
- Jégverem*-rakás, 51. 225. 373.
- Jegyzőkönyv* meghamisítása, 431—437.
- Jelenik* András, 62.
- Jenő-vár*, 573.
- Jeszenák* János br., 515; — ltár, 113.
- Jezsuiták*, 106. 549. 556; — kiutasítása Hollandiából, 444. 445.
- Jirček*, 186.
- Joannes Literatus* erdőszentgyörgyi tanító, 124.
- Jobbágyok*, 131. 132. 136. 148. 233—

236. 256. 258. 260. 261. 264. 274.
277. 279. 283. 289. 290. 316. 407.
409. 410. 415. 427. 428. 472—474.
568. 591. 592; — adományozása,
131. 132.
- Johannides* Fülöp ev. prédikátor, 448.
- Jóka* kg., l. Nagy- és Kis-Jóka.
- Jóna* István, 52. 53. 56. 58. 66. 223.
226—228. 230. 232—236. 240. 244.
247. 357. 363. 366. 369. 572. 573,
577. 580. 588. 589.
- Jóra* István, 431—433. 435. 437.
- Jósa* István, 19.
- Jósika* Samu br., 509.
- Józa* dr., 526.
- József-gőzmalom*, 321. 347. 351. 483.
486. 488—493. 503; — nádor 321.
342. 347. 388. 392—5. 397—8. 501.
502. 508. 511. 515. 516.
- Juhász* András, 22; — György, 22.
- K.**
- Kaba* kg., 237; —i Gellérd 54.
- Kachay* János, 129.
- Kajda* István, 20.
- Kajmakámok*, 56. 77. 228—30. 580.
582—3. 586. 592—4.
- Kalanda* Miklós (Mersei), 287.
- Kálmán* f. István, 152; — királyfi,
598.
- Kalmány* Mihály, 52. 586.
- Kalmár* István hadnagy, 61.
- Kállai* István váli prédikátor, 448;
— Nagy András, 572; —y ltár,
111. 113—9.
- Kálnai* Péter putnoki prédikátor, 95.
99.
- Kálnoki* Bálint (kőröspataki), 138.
140. 270; — Mihály 168.
- Kalocsa* v., 301.
- Kalugyerek*, 163.
- Kaluźniaczki*, 186.
- Kamaraispánok*, 163. 176.
- Kamarjay* Tamás, 376—80.
- Kamuka*-posztó, 518.
- Kányád* kg., 130.
- Kanyár* kg., 590.
- Kapcza* és csizma-ajándék, 242.
- Kapeler* Péter, 209—11.
- Kaplyon* kg., 78.
- Kapolna fewldew*, 274. 411; — kg.,
601—2.
- Kápolnás* préd., 49; —i János, 224.
584.
- Kapornak* kg., 273; —i konvent,
290—1.
- Kapos*, 121.
- Kappel* Frigyes, 333. 343. 482. 490.
497. 507. 510—1. 514.
- Kapucsi* basa, 94. 242. 367—73. 572.
580—5. 594—5.
- Kapus* kg., 242. 385. •
- Kapuwár*, 280. 395—7. 400. 404. 525.
530—1.
- Kapy* ltár. 112—3.
- Kara* Ibrahim, 563.; —i Leusták,
457. 459.
- Karachyn* pilisi jász, 156.; — szőleje
297.
- Karácsonyi* László (Beodrai), torontáli
alispán, 481.
- Karándi* l. Szalontai.
- Karasia*-posztó, 381. 383. 389. 568.
- Kárász*, 115—6. 120.
- Karchai* Illés ispán, 147—8.; — nem-
zetség, 302—3.
- Karmasin*-csizma, 237. 570.
- Károly király* I., 291. 295—6. 306—10.
313. 318. 464—5. 479.; — II. (spa-
nyol) 443—5.; — kir. herczeg,
512.
- Károlyi* Árpád, 537.; — István gr.,
457. 516.; — Sándor gr., 7—11.
14—5. 18—21. 23. 25. 27. 29. 32.
39. 41—4. 47.; — oklt., 112. 118.
- Kartali* Ecsele és Tamás, 308.
- Karully* Gábor, 163.
- Kassa* v., 12. 32—3. 43. 46—7. 52—4.
116. 119. 224. 228. 251—2. 354—6.
358. 374. 568—71.; —i köből, 36.
46.
- Kátay* Ferencz, 122.
- Katholikusok* üldözése Hollandiában,
209. 441. 444. 446. 448—9.
- Katona* István, 22.; — Mihály, 182.;
— toborzás, 403—4. 571.
- Kávásy*, 376—7. 379; — Gergely f.
György és István, 406.
- Kázmér*, lengyel király, 113.
- Keczér* András, 173. 178.; — Menyhért
77.; — Sándor, 30—1. 47.
- Kecselthy* Márton, 395.
- Kecske-* és *juh*-birság. 190.; — te-
nyésztés, 398.
- Kecskemét*, 24.
- Kedhelyi cistercita apátság*, 149—50.
295—8.
- Keglevich* Gábor gr., 497. 515. 517.
- Kelemen*, a vörös korcsmáros, 297.;

- telke kg., 141. ; — vágása föld, 267. ; — *fy* János, 290.
- Kelemér* kg., 95. 99.
- Kemecs* préd., 90.
- Kemencze-csinálók*, 390—1.
- Kemény* várjobbágy, 147—8. ; — Gergely (Egerszegi) fel. Pinthe, fia László, Mihály, 283. ; — János fej. 165—6. 168—9. felesége Lónyay Anna, 168—9 ; — László, 128.
- Kenczel* László, 283.
- Kende* ltár, 116. 121.
- Kender*-termelés, 391.
- Kendy* Ferencz (Szentiváni) erdélyi vajda, 124 ; — Sándor, 143. 268.
- Kenes* f. Iván, 156.
- Kengeler* folyó, 294.
- Kengyel* kg., 68.
- Kepe*-fizetés, 524.
- Kerékgyártó* János, 65 ; — *k*, 58. 68. 237. 580. 592—4.
- Kereki* kg., 69. 584.
- Kerekzygueth*, 294.
- Kereskedők és iparosok* adója 151—3.
- Kereskedelmi összeköttetés Lengyelországgal*, 187. 196.
- Keresztes* kg. (Mező-), 68. 355. 578. ; — *i* Sámuel, 80.
- Keresztúr*, 541.
- Keszi* kg., 95. 99. 289—90.
- Kethel* Pál, 290.
- Kézcsonkítás*, 407.
- Kezy* Balázs, 289.
- Kézsmárk*, 80.
- Killias*, 331—2. 340. 345—53. 481—2. 506—11.
- Király* Mihály, 52. 56—9. 63. 67—8. 72. 77—8. 87. 89. 223. 228—32. 241. 249—50. 253. 359—62. 365. 372. 566. 570—1. 594—6.
- Királybirák*, 263. 265—7. 269.
- Királydaróc* kg., 13.
- Királyfalvi* János (Veresegyházi), 269—70.
- Kirits* Dávid 339.
- Kis* András 81. — (szentjakabfalvi) 407. ; — Balázs, 388. 571. ; Magyarszelistei — és Gergely, 283. ; — Ferencz 587—9. 591—3. — —, 22. 230. ; — György, 241. 365. 370. 373. ; — István, 83. ; — Lőrincz 125. ; — Mátyás, 57. 75. 79—81. 91. 223. 232. 235. 237. 239. 355—8. 570. 577. 596. ; — Mihály, 141. 168. 170.
- — 65. ; — Pál, l. Váradi Kis P. ; — Péter, 252. 586. 594.
- Kis-Jóka* kg., 600. ; — *i* Ábrahám, Baaz, Balázs, Benke, Egyed, Gál, István, Jakab, János (3). Miklós, Ombuch, Pál, Péter, Puich, Tamás, 600 ; — Ábrahám, Benke, Cynar, Domokos, Jakab, János, Kálmán, Katalin, Péter, Tamás, 477—8.
- Kis-Komárd* kg., 458 ; — *i* Péter, 458—9. 463.
- Kis-Körmösd* kg., 295. 602—4 ; — *Marja* 90 ; — *Szöllős* kg., 128. 253—4. 264. ; — *Várda* kg., 14. 21. 25. 47. 59. 237. 574 ; — *Vép* kg., 288. ; — *Véped* kg., 408. 411. 425.
- Kisfaludy* László, 286 ; — ltár, l. 120.
- Kisfalvi* Sámuel, 361.
- Kisujzállási Takács* Mihály, l. Takács.
- Klauzál* Imre, 511.
- Klenócz* kg., 411—22.
- Klobusiczky* Ferencz, 46—7 ; — Pál, 80.
- Klopfinger* János, 497.
- Knauz* Nándor, 147.
- Knysesy* kg., 189. 191—3. 197—8.
- Kóbor katonák* üldözése, 19—20.
- Kocs* kg., 55 ; — *i* Bálint pápai rektor, 95. 99. 206. 438. 442. 444.
- Kocsonyás* Anna, l. Horváth Péterné.
- Kodermann* János András, 559—60. 564—5.
- Kóka* kg., 466 ; — *i* Móg f. Mihály, 465.
- Kollonics* érsek, 549. 555—6. 559—60. 566.
- Kolozs* vm., 263.
- Kolozsi* Sámuel debreczeni prédikátor, 356.
- Kolozsvár*, 55. 127. 172. 247. 254. 371. 586. ; — *i* Sándor, 161. 163.
- Kolthai* László, 286.
- Komárom* m., 598—9. ; — vár, 386. 442—3.
- Komáromi* István ácsi prédikátor, 95. 99. 206—7. 443. 445.
- Komáromi* István, debreczeni tanácsos, 54. 69. 72. 86. 92. 94. 224—5. 227—8. 235. 240—3. 566.
- Komáromi Csipkés*, l. Csipkés.
- Kombánd* föld, 257.
- Komjáthy* Ambrus, 572 ; — Gábor, 22.
- Komlós* Ethlaka, 256—7.
- Komlósy* Tamás deák, 382. 385. 390.
- Komoróczy* Ferencz, 22.
- Komorovszky* Péter, 189.

- Koncz* Antal, 409—10; — Miklós (Ovadi), 288.
Kondé (Pókatelki) család, 306. 474. 476.
Kondoros-puszta, 73. 359. 367. 578. 588.; — *i* János, 67, 81—4. 228—9. 235. 238. 246. 249. 363—8. 370. 372. 568. 573—4. 577.
Konyha, ház és melléképületek berendezési leltára, 141—3.
Korcsmárosok, 152. 224. 297.
Kórház, 58. 296.
Korka Péter, 62.
Kormos István kuruczhadnagy, 249—250. 354. 362.
Kornis (Szentpáli) Farkas, 131—3. 136. 253. 255. 259. 262—7. 269—70; — Ferencz, 128. 166; — István, 166; — Mihály, 129—141. 253—5. 259. 263—4.; — —né Erdélyi Sára, 123. 125—7. 263—4.; — Miklós, 121—8; — oszlás, 164.
Kóród kg., 27. 128; — *i* Gáspár, 161; — *i* János csöglei prédikátor, 95. 99. 443. 543. — Szentmárton kg., 128. 141.
Korothna kg., 410.
Kos Mihók, 57.
Kossovics Márton, 31.
Kossut kg., 602. 604.; — —*h* Lajos, 503. 514.
Kotecz János, 180.
Kotor kg., 268.
Kovács András, 229; — Elek, Ferencz és felesége Lázár Ilona, György, Kata, Lászlóné és Mihály, 129—30; — István, 68—9. 77—80. 83—4. 86—7; — János (Hidegpataki), 164; — Lajos, 503; — Márton 283; — Miklós, 81; — Pál, 283; — Pál, 297; — Tamás, 289.; — Zsigmond, 595.
Kovácsi kg., 12. 296—7. 299—301.
Kovácsok, 57—8. 68. 152. 237. 240. 580. 592—4.
Kovassóczy Farkas kanczellár, 255. 265—6.
Kozma Gergely, 139.
Köbölkúti Jula f. István és László 598—9.
Köcski Sándor országbíró, 158. 307. 313—4.
Kóhalom kg. 122—3.
Kőhidgyarmat kg., 479—80.
Kökénykenyér préd. 264.
Köles-termelés, 142. 236—7. 398. 513.
Kőművesek és kőmetszők, 58. 394; — fűrésze, 393—5.
Kölni márka, 490—1.
Kömlő kg., 394.
Köntös, 169. 397.
Köpcsény kg., 298.
Köpeczi Balázs szkárosi prédikátor, 95. 99. 206—7.
Körmendi Györgyi bazsi prédikátor, 95. 99.
Körmösd kg., 602. 604.; — *i* Péter f. Domokos, 291.
Körös m., 271. 411. 414—5. 419. 520; — víz 471.; — *i* Ferencz, 432.
Körösmező kg., 166—7.
Körte-termelés (kertel és kertvél) 361. 523.
Körtvélyes kg., 148. 602. 604.
Kőszeg v., 430. 531.
Kösznyeten, 72.
Kötélverők, 391.
Kövár, 166. 179. 182. 185; — *vidék*, 43.
Kövr Márton deák, 540.
Kövesd kg., 232.
Köveskút kg., 283.
Kövesliget kg., 164—6.
Középmál, 297.
Közép-Szolnok m., 43.
Krakkó v., 117.
Kramprich császári ügyvivő, 209. 441. 444. 446. 448—9.
Krasznai Mihály keleméri prédikátor, 95. 99.
Krucsay Márton, 8. 14. 25.
Kucsuk basa, 173. 175.
Kún (Rosályi-) család, 186; — oszlás, 164.
Kupa-mérték, 519.
Kurmusd, l. Körmösd.
Kurth kg., 147—8.
Kurucz confoederatio, 18.; — élelmezés, 8. 12. 26—32. 36—8. 40. 42. 46. 50. 60. 62. 67. 69—71. 238.; — elszéledt katonák összeszedése, 12. 15—6. 19. — felkelés 8. 10.; — fegyverzet, 39. 45.; — gazdálkodás, 90. 93. 236—7. 248.; — főhadibiztosság, 31—2. 36. 38.; — *hadak* conscriptiója, 30. — mustrája 45.; — testőrsége, 37.; — tüzérsége, 20.; — veres gyalogsága 238.; — ütközetei, 74. 230—1.
Kutyfalva kg., 268.

Küküllő (Kis-) folyó, 138. 141. ; — m., 36. 253—4.
Kunsberg = Ujbánya.
Kwrthulus, 148.
Kyliti János, 318. ; — Salamon fia György, 147—8.

L, Ly.

Labanczok, 56. 63—5. 70. 72—3. 236—7. 595.
Laczki Imre erdélyi vajda, 115.
Ladamér esztergomi érsek, 156.
Ladányi Szabó János, 57. 59. 66. 76—7. 79. 84. 86. 225. 229. 232. 242. 248. 253. 357—8. 361. 364. 372. 374. 576—7. 579. 581. 585. 591.
Ladmóczi István serki prédikátor, 448.
Lajos király I., 1—7. 319 ; — — II., 186. 188. 191—2.
Lakajtártó Márton alias *Spáczai*, 436 ; — Mátyás, 434.
Lakatosok, 394.
Lakodalmi ajándékok, 164.
Lakzyg föld, 144.
Lambro folyó, 335.
Lánczhíd építése, 493. 503. 508—10. 514. 517.
Lánczi János, 61.
Lándorfehérvár, 1. Nándorfehérvár.
Lányi György korponai rektor, 443 ; — Pál, 20.
Lapoch-határ, 256.
László Deák kapitány, 68 ; — István, 570 ; — kalocsai érsek, 301. 311. 315 ; — pécsi püspök, 301. 315 ; — plébános (Óvár), 292 ; — várjobbágy, 144.
Latrok és gonosztevők üldözése, 162.
Lauber Mátyás velencei kereskedő, 561—2.
Lázár (Szárhegy) András, 267. 269 ; — felesége Mihálcz Katalin, 269—270 ; — Druzianna, 269—70 ; — István, 269—70 ; — Miklós gr., 259.
Leányági örökösödés, 399. 523 ; — negyed, 316. 415. 456. 477.
Lebeszkie Mauritius böszörményi várparancsnok, 66.
Lederer tábornok, 510. 515.
Legeltetési jog, 190.
Légely (=ívóedény), 142.
Léka (Leuka), kg., 386. 396. 398—9. 530—1. 541. 608 ; — *i* Nádasdi sirtolt 608.

Leltár, 1. konyha, stb.
Lenárt Gáspár, 573. 582—3.
Lencse-termelés, 224—5. 372. 374.
Lengyel János, 799 ; — ország, 161—5. 166. 187. 194. 196.
Leorok f. 256.
Leporini Miklós poltári prédikátor, 95. 99.
Lepsemy Lukács, 289.
Leste kg., 95. 99.
Léta kg., 92. 568. 574 ; — *i* család, 460.
Léva v., 30—1. 95. 99. 208. 438—9.
Levendulás eczettel öntözés, 525.
Lewkes Jankó, 277.
Lezencz kg., 606.
Libád kg., 160 ; — *i* Bench és Rafany, 158—61.
Libertas értékcsökkenése, 9.
Lipce-patak, 166 ; — *i* András, 180.
Likava-vár, 189—90, 192.
Lipót király I., 185. 205. 209. 439—44. 448—50. 454—5. 549. 561. 563—6 ; — vár, 438. 442—3. 561. 563. ; — város, 341. 491.
Lipó m., 189.
Lisznyai Pál debreczeni tanár, 226.
Ló-lopás, 61. 178. 227. 230. 246. 248. 572 ; — sorozás, 14. 22.
Londis-posztó, 240. 585. 588.—9.
London, 325. 327. 329.
Lónyai 508 ; — Anna. 1. Kemény Jánosné ; — Ferencz kurucz főhadi biztos, 7. 27. 31. 46.
Look-föld, 154.
Losonc v., 208. 561. 563.
Lotkús folyó, 606.
Lottondorf kg., 602—3.
Lovas katonaság, 28. 50. 58. 62—3. 163. 165—7. 251. 577. 584 ; — — fegyverzete, 166.
Löcher Henrik, 562.
Lócse v., 19. 94. 224. 227. 246. 252. 354. 575.
Lök (Tisza-) kg., 30. 359.
Lőrincz borbély, 376 ; — Mihályné, 256. 258. és fia István, 145 ; — porkoláb, 394.
Lövey Mihály és György, 22 ; — Samuel kapitány, 40.
Lövő (Lueu) Dénes, Dezső, Domonkos, István, János és Miklós, 155 ; — Mihály, 155—6. 603.
Lublyán kg., 536.
Lucrum camerae, 190.

- Lúcs* (Bika-, Csögöd-, Felső-, Kis-, Nagy-, Szilas- és Töbör-), kg., 145.
Ludweg fia, 297.
Lueu, l. Lövő.
Luka ltár, 119.
Lunkányi János, 322.
Lurki híd, 21.
Lyakovecz, 164.
Lychynzyr föld, 154.
Lyd udvarnok fia Pál, 144.
Lyeben kg., 394.
Lymonia (= citrom), 391.
Lyphardus, 149.
- M.**
- Macséd* kg., 602—3.
Macskási Boldizsár, 177. 244.
Madaras János, lófő, 260.
Mádi István, 591.
Magala völgy, 144.
Magyar-Bél kg., 295. 602—3; —
Disznajó kg., 268; — *György*, 9.;
 — *István*, 63—81. 235—43; —
Mecske kg. (Mekche) 470—2; — *Pál*
ghimesi várnagy, 465—6; — *pénz*,
 389; — *Szeleste* kg., 282; — *Sze-*
lestei György f. Miklós, 282—3;
 — *Kis Jakab* f. Bertalan és *Simon*,
 283; — *Szőgyén* kg., 156; — *Zsá-*
kod kg., 258.
Magyarád kg., 601—2.
Mainz. 324. 331. 340.
Majláth Béla, 322—3. 339—42. 349.
 351—2. 481. 487—8. 490. 494; —
György gr., 500; — *István*, erdélyi
vajda, 122. 521; — — *né* *Nádasdy*
Anna, 377. 379—80. 390. 520. 530—
 531. 534.
Majs nádor, 157.
Makfalva kg., 137.
Makk-termés, 541.
Makva kg., 286.
Malapart holland követ, 210. 551—2.
 564—5.
Málta-sziget, 559—60.
Malvieux C. J. 343.
Mándhida kg., 112. 121.
Máramaros m., 43. 53. 55; — *jegyző-*
könyvei, 161—186; — *sóaknai*,
 176; — *Sziget*, 161. 164—6. 169—
 170. 179; — *i* *vladika*, 162—3. 167.
 169.
Marczefalvi Tiba f. Bernát, 468—70.
Marcсамagyar kg., 145. 147.
- Margita* kg., 251.
Marharablás, 178. 223—4. 286—7.
 289—91. 576—7. 579. 587.
Máriássy ltár, 111—2. 116—7.
Markhard pozsonyi bíró, 153.
Markó ispán, 397.
Marosszék, 263; — *adója*, 127; —
Vásárhely, 208.
Marossy András és *Pál*, 138.
Marton Bálint, 256.; — *Tamás*,
 256—7; — *ládonyi* — *Pál*, 423—4.
Martonfalvi György debreczeni tanár,
 57. 208.
Márton, pozsonyi kanonok, 150. 157;
 — *porkoláb*, 385. 402—3.
Masznyik (Masnicius) Tóbiás illavai
 prédikátor, 107. 109. 198—9. 443.
 453. 455.
Máté f. Mihály, 469; — *porkoláb* 396.
Máthé Sz. János, 81. 223—5. 368.
 577. 582—4.
Mátrés, 24.
Matolcs kg., 37.
Mátyás király I., 186—193. 270. 273.
 276—7. 280—2. 289. 298. 301. 411.
 423. 425—6.; — *várjobbágy*, 144.
Maurocordatus Sándor alias Schellett,
 594. 596.
Mazari Dániel tamási prédikátor,
 95. 99.
Mecser kg., 394.
Mednyánszky Dénes br., 114.
Medzybrogy kg., 189. 191—3. 197—8.
Mege föld, 479.
Megyes v., 140; — *i* *Márk*, 290.
Meleg Márton, 181; — *Máté*, 141.
Melegnano v., 324. 331. 334—8.
Menzatorisz Fülöp evang. préd. 448.
Menyődi Senye Tamásné *Rátholt* Krisz-
 tina, 275.
Meray, 393. 518. 520.
Mercse Nikita, 180.
Merethe kg., 287.
Meskó, 512.
Messina v., 97. 98. 103. 543—4.
Mester István, 22. 83; — *i* *Pál* *szolg-*
b., 279.
Mesther Jeromos, 289.
Mészáros Dániel, 64. 249; — *Gergely*,
 82. 85. 357. 360. 362. 584; — *Lázár*
hadügyminisz.; — 322—4. 327—
 329. 506. 512; — *ok*, 151—2. 247.
 297. 355. 595.
Meszes hegység, 586.
Metternich hg., 510.

- Méz-ajándék, 63. 65. 571. 573. 575. 577—9. 591.
 Mezei Szabó István, 58; — Tamás 180.
 Mező-Bánd kg., 123; — Dánielné 571; — Örs, 95. 99. 443; — Somlyó kg., 115—6. — Terem, 9.
 Mies nép (= kézműves) 395. 527. 534.
 Mihálczfalva kg., 268.
 Mihály Deák, 83; — várjobbágy 147.
 Mihályfi Tamás, 128—9.
 Mikch szlavan bán, 301.
 Mikes Mihály, 165.
 Miklós egri püspök, 467; — győri püspök, 301. 311. 315; — pozsonyi főispán, 145. 147—9. 299. 301—3. 306. 314.; — — prépost, 150. 306—310. 313; — udvarnok, 144.
 Miklosič, 186.
 Mikóhalmos kg., 602—3.
 Miksa király, 194. 519.
 Milano 323—4. 335—9. 500. 508.
 Mirigy, 1. pestis.
 Miseur kg. (ma Misérdi), 302—3.
 Miskolcz v., 13—4. 568; — *i* András, 22; — *i* István, 230; — *i* Mihály füleki prédikátor, 95. 99. 208. 443. 543.
 Mizdó kg. 286.
 Modor v. 299.
 Moga tábornok, 527.
 Mojs fiai, 319.
 Mojszen kg., 165—6.
 Moldova, 73. 162. 164. 166.
 Molnár Benedek, 283; — *ok*, 141. 335—9. 507; — Lapja, 483.
 Monai Pál, 63.
 Móné Tamás, 539.
 Monoki István, 87.
 Monostor préd., 93.
 Móre László, 266.
 Móricz f. Gahan, 151; — szász herceg, 526. 528.
 Móriczhida kg., 111.
 Morvaország, 11. 13.
 Mosdossy Ambrus főhaszonbérelő, 128.
 Motesiczky ltár, 114.
 Mucsy, 579.
 Munkács v., 20—22. 25. 28. 31. 40—1. 373; — *i* görög püspök, 162; — *i* János és Mihály, 22.
 Munkadíjak szabályozása, 163.
 Murány v., 68. 381.
 Must-adományozás, 141.
 Mutareli, 88—90. 244—5. 369.
 Muzeum, Magy. Nemz., 1. 111—21. 255. 259. 265. 268.
 Mühle E. H. 507—8.
 Mühlhausen v., 215—6. 548.
 München, 331.
 Mykchecz (Czirkvenai) Fábián, 416; — Pál 416.

N.

- Nádasd kg., 386; — *y* Ferencz, 538—540; — Ferencz gr., 608; — levéltár, 404. 542. 608; — László, 285. 386. 531; — Tamás, 375—6. 385. 395. 399. 401. 528. 536—7; — Tamásné, 537.
 Nádméz (=czukor), 392.
 Nádudvar kg., 366. 569; — *i* Benedek, 53. 55. 60. 236. 568. 580.
 Nagy-Bánya v., 59; — *enyedi* kollegium, 170. 360. 365; — *falu* kg., 112—3; — *Jóka* kg., 600; — *Kálló* v., 20. 30. 32. 51. 53. 55. 57. 62—8. 71. 73. 75—7. 81—7. 89. 92—4. 223—5. 227. 229—31. 237. 241—6. 248. 250. 252—3. 355—7. 364. 567. 574. 581. 584; — *Károly* v., 9. 12. 14. 17. 26. 32—3. 37. 39. 44—5. 243; — *Kanizsa*, 381. 395. 400. 439—40; — *Lónya* k., 27; — *Sink* kg., 54; — *Szombat* v., 10—1. 307. 602; — *Várad*, 13. 37. 51—3. 56—60. 62—6. 68—94. 223—253. 354—74. 567—95.
 Nagy Ferencz, 429. 437; — Gergely és Lajos gőzmalmlai legények, 489; — György, (2) 257. 587; — Imre, (Szelestei), 284; — István, 85. 87. — István és Pál, 428; — János I. Győri Nagy J. a.; — Lajos király I. Lajos; — Lőrincz, 138; — Máté, 381; — Márton, 22; — Pál, 63; — Péter 54. 59. 69. 81. 87—8. 90. 227. 244. 247. 357. 366; — Péterné, 258; — Tamás, 175; — Tamás (Bessenyei), 409.
 Nagyféli Bydeu, f. Balsaar, György, Mátyás, Mihály, Miklós, 154; — Wechyl f. Jakab, 154.
 Nagyházi János, 52. 58. 77. 92. 225. 356. 359. 365. 370. 571. 584—5. 592. 596.
 Nagyjókai András, Bánk, Izsák, László, Máté, Mihály, Miklós, Pál, Simon, Sixtus, 599—600.

Naláczy István, 173. 176. 179.
Námesztó kg. 197.
Nánás (Hajdu-), 69.
Nándorfejérvár, 580. 585.
Napkor kg., 22. 89.
Nápoly, 1. 97—8. 100. 103. 105—6. 108—10. 198—9. 203. 205—6. 208—210. 214. 218. 220. 222. 342—5. 347. 349—54. 543—6.
Naprágy kg. 442—3.
Nardi Mihály, 174., *fel.* Rátholt Krisztina, 175.
Nehéz István, 51. 59. 75. 89—90. 227. 232. 580.
Néki István, 69. 71. 252. 356. 360. 362. 374. 569. 572. 580. 587—9.
Nemes Demeter deák, 412; — György és Mihály, 403—22; — János, 358.
Nemesi felkelés, 21. 41. 164. 166—8. 186; — szabadság védelme, 174. 177.
Nemessányi Bálint, 238.
Német-Bél kg. 295. 603; — katonaság, 10. 68. 74—82. 84—8. 90. 92. 167—9. 184. 186. 225. 351. 543—4. 574. 594; — kuruczok 10; — ország, 329. 447; — pénz, 385. 389. 390.
Németh Mátyás, 434; — Mihály, 571. 584—5. 592. 596.
Némethy Pál deák, 75. 225—6. 230. 243. 250. 363—4. 366.
Németszelestei György, f. Balázs és *fel.* Katalin, 282—3.
Nemzeti Kaszinó, 506—9.
Nikléczi Boldizsár alsósztrehovai; — Sámuel ujbányai préd., 95. 99.
Nógrádm., 439. 597. 601. 606.
Nokricza kg., 411—22.
Noris vasgyáros, 493.
Nürnberg, 105. 453—5.

Ny.

Nyárádi Miklós 19.
Nyargaló, 1. patkópénz.
Nyáry Pál, 395.
Nyéki (Neek) Ivánka, 308. 310—3.
Nyers Mihály, 283.
Nyestbőr-ajándék, 161. 594; — kiviteli tilalom, 162.
Nyilas föld, 63. 256.
Nyirbátor kg., 8. 12. 30.
Nyiregyháza v., 12. 30.
Nyiró Antalné, Apollónia, 426.

Nyírség, 71.
Nyitram., 129. 155; — *i* káptalan, 308. 312. 466; — *i* püspök, 315.
Nyújtódi György (Szentdemeteri), 255.
Nyusztbőr, 1. nyestbőr.

O. Ö.

Ocsva (*Olcsva* is) kg., 41—2. 47.
Odessa, 324.
Ogyai l. *Olgyai*.
Óhát préd., 225. 227. 363. 568.
Oklevélrablás, 272. 282—3.
Okolicsányi András, 89.
Oláh Ferencz, 237; — István, 91; — Miklós érsek, 127. 193; — Péterné, 52. 55; — Tamás, 519—20.
Oláhmező préd., 137—9. 264.
Oláhok, 56. 69. 167. 169. 186—7. 1. *Wlach* a. is.
Oláhország, 397. 580.
Olaj bég, 82.
Olajtörő malom, 142.
Olasz gyümölcs, 363. 382; — ország, 1—7; — Pályi kg., 35.
Olgyai család, 304; — Fokou mester, 147—84. 476; — Andocs és Erzsébet, 476.
Őn-vásárlás, 253. 355. 364. 526.
Őnód v., 31. 52. 82. 242—3. 246. 362.
Opol, 111.
Opuli László hg., 111—21.
Orbán Balázs br., 259; — István, 441.
Orchowcz kg., 411—22.
Orcsi hadnagy, 61.
Orosz György, 19; — Pál, 26; — papok, 33.
Oroszhegy kg., 267.
Oroszi kg., 12.
Ormos István, 90; — Mihály, 75. 80. 83. 90—1. 94. 234. 237—40. 244. 246—7. 252—3. 371—2. 586.
Orrlevágás, 402—3.
Orros, Péter pozsonyi várnagy, 461. 602.
Orsi Mihály, 93.
Ország Mihály, *l. Guthi* —, — gyűlési követek költsége, 164.
Országos böjt, 167; — Levéltár, 111—121. 188. 194. 347. 352. 404. 488. 493—4. 542. 608.
Osqyáni István, 67—8. 82. 238. 249. 250. 359. 364—5. 373. 577.
Oswald, 279.

Ószeresek, 152.
Otrokocsi Ferencz rimaszécsi prédikátor, 95. 99. 206. 208. 546.
Ottó heiligenkreuzi apát, 298.
Cvár, 292; — *i* Kelemen, 161. 163.
Owalth kg., 273. 411.
Oxenstierna Benedek gr., 441. 446.
Ozeltelke kg., 411—22.
Ökör lábának levagdálása, 407—8;
 — lopás, 52. 71. 92. 285.
Öllyüs János, 20.
Ördögmalom, 509.
Ötvened adó, 186.
Ötvös Sámuel, 79.
Ötvösök, 390. 529. 534—5.
Owcrissel tartomány, 444—5.

P.

Padova, 2. 535—6.
Pág kg. (ma Pusztapát), 158. 280.
 601; — *i* György deák, 286; —
i János, Péter, 280.
Pakai Lypold f. Tamás, 309—11.
 314.
Paksi család, 313; — János, 517—8.
Pál deák, l. *Némethy* P.; — macsói
 bán, 305. 11. 15; — országbíró,
 470; — udvarnok, 144—5; — f.
 Gergely, 316; — f. István, 154;
 — f. Péter, 147—8.
Pálfi István, 79; — Tamás nyitrai
 püspök, 441.
Pálóczi László országbíró, 273. 275—
 8. 281—2. 284. 411—22.
Palocsay br. 322.
Pály kg. 521. 530.
Pallyazokuz, 294. 467—8; — *i*
 Pomsa, 303; — *i* Pál f. Mihály,
 461.
Pallyazo pothok, 292—4.
Pamlén comes fiai Mihály, Jakab,
 János, 456.
Pamse pozsonyi szolgabíró, 306.
Pancsova v., 584—5.
Pankvicz Mihály turóczszenzmártoni
 rektor, 207. (Paulovics helyett).
Pannonhalmi Guary lt., 271—91;
 — apátság, 426.
Panucz kg., 411—5.
Panyola kg., 26. 37.
Pap András, 431; — Jankó, 56; —
 Mátyás, 357. 586; — Tamás, 180;
 — Zsigmond, 58.
Pap cseréje, 256.

Pápa v., 95. 99. 207. 403—4. 424.
 431—43. 561; — *i* család, 271;
 — *i* főiskola, 431, 449; — *i* prot.
 katonák szabad vallásgyakorlata,
 439—41.
Papnépe kg. (ma Papfa), 601; — *i*
 Konrád és fel. Katalin, 601.
Papócz kg., 398.
Parafernum, 265. 287—8. 304. 318.
 411. 417.
Paráználkodók büntetése, 162.
Parcellázás, 236.
Párna kg., 601—2.
Pasko Muhaim, 568.
Pasztrnak, 186.
Pát kg., 601; — *i* Herch, 155.
Patai, 512.
Pataki Pál debreczeni főbíró, 51, 57,
 568; — Szabó Márton, 223. 225.
 247. 357. 372.
Patari Pál, 257.
Patkó-pénz, 227. 360. 368. 569.
Patonyi András, Mihály, Pál, 474.
Patroha kg. 30. 94.
Paulovics Mihály turóczszenzmártoni
 rektor, 95. 99. 207. —
Pátyi kg., 92.
Paur J.: Hazai Okmánytár, 271.
Pávák szállítása Bécsbe, 377.
Pécz nb. Devecseri Márton alország-
 bíró, 156.
Pécs v., 111; — *i* káptalan, 464—5.
 70; — *i* püspökség, 301. 311. 315;
 — *y* András, 433; — *y* Gáspár,
 521; — Gáspár debreczeni taná-
 csos, 70, 82, 238; — *y* levéltár,
 187; — Márton, 536.
Pékek, 297. 335—7. 339.
Pekry, 27.
Peley Ferencz, 68. 182.
Pénz: *arany*, 31. 121—3. 228. 253—
 256. 266—7. 276. 277. 280. 289.
 360. 368—9. 371. 378. 383. 408.
 567., *dénár* 154. 229. 461. 469. 472.
ezüst 5. 32. 35. 520. 534—5., *garas*
 190. 390., *libertás* 9., *márka*, 145.
 150—1. 156. 304. 316. 456.
 461. 469. 490—1. 599., *oszipora*,
 579., *penza* 154, 304., *poltura* 80.
 239, 244, 568, 575., *rézpenz*, 25, 36.,
talentum, 601., *tallér*, 59—61. 66.
 80. 239. 246. 248. 361. 364. 390.
 569—73. 579. 583. 591. 594.
Pénzhamisítás, 230—1, 239, 568.
Penyig, 26.

- Pércs*, l. Vámos.
Pereczföldre préd., 276. 425.
Perényi Mária, *Barkóczy* Sándorné, 173; — Péter főkapitány, 393.
Pernesith, 390. 396. 404.
Perse István, 180.
Personalis insurrectio, 8. 10—1. 13. 18. 41.
Pestm., 321. 323; — v., 326. 330—4. 340—1. 343. 345. 347—51. 353. 481. 488—500. 503. 508—9. 513. 567; — *er* Tageblatt, 483; — *i* Hengermalom, l. gőzmalom; — *i* Hirlap, 511.; — *i* Magyar Kereskedelmi Bank, 491.
Pesthi Máté, 223.
Pestis-járvány, 46, 522, 526.
Péter Balázs, 526; — boszniai püspök, 301. 311. 315; — Lőrincz, 256; — pozsonyi alispán, 306; — pozsonyi plébános, 467; — udvarnok (2), 144—5; — f. Pál kir. nevelő, 598.
Pethő Ferencz, 82; — János, 393. 533; — (Ghersei) László zalai főkapitány, 440.
Petki (Kányádi-), Bálint és fel. Kovács Zsófia, 129—31; — — Ferencz, 122; — György, 129—30; — (Dersi) István, 255—8; — — Mihály, 255.
Petneháza kg., 89.
Petneházi Dávid kapitány, 88, 248.
Petri (Mező-), 12. 244; — Ferencz, 22.
Petrides tót prédikátor, 362.
Petróczi István, 70. 82—3. 238.
Petronell v., 477—8.
Petrovay János, 162; — nemzetség, 163.
Petrovics Péter kir. helytartó, 127.
Pfalzi vál. fejedelem, 215. 219.
Pfeffenheimer Jakab, 559—62. Zsigmond, 162—3. 165.
Pič, 186.
Pilis nb. Mikó, 597.
Pipe hágója réve, 257—8.
Piret Lajos br., 340. 508.
Pispuky (Püspöki) préd. 302—3.
Pócs kg., 19; — Petri kg., 36.
Pocsaj kg., 53. 68—9. 78—9. 236. 576.
Pócsik András, 22.
Podari István, 436.
Pogány (Csebi-) Boldizsár, 168—180; — — György, 163; — Péter és fel. Szigeti Szabó Katalin, 162; — Menyhért, 161—4. 167; — Zsigmond, 162—3, 165.
Póka (Pouka és Powka), f. Kemény 148.
Pókai Balázs (zsögödi-), 269—70.
Polgár (Tisza-), 29.
Poltár kg., 95. 99.
Poltura l. Pénz.
Polyáni, l. Varga.
Pomeranus, l. Heinrichsohn.
Pomsa földje, 294.
Pongrácz, 238; — György, 19.
Pór Antal, 1.
Por Julius gr. ecsedi várparancsnok, 234.
Porkoláb, 512; — Balázs (kécskei), 409.
Porpác kg., 283.
Portalis adó, 32—4. 43. 45. 47. 49. 165. 168. 182; — katonaság, 9. 41—2. 47.
Portörő István, 568; — mesterek, 228—9.
Porunbach kg., 55.
Pósalaki János, 54. 57. 224. 568. 596.
Pose István (Szentgyörgyi), 412—22.
Posztó-vásár, 381. 519.
Potenburch, 150.
Potol kg., 534. 536.
Poty kg., 279; — *i* Albert, 278; — *i* Gotthard Mátyás özvegye Anna és fia Miklós, 278—9; — *i* György deák, 280.
Powka f. Gergely, 297.
Pozsegai káptalan, 318.
Pozsony m., 145. 148. 292. 295. 297. 299. 303. 306. 466—8. 470. 600. 605; — v., 11. 33. 96—7. 100—2. 153. 157. 193. 205. 303—7. 341—2. 344. 346—7. 349—51. 378. 381. 388. 391. 393. 398. 404. 450. 462. 490. 503. 519—20. 522. 537. 559; — *i* káptalan, 144—51. 153—5. 157—8. 291—2. 294. 296. 298—9. 302. 304—5. 315—6. 455—7. 460. 462. 464—70. 472. 474. 476—8. 599—601. 605; — *i* prépostság, 149. 150.
Pöstényi héviz, 400.
Prácsa, kg. 467—8.
Prága v., 111. 120. 381. 519; — *i* Illés, 290.
Prayner, 521.
Prinyi Miklós, 27.

- Prónay* Albert br., 340.
Protestáns prédikátorok gályarabsága, 95—110. 198—222. 429—55. 543—566; — kiváltására külföldi gyűjtés, I. gyűjtés; — *Szemle* 444; — vallásszabadság visszaállítása, 450, 452.
Pruk kg., 467—8.
Pudmericz kg., 602. 604.
Purisztui András, 461.
Puskaporos török, 87.
Putnok kg., 35, 68, 95, 99.
Putzer (Beibergeri-) János, 342. 344—5. 352. 481. 494—6. 507—9. 511. 513. 514.
Püchler de Weiteneck, 187.
Püspöki kg., (Bihar-), 61. 78. 86. 89. 92; — I. Pispuky.
Puczoua (Puczova), kg., 189. 198.
- Qu.**
- Quenez*, I. Kenéz de Szucho.
- R.**
- Rába* folyó, 396. 398. 400; — köz, 386. 404.
Rabatta Mihály, 2.
Rabkicszerelés, 62.
Rablás, I. oklevél.
Rabszolgafelszabadítás, 155. 476.
Rabutin tábornok, 12.
Rác kereskedők, 25; — ok, 68; — Péter, 177.
Rúd kg., 355.
Radics András, 232. 234.
Radóczy Bálint, 286.
Raffai János ev. prédikátor, 448.
Rajky János, 375. 398. 400.
Rakamaz kg., 12. 13. 21. 76.
Rakaszi vám, 165. 182—3. 185.
Rákóczy Ferencz II., 7; — György I., 163; — — II., 164. 167—8.
Rákos (válti-) Albert, vasm. alispán, 273—6. 279—83. 288. 405. 425., fel. Judith, 276; — Ambrus, 276; — Benedek özvegye Ilona, 411., (I. Vakoja a. is); — Tóbiás, 276. 281—2. 288. 405; — Zsigmond, 288. 405. 425.
Rátholt (Hermáni) László és f. Ger-gely, János, 273—6. 408.; — Zsó-fia, Septei Györgyné, 408.
Rátkay Pál, 517.
Rava kg. 138—40. 263.
Raven csal., 411—22; — Anna, 412; — Ferencz, Imre, István, Márton, 411—22; — Mihály, 412.
Rawen kg., 411. 415.
Rawony, 378. 393.
Reche, I. Réte kg.,
Récse kg., 466—7. 603; — i Liphard a Péter fia, 478—9.
Recsenyéd kg., 131—2. 264.
Rednek kg., 289—91.
Rednik László, 180.
Ref. egyház kiváltsága, 170; — — üldözése, 96; prédikátorok, I. pro-testáns.
Reichenbach bankár, 509—10.
Remete kg., 170. 184.
Rendvég préd., 601.
Részegeskedés, 376; — elleni statu-tumok, 163.
Réte kg., 293. 602. 604.
Retteg kg., 169.
Rézay Lőrincz, 393. 532. 536.
Rexius, 187.
Rézpénz, I. pénz.
Rhédey Ferencz, 163. 167—71. 173—176. 178—9. 181; — fel. Bethlen Druziánna, 176. 178. 180. 184; — László, 164. 169.— fel. Bánffy Ágnes, 164. 176; — gr. levéltár. 122. 255. 259. 265. 268. 122. 255. 259. 265. 268.
Rigmány kg., 129.
Rikási, 62.
Ríma folyó, 488; — Szécs kg., 95. 99. 206. 208.; — Szombat v., 95. 99. 208. 443; — i János, csoltai prédi-kátor, 448.
Rizskása-ajándék, 568. 573.
Rodman mészáros, 297.
Rohácsi János, ev. prédikátor, 448.
Rohman kg., (= Romhány), 606; — i András, Balázs (2), Chuda, Dénes, Elizeus, György, István, János (4), Márk, Miklós, Péter (2), Tamás, 606—7.
Rohonczy Ignác, 322.
Rohrmann, 323.
Rókabőr-ajándék, 161. 382; — kiviteli tilalom, 162.
Róma, 211.
Roseberk, I. Rózsahegy.
Rothenbiel Huldrik János orvos, 106. 555—6.
Rottal gr., 438.

Rozgoni János, 290. 421.
Rózsahegy v., 191.
Rózsás, l. Csölösztei.
Rozs-termelés, 191.
Römer, 562.
Ruman ispán, 299. 302.
Rumy, 395.
Runya kg., 448.
Ruszt v., 430.
Ruthének, 187. 195.
Ruyter, tengernagy, 447. 549. 551—2, 554—5. 558. 561—2. 564—5.
Rysch Jörg, 213.

S.

Sabad kg., 297.
Sadu Szabó István, 52. 56—7. 63. 86.
Sáfrány-termelés, 76. 143. 391.
Ság kg., 95. 99. 208. 443. 505; — *i* István, 423—4.
Sajó folyó, 448; — *Keszi kg.*, 208. 443; — *Köröm kg.*, 30. 49.
Salamon f. Finta, 464.
Salétrom-főzés, 23. 47. 79. 248—50; — inspektorság, 20.
Sallai János, runyai prédikátor, 448.
Sámot kg., 455—6; — *i* Benedek, Elizeus, János, Máté, 455—6. 474—475; — *i* Benke f. Domokos, 455—456.
Sámson kg., 227. 231; — *telek kg.*, 469.
Sápi család, 295.
Sáránd kg., 595; — *i* Dániel, 236. 244.
Sárfő kg., 602—3.
Sárkány Antal levelei, 375—405. 518—42; — Bernát és fel. 399—400. 531; — *hegy kg.*, 297.
Sárköz-Ujlak kg., 186.
Sarló kg., 458; *Sarlai György*, 497.
Sáros kg., 95. 99.
Sáros vm., 116.
Sárosd folyó, 274; — *kg.*, 289—90.
Sárospatak, 40. 116. 230; — *i* főiskola 73. 86; — *i* Füzetek, 208. 455.
Sarti mérnök, 507.
Sárvár, 111. 208. 381—2. 385—6. 389—90. 396—8. 404; — *Ujsziget*, 386—7. 398. 402—3. 520. 525. 538—40.
Sauter Félix, 213.
Sauternel János, 206—7.
Scakada József f. Pál, 316.
Schaffenberg Frigyes, gr., 252.

Schaffhausen, 100. 104. 212—4.
Schauber, 352.
Schedius, 512. 515.
Schellet, l. Maurocordatus.
Schendorf kg., 601.
Schiller, 512.
Schlick, 10.
Schorer Nep. János velencei kereskedő, 555. 558. 561—2. 564—5.
Schucanus János, 549.
Schwoll, 444—6.
Scimis, felszabadított rabszolga, l. Zemes.
Sdrinyi, 533.
Sebech f. István, 460.
Sebes patak, 163.
Sebnicze kg., 415.—22.
Segesvári ütközet, 169; — országgyűlés, 568.
Sélyei István, pápai prédikátor, 95. 99. 206—7. 443. 546; — *B. István*, 170.
Selyem-gyár, 501.
Semjén, 27.
Semlyén János, 255.
Sempte kg., 440.
Semsei András, 242.
Senje Bertalan, 255.
Senye Tamásné, l. Menyődi.
Sennyei István cancellarius és senator, 49. 82.
Sepsi kg., 430; — *Szentgyörgy v.*, 255.
Sepsy Ambrusné, 256; — *István* 255; — *Lőrincz*, 138.
Septei Györgyné Rátholt Zsófia gyermek. Jób és Krisztina, 408.
Serédi Benedek somlyai főkapitány, 371.
Serefel f. István, 148.
Serényi gr., tábornok, 364.
Seres András, 356. 569—70; — *Pál*, 85. 365.
Serfőzők, 53.
Serk kg., 488; — *y* (Kisfaludi-) Gergelyné Bódi Ilona, 288.
Seubet (Szelestei), Miklós, 284.
Sforceáné, 523.
Sibrik László, 409.
Sidai István, 434.
Simonháza kg., 276—7.
Simoni Péter simonyi rektor, 95. 99.
Simonides János, breznóbányai prédikátor, 107. 109. 198—9. 443.
Simony kg., 95. 99. 448; — *i* András, 451; — *i* Antal, f. András, Antal, Barla, Benedek, 405—6; — *Já-*

- nos, 407; — Boda, 285; — *i* Gál 405—7.
Simperg szőlő, 299. 303.
Sina György br., 334—5. 484—5. 497. 500. 510. 512. 515.
Sinketekuta és Synky préd. 147—9.
Sip kg., 446.
Sitkai Antal, 278. 286.
Só-állományozás, 575; — aknák, 176. 184. 575; — kamara, 260; — kereskedés, 172. 182; — kiviteli tilalom, 172.; — vám, 182—3.
Somlyó (Szilágy-), 64. 68—70. 76. 79—82. 85. 87. 250—1. 357. 361—2. 366. 371. 574—5. 577. 579. 581—583. 586. 591. 595.
Sommersberg: Siles. rerum script., 117. 120.
Somogy m., 112. 395—6. 409. 457. 459—60; — *i* konvent, 427. 457—459. 463; — *i* Miklósné, 436.
Somorja és Sommarein, 146—7. 456.
Soós Zsigmond, 22; — ltár, 118.
Sopron m., 423—4; — v., 59. 271. 278. 321—3. 380—1. 385. 387. 390. 395.—9. 403. 430. 436—7. 517—8. 520. 522—3. 526—33. 536—42; — *i* oklt., 114.
Sorky János, 280.
Sorompók védelme, 166. 185.
Sóvárád kg., 263.
Spanyolok, 393.
Specker, 493.
Sréter János, 20.
Staffenberger, 516.
Stájer-ország, 394.
Stefanócz kg., 411—22; — *i* István f. Miklós, 416.
Steinbach, 506.
Steller Tamás, ujbányai rektor, 95. 99.
Stibor Ambrus, 432.
Stomfa kg., 467—8.
Strassoldo Károly tábornok, 227. 229—32. 234. 237. 239—40. 245—246. 248. 252. 561. 563.
Suba, subicza, 519—20. 594.
Subások, 391.
Suhajda, 69.
Sulzberger mérnök, 506. 511.
Sumug szőlőhegy, 297.
Súr kg., (Hegy-, Nagy-, Nemes-, Péntek-, Valt-, Varra-), 462. 602. 604; — *i* Aglent, l. Zavariné; — *i* Mihály f. András, ; — Péntek; — Valkony 460—2.
- Surány* v., 275—6. 280—3. 408. 411; — *i* Miklós, 281.
Suul (Sülyi), Dénes 144.
Synczendorff János, 194.
- Sz.**
- Szabó* Birtalan, 267; — Ferencz (Ónadi), 227; — Illés (Sági-) fel. Margit, 276—8; — Imre, 53. 56. 65—6. 77. 87. 248. 250. 368. 371. 573; — István, 22; — István, (fehértói), 22; — István, l. *Sadu*; — János, 22. 124; — János, 379—80. 524—5; — M. János, l. *Máthé Sz.*; — V. János, 240; — Katalin, l. *Pogány Péterné*; — Kelemen, 62—3; — Kelemen, Miklós, és Péter 289—90; — Péter, 432. 585—6; — Sámuel, 61. — 513—4.
Szabó-ipar, 158. 355. 358. 520. 523—4.
Szabóki János, 286.
Szabolcs m., 7—50.
Szacsal kg., 165.
Szakácsi György, 53.
Száki János, 546.
Szakolcza v., 393.
Szalai Mihály, 589.
Szaláncz kg., 252; — *i* Ferencz gyalog hadnagy, 51.
Szalay István, 498; — János, 529; — Kelemen, 378.
Szalóczi Mihály zubogyi prédikátor, 95. 99.
Szalók kg., 283.
Szalontai sive *Karándi* István ügyvéd, 436. 449—52. 546—7. 555. 559.
Szamoszeg, 37.
Szamosujvár, 67. 244. 355—6.
Szaniszlai János, 59. 72. 83—5. 92. 223—4. 227. 230—2. 236. 240—3. 355—7. 371. 373. 570. 573—4.
Szapáry Rosy, 509.
Szaplonczay Simon, 161. 163—4. 167.
Szappanos Kovács István, 66—7. 242—3; — Sz. István, 52. 68.
Szapponára tábornok, 86—8. 238. 581.
Szárhegy (Gyergvó-) kg., 269.
Szarvas v., 237.
Szarvay László, 144.
Szarvaskendi Szigfrid f. László, 407.
Szász Gergely, 163. (l. *Zaz* is.)
Szászsebesi országgyűlés, 167.
Szatmár m., 13. 37. 48. 78—9. 94.

115. 178. 186; — v., 37. 225.
228—9. 246. 249. 251. 361—4. 368—
370. 372—3. 571. 573—4. 577.
581—2. 591—2; — *i* János, 51.
57—8. 67—9. 72. 76. 80—2. 84.
86. 90. 94. 223. 226—35. 240.
246. 249. 363—4. 368. 370. 373—
4. 567. 571—3. 575. 577—84. 586.
588—9. 592. 594—5.
- Szattyán-bőr* vámja, 570.
- Száva* folyó, 585.
- Széchenyi* István gr., 321—53. 481—
517; — Muzeum, 327. 330. 332—3.
339—40. 342. 345—7. 349—51.
353. 481—7. 489. 492; — Pál, gr.,
506.
- Szecsei* István sági rektor, 95. 99.
208. 443. 543. 561—2.
- Szécsény* kg., 7. 11. 13.
- Szeged* v., 237—8. 486—7. 512; —
— *i* Sámuel, 60—3. 83. 87. 90.
359; — *i* Zsigmond, 167. 181.
- Szeghalom*, p. 69.
- Szeiberdorj*, 608.
- Székelly* darabontok, 255—7. 260—1.
— katonaság, 166. 177. 267; —
lőfők, 123. 255—61. 265; — nyíl-
föld, 256; — sókamara, 260.
- Székelly* László, 229.
- Székellyhid* v., 71—2. 175. 358.
- Székesfehérvár*, 112. 118. 120. 595;
— *i* káptalan, 289—90.
- Széksértés*, 423—4.
- Szelepcsényi* György érsek, 101. 439.
561—3.
- Széleskut* kg., 388. 524.
- Szeleste*, l. Magyar- és Német-Szeleste.
- Szelestey* Bernát, 396.
- Szembajra* orvosság, 541.
- Szempcz* kg., 148. 293—5. 299. 602—3.
- Szemere* László, 29.
- Szénási* Mátyás, 67. 79. 580—3.
- Szenczi* tokaji harminczados, 52.; —
János prédikátor, 555—7; — Pál
debreczeni prédikátor, 55—7, 86.
- Szencsér* István, 54. 92—4. 224—5.
236. 240. 243. 361—2. 368. 373—4.
567. 576.
- Szend* kg., 95. 99.
- Szendrei* György balogi prédikátor,
448.
- Szendró* v., 52. 361—2.
- Szent-András* kg., 467—8.; — Bart-
holom, 318; — Erzsébetfalva 112; —
Gothárd, 540; — György, 467—8.
604. és Erdő-Szentgy.; — István,
263—4. (Maros-Torda m.), 271;
(Zala m.); — Iván, 464; — Jób,
225; — László, 411—22; — Léleki
vár, 414; — Mária=Somorja; —
Márton, 95. 99. (Turócz-); — Mi-
hály, 30; — Miklós, 394. 396. 400;
— Pál, l. Homoród-; — Pál (Sze-
rém m.), 113; — Péter, 172; —
Péter, 411—22; — Péter, l. Ho-
moród —; — Tamáskürt, 598—9;
— Weit, 441.
- Szentgyörgyi* Simon deák, 414.
- Szentimrehi* Katalin, 267.
- Szentistváni* György, 286.
- Szentiványi* János, 46.
- Szentkirályi* András sipi prédikátor,
448. 561—2; — Mór, 514.
- Szentmarjay* Ferencz, 12. 15—6.
- Szentpéteri* Imre f. István, János,
415—8; — István jánosi prédika-
tor, 448; — János, simonyi prédi-
kátor, 448; — Márton hetényi pré-
dikátor, 95. 99; — Márton f. Lőrincz
leányai Ilona és Kata, 418.
- Szentszék*, pápai, 1.
- Szentesi* János, 52. 55—6. 66. 89.
570—1. 577. 582—4. 586. 588—9.
594.
- Szép* Gáspár, 396.
- Szepeshely*, 117.
- Szepesi* kamara, 227. 239.
- Szepesség*, 191.
- Szepessy* Pál és felesége, 248. 371. 373.
- Szepesváralja*, 117.
- Szerdár* pasa, 74. 365.
- Szerém* m., 113. 301. 311.
- Szerencs* v., 33—5. 41. 49. 50. 365;
— *i* Márton, 68—9. 81. 87.
- Szervósdey* Gergely és György, 606.
- Szicília*, 561—3.
- Szigeti Bökényi*, l. Bökényi; — *Szigeti*
Egyed, 297.
- Szigethy* György, 164; — Pál deák,
140, 143.
- Szigli* Ferencz, 433.
- Szigyártó* István, 55—6. 59. 71. 84—6.
91—2. 223. 231. 236. 574. 596.; —
Miklós, 56. 74. 235. 240—1. 365.
370. 373. 575.
- Szijgyártó* Lukács, 290.
- Szikszó* kg., 361.
- Szilágyi* Márton debreczeni tanár,
578; — Sándor, 174; — *Kötélverő*
János, 223. 229. 238. 242. 249.

- 365—6. 583; — *Takács Mihály*, 54—5. 69. 224; — *Zöld János*, 86.
Szilágyság, 237.
Szilágy-Somlyó, l. Somlyó.
Szilas-Lúcs, 144. 305; — sziget, 69.
Sziléné, 441.
Szily Itár, 113.
Szinnay Ferencz, 22.
Szinyi Gábor, 238.
Szirmai, 238.
Szkáros kg., 95. 99.
Szlávok, 186.
Szlavonia, 412; — bánja, 301. 311. 315.
Szluha Ferencz, 47.
Szoárhegy, 71.
Szobor, gör. kel. zsinat, 162.
Szoboszlai János deák, 58.
Szoboszló (Hajdu-), 70, 75. 79. 87. 237. 252. 359. 586. 590.
Szódói András sárai prédikátor, 95. 99.
Szokoly János, 21.
Szolgabírák büntetése, 162.
Szolimán szultán, 588.
Szolláth Ferencz, 224—5; — István, 224—5. 570.
Szolnok v., 25. 52. 56. 68—70. 87. 225. 228—9. 237. 243. 247. 249. 356. 365—6. 370. 567—70. 578. 592—3.
Szombathely v., 539.
Szomodi János szendi prédikátor, 95. 99.
Szovárd nb. Péter és Szovárd, 160.
Szovát kg., 36—7.
Szováta kg., 259. l. *Zowatha a. is.*
Szócs János, 436.
Szőke János f. Mihály, 457. 463—4.
Szőlő-dézma, 54. 78. 86. 90. 244. 246. 572; — termelés, 76. 78—9. 86. 90. 257. 297. 527. 593. (l. *Szőlődézsma és bortermelés a. is.*)
Szőlős, 256. 380; — *i* forrongás, 430; — *i* István, 435.
Szőny kg., 95. 99.
Sztán László, 164.
Sztáray gr., 507. 512; — oklt., 114. 116—8. 120.
Sztojka Ferencz, 161; — Simon, 163. 167.
Sztrij v., 184.
Sztudena kg., 164.
Szuchai Kenéz f. Iván, Tamás; — Iván, l. *Kynge özv. Lövő Mihályné*, Csöllei Jánosné, 155—6.
Szucho = Szárazpatak kg., 156.
Szulyok Ferencz, 19.
Szücs Gáspár, 571; — Gergely, 55. 79—80. 578. 584. 591—2.; — György, 52. 56. 59. 61. 65. 68—70. 78—9. 91. 225. 359. 361. 365. 370. 570. 571. 573—5. 577. 583. 593. 594; — István, 78; — János, kapitány, 52. 58. 93. 229. 231; — Jánosné, 584.; — Bagosi — János, 568. 570. 572. 581. 583. 593; — Lukács, 22.
Szücsök, 520.
Szürszabók, 24.

T.

- Tafota-kelme*, 540.
Takács András, 60. 65. 77. 89. 92. 235. 239. 240. 371. 377. 383; — István diák, 57. 235—6. 239. 568. 575. 577—8. 580; — Lőrincz, 283; — Mihály, l. *Szilágyi*; — prédikátor, 435.
Takácsok, 152.
Taktakenéz kg., 30.
Taksony kg., 602. 605.
Talabor folyó, 164. 166.
Tallér, l. pénz.
Talpasok, 71. 92.
Tallián Itár, 113.
Tállya v., 37—8. 80. 359; — *i* György, 77; 572. — *i* Zsigmond, 251.
Tamás, erdélyi vajda, 301; — kedhelyi apát, 150. 295; — pozsonyi örkanonok, 151; — f. Mihály erd. vajda, 475; — f. Jakab u., 297.
Tanukihallgatások a prot. lelkészek ügyében, 429—37.
Tapolcsány, l. Kis-.
Tar Kata, 580. 587.
Taraczk folyó, 164. 166.
Tarassovics Bazil vladika, 163.
Tarnócai Imre, 250.
Tarnóczy, 381. 386; — *né*, 386.
Taró István, (Felistáli), 154. 316—7. 456—7; — László, 154.
Társalkodó (folyóirat), 323. 483.
Tas kg., 15. 30.
Taskándi Ágost, 285.
Tasnádi tábor, 9.
Tasner Antal, 323. 332. 342. 345. 349. 351. 485—6. 490. 503. 506. 512; — Mária, 327. 330.
Tatai András, 22; — Sámuel tornalyai prédikátor, 448.

- Tatamér* fehérv. prépost. 479.
Tatárok, 162. 164. 166—7. 174. 225.
 226. 361. 435. 577. 579—8. 586.
 592.
Técső v., 164—6. 170.
Tejedi András, Balázs, Bogol, Chere,
 Chenou, Damán, János, Máté, Mik-
 lós, Pál, Petó, 605.
Teksze préd., 411.
Teleki Mihály, 68—70. 73. 75. 77—9.
 169. 171—7. 178—86. 231—3. 251.
 358—9. 361—2. 365—9; — gr.
 nemzetség levéltára, 208.
Telepítés, 474.
Telkes (Felsősurányi) Miklós fiai Ger-
 gely és Mihály, 283.
Temesvár, 247.
Templomszentelés, 409.
Terebes kg., 31. 250.
Terestyén (Simonházi) János f. Imre,
 276—8.
Tergestinum = Triest.
Testvérgyilkosság, 416.
Thaly Istár, 112.
*Thamás, Thaskendi, Tholway, Thor-
 nyos, Thot, Thur* stb. l. *Tamás,
 Taskándi* stb.
Thapolchay Lukács, 290.
Theaté, 97, 99, 103. 205—6. 208. 442.
 443. 449. 454. 543—5. 549. 551.
 557—9. 561—2.
Theryek Ferencz f. Antal, 406.
Thewthews (= Töttös), 282, 286.
Thimoté 146, fiai Iván, Mihály, 147.
Tholdalagi János, 169.
Thökölyi Imre fejedelem, 51—2. 54.
 56. 60—2. 64—6. 68—72. 77. 80—
 93. 169—71. 176. 179. 224. 228—9.
 231. 233—4. 236—8. 240—2. 249—
 51. 253. 354—5. 358. 362. 365. 370.
 372—3. 567. 569. 572. 575—7. 584.
 591. 594. 596; — István gr., 171.
 173. 175—6. 178. 181—2. — István
 dobozi prédikátor, 448. 561—2.
Thurgau kanton, 324. 339.
özv. Thurzó Ferenczné *Zrinyi* Katalin,
 187. 194. 197; — György, 162;
 — uradalom, 188. 195.
*Tiborc*z Lajos (ovadi), 284.
Tigurini = Zürich.
Tiha (török), 59—60. 65. 69. 71—2.
 76. 230. 240—4. 246—7. 574—5.
 577. 583.
Tihany kg. 438—9.
Tikos kg., l. Tyukus.
- Tikfia* (= csirke) szállítás Bécsbe, 383.
Timár kg., 12.
Timárok, 152. 601.
Timur Kazu murza, 590—2.
Tirol, 395.
Tisza f., 7. 8. 27—8. 34. 36. 42. 68—9.
 75. 80—2. 90. 94. 164. 172. 182.
 249. 360. 575. 583; — Ladány, 30.
 »*Tiszán* innét való districtualis fő-
 komiszáriusi hivatal.« 25.
Tiszay Simon, 426; — (kisszent-
 páli) Zsigmond özv. Margit, 425—
 427.
Tivadar f. Guege, 457. 463—4.
Tokaj v., 7. 13. 41. 55. 69—70. 81—5.
 89—90. 224—6. 229—32. 234. 239.
 240—2. 247. 359. 366. 372. 374.
 569—70. 574. 581. 595—6.
Toldi Miklós, 3.
Tolnai János, 57. 72. 91—3. 224. 227.
 235. 577.
Tolway (Tholway) csal. 603; — f.
 Péter, László és András, 145.
Tompa László és fel. Katalin, 406—7.
 — Miklós kapitány, 45.
Topli Sorder Lánckné (Doppel-
 sölder = altiszt), 398.
Torcs prédiium, 470.
Torda m., 36. 48. 268; — v. 36. 265.
 586.
Tornallya kg., 117. 448.
Tornyos (Tornyosházi) Benedekné,
 Bocsor Erzsébet, 285, 287—8; —
 Istvánné, 278—9; — *Németi* kg.,
 92.
Torontál vm., 353. 481.
Torpai András, 208.
Tostowa völgy 146—7.
Tóth Antal, 124; — Domokos, 289;
 — Ferencz, 444; — Jakab, 289;
 — István, 65, 75, 80, 84—7, 223.
 240. 243. 373. 570. 578. 596; —
 Lukács, 54—5; — alias Kis Mik-
 lós, 382; — Petó, 314.
Tótfalu, 286—7.
Tótok, 187—8.
Tótország, 399.
Tótfalu, 601—2.
Toyp, 146; — f. János, 147.
Töbör-Lucs kg., 305. 344; — udvar-
 nok, 305.
Töltési István, 66.
Török Ambrus (Enyingi), 286—7; —
 István, 21; — ország, 174. 181;
 — — *i* kereskedők, 24—5.

Törökök, 56—94, 225—51. 355—73. 396. 398. 402. 404. 517—8. 522. 559. 563. 569—93.
Törsök Mihály kurucz hadnagy, 236.
Történelmi Tár 1908. évf., 305. 319; 1909. 282; — — (Magyar), 111.
Tövissi Dániel somlyai kapitány, 579.
Tranquilo prépost, 378. 384.
Trattner, 506.
Trefort Ágoston, 490, 511—2. 515.
Trencsén m. 301.
Trepk f. Miklós és Péter, 459.
Trieszt, 103. 105—6. 108. 205. 208. 325—6. 442—3. 448—9. 454. 543. 544. 547—558. 561. 563.
Trivkovicz János lestei prédikátor 95. 99.
Tromp . . . general, 10.
Trusz Máté, 180.
Túr (Mező-), 62. 68—9. 229. 238. 569. 593; —i tábor, 7.
Turcsányi János, 39.
Turdosini harminczad, 196.
Turk fiai, 305.
Turnye (Twrnie) alias Csukárfalva, 307—14.
Turócz m., 207; —i Mihály, 405; — *Szentmárton*, l. *Szentmárton* a.
Turzai étékfogó, 361.
Tüköry József, 334—4. 348—9. 507—509.
Tüzvész Böszörményben, 74. Debreczenben 58. Esztergomban, 151; — Sopronban, 523—4. Visken, 184.
Tyvach pilisi jáász, 156.

Ty.

Tyukmony (= tojás)ajándék, 76.
Tyukus prédiüm (ma Tikos kg.). 457. 459—64.

U.

Ubrisi Pál, 70. 91. 234.
Udvard kg., 479. —y, 536.
Udvarhely (Székely-) 29. 256. 258—9. 263—4. 266—8. — szék adója 127.
Udvarnokok, 144—5. 294. 305. 316.
Ugali l., Wgaal.
Ugocsa vm., 20. 37. 43. 115. 165. 178. 183.
Ugron cseréje, 267.
Ujbánya, 95. 99. 113.

Ujfalú, 87. 237. 578. — l. *Bözöd*.
Ujhely (*Sátoralja*-), 576. —i nemzetség, 165. 182. 185—6.; —i osztlás, 183; —i Pál, 164. 182—4. fel. Erős Mária, 164.
Ujkér kg., 395.
Ujlaki Lőrincz hg., 427—8.
Ujvár, 22. 387. 531; —i János mező-örsi prédikátor, 95. 99. 443.
Ujváros (*Balmaz*-), 62—3. 65. 74. 572.
Ulm, 454.
Ullmann, 341.
Ung m., 116; —vár v., 31. 50.
Urachius f. Mátyás és László udvarnokok, 144—5.
Urka f. Benedek udvarnok, 144.
Urmező pr. 167.
Uzszor kg., 466; —i család, 155. 299; —i Péter f. Domokos és Lukács, 466.
Utak bevágása, 164. 166—7.
Utrecht, 209. 444. 446. 555. 558.

Ü.

Üvegablak, 391.
Ürmösbor-készítés bárányürommel és bodzával, 542.

V. W.

Vaccani, 510.
Vácsi káptalan, 151. 605. 607; — püspökség, 4.
Vadasd kg., 136.
Vadas-kert, 396.
Vadassy Lukács, Máté, 124. 264; — István, 124.
Vadkecske-fogás, 165.
Vág (*Bói*-) György, 426—7; — László 271; — Miklós nádori itélőmester és fel. Katalin, 270—1. 273. 409. 421. 488.
Vághy, 509.
Vajnágy, 166.
Vakója János (*Sándorfalvi*) leánya, Rákos Albert özvegye, Ilona, 411.
Valero J. A., 333. 343—4. 350. 482—4. 489. 492. 501—2. 506—7. 510—3. 515—6.
Valkó m., 301.
Valth kg., 273. 275. 279—80. 411.
Vámos-Pércs kg., 226. 595; — Udvarhely, 253—4. 264.

- Vámszedés*, 53. 55. 81. 91. 165. 182. 185. 190. 569.
Vandalen E., 561—2.
Vanyola kg., 434.
Váradai Kis Pál deák, 260—1.
Váralja, 124.
Varasd, 376.
Varaszlai János, 409.
Varaszló kg., 409.
Várdai Arach, 457. 459.
Várfalvi István, 130.
Várjobbágyok, 147—9. 292—3. 309.
Varga György, 55. 59. 62. 65. 70. 72. 75. 76. 229. 242—3. 245. 247. 251. 356. 569—70. 579. 582—3; — István, 568. — István és Benedek, 407; — János *l.* Csizmadia; — Mátyás, 289; — Mihály, Gergely és György, 289—90; — alias Polyáni Gergely, Mihály, 432—3.
Vári kg., 27. 228.
Vármegyei jegyző díjazása, 163.
Városfalva, 136.
Városliget, 489.
Városszépítő bizottság, 494. 499. 502.
Vas m., 271. 275—8. 280. 284—8. 405. 497—8. 411. 427; — *vár*, 278—8. 285. 288—9.; — *i* káptalan, 270. 273. 275. 280—2. 285. 411. 425.
Vas Sándor, 572.
Vasas Mihály, 54. 56. 87. 224. 228. 230. 363. 578.
Vasgyár, 514.
Vasöntöde, 321. 348. 491—7. 499. 501—2. 503—5.
Vásárok, 24. 46. 53. 230. 232. 238. 569. 574.
Vásárhelyi köből, 140—1.
Vatavölgye, 469.
Váti János, 286.
Vázsony, 438—9.
Vécze kg., 255—9.
Vecsei Péter, 236. 244.
Vedrőd kg. (Wedered), 158. 602.
Vég András füleki prédikátor, 95. 99; — Mihály (Szentesi), 54—5. 58. 70—1. 73. 75. 85—7. 223. 235. 243. 373. 580. 588. 590. 593.
Vékerd kg., 69.
Velence, 2. 105—6. 110. 198—203. 208. 446. 450—1. 534—6. 543. 546—81. 551—3. 555. 559. 561—2. 564. 566.
Velz György nápolyi kereskedő, 447. 450—1. 549—52. 555. 558. 561—6.
- Vendrész Jakab*, 551.
Vép kg., 279—80.
Vérdíj, 305—6. 605.
Veres András, 51. 52. 68. 70. 82. 84—5. 89. 94; — Gáspár, 71; — János, 68; — Miklós, 474.
Vereskő vár, 603—4.
Verhovina hegység, 165—6.
Vermus, 469.
Verpelét kg., 115. 120.
Vértesi György, 581. 584.
Veszprém, 95. 99. 206. 208. 287. 401. 429. 432—40. 443. 464. 523; — káptalan, 290; — *i* püspök, 301. 311. 464. 478.
Vezekény kg., 160.
Vezeknei Bálint, 148.
Vida István, 77.
Vienna = Bécs.
Vigkedvő Mihály, 54.
Vilmos kir. herceg, 516.
Vincze István, 568.
Visegrad, 111—20. 149—50. 158—60. 292. 296. 307. 312. 457. 470—1. 479. 605. 607.
Visk v., 55—7. 164—5. 170. 184—5.
Vistuk kg., 602—3.
Vitros pictos, 396—7.
Vittnyédi István, 429. 431—7.
Vizközi István, 434.
Vlachok adózása, 186—9; — vajdája, 189—90.
Vsthy kg., 189. 193. 197.
Vök kg. *l.* Wylk.
Völcsi Kálmán, 276—8.
Vörös Ábrahám, 148. 155—6.
Vrka l. Urka.
Vucskómező, 166.
Vultur Dumitru, 180.
Wad Mihály, 290.
Wad Mihály, 290.
Wagner Dániel dr., 497. 500.
Waldegg gr., 444.
Waldstein, 511.
Walter, 297.
Was György (Czegei), 263.
Waser Gáspár zürichi lelkész, 109—10. 198. 200. 209. 212. 452. 546. 548.
Weisz Bernát Ferencz, 497.
Weiteneck l. Püchler.
Werbőczy István, 174.
Wesselényi Miklós br., 506; özv. — Ferenczné *Széchy* Mária, 178; — öszzeesküvés, 96. 186. 429; — Pál, 65. 168.

Wgaal Pál (= Ugali), 314.
 Wieser Antal, 507—8.
 Wittenberg, 454.
 Woch várjobbágy leánya Margit, Péter
 szabó felesége, 157—8.
 Wodianer R., 343, 482—3. 490. 512.
 Wrdek, 397.
 Wylk (= Vök), 306—7, 467—8. 472.
 Wyncze Domokos, 290.

Y.

Young Arthur, 322.

Z.

Zab-termelés, 232. 237. 355. 394.
 Zabo l. Szabó.
 Zábrágy kg., 533—4.
 Zaffius Miklós velencei orvos, 105.
 107—110. 198—202. 213—5. 220.
 446—7. 450—1. 453. 543—9. 551—3.
 555. 557—9. 561. 564. 566.
 Zagoni János, 180.
 Zágor kg., 141.
 Zágráb, 526.
 Zala m., 121. 272. 286. 289—91. 381.
 386. 393. 396. 398; — Egerszeg,
 283. 381. 386. 400. 440. 527. 534;
 —i oklevél., 111—2. 121.
 Zalatony kg., 480; — Chenk, 479.
 Zalogos föld, 156. 162. 224. 275. 286.
 288—9. 316. 406—8; — ház, 491;
 — halastó, 121—2.
 Zalok l. Szalók kg.
 Zámoly pr., 160.
 Zantho l. Szántó Benedek, Antal.
 Zápolya György, 191; — János, 191.
 Zarándoklat, 306.
 Zarka (Péczeli) László, 274; — János,
 283; — Miklós, 282—4.
 Zarwa és Zorwa l. Szarvay.
 Zathuk kg., 606.
 Zaz Miklós de Thewthews, 282. 286.
 Zemes (Szemes) Jakab, 285.
 Zazdryua kg., 189.
 Zechyni Marczell ispán, 606—7.
 Zedniczky de Choltycz. Venczel, 192—3.
 Zekel Mihály, 289.
 Zelinch pr., 151. 157.
 Zelke halastó, 122.
 Zellő préd., 597. 601.
 Zeuke (Szőke) János, 296.
 Zepetnek préd., 542.
 Zernest kg., 181.
 Zeryeny Ferencz deák, 375.
 Zeyk, 511.
 Zichy Géza gr., 504—6; — István,
 400—4. 524; Ödön gr., 511; —
 Okm. Tár, 111—20.
 Zilah v., 8. 10. 15. 68. 232.
 Zilod patak, 294.
 Zynnyey, 386. 388. 396—8. 528—9.
 532. 534—5; —né, 530. 542.
 Zinnye kg., 535.
 Zlanycha kg., 189.
 Zollikojer Mihály, 549—58.
 Zoltány Jósa, 19.
 Zoltay, 380.
 Zolyom, 95. 99. 365; —i Miklós,
 171—6. 178.
 Zomor f. Miklós, 474.
 Zonovich, 512.
 Zowatha mezeje l. Szováta.
 Zölös kg. (Szöllös), 256.
 Zubogy kg., 95. 99.
 Zudak jáász, 156.
 Zuhe l. Szucho.
 Zuhi Tamás f. Bende, 155.
 Zunch préd. (= Zoncz), 294.
 Zürich, 95. 99. 105. 108—9. 198. 200.
 202. 209. 212—20. 222. 446. 448—9.
 452—3. 455; —i Staatsarchiv, 99.
 105. 107. 109—10. 206. 452—3. 455;
 546. 548. 551—4. 559. 564. 566.
 Zydeu István és Péter, 144.
 Zyg kg., 302.
 Zygethy Péter l. Szigethy.
 Zynecensis mons, 194. 196.
 Zyridahely (= Szerdahely), 147.

Zs.

Zsadány kg., 78. 248.
 Zsedényi Ede, 512; — István dörgicsői
 prédikátor, 95. 99.
 Zsellérek, 161.
 Zsibó, 10.
 Zsidók, 25.
 Zsidótemető, 297.
 Zsigmond király, 418.
 Zsoldos katonaság, 1. 3. 9. 16. 19.
 39—40. 47. 162. 165. 167. 434—5.